Popüler

Türkiye Solu Sözlüğü

Solun Yüzyıllık Öyküsü

İnönü Alpat

6.FİLO DEFOL

1 MAYIS

3. Baskı

MUBİ

dipnot

POPÜLER

TÜRKİYE SOLU SÖZLÜĞÜ

SOLUN YÜZYILLIK ÖYKÜSÜ

İnönü Alpat

Türkiye Solu Sözlüğü

Dipnot Yayınları: 64
Memlelet Halleri dizisi: 8
3. Baskı 2008 / Ankara

ISBN 978-975-9051-67-9

DİPNOT YAYINLARI
Selanik Cad. No: 82 / 32 Kızılay / ANKARA
Tel: (0 312) 419 29 32 ■ Faks: (0 312) 419 25 32
e-posta: dipnotkitabevi@yahoo.com

Baskı:
Mattek Matbaacılık Bas. Yay. Tan. Tic. San. Ldt. Şti.
GMK Bulvarı No 83/32 Maltepe/ Ankara

POPÜLER

TÜRKİYE SOLU SÖZLÜĞÜ

SOLUN YÜZYILLIK ÖYKÜSÜ

İNÖNÜ ALPAT

Sunuş

Dipsiz bir kuyuya düştüğümü çok sonradan anladım. Bir "zaman tüneli" de diyebilirsiniz buna. İşin içinden çıkmak zor oldu. Belli bir yerde kesmek zorunda kaldım. Aslında tarihin her aralığında, her ayrıntıda bu çalışmada ortaya konanların iki misli belge, bilgi söz konusuydu.

Bu çalışmaya Ali Yıldırım'la başladık. Ali işleri nedeniyle devam edemedi. Dizin taramasından sonra çalışmayı tek başıma sürdürmek zorunda kaldım. Ekip çalışmasını hayata geçirebilseydik, daha derli toplu, daha eksiksiz bir çalışma yapılabilirdi.

Eksiklikler için özür diliyorum. Tamamlama, eksiklikleri ve yanlışlıkları giderme şansımızın olduğunu düşünüyorum. Bu noktada, yeni önerilere ve uyarılara açık olduğumu belirtmek istiyorum.

1900'lerin başından 1990'ların ikinci yarısına kadar bir zaman zarfında yolculuk yapmak zahmetli ve cesaretli iş sayılmalı. Cesaretli bir iş yaptığımı düşünüyorum. Eksikliklerin ve yanlışlıkların, zahmetli bir işin muhtemel sonuçlarından birisi olarak algılanmasını istiyorum. Sözlükte kimi kavramlara, 1990'lara sarkan kimi örgütlenmelere ve tartışmalara girmedim. Sol tarih açısından önemli olmuş isimleri, örgütleri, yayın organlarını aldım. Kimi sloganları, kitapları, şiir ve türküleri seçtim. Sol argo diyebileceğimiz sözcükler, dikkat çeken kimi tartışmalar sözlükte yer aldı. Bunları kitaba alırken hangi noktayı baz aldım, net bir şey söyleyemem ama kendime ait duygu ve düşünceler etkili oldu diyebilirim.

Bu çalışma sırasında yardımlarını esirgemeyen, doküman bulan, yeni önerilerde bulunan arkadaşlara teşekkür ediyorum. Kapak çalışmasını ve teknik işleri Ali Ekber üstlendi. Ona ayrıca teşekkürler.

Elbette herkesin malumudur, yaşanmışlıkla sabittir. Bir kez daha bu vesileyle vurgulamak istiyorum; Türkiye'de solcu olmak, solculuk yapmak dünyanın en zor işlerinden birisidir. Solcular, ilk partiden, ilk dernekten, ilk dergiden bu yana her zaman baskıyla, zorla sindirilmeye çalışılan, cezaevlerine atılan, sürgüne gönderilen, öldürülen, dayak yiyen, işkenceye tabi tutulan, toplumdan soyutlanan, yalnızlaştırılan insanlar olmuşlar. Çok kahır çekmişler. Çok az gün görmüşler. Ancak şartlar ne olursa olsun solculuk yapmaktan hiç geri durmamışlar. Sürekli bir inatlaşmanın içine girmişler. Partileri kapatılmış, yenisini kurmuşlar; dergileri, gazeteleri yasaklanmış, bir başka isimle tekrar yayına başlamışlar. Cezaevlerine atılmışlar, "Bu dört yıl beni kızıl profesör yapar" demişler. Örgütleri darmadağın edilmiş, ilişkileri yeniden toparlamışlar. Sevdikleri, görüşlerine değer verdikleri, önder bildikleri insanlar öldürülmüş, doğan çocuklara onların ismini vermişler. Ve hep cesaretli olmuşlar. İnançları uğruna nice cefayı göze almışlar, "başı dik, yüzünde bir gülümseme"yle darağaçlarına çıkıp sehpaya kendileri vurmuşlar.

Okumayı, yazmayı, tartışmayı, araştırmayı "şehvetli sevmişler". Kimi tutucu yönleri olmuş ama ana gövde her zaman yenilenme ve değişme seyri göstermiş. Çünkü bilim ve bilimsel gelişme varlık nedeni olarak görülmüş.

Bunlar tarihe düşülmesi gereken notlardır. Sol tarih bir inatlaşmanın tarihidir.

Başka hiçbir siyasal ve toplumsal kesim bu denli baskı altında tutulmamış ve böyle bir inatlaşma içine girmemiştir. Başka hiçbir siyasal ve toplumsal kesim böylesine yoğun fikri üretimin içinde olmamıştır.

Hiçbir kişisel çıkar gözetmeden -zaten ne olabilir ki-, salt inançlar uğruna zorluklara göğüs germek, acılara katlanmak, ölümü bile göze almak ilginçtir, insanın neler yapabilece-

ğinin bir göstergesidir ve mutlaka saygı duyulması gereken bir yönü ifade etmektedir.

Bu kitabı sol tarihe sahip çıkmanın çabası olarak değerlendiriyorum. Unutmak yenilmektir. Unutmamak gerekiyor. Unutmayarak geleceği istemek, insanı insan olmaya yakınlaştırıyor. Hafızaları tazelemek nasıl bir gelecek istendiğinin ipuçlarını ortaya çıkarıyor. Bütün bu öyküler geçmişten ders alınmasını zorunlu kılıyor.

Hangi tarzda olursa olsun tarihe dönük çalışmaların önemi buradadır.

Mustafa Suphi'yle Mustafa Özenç arasındaki ilişki; TKP'yle ÖDP arasındaki ilişki, bizleri geleceğe taşıyacak önemdedir. Doğaldır, bir sözlük formunda bu önemi algılamak mümkün değildir.

T'de TİP'i göreceğiz. TİP'in mecliste 15 milletvekiliyle temsil edildiğini öğreneceğiz. Solcu/sosyalist bir partinin çalışma tarzı, söylemi bizde merak uyandıracak. "Bugün niye olmasın?" sorusunu kendimize soracağız.

D'de Deniz Gezmiş'le karşılaşacağız. Onun hayatını okurken, yeniyi aramanın, içtenliğin, hümanizmin, haksızlığa başkaldırmanın ne demek olduğunu tarihin ayrıntılarından çekip çıkarmaya çalışacağız ve bu özelliklerin günümüze taşınmasının önemi üzerinde duracağız.

M'de Mahir Çayan'ı bulacağız. Yirmibeş yaşında bir delikanlının fikri açıdan nasıl yoğunlaştığını, hangi süreçlerden geçerek solu bir dönem meşgul eden tartışmaların vazgeçilmez ismi olduğunu öğrenmek için başka kaynaklara başvuracağız.

K'de Kızıldere'yi, A'da Altı Mayıs'ı okuyacağız. İnançları uğruna gözünü kırpmadan ölüme giden yirmili yaşlarında onlarca genç bizlere, "uğruna ölünesi bir yaşam" olduğunu bir kez daha gösterecek.

D'de Devrimci Yol çıkacak karşımıza. Türkiye solunun bu en kitlesel ve güçlü sol hareketini bir başka açıdan irdeleyeceğiz. Nasıl bu kadar kitleselleştiğini, siyaseti nasıl yaptığını araştıracağız.

F'de Fatsa'yı bulacağız ama beraberinde yerel demokrasi, yerel yönetim, yerel inisiyatifler konusundaki sosyalist yaklaşımı; Fatsa'yı aşarak, bugün metropol bir ilçede nasıl hayata geçirebileceğimizi tartışacağız.

Y'de Yeraltı Maden-İş'i göreceğiz. Üretenlerin yönetebileceğinin kanıtlandığı; sözün, yetkinin, kararın çalışanların elinde olduğu bir örnekle yüzyüze geleceğiz. Yeraltı Maden-iş'in Yeniçeltek'te başardığını, bugün devasa boyutlara gelmiş ve binlerce işçi çalıştıran işletmelerde nasıl başarabileceğimizi bulup çıkarmaya çalışacağız.

Solcu olmak zor iştir. "Tarihten gelip tarih yazmak" da.

Bu kitabı gerçek sahiplerine adıyorum. Yani bu memlekette bir sol tarih yaratılmasını hayatlarını ortaya koyarak sağlayanlara...

Ölenlere ve ömrü hayatları boyunca çile çekenlere...

Mustafa Suphilere, Şefik Hüsnülere, Hikmet Kıvılcımlılara, Mehmet Ali Aybarlara, Cenan Bıçakçılara, Mahir Çayanlara, Deniz Gezmişlere, İbrahim Kaypakkayalara, Behice Boranlara, Fikri Sönmezlere, Necdet Adalılara, Erdal Erenlere, Mustafa Özençlere...

İnönü Alpat

Şubat 1998

İkinci baskı için...

Alışkanlıktandır diye ikinci baskı için önsöz yazıyorum. Bu vesileyle olumlu, olumsuz eleştiride bulunanların, katkı sağlayanların eline, diline sağlık diyorum.

İlk baskıdaki hataları, eksiklikleri gidermeye çalıştım. Yine de eksiksiz bir çalışma olduğunu söylemem zor görünüyor. Belirtmekte fayda buluyorum: Çalışma kimi istisnalar dışında 2000 yılına kadar olan dönemi içeriyor.

İkinci baskı için Mahmut'a, Ali Ekber'e, Erhan ve İhsan'a teşekkürler.

Suat Çelebi için ayrı bir parantez açmam gerekiyor. Yayınevlerinin büyük sıkıntı yaşadığı günlerde kitabın ikinci baskısını yapma cesaretini gösterdiği için teşekkürle beraber pek çok şeyi hak ediyor.

İnönü Alpat
Aralık 2002

Üçüncü baskı için...

Üçüncü baskı bizim gençlerin isteğiydi. Hayır demedim. Demem de mümkün değildi zaten.

Tarihin bilinmesi, geleceğin istenmesini sağladığı oranda anlamlı olabilir. Sözlük onlarındır.

O zaman bana sadece teşekkür faslı kalsın. Gökhan Bulut'a ne desem, nasıl teşekkür etsem kifayetsiz kalacak. Oylum'a, Çağrı'ya; kapak tasarımı için Ahmet Sungur ve Cemal Çimen'e ayrıca teşekkür...

İnönü Alpat
2008

Kısaltmalar

AEP. Arnavutluk Emek Partisi
ADKD. Ankara Devrimci Kadınlar Derneği
ADYÖD. Ankara Devrimci Yüksek Öğrenim Derneği
AGB. Ana Gerilla Birliği
AİTİA. Ankara İktisadi İdari İlimler Akademisi
ANOD. Ankara Ortaöğrenimliler Derneği
AP. Adalet Partisi
AST. Ankara Sanat Tiyatrosu
AYÖD. Ankara Yüksek Öğrenim Derneği
BSA. Birleşik Sosyalist Alternatif
BSP. Birleşik Sosyalist Parti
CHP. Cumhuriyet Halk Partisi
ÇKP. Çin Komünist Partisi
DABK. Doğu Anadolu Bölge Komitesi
DAL. Derin Araştırma Laboratuarı
DEV-GENÇ. Türkiye Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu
DEV-GÖR. Devrimci Demokratik Öğrenciler Birliği
DEV-GÜÇ. Devrimciler Güçbirliği
DGB. Devrimci Gençler Birliği
DGDF. Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu
DHKP-C. Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi
DHB. Devrimci Halkın Birliği
DHÖ. Devrimci Hukukçular Örgütü
DHY. Devrimci Halkın Yolu
DİSK. Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DLB. Devrimci Liseliler Birliği
DMMA. Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi
DÖB. Devrimci Öğrenciler Birliği
DP. Demokrat Parti
DSB. Devrimci Savaş Birlikleri
DSİP. Devrimci Sosyalist İşçi Partisi
DTCF. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
EYÖD. Erzurum Yüksek Öğrenim Derneği
FKBDC. Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi
FKF. Fikir Kulüpleri Federasyonu
GBK. Geleceği Birlikte Kuralım
GEE. Gazi Eğitim Enstitüsü
HB. Halkın Birliği
HDÖ. Halkın Devrimci Öncüleri
HK. Halkın Kurtuluşu
İGB. İlerici Gençler Birliği
İGD. İlerici Gençler Derneği
İHD. İnsan Hakları Derneği
İKD. İlerici Kadınlar Derneği
İYÖD. İstanbul Yüksek Öğrenim Derneği
İYÖKD. İstanbul Yüksek Öğrenim Kültür Derneği
İYTGD. İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği
KSD. Kurtuluş Sosyalist Dergi
KTÜ. Karadeniz Teknik Üniversitesi
LİSE-DER. Liseliler Derneği
MBK. Milli Birlik Konseyi
MHP. Milliyetçi Hareket Partisi
MDD. Milli demokratik devrim
MESS. Metal Endüstrisi Sanayi İşverenleri Sendikası
MLKP. Marksist Leninist Komünist Parti
MLSPB. Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği
MMF. Maden Mühendisliği Fakültesi
MYK. Merkez Yürütme Kurulu
ÖB. Öğrenciler Birliği
ÖDP. Özgürlük ve Dayanışma Partisi
ODTÜ. Ortadoğu Teknik Üniversitesi
ODTÜ-DER. ODTÜ Öğrenci Derneği
ÖTK. Öğrenci Temsilcileri Konseyi
PDA. Proleter Devrimci Aydınlık
PM. Parti Meclisi
SBKP. Sovyetler Birliği Komünist Partisi
SBP. Sosyalist Birlik Partisi
SD. Sosyalist devrim
SDB. Silahlı Devrim Birlikleri
SDP. Sosyalist Devrim Partisi
SFK. Sosyalist Fikir Kulübü
SVP. Sosyalist Vatan Partisi
TB. Talebe Birliği
TBMM. Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK. Türk Ceza Kanunu
TDAS. Türkiye Devriminin Acil Sorunları
TDKP. Türkiye Devrimci Komünist Partisi
TDP. Türkiye Devrim Partisi
TEKP. Türkiye Emekçi Komünist Partisi
THİF. Türkiye Halk İştirakyun Fırkası
THKO. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
THKP-C. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
TİÇSF. Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası
TİHV. Türkiye İnsan Hakları Vakfı
TİKB. Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği
TİKP. Türkiye İşçi Köylü Partisi
TİİKP. Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi
TİP. Türkiye İşçi Partisi
TKF. Türkiye Komünist Fırkası
TKİ. Taş Kömürü İşletmeleri
TKİH. Türkiye Komünist İşçi Hareketi
TKKKÖ. Türkiye ve Kuzey Kürdistan Kurtuluş Örgütü
TKP. Türkiye Komünist Partisi
TKP/ML. Türkiye Komünist Partisi/Marksist Leninist
TMGT. Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı
TMMOB. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TÖB-DER. Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
TÖS. Türkiye Öğretmenler Sendikası
TSEKP. Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi
TSİP. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
TSP. Türkiye Sosyalist Partisi
UDC. Ulusal Demokratik Cephe
YÖK. Yüksek Öğrenim Kurumu
YİS. Yapı İşçileri Sendikası

A

A. Kadir. 1917 İstanbul doğumlu. Ortaöğrenimini Kuleli Askeri Lisesi'nde tamamladı. Kara Harp Okulu öğrencisiyken Nazım Hikmet ile birlikte askeri isyana teşvik ettiği gerekçesiyle yargılanarak on ay hapse mahkum oldu. Cezaevi sonrası kaydını yaptırdığı Hukuk Fakültesi'nden; bir şiir kitabı nedeniyle İstanbul dışına sürgüne gönderildiği için ayrılmak zorunda kaldı. Çeşitli dergilerde şiir ve yazıları yayınlandı. *Tebliğ, Hoş Geldin Halil İbrahim, Dört Pencere* kitapları arasında sayılabilir.

Bizim hiç bir hürriyetimiz yok
Hiç bir hürriyetimiz
Ne çalışmak, ne konuşmak,
ne sevmek

Sen orda bağrına bas dur
en büyük çileyi
Ben burada
en büyük çileyi doldurayım
Ekmeğe muhtaç,
hürriyete muhtaç, sana muhtaç

Sen orda dalından koparılmış
Bir zerdali gibi dur
Ben burada zerdalisiz
Bir dal gibi durayım

ABA'cılar. Hikmet Kıvılcımlı'nın yaptığı bir kısaltma. Mehmet Ali Aybar, Behice Boran ve Çetin Altan'ın soyadlarının baş harflerinin bir araya getirilmesiyle oluştu. Aybar'ın A'sı, Boran'ın B'si, Altan'ın A'sı, yani ABA, Kıvılcımlı'nın TİP içinde polemiğe girdiği belli bir çevreyi ifade ediyordu.

Abdi İpekçi. 1929 doğumlu. Gazeteci, yazar. Milliyet Gazetesi başyazarı. 1961'de "Durum" köşesiyle başladığı köşeyazarlığı serüveni öldürüldüğü güne kadar sürdü. İpekçi, 1 Şubat 1979 tarihinde İstanbul'un Maçka semtinde arabasıyla evine yaklaşırken kurşunlanarak öldürüldü. İpekçi'nin katil zanlısı olarak yakalanan ve suçunu itiraf eden Mehmet Ali Ağca, mahkeme sonuçlanmadan Maltepe Askeri Cezaevi'nden kaçırıldı. İpekçi, otuz yıla yaklaşan gazetecilik hayatında ılımlı, sağduyulu ve sakin bir insan olarak tanındı. Bu kişiliğine uygun bir siyasal duruşu tercih etti. 1970'li yıllarda CHP'nin o zamanki Genel Başkanı Bülent Ecevit'le yakın bir ilişkisi vardı. Ülkede yaşanan iç savaş ortamı ve gittikçe gerginleşen toplumsal yaşam Abdi İpekçi'yi kimi arayışlara itti. Ülkenin geleceğinden yana kaygılarını sık sık dile getiren İpekçi'nin, ülke sorunlarına karşı gösterdiği duyarlılık ve Ecevit'e yakınlığı, faşist çetelerin gözünden kaçmadı. Abdi İpekçi'nin öldürülmesi demokrasi mücadelesine indirilen bir darbe; ülkeyi bir askeri darbeye taşıyan merdivenin önemli basamaklarından birisi sayıldı. İpekçi'nin öldürülmesi faşist çetelerin ciddi bir zaferi oldu. Demokrasi güçleri bu cinayetle derinden sarsıldı ve önemli bir mevzi kaybetti. Abdi İpekçi'nin, *Afrika, İhtilalin İçyüzü, İnönü Atatürk'ü Anlatıyor, Dünyanın Dört Bucağından* isimli kitapları bulunuyor.

Abdullah Baştürk. 1929 doğumlu. Lokantalarda çalışarak başladığı iş yaşamına 1955 yılında İstanbul Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nde tesisatçı olarak devam etti. 1961 yılında Fen İşleri Sendikası'na üye

oldu ve Genel Sekreter seçildi. Sendikanın ismi daha sonra İstanbul Belediye İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Türk-İş'e üye olmak için başvuran sendika Türkiye çapında 16 şube açtı ve ismi bir kez daha değiştirilerek Genel-İş oldu. Baştürk, Türk-İş'e kabul edilen sendikanın genel başkanlığına getirildi. 1964'te Türk-İş Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Nerede direniş, grev varsa oradaydı. Bu tavrı nedeniyle Türk-İş yönetimiyle anlaşmazlığa düştü. 1963 yılında kısa bir süre için TİP'e üye oldu. 1967 yılında CHP'ye katıldı ve Yozgat milletvekili seçildi. 1973 seçimlerinde CHP İstanbul milletvekili oldu. Türk-İş içindeki tartışmalar onu sendikasından kopardı ve Genel-İş 1976 yılında DİSK'e katıldı. 1977 yılında ise DİSK Genel Başkanlığı'na seçildi. Başkanlığa seçilmesiyle DİSK içinde TKP ağırlığının yerini CHP aldı. Onun genel başkanlığı sırasında da DİSK demokrasi mücadelesinin aktif bir katılanı oldu; 20 Mart Faşizme İhtar Eylemi gerçekleştirildi. 12 Eylül'den sonra tutuklandı ve DİSK davasından yargılandı. 1991 yılında DİSK'in yeniden faaliyete başlaması, onu yeni bir koşuşturma içine soktu. Yıllarını mücadele içinde geçiren yorgun işçinin kalbi bu ağır tempoya dayanamadı. 21 Aralık 1991'de yaşama veda etti.

Abdullah Gülbudak. 1945 Fatsa doğumlu. Öğretmen. Töb-Der örgütlenmesi içinde devrimci öğretmen grubuyla çalıştı. Töb-Der Genel Merkez yönetimine seçildi. Devrimci Yol hareketi içinde aktif görevler aldı. Ankara'ya bağlı ilçelerin örgütlenme çalışmalarını yürüttü. Ankara Devrimci Yol davası ile Töb-Der davasından yargılandı ve sekiz yıl dört ay hapis cezası aldı. Tutukluluk süresinde ağır işkencelere maruz kaldı. Mamak Askeri Cezaevi'nin ve ceza sonrası nakledildiği Ankara Kapalı Cezaevi'nin ağır koşullarına kalbi dayanamadı. 15 Mayıs 1983 tarihinde öldü.

Abdullah Gülbudak Fatsa'da

Abdullah Meral. 1952 Balıkesir doğumlu. Yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Sol düşüncelerle lise yıllarında tanıştı. Sağlık Lisesi'ni bitirdi. Anadolu'nun kimi kentlerinde çalıştı. Askere gitti. Askerlik sonrası İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu'na girdi. Gece okuyor, gündüz çalışıyordu. Dev-Genç ve Devrimci Yol içinde bulundu. Devrimci Yol'da yaşanan ayrışmada Devrimci Sol saflarında yer aldı. 1980 yılının Temmuz ayında yakalandı. Devrimci Sol davasından yargılanırken tutuklu bulunduğu Sağmalcılar Cezaevinde bir grup arkadaşıyla başladığı açlık grevini ölüm orucuna dönüştürdü. 14 Haziran 1984'te ölüm orucunun 63. günü yaşama veda etti.

Abdullah Meral

Abdülkadir Konuk. Öğretmen. TDKP'nin üst düzey kadrolarından. İzmir'de 16 ayrı eyleme karıştığı ve yönlendirdiği gerekçesiyle idama mahkum edildi. Gültepe olaylarının sorumluları arasında gösterildi. İstanbul'da tedavi için götürüldüğü hastaneden arkadaşlarının yardımıyla kaçtı. Yurtdışına çıktı. Yurtdışında düzenlediği basın toplantısında *"Devrimcilerin işi kaçmaktır, ben de kaçtım"* dedi. Şair, roman yazarı. Kimi dergi ve gazetelerde yazı yazıyor. Gün Dirildi kitabından:

Kanla gözyaşıyla sulandı tohum
Yeni umutları ektim bahçeme

Güne ferman çıkarıldı ölsün diye
Umulmadık bir günde
Gün dirildi çocuğum

Abidin Dino. 1913 İstanbul doğumlu. Ressam. Nazım'ın "Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin" dizesinin muhatabı. Robert Kolej mezunu. 1934 yılında Mustafa Kemal tarafından sinema üzerine eğitim görmek üzere Sovyetler Birliği"ne gönderildi. Yazı ve desenleri *Ses, Küllük, Yeni Edebiyat* dergilerinde yayınlandı. Sanat üzerine yaptığı tartışmalardan ötürü dönemin sıkıyönetim komutanlığı tarafından İstanbul dışına sürgün edildi. 1950 yılında Fransa'ya yerleşti. 7 Aralık 1993 tarihinde hayatını kaybetti.

Acilciler. "Türkiye Devriminin Acil Sorunları" isimli broşürde ileri sürülen tezleri kabul edenlere ve bu doğrultuda örgütlenme faaliyeti içinde bulunanlara diğer sol gruplar tarafından verilen isim. 1974 yılında ilan edilen genel aftan yararlanarak cezaevinden çıkan THKP-C'li kadrolarla, THKP-C ve Mahir Çayan'ın tezleri noktasında anlaşamayan bir grup üniversite öğrencisi tarafından kaleme alınan "Türkiye Devriminin Acil Sorunları" isimli broşür yeni bir grubun doğmasına yol açtı. Broşür, küçük ama savaşçı bir örgüt oluşturulmasını, şehir ve kır gerillasının örgütlendirilmesini, Mahir Çayan'ın tezleri arasında bulunan Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisinin bir an önce pratiğe geçirilmesini, öncü savaşın başlatılmasını öngörüyordu. Örgüt özellikle Hatay bölgesinde Alevi Arap nüfusu içerisinde yaygındı. Acilciler, 12 Eylül 1980'den sonra yediği darbeler sonucunda dağıldı. 1975'te grubun önemli isimlerinden İlker Akman, Hasan Basri Temizalp, Yusuf Ziya Güneş; Malatya Beylerderesi'nde öldürüldü. 1980 sonrasında örgütü tekrar toparlama girişimleri olduysa da bu çaba pek bir sonuç vermedi.

İlker Akman, Hasan Basri Temizalp, Yusuf Ziya Güneş

Aclan Sayılgan. 1924 İzmir doğumlu. Orta öğrenimini İzmir'de tamamladı. Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. TKP'ye katıldı. TKP yanlısı gençlik örgütlerinde çalıştı. Türkiye Gençler Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. 1951-52 TKP tutuklamaları sırasında gözaltına alındı ve yargılandı. Sol tarih üzerine çeşitli yazıları ve kitapları bulunuyor. Kitaplarında 27 Mayıs ve 12 Mart Türkiye'sini işledi. *Tutuklama, Deprem, Sol Hareketler Tarihi* eserleri arasında sayılabilir.

Açık faşizm. Faşizmin açık seçik uygulanması. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Sömürge tipi faşizm.

Açların yürüyüşü. Yapı İşçileri Konfederasyonu tarafından 3 Mayıs 1962'de gerçekleştirilen ve işsizlerin katıldığı yürüyüş. Yürüyüşe beş binden fazla insan katıldı. İşçilerin TBMM'ye yürümek istemeleri üzerine polisle çatışma çıktı. Çok sayıda gösterici yaralandı.

Açlık grevi. Hak arama mücadelesi. Yemek yememe şeklinde yapılan cezaevlerine özgü bir eylem biçimi. Cezaevleri için bir zorunluluk olarak kabul edilebilir. Çünkü cezaevi koşullarında başka bir şansın olması mümkün değildir. Tutuklular ancak hayatlarını ortaya koyarak talepte bulunabiliyorlar. Aksi durumda işin ciddiyetini fark ettiremiyorlar. Türkiye'nin cezaevleri tarihi aynı zamanda açlık grevlerinin de tarihidir. Özellikle 12 Eylül'den sonra askeri cezaevlerinde sık sık hak talep etmek ya da ülkedeki siyasal gelişmelere müdahalede bulunmak için açlık grevlerine gidildi. 12 Eylül sonrasının en uzun açlık grevleri Metris ve Mamak cezaevle-

Osman Akgün

rinde gerçekleştirildi. Açlık grevinde şekerli su haricinde hiçbir besin maddesi alınmıyor. Açlık grevinin uzun soluklu olması ve kamuoyunun dikkatinin dağılmaması açısından bazen dönüşümlü açlık grevi uygulanıyor. Açlık grevi, herhangi bir sonuç alınmama durumunda ise ölüm orucu şekline bürünüyor. 1980-95 yılları arasında cezaevlerinde gerçekleştirilen açlık grevlerinde toplam 26 tutuklu hayatını kaybetti. Hayatını kaybeden sol tutuklular şunlar: Ali Erek, Kemal Pir, Hayri Durmuş, Akif Yılmaz, Orhan Keskin, Cemal Arat, Abdullah Meral, Haydar Başbağ, Hasan Telci, M. Fatih Öktülmüş, Mehmet Emin Yavuz, Abdullah Fidan, Fesih Çiçek, Remzi Altıntaş, Aygün Uğur, Hayati Can, Berdan Kerimgiller, İlginç Özkeskin, Hüseyin Demircioğlu, Ali Ayata, Müjdat Yanat, Tahsin Yılmaz, İdil Erkmen, Hicabi Küçük, Yemliha Kaya, Osman Akgün. 2000 yılında siyasi tutukluların F tipi cezaevine nakledilmesi amacıyla girişilen operasyon ve ardından hükümlü ve tutuklular tarafından başlatılan açlık grevi/ölüm orucu, Türkiye tarihinde en uzun süren ve en çok insanın hayatını kaybettiği eylem oldu. Bir yılı aşkın süren eylemde 97 insan hayatını kaybetti. Cezaevlerine yapılan operasyonlar dışında ölüm orucu nedeniyle hayatını kaybeden devrimciler: **Cengiz Soydaş;** 21 Mart 2001. Tutuklu bulunduğu Sincan F Tipi Kapalı Cezaevi'nde durumunun ağırlaşması üzerine kaldırıldığı Ankara Numune Hastanesi'nde, ölüm orucunun 153. gününde yaşamını yitiren Cengiz Soydaş, DHKP-C davası tutuklusuydu. Soydaş, 1972 Trabzon doğumluydu. **Adil Kaplan;** 6 Nisan 2001. TKP (ML) davası tutuklusu, 1964 Tunceli, Mazgirt doğumlu Adil Kaplan ölüm orucunun 170 gününde Edirne F Tipi Cezaevi'nde yaşamını yitirdi. **Bülent Çoban;** 7 Nisan 2001. DHKP/C davası tutuklusu Bülent Çoban, ölüm orucunun 170. gününde Kandıra F Tipi Cezaevi'nde yaşamını yitirdi. **Gülsüman Duman Dönmez;** 9 Nisan 2001. TAYAD üyesi olan ve ölüm oruçlarına destek amacıyla dışarıda ölüm orucunu sürdüren 1 çocuk annesi 1964 Tokat doğumlu ev kadını Gülsüman Duman Dönmez, ölüm orucunun 147. Gününde Sarıyer Küçükarmutlu'da yaşamını yitirdi. **Tuncay Günel;** 11 Nisan 2001. Edirne F Tipi Cezaevi'nde ölüm orucunda bulunan TİKB davası tutuklusu 1975 Tokat doğumlu Tuncay Günel, eyleminin 123. gününde yaşamını yitirdi. Tuncay Günel 5 yıldan bu yana tutuklu olarak yargılanıyordu. **Nergiz Gülmez;** 11 Nisan 2001. TKP/ML davası tutsuklusu, 1970-Tunceli doğumlu Nergiz Gülmez ölüm orucunun 123. Gününde Kartal Özel Tip Cezaevi'nde fenalaşması üzerine kaldırıldığı Kartal Devlet Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. **Fatma Ersoy;** 11 Nisan 2001. DHKP/C davası tutuklusu, 1974 Tunceli doğumlu Fatma Ersoy, ölüm orucunun 171. Gününde Kütahya E Tipi Cezaevi'nde yaşamını yitirdi. **Celal Alpay;** 12 Nisan 2001. TKP (ML) davası tutuklusu, 1973 Tunceli Mazgirt doğumlu Celal Alpay, ölüm orucunun 176. gününde Buca E Tipi Cezaevi'nde yaşamını yitirdi. **Abdullah Bozdağ;** 12 Nisan 2001. DHKP-C davası hükümlüsü 1975 doğumlu Abdullah Bozdağ, 19 Aralık cezaevi operasyonundan bu yana tedavi görmekte olduğu İzmir Yeşilyurt Devlet Hastanesi'nde eyleminin 176. gününde yaşamını yitirdi. Bozdağ, operasyon öncesinde Buca E Tipi Cezaevi'nde tutuluyordu. **Erol Evci;** 13 Nisan 2001. Sincan F Tipi Cezaevi'nde ölüm orucunu sürdüren DHKP/C davası tutuklusu Erol Evci, ölüm orucunun 166. Gününde Ankara Eğitim Araştırma Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. **Murat Çoban;** 14 Nisan 2001. Aydın Kapalı Cezaevi'nde tutuklu iken 19 Aralık cezaevi operasyonunda Sincan F Tipi Cezaevi'ne sevk edilen DHKP/C davası tutuklusu Murat Çoban, ölüm orucunun 177. gününde yaşamını yitirdi. **Canan Kulaksız;** 15 Nisan 2001. İYÖ-DER üyesi 1981 Rize doğumlu Canan Kulaksız, cezaevindeki yakınlarına destek vermek amacıyla başladığı ölüm orucunun 137. gününde, Sarıyer Küçükarmutlu'daki evinde yaşamını

Altan Berdan Kerimgiller

yitirdi. Ölüm orucunu sürdüren tutuklu Mehmet Kulaksız'ın yeğeni olan Canan Kulaksız, Ege Üniversitesi-Biyoloji Fakültesi öğrenci idi. **Sedat Gürsel Akmaz;** 16 Nisan 2001. İzmir Buca Kapalı Cezaevi'nde ölüm orucunun 158. gününde yaşamını yitirdi. **Ender Can Yıldız;** 18 Nisan 2001 Ankara Sincan F Tipi Kapalı Cezaevi'nde ölüm orucunu sürdüren TKP (ML) TİKKO davası hükümlüsü, 1960 Tunceli doğumlu Ender Can Yıldız, ölüm orucunun 181. gününde yaşamını yitirdi. **Sibel Sürücü;** 22 Nisan 2001. TKEP/L adına faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde tutuklu olarak yargılanan 1968 Tokat doğumlu Sibel Sürücü, eyleminin 124. gününde yaşamını yitirdi. Sürücü, sağlık durumunun kötüleşmesi üzerine Kartal Cezaevi'nden Sağmalcılar Devlet Hastanesi'ne nakledilmişti. **Hatice Yürekli;** 22 Nisan 2001. TKİP üyesi olduğu gerekçesiyle tutuklu olarak yargılanan 1968 Tokat doğumlu Hatice Yürekli, eyleminin 182. gününde, Ankara Numune Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. **Şenay Hanoğlu;** 22 Nisan 2001. Ölüm orucunda bulunan tutuklu ve hükümlü yakınlarına destek vermek amacıyla dışarıda ölüm orucu sürdüren TAYAD'lı Şenay Hanoğlu, Sarıyer Küçükarmutlu'daki evde yaşamını yitirdi. 1966 Tokat doğumlu Hanoğlu'nun 9 yaşında bir kızı ve 6 yaşında bir oğlu vardı. **Sedat Karakurt;** 25 Nisan 2001 Edirne F Tipi Kapalı Cezaevi'nde DHKP/C davasından tutuklu bulunan 1977 Tokat doğumlu Sedat Karakurt, ölüm orucunun 178. gününde fenalaşması üzerine acil olarak kaldırıldığı Edirne Tıp Fakültesi'nde yaşamını yitirdi. **Erdoğan Güler;** 25 Nisan 2001. Ölüm orucundaki tutuklu ve hükümlülere destek vermek amacıyla ölüm orucu sürdüren TAYAD'lı 29 yaşındaki Erdoğan Güler, İzmir Kahramanlar Mahallesi'ndeki evde ölüm orucunun 147. gününde yaşamını yitirdi. **Fatma Hülya Tümgan;** 28 Nisan 2001. Ulucanlar Kapalı Cezaevi'nde fenalaşınca Ankara Numune Hastanesi'ne kaldırılan DHKP/C davası tutuklusu, 1966 Samsun doğumlu Fatma Hülya Tümgan, ölüm orucunun 187. gününde yaşamını yitirdi. **Hüseyin Kayacı;** 6 Mayıs 2001. Buca Özel Tipi Kapalı Cezaevi'nde MLKP davasından tutuklu bulunan 1969 Çorum doğumlu Hüseyin Kayacı ölüm orucunun 170. gününde Buca Yeşilyurt Devlet Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. **Cafer Tayyar Bektaş;** 6 Mayıs 2001. Sincan F Tipi Cezaevi'nden Ankara Numune Hastanesi'ne sevk edilen 1976 Tunceli doğumlu Cafer Tayyar Bektaş, eyleminin 200. gününde yaşamını yitirdi. **Uğur Türkmen;** 27 Mayıs 2001. Sincan Kapalı Cezaevi'nde DHKP/C davasından tutuklu iken tahliye edilen ve Mersin Tarsus'ta bulunan evinde ölüm orucunu devam ettiren 1972 Mersin doğumlu Uğur Türkmen, eyleminin 204. gününde yaşamını yitirdi. **Veli Güneş;** 16 Haziran 2001. 1956 Tunceli doğumlu Veli Güneş, ölüm orucunun 241. gününde Kandıra F Tipi Cezaevi'nde fenalaşması üzerine kaldırıldığı İzmit Devlet Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. **Aysun Bozdoğan;** 26 Haziran 2001. TKEP/L davası tutuklusu 1976 Adana doğumlu Aysun Bozdoğan, 19 Aralık operasyonundan bu yana tutulduğu Kartal Özel Tip Kapalı Cezaevi'nden nakledildiği Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. Bozdoğan eyleminin 183. günündeydi. **Zehra Kulaksız;** 29 Haziran 2001. Ölüm orucundaki yakınlarına destek vermek amacıyla ölüm orucu sürdürenlerden Zehra Kulaksız, ölüm orucunun 221. gününde Küçükarmutlu'daki evde yaşamını yitirdi. 1978 Rize doğumlu olan Zehra Kulaksız, yine ölüm orucunda yaşamını yitiren Canan Kulaksız'ın ablasıydı. **Mahmut Gökhan Özocak;** 5 Temmuz 2001. Buca Kapalı Cezaevi'nde ölüm orucu eylemini sürdürürken sağlık durumunun bozulması üzerine cezası 6 ay ertelenerek tahliye edilen Mahmut Gökhan Özocak, İzmir'in Yamanlar ilçesindeki bir evde yaşamını yitirdi. **Ali Koç;** 12 Temmuz 2001. DHKP-C davasından hükümlü Ali Koç, Bartın Cezaevi'nden nakledildiği Ankara Sincan F Tipi Cezaevi'nde

Ayçe İdil Erkmen

yaşamını yitirdi. Koç, 30 yaşındaydı ve 1995 yılından bu yana cezaevinde tutuluyordu. **Sevgi Erdoğan;** 14 Temmuz 2001. Uşak Kapalı Cezaevi'nde ölüm orucunda iken tahliye edilen ve ölüm orucuna Küçükarmutlu'daki bir evde devam eden 45 yaşındaki Sevgi Erdoğan, ölüm orucunun 264. gününde yaşamını yitirdi. **Muharrem Horoz;** 3 Ağustos 2001. Kandıra F Tipi Cezaevi'nde tutuklu iken durumunun ağırlaşması üzerine 4 gün önce İzmit Devlet Hastanesi'ne kaldırılan TKP/ML davası tutuklusu Muharrem Horoz; eyleminin 236. gününde yaşamını yitirdi. **Osman Osmanağaoğlu;** 14 Ağustos 2001. Kandıra F Tipi Cezaevi'nde tutuklu iken CMUK 399. maddesi uyarınca tahliye edildikten sonra ölüm orucuna Küçükarmutlu'da devam eden DHKP/C davası tutuklusu Osman Osmanağaoğlu ölüm orucunun 299. gününde yaşamını yitirdi. 1957 Artvin Hopa doğumlu olan Osman Osmanağaoğlu lise mezunuydu. **Hülya Şimşek;** 31 Ağustos 2001. Ölüm orucundaki yakınlarına destek amacıyla Küçükarmutlu'daki bir evde ölüm orucunu sürdüren TAYAD'lı Hülya Şimşek yaşamını yitirdi. Erzincan doğumlu olan Şimşek 286. gündür ölüm orucundaydı. **Gülay Kavak;** 7 Eylül 2001. CMUK 399 gereğince tahliye edilen ve ölüm orucunu Küçükarmutlu'daki bir evde sürdüren 1971 Zonguldak doğumlu Gülay Kavak, yaşamını yitirdi. Kavak, ölüm orucunu 20 Ekim tarihinden bu yana sürdürüyordu. **Ümüş Şahingöz;** 14 Eylül 2001. CMUK 399 gereğince tahliye edilen ve ölüm orucunu Küçükarmutlu'daki bir evde sürdüren Ümüş Şahingöz, ölüm orucunun 330. gününde yaşamını yitirdi. **İbrahim Erler;** 17 Eylül 2001. Ölüm orucu sonucu yaşamını yitiren Ümüş Şahingöz'ün cenaze törenine polisin şiddet kullanarak müdahale etmesini protesto amacıyla 17 Eylül 2001 tarihinde tutuklu bulunduğu Edirne F Tipi Kapalı Cezaevi'nde kendini yakan DHKP/C davası tutuklusu İbrahim Erler, tedavi edilmekte olduğu İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde yaşamını yitirdi. Erler, 11 Mayıs 2001 tarihinden bu yana ölüm orucu eylemini sürdürüyordu. **Abdulbari Yusufoğlu;** 20 Eylül 2001. Ölüm orucundaki yakınlarına destek amacıyla İzmir'de başladığı ölüm orucunu Küçükarmutlu'daki bir evde sürdüren Mardin doğumlu 21 yaşındaki Abdulbari Yusufoğlu, eyleminin 139. gününde yaşamını yitirdi. **Zeynep Arıkan;** 27 Eylül 2001. Cezaevinde başladığı ölüm orucu eylemini İstanbul Küçükarmutlu'daki bir evde sürdüren Zeynep Arıkan eyleminin 343. gününde yaşamını yitirdi. **Ali Rıza Demir;** 27 Eylül 2001. CMUK'un 399'ncu maddesi gereği Kandıra F Tipi Kapalı Cezaevi'nden tahliye edilen ve ölüm orucunu İstanbul Küçükar-mutlu'daki bir evde sürdüren 1971 Adıyaman doğumlu Ali Rıza Demir, eyleminin 343. gününde yaşamını yitirdi. Demir 1994 yılından bu yana tutukluydu. **Ayşe Baştimur;** 28 Eylül 2001. Cezaevinde başladığı eylemini Ankara'daki evinde sürdüren Ayşe Baştimur, eyleminin 341. gününde yaşamını yitirdi. Ayşe Baştimur, 20 Ekim'de ölüm orucu eylemine başlayan ilk ekipten ölüm orucunu sürdüren son kişiydi. 20 Ekim'de ölüm orucuna başlayan ekipten 28'i hayatını kaybetti, 71'i ise sakat kalıp hafızalarını kaybetti. **Özlem Durakcan;** 28 Eylül 2001. Ölüm orucundaki arkadaşlarına destek olmak amacıyla başladığı ölüm orucunu, Ayşe Baştimur'un Ankara'daki evinde sürdüren Özlem Durakcan, eyleminin 71. gününde yaşamını yitirdi. Durakcan 19 yaşındaydı. **Ali Ekber Barış;** 18 Ekim 2001. Gebze Özel Tip Cezaevi'nde başladığı ölüm orucunu nakledildiği Kandıra F Tipi Cezaevi'nde sürdüren Ali Ekber Barış, eyleminin 170. gününde İzmit Devlet Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. Komünist Partisi İşçi Örgütü davası tutuklusu Barış, 1962 Tunceli doğumluydu. **Tülay Korkmaz;** 19 Kasım 2001. Ölüm orucu eylemini Kartal Özel Tip Kapalı Cezaevi'nde sürdüren Korkmaz, müşahede amacıyla kaldırıldığı Bayrampaşa Devlet Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. Korkmaz, 26 yaşındaydı. **Ali Çamyar;** 2 Ocak 2002. 265 gündür F

Yemliha Kaya

tipi Kırıklar Cezaevi'nde kalıyordu. Son üç aydır İzmir Yeşilyurt Hastanesi'nde 265 gündür ölüm orucundaydı. 32 yaşındaydı, Ordu doğumluydu. **Zeynel Karataş;** 5 Ocak 2001. 240 gündür Tekirdağ F tipi Cezaevi'nde ölüm orucundaydı. TKP (ML) davasından yargılanıyordu. 25 yaşında, Tunceli doğumluydu. **Lale Çolak;** 8 Ocak 2002. Ölüm orucunun 222. gününde Kartal Cezaevi'nden tahliye edildi. 18 gündür hastanedeydi. 27 yaşında, Sivas doğumluydu. **Yusuf Kutlu;** 8 Mart 2002. Ölüm oruçlarının 5. ekibinde yer alıyordu. Ölüm orucunun 279. gününde Ankara Numune Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. 29 yaşında, Hatay doğumluydu. **Yeter Güzel;** 10 Mart 2002. Ölüm oruçlarının 7. ekibi'nde yer alıyordu. Ölüm orucunun 272. gününde Sağmacılar Devlet Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. Güzel, 38 yaşındaydı. **Doğan Tokmak;** 16 Mart 2002. Ölüm oruçlarının 5. ekibindendi. Ölüm orucunun 290. gününde Şişli Etfal Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. Tokmak, 30 yaşındaydı. **Tuncay Yıldırım;** 21 Mart 2002. Ölüm Oruçlarının 6. ekibindendi. Ölüm Orucunun 236. gününde İzmir Yeşilyurt Devlet Hastanesi'ne yaşamını yitirdi. **Meryem Altun;** 1 Nisan 2002. Ümraniye Cezaevi'nde eylemine başladı. "Hayata Dönüş Operasyonu"ndan sonra Kartal Özel Tip Cezaevi'ne ve sonra da için Sağmalcılar Devlet Hastanesi'ne nakledildi. Eyleminin 301. gününde yaşamını yitirdi. **Okan Külekçi;** 23 Mart 2002. "Hayata Dönüş Operasyonları" sonrasında, F tipi karşıtı eylemlerinden dolayı tutuklandı TİKB üyesi olmak suçundan yargılandı. Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde tutulurken, 7. ekiple birlikte ölüm orucuna başladı. Eyleminin 240. gününde yaşamını yitirdi. **Semra Başyiğit;** 30 Temmuz 2002. 4 Ocak 2001'de Bursa'da tutuklanan Başyiğit, Kartal Özel Tip Cezaevi'ne konuldu. 28 Temmuz 2001'de 6. ekiple birlikte ölüm orucuna başladı. 23 Temmuz 1978 doğumlu olan Başyiğit, eyleminin 362. gününde Bayrampaşa Devlet Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. **Fatma Bilgin;** 11 Ağustos 2002. DHKP/C davasından tutuklu bulunduğu Malatya Cezaevi'nde, 5. ekiple birlikte ölüm orucuna başladı. 30 yaşındaki Bilgin, 1 Ağustos 2002'de durumunun ağırlaşması üzerine kaldırıldığı Ankara Numune Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. **Melek Birsen Hoşver;** 21 Ağustos 2002. DHKP davasından tutuklu bulunduğu Malatya Cezaevi'nde 26 Eylül 2001'de ölüm orucu eylemine başladı. 23 yaşındaki Hoşver, 1.5 ay önce sağlık durumunun ağırlaşması üzerine kaldırıldığı Ankara Numune Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. **Gülnihal Yılmaz;** 25 Ağustos 2002. Tutuklu bulunduğu Kütahya Cezaevi'nde 5 Haziran 2001'de ölüm orucu eylemine başladı. 34 yaşındaki Yılmaz, eyleminin 446. gününde yaşamını yitirdi. **Fatma Tokay;** 31 Ağustos 2002. DHKP-C davasından tutuklu bulunan Fatma Tokay, 31 Ağustos 2002 günü yaşamını yitirdi. **Hamide Öztürk;** 10 Eylül 2002. 19 Aralık Cezaevi Operasyonu'nun ardından sevk edildiği Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde ölüm orucuna başlayan Öztürk, DHKP-C davasından hükümlüydü. Eyleminin 463. gününde yaşamını yitiren Öztürk, 1970 doğumluydu. **Serdar Karabulut;** 08 Kasım 2002. 1 Eylül 2002'te zorla müdahaleye maruz kalan Serdar Karubulut, tedavi gördüğü Ankara Numune Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. 1970 doğumlu olan Karabulut, DHKP-C davasından hükümlüydü.

Adımlar. Behice Boran tarafından çıkartılan kültür, sanat dergisi. Mayıs 1943-Nisan 1944 tarihleri arasında 12 sayı yayınlandı. Dergide DTCF'nin ilerici öğretim görevlilerinin yanısıra solcu fikir-sanat insanlarının yazılarına da yer verildi. Adımlar'da Behice Boran, Sebahattin Ali, Muzaffer Şerif, Hilmi Ziya Ülken, Zeki Baştımar, Niyazi Ağırnaslı, Orhan Kemal, Rıfat Ilgaz, Burhan Arpad gibi imzalar yer aldı.

Adil Ovaloğlu. Örgüt içi infazın ilk kurbanı sayılabilir. 1971 yılında Adil Ovaloğlu ve Garbis Altınoğlu'nun başını çektiği bir grup, PDA'dan ayrıldı. Grup, PDA'yı sınıf işbirliği yapmakla ve teslimiyetçilikle suçluyordu. Bu ayrılış sol tarihe "Birinci tasfiyeciler" olayı olarak geçti. Hızla girişilen örgütlenme çalışmaları bu çevre arasında sorunlar çıkmasına

neden oldu. Örgüt, Adil Ovaloğlu'nu kariyerizmle suçladı ve öldürülmesine karar verdi. Adil Ovaloğlu'nun cesedinin parçalanarak bir bavula konulması, olayı kamuoyunun ilgi odağı haline getirdi. Olay gazetelerde, "Bavul Cinayeti" başlığıyla yer aldı.

Adnan Yücel. 1953 Elazığ doğumlu. İlk şiirlerini *Yeni Adımlar* dergisinde yayınladı. *Özgürlük İçin Direniş, Yaprak, Yapıt* gibi yayın organlarında şiirleri çıktı. Şiirlerinde toplumsal sorunlara değindi. 2002 yılında yakalandığı amansız hastalık onu aramızdan kopardı. Kitapları arasında *Kavgalara Gizlenen Sevda, Soframda Kaval Sesi, Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya Dek* sayılabilir. Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya dek isimli şiiri, gelecek günlerde yeşerecek umudun simgesi haline geldi.

Aşksız ve
paramparçaydı yaşam
Bir inancın yüceliğinde
buldum seni
Bir kavganın
güzelliğinde sevdim
Bitmedi daha sürüyor
o kavga
Ve sürecek
Yeryüzü aşkın yüzü
oluncaya dek

Ahali Cumhuriyet Fırkası. Yazar Orhan Kemal'in babası Abdülkadir Kemali tarafından 1930 yılında kurulan bir sol parti. Kurucular arasında Ali Vehbi, Bekir Sıtkı, Mustafa Ziya, Çiftçi Hasan gibi isimler bulunuyordu. Pek uzun ömürlü ve etkili olamayan parti hükümet tarafından kapatıldı ve yöneticileri sürgüne gönderildi.

Ahbap çavuş ilişkisi. Siyasal insan ilişkilerinin ya da gücünü siyasallıktan alan ilişkilerin belalısı. Böyle bir yaklaşım söz konusu olduğunda terkedilmesi gereken yanlışı ifade ediyor. Başka bir yorumla, salt siyasal temelde yürütülmeye çalışılan ilişkileri 'yavan' olmaktan kurtarma durumu. Siyasallığın yanına arkadaşlığı, hemşehriciliği, bölgeciliği, okuldaşlığı koyan ilişki. Devrimci Gençlik dergisi Kasım 1976 tarihli sayısında ahbap çavuş ilişkisini şöyle eleştiriyordu: *"Ahbap çavuşluk ilişkileri siyasi yakınlıktan daha çok kişisel yakınlığı gözeten ilişkilerdir. Siyasi bağların ağırlıkla söz konusu olmadığı bir ortam her türlü yanlış eğilimin gelişmesine açıktır. Böyle bir ortam içinde, eleştiri-özeleştiri yöntemi, devrimin genel çıkarlarını ön planda tutma anlayışı unutulmakta, bunun yerini devrimci olmayan davranış biçimleri almaktadır."*

Ahmed Arif. 21 Nisan 1927 Diyarbakır doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nde okudu. Öğrencilik yıllarında TCK'nın 141. Maddesine aykırı eylemde bulunduğu gerekçesiyle iki kez tutuklandı. Bu yüzden öğrenimini tamamlayamadı. Cezaevi sonrası yaşamını düzeltmen olarak devam ettirdi. Yayınlanmış tek kitabı bulunuyor. "Hasretinden Prangalar Eskittim" Ahmed Arif'in şiirin devleri arasında yer almasını sağladı. Tek şiir kitabıyla bu mertebeye ulaşması şiirinin gücünü ortaya çıkardı. Pek çok şiiri bestelendi, mitinglerde, cenazelerde söylendi. 2 Haziran 1991 tarihinde geçirdiği bir rahatsızlık, onu çok sevdiği Anadolu'dan kopardı.

Terketmedi sevdan beni
Aç kaldım, susuz kaldım
Hayın karanlıktı gece
Can garip, can suskun
Can paramparça
Ve ellerim kelepçede
Tütünsüz, uykusuz kaldım
Terketmedi sevdan beni

Ahmet Asena. 1954 İstanbul doğumlu. 1977'de ODTÜ-ÖTK Yönetim Kurulu Başkan-lığı yaptı. Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu kuruluş çalışmalarına katıldı. Bir süre Adana İktisadi Ticari İlimler Akademisi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. ODTÜ öğrencisi olduğu yıllardaki faaliyetlerinden dolayı Devrimci Yol davasında yargılandı. İki yıl tutuklu kaldı. Önce GBK sonra ÖDP içinde yer aldı. ÖDP'de Parti Meclisi ve MYK üyeliğine bulundu.

Ahmet Atasoy. 1946 Ünye doğumlu. Karadeniz köylü direnişleri sırasında devrimci fikirlerle tanıştı. Dev-Genç'lilerle birlikte köylü mitinglerini ve direnişlerini örgütledi. THKP-C'nin bölgedeki en önemli yerel ilişkisiydi. Kırsal alanda mücadele başlatma kararı alan Mahir Çayan ve arkadaşlarını Fatsa'da bir akrabasının yanına yerleştirdi. Üç İngiliz teknisyenin Ünye'deki radar üssünden kaçırılmasının ardından 30 Mart 1972'de Kızıldere'de öldürüldü.

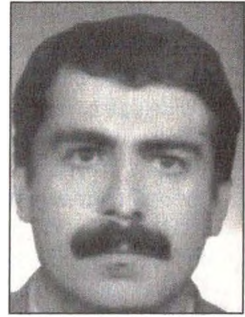
Ahmet Ercüment Özdemir. 1954 Adapazarı doğumlu. 1974'te İTÜ öğrencisiyken devrimci fikirlerle tanıştı. 1976'da İYÖD yönetiminde yer aldı. Devrimci Sol içinde bulundu ve Merkez Komite üyeliğine getirildi. Bir süre örgütün Ege bölgesi sorumluluğunu sürdürdü. 1981'de yakalandı. 1991'de cezaevinden firar etti. 17 Nisan 1992'de polisle girdiği silahlı çatışmada öldürüldü. Öldürüldüğünde Devrimci Sol SDB genel komutanıydı.

Ahmet Kaçmaz. 1938 İstanbul doğumlu. 1974 yılında TSİP'in kuruluşunda bulundu. TSİP Genel Başkanı seçildi. Bu partinin kuruluşu amacıyla daha önce yayınlanmaya başlanan Sosyalist Parti İçin Teori ve Pratik Birliği isimli derginin kurucuları arasında yer aldı. 12 Eylül'den sonra yargılandı. TSİP'in 12 Eylül 1980'den sonra kapatılmasıyla genel başkanlıktan istifa etti.

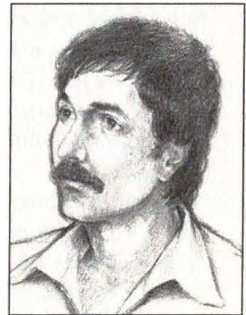
Ahmet Karlangaç. Devrimci Sol örgütüne karşı düzenlenen operasyonlar sırasında 2 Ekim 1980 tarihinde İstanbul'da gözaltına alındı. Devrimci Sol'un önder kadrolarındandı. Ağır işkencelerden geçti. 12 Ekim 1980 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde öldürüldü.

Ahmet Muharrem Çiçek. TKP/ML üyesi. TİKKO İstanbul Bölge Komutanı. 19 Mart 1973'te İstanbul Şehremini'de kaldığı ev güvenlik güçlerince kuşatıldı. Çıkan çatışmada öldürüldü. Birlikte kaldığı arkadaşı Kutsiye Bozoklar yaralandı ve sakat kaldı.

Ahmet Pehlivan. 1953 Artvin doğumlu. ODTÜ öğrencisiyken ODTÜ-ÖTK ve AYÖD Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. Devrimci Yol'un faaliyetleri doğrultusunda Karadeniz'de örgütlenme çalışmalarına katıldı. 12 Eylül askeri rejimine karşı kırsal alanda başlatılan silahlı direniş içinde yer aldı. 1984 Haziran'ında Tokat-Sivas sınırında bulunan bir dağ köyünde güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada arkadaşı Ayhan Gökvelioğlu'yla birlikte öldürüldü.

Ahmet Pehlivan

Ahmet Saner. 1959 Akçaabat doğumlu. Lise yıllarında devrimci fikirlerle tanıştı. İstanbul Ortaöğretimliler Derneği, İstanbul Yurtsever Devrimci Öğrenim Derneği, İstanbul Demokratik Gençlik Derneği gibi yapılarda kurucu oldu, yöneticilik yaptı. Dev-rimci Kurtuluş saflarında çalışırken 16 Nisan 1980'de Amerikalı subay Sam Novello ve onunla işbirliği içerisinde olduğu iddia edilen bir kişinin öldürülmesi eyleminde yaralı olarak yakalandı. Arkadaşı Kadir Tandoğan ile birlikte yargılandı. Haklarındaki dava, MLSPB ana davasından ayrılarak erkenden sonuçlandırıldı. TCK'nın 146/1 Maddesi uyarınca idam cezasına mahkum edildi. 25 Haziran 1981 tarihinde İstanbul Paşakapısı Cezaevi'nde idam edildi.

Ahmet Saner

Ahmet Telli. 1946 Çankırı doğumlu. Şair. Öğretmen. Hasanoğlan Öğretmen Okulu ve Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı mezunu. Yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra Anadolu'nun çeşitli kentlerinde öğretmenlik yaptı. Töb-Der içinde çalıştı. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. 141, 142 ve 146. maddelere muhalefetten yargılandı.

Öğretmenlikten atıldı. Cezaevinden sonra şiir üzerinde yoğunlaştı. Yayınladığı kitapları bir çok ödüle değer görüldü. Türk şiirinde değişmez bir yer edindi. Şiirlerini kavga, hüzün, ayrılmalar, kavuşmalar, cezaevi ve işkence gibi temalarla oluşturdu. 12 Eylül darbesinden sonra yenilen ve yalnız kalan solculara bir parça hüzün, bir parça umut taşıdı. Pek çok şiiri bestelendi. *Yangın Yılları, Hüznün İsyan Olur, Dövüşen Anlatsın, Saklı Kalan, Su Çürüdü* kitapları arasında sayılabilir.

Sımsıcak konuşurdun konuşunca
Irmak gibi, rüzgar gibi konuşurdun
Yayla kokuşlu çiçekler açardı sanki
Çiğdemler güller mor menevşeler açardı
Sımsıcak konuşurdun konuşunca
Hala koynumda resmin

Dağları anlatırdın ve dostluğu
Bir ceylan gibi sekerdi kelimeler
Sesini duymasam çölleşirdi dünya
Dağlar yarılır ırmaklar kururdu
Bulutlar çökerdi yüreğime
Hala koynumda resmin

Gün akşam olur elinde kitaplar
Ve bir demet çiçekle çıkıp gelirdin
Bir kez bile unutmadın 'merhaba' demeyi
Ve en yanık türküleri nasıl da söylerdin
Bir dostun vurulduğu gün
Hala koynumda resmin

Kaç mevsim kırlara çıkıp
Çiçekler topladık mezarlar için
Belki ürküttük tarla kuşlarını
Belki kurdu kuşu ürküttük
Ama aşkı ürkütmedik hiç
Hala koynumda resmin

Ve hala sımsıcak durur anılar
Sımsıcak ve biraz boynu bükük
Ne varsa yaşanmış ve paylaşılmış
Yasak bir kitap gibi durmaktır
Ve firari bir sevda gibi
Şimdi duvarlarda resmin

Ahmet Yüksel. 1961 Antalya doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Gazipaşa'da tamamladı. Lise yıllarında okulundaki devrimci mücadeleye katıldı. Devrimci Yol hareketi içinde anti faşist mücadelenin aktif bir militanı oldu. 12 Eylül'e karşı başlatılan direnişi kırsal alanda sürdürmek için bir grup arkadaşıyla Toros dağlarına çıktı. 27 Ekim 1980'de bir arkadaşıyla Kızıldağ eteklerinde bulunan Görüş Köyü yakınlarında kuşatıldı ve askerlerle çatışmaya girdi. Kuşatmayı yaramayacaklarını anlayınca teslim olmaya karar verdiler. Ahmet bölgede tanınmış bir devrimciydi. Teslim oluyoruz, diyerek bulundukları kulübenin dışına çıkınca, bir askerin "Komutanım işte Ahmet bu" şeklinde bağırmasını duydular. Teslim olmalarına rağmen grubun komutanı ateş açtı. Ahmet kasığından, yanındaki arkadaşı ise bacağından yaralanmıştı. Döverek askeri cemseye bindirdiler ikisini de. Gazipaşa bir saatlik yoldu ama tam dört saatte vardılar. Yol boyu öldüresiye dayak yediler. Gazipaşa'ya vardıklarında Ahmet kan kaybından ölmüştü.

Ajitasyon. Belirli bir düşüncenin, coşturucu, etkileyici, başdöndürücü bir tarzda sunulması. Vurucu, hedefe kolay ve kısa yoldan ulaştıran bir yöntem. Olayı derinliğine değil, dinleyenin ya da okuyanın ruh haline uygun bir seviyeye yükseltip/indirip sonuç almaya yönelik üslup.

Akın Birdal. 1948 yılında Niğde'de doğdu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitirdi. Öğrencilik yıllarında Niğde Gençlik Derneği Başkanlığı yaptı. Ziraat Fakültesi Öğrenci Derneği'nde çalıştı. İşletme alanında master eğitimi gördü. 1974-1977 yıllarında Ziraat Mühendisleri Birliği ve Ziraat Mühendisleri Odası yönetimlerinde bulundu. 1977'de Köy Kalkınma Kooperatiflerinin kuruluşuna katıldı. Köy-Koop Niğde Birlik Başkanı oldu. Köy-Koop Merkez Birliği Eğitim Örgütlenme Daire Başkanı ve merkez yöneticisi olarak görev yaptı. 1979 yılında üniversitede çalıştı. 12 Eylül döneminde tutuklanıp bir sene cezaevinde kaldı. 1986 yılında İHD'nin kurucuları arasında yer aldı. Kuruluşundan 1992 yılına kadar Genel Sekreterlik görevini sürdürdü. Sonrasında ise Genel Başkan oldu. İHD etkinlikleri çerçeve-

sinde hakkında onlarca dava açıldı. 12 Mayıs 1998 tarihinde İHD Genel Merkezinde silahlı saldırıya uğradı. Ağır yaralandı. Saldırıyı gerçekleştiren çete üyeleri olaydan kısa bir süre sonra yakalandı. 2001 yılında bir grup arkadaşıyla ÖDP'den ayrıldı ve SDP'yi kurdu. Bu partinin genel başkanlığına getirildi. 2007 22 Temmuz genel seçimlerinde Diyarbakır'dan bağımsız milletvekili seçildi.

Akın Dirik. 1949 İzmir doğumlu. Makine mühendisi. Devrimci Yol hareketinin lider kadrolarından. Devrimci Yol dergisinin basımı ve dağıtımı ile ilgilendi. 150 bin satan Devrimci Yol dergisinin organizasyonunu yaptı. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. Yedi yıl hapiste kaldı. Devrimci Yol Merkez Komite üyeliği savıyla yargılandı.

Akın Özdemir. 1945 Kütahya doğumlu. 12 Mart'ta Dev-Genç davasından yargılandı. TMMOB Adana Bölge Şube Başkanı ve Köy-Koop Adako Birlik İşletmesi Genel Müdürü. Kırsal alanda yaşayan insanların örgütlenmesinde büyük katkılar sağladı. Bu özelliği nedeniyle faşistlerin dikkatini çekti. Adana'da cinayetlerini yoğunlaştıran faşistler tarafından 18 Aralık 1978 tarihinde öldürdü. Özdemir'in öldürülmesi Adana'da yaşanan ilk sansasyonel cinayetti.

Aktan İnce. 1948 Diyarbakır doğumlu. 68 kuşağının gençlik önderlerinden. SBF Basın Yayın Yüksek Okulu öğrencisi. FKF adının, Dev-Genç'e dönüştüğü genel kurulda, Dev-Genç Yönetim Kurulu'nda yer aldı. Dev-Genç içinde başlayan tartışmalarda MDD görüşlerini savundu. Doğu Perinçek ve arkadaşlarının yanında bulundu. Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerinden etkilendi. Bir süre sonra bir grup arkadaşıyla bu çevreden uzaklaştı. 1975 yılında THKO'yu savunan Halkın Kurtuluşu grubuna katıldı. Fakat işçi sınıfının önemi, Maoculuk ve Üç Dünya Teorisi konusunda farklı bir çizgi izledi. 1977 yılında bir grup arkadaşıyla HK'yı pasifizmle suçlayarak ayrıldı. Grup, TİKB ismini alana kadar onun adıyla (Aktancılar) anıldı. 1979 yılında TİKB'yi kurdu. Halen yurtdışında yaşıyor.

Aktancılar. Aktan İnce'nin önderliğindeki grup, Halkın Kurtuluşu grubundan ilk ayrıldığı yıllarda özellikle Halkın Kurtuluşu ve diğer sol gruplar tarafından bu çevreye verilen isim.

Al Aydınlık-Mor Aydınlık. Hikmet Kıvılcımlı'ya ait bir ifade. Bir alay sözü. 1970 yılında Aydınlık dergisini çıkaranlar ikiye bölündü. Bir tarafta Doğu Perinçek diğer tarafta ise Mahir Çayan ve Mihri Belli ittifakı vardı. O tarihe kadar Aydınlık dergisinin sayfalarını birlikte kullanan bu iki çevre mili demokratik devrim, proletaryanın rolü gibi konularda ayrılığa düştü ve iki çevre de Aydınlık'a sahip çıktı. Doğu Perinçek ve arkadaşları "Proleter Devrimci Aydınlık" başlığıyla mavi renkli bir dergi çıkarttı. Diğer taraf ise, kırmızı renkli "Aydınlık Sosyalist Dergi"yi devam ettirdi. Hikmet Kıvılcımlı, Aydınlık çevresinin ikiye bölünmesini ve iki ayrı Aydınlık çıkmasını "Al Aydınlık-Mor Aydınlık" sözleriyle alaya aldı.

Alaybey Yılmaz. 1956 Karabük doğumlu. Devrimci Yol davasından yargılandı. Mamak Cezaevi'nde yatarken kemik kanserine yakalandı. Tedavisi için tahliyesine karar verildi. 24 Haziran 1982'de öldü. Aynı koğuşu paylaştığı arkadaşı İnönü Alpat ardından şiirini yazdı.

Alaybey'in ardından ilk sözdür:

Sen öldün, artık işitilmiyor
Yüreklerimize işleyen o
Karadenizli kahkahan
Özgürlüğün anası gözlerin
Ses vermiyor dağlardan
Bütün şiirler yarım şimdi
Bir tek dostun bile
voltaya çıkmadı
Ranzan günlerden beri
bomboş
Sohbetlerde adın geçiyor,
onurumuzda
Sen öldün, tel örgüye
serip battaniyeni
Üç gün boyunca
güneşte tuttuk

Alabey Yılmaz

Yaralı bir serçe
Uçtu, döndü, kanat çırptı
Gelip kondu üstüne, ağladık

Son sözdür:
Sen öldün, şafak söktü
Filizlendi taş duvarlarda
Omzumuzda taşıdığımız ne varsa
İhanette ortada şimdi
Başkaldırı da

Alevi-Sünni bir olsun faşistler kahrolsun. Özellikle Aralık 1978'de yaşanan Kahramanmaraş katliamından sonra gündeme gelen slogan. Maraş'ta faşist çetelerin taraftar kazanmak ve iç savaşı derinleştirmek amacıyla insanların dini duygularını istismar etmeleri ve "Aleviler camileri yakıyor" diyerek provokasyon ortamı hazırlamaları ve bunun sonucunda da demokrat, solcu, Alevi insanlarımıza yönelik giriştikleri katliam, Alevi-Sünni kardeşliğine ilişkin ortaya sağlıklı bir tavır koymayı zorunlu kıldı. Devrimciler, faşist çeteleri teşhir etmek, Alevi-Sunni emekçilerin kardeşliğine vurgu yapmak ve asıl hedefi gözden uzak tutmamak için bu sloganı yarattılar. Sloganın önemi ve gerçekliği daha sonra yaşanan Malatya, Çorum olaylarıyla kendisini bir kez daha gösterdi.

Ali Aktaş

Ali Aktaş. 1956 İskenderun doğumlu. 23 Ocak 1983'te Adana Kapalı Cezaevi'nde idam edildi. İskenderun Lisesindeki öğrencilik yıllarında devrimci harekete katıldı. İskenderun Lise-Der'in Başkanlığını yaptı. Anti faşist mücadelenin ön saflarında yer aldı. Tiyatroyla ilgiliydi. Birçok tiyatro oyunu yazdı; sahnelenmesine önayak oldu. 20 Haziran 1980 tarihinde girdiği bir çatışmada ağır yaralı olarak yakalandı. İskenderun Askeri Cezaevinden Adıyaman'a, oradan da idam edildiği Adana Kapalı Cezaevine getirildi. 13 Mayıs 1981 tarihinde TCK'nın 450/4 hükmü uyarınca hakkında idam kararı verildi. Askeri Yargıtay bu kararı 28.4.1982 tarihinde onayladı. Danışma Meclisi, Ali Aktaş'ın ölüm cezasının yerine getirilmesi için 2385 sayılı kanunu 21 Ocak 1983 tarihinde çıkarttı. Kanun aynı gün Resmi Gazete'de yayımlandı. Karar Adana Kapalı Cezaevinde saat 03.30'da infaz edildi. Arkadaşı Fehmi Çapan anlatıyor: *"Ali Aktaş İskenderun'un Arsız Höyük köyündendir. 1957 doğumlu olup bir Arap Alevisi ailedendir. Bir köylü çocuğu olan Aliler dört kardeştir. Okumak için üvey annesi ve kardeşleriyle İskenderun'a yerleşir. 12 Mart sonrası koşullarda liseye başlar. Lise yıllarında mücadelenin tam ortasında yer alır. 1978'de İskenderun Lise-Der'in kuruluşunu gerçekleştirir ve Başkanı olur. 1979'da Türkeş'in İskenderun'a sokulmamasında önemli rol oynar. Tutuklanır, kısa bir süre tutuklu kalır. 20 Haziran 1980 tarihinde Demir-Çelik işçilerinin Gültepe Mahallesinde yaptıkları bir toplantının faşistler tarafından basılması sonucunda bir devrimci öldürülür. Ali Aktaş ve arkadaşları bu saldırıyı yapanları takip ederler. Ne var ki faşistlerin tuzağına düşer, kurşun yağmuruna tutulurlar. Ali 18 kurşun yarası alır. Kendisini savunur ve kendisine kurşun yağdıran kişiyi öldürür. Ali arkadaşları tarafından hastaneye götürülür. Gözünü açtığında polisler başındadır. O, polisin çok iyi bilip tanıdığı bir kişidir, yakalanmış olması polis için büyük bir gelişmedir ve bu nedenle polisler onu bir an önce sorguya almak için gayret gösterirler. Bu arada 12 Eylül gelmiştir. Ali tam olarak iyileşemediği halde üç ay süreyle sorguya çekilir. Üzerinde her türlü işkence yönteminin denenmesine karşın ağzından tek bir söz alamazlar. Tutuklanarak Akçay Askeri Cezaevine konulur. 20 Ocak 1983 tarihinde gazeteler içeri verilmedi. Hücrelerdeki radyolar toplatıldı. Aşkar'ın hücresinin penceresinden avlunun bir parçası görünüyordu. Dışarıda asker sayısı artırılmıştı olağanüstü birşeyler oluyordu. Dosyası Danışma Meclisi'ndeydi. 23 Ocak'ın ilk saatleriydi. Ali başgardiyanın sesiyle yandı. Gardiyanlar, askerler hücrenin önüne doluşmuşlardı. Gardiyanlar onu engellemek istediler. O, var gücüyle bağırdı: 'Kahrolsun Askeri Faşist Diktatörlük, Yaşasın Devrim'. Birkaç gardiyan birden Ali'nin üzerine atıldı. Ağzını kapatmaya çalıştılar. Boğazına, eline ayaklarına sarıldılar. Ağzına birşeyler tıkmaya*

sesini engellemeye yeltendiler. O arada yan hücreden bir ses geldi 'ne yapıyorsunuz, idam etmeden boğacaksınız, alçaklar!' Ali ağzını kurtarabildiği an slogan atıyordu. Cezaevi müdürünün odasında beyaz idam gömleğini giydirdiler. Son isteğini sordular ona: 'Benim bu düzenden isteyeceğim hiçbir şey yoktur' diye karşılık verdi. İdam sehpasının yanına getirildiğinde sandalyeye kendisi çıktı. Boynuna ip geçirildiğinde; 'Yaşasın Devrim, Yaşasın Sosyalizm' diye bir kez daha haykırıp, ayağının altındaki sandalyeyi tekmeledi. Ali Aktaş, diğer adıyla kumral tenli Aşkar artık ölümsüzdü."

Ali Alfatlı. 1952 Manisa doğumlu. SBF mezunu. Ankara'da öğrenci gençliğin mücadelesi içinde önder pozisyondaydı. AYÖD kurucuları ve ilk yönetim kurulu üyeleri arasında yer aldı. 12 Eylül sonrası Devrimci Yol Merkez Komite üyeliği iddiasıyla yargılandı. 10 sene cezaevinde kaldı. ÖDP içinde politik yaşantısını devam ettiriyor.

Ali Asker

Ali Asker (Ceylan). Ozan. Devrimci Yolcu. Ankara Devrimci Yol davasında yargılandı. Kardeşi Zeynel Abidin Ceylan Ankara emniyetinde gördüğü işkenceler sonucunda öldürüldü. İkibuçuk sene Mamak Cezaevinde kaldı. Tahliye sonrası askere gitti. Askerliğini yaparken firar edip yurtdışına çıktı. Uzun süre yurtdışında kaldıktan sonra Türkiye'ye döndü. Çok dinlenen ve çok tartışılan bir ozan. Türkiye solunda yaklaşık yirmi yıldan bu yana bir Ali Asker gerçekliği bulunuyor. 1970'li yıllarda Devrimci Yol hareketinin düzenlediği miting ve etkinliklerde adı duyulmaya başladı. 70'li yıllarda solcu olanların gençlikleri onu dinleyerek geçti. Bu yüzden o yılların anti faşist mücadelesi ile ozan Ali Asker arasında ortak noktalar bulunabilir. İç savaş günlerinde onun sesine ve müziğine ihtiyaç olduğu görüşü, onu dinleyenlerinin ve dinlemeyenlerinin birleştikleri bir noktadır. Halkım Medet Umar Devrimci Yoldan. Binbası Ernesto Ölmedi Daha, İndim Maden Ocaklarına isimli parçaları 70'li yıllarda dilden dile mitingten mitinge dolanırdı. Ali Asker'i tercih eden insanların ağırlıklı bir bölümünü Devrimci Yolcular oluştursa da onu, kimi zaman ezgili, kimi zaman ajitatif ama her zaman coşkulu ve devrimci tarzıyla özellikle solculuğa yeni başlayan gençler dinliyor. Devrimci gençler, "Ali Asker bizim onurumuzdur" diye slogan atıyor. Toplam 12 albüm yaptı. Yurtdışına çıktıktan sonra, Sürgün, On'lara ağıt ve Oy Dağlar, Bahçemsin isimli albümleri çıkardı.

İndim maden ocaklarına
baktım işçi kucaklarına
ocak mıdır zindan mıdır
oligarşinin kanunu bu
Aşkale'de madendeyiz
ölümle bir aradayız

Ereğli'de madendeyiz
ölümle bir aradayız
sosyalizm için savaşta
devrimler için kurstayız

Gümbür gümbür maden sesi
sanki Vietnam cephesi
gümbür gümbür maden sesi
sanki Angola cephesi
patronun pis çirkef sesi
emperyalizmin kisvesi

Ali Başpınar. 1949 Rize-Çamlıhemşin doğumlu. Yüksek öğrenimine Ankara Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nda başladı. Lakabı Ali Butto'ydu. 12 Mart döneminde Dev-Genç davasında yargılandı. İki yıl dört ay cezaevinde kaldı. 74 affıyla salıverildi. Öğrenimini tamamladı. Töb-Der Ankara Şube Başkanlığı yaptı. Devrimci öğretmen grubunun önder kadroları arasında yer aldı. 12 Eylül'de Ankara Devrimci Yol davasında Merkez Komite üyesi olduğu iddiasıyla yargılandı. Müebbet hapse mahkum oldu. 11 yıla yakın hapis yattı. 2 Eylül 2008'de hayatını kaybetti. Cenazesinde yumruklu yıldız flamaları açıldı.

Ali Demir. 1949 Mardin Kızıltepe doğumlu. Yüksek öğrenimini Ankara'da sürdürdü.

Gençlik mücadelesi içerisinde aktif görevler aldı. Kurtuluş hareketinin Merkez Komitesi üyesi olduğu gerekçesiyle yargılandı. Kısa bir süre cezaevinde kaldı. Kurtuluş hareketinin Kürt sorununa ilişkin görüşlerinin oluşmasında önemli bir rol oynadı.

Ali Haydar Yıldız. Elazığ Palu doğumlu. TKP/ML'nin kurucuları arasında yer aldı. İbrahim Kaypakkaya'nın yakın arkadaşıydı. 1973'ün 24 Ocak günü Vartinik'te güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada öldürüldü.

Vartinik burası mirik mezrası
Kan içinde yatar Ali Haydar'ım
Komun önü olmuş bir kan deryası
Kan içinde yatar Ali Haydar'ım

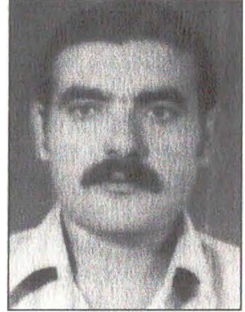
Uzun ince boyu kıvırcık saçı
Halkını sevmekti onun tek suçu
Ali Haydar ölmez ağlama bacı
Milyon milyon doğar Ali Haydar'ım

Korkusu yok idi patron ağadan
Ağalara korku saldı dağlardan
O bir tohum idi düştü topraktan
Filiz filiz büyür Ali Haydar'ım

Haykırır sesinde halkının sesi
Halk sevgisi dolu boğuk nefesi
Karanlıkta halkın bir meşalesi
Pırıl pırıl yanar Ali Haydar'ım

Kulak verdi işçi köylü sesine
Ölümü bir görev saydı kendine
Devrim cephesinde sığmaz bendine
Bir sel gibi coşar Ali Haydar'ım

Ali İhsan İloğlu. Lakabı Kör Ali'ydi. 1870 İstanbul doğumlu. Eğitimini İslamiyet üzerinde yaptığı araştırmalarla tamamladı. Toplumsal örgütlenme konusu uzmanlık alanıydı ve görüşlerinin hayat bulması için çaba gösterdi. İttihat Terakki'nin bir yan örgütü olan Esnaf Cemiyeti'nde çalışmalarda bulundu. İttihat Terakki tarafından Halep'e gönderildi. İttihatçıların ülkeyi terk etmesi üzerine bu ilişkilerde öne çıktı. İstanbul'da parti adına toplantılar düzenledi ve görüşleri doğrultusunda bir çalışma programı hazırladı. 1920'den sonra Anadolu'ya geçti ve Mustafa Kemal'le tanışıp ona görüşlerini açıkladı. Resmi TKF içinde çalıştı. Partinin yayın organı olan Anadolu'da *Yeni Gün* dergisinde yazı yazdı. Mustafa Kemal'e düzenlenen İzmir suikastına adı karıştı. Yargılama sonunda beraat etti. Cezaevi sonrası siyasal aktivite içinde yer almadı ve 1942 yılında öldü.

Ali İhsan Özer

Ali İhsan Özer. 1952 Malatya doğumlu. Ankara Eczacılık Fakültesi'nde askeri öğrenci olarak okurken siyasal faaliyetleri tespit edildiği için okulla ilişkisi kesildi. Ankara'da öğrenci gençliğin mücadelesinde aktif görev aldı. Bir süre İskenderun Demir Çelik Fabrikasında çalıştı. İşçiler arasında sendikal ve siyasal faaliyet yürüttü. Bir taraftan da bölgede Devrimci Yol hareketinin örgütlenmesi çabası içindeydi. 12 Eylül'den kısa bir süre önce hareketi tarafından Gaziantep'e gönderildi. 12 Eylül yönetimine karşı silahlı bir direnişi örgütlemeye çalıştı. 30 Aralık 1980 tarihinde kaldığı ev polis tarafından kuşatıldı. Çıkan çatışmada öldürüldü. Yaralı yakalanan arkadaşı Veysel Güney daha sonra idam edildi. Bir arkadaşı ardından şiirini yazdı:

İskenderun'dan Antep'e bir yel eser
Ilgıt ılgıt
Türküsünü söyleyerek insanlığın
Ve serpmek için
tohumlarını özgürlüğün
Durulur yel, durulur zaman
Düşer canımız, düşer Ali İhsan'ımız
Gözlerimiz yanar, kor olur
Dökülmesin gözlerimizden yaşlar
Dökülmesin
Öfkeye dönüşsün
Silahlarımızdan kan kusan mermiye
Dağdeviren yumruğumuza
Gözlerin Ali İhsan gözlerin
Açık gitmesin

Dostların var geride silahını alacak
Seni katledenlerden hesap soracak
Ant olsun
Canımız, Ali İhsan Özer'imiz

Ali İhsan Özgür. TKP çevresi tarafından günlük olarak yayınlanan Politika gazetesinde muhabir olarak çalışıyordu. Faşistler tarafından kaçırıldı. 22 Kasım 1978'de işkence edilerek öldürüldü.

Ali Rıza Binboğa. 1970'li yıllarda şarkı söylerken yaptığı ilginç el-kol hareketleri ve dönemin siyasal atmosferine uygun düşen şarkı sözleriyle dikkatleri çeken müzisyen. Özellikle, *Yarınlar Bizim* şarkısı gelecek umutlarının kabardığı yıllarda halkın dilinden düşürmediği bir şarkı oldu.
Özgürlük ve barış
tüm insanların özlemi olacak yarınlarda
ağlamak yok, gülmek var
düşmanlık yok, dostluk var
yarınlarda yarınlarda mutlu günler var

Alpaslan Özdoğan. 68 kuşağının sevilen simalarından. Gençlik içindeki tartışmalarda Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yanında yer tuttu. Filistin'de eğitim gördü. THKO'nun kurucuları arasında yer aldı. THKO'nun aldığı karar uyarınca Malatya kırsal bölgesine çıktı. 31 Mayıs 1971'de Nurhak dağında çıkan çatışmada öldürüldü.

Altan Öymen. 1932 Trabzon doğumlu. Onu gazeteci olarak tanıdık. 1999 yılında CHP Genel Başkanı olarak çıktı Türkiye'nin karşısına. 12 Mart günlerinde bir başka Altan Öymen vardı. Bir askeri darbe döneminin mağduru, Cemal Madanoğlu davasının sanıklarındandı.

Altı Mayıs. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan 6 Mayıs 1972'de Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde idam edildiler. Deniz Gezmiş ve arkadaşları THKO üyesi olmak ve TCK'nın 146. Maddesini ihlal suçundan idam cezasına çarptırıldılar. Aydınların, sanatçıların, sendikacıların, siyasilerin cezanın infazının önlenmesi yolundaki çabaları sonuç vermedi. 12 Mart iktidarı üç genci asarak bir bakıma 27 Mayıs'ın rövanşını alıyordu. 6 Mayıs'ta infaz edilen idam cezalarının hukuki olmaktan çok öç alma amacıyla verilmiş bir siyasal karar olduğu görüşü sonraki yıllarda ağırlık kazandı.

Deniz mahkemede

Altıncı Filo. ABD Deniz Kuvvetlerine bağlı donanma. Türkiye'ye her gelişinde olay oldu. Adeta Türkiye'deki anti emperyalist başkaldırının bir simgesi haline geldi. 1968'de geldi, 69'da geldi; yer yerinden oynadı. Vedat Demircioğlu'nun katili oldu. Askerleri Dolmabahçe açıklarından denize döküldü. 68 kuşağı, başına belaydı. Altıncı Filo gelecek diye İstanbul'da içki satan yerler, genelevler temizlenir, duvarları badanalanırdı.

Altıncı Filo defol. 68 kuşağının anti emperyalist yönünü vurgulayan slogan. 1968 ve 1969 yıllarında iki kez istanbul açıklarına gelen ABD 6. Filo'su devrimci gençlerin şiddetli tepkisini çekiyordu. Gençler, memleketin sularında ve topraklarında istemedikleri 6. Filo'yu protesto ediyor ve filoya karşı verilen mücadeleyi anti emperyalist mücadelenin simgesi sayıyorlardı. Sloganları '6. Filo Defol'du. Bu, emperyalist güçlere defol anlamına geliyordu.

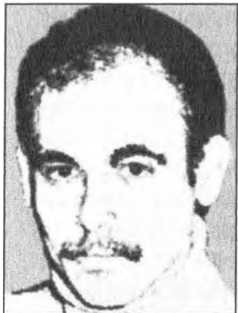
Altını çizmek. Solcuların hem konuşmalarında hem de kaleme aldıkları yazılarda vurgu yapmak istedikleri noktayı belirtmek için kullandıkları ifade.

Altını doldurmak. Sunuluşu itibariyle dayanaksız, ayakları havada kalan bir düşüncenin, işin özünden güçlendirilerek tekrar sunulması. Bir şeyi hedefe uygun hale getirmek için desteklemek anlamında.

Altmışsekiz kuşağı. Yani Denizler, Mahirler, İbolar, Ulaşlar ve daha nicele-

ri. Yani sosyalizmin genç kalplerde ilk kez atmaya başlamasının adı. Yani anti emperyalizmin bütün bir ülkeyi bağımsızlık ateşiyle yakmaya başlaması. Yani dostluğun, dayanışmanın, kardeşliğin ifadesi. İlk aşklar gibi heyecanlı ilk tartışmalar. Masum olanın, yeniyi aramanın, değiştirme gücünün simgesi. Mazlumların başkaldırısı. Geleceğe aktarılan bir direnme geleneği. Ve daha çok çocuk isimleri. Yani ölümsüzlük noktası. 70'li yıllarda Deniz adında, Mahir adında, Ulaş adında binlerce çocuk. İç burukluğu, kalp kırıklığı; kimin ismini taşıdığını bilememe durumu. Bağışlama. Deniz'in bir bekçiyi vurmaması nedeniyle yakalandığına dair anlatılan bir kahramanlık öyküsü. Yufka yüreklilerin darağaçlarında, başları dik, gülerek ölüme gitmeleri. 'İlk ben düşeceğim' yarışı. İlk kurşunun Mahir'e isabet etmesi. Kızıldere, Nurhak. Yarım kalan bir aşk kadar hüzün verici ve eskimeyen bir hayatın, anlatıldıkça çoğalan anıların sıcaklığı.

Ulaş Bardakçı

Altmışsekizliler Birliği Vakfı. 68 kuşağının ideolojik-politik-kültürel birikimini geleceğe taşımak için kurulan vakıf. 1992 yılında 115 kişinin başvurusuyla kuruldu. 68 kuşağı olarak bilenen ve asla yaşlanmayanların bir girişimi. Merkezi İstanbul'da bulunuyor. Çeşitli illerde şubeleri var. Her yıl 68 kuşağından ölen devrimcileri anma etkinlikleri ve tartışma toplantıları düzenliyor Demokrasi mücadelesine aktif destek veriyor.

Amele İnkılabı ve Melun Kaustky. Lenin'in, *Proletarya Devrimi ve Dönek Kaustky* kitabının ilk Türkçe çevirisi. Haydar Rıfat'ın çevirdiği kitap 1933 yılında yayınlandı.

Amerikalı it, evine git. 1968 kuşağı devrimcilerinin 6. Filo'yu protesto eylemleri sırasında kullandıkları slogan.

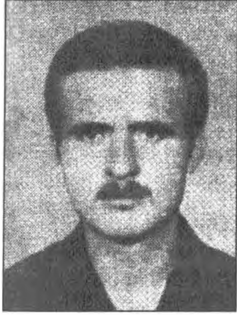
Amerikalılara karşı pasif direnme Kampanyası. TİP 1967 yılında "Amerikalılara Karşı Pasif Direnme Kampanyası" ismiyle bir kampanya açtı. Kampanya çerçevesinde yurt sathında mitingler, gösteriler düzenledi. Kampanyayla, Türk vatandaşlarıyla Amerikalıların ilişki kurmaması, ilişkileri varsa kesilmesi amaçlanıyordu.

Amerika'ya karşı Türk halkının başkaldırı mitingi. 12 Kasım 1966 Cumartesi günü Türkiye İş Sendikası'nın öncülüğünde Ankara'da yapılan, FKF ve ODTÜ Öğrenci Derneği'ne üye öğrencilerin destek verdiği miting. Mitinge yaklaşık 5000 kişi katılmış ve dağılma sırasında polisle katılımcılar arasında çatışma çıkmıştı.

Amerikan uşağı. Dünya jandarmalığına soyunan, aslında soyunmakla kalmayıp, dünyanın tek hakimi olan ABD'nin bizim gibi emperyalizme göbeğinden bağımlı ülkelerdeki yandaşları için kullanılan ifade. İşbirliği yapmak, kayıtsız şartsız desteklemek anlamında. Solcular, Türkiye'de hemen hemen her iktidarı Amerikan uşağı olmakla suçladılar. Haksızlar mıydı? Değil, elbet. Hangi görünüm altında olursa olsun iktidara gelenler, ekonomik, siyasi ve askeri açıdan ABD'nin direktifleri dışına çıkmadılar.

Ana. Maksim Gorki'nin ünlü romanı. Birçok gencin devrimciliğe atılırken okuyup etkilendiği bir ilk kitap. Romanın kahramanı

Pavel ve Anas'ın kişiliğinde herkes kendisini buluyor, kendini onların yerine koyuyordu. Özverili, cesurca mücadelenin içine giren, oğullarının, kızlarının yanında yer alan analara "Gorki'nin anası" deniliyordu.

AGB üyesi Soner İlhan

Ana Gerilla Birliği (AGB). Devrimci Yol tarafından 12 Eylül askeri yönetimine karşı başlatılan kır gerillası faaliyetleri çerçevesinde, yerel ve kalıcı birliklerden oluşuyordu. Doğu Karadeniz'den Akdeniz'e çizilen bir hat boyunca sürekli hareket halinde bulunan AGB grubu hat boyundaki yerel ve siyasi birlikleri denetliyor ve organizasyonu sağlıyordu. 1982 yılında faaliyete başlayan AGB, 1985 yılında Devrimci Yol içindeki tartışmalar sonucunda kır faaliyetinin sona erdirilmesi kararı uyarınca dağıtıldı.

Anadolu Şiddet Kumpanyası (AŞK). 1968 yılında DTCF ve AİTİA'dan bir grup öğrencinin bir araya gelerek kurdukları örgüt. Kendiliğinden ortaya çıktı ve gençlik içinde hiç bir varlık gösteremedi. Örgüte girerken bir yanda silah diğer yanda Trokçi'nin bir kitabı olduğu halde yemin ediliyordu.

Anadolu TKP. TKP'nin Ankara, Eskişehir civarında örgütlenmiş kolu. Ayrıntılı bilgi için bakınız İstanbul TKP.

Anarşizm. Yunanca'da "yönetimi olmayan" anlamına gelen Anarches sözcüğünden köken alan, popüler anlamıyla karışıklık ve terörizm şeklinde kullanılan sözcük. Anarşizm, siyasal alanda ilk defa Fransız Devrimi sırasında kullanıldı. O günden bu yana, bir felsefe akımı, toplumsal bir projenin adı oldu. Her ne kadar kaynak aldığı sözcük gereği, yöneteni olmayan anlamına gelse de, anarşizm hiç bir zaman başıbozukluk, karışıklık olarak algılanmadı. Ünlü anarşist felsefeci Sebastien Faure "Her kim ki otoriteyi yadsır ve ona karşı savaşırsa, o bir anarşisttir" sözlerinde anarşizmin bütün yönlerine olmasa bile can alıcı özüne ulaşılabilir. Anarşizm otoriteye karşıdır. İnsanın özgürleşmesini ve bu çerçevede hayat bulacak bir ilişkiler bütünlüğünü hedefler. Sınırsız özgürlük talebini, yeni bir toplumsal projeyle siyasallaştırmıştır. Toplumsal yapıda, bireysel özgürlükten güç alan temel değişiklikleri yapmayı ister. Yöneteni olmayan, bireylerin özgür iradeleriyle bir araya geldikleri, otoriteyi ve iktidar olmayı reddeden bir kültürel-siyasal ortamda, toplumsal bir sisteme ulaşmayı amaçlayan anarşizm, Türkiye'de son yıllarda, ilgi çeken bir akım haline geldi. Anarşizmin tarihine mal olmuş isimler arasında Proudhon, Bakunin, Kropotkin, Tolstoy, Stirner ve yaşamıyla solcular arasında ilgi uyandıran İspanyol anarşist Durruti sayılabilir.

Anarşik ortam. 1970'li yıllarda, iç savaş günlerinde sık kullanılan bir ifade. Özellikle sağ kesim, solcuları anarşist olmakla ve anarşik ortamın sorumlusu olmakla eleştiriyordu.

Anayasal Direniş Komitesi. 15-16 Haziran olaylarını organize eden komitenin ismi.

Anayasa mitingi. 24 Şubat 1968'de Ankara'da öğrenci örgütleri tarafından düzenlenen miting. Anayasaya, Atatürk ilkelerine sahip çıkmak ve TİP'li milletvekillerinin meclis çatısı altında AP'liler tarafından dövülmesini protesto etmek amacıyla düzenlenen miting, dönemin en kalabalık mitingi oldu. Miting, ODTÜ-ÖB, FKF, İTÜ TB, DİSK, SBF-ÖD gibi kuruluşların desteği ile gerçekleştirildi. Miting çağrısında şu ifadeler yer alıyordu: "Olaylar artık kamuoyundan saklanamaz hale geldi. TBMM'deki halk temsilcilerinin güvenliği sağlanamaz oldu. Geriye dönüş hızlandı. Atatürk yargılanıyor. Yüce mecliste halkın temsilcileri öldüresiye dövülüyor. İrtica hortlatılıyor. Kısacası anayasa düpedüz çiğneniyor. Anayasa bekçileri görev başına." "Akan kanlar zalimleri boğar", "Dayak yedikçe güçleniyoruz" gibi pankartlarla yürüyen gençler Tandoğan meydanına

girdikleri sırada ellerinde demir çubuklar ve sopalar olan 300 kişilik gerici bir grubun saldırısına uğradılar. Polisin müdahale etmediği saldırıda onlarca insan yaralandı. Anayasa mitingine karşı bir kampanya açan gerici örgütler tarafından yayınlanan bildiride şu görüşler yer alıyordu: *"Büyük Türk milleti, senin iradenin temsil edildiği TBMM'de senin adaletinin mahkum ettiği vatan haini komünist şair Nazım Hikmetoviç Veranski bazı alçaklar tarafından milli şair gösterilmiştir. Bu küstahlar Türkiye'de demokrasinin meşruiyetini kaybettiğini iddia ediyorlar. Biz de onlara deriz ki, demokrasinin sembolü olan TBMM'de ne arıyorsunuz."*

Anayasal düzeni yıkarak. Özellikle toplu siyasal yargılamalara ilişkin iddianamelerin ilk cümlesi. İddianamelerin zorunlu bir ögesi. 12 Mart ve 12 Eylül yargılamalarında devrimciler yüzlerce kez "Anayasal düzeni yıkarak yerine Marksist-Leninist bir düzen kurmak" iddiaları ile suçlandılar. Bu suçlama TCK'nın 146. Maddesine tekabül etti ve "Market soygununda da, duvara yazı yazma eyleminde de" kolayca uygulanan bir hüküm oldu.

Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği (ADYÖD). 12 Mart sonrası Ankara'da kurulan ilk öğrenci derneği. 12 Mart' tan çıkışta örgütsüz kalan Ankara öğrenci gençliği, İstanbul'da İYÖ KD'nin kurulmasıyla çalışmalarını hızlandırdı ve 8 Nisan 1974 tarihinde ADYÖD'ü kurdu. ADYÖD'ün ilk yönetim kurulu ağırlıkla TSİP yanlısı gençlerden oluşuyordu. Zaman içerisinde dernek üst yönetimiyle okul birimleri arasında örgütlenme tarzı noktasında başlayan tartışmalar ADYÖD'ün bölünmesine neden olmak üzereyken, DTCF'de faşistlerle devrimci öğrenciler arasında çıkan bir çatışma sonrasında, polisle de çatışan devrimci öğrencilerin ADYÖD'e sığınması, polis baskınına ardından da 1974'ün Aralık ayında sıkıyönetim tarafından kapatılmasına neden oldu. ADYÖD'ün ilk yönetim kurulu üyeleri Etem Kiper, Emin Tanrıyar, Mahir Öztürk, Ahmet Gök, Aykut Başaran, Hüseyin Oğuz, Tültigin Polat'tan oluşuyordu.

Ankara Devrimci Kadınlar Derneği (ADKD). 1978 yılında kurulan kadın derneği. Kurtuluş hareketi çizgisindeki kadınlar tarafından kurulan derneğin ilk Başkanı Armağan Ayçiçek'ti. Dernek, kadın olmaktan kaynaklı sorunların çözümünden yana bir mücadele çizgisi oluşturmaktan daha çok, kadınları sosyalist mücadeleye çağıran bir politika izliyordu. ADKD'li kadınlar "Kadınların kurtuluşu işçi sınıfının kurtuluşuna bağlıdır" anlayışıyla siyasi çalışmalarını yürütüyorlardı. Derneğin etki alanı Kurtuluş hareketinin etki alanıyla paralellik gösteriyordu.

Ankara Kadınlar Derneği (AKD). 1975 yılında kurulan kadın derneği. AKD, Dev-Genç/ Devrimci Yol paralelinde bir örgütlenmeydi. İlk başkanı Nihal Uygur'du. AKD'nin özellikle Ankara'nın gecekondu mahallelerinde yaygın bir ilişki ağı vardı. AKD özellikle, "Anayız, bacıyız faşizme karşıyız" sloganında özetlenen bir mücadele pratiğini hayata geçirmeye çalıştı. Ayrı bir kadın örgütlenmesine gidilmesine karşın, kadının kadın olmaktan kaynaklanan sorunları üzerinde yeterince durulmadı, kadın örgütlenmesi asli sorun olarak görülen, anti faşist mücadeleye bağımlı kılındı.

Ankara Ortaöğrenimliler Derneği (ANOD). 1970'lerin ikinci yarısından sonra Ankara'da kuruldu ve Halkın Kurtuluşu hareketi paralelinde faaliyet yürüttü.

Ankara Sanat Tiyatrosu (AST). 2000 yılında otuzyedi yaşını dolduran AST Asaf Çiğiltepe tarafından kuruldu. Bir insan ömrü-

nün yarısı kadar bir zamandır oyun sergileyen AST, sol cenaha tiyatronun estetiğinde kalite getirdi. Özellikle 70'li yıllarda yoğun yaşanan siyasal pratik içinde bir başka dünyanın varlığını perdelerini açarak gösterdi. Özel tiyatroların bilinen sorunlarını seyircisinin kalbiyle kurduğu bağlarla aşmayı başaran tiyatro topluluğu, 37 yıl boyunca pek çok önemli eseri sahneledi. AST, 1972 yılında sahnelediği "Hitler Rejiminin Korku ve Sefaleti" isimli oyun nedeniyle Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. Yargılama sonuçlanınca tekrar seyircisine kavuştu. Topluluğun yıllar itibariyle sergilediği oyunlardan bazıları şunlar: Samuel Beckett'ten Godot'yu Beklerken, Orhan Kemal'den 72. Koğuş, Maksim Gorki'den Küçük Burjuvalar, Orhan Asena'dan Simavnalı Şeyh Bedrettin, Bertolt Brecht'ten Hitler Rejiminin Korku ve Sefaleti, Maksim Gorki'den Ana, Hedda Zinner'den Dimitrof, Uğur Mumcu'dan Sakıncalı Piyade, Hans Fallada'dan Küçük Adam N'oldu Sana, Faruk Eren'den Bir Ceza Avukatının Anıları, Howard Fast'tan Sacco ile Vanzeti ve Eşber Yağmurdereli'den Akrep.

Ankara'nın Taşına Bak.

Ankara'nın taşına bak
Gözlerimin yaşına bak
Uyan uyan Gazi Kemal
Şu feleğin işine bak

Kılıcını vurdu taşa
Taş yarıldı baştan başa
Uyan da bak Gazi Kemal
Başımıza gelen işe, gelen işe

Ankara'nın taştır yolu
Düşman sarmış sağı solu
Sen gösterdin Gazi Kemal
devrim için doğru yolu

Ankara Yüksek Öğrenim Derneği (AYÖD). ADYÖD'ün Aralık 1974'te kapatılması Ankaralı öğrencileri yeni arayışlara itti. Bu arayış 20 Nisan 1975 tarihinde AYÖD'ün kurulmasıyla sonuçlandı. Yeni oluşum, ADYÖD'ün düştüğü hatalara düşmemek, ilk gençlik örgütünün zaaflarından arınmak için aşağıdan yukarı, katılımcı ve çoğulcu bir tarzla oluşturulmaya çalışıldı. Okullarda seçilen temsilciler tarafından derneğin tüzüğü ve programı belirlendi. Derneğin ilk yönetim kurulu, Mehmet Karabay, Abdurrahman Atalay, Erdal Yüksel, Atanur Yıldırım, Mahmut Esat Güven, Vedat Tüysüzoğlu, Haldun Hakman, Mehmet Ali Yılmaz, Ali Alfatlı'dan oluştu.

Anna Barbara Kistler. 1955 yılında İsviçre'nin Zürich kentinde doğdu. Gençlik yıllarında siyasetle yakından ilgilenmeye başladı. Marksizm-Leninizm ve Maoizm'e yakınlık duydu. İsviçre'de Komünist Partisi'nin yaratılması için başlatılan çalışmalara katıldı. Bu çalışmalardan bir sonuç çıkmaması Barbara'yı yeni arayışlara itti. 1988 yılında TKP/ML taraftarlarıyla ilişki içine girdi. Türkiye'ye geldi. Gerilla faaliyeti içinde yer aldı. Güvenlik güçleriyle girdiği bir çatışmada sağ olarak ele geçirildi. Bir süre tutuklu kaldı. Serbest bırakıldıktan sonra ülkesine döndü ama kısa süre sonra yeniden Türkiye'ye dönüş yaptı. 1995'in 8 Şubat günü dört arkadaşıyla birlikte Tunceli kırsal alanında donarak öldü.

Ant. Sosyalist dergi. Doğan Özgüden yönetiminde Ocak 1967-Nisan 1970 tarihleri arasında haftalık, Mayıs 1970-Nisan 1971 tarihleri arasında ise aylık olarak yayınlandı. Ant'ın kurucuları arasında Fethi Naci ile Yaşar Kemal de bulunuyordu. Ant, partili mücadeleyi savunuyor ve bu anlamda da TİP'in ideolojik-pratik hattını çizmeye çalışıyordu. Düzen, TİP'in öncülüğünde demokratik yollardan değiştirilmeliydi. Aylık teori ve eylem dergisi sıfatıyla tutturduğu hat ise radikal bir seyir içindeydi. Ant'ta yer alan birçok yazıdan dolayı 12 Mart öncesinde ve sonrasında davalar açıldı. Ant'ın amacı şöyle belirleniyordu: *"Ant sosyalizmin zaferini ancak halkın demokratik mücadelesinde görenlerin, anti emperyalist mücadeleyi sosyalist mücadele ile birlikte yürütmek kararında olanların dergisidir."*

Anti. Ne yazık ki solcular uzun yıllardan

bu yana anti'lerle kendilerini tanımlıyorlar. Bu ifade karşıtlarına göre siyasal bir duruşu tarif ediyor. Negatif bir yaklaşım. Olumsuzu örgütleme. Sıralanan negatiflerin yerine hangi pozitiflerin koyulduğu sorun yaratıyor, solun ayrım noktalarını öne çıkarıyor. Anti emperyalist, anti kapitalist, anti faşist olmak noktasında sıkıntı çıkmıyor. Anti emperyalizmin karşısına nasıl bir uluslararası ekonomik, siyasal ilişki; anti kapitalizmin yerine nasıl bir ekonomi ve kalkınma modeli, anti faşizmin yerine nasıl bir özgürlükçülük ve demokrasi solun tartışma başlıklarını oluşturuyor. Pek çok dernek ya da partiye üye olmanın şartlarını anti'lerle belirleniyor. Anti emperyalist, anti kapitalist olmak bir derneğe, bir partiye ya da siyasal gruba dahil olmak için yeterli görülüyor. Ancak, bugünün Türkiye'sinde yeni yeni yaşatılmaya çalışılan siyasal kültür, kendisini anti'lerle tanımlamıyor. Tanımlasa da, özellikle 1970'li yıllarda bulduğu kitle desteğini bulamayacağını biliyor. Bu yüzden kendisini tanıtarak, anlatarak, programını kamuoyuna duyurarak siyaset yapmaya çalışıyor. Yani sol anti'lerle karnın doymadığının, sosyalizmin anti'ler yüzünden değil, anti'lerin yerine konanlar nedeniyle bu durumunda olduğunun da farkında.

Anti Dühring. Engels'in Anti Dühring'i 1960'ların sonuna doğru Türkçeye çevrildi. Kitap gençlerin elinden düşmüyordu. Anti Dühring'i okumak bir ayrıcalıktı. O yıllar polis ajanlarının gençlerin arasına sızmaya çalıştığı yıllardı. Bu polislerden birisi de Erdal Gökyüzü'ydü. Erdal Gökyüzü SBF'nin kantininde yapılan sohbetler sırasında birden ayağa kalkar ve "Ben gidip Anti Dühringimi biraz okuyayım" deyip grubun yanından ayrılır, doğruca sohbette geçen konularla ilgili emniyete telefon etmeye giderdi. Erdal Gökyüzü'nün foyası kısa zamanda meydana çıktı ve ajanlık faaliyetine son verdi. 60'lı yılların bu polis ajanı daha sonra Başbakan Demirel'in ve 12 Eylül'ün başbakanı Bülent Ulusu'nun koruma müdürü olarak kamuoyunun karşısına çıkacaktı.

Antipati-sempati-güven-destek. Mahir Çayan tarafından formüle edilen silahlı propaganda evreleri. Halkın, silahlı propaganda yapan öncülere karşı beslediği duyguları özetliyor. Teze göre halk ilk başlarda silahlı propaganda yapan örgüte karşı doğal olarak antipati duyuyor. Gerçekleştirilen eylemler sonucunda antipati duygusu yerini sempatiye bırakıyor. Örgütle halk arasındaki ilişkinin bir sonraki adı güven oluyor. Halk eylemlerin gücü ve sürekliliğini görerek örgüte güvenmeye başlıyor. Güven evresinde hala tereddütlü bir duruş var. Yani halk, örgütün bu işi başaracağına tam olarak inanmıyor. İlişkinin son evresinde halk artık destek durumuna geçiyor. Tereddüt ortadan kalkıyor. Popüler ifadesiyle, 'gerisi örgüte kalıyor'.

Aren-Boran oportünizmi. Mahir Çayan'a ait bir ifade. TİP içinde MDD ve SD tartışmalarının ayyuka çıktığı dönemlerde Mahir Çayan TİP içindeki SD hattını, SD'nin sözcüleri durumunda olan Sadun Aren ve Behice Boran'ın soyadlarıyla tanımlıyordu.

Arif Damar. 1925 Çanakkale doğumlu. Şair. Öğrenim hayatını yarıda kestikten sonra Ankara ve İstanbul'da çeşitli işlerde çalıştı. Bu zaman zarfında TKP'yle kurduğu ilişki onu cezaeviyle tanıştırdı. 1951 yılında TCK'nın 141. Maddesine muhalefetten iki yıl hapis yattı. Eserleri arasında *Alıcı Kuş, Yoksulduk Dünyayı Sevdik, Onarırken Kendini, Eski Yağmurları Dinliyordum* sayılabilir.

Kanlı bir gömlek değildi
Tüfek tabanca bıçak
Karanfildiler
Karanfildiler hem de beyaz
Alındılar durdukları yerden
Açık alandan güneşten
Evlerin bulutların önünden
Yakalandı götürüldüler
Kırk karanfildi kırkı da

Uçtu gitti
Aydınlık düşleri toprak saksıların
Yağmur sonlarının sevinci
Yazlarda inen sıcak
sorguda duruşmada

Karanfildiler hem de beyaz
Kırk karanfildi kırkı da beyaz

Arkadaş Zekai Özger. 1948 Bursa doğumlu. Şair. Şiirleri *Sevdadır* ismiyle Mayıs Yayınları tarafından basıldı. *"Alnını/dağ ateşiyle ısıtan/ yüzünü kanla yıkayan dostum/senin/uyurken dudağında/gülümseyen bordo gül/benim kalbimi harmanlayan isyan olsun/şimdi dingin gövdende/uğultuyla büyüyen sessizlik/birgün benim elimde/patlamaya sabırsız mavzer olsun/ başını omzuma yasla/göğsümde taşıyayım seni/ gövdem gövdene can olsun.."* dizelerinin yazarı. Basın Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdi. Öğrencilik yıllarında gençlik mücadelesinin içinde yer aldı. 1967 yılında *Sakalsız Bir Oğlanın Tragedyası* isimli şiiri *Soyut* dergisinde yayınladı. Bu, dergilerde yayınlanan ilk şiiriydi. Cebeci bölgesinde okulların ve yurtların polis tarafından arandığı gün başına ağır bir darbe aldı. 1973'ün 5 Mayıs sabahı sokakta ölü bulundu. Ölüm nedeni tam olarak belirlenemedi. Ama beyin kanamasından öldüğü rapor edildi. Genç yaşına karşın güçlü ve unutulmaz şiirler yazdı.

Göğü kucaklayıp getirdim sana
kokla açılırsın
Solmuşsun
benzin sararmış
yorgun bir işçinin yüzüne
benziyor yüzün
öyle büküк bakma bana
Çam kolonyası getirdim sana
kentli dağlıların haklı sevdasını
bolu ormanlarında çarpan bir koku
sanki köroğlunun ter kokusu
aman kokusu, billah kokusu
canlarım, canım benim
Üzme kendini bu kadar
sana umudu öğretemeyenlerin
suçu mu var
bak yeryüzü ne kadar geniş
ne kadar dar

Dur
akıtma gönlüm yaşını
gözünden öpücek bir yer bırak
oy bana en yakın
bana en uzak
sevgili yar
hasretine vur beni
Giyecek çamaşır getirdim sana
adettir diye değil, sevdim diyedir
bağışla, eski biraz
bedenim uygundur diye
bedenine
elimle yıkadım, ütüledim
elma ağacında kuruttum

Günler sarmal bir yay gibi
bunu unutma
bahar annemizin yemenisindeki
solgun çiçektir
bunu unutma
seni ben heryerinden öperim
beni unutma

Kadere inansaydım
sana inanırdım
düşürmem sigaramın
ucundaki külü ben
öyle kırık bakma bana
caddeler nasıl da genişliyor
sana bunu söyleyecektim
bileyli bir makas vardı yanımda
sana bunu söyleyecektim
hadi kes büyüyen
tırnaklarındaki kiri
sana bunu
oyy nasıl söyleyebilirim
deliren sevdamızın
kısrak huyunu
Elimi tut
tuttururlar, o kadarına
izin verirler
kahreden bir ayrılığın
çılgınlığı değil bu
bir isyanın kelepçelenmiş
resmidir parmaklarımız
Sen içerde
ben dışarda
oyy mahpusluk mahpusluk.

Arslan Başer Kafaoğlu. 1922 Yozgat doğumlu. İktisatçı. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni 1949'da bitirdi. Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı'nda önemli görevlerde bulundu. Cumhuriyet, Milliyet, Akşam, Vatan, Öncü, Demokrat gazetele-

rinde ve pek çok dergide yazı yazdı. Sol'dan iktisadi yorumlar yapıyor. Solcular arasında 1970'li yıllarda, ufukta beliren muhtemel bir sosyalist hükümetin! maliye bakanı olarak adı geçti. ÖDP kurucuları arasında yer aldı ve ilk Parti Meclisi'ne seçildi. 1999 seçimleri öncesinde İP tarafından kurulan Ulusal Sol Güçbirliği Platformu'nda yer aldı ve milletvekili adayı oldu. Aydınlık dergisinde yazı yazıyor. *24 Ocak Uygulamaları ve Bazı Gerçekler, Kastelli Olayı, Silah-Rüşvet ve Sömürü* kitapları arasında sayılabilir.

Asaf Koçak. 1958 Yozgat-Yerköy doğumlu. Karikatürist. Resme ilk adımını, daha çocuk yaşta, Türk büyüklerinin resmini çizerek attı. Kırşehir Eğitim Enstitüsünü bitirdi. Bir süre öğretmenlik yaptı. Öğretmenliği bırakıp geçimini karikatür çizerek sağladı. Altı kişisel sergi açtı. Pek çok dergi ve gazetede karikatürleri yayınlandı. 2 Temmuz 1993'te Pir Sultan Abdal şenlikleri için Sivas'a gitti. Şeriatçılar tarafından Madımak otelinde katledildi.

Asım Bezirci. 1927 Erzincan doğumlu. Eleştirmen. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. 1951 yılında TSP'ye üye oldu. 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta şeriatçılar tarafından Madımak otelinde katledildi. *Çok Kapılı Oda, Bilimden Yana, Dünden Bugüne Türk Şiiri, Halk, Sosyalizm, Kültür* isimli eserleri bulunuyor.

Askerci sol. 1960'lı yıllarda Mehmet Ali Aybar'ın kullandığı bir ifade. Aybar, ordudan beklentisi olan Doğan Avcıoğlu ve arkadaşları için bu ifadeyi kullanıyordu. Aybar'a göre, Avcıoğlu ve ekibi kestirmeden iktidara gelmeyi tasarlıyordu. Aybar aynı zamanda bu ekip için "kestirmeciler" ve "tepeden inmeciler" de diyordu.

Asker-sivil zümre. 1960'lı yıllarda TİP içindeki tartışma başlıklarından biri. Devrimin itici gücü konusunda yapılan bu tartışma, Mahir Çayan ve Doğan Avcıoğlu arasında bir süre devam etti. Doğan Avcıoğlu'nun ve bir kısım MDD'cinin ileri sürdüğü görüşe göre, ülkenin mevcut durumu proletaryanın değil, asker-sivil aydın bir zümrenin öncülüğünü gerektirmekteydi. Bu zümrenin öncülüğünde uygulanacak demokratik bir program, ülkede sanayileşmeyi sağlayacak, toprak ve tarım reformları yapılacak, böylece işçi sınıfının öncülüğü için objektif şartlar yaratılmış olacaktı. Bu görüşlere Mahir Çayan Bütün Yazılar'ında şöyle yanıt veriyordu: *"Milli demokratik devrim teorisinde, işçi sınıfının rolü artçı değil, öncü bir roldür. Milli Demokratik Devrim mücadelesi sosyalizme geçişin hazırlığı olduğu gibi, bir bakıma işçi sınıfının iktidar mücadelesidir. Böyle bir düşünce de, Milli Demokratik Devrim düşüncesinin dışında sağcı bir düşüncedir. Ülkede devrimci sınıf ve zümrelerden herhangi biri, o evrede işçi sınıfına nazaran daha faal ve aktif olsa bile, proleter devrimcilerin görevi, 'Ülkenin iktisadi gelişme seviyesi müsait değildir' diyerek işçi sınıfına ikincil bir rol atfedip, işçi sınıfını bu sınıf veya zümrelerin peşine takmak değil, bu sınıf ve zümreyle birlikte ortak düşmana karşı savaşta bir yandan bu dosta omuz vermek, itelemek, diğer yandan da öncülüğü ele geçirmektir."*

Askeri mahkeme. Özellikle 12 Mart ve 12 Eylül sonrasında devrimcilerin kitlesel olarak yargılandığı, askeri disipline, emir komuta ilişkisine tabi ve asker kişilerden oluşan yargı kurumu. Olağan zamanlarda askeri suçları ve asker kişileri yargılamak için kurulan askeri mahkemeler asıl etkinliklerini sıkıyönetim ilanının bir sonucu olarak sivil kişileri de yargılamaya başlayarak gösterdiler. Askeri mahkemelerin, asgari yargı için gereken koşulları taşıyıp taşımadıkları hep tartışma konusu oldu. Askeri mahkemeler darbe süreçlerinde, darbeye önderlik eden komutanlarının doğrudan ya da dolaylı direktifleri doğrultusunda çalışırken, komutanları gibi, 'ülkeyi uçurumun kenarına getiren' sanıklara haddini bildirmeyi bir görev olarak önlerine koydular. Sanıklardan askeri kurallara uyup bir asker gibi hareket etmeleri beklenirken, verilen kararlara çifte standart, işkenceyi mubah sayma, işkence altında hazırlanan polis ifade ve tutanaklarıyla yetinme anlayışı egemen oldu.

Askı. İlişkileri askıya almak anlamının

yanısıra bir işkence yöntemi. İşkencede etkili bir yöntem. Üç çeşit askı yöntemi bulunuyor. Düz askı, ters askı ve Filistin askısı. Düz askı yönteminde, kollar iki yana açılıyor ve enseden kollara paralel bir kalas uzatılarak insan oraya bağlanarak asılıyor. Bir süre sonra kollar vücut ağırlığını taşıyamayacak duruma geliyor. Büyük sıkıntı ve acı başlıyor. Ters askıda ise, insan ayak bileklerinden bağlanıyor. Baş aşağı gelecek şekilde ayaklarından yüksek bir yere bağlanıyor. Beyne sürekli kan gidiyor. Filistin askısı olarak tabir edilen ise en ağır askı yöntemi olarak biliniyor. Eller arkadan birbirine bağlanıyor ve insan yukardaki bir noktaya öylece asılıyor. Düz askıda omuzlara binen yükün bir kaç katı yük omuzlara biniyor. Verdiği acı da o oranda yüksek oluyor.

Askıcılar. 1978 yılında Devrimci Yol hareketinden ayrılan gruba, Devrimci Yol tarafından verilen isim. İlişkileri askıya almak anlamında. Başını Bülent Uluer, Paşa Güven ve Dursun Karataş'ın çektiği grup, Devrimci Yol kimi ideolojik, teorik, pratik sorunlar yaşandığını ifade ederek, merkezle ilişkilerini 'askıya' aldıklarını açıkladı. Grup kendi içinde yaptığı görüşmelerde, 'askı' durumunun devam etmemesi, ayrı bir örgütlenme olarak ortaya çıkılması gerektiği sonucuna vardı. Devrimci Sol hareketinin doğuşu bu kararla gerçekleşti. Grup, 'merkezle ilişkilerimizi askıya alıyoruz' açıklaması nedeniyle, Devrimci Yol tarafından bir süre "askıcılar" ismiyle anıldı.

Asmayalım da besleyelim mi? 12 Eylül askeri darbesinin lideri Kenan Evren'in cezaevlerinde bulunan idam cezası hükümlülerini kastederek söylediği veciz söz. Daha sonraki yıllarda "idam cezası taraftarlığı"nın bir ifadesi olarak kullanılmaya başlandı. 12 Eylül mahkemelerinin adeta bir oldu bitti ile verdiği idam cezalarının ard arda infazına karşı özellikle yurtdışında geliştirilen muhalefet Kenan Evren ve arkadaşlarını rahatsız ediyordu. Evren, 3 Ekim 1984 tarihinde Muş'ta yaptığı konuşmada bu muhalefete çatarak *"Ben onları idam etmeyeceğim, ömür boyu ona bakacağım. O haini ben senelerce besleyeceğim. Buna siz razı olur musunuz?"* diyerek idamları savunacaktı. Evren'e kadar belki de insanlık tarihi, devletin bilerek insan öldürmesini yani idamı bu kadar açık ve net savunan bir başka devlet adamı görmemişti. 12 Eylül günlerini bilmeyenler, Evren'in bu sözlerinden yola çıkarak, 12 Eylül rejiminin ülkeye neler getirdiğini kolaylıkla anlayabilirler.

Aşık İhsani. 1930 Diyarbakır doğumlu. Halk ozanı. 1960'lı yıllarda TİP içinde bulundu. 1970'li yıllarda sazıyla sözüyle devrimci mücadelenin içinde yer aldı. Şiirleri nedeniyle kovuşturmalara uğradı, yargılandı. *Bak Tarlanın Taşına, Vur Ağanın Başına* isimli bir şiir kitabı bulunuyor. Somut olaylar üstüne köylü duyarlılığı ile yazdığı şiirler, yaptığı türküler devrimciler tarafından söylenip, dinlendi. 70'li yıllarda 12 Mart günlerini dile getirdiği *"Demem şu ki sevgilim bana/ortaçağdan buyana/öyle bir ters geldiki/1971 Mart, Nisan, Mayıs ve sonrası/yıkılası hapisaneler tıklım tıklım"* dizeleri bir halk ozanının kendi tarzıyla askeri rejimi eleştirisini ifade ediyordu. 1970'li yıllarda TSİP'e yakın durdu. Ama o herşeyden önce bir sanatçıydı. Partisinden izin almadan TİKP'nin düzenlediği bir etkinlikte türkü söylediği için bu çevreden uzaklaştırıldı.

Uyan emekçi kardaşım
Uyan daha, daha uyan
Benim kavga arkadaşım
Uyan daha, daha uyan

Ağalar kırdı dalını
Susuz gömdürdün ölünü
Tahsildar sattı çulunu
Uyan daha, daha uyan

Uyan göğü yere indir
Çeliği toprağa bindir
Bunlar senin görevindir
Uyan daha, daha uyan

Aşık Mahzun-i Şerif. 1938 Elbistan doğumlu. Halk ozanı. 1960'lı yıllarda söylediği anti emperyalist içerikli türküleriyle tanındı. 12 Mart döneminin başbakanı Nihat Erim'i,

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının asılması nedeniyle "Erim erim eriyesin" şiiriyle protesto etti. Bu şiirden dolayı yargılandı, hapis yattı.

Bütün insanlık adına
Amerika katil katil
Kanun yapar kendi teper
Amerika katil katil

Vietnam'ın suçu nedir
Hür yaşamak ayıp mıdır
Atom patlat, ister kudur
Amerika katil katil
Türk milleti, Türk milleti
Nerden gelmiş elin iti
Bu gidişin sonu kötü
Amerika katil katil

Birgün gramlar bir olur
Kilodan hakkını alır
Zalim olan bela bulur
Amerika katil katil

Mahzuni Şerif uyuma
Gün geldi çattı akşama
Bizden selam Vietnam'a
Amerika katil katil

Aşıklar Derneği. Halk ozanlarını bünyesinde toplayan dernek. Dernek, 1960'lı yılların sonlarında oluşturulan Dev-Güç'ün aktif destekçisiydi.

Aşkale direnişi. 1978 yılında Yeraltı Maden-İş sendikası örgütlü olduğu Erzurum Aşkale TKİ'ye bağlı kömür işletmelerinde grev kararı aldı. Grev her türlü saldırı ve işverenin oyunlarına karşı 68 gün sürdü. Sağ basın Aşkale greviyle ilgili yalan yazıyordu. Grevin Tunceli ve Erzincan'dan gelen solcular tarafından yapıldığı, işçilerin katılmadığı söyleniyordu. TKİ Genel Müdürlüğü grevi kırmak için faşistleri işe almayı denedi. Faşistler, güvenlik güçlerinin desteğinde ocakları işgal etmek istediler. Ancak işçiler polis kordonunu yararak işyerlerine ulaştılar. Aşkale kasabasında ise, Erzurum'dan getirilen MHP'liler terör estirdiler, işçilere saldırdılar. Bu arada Aşkale'ye bağlı Benek, Şıhveren ve Hacıhamza köylüleri hem Aşkale'nin içine hem de maden ocaklarına yardım için yollara düştüler. Güvenlik güçlerinin kuşatmasına karşın Aşkale'ye ve maden ocaklarına ulaştılar. İşverenin ve faşistlerin bütün planları halkın direnişi sonucunda uygulanamadı. Bakanlar Kurulunun grevi yasaklamasına karşın bu yasak uygulanamadı. İşçiler üretime devam etti. Aşkale direnişi, anti faşist mücadelenin yanısıra "üreten biz, yöneten de biz olacağız" anlayışının hayat bulduğu bir örnek oldu.

Ataman İnce. 1956 Diyarbakır doğumlu. İstanbul polisinin TİKB örgütüne yönelik operasyonları sırasında eşiyle birlikte 16 Ekim 1981 tarihinde gözaltına alındı. TİKB'nin lideri Aktan İnce'nin kardeşiydi. Bir kaç gün sonra işkencede öldürüldü. Polis yetkilileri tüberkülozdan öldüğünü açıkladı. Ataman İnce'ye işkence yapan altı polis beşer yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Ataol Behramoğlu. 1942 Çatalca doğumlu. Şair. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Mezunu. Çevirmen. Gençliğinde Ataol Gürus imzasıyla yazılar yazdı. Toplumcu gerçekçi olarak adlandırılan akımın temsilcileri arasında yer aldı. 12 Eylül'lü günleri yurtdışında geçirdi. *Bir Ermeni General, Bir Gün Mutlaka, Yolculuk, Özlem ve Kavga Şiirleri, Kuşatmada* isimli kitapları bulunuyor.

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Şehre simsiyah bir kar yağar
Yollar kalbimle örtülür
Parmaklarımın arasından
Gecenin geldiğini görürüm
Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Çocuklar sinemaya gider
Yüzümü bir çiçeğe gömüp
Ağlamak gibi isterim
Derinden bir tren geçer

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Alıp başımı gitmek isterim
Bir akşam bir kente girerim
Kayısı ağaçları arasından
Gidip denize bakarım

Bir tiyatro seyrederim
Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Uzaktan bir bulut geçer
Karanlık bir çocukluk bulutu
Gerçeküstü bir ressam
Dünyayı değiştirmeye başlar
Kuş sesleri, haykırışlar
Denizin ve kırların
Rengi birbirine karışır

Sana bir şiir getiririm
Sözler rüyamdan fışkırır
Dünya bölümlere ayrılır
Birinde bir pazar sabahı
Birinde bir gökyüzü
Birinde sararmış yapraklar
Birinde bir adam
Herşeye yeniden başlar

Atatürk"e bağlılık nöbetleri. 68 kuşağı gençliğinin Mustafa Kemal'in kişiliğinde bağımsızlık ateşiyle yanıp tutuştuğu günlerdir. AP tek başına hükümet olmuş ve Atatürk'e yönelik saldırılar artmıştır. Gericiler, Atatürk'e karşı duygularını onun büstlerini parçalayarak göstermektedir. Bir gericinin, 1 Nisan 1966 Cuma günü İzmir'de Atatürk heykelinin önünde namaz kılıp yanındaki baltayla heykele saldırması gençliği harekete geçirmiş, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir'deki üniversite öğrencileri Atatürk heykellerinin önünde "Atatürk'e bağlılık nöbetleri" tutmaya başlamışlardır. Mahir Çayan'ın başkanlığındaki SBF Fikir Kulübü Atatürk büstlerine yönelik saldırılar karşısında şu açıklamayı yapmıştır: *"Büyük kurtarıcı Atatürk'ün büstüne saldıran, yeşil bayrak isteyen gerici, korkunç zihniyet AP döneminde tekrar hortladı. (...) Çirkin politikacı, yurtsevmez politikacı yıllardır Atatürk ilkelerine dil uzatmış, karşı çıkmıştır. Ve yıllardır bu yurtsevmezlere dur diyen çıkmamıştır. Ve nihayet bu korkunç düşünce, ilerici güçlerin potansiyeli olan yüce Ata'nın büstüne saldırmıştır. Biz, bu çirkin saldırılara araç olan uyutulmuş zavallı kişilere değil, bu anlayışın bilinçli, çıkarcı sözcülerine sesleniyoruz. Kuvvetini Atatürk devrimlerinden alan bir gençlik örgütü olarak biz, SBF Fikir Kulübü, tüm bu yurtsevmez hareketin karşısında sonuna dek direneceğiz ve Ata'nın büstüne kadar uzanmaya cüret eden ellerinizi kıracağız."*

Atılım. 1973 yılında yayınlanmaya başlayan dergi. Dergi TKP'nin illegal yayın organı olarak çıkıyordu. Dergi, o yıllarda TKP Genel Sekreterliği'ne getirilen İsmail Bilen tarafından bizzat organize ediliyordu.

Atılım bizimle. TKP taraftarlarının mitinglerde, gösterilerde açtıkları pankart, attıkları slogan. İllegal olarak yayınlanan bir dergiye destek verildiğinin açıktan beyanı.

Atilla Aytemur. 12 Mart sonrasında gençlik mücadelesi içinde yer aldı. İYÖKD kuruluşunda bulundu. Dev-Genç içinde yer aldı. Bir grup arkadaşıyla Dev-Genç'ten ayrılarak Militan Gençlik ve Halkın Yolu dergilerini çıkardı. 1987'de kurulan Sosyalist Parti içinde bulundu. Daha sonra bu partiden ayrıldı. SBP ve BSP'de yöneticilik yaptı. ÖDP'ye katıldı. ÖDP'de PM, MYK ve Başkanlık Kurulu üyeliğinde bulundu.

Atilla Coşkun. Devrimci görüşlerle üniversite yıllarında karşılaştı. 68 kuşağından. FKF'de aktif görevler aldı. TİP içinde çalıştı. 1969'da kurulan ve işçi basınının gelişmesini amaçlayan Emekçi Basın Birliğinin kuruluşunda bulundu. 12 Mart döneminde tutuklandı. 1974 affıyla serbest kaldı. Avukatlığa başladı. 12 Eylül'den sonra açılan TKP davalarına ve TBKP davasına avukat olarak katıldı. Daha sonra TBKP davasında sanık olarak yargılandı.

Attila İlhan. 1925 Menemen doğumlu. Şair, yazar. Lise yıllarında sevgilisine Nazım Hikmet'in bir şiirini yazdığı için TCK'nın 141. Maddesine aykırı eylemde bulunduğu gerekçesiyle yargılandı ve okulla ilişkisi kesildi. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları, şiirleri yayınladı. Toplumcu şiire de bireyci şiire de ayrı bir tat kattı. Şairliğinin yanısı-

ra roman yazdı, deneme ve anılar kaleme aldı, çeviriler yaptı. 10 Ekim 2005'te hayatını kaybetti. Eserleri arasında *Duvar, Sisler Bulvarı, Ben Sana Mecburum, Yağmur Kaçağı, Elde Var Hüzün, Sokaktaki Adam, Zenciler Birbirine Benzemez, Fena Halde Leman, Hangi Sol, Hangi Batı, Hangi Seks, Hangi Sağ, Hangi Atatürk, Faşizmin Ayak Sesleri* sayılabilir.

Sabiha bu adamlar beni alıp
götürecek
sakın ha ağlamanı istemiyorum
soracakları varmış yıllardır
sorarlar
anlaşılan bu sorgu yıllarca
sürecek
ilk götürülüşümü bak
hatırlıyorum
sendikaya yazıldığım günlerdi
sanıyorum
otomobil farlarına yağmur
yağıyordu
cigaram ıslanmış sokaklar
nedense dar
bu defa aksi gibi zil zurna
sonbahar

çocuğa bir şey söyleme sabiha
belli olmaz
sakın ha ağlamanı istemiyorum
bakarsın çabuk biter
akşama evdeyim
uzayacak olursa
git hüseyin'i bul
eli kızıl kanda olsa
bizi bırakmaz
çantamı hazırlarsın pijamam
terliklerim
izin verirlerse seni de beklerim
hani bir gülümsemen vardır
sanki istanbul
gözlerin gözlerimi bulur bulmaz
içimde bütün şehir
atlı karınca gibi
döner ha döner ışık renk ve pul
hay allah bu ilkbahar
beni öldürecek
rüzgardaki kokular
dudaklarımdaki tuz
bu adamlar sabiha
beni alıp götürecek
günlerden cuma
sabah saat dokuz
sakın ha ağlamanı
istemiyorum
paran var mı yok mu
bilemiyorum
al şu yüz lirayı
yanında bulunsun
yüz de bana kalıyor
varımız yoğumuz
çocuğa bir şeyler al
onunla avunsun
beyler ben hazırım
haydi gidiyoruz

sabiha unutma seni bekliyorum.

Atilla Keskin. 1945'te Afyon'da doğdu. 1962'de ODTÜ'ye girdi. Siyasal faaliyet nedeniyle okulundan ayrılmak zorunda kaldı. 1964'te TİP Çankaya ilçe örgütünde çalışmaya başladı. Öğrencilik yıllarında FKF içinde bulundu. 1969'da Filistin'e gitti. Yurda dönüşünde yakalandı ve bir süre hapis yattı. THKO içinde yer aldı. 12 Mart'ta THKO davasında yargılandı. Bu davada idama mahkum oldu. 15 yıl süren cezaevi yaşantısından sonra Halkın Kurtuluşu hareketine aktif olarak katıldı. THKO'nun mirasçısı ve Halkın Kurtuluşu'nun devamı olarak kendisini tanımlayan TDKP'nin kuruluşunda yer aldı ve Merkez Komite üyeliğinde bulundu. 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıktı. 1985 yılında bir grup arkadaşıyla TDKP'den ayrıldı. Sosyalist Birlik isimli bir dergi çıkardı. Halen yurdışında yaşıyor. 12 Mart günlerini anlattığı "Acılara Yenilmeyen Gülümseyişler" isimli bir kitabı bulunuyor.

Atilla Sarp. 1946 Ankara doğumlu. 1960'lı yılların başında, 27 Mayıs devrimi sürecinde CHP Gençlik kollarında siyasete atıldı. 1964'ten sonra TİP içinde yer aldı. 1965-70 yıllarında Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği ve öğrenci derneklerinde aktif olarak çalıştı, yöneticilik yaptı. 1968-70 yıllarında FKF ve Dev-Genç içinde bulundu ve Dev-Genç'in son genel başkanlığını yaptı. 12 Mart'tan sonra Dev-Genç davasında yar-

gılandı. Halen, 68'liler Vakfı içinde politik yaşamını devam ettiriyor.

Atma Avcıoğlu din kardeşiyiz. 1960'ların ikinci yarısında TİP yönetimiyle Yön dergisi yazarları arasında özellikle sosyalizm, siyaset yapış tarzı konularında kimi tartışmalar yaşanmaya başladı. Eleştiriler kayda değer bir açıklıkta yapılmıyordu. Bu durumu değiştiren ve tartışmaların daha gerçekçi bir tarzda devam etmesini sağlayan Dr. Hikmet Kıvılcımlı oldu. Kıvılcımlı Yön dergisi yazarlarından Doğan Avcıoğlu'nun 'devletçi' sosyalizm anlayışını "Atma Avcıoğlu Din Kardeşiyiz" başlıklı yazısında sert bir dille eleştirdi.

Avusturya İşçi Marşı

Hayat denilen kavgaya girdik
Çelik adımlarla yürüyoruz
Biz bu karanlık yolun sonunda
Doğacak güneşi görüyoruz

Dağları aşıyor, bak yakınlaşıyor
Kızıl yıldıza hep koşun
Bu bir rüya değil,
Bu bir hülya değil
Yıldızıdır kurtuluşun

Kara deryalarda bir fenersin
Senin ışığında yürüyoruz
Biz bu karanlık yolun sonunda
Doğacak güneşi görüyoruz

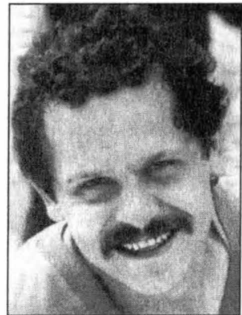
Fabrikalarda biz, tarlalarda biziz
Biziz hayatı yaratan
Dil farkı bilmeyiz
Din farkı bilmeyiz
Sanki doğduk bir anadan

Anamız amele sınıfıdır
Yurdumuz bütün cihandır bizim
Hazırlandık
Son kanlı kavgaya
Başta bayrağımız
Sosyalizm

Bayrağını yükselt,
Daha daha yükselt
Yükselt bayrağı yukarı
Bugüne vuralım,
Yarını kuralım
Kaldıralım sınıfları.

Aybar cüst etti. 68 kuşağı devrimcileriyle TİP Genel Başkanı Aybar arasındaki ideolojik-politik farklılığın yavaş yavaş su üstüne çıktığı günlerde, Aybar'ın görüşlerini değiştirdiğini, Marksizmden uzaklaştığını ileri sürenler Aybar'daki bu farklılaşmayı "Aybar cüst etti" deyimi ile tanımladılar. Gençliğe göre Aybar "su koyvermişti."

Aydın Çubukçu. 1947 Sivas doğumlu. THKO-HK-TDKP geleneğinin önemli isimlerinden. 12 Mart öncesi gençlik içinde sürdürülen tartışmalarda Doğu Perinçek'e yakın bir yerde durdu. Zaman içerisinde bir grup arkadaşıyla TİİKP çevresinden uzaklaştı. 12 Mart günlerinde Denizli'de o güne kadarki en büyük soygunu Hikmet Çiçek ve Ertan Günciner'le birlikte gerçekleştirdi. Soygunda ele geçirilen para 4 milyon civarındaydı. 12 Mart'tan sonra örgütsel faaliyet ve Denizli soygunu nedeniyle idam cezasına çarptırıldı. Özgürlük Dünyası, Gerçek ve Evrensel Kültür dergisi ile Evrensel gazetesinde çalıştı. Emek/Emeğin Partisi'nin kuruluşuna katkı sağladı. Türkiye soluna fikri düzeyde yaptığı katkılarla öne çıktı. *Mantık ve Diyalektik, Kültür ve Politika* kitapları arasında sayılabilir.

Aydın Erol

Aydın Erol. Devrimci Yolcu. Balet. Sanatçı kişiliği ile dikkatleri çekti. Bir dönem Almanya'da Türkiye'ye dönük yayın yapan Özgürlüğün Sesi radyosunun kurucu ve çalışanlarından. 12 Eylül sonrası Türkiye'den yurt dışına çıkan Devrimci Yolcular için sahte pasaport ayarladı, kaçışlarını organize etti. 1986 yılında Almanya'da Devrimci Yol ve Devrimci Sol taraftarları arasında çıkan kavgada bir kaza kurşunuyla öldürüldü.

Aydınlar Dilekçesi. 15 Mayıs 1984 tarihinde Cumhurbaşkanlığına ve TBMM Başkanlığına bir grup aydının verdiği dilekçe. Dilekçe "Türkiye'deki Demokratik Düzene İlişkin Gözlem ve İstemler" başlığını taşıyordu. Aydınlar dilekçesi, bu girişime kamuoyunun verdiği bir isimdi. Dilekçe iki bin imzalıydı. Dilekçenin verildiği gün, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, metne yayın yasağı getirdi. Dilekçenin verilmesinden beş gün sonra Sıkıyönetim Savcılığı soruşturma açarak, dilekçeye ve imzalara el koydu. 20 Haziran'da, dilekçenin yazıcıları ve örgütleyicileri oldukları savcılık tarafından tespit edilen 59 aydın, yasalara aykırı bildiri dağıtmaktan dolayı yargılandı. Yargılama sonucunda bütün sanıklar beraat etti. Dilekçe, Murat Belge, Halit Çelenk, Emin Değer, Haluk Gerger, Hüsnü Göksel, Yakup Kepenek, Yalçın Küçük, Uğur Mumcu, Aziz Nesin, Mahmut Tali Öngören, Bahri Savcı, İlhan Selçuk, İlhan Tekeli, Mete Tunçay, Şerafettin Turan ve Erbil Tuşalp tarafından kaleme alındı ve Prof. Hilmi Yavuz, Prof Hüsnü Göksel, Prof Bahri Savcı, Esin afşar, Bilgesu Erenus ve Aziz Nesin tarafından Cumhurbaşkanlığına iletildi. Ülkedeki hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı, demokrasiden uzaklaşıldığının belirtildiği dilekçe şu sözlerle bitiyordu: *"Bütün bunların ışığında, topluma karşı sorumluluklarının bilincinde olan bizler, çağdaş demokrasinin, ayrı ayrı ülkelerin özel koşullarına göre uygulamadaki değişiklikler karşın, değişmeyen bir özü olduğuna bu özü oluşturan kurum ve ilkelerin bizim ulusumuzca da benimsenmiş bulunduğuna, bunlara aykırı düşen yasal düzenleme ve uygulamaların demokratik yöntemlerle ortadan kaldırılması gerektiğine, yaşadığımız bunalımdan, böylelikle, sağlıklı ve güvenli olarak çıkılacağına olanca içtenliğimizle inanmaktayız."*

Aydınlık. Türkiye topraklarında yayınlanan ilk Marksist dergi sayılabilir. TİÇSF ve TKP'nin ortak yayın organı. İlk sayısı 1921'de çıktı. Sahibi Sadrettin Celal'di. Derginin yazılarını Şefik Hüsnü, Nizamettin Ali, Ali Cevdet, Şevket Süreyya yazıyordu. Dergide Türk yazarlarının yazıları dışında Marks ve Engels'in yazılarından çeviriler yer alıyordu.

Aydınlık. 12 Mart'tan çıkışta, TİİKP sanıklarının afla salıverilmesinden sonra 1974 yılında yayın hayatına başlayan haftalık dergi. TİİKP çizgisinde yayın yapan dergi sıkıyönetim tarafından kapatıldıktan kısa bir süre sonra aylık teorik ek olarak yayın hayatına devam etti.

Aydınlık. Günlük gazete. TİKP (Aydınlıkçılar) tarafından çıkartıldı. Aydınlık'ın günlük olarak çıkartılması için yoğun bir maddi kampanya açıldı. Toplanan paralarla ve doğal ki kısıtlı olanaklarla çıktı. Aydınlık, 1978 yılında başladığı yayınını 12 Eylül'de kapatılıncaya kadar sürdürdü. Aydınlık, özellikle "Sahte Sol Dizisi"yle yankı uyandırdı. Aynı çevrenin Aydınlık ismiyle yayın faaliyeti dönem dönem devam etti. 1990'lı yıllarda önce haftalık, sonra günlük, yeniden haftalık Aydınlık yayınlandı.

Aydınlık Sosyalist Dergi (ASD). Kurucuları adına sahipliğini Münir Ramazan Aktolga'nın yaptığı MDD çizgisinin teorik dergisi. İlk sayısı 1 Kasım 1968'de yayınlandı. Derginin sürekli yazarları arasında Mihri Belli, Hikmet Kıvılcımlı, Doğu Perinçek, Vahap Erdoğdu, Mahir Çayan, Şahin Alpay bulunuyordu. Ocak 1970 tarihinde dergiden ayrılmak zorunda kalan Doğu Perinçek çevresi PDA'yı çıkarmaya başladı. ASD ayrılık üzerine Ocak 1970'de çıkan 16. sayısının kapak renginden dolayı kırmızı/al Aydınlık olarak da anıldı. PDA ise kapak renginin beyaz olması nedeniyle beyaz/ak Aydınlık olarak tanındı.

Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup (ASD'ye Açık Mektup). Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Münir Ramazan Aktolga ve Yusuf Küpeli tarafından kaleme alınan yazı. Mektup, daha sonra kurulacak olan THKP-C'nin programının ve ilkelerinin ilk ifade edildiği bir metin oldu. Türk solu içinde yaşanan ve MDD ve SD savunuculuğu noktasında genel hatlarıyla ifadesini bulan ayrımda aynı saflarda yer alan Mahir Çayan ve Mihri Belli arasındaki ilişki, Mahir Çayan'ın 9-10 Ekim 1969 tarihinde gerçekleştirilen ve FKF isminin, Türkiye Devrimci

Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) olarak değiştirildiği kurultayda yaptığı konuşma sonucunda kopma noktasına geldi. Mahir Çayan konuşmasında, Mihri Belli'nin MDD anlayışını eleştirerek, MDD'nin bir devrim anlayışı olduğu, bunun da savaşçı bir örgütü zorunlu kıldığı üzerinde durdu. Bu konuşma, MDD cephesinin bölünmenin eşiğinde olduğu izlenimi verdi. TİP'in 29-30 Ekim 1971'de toplanan kurultayına katılmayan MDD'ciler "Proleter Devrimci TİP Kurultayı'nı topladılar. Bu kurultayda, parti kurulması meselesinin Mihri Belli ve arkadaşlarınca gündeme alınmaması sonucunda Mahir Çayan ve arkadaşları Aydınlık Sosyalist Dergi'deki yazı kurulu görevlerinden istifa ettiler. İstifalarını bir yazı kaleme alarak kamuoyuna duyurdular. Yazı, "ASD'ye Açık Mektup" başlığını taşıyordu ve aslında ilişkiyi kopma noktasına taşıyan "savaşçı bir parti" sorununun, partinin kurulmasıyla sona ereceğinin de habercisiydi.

Ayhan Gökvelioğlu. 1956 Tokat doğumlu. Demiryolu işçisi. Devrimci Yolcu. Devrimci Yol'un başlattığı kır faaliyeti çerçevesinde dağa çıktı. Bir süre Filistin'de eğitim gördü. 1984'ün Haziran ayında Tokat-Sivas sınırında güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada Ahmet Pehlivan'la birlikte öldürüldü. Kuşatmayı yarmasına karşın, arkadaşını kurtarmak için geri dönmüştü.

Ayçe İdil Erkmen. Ölüm orucunda yaşamını yitiren dünyanın ilk kadın devrimcisi. 1996'nın Mayıs ayında Çanakkale Cezaevinde başladığı ölüm orucu sonucunda Temmuz ayında yaşamını yitirdi. Sanatçıydı. Tutuklanmadan önce İstanbul Ortaköy Kültür Merkezi'nde tiyatro üzerine çalışıyordu. Bir arkadaşı ardından şiirini yazdı:

Hiçbir uykudan
sensiz düşlerle
kalkmadık ülkem
bundandır tenimizin
yanık ete benzer
esmerliği
Ayçe çiçek ismi olabilir
asi ve halklar renginin
en güzelinde
Ayçe bir ulusun dili
olabilir
bütün
dünya lehçelerinde
direnç demek mesela
belki yalınca
kavga

Ayçe
geceyarıları
suskunlukta
kan içinde
uyandırdılar halkımın
boğum
boğum
terleyen sabrı
yumruklarıyla dövmesi
tanrıların
mermer direkleriyle
ihtişam saçan
bir o kadar korkak,
şarlatan kulelerini
halk bıçağının
kesmesi gırtlağını
vatan satanların
Ayçe
Bir türkü olabilir
evladı kaybolmuş
analara ait
hak türküsü
"belimizde kılıcımız kirmani
hey"deyiveren
coşkulu cesur

Ayçe İdil Berkmen

Ayşe Makar. 1962 Fatsa doğumlu. Devrimci düşüncelerle lise yıllarında tanıştı. Fikri Sönmez'in belediye başkanı seçilmesi için yoğun olarak çalıştı. Belediye seçimlerinden sonra mahalle çalışmalarına katıldı. Fatsa'da gerçekleştirilen Nokta operasyonu sonrasında dağa çıkanlar arasında yer aldı. 12 Eylül'ü dağda karşıladı. Kaldıkları sığınak 15 Kasım 1980'de kuşatıldı. Çıkan çatışmada öldürüldü. Ayşe Makar, Fatsa dağlarında öldürülen ilk kadın militan oldu.

Aziz Nesin. 1919 İstanbul doğumlu. Yazar, şair. Ortaöğrenimini Kuleli Askeri Lisesi'nde, yüksek öğrenimini ise Harp Oku-

Aziz Nesin

lu'nda tamamladı. 1944 yılında ordudan ayrıldı. Çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. Tan gazetesinde çalışırken, gazetenin gericiler tarafından yakılması sonrasında işsiz kaldı. Çeşitli işlerde çalışarak geçimini sağladı. Şiir yazdı; asıl ününü mizah yazarlığıyla yaptı. *Markopaşa* isimli mizah dergisini çıkardı. Bu dergide yazdığı bir yazı nedeniyle 10 ay hapse mahkum oldu. Bursa'ya sürgüne gönderildi. Politzer'in Marksist Felsefe Dersleri'ni çevirdiği için 16 ay hapse mahkum edildi. *Akbaba, Dolmuş, Akşam, Tanin, Zübük* gibi yayın organlarında hikayelerini yayınladı. Ulusal ve uluslararası ölçekte sayısız ödül kazandı. 2 Temmuz 1993 tarihinde Sivas'ta Pir Sultan Abdal Şenliklerine katıldı. İsmi üstüne oynanan gerici-şeriatçı oyun, Madımak otelinde bir katliama neden oldu. 34 aydın ve sanatçının yakılarak öldürüldüğü olaylarda şans eseri sağ kurtuldu. 6 Temmuz 1995 tarihinde öldü. Adına kurduğu ve yoksul çocukların barındığı vakfın bahçesine gömüldü. Çok sayıda öykü kitabı bulunan Aziz Nesin, 1980 askeri darbesi yıllarında, Aydınlar Dilekçesi ismi verilen ve ülkedeki anti demokratik uygulamaları eleştiren bir metnin hazırlayıcısı ve imzacısı oldu. Aydınlar Dilekçesi, 12 Eylül karanlığına karşı ilk karşı çıkışı ifade ediyordu. Eserleri arasında *Geriye Kalan, İt Kuyruğu, Yedek Parça, Fil Hamdi, Damda Deli Var, Toros Canavarı, Deliler Boşandı, Hangi Parti Kazanacak, Sosyalizm Geliyor Savulun, İhtilali Nasıl Yaptık, Rıfat Bey Neden Kaşınıyor, Gözüne Gözlük, Biz Adam Olmayız, Büyük Grev, Sait Hop Sait, Yaşar Ne Yaşar Ne yaşamaz, Bir Sürgünün Hatıraları, Böyle Gelmiş Böyle Gitmez, Azizname* sayılabilir.

Aziz Nesin sen nesin. Bir soru cümlesi. Siyasal duruşu öğrenmek için sorulan bir soru. Yazar Aziz Nesin, sol tandanslı bir yazar olmasına karşın, herhangi bir grup ya da çevreyle yakın ilişkisi yoktu. Herkese aynı uzaklıkta ve yakınlıkta durmasını bildi. Bu durumu bazı sol grupların tepkisini çekti. 1970'li yıllarda, özellikle TKP'liler "Aziz Nesin sen nesin" diyerek Nesin'i protesto ediyorlardı. 1980'li yılların sonrasında ise Nesin önce Sosyalist Birlik Partisi, daha sonra da Birleşik Sosyalist Parti bünyesinde görülecekti.

B

Baba Erdoğan. Tunceli doğumlu. TKP/ML TİKKO içinde önemli görevler aldı. Parti içinde 1987 yılında ortaya çıkan ayrımda Doğu Anadolu Bölge Komitesi (DABK) örgütlenmesinin önderliğini yaptı. TİKKO'nun İstanbul Kandıra'daki askeri bölgeye yaptığı saldırıda yakalandı. Cezaevinden firar etti. TİKKO'nun kır faaliyeti çerçevesinde bulunduğu Tokat Almus bölgesinde çıkan bir çatışmada 17 Eylül 1990'da öldürüldü.

Bacı. Kızkardeş anlamında. Mahrem. Daha çok erkeklerin kullandığı bir sözcük. Solcu erkekler tarafından cinsellikten arındırılmış kadın devrimci anlamında kullanılıyor. Bacı kavramı solcu şairlerin şiirlerine zaman zaman konu oldu. *"Aşk ve bacı ne büyülü bir söz/ daha ilk oturumda yasadışı ilan edildi"* (Ali Yıldırım. Kimliksiz Asi Çiçek)

Bacı edebiyatı. Görünüşte, devrimci kadınlarla erkeklerin özel ilişkilerini reddedip gizli kapaklı bir biçimde bu tür ilişkileri suistimal etme tutumunun genel adı.

Baha Tevfik. İzmir'de doğduğu ve İstanbul'da öldüğü noktasında sorun yok ama doğum ve ölüm tarihleri değişik kaynaklarda farklı yer alıyor. Genç yaşta öldüğü kesin. 1881 ya da 1884 doğumlu. Ölümü 1914 ya da 1916. Anadolu topraklarının ilk anarşisti sayılıyor. İstanbul Mekteb-i Mülkiye'yi bitirdi. Felsefe ve doğa bilimleri üzerine çalışmalar yaptı. İttihat ve Terakki'nin baskıcı yönetimine karşı etkin bir muhalefet sürdürdü. OSF ve TSP'nin Başkanı İştirakçi Hilmi'nin yakın dostuydu. OSF'nin kuruluşuna katkı sağladığı ve İştirakçi Hilmi'yi etkisi altında tuttuğu ileri sürülüyor. *Felsefe Mecmu'ası* ismiyle bir yayın çıkarttı. Yazılarını bir araya getirdiği *Felsefe-i Ferd* isimli kitabı ve *Feminizm Alem-i Nisvan* isimli çevirisi bulunuyor.

Baha Tevfik

Bahçelievler katliamı. Bkz. Yedi TİP'linin öldürülmesi.

Bahriye Üçok. 1919 Trabzon doğumlu. Ankara Üniversitesi Ortaçağ Türk-İslam Tarihi Bölümü'nü bitirdi. İlahiyat Fakültesi'nde asistan, doçent ve profesör olarak çalıştı. 1971 yılında Cumhuriyet Senatosu'na seçildi. İlahiyatçıydı. Bilimi kendisine rehber edindi; ideolojik ve siyasal görüşlerinde değişiklik yaşadı. CHP'ye katıldı. Siyasal islamla ideolojik mücadele sürdürdü. Bu özelliklerinden dolayı şeriatçıların boy hedefi haline geldi. 1990 yılında evine gönderilen bombalı bir paket ölümüne neden oldu. *İslamdan Dönenler ve İlk Yalancı Peygamberler, Atatürk'ün İzinde Bir Arpa Boyu* eserleri arasında sayılabilir.

Bahriyeli avı. 1969 anti emperyalist gösterilerin yoğunlaştığı bir yıldı. Devrimci gençler bağımsızlık ateşiyle yanıp tutuşuyordu. Her yerde Amerika karşıtı gösteriler düzenleniyordu. ABD 6. Filosu'nun İzmir'e geleceğini duyan devrimci gençler İzmir'e birikiyorlardı. İzmir sokakları anti emperyalist gösterilere tanıklık yapıyordu. Geceleri

ise gençler "bahriyeli avı"na çıkıyorlardı. Gençler üçerli dörderli gruplar halinde İzmir sokaklarına yayılıyor ve buldukları ABD'li bahriyeleri biraz hırpalıyorlardı. "Bahriyeli avı"na katılanlar arasında Mahir Çayan, Hüseyin Cevahir, Şahin Alpay, Oral Çalışlar, Sebahattin Kurt, Atilla Keskin gibi dönemin gençlik önderleri de bulunuyordu. Bu eyleme katılanlar arasında Aşık İhsani de vardı. İhsani "av" sırasında yakalanmış ve bir kaç gün İzmir emniyetinde kalmıştı. İhsani, ünlü "Bura İzmir Kordon boyu/ Üç kişi bir tabuttayız" şiirini emniyet günlerinde yazmıştı.

Baki Erdoğan. 1964 Sivas doğumlu. Aydın Turizm Meslek Yüksek Okulu öğrencisiyken Devrimci Sol içerisinde aktif görevler üstlendi. Bir süre Devrimci Sol Ege bölgesi siyasi sorumluluğunu sürdürdü. 11 Ağustos 1993 tarihinde Aydın'da polisler tarafından gözaltına alındı. Ağır işkencelerden geçti. 22 Ağustos 1993'te hastanede yaşamını yitirdi.

Balgat katliamı. Ankara'nın Balgat semtinde 1978'in 10 Ağustos gecesi saat 21.30 civarında, dört ayrı kahvehane otomatik silahlarla tarandı. Saldırılar sırasında beş kişi öldü ikisi ağır, 11 kişi yaralandı. Bu katliamla ilgili olarak Mustafa Pehlivanlı ve İsa Armağan isimli faşistler yakalandı. Cezaevinden firar eden sanıklardan Pehlivanlıoğlu yakalanıp idam edildi. İsa Armağan ise yurtdışına kaçtı. Türkiye'ye iade edildi ve halen cezaevinde bulunuyor.

Balyoz harekatı. 12 Mart askeri rejimi ilerici, devrimci kesimler için baskı, gözaltı ve işkence demekti. Her askeri rejim sırasında olduğu gibi 12 Mart günlerinde de solcular üzerinde estirilen baskılara, yapılan operasyonlara isim takılıyordu. Asker ve polis arasında böyle bir gelenek vardı. Tıpkı, 1951 TKP tevfikatı, Devrimci Yol'a karşı yapılan "demir yumruk" operasyonları gibi. 12 Mart'tan sonra, İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom'un THKP-C tarafından kaçırılması bahane edilerek, yalnız THKP-C'lilerin değil, ülkenin bütün aydın, ilerici, solcu insanlarının üzerindeki baskı arttırıldı. Bu dönemde pek çok insan tutuklandı ve işkenceden geçirildi. Bu operasyon "Balyoz Harekatı" ismiyle anıldı.

Bana sağcılar suç işliyor dedirtemezsiniz. Süleyman Demirel'in ünlü sözü. Süleyman Demirel, 1977 yılında MC hükümetinin başbakanı iken, gazetecilerin artan faşist saldırılar konusunda yönelttiği sorulara karşılık verdiği yanıt. Süleyman Demirel, gazetecilere bu yanıtı verirken ülke tam bir kan gölüne dönmek üzereydi. Faşist cinayetler hızla artıyor, faşist terör tırmandırılıyordu. Bu sözlerin sarf edildiği Mart ayı içerisinde siyasal nedenlerle 25 cinayet işlenmişti. Siyasal cinayete kurban gidenlerden 16'sı sol, 8'i sağ görüşlüydü. Bu ay içerisinde bir de bekçi öldürülmüştü.

Barış Derneği. 8 Nisan 1977'de emekli büyükelçi Mahmut Dikerdem'in başkanlığında kurulan dernek. Dernek kuruluşu sırasında yayınladığı çağrı metninde "Nükleer silahların yasaklanması, yabancı üslerin tasfiye edilmesi, tüm askeri ittifakların kaldırılması" talebinde bulunuyordu. Dernek, Dünya Barış Günü'nün kutlanması, Nazım Hikmet'i anma, "Nötron Bombasına Hayır Kampanyası" gibi etkinliklerde bulundu. Barış Derneği yöneticileri, 12 Eylül sonrasında yasadışı örgüt üyesi oldukları iddiası ile tutuklanıp uzun süre cezaevinde tutuldular.

Barış Derneği davası. Barış Derneği ile ilgili 12 Eylül'den sonra açılan davanın ilginç bir noktası bulunuyor. Çünkü bu dava, Tercüman gazetesi yazarlarından Ergün Göze'nin gazetedeki köşesinden yaptığı ısrarlı anti propaganda nedeniyle açıldı. Ergun Göze'nin bir yazısını ihbar kabul eden Sıkıyönetim Savcılığı, Barış Derneği hakkında Sovyetler Birliği ve TKP ile organik ilişkisinin olduğu gerekçesiyle dava açtı. Dernek üyesi pek çok ünlü isim tutuklandı. Ahmat İsvan, Reha İsvan, Metin Sözen, Ali Sirmen, Orhan Apaydın, Erdal Atabek gibi isimler cezaevine konuldu. 12 Eylül yönetimi bir sağcı gazeteciyi kıramıyor ve Türkiye'nin aydınlarını cezaevine yolluyordu..

Barışçıl geçiş. Sosyalizmin barışçıl yoldan yani herhangi bir çatışmaya ihtiyaç duyulmadan gerçekleştirileceği tezi. SBKP kökenli bir tez. Türkiye'de TKP savundu. SBKP'nin kapitalist olmayan yol tezinin mihenk noktası. Teze göre, Sovyetler Birliği, geri kalmış ülkelere ekonomik destek sağlayacak, bu yolla kapitalizme gerek kalmadan ülke kalkınması gerçekleşecek, bununla paralel olarak sosyalist parti seçimler yoluyla parlamentoya girecek, özellikle sosyal demokrat partilerle faşizmin tırmanışının durdurulması temelinde ittifak yapılarak sosyalizme ulaşılacaktı.

Barışseverler Cemiyeti. 21 Mayıs 1950'de İstanbul'da kuruldu. Genel Başkanı Behice Boran, Genel Sekreteri Adnan Cemgil'di. Tüzükte derneğin amacı şöyle ifade ediliyordu: *"Türk halkının barış ihtiyacına tercüman olarak şerefli ve sağlam bir barışın kurulması için kanunlarımızın çerçevesi içinde gerekli faaliyet ve neşriyatta bulunmak ve bütün demokratik davalarda olduğu gibi en hayati bir ehemmiyeti olan barış davasında da halkımızın iradesini belirtecek her türlü kanuni teşebbüslere girişmektir."* Dernek Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesine karşı çıktı. Bu konuyu işleyen bir bildiriyi 24 bin adet basıp dağıttı. Barışseverler Cemiyeti yöneticileri hakkında TCK'nın 141. Maddesine muhalefetten dava açıldı. Dernek 13 Haziran 1951'de mahkeme kararıyla kapatıldığı gibi yöneticileri de birer yıl üçer ay hapis cezasına çarptırıldılar.

Baş çelişme. Tarifi tek ama yapılan tarif çerçevesinde solcular arasında bir türlü anlaşma sağlanamayan konu. Mao Zedung'un ilgili makalesiyle Türk solunun gündemine girdi ve girdikten sonra herkes kendisine göre bir baş çelişme tayin etti. Bu, herkesin kendisine göre tayini solun yorumlama yeteneğindeki zenginliği ifade ediyordu. Kimi SSCB'yi baş çelişme ilan etti, kimi ABD'yi. Oligarşiyi, burjuvazinin bir kesimini baş çelişme ilan edenler de vardı. Mao, baş çelişme konusuna Seçme Eserler'inde şöyle yaklaşıyordu: *"Karmaşık bir şeyin gelişme sürecinde birçok çelişme vardır. Bunlardan bir tanesinin varlığı ve gelişmesi, öteki çelişmelerin varlığını ve gelişmesini belirler ya da etkiler. İşte bu daima baş çelişkidir. Bir sürecin gelişmesindeki her aşamada önder rolü oynayan sadece tek bir baş çelişmenin bulunduğu kesindir. Bu nedenle, eğer bu süreçte bir kaç çelişme varsa, bunlardan bir tanesi önder ve belirleyici rolü oynayan baş çelişme olacaktır."*

BBC. İngiltere'de bir radyo-televizyon kuruluşu ama daha çok 12 Eylül'ün karanlık ve basına sansür uygulandığı günlerde, özellikle solcuların Türkiye'de neler olup bittiğine dair haberleri aldığı bir radyo frekansı. Siyasal gelişmeler, cezaevlerindeki uygulamalar, çatışmalar ve işkence haberleri BBC'den dinlenir ve kulaktan kulağa yayılırdı.

Bedrettin Cömert. 1940 Vezirköprü doğumlu. Yüksek öğrenimini İtalya'da tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde görev yaptı. Yazarlığa 1959'larda lise sıralarında başladı. Pek çok dergide yazı ve şiirleri çıktı. Faşistler tarafından öldürüldüğünde 38 yaşındaydı. 11 Temmuz 1978 tarihinde Ankara Gaziosmanpaşa Köroğlu Sokak'ta arabasına açılan yaylım ateş sonucu öldürüldü. Olay sırasında yanında eşi de vardı. Eşi yaralandı. Cömert, siyasal olarak ılımlı bir noktada duruyordu. Bilim, sanat ve düşün insanıydı.

Nedeni mi olur yeşilin
doy işte
ulu duvarlara karşı
anlayamadığımı ölüyorsun

Em rüzgarı
işle saksıda toprağı
eksik deme tohuma
su bekliyor düşlerden bulutlar
Aradımsa her konudan sonra
vazgeçemediğime bağla
öldürme böceği
ışık ve bahar söyle
Anılara kaybolma ağrım
yanlış mı okuduk zamanı
hiç mi kalmadık yoksa

Bedri Karafakioğlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi Dekanı. İlerici

ve demokrat bir kişiliğe sahip olan Bedri Karafakioğlu faşistlerin hedefi haline geldi. 20 Ekim 1978 tarihinde İstanbul Bakırköy'deki evinden çıktıktan sonra açılan ateş sonucu öldürüldü.

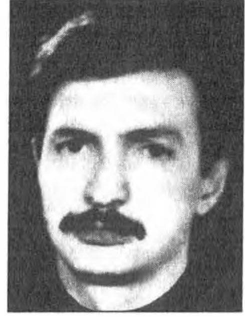
Bedri Yağan. Devrimci Sol'un önder kadrolarından. 12 Eylül operasyonları sırasında yakalandı. Yargı aşamasında örgütün lideri Dursun Karataş ile birlikte cezaevinden kaçtı. Bir süre yurtdışında yaşadı. Örgüt içi anlaşmazlık nedeniyle bir grup arkadaşıyla Devrimci Sol'dan ayrıldı. Yeni yapılanmada da Devrimci Sol adını kullandı. Dursun Karataş ekibi tarafından darbecilikle suçlandı. İstanbul Kartal'da 6 Mart 1993 tarihinde Rıfat Kasap, Gürcan Özgür, Menekşe Meral, Asiye Kasap'la birlikte polisin düzenlediği bir operasyonda öldürüldü. Olay kamuoyu tarafından tam bir yargısız infaz olarak değerlendirildi.

Behçet Aysan. 1949'da Ankara'da doğdu. Kuleli Askeri Lisesi'ni bitirdi. Tıp öğrenimi gördü. 2 Temmuz 1993'te şeriatçı-faşist kırması bir grup tarafından Sivas Madımak otelinin ateşe verilmesi sırasında 33 aydınla birlikte katledildi. Şairdi.

Herşey geçer
aşk da
acı da geçer
ağlamaklı bir şarkı
ayrılıkların
üzerinden

Rüzgar olur
savrulur geçer
sağılır
yaldızlı bir
sabahın ağaran
seherinde, hüznün
sütbeyaz
güğümünden
Yol olur
düğüm düğüm
devrilir kağnı
aşiretler ve
gelincikler göçer

Behçet Dinlerer. 1954 İstanbul doğumlu. Yüksek öğrenimini ODTÜ'de sürdürdü. ODTÜ-DER, AYÖD, Devrimci Gençlik dergisi bünyesinde aktif bir şekilde çalıştı. Devrimci Yol örgütlülüğü içinde yer aldı. Adana il sorumluluğuna getirildi. Sol içi bir çatışmada yaralandı. Hastanede yatarken arkadaşları tarafından kaçırıldı. Ankara'ya döndü. 12 Eylül sonrası düzenlenen operasyonlar sırasında yakalandı. DAL'da işkence altındayken 13 Aralık 1980'de öldürüldü.

Behçet Dinlerer

Behice Boran. 1910 Bursa doğumlu. Türkiye'nin ilk sosyalist kadın lideri. Amerika'da sosyoloji öğrenimi gördü. Yurda dönüşünde çeşitli liselerde öğretmenlik yaptıktan sonra DTCF Sosyoloji Bölümü'nde doçent olarak çalışmaya başladı. Arkadaşları ile birlikte 1941'de *Yurt ve Dünya*, 1943'te *Adımlar* dergisini çıkardı. 1948'de DTCF'de solcu öğretim üyelerine yönelik başlatılan tasfiye sırasında üniversiteden uzaklaştırıldı. Türk Barışseverler Cemiyeti'nin kuruluşunda yer aldı. 1950'de TKP üyesi olduğu iddiası ile tutuklandı, yargılandı ve 1953'te beraat etti. 27 Mayıs sonrasında TİP'e katıldı. MYK üyeliğine seçildi. 1965 seçimlerinde Urfa milletvekili olarak Meclis'e girdi. TİP içinde MDD tezlerine ve Mehmet Ali Aybar'ın temsil ettiği "anti-Sovyetik" "güler yüzlü sosyalizm" tezlerine şiddetle karşı çıkarak Sadun Aren ile birlikte muhalefet hareketi geliştirdi. TİP Genel Başkanlığı'na seçildi. 12 Mart döneminde tutuklandı. TCK'nın 141. Maddesi uyarınca 15 yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1974 affıyla serbest bırakıldıktan sonra arkadaşlarıyla birlikte 2. TİP'i kurdu ve 1975'te Genel Başkan oldu. 12 Eylül'le birlikte hakkında dava-

Behice Boran

lar açıldı. Yurtdışına çıkarak siyasi faaliyetlerine devam etti. TİP ile TKP'nin birleşme çalışmalarında yer aldı. 1987 yılında öldü. Öldükten sonra cenazesi Türkiye'ye getirildi ve TBMM'de resmi tören düzenlendi.

Behzat Baykal. 1959 Tokat doğumlu. İstanbul polisinin TKKKÖ'ye yönelik operasyonları sırasında 30 Aralık 1984'te gözaltına alındı. TKKKÖ-GKB Genel Sekreteri olduğu iddia edildi. İşkencede öldürüldü. Polis yer gösterme sırasında kaçarken vurulduğunu söyledi. Emniyette işkenceye tanık olan insanlar Behzat Baykal'ın ölmek üzereyken emniyet dışına çıkarıldığını söylediler.

Ben sırlarımla öleceğim. Sıkıyönetim Komutanı Necdet Üruğ'un, Sıkıyönetim Başsavcısı Nurettin Soyer'in basında yer alan açıklamalarıyla ilgili sorulan bir soru üzerine söylediği söz. Nurettin Soyer, Sıkıyönetim mahkemelerinin kuruluş ve işleyişle ilgili eleştirilerini dile getiren açıklamalarda bulunmuş, MHP'lilerin korunup kollandığını söylemişti.

Beraber. 15 günlük düşün ve edebiyat dergisi. İlk sayısı 1 Eylül 1952'de çıktı. Sahibi ve yazıişleri Müdürü Metin Özek'ti. Beraber'de Rıfat Ilgaz, Orhan Kemal, Cahit Irgat, Ahmet Arif, A. Kadir gibi 1940'lı yılların toplumcu gerçekçi kalemleri yer aldı. Beraber, yayınlandığı aylarda devrimci sanatın bir simgesi haline geldi. Dergi, 1 Ocak 1953'te yayınına son verdi.

Beşiktaş kıraathanesi katliamı. 16 Aralık 1979 tarihinde İstanbul Beşiktaş'ta bulunan ve daha çok DMMA'lı devrimci öğrencilerin devam ettiği Barbaros kıraathanesine yerleştirilen bir bombanın patlaması sonucunda beş kişi öldü; çoğu ağır 22 kişi yaralandı.

Beşli önerge. 16. Ekim 1968 tarihinde TİP MYK'sına sunulan önerge. Metnin altında beş MYK üyesinin imzasının bulunması nedeniyle "Beşli Önerge" adı verildi. TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ı eleştiren ve sosyalizm anlayışını tartışan önerge, Behice Boran, Sadun Aren, Şaban Erik, Nihat Sargın ve Minnetullah Haydaroğlu'nun imzalarını taşıyordu.

Beşyüzellibeş K (555 K). Beşinci ayın beşinde, saat beşte Kızılay'da. Bayar-Menderes iktidarına karşı özgürlük talebiyle sokaklara dökülen öğrencilerin eylem şifresi. 28-29 Nisan 1960'da meydana gelen olaylarda İstanbul Üniversitesi'nde Turan Emeksiz yaşamını yitirdi. Olaylar sonrasında Ankara ve İstanbul'da sıkıyönetim ilan edildi. Tüm bu baskılara gençlik Ankara'da büyük bir gösteri ile yanıt vermek istedi. 555 K, gizli bir eylem şifresi olarak ağızdan ağza yayıldı, herkes özgürlük talebine sahip çıkmaya çağrıldı. O gün Kızılay'daki eyleme binlerce insan katıldı. Menderesler için 555 K sonun başlangıcı oldu.

Beyaz Aydınlık (Ak Aydınlık). ASD'nin Ocak 1970 tarihinde bölünmesinden sonra, Doğu Perinçek ve arkadaşları tarafından çıkartılan dergi. Grup, Aydınlık'a sahip çıkıp, derginin ismini ve rengini değiştirdi. İsmi PDA, rengi de mavi oldu. Daha sonra mavi olan renk, Çin'de yayınlanan Peking Review dergisini çağrıştırır şekilde beyaza döndü. Tarihe, *Beyaz Aydınlık* olarak geçen bu dergi, Türkiye solundaki ilk ciddi bölünmenin simgesi sayıldı.

Bıldırcın harekatı. Vedat Demircioğlu'nun öldürülmesini protesto etmek amacıyla FKF'li gençler bir yürüyüş tertiplediler. Yürüyüşün amacı, İstanbul vilayet binasına siyah çelenk koymaktı. FKF daha önce, yürüyüş sırasında polisle karşılaşıldığında karşı konulmaması ve yere oturularak pasif direnme gösterilmesi şeklinde bir karar aldı. Polisle karşılaşan yürüyüşçü öğrenciler, FKF'nin bu kararına uydular ve pasif eyleme geçtiler. Sonuçta, 47 öğrenci adeta bir "kuş" gibi gözaltına alındı. FKF'nin bu tavrını eleştiren öğrenciler olaylara isim koymakta zorlanmadılar: Bıldırcın harekatı.

Binbaşı Ernesto. Sözü ve bestesi Ali Asker'e ait. Mahir Çayan'ın ve Devrimci Yol'un tezleri bulunabilir marşın sözlerinde.

Binbaşı ernesto ölmedi daha
Dünya halklarına bin selam olsun
Kızıl yıldızı da parlar alnında
Ernesto yoldaşa bin selam olsun
Ezilen halklara bin selam olsun

Kesintisiz devrim yolu açıktır
Engebeli dolambaçlı ve sarptır
Devrimciye görev devrim yapmaktır
Dünya halklarına bin selam olsun
Ernesto'ya bin selam olsun

Devrim için savaşmayana bizler
Devrimci demeyiz bunu bilsinler
Oportünist deriz bunu bilsinler
Revizyonist deriz bunu bilsinler
Bunu böyle söyler bizim önderler
Dünya halklarına bin selam olsun
Ernesto'ya bin selam olsun

Bindokuzyüzaltmışbeş Seçimleri. 10 Ekim 1965'te yapılan milletvekili genel seçimlerinde ilk kez bir sol parti meclise giriyordu. Bu seçimlerde Türkiye İşçi Partisi 51 ilde seçime katılmış ve 15 milletvekilliği kazanmıştı. TİP'in milletvekilleri ve seçildikleri iller şunlardı: Mehmet Ali Aybar (İstanbul), Rıza Kuas (Ankara), Muzaffer Karan (Denizli), Tarık Ziya Ekinci (Diyarbakır), Sadun Aren (İstanbul), Yahya Kanbolat (Hatay), Cemal Hakkı Selek (İzmir), Adil Kurtel (Kars), Behice Boran (Urfa), Yunus Koçak (Konya), Kemal Nebioğlu (Tekirdağ), Ali Karcı (Adana), Yusuf Ziya Bahadınlı (Yozgat), Şaban Erik (Malatya), Çetin Altan (İstanbul)

Bindokuzyüzaltmışdokuz katliamları. 1969 yılında yükselen anti faşist, antiemperyalist gençlik mücadelesini bastırmak için kurulan komando kamplarında eğitilen faşistler, devrimci öğrencilere azgınca saldırıyorlardı. Polisin de desteğini alan saldırganlar Taylan Özgür, Mehmet Cantekin, Mehmet Büyüksevinç ve Battal Mehetoğlu'nun da aralarında bulunduğu sekiz devrimciyi öldürdüler. Bu zincirleme öldürümler tarihe 69 katliamları olarak geçti.

Bindokuzyüzsekseniki politik hattı (1982 Politik Hattı). 12 Eylül yönetimine karşı bir direnişi başlatmak amacıyla Devrimci Yol hareketi öncülüğünde yurtdışında kurulan Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi'nin ve özelde Devrimci Yol'un gerilla faaliyetleri çerçevesinde aldığı geleceğe dönük politik kararlar.

Binicisini beğenmeyen asil atın şahlanışı. Maraş Katliamı sırasında Tercüman gazetesi yazarlarından Ahmet Kabaklı, Maraş olaylarını bu sözlerle değerlendiriyordu. Asil at gibi şahlananlar onlarca insanı katleden faşist militanlardı.

Bingöl Erdumlu. 1944 İstanbul doğumlu. Mühendis. Bir süre Ereğli'de çalıştı. Her zaman Mahir Çayan'ın yanında saf tuttu. THKP-C'nin çekirdek kadrosunda ve THKP-C Geçici Genel Komitesi'nde yer aldı. Geçici Komite daha sonra kalıcılaştırıldı. Partide işçi örgütlenmesinden sorumlu tutuldu. 12 Mart'ta Dev-Genç ve THKP-C davalarından yargılandı.

Bir Adım. Üç aylık dergi. Yeniden dergisinin yayın faaliyetinin sona erdirilmesinden sonra, Devrimci Yol geleneğinden gelen ve ÖDP içinde siyasi çalışmalarına devam eden çevre tarafından 1999'un Mart ayında yayınlanmaya başladı. Derginin kapağında yer alan "Eşitlikçi ve özgürlükçü bir sosyalizm yolunda" üst başlığı, çevrenin sosyalizm tartışmalarında eğilimini ortaya çıkarıyordu. Dergi çıkış yazısının girişine "Devrim eski bir efsane, sosyalizm imkansız bir ütopya değil." sözlerini alıyor ve bitiş cümleleri sanki başlangıcı tamamlıyordu. *"Hala, tek yolun devrim ve sosyalizm olduğuna inananlar için; Şimdi herşey doludizgin ve çoğul, şimdi herşey kesintisiz ve sürekli bir devrim gibi, şimdi herşey yeniden."*

Bir Mayıs. İşçi bayramıdır; İşçilerin birlik, dayanışma ve mücadele günüdür. Ülkemizde şenliğin ve hüznün içiçe geçtiği bir gündür. Geçmiş yıllarda "bayram" sırasında öldürülenlerin hüznü, o yıl ki 1 Mayıs'ı gölgelemiştir. Yeni hüzünlerin tedirginliği sarıp sarmalamıştır miting alanlarını. Ülkemiz topraklarında 1 Mayıs'ların tarihi Osman-

Halkevleri'nin 1 Mayıs Afişi

lılara kadar uzanır. İlk 1 Mayıs kutlaması 1911 yılında Selanik'te gerçekleştirilmiştir. İstanbul ise ilk 1 Mayıs'ı işgal altında 1920 yılında kutlamıştır. 1921'in 1 Mayıs'ı ise ilk kitlesel kutlamaya tanıklık etmiştir. İstanbul yine işgal altındadır; onbinlerce işçi Türkiye Sosyalist Fırkası'nın çağrısı üzerine Saraçhane'den Hürriyet Tepesi'ne kadar yürümüşlerdir. 1925 yılına kadar bu böyledir, sonra yasak yılları başlamıştır; ta ki 1976'da DİSK onbinlerce işçiyi sokağa dökünceye kadar. 1977 1 Mayıs'ın da ise asla unutulmayacak bir katliam yaşanmıştır. O zaman için "faili meçhul" sayılan, bugün ise failleri bilinen katliamda 36 işçi hayatını kaybetmiş, yüzlerce işçi yaralanmıştır. 1979 yılında ise Ecevit hükümeti 1 Mayıs'ı yasaklamıştır. Bu yasaklama, başlarında genel başkanları Behice Boran bulunan TİP'liler tarafından bir gösteriyle protesto edilmiştir. 1979'un 1 Mayıs'ı, Behice Boran ve arkadaşlarının gözaltına alınması ve ülke çapında yapılan korsan gösterilerle tarihteki yerine almıştır. 1987 1 Mayıs'ı ise işçiler ve sol hareketlerle devlet arasında "Taksim inatlaşması" şeklinde cereyan etmiştir. 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlamak isteyen göstericilere ateş açılmış ve 17 yaşındaki devrimci işçi Mehmet Akif Dalcı hayatını kaybetmiştir. 1996 1 Mayıs'ı ise yeni hüzünler yaratmıştır. Polisin göstericilere ateş açması sonucu Yalçın Levent, Hasan Adabaş ve Hasan Albayrak isimli işçiler öldürülmüştür.

Bir Mayıs 1977. Tarihe "1 Mayıs katliamı" olarak geçen olayda 36 insan öldürüldü; onlarcası yaralandı. 1 Mayıs sabahı Beşiktaş'ta yüzbinlerce insan sabahın erken saatlerinde toplanmaya başladı. Taksim alanına doğru yürüyüşe geçen kalabalık Taksim'e ulaştığında kortej hala Beşiktaş'ta birikmeye devam ediyordu. Son kortej Taksim'e ulaştığında saat 19.00'u gösteriyordu. DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in konuşması bitmek üzereydi ki, birden üç el silah sesi duyuldu. Nereden ve nasıl geldiği ve kimin tabancasından çıktığı belli olmayan bu silah sesiyle birlikte katliam başladı. Ertesi gün gazeteler, sol içi çatışma sırasında silahın atıldığını yazsa da, yaşanan katliam, bu üç el silah sesinin katliam senaryosunun ilk parçası olduğunu gösteriyordu. Taksim alanında tam bir kargaşa vardı. Kimin nereden ateş ettiği belli değildi. İnsanlar gruplar halinde kaçmaya çalışıyor, polis panzerlerinden insanlara ateş açılıyor, kaçamayanlar panzerlerin altında can veriyordu. Ama asıl katliam, Taksim civarında bulunan binaların çatılarına yerleştirilenlerin açtıkları ateş sonucunda oluyordu. İntercontinental Oteli'nin ve Sular İdaresi'nin çatısında bulunan kimliği belirlenemeyen kişiler mitinge katılanlara uzun namlulu ve otomatik silahlarla ateş açıyordu. Taksim'e açılan Kazancı Yokuşu ise tam bir katliama sahne oluyordu. Kazancı Yokuşu'na doğru kaçan kalabalığın üzerine beyaz bir Renault arabadan ateş açılıyor, yolun tam ortasına park eden bir kamyon yüzünden kalabalık dağılamıyor, insanlar birbirlerini eziyordu. Bu katliam, tarihteki yerini hala karanlık bir sayfa olarak koruyor. 1 Mayıs 1977'deki katliamda yaşamlarını yitirenlerin isimleri: Mustafa Ertan, Hüseyin Kırkın, Ali Fuat Özkas, Mürtecim Oltulu, Kahraman Alsancak, Dilan Nigis, Bayram Çıtak, Ercüment Gürkut, Bayram Neyir, Ömer Harhan, Hikmet Öztürkçü, Aleksandro Koteas, Meral Özkol, M. Ali Gençoğlu, Hasan Yıldırım, Garabet Ayhan, Ziya Baki, Rasim Elmas, Kadriye Duman, Ahmet Gözükara, Hamdi Toka, Hatice Altın, Ramazan Sarı, Atilla Özbilen, Hacer

Taksim - 1 Mayıs 1977

İpeksaman, Kenan Çatak, Sibel Açıkalın, Mustafa Elmas, Nazan Gülaldı, Niyazi Darı, Jale Yeşil Nil, Leyla Altınparmak, Ali Sıdal, Kadir Balcı, Nazmi Arı, Bayram Sürücü...

Bir Mayıs Mahallesi direnişi (Ümraniye). Adı Ümraniye. Ama halkın mahalleye verdiği isim "1 Mayıs." Ümraniye, İstanbul'un en yoksul gecekondu semtlerinden biri. Mahallede, başlarını sokmak için iki göz ev yapan vatandaşlarla, evlerini yıkmak isteyen belediye ekipleri arasında dönem dönem gerginlikler yaşanıyordu. Halk, mahallesine ve evine sahip çıkıyor, yıkım ekiplerini bölgeye sokmuyordu. Bu yoksul mahallenin bir başka özelliği de, devrimcilere olan yakınlığıydı. Mahalleli, iki gözlü gecekondusunun kapısını devrimcilere koşulsuz açıyordu. Bir kaç deneme yapıp başarılı olamayan yıkım ekipleri bu kez yanlarında yüzlerce polis ve asker alarak gelmişti evleri yıkmaya. Günlerden 2 Eylül 1977'ydi. Polislerin ve panzerlerin görülmesiyle bütün bir mahalleli kadın, çoluk, çocuk demeden sokağa döküldü. Artık ortada yıkım ekipleri değil, tepeden tırnağa silahla donanmış polis ve askerler vardı. Niyet hemen anlaşıldı. Mahalleye gelenlerin derdi, gecekonduları yıkmak değil, devrimcilere açılan kapıları yerle bir etmekti. Ümraniye'de büyük bir çatışma çıktı. Göz gözü görmüyordu. Bir taraftan bombalar patlıyor, kurşun sesleri derme çatma damlarda yankılanıyordu. Halktan onlarca insan yaralandı. Yaralılar, polis kuşatması aşılamadığı için hastaneye taşınamadı. O gün Ümraniye'de polis kurşunlarıyla altı insan hayatını kaybetti. Polis, gösterilen direniş sonucunda mahalleye giremedi. Olaylar sırasında Hasan Kızılkaya isimli, devrimci polis tarafından öldürüldü.

Bir Mayıs Marşı. Yıl 1974. AST, Maksim Gorki'nin Ana oyununu sergiliyor. Oyuncular Meral Niran ve Erkan Yücel. Oyunda pek çok müzikli sahne var. Oyun müzikleri Sarper Özhan'ın. 1 Mayıs marşı ilk kez AST'ta oyun esnasında duyuluyor. Dudaktan dudağa, kulaktan kulağa yayılıyor. Tabii ki, savcılar hemen harekete geçiyor. Marş yasaklanıyor ve açılan dava on yıl sürüyor. Cem Karaca marşı ilk kez 1977 1 Mayıs mitinginde duyuyor. Ruhi Su ve Dostlar Korosu mitingde marşı büyük bir coşkuyla seslendiriyor. Mitingde Cem Karaca Ruhi Su'ya soruyor ve Ruhi Su, parçanın Sarper Özhan'a ait olduğunu söylüyor.

Günlerin bugün getirdiği
Baskı zulüm ve kandır
Ancak bu böyle gitmez
Sömürü devam etmez
Yepyeni bir hayat gelir
Bizde ve her yerde

1 Mayıs, 1 Mayıs
İşçinin, emekçinin bayramı
Devrimin şanlı yolunda
İlerleyen halkın bayramı
Yepyeni bir güneş doğar
Dağların doruklarından
Mutlu bir hayat filizlenir
Kavganın ufuklarından
Yurdumun mutlu günleri
Mutlak gelen gündedir

1 Mayıs, 1 Mayıs
İşçinin, emekçinin bayramı
Devrimin şanlı yolunda
İlerleyen halkın bayramı

Vermeyin insana izin
Kanması ve susması için
Kitleyi bilinçlendirin
Bizlerin ellerindedir
Gelen ışıklı günler

1 Mayıs, 1 Mayıs
İşçinin, emekçinin bayramı
Devrimin şanlı yolunda
İlerleyen halkın bayramı

Ulusların gürleyen sesi
Yeri göğü sarsıyor
Halkların nasırlı yumruğu
Balyoz gibi patlıyor
Devrimin şanlı dalgası
Dünyamızı kaplıyor

Gün gelir, gün gelir
Zorbalar kalmaz gider

Devrimin Şanlı yolunda
Kül gibi savrulur gider

Birikim. Ağustos 1997'de 100. sayısı yayınlandı. Aslında 100. sayısı değildi yayınlanan. 22 yıl önce başladığı serüveni, 12 Eylül 1980'de kesilmiş, ardından 1989'da yeniden start almıştı. Dolayısıyla 1975-80 arasına 61, 1989-97 arasına 100 sayı sığdırarak "yaşını" 161'e yükseltti. Murat Belge, Ömer Laçiner, Can Yücel, Ümit Kıvanç, Tanıl Bora gibi isimler Birikim'de hem yazı yazdılar hem de mutfağında çalıştılar. 100. sayısında, onun mutfağından yazanların belirttiği gibi, iki Birikim arasında gözle görülür bir fark olsa da, 161 sayıyı bir bütün halinde sunmak en doğrusu. Farklılaşmaya karşın, Birikim sayfalarının, derginin mutfağını dolduranların ve sık sık yazı yazanların 1975'ten 1997'e kadar çok fazla eğilip bükülmedikleri söylenebilir. En azından şu nokta değişmez bir gerçekliği ifade etmektedir: Birikim'in, solcular nezdinde yeri hiçbir zaman değişmedi. Arasıra kimi sol dergi ve çevreler onunla tartışmaya girse de, saygınlığını, düzeyini korumasını bildi ve memleketin fikir hayatına katkı sağlamayı asli bir görev kabul etti. Solcuların merakla izledikleri, polemiğe girme noktasında her zaman tereddüt geçirdikleri bir dergi oldu Birikim. Onun cephesinden de bakıldığında bir aynılık yakalamak mümkündü. 1975'te yola çıktığında, 'ne yapmayı, neyi gerçekleştirmeyi düşündüyse ve hangi kaygılarla yola çıktıysa, 1989'da yeniden yayına başladığında sayfalarına yansıyan o oldu.' Mutfakta çalışanlar kimi farklılıkların da farkındalar. 1. sayısındaki çıkış yazısında sıkça geçen "diyalektik maddecilik, revizyonizm" gibi sözcükler ve o sözcüklerin çağrıştırdığı tartışmalar 62. sayısında yoktur. Mutfaktan Ömer Laçiner şöyle anlatıyor bu değişikliği: "Hatta bu yazıda dünya ve Türkiye'de sosyalist hareketin sorunlarını tanımlarken, *"..Diyalektik maddeciliğin kavranılmasında da ayrılıklar vardır' denilmekte ve bu ayrılıkların burjuva ideolojisinin Marksist düşünceye sızmasının sonucu olduğu belirtilmektedir. Buradan sanki bizim Marksist teorideki o sızmaları temizlemek gibi bir niyetle yola çıktığımız sonucu çıkmaktadır ki; hiç bir zaman böylesi bir 'teori jandarmalığı' düşünmememize ve böyle bir işe asla soyunmamamıza rağmen kullandığımız ifadeler tam da bu izlenimi veriyor."* Sol çevrelerin birbirini yoğun ideolojik bombardımana tutmaya başladığı 1970'li yıllarda yayına başlayan Birikim'in -niyet böyle olmasa da- bu ortamdan etkilendiği, 1989'daki Birikim'in ise bu konularda epey bir rahatladığı -niyetin sayfalara yansıdığı- anlaşılıyor. Laçiner 1975-80 arasını şöyle özetliyor: *"İlk evrede sosyalizmin temel, klasik metinlerinin yeniden yorumlanmasına ya da böyle yorumlar ve katkılar yaptıklarına inandığımız düşünürlerin tanıtılmasına ağırlık verdik.(...)Sosyalist siyasetin en karşıtlarıyla bile paylaştığı bu siyaset etme mantığı ve araçlarını içeren zemin sabit sayılır, pratiğin zorunlu koşulu addedilir, yani ancak bu mantığa uygun ve onun araçlarını kullanabilen eylemlere 'pratik' denilirse, teorinin pratiği değiştirmesi peşinen imkansızdır.(...) dikkatimizi sosyalist hareketin pratiklerine temel olan parti, örgütlenme ve eylem anlayışına yönelmemiz bundandı. Alternatif örgüt ve örgütlenme anlayışına dönük araştırma ve analizlerin 1976'dan sonra yoğunlaşması bunun ifadesiydi."* Solcuların ağırlıklı bir kesimi Birikim'i, pratikten kopuk bir grup aydının dergicilik yapması gibi algıladı. 1980 öncesi yaşanan iç savaş ortamında böyle bir değerlendirme "kızgınlık"la söylenmiş olabilirdi ama bu değerlendirme, "diğerlerine" benzer bir örgüt peşinde koşmayan, "skor" üzerinden siyaset yapmayan Birikim'e bir parça haksızlık etmek anlamına geliyordu. Birinci haksızlık noktası, teoripratik sorunuydu. Teorik bir dergide yazılanların, "bunların pratiği yok" denilerek gözardı edilmesi, teoriye pratikle yanıt verme çıkmazını ifade ediyordu. İkinci haksızlık ise o dönem solcularının pek de üstünde durmadığı kimi konularda Birikim'de çıkan yazıların aynı kaygılarla yok sayılmasıydı. Birikim, çıkış yazısında da belirttiği üzere "etik ve kültür" gibi konularında kayda değer bir uğraş içinde oldu. 1989'da yeniden yayın hayatına başlayan Birikim, Laçiner'in belirttiği gibi *"1980 sonrasında yeni terimlerle, yeni kavramlarla, yeni sözlerle ifade edilmesi gereken bir gerçeklikle karşı karşıya olduğumuzu görmüştük. Bunları yine kendi düşünce dün-*

yamızın içerisinde tartışabilmek, konuşabilmek bakımından da yeni tabirleri, yeni terimleri, yeni düşünceleri uygun bir şekilde formüle ettik. Çok daha rahat davrandık. İlla alıntı yapmak, illa o dilin içinde anlatmak zorunluluğunu biraz daha az hisseder" bir tarzda başladı ve devam ediyor. İkinci dönemde Birikim çok önemli özel sayılarla çıktı okuyucusunun karşısına. Şiddet ve Terörizm, Milliyetçilik Sendromu, Türkiye Çözülürken, Ekoloji İnsan ve Toplum, Medya ve Siyaset Meydanı, Etnik Kimlik ve Azınlıklar, Nasıl Bir Sosyalizm, Marx'ın Bİr Çift Sözü Var, Türkiye'nin Şehirleri: Yeni Anlamlar Yeni Haritalar, Düzenin Merkezine Yeni Harç: Refah Partisi, Türkiye'de Devlet gibi dosyalar, ilk Birikim ne kadar biriktirilmeyi hak ediyorsa, ikinci Birikim'in ondan daha fazla biriktirilmeyi hak etmesini sağladı. Özel sayılar, bir yandan dünya ve ülke gündemine ilişkin mevcut durumu, sosyalizm tartışmalarını, toplumsal ve kültürel sorunları derinleştirerek, evladiyelik "ansiklopedi" seti gibi kütüphanedeki yerini aldı.

Birleşik Sosyalist Parti (BSP). 8 Haziran 1994'te kuruldu. Partinin bileşenleri arasında TKP, TSİP, TİP, Kurtuluş, kimi Troçkist kökenli gruplar ve sosyalist bireyler bulunuyordu. BSP'liler 1995 genel seçimlerinde HADEP listelerinden seçime girdiler. BSP daha sonra ÖDP'ye katılıp hukuki varlığını ortadan kaldırdı.

Birinci sigarası. 1970'li yıllarda sol çevrelerde moda olan sigara. Birinci sigarası içmek kimilerince solculukla bir anılıyordu. Böyle düşünenler "Yak Bir Birinci/Ol Bir Devrimci" tekerlemesiyle, espriyle karışık eleştiriliyordu.

Birlik. TSİP'in merkezi yayın organı. İlk sayısı Şubat 1979'da çıktı. 1979'un Eylül ayında kapandı. Bu süre içinde toplam 30 sayı yayınlandı.

Birtan Altınbaş. 1967 doğumlu. Hacettepe Üniversitesi'nde okurken Devrimci Sol'a dönük operasyonlar sırasında 10 Ocak 1991 tarihinde gözaltına alındı. 16 Ocak

1991 tarihinde Kaldırıldığı Gülhane Askeri Hastanesinde yaşama veda etti. Polis yetkilileri, Birtan Altınbaş'ın gözaltında açlık grevine gittiğini ve bu yüzden öldüğünü açıkladılar. Ancak, o günlerde emniyette gözaltında bulunan öğrencilerden Murat Böbrek ve Alişan Turan, Altınbaş'ın işkencede öldürüldüğüne tanık olduklarını belirttiler.

Bizim Radyo. TKP'nin organize ettiği ve 31.5 frekansından yayın yapan radyo. 1950'li yıllarda faaliyete geçen radyo, TKP tarafından organize edilmesine karşı, bütün bir ülkeye sesleniyor, geniş cephe siyaseti izliyordu. Bu noktada *TKP'nin Sesi* radyosuna göre daha geniş bir kapsama alanı bulunuyordu. *Bizim Radyo* yayınına 1989 yılında son verdi.

Biz haklıydık. Devrimci Yol Merkez Komite üyesi olduğu iddiası ile yargılanan ve müebbet hapse mahkum olan Oğuzhan Müftüoğlu'nun mahkemede yaptığı kişisel savunmasının başlığı. Oğuzhan Müftüoğlu 'Biz Haklıydık'ta şunları yazıyordu: *"Evet, böyle bir Türkiye'ye, böyle bir düzene, böyle bir dünyaya başkaldırdık biz. İnsanların daha özgür ve mutlu olacakları bir dünya istedik. Eşitliğin ve sosyalizmin egemen olacağı, daha adil ve güzel bir dünya istedik. Ülkemizin emperyalizmle kölelik ilişkilerinden, geri kalmışlıktan, ortaçağ karanlığından kurtulacağı, bağımsız bir Türkiye istedik. İşte benim, yarısından çoğu hapisanelerde, işkencelerde geçen uzun devrimci yolculuğum böyle başladı. Evet, biz haklıydık. Evet, devrimciler haklıydı. Ama 12 Eylül'de bir kere daha haklı olanlar, işçiler, köy-*

lüler, ülkemizin ve halkımızın çıkarlarını savunanlar kaybetti; emperyalizmin ve sömürücülerin çıkarlarını savunanlar, hayali ihracatçılar, soyguncular, sahtekarlar kazandı. Karanlığın ve gericiliğin savunucuları saltanat sürerken; ülkemizin özgür ve aydınlık geleceğini savunanlar zindanlara dolduruldu, işkence gördü, yurtdışına sürüldü. Ama herşeye rağmen, ülkemizin ve halkımızın geleceği için karamsar ve umutsuz olmaya gerek yoktur. İnanıyorum ki, bugünün ve yarının kuşakları, geçmişten bugüne gelen halka ait bütün güzelliklere sahip çıkarak ve bütün olumsuzlukları aşarak her türlü ortaçağ karanlığını parçalamayı; ve kendilerine daha adil, sömürüsüz, eşitlik ve özgürlük temelindeki daha güzel, aydınlık bir Türkiye ve dünya yaratmayı mutlaka başaracaklardır."

Bolşevik. Türkiye Komünist Fırkası'nın yayın organı olarak 1932 yılında tek sayı yayınlanan illegal dergi.

Bombacı Mahir. Mahir Çayan gençlik içinde bir dönem "Bombacı Mahir" olarak ün salmıştı. Mahir Çayan'a bu lakap, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde çıkan bir çatışmada sağcıların üstüne bomba attığı için verilmişti. Mahir Çayan'ın attığı molotof kokteyli beş sağcının yaralanmasına neden olmuştu.

Bombalı pankart. Kimi sol örgütlerce sık kullanılan bir propaganda! biçimi. Halka hatırlatılacak ya da protesto edilecek bir olayla ilgili olarak ucuna bomba takılarak asılan pankart. Ama daha çok bomba süsü verilerek asılan.

Boykota sempati yürüyüşü. 1968 yılında üniversitelerde peşpeşe başlayan öğrenci boykotları gençlik mücadelesine ivme kazandırıyordu. Boykotlar, tek tek okulların yaşadığı sorunların çözülmesi dışında, özel okulların devletleştirilmesi, öğrencilerin okul yönetimlerine katılması, ders kitaplarının ucuzlatılması vb. amacıyla yapılıyordu. Ankara'da da pek çok okul boykottaydı. Boykota katılmayan SBF ve Basın Yayın öğrencileri, 18 Haziran 1968'de boykota sempati yürüyüşü tertipliyorlar ve üzerinde "Bugün yarına çıkar, yarın bugünü yıkar" sözlerinin yazılı olduğu bir siyah çelengi Milli Eğitim Bakanlığı'nın önüne bırakıyorlardı.

Boz Mehmet. Bkz. Mehmet Bozışık.

Bozkurt Nuhoğlu. 68 kuşağının ünlü isimlerinden. 12 Mart sonrası CHP içinde çalıştı. SHP İstanbul il Başkanlığı yaptı. Sosyal demokratların iç tartışmaları nedeniyle bu partiden ayrıldı. 68'liler Vakfı kurucuları arasında yer aldı. Bir grup arkadaşıyla Anadolu Demokrasi Hareketi adı altında solun birliği için çalıştı. GBK ve ÖDP içinde yer aldı. ÖDP'nin kuruluş sürecinde PM ve MYK üyeliği yaptı.

Bu abluka dağılacak. 12 Eylül günlerinde Adana'da idam edilen Devrimci Yolcu Mustafa Özenç'in şiirinden bir dize. Kendisini abluka altında hisseden solcular tarafından sloganlaştırıldı. Bir moral, bir direnme sözü olarak kullanılıyor. "Senin sesin yenilgi tanımaz/ Bu abluka dağılacak.."

Bu bağlamda. 1970'li yıllarda solcu dergilerde yer alan teorik yazıların içinde ve konuşmalarda sık sık kullanılan bir bağlama ifadesi. Özellikle Devrimci Yol dergisinde sık kullanıldı.

Burhan Barın. 12 Mart sonrası başlayan gençlik olayları sırasında verilen ilk şehitlerden. 8 Nisan 1976 tarihinde SBF'yi basan faşistler Hakan Yurdakuler isimli SBF öğrencisini tabanca kurşunuyla öldürdüler. Arkadaşlarının öldürülmesini protesto eden devrimci gençler, Cebeci'den Kızılay'a doğru yürüyüşe geçtiler. Bu kez polislerle gençler arasında çatışma çıktı. Polisin ateş açması sonucunda Burhan Barın öldü.

Bursa Nutku. Atatürk'ün Bursa Nutku 1960'lı yıllarda gençliğin elinden düşürmediği bir metindi. Vedat Demircioğlu'nun 6. Filo'yu protesto eylemleri sırasında öldürülmesi üzerine, Ankara'da bir grup üniversite öğrencisi olayları protesto etmek için zamanın İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın makam odasının kapısına Bursa Nutku'nun yazılı bir levhayla Vedat Demircioğlu'nu bir

fotoğrafını bıraktılar. Resmin altında şu sözleri yazdılar: *"Ulusal bağımsızlık isteyen Vedat Demircioğlu Atatürk'ten emir alıyor, onu öldüren polis kimden emir alıyor!"* Gençlerin bakanın kapısına iliştirdikleri Bursa Nutku, o günlerde sık tartışılan bir metindi. Gericiler metnin Atatürk'e ait olmadığını iddia ediyorlardı. Devrimci gençler ise Kemalist devrime duydukları yakınlığı Bursa Nutku'yla simgeleştiriyorlardı. Nutkun metni şöyleydi: *"Türk genci, inkılapların ve rejimin sahip ve bekçisidir. Bunların lüzumuna, doğruluğuna herkesten çok inanmıştır; rejimi ve inkılapları benimsemiştir. Bunları zayıf düşürecek en küçük veya en büyük bir kıpırtı ve bir hareket duydu mu; bu memleketin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır demeyecektir. Hemen müdahale edecektir. Elle, sopa ve silahla; nesi varsa onunla kendi eserini koruyacaktır. Polis gelecektir; asıl suçluları bırakıp, suçlu diye onu yakalayacaktır. Genç, 'polis henüz inkılap ve cumhuriyetin polisi değildir' diye düşünecek, fakat asla yalvarmayacaktır. Mahkeme onu mahkum edecektir. Yine düşünecek: 'Demek adliyeyi de ıslah etmek, rejime göre düzenlemek lazım!' Onu hapse atacaklar, kanun yolunda itirazlarını yapmakla beraber; bana Meclis'e telgraflar yağdırıp haksız ve suçsuz olduğu için tahliyesine çalışılmasını, kayırılmasını istemeyecek. Diyecek ki: 'Ben inanç ve kanaatimin icabını yaptım. Müdahale ve hareketimde haklıyım. Eğer buraya haksız olarak gelmişsem, bu haksızlığı meydana getiren sebep ve amilleri düzeltmek de benim vazifemdir!' İşte benim anladığım Türk genci ve Türk gençliği."*

Bülent Forta. 1956 İstanbul doğumlu. 1980 öncesi gençlik mücadelesi içinde sivrilen bir isim oldu. ODTÜ-ÖTK ve Dev-Genç Genel Sekreterliği görevlerinde bulundu. Devrimci Yol yöneticisi olduğu gerekçesiyle 12 Eylül döneminde yargılandı. Ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. 10 yıl cezaevinde kaldı. Demokrat dergisinde çalıştı. Toplumsal Araştırmalar Vakfı'nın kurucuları arasında yer aldı. GBK girişiminin örgütleyicileri arasındaydı. ÖDP'nin kurulmasında önemli katkıları oldu, kurucular arasında yer aldı. ÖDP PM ve MYK'da fahri danışman olarak görev yaptı.

Bülent Uluer. 1970'li yılların gençlik önderlerinden. 12 Mart sonrası Dev-Genç ve Devrimci Yol içinde yer aldı. Devrimci Yol içinde yaşanan ayrışmada başat rol oynadı ve Devrimci Sol hareketinin ortaya çıkmasını sağladı. 12 Eylül sonrasını yurtdışında geçirdi. Bundan sonraki hayatı siyasal görüşlerinde değişiklerle geçti. Kurtuluşçu oldu. 1995 yılında Türkiye'ye geri döndü. BSP ve ÖDP içinde yer aldı. İlk kongrede ÖDP Parti Meclisi'ne seçildi. 1999 yılında aktif politikadan çekildi.

Bütün dünyanın ezilen işçileri birleşin. Bilinen bir ifade ama bu ifadeyi bir kez de, 1919 seçimlerinde Sosyal Demokrat Fırkası'ndan aday olan Hasan Rıza'nın dilinden okuyalım. *"Amelenin renkleri, nesilleri, ırkları, dinleri, mezhepleri, milletleri, lisanları ne olursa olsun bizce müsavidir; bütün dünyada memalikte bulunan amelenin birleşmeleri elzemdir."*

Bütün Yazılar. Mahir Çayan'ın değişik zamanlarda yazdığı yazılarını bir araya getiren kitap. İlk baskısı Ağustos 1976'da yayınlandı. Mahir Çayan'ın görüşlerini savunanların da, onu eleştirenlerin de ellerinden düşürmediği bir başucu kitabı. Evren Yayınlarından çıkan Bütün Yazılar Mahir Çayan'ın Türk Solu, Aydınlık Sosyalist Dergi, Kurtuluş ve kimi broşürlerden derlendi. İlk baskısının fiyatı 20 TL'ydi.

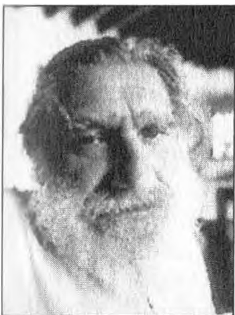
Büyük Gözaltı. Çetin Altan'ın bir romanı. İlk baskısı 1972'de yapıldı. 70'li yıllarda solcuların başucu kitapları arasında yer aldı. Hayatın her alanında ister işkencede, ister herhangi başka bir olayda, insanı baskı altında tutan ne varsa onlarla hesaplaşmanın romanı.

C

Cahit Akçam. 1956 Kars doğumlu. 1970'li yılların tanınmış öğrenci liderlerinden. Yazar Dursun Akçam'ın oğlu. SBF mezunu. Dev-Genç ve Devrimci Yol hareketi içinde ileri bir konumu vardı. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. Devrimci Yol davasından yargılandı. Mamak cezaevinde yedi yıl tutuklu kaldı. Toplumsal Araştırmalar Vakfı kurucuları arasında yer aldı. ÖDP'ye katıldı. İki dönem ÖDP Merkez Disiplin Kurulu üyeliği yaptı.

Can Savran. 1968 kuşağının gençlik önderlerinden. ODTÜ-SFK ve ODTÜ-ÖB içinde önemli görevler üstlendi. ÖB 2. Başkanlığı görevinde bulundu. Hakkında defalarca dava açıldı. Ege bölgesinde bir köylü direnişini desteklemek üzere Ankara'dan bir grup arkadaşıyla yola çıktı. 1 Nisan 1968 tarihinde Sivrihisar yakınlarında geçirdikleri kaza sonucunda öldü.

Can Yücel. Şair, yazar, çevirmen. 1926'da İstanbul'da doğdu. Orta öğrenimini Ankara Erkek Lisesi'nde tamamladı. Yüksek öğrenimini Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Klasik Filoloji Bölümü'nde tamamladı. Bir süre İngiltere'de eğitim gördü. Yenilikler, Beraber, Şiir Sanatı, Yön, Ant, Papirüs, Birikim, Demokrat gibi dergi ve gazetelerde yazı yazdı, şiirlerini yayınladı. Yazdığı yazılardan ve şiirlerinden dolayı hakkında davalar açıldı, bir süre hapis yattı. 12 Mart'ta tutuklandı ve 17 sene hapis cezasına çarptırıldı. 1974 affıyla salıverildi. 1965'ten ölünceye kadar siyasal konularda yazıyor. Türk şiirinin ve Türkçenin büyük üstadı. Kendine has diliyle Türk şiirinde her zaman ayrı bir yeri oldu. 1999 seçimlerinde ÖDP'den İzmir milletvekili adayı oldu ama seçilemedi. Aynı yıl hayata veda etti. *Yazma, Sevgi Duvarı, Bir Siyasinin Şiirleri, Ölüm ve Oğlum, Gökyokuş, Rengahenk, Canfeda, Çokbiçocuk, Gece Vardiyası, Güle Güle, Düzyazılar, Maaile* eserleri arasında sayılabilir.

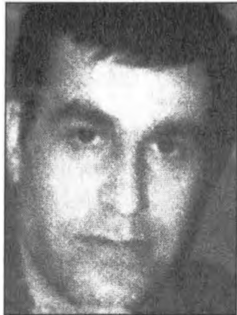

Can Yücel

Sen miydin o
yalnızlığım mıydı yoksa
Kör karanlıkta açardık paslı
gözlerimizi
Dilimizde akşamdan kalma
bir küfür
Salonlar piyasalar
sanat-sevicileri
Derdim günüm insan arasına
çıkarmaktı seni
Yakanda bir amonyak çiçeği
Yalnızlığım benim
sidikli kontesim
Ne kadar rezil olursak
o kadar iyi
Ne kadar kötü kokarsak
o kadar iyi

Kumkapı meyhanelerine
dadandık
Önümüzde altınbaş,
Altın zincir, fasulye pilakisi
Ardımızda görevliler, ekipler,
Hızır Paşalar
Sabahları açıklarda

bulurlardı leşimi
Öyle sıcaktı ki
çöpçülerin elleri
Çöpçülerin elleriyle
okşardım seni
Yalnızlığım benim
süpürge saçlım
Baktım gökte bir kırmızı
bir uçak
Bol çelik bol yıldız bol insan
Bir gece sevgi duvarını aştık
Düştüğüm yer öyle açık
öyle seçik ki
Başucumda bi sen varsın
bi de evren
Saymıyorum ölüp ölüp
diriltiklerimi
Yalnızlığım benim
çoğul türkülerim
Ne kadar yalansız yaşarsak
o kadar iyi

Cavit Orhan Tütengil. 1921'de Tarsus'ta doğdu. Bir süre Köy Enstitüleri'nde öğretmenlik yaptı. İstanbul Üniversitesi'nde Sosyoloji profesörü oldu. 7 Aralık 1979 tarihinde İstanbul Levent'teki evinden çıkıp otobüs durağına doğru yürürken faşistlerin saldırısına uğradı. Dört taraftan açılan çapraz ateş sonucu öldürüldü. Tütengil'in cenazesinde çatışma çıktı. Polisin göstericilerin üstüne ateş etmesi sonucunda bir kişi hayatını kaybetti. Eserleri arasında, *Köy Enstitüleri Üzerine Düşünceler, Köy Sorunu ve Gençlik, Ağrı Dağındaki Horoz, Az Gelişmenin Sosyolojisi, Atatürk'ü Anlamak ve Tamamlamak* sayılabilir.

Cavit Özkaya

Cavit Özkaya. 1958 Çanakkale doğumlu. Çanakkale'de lise öğrenimi sırasında sol düşüncelerle tanıştı. İstanbul'a yüksek öğrenimi için geldiğinde Dev-Genç içinde bulundu. Devrimci Sol saflarında yer aldı. 1983'te yakalandı. 1988 yılında tahliye oldu. Devrimci Sol'un toparlanma faaliyeti içinde aktif görevler üstlendi. SDB'lerin kurulmasına katkı sağladı. 12 Temmuz 2001 tarihinde İstanbul'da kaldığı evde polisler tarafından öldürüldü.

Cellat. İdamların infaz edilmesinde görev yapan kişi. Denizler'den Erdallar'a, Adalılar'a kadar defalarca darağaçlarıyla yüzyüze kalan solcuların hayatında cellatların önemli bir yeri bulunuyor. Cellatlar üzerine şiirler yazılıp, türküler bestelendi.

Cellat uyandı yatağında bir gece
Tanrım dedi bu ne zor bir bilmece
Öldürdükçe çoğalıyor adamlar
Ben tükenmekteyim öldürdükçe

Cem Karaca. Beyaz Atlı'yla, Kapıcı Kasım'la, Beni Siz Delirtiniz'le, Tamirci Çırağı'yla, Parka'yla 1970'li yıllarda solcuların en çok sevdiği ses sanatçılarından birisiydi. Yalnızca sazı seven bir topluluğa başka müziklerin de yapılabileceğini gösterdi.

Paltoya para yok ki
ondan alındı parka
parkasıyla vurulmuş
yatar iken buldular
dört hain kurşun değmiş
delik deşikti parka

Cenan Bıçakçı. 1933 Adana doğumlu. Öğrenimini bu kentte tamamladı. Adana İncirlik Hava Üssü'nde çalışmaya başladı. Türkiye Yapı İşçileri Sendikası Bölge temsilciliği görevinde bulundu. Ağaç işçilerinin örgütlenmesinde ciddi katkılar sağladı. 1974 yılında DİSK'e katılan ASİS Genel Başkanlığı'na seçildi. TİP'e üye oldu. Bir dönem TİP Adana İl Başkanlığı ve Genel Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. TİP içindeki tartışmalarda Mehmet Ali Aybar ile birlikte tavır aldı. 1975 yılında SDP'nin kuruluş çalışmalarında katıldı ve Genel Sekreteri oldu. SDP'nin tüzüğü gereği bir dönem sonra genel başkanlık görevine getirildi. 12 Eylül'de partisi kapatıldı. SDP'nin açılmasından sonra tekrar genel başkanlığa seçildi. Bu dönemde sosyalistlerin birliği için çaba gösterdi. GBK süreci içinde yer aldı. 6 Eylül 1995 tarihinde kalbine yenik düştü.

Cengiz Çandar. 1948 doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni 1970'de bitirdi. 68 kuşağının tanınmış isimlerindendi. 1969-70 yıllarında SBF Öğrenci Derneği Başkanlığı yaptı. Türk Solu ve Aydınlık dergisi kurucularından. 1970-71'de ODTÜ'de öğretim görevlisi olarak çalıştı. 12 Mart'tan sonra siyasi nedenlerden ötürü yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. Filistin kurtuluş hareketi içinde yer aldı. Bu dönemden başlayarak kurduğu ilişkiler, bir Ortadoğu uzmanı olmasını sağladı. 1971-73 yılları arasında Lübnan'da, 1973-74 arasında ise İsviçre, Hollanda ve Fransa'da yaşadı. 1974 affından sonra yurda döndü. Gazeteciliğe Vatan'da başladı. Cumhuriyet, Hürriyet, Güneş, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde çalıştı, köşeyazarlığı yaptı. İran devrimi ve Ortadoğu sorunlarıyla yakından ilgilendi. 1991'de Turgut Özal'ın resmi olmayan danışmanlığına getirildi. İkinci Cumhuriyet ve Neo Osmanlıcılık tartışmalarıyla dikkat çekti. *Direnen Filistin, Dünden Yarına İran, Ortadoğu Çıkmazı, Tarihle Randevu, Güneşin Yedi Rengi* isimli kitapları bulunuyor. Cengiz Çandar, hayatı ve yazdıklarıyla, öğrenci liderliğinden Turgut Özal'ın danışmanlığına kadar uzanan siyasal çizgisiyle her zaman tartışılan bir isim oldu. İsmi "dönek" sözcüğünün simgesi sayıldı.

Cevahir öğretiyor. Devrimci Yol dergisinde Hüseyin Cevahir ile ilgili bir anma yazısının başlığı. Önce Cevahir öğretti. Sonra bu başlık ölenlerin arkasından kullanılmaya başlandı. Genç bir işçi olan Mehmet Akif Dalcı, 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlamak istiyordu. Taksim'e çıkamadı. Polisin açtığı ateş sonucunda öldürüldü. Dalcı'nın ölmeden bir kaç saniye öncesinde yerden taş toplarken çekilmiş bir fotoğrafı gazetelerde boy boy yer aldı. Sol dergiler bu fotoğrafın altına "Mehmet Akif Dalcı Öğretiyor" diye yazdı. Bergama köylülerinin siyanürlü altına karşı başlattığı direniş sol dergilerde "Bergama öğretiyor" şeklinde yer aldı.

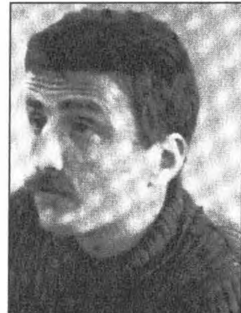

Hüseyin Cevahir

Cevat Yurdakul. 1942 Ordu doğumlu. 1978 yılında Adana Emniyet Müdürü oldu. Adana'da işlenen faşist cinayetlerin üstüne gittiği için MHP ve sağ kesimin tepkisini çekti. Faşist katillerin hedefi haline geldi. 28 Eylül 1979'da makam otosundayken açılan ateş sonucunda öldürüldü. 12 Eylül'den sonra Adana Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde görülen MHP davasında, yargılanan sanıklar verdikleri ifadelerinde, Yurdakul'un ülkücülere baskı yaptığı için Türkeş tarafından gelen emirle öldürüldüğünü söylediler.

Cevat Yurdakul

Cezalandırma. Sevimsiz bir sözcük. Kimi sol örgütlerin sık başvurdukları bir yöntem. Bazı sol örgütler, "halk düşmanı" olarak gördükleri insanlara karşı giriştikleri eylemleri bu sözcükle açıklıyorlar. Örgüt içi gerçekleştirilen kimi yaptırımlar ve bir başka örgüte karşı alınan tavır da cezalandırma olarak ifade ediliyor. Cezalandırılanın "suçuna" göre ceza şekli belirleniyor. Yaralama, dayak atma, öldürme, örgütten süreli ya da süresiz uzaklaştırma, siyasi çalışmaya izin vermeme şeklinde cezalandırma yöntemleri bulunuyor.

Cihan Alptekin. 1947 Ardeşen doğumlu. 68 kuşağının aktif öğrenci liderlerinden. İstanbul'da düzenlenen anti emperyalist gösterilerin örgütleyicisi ve katılanı oldu. DÖB yönetiminde yer aldı. Bu dönemde defalarca tutuklandı. Dev-Genç İstanbul Bölge Sekreterliği ve Bölge Yönetim Kurulu Başkanlığı

Cihan Alptekin

görevlerinde bulundu. Gençlik içindeki tartışmalarda Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yanında saf tuttu. THKO'yu kuran çekirdek kadro içinde bulundu. THKO'nun İstanbul eylem grubunu kurdu. THKO üzerine baskıların artmasıyla kent dışına çıkmaya çalışırken 31 Kasım 1971'de yakalandı. 30 Kasım 1971'de Mahir Çayan, Ömer Ayna, Ziya Yılmaz, Ulaş Bardakçı ile birlikte Maltepe Askeri Cezaevinden kaçtı. Alınan karar uyarınca Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını engellemek için Karadeniz'e geçti. 30 Mart 1972 günü Kızıldere'de öldürüldü.

Cumartesi anneleri. 27 Mayıs 1995 tarihinden itibaren İstanbul'da Galatasaray Lisesi'nin önünde her cumartesi günü biraraya geldiler. Kayıp çocuklarını, eşlerini aradılar. Hasan Ocak ve Rıdvan Karakoç'un işkenceyle öldürülmüş bedenleri bulunduğu andan itibaren çocuklarından haber almak ve yeni kayıpları önlemek amacıyla mücadele ettiler. Dayak yediler, yerlerde süründüler, gözaltına alındılar. Galatasaray Lisesi'nin önünde oturmaya karar verdikleri andan itibaren Türkiye'de insan hakları mücadelesinin simgesi oldular. Onların haftalarca süren sessiz direnişi, belki çocuklarına kavuşmalarını sağlamadı ama başka insanları kaybetmeye hazırlananların rahatlarını bir parça kaçırdı.

Cunta. Keşke lügatımızda bu sözcüğe hiç yer olmasaydı, beş harfli bir sözcük olmaktan öte anlam taşımasaydı. Ne yazık ki böyle bir şansımız yok, tarihi yok saymanın, ülkemizin üstüne kara bir bulut gibi çöken cunta dönemlerini yaşanmamış kabul etmenin mümkünü yok. Yönetime el koyan kurulu ifade ediyor. Daha çok da askeri kurulları çağrıştırıyor. Çünkü cuntalar hep asker kişilerden oluşuyor. 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül buna örnektir. Ülke yönetimine el koyanlar kendilerine cunta demiyorlar ama bu, yapılan işin cuntacılık olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Türkiye'nin gördüğü son cunta beş kişiden oluşuyordu. Kenan Evren, Tahsin Şahinkaya, Nejat Tümer, Sedat Celasun, Nurettin Ersin. Rivayet olunur ki, 12 Eylül günlerinde Tunceli'de bir köy ilkokulunun açılışı sırasında konuşma yapan köyün muhtarı, bölge halkının gerçek değerlendirmesini ağzından kaçırıyor ve diyor ki "Allah askeri cunta hükümetimize zeval vermesin". Muhtarın potu pahalıya mal oluyor ve tutuklanıyor.

Cürüm. Suç ortağı anlamında. Birlikte yargılanan arkadaşların birbirine sesleniş sözü.

Ç

Çağatay Anadol. 1945 İstanbul doğumlu. TSİP kurucuları arasında yer aldı. Daha önce, TSİP'in doğmasına zemin hazırlayan Sosyalist Parti İçin Teori ve Pratik Birliği isimli dergi etrafındaki çalışmalara katıldı. 1980 öncesi TSİP MYK'da görev yaptı. ÖDP içinde politik yaşamını devam ettiriyor.

Çağlar Kırçak. 1935 İstanbul doğumlu. Tıp doktoru. Öğrencilik yıllarında Türkiye Tıp Talebeleri Birliği Genel Başkanlığı yaptı. Diyarbakır Tıp Fakültesi Nöroloji Kliniği ve Ankara SKK Meslek Hastalıkları Hastanesi'nin kuruluşunu sağladı. Diyarbakır'da görev yaptığı dönemde, 12 Mart günlerinde bir süre tutuklu kaldı. Çeşitli tıp dergilerinde yayımladığı bilimsel makalelerin yanısıra *Türk Solu, Bilim ve Sanat, Son Reçete* gibi dergilerde siyasal ve sosyal içerikli yazılar yazdı. 1995 yılında ölen Kırçak'ın *Meşrutiyetten Günümüze Gericilik* ve *Türkiye'de Gericilik* isimli iki kitabı bulunuyor.

Çalışanlar Partisi. 1962 yılında kuruluş çalışmalarına başlanan ama kurulamadan dağılan parti. Parti girişimi demek daha doğru olur. Çalışanlar Parti Girişimi nesnel bir ihtiyaçtan daha çok CHP listelerinden seçime girip de kazanamayan kimi sendikacıların çabalarıyla başlatıldı. Yani bir tepki girişimiydi. Girişimciler arasında Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, Tekstil Sendikası Genel Başkanı Bekir Ersoy da bulunuyordu. Yön çevresince de bir süre desteklenen girişim, TİP'in kurulmasıyla partiye ulaşamadan dağıldı.

Çamura son kampanyası. Fatsa'da, devrimcilerin desteklediği ve bağımsız aday olarak seçimlere katılan Fikri Sönmez'in, seçimlerden sonra Fatsa'nın çamurlu sokaklarında başlattığı asfaltlama kampanyası. Çamurdan kurtulma kampanyası, Fatsa Belediyesi'nin kıt olanakları ve halkın katılımıyla gerçekleştirildi. Kampanya Fikri Sönmez'e oy vermeyen hatta daha çok sağ partilere oy çıkan Kurtuluş Mahallesinde başlatıldı. Bu durum, partizanlıktan canı yanmış vatandaşlar için yeni bir anlayışı ifade ediyordu.

Çarpık kapitalizm. Kapitalizmin bizim gibi yoksul ülkelere has durumu. Yani kapitalizmin ülkenin kendi iç dinamikleriyle değil, yukarıdan aşağıya emperyalist tekeller eliyle geliştirilmesi.

Çarşaflı sosyalizm. Dr. Hikmet Kıvılcımlı, TİP'e yönelik eleştirilerini, haftalık Sosyalist gazetede "çarşaflı sosyalizm" başlığı ile yayınlıyordu.

Çayan Sempatizanları. Mahir Çayan'ın görüşlerine sıkı sıkıya bağlı olduğunu ifade ederek 1975 yılında ilk adımları atılan MLSPB'den 70'li yılların sonlarına doğru kopan bir grubun kendisine verdiği isim. Çayan Sempatizanları, küçük ve etkisiz bir grup olarak kaldı.

Çekoslavakya'nın işgali. 1968 yılında Sovyetler Birliği'nin Çekoslavakya'yı işgal etmesi, zamanın solcuları arasında tam bir şok etkisi yarattı. Yapılanın solculukla ve enternasyonalizmle bir ilişkisi kurulamadı. Türkiye solunda işgalle ilgili tam bir bulanıklık yaşanıyordu. TİP içinde farklı sesler

çıkıyordu. TİP yönetimi işgalin ilk günü, *"Sosyalist devletler arasında müdahaleye yer yoktur; olmamalıdır. İnsanlığın biricik umudu olan sosyalizmin güzel yüzüne gölge düşürülmemelidir."* şeklinde bir açıklama yaptı. Çekoslavakya'nın işgali TİP içindeki ideolojik mücadelede bir dönüm noktası oldu. Aybar ve ekibi işgale karşı çıkarken, Aren-Boran ekibi olayı enternasyonalist dayanışmanın gereği olarak değerlendirdi. Tavır değiştirmeyenler ise devrimci gençler oldu. Gençler başından bu yana işgali kabullenmediler. FKF İstanbul Sekreterliği işgalin ertesi günü bir bildiri yayınlayarak, SSCB'nin tutumunu kınadı. Ancak bu kınamada bir ihtiyat payı bırakılıyordu. Bildiride, Sovyetler Birliği, karşı devrimin gelişmesine izin verdiği, olayların bu kerteye yükselmesinde sorumlu olduğu noktasında eleştiriliyordu. Bildiri şöyle bitiyordu: *"Bütün dünya uluslarının tam bağımsızlık içinde yaşaması için, yapılan saldırıyı kınar, sosyalizmin halkların kendi kendilerini yönetmesinin ve mutluluğunun sağlandığı düzen olduğunu bir kere daha açıklarız."*

Çelik çekirdek. Leninist parti modelini özetleyen iki sözcük. Yukardan aşağıya örgütlenen, ince bir ideolojik çizgiye oturmuş, nereden bakılırsa bakılsın çelik disipline sahip parti modelini hayata geçirmek için gerekli ve yeterli kadroları tarif ediyor.

Çetin Altan. 1927 İstanbul doğumlu. Hukukçu, gazeteci, oyun yazarı. 1965 seçimlerinde TİP listesinden bağımsız milletvekili seçildi. Bir süre sonra TİP'e üye oldu. TBMM'de çıkan bir tartışma sırasında AP milletvekilleri tarafından dövüldü. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazılar yazdı. 12 Mart'ta tutuklandı. Bir süre cezaevinde kaldıktan sonra gözündeki bir rahatsızlık nedeniyle Cumhurbaşkanı tarafından affedildi. Türkiye'nin en ünlü ve en çok yargılanan düşünce suçlusu. Yazdığı yazılardan ve kitaplarından dolayı hakkında 300'den fazla dava açıldı. Bu rekoru henüz kırılamadı. *Mor Defter, Dilekçe, Büyük Gözaltı, Ben Milletvekiliyken, Viski, Zurnada Peşrev Olmaz* eserleri arasında sayılabilir.

Çetin Uygur

Çetin Uygur. Yüksek öğrenimini İTÜ Maden Mühendisliği Fakültesi'nde tamamladı. 1966-68 yıllarında MMF Öğrenci Derneği Başkanlığı yaptı. 1974-75 yıllarında TMMOB-MM Odası Genel Sekreterliği görevinde bulundu. 1975'te Yeraltı Maden-İş'i kurdu ve Genel Başkanı seçildi. Bütün yaşamı maden işçilerinin örgütlendirilmesi çabasıyla geçti. Üretenlerin de yönetebileceğini gösteren Yeniçeltek ve Aşkale işçi direnişlerini ve grevlerinin örgütleyicisi oldu. 12 Eylül'den sonra DİSK, Yeni Çeltek Devrimci Yol ve İstanbul Devrimci Yol davalarından yargılandı. Beş sene cezaevinde kaldı. 1989 yılında *İşçilerin Sesi* isimli bir gazete çıkarttı. İşyeri komite ve konseyleri, işyeri örgütlenmeleriyle ilgili çalışmaları bulunuyor. DİSK'in yeniden açılmasından sonra bir dönem DİSK Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. Halen Dev Maden Sen Genel Başkanlığını sürdürüyor.

Çıraklar Derneği (Çırak-Der). 1970'li yıllarda toplumun bütün kesimlerine yayılan sol düşünce sanayi bölgelerinde çalışan genç çırakları da etkiledi. Çırak-Der, sanayilerin genç işçilerinin ücret, sigorta, sağlıksız koşullarda çalışma gibi sorunlarına eğildi.

Çin-Sovyet kutuplaşması. Uluslararası komünist hareket, sosyalist sistem, 1950'li yılların sonlarına doğru, Çin ve Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin bozulması, ideolojik, politik farklılıkların ortaya çıkması nedeniyle ikiye ayrıldı. Hemen hemen bütün sosyalist parti ve örgütler ÇKP ya da SBKP tarafında saf tuttular. Çin-Sovyet kutuplaşması Türkiye solunda da etkisini gösterdi. 1970'li yıllar bu etkinin üst düzeyde seyrettiği yıllar oldu. Bir tarafta SBKP diğer tarafta ÇKP yanlıları vardı. Birbirlerini "sosyal faşist", "Maocu bozkurt" olmakla suçluyor ve çatışıyorlardı. İki kutbun görüşlerini aynen kabul etme, bir başka ülke

olan Türkiye'ye indirgeme çabası, görüşlerin doğru kısımlarının da bir refleks olarak karşılıklı reddedilmesi sonucunu doğuruyordu. Onlarca insan Çin-Sovyet kutuplaşmasının Türkiye'ye yansımasının bir sonucu olarak öldürüldü. Bu kutuplaşmanın içinde yer almayan, çok daha Türkiye'ci olan gruplar da vardı. Devrimci Yol, Devrimci Sol, Kurtuluş gibi hareketler bu kutuplaşmanın dışında kalıp, bağımsız bir siyasal çizgi oluşturmaya çalıştılar. Devrimci Yol dergisinin, ilk sayılarından itibaren şiddetle eleştirdiği bu kutuplaşmayla ilgili görüşleri şöyleydi: *"Çin-Sovyet kutuplaşmasına yaklaşım seçimlerinden birincisini, sapmaların birinin yanında yer almayı 'proleter enternasyonalizm' olarak savunan görüşler oluşturmaktadır. Bu türden görüşler çoğu kez sosyalizmin enternasyonalist olduğu noktası dayanak alarak ileri sürülür. Doğrudur. İşçi sınıfının mücadelesi, sosyalist hareket uluslararası bir özellik gösterir. Ama, anlaşılmaz olan nokta enternasyonalizmin uluslararası düzeyde ortaya çıkan bir ikilemin dar sınırları içine hapsedilmesidir. Her 'kutuplaşma' mutlaka 'yanlış-doğru' bütünlüğünde olmaz. 'Yanlışların kutuplaşması'nın sayısız örnekleriyle günlük hayatta hergün yüzyüzeyiz. Enternasyonalizm adına herhangi birisinin kuyruğuna takılmanın gerekliliğini ileri süren görüşler bu bakımdan hiç bir tutarlı yan taşımazlar.."*

Çizgisi belirsiz sosyalistler (ÇBS). Hiç bir sol grupla organik bağı olmayan ama gönülden solcu olan insanlara verilen isim. Bir dalga geçme sözü.

Çorum'u bırak, Fatsa'ya bak. Zamanın Başbakanı Süleyman Demirel'in, Çorum olayları ile ilgili soru soran gazetecilere verdiği yanıt. Demirel'in 'sağcıların suç işlemediğine' dair ciddi kanıtlarının! olduğu yıllarda çifte standartın ayyuka çıktığı noktayı ifade ediyor. O günlerde sağ basın faşistlerin cinayetlerini, katliamlarını gözden kaçırmak, kamuoyunun ilgisini dağıtmak amacıyla Fatsa'yı hedef olarak seçmişti. Her gün sayfalarında Fatsa'yla ilgili haberlere yer veriliyor, Fatsa'nın kurtarılmış bölge olduğu ileri sürülüyordu. Demirel de bu çabaların sözcüsü durumundaydı.

Çorum olayları. 1 Temmuz 1980 tarihinde başlayan ve günlerce süren olaylar. Bu tarihte, daha önce Alevi-Sünni ayrımı temelinde katliam girişiminde bulunan ama bunu başaramayan faşistler, solcu ve Alevi mahallelere karşı saldırıya geçtiler. İlk saldırılarda dört insan öldü, onlarcası yaralandı. Saldırının genişlemesinden sonra 2 Temmuz günü sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Bu yasağa karşın faşist saldırılar devam ediyordu. Bu üç gün boyunca, faşistler CHP'li ve Alevi yurttaşların işyerlerini, arabalarını, evlerini ateşe verip tahrip ettiler. Saldırılar, Çorum'un ilçelerine de yayıldı. Çorum tam bir savaş yaşıyordu. Faşistler, Çorum'u Kahramanmaraş'a çevirmek istiyorlardı. 4 Temmuz günü faşistler Milönü Mahallesinde bulunan Alaaddin Camiinin bombalandığı yalanını yaydılar. Camiiden çıkan halkı galeyana getirdiler. Polisler adeta saldırganlara yol gösteriyordu. Milönü Mahallesinde direnen halkın üzerine panzerlerden ateş açılıyordu. Güvenlik güçlerinin yanlı tutumu olayları izleyen basın mensuplarının yoğun tepkisini çekiyordu. Çorum olayları bir gerçeği daha gün ışığına çıkartıyordu. Azgın saldırılara karşı halk direnmiş, faşistlerin Çorum'u Maraş'a çevirmelerine izin verilmemişti. Mahalle komitelerinde örgütlenen ve sokak sokak barikat kuran halk, faşistlere gereken yanıtı vermeyi başarıyordu. Maraş'ta olmayan ama Çorum'da olan, halkın örgütlülüğüydü. Çorum olayları sırasında 50 kişi hayatını kaybetti, yüzlerce ev ve işyeri yakılıp yıkıldı. Ama Çorum, bir katliamdan daha çok bir direnişin ismi oldu.

Çözülme. İşkencede konuşma anlamında. Aynı zamanda A. Kadir Konuk'un romanının ismi.

Çözüm. Aylık siyasi dergi. İlk sayısı Aralık 1986'da yayınlandı. Devrimci Sol çizgisinde yayın yaptı. Derginin okur çevresi "çözümcüler" ismiyle anıldı. Sahibi Metin Yavuz, yazıişleri müdürü Ertuğrul Mavioğlu'ydu. Çözüm, 12 Eylül'de ağır bir yenilgi alan ve uzun süre sessiz kalan solun sessizliğini bozan ilk ses oldu. Bundan olacak ki, ilk sayısında Nazım'ın şiiri yer alıyordu. *"Hoş*

geldin/ kesilmiş bir kol gibi/ omuzbaşındaydı boşluğun/ Hoş geldin/ Ayrılık uzun sürdü/ Özledik/ Gözledik/ Hoş geldin/ Biz/ Biraz daha ustalaştık taşı kırmakta/ Dostu düşmanı ayırmakta/ Hoş geldin/ Söylenecek söz çok/ Fakat uzun söze vakit yok/ Yürüyelim.." Çözüm dergisi, 1980'in ikinci yarısında yayınlanan siyasi dergiler arasında en dikkat çekici olanıydı. Derginin belli bir örgütlülüğün üzerinde yükseldiği belli oluyordu. Dergi özellikle THKP-C geleneğinden gelen insanlar arasında yoğun bir sempatiyle karşılanıyor ve izleniyordu. Çıkarken yazısında, Çözüm'ün yaşanmış tarihin tarih sayfalarından silinmek istendiği, güncelin tersyüz edilerek sunulduğu, söz hakkının fazlasıyla emekçilerin elinden alındığı bir dönemde çıktığı vurgulanarak nasıl bir yayın politikası izleneceğine dair şunlar yazılıyordu: *"Çözüm, toplumsal yaşamdan kopuk, masa başında ahkam kesen entelektüeller dergisi olmayacaktır. Dolayısıyla Çözüm'ün okurlarını da algılayan, yorumlayan ve değiştirme çabasını her zaman gündeminde bulunduran insanlar olarak düşünüyoruz. Çözüm, toplumsal yaşamdaki çelişkileri sergilerken, değiştirilmesi doğrultusunda yükselen çabalara da omuz verecektir. Ancak derginin bu anlamda yükleneceği işlevlerin sınırlı olduğu gerçeği de bir an olsun unutulmamalıdır. İşte Çözüm, ülkenin verili gerçeklerinden yola çıkarak, bir derginin yüklenebileceği azami rolü yerine getirmeye çalışacaktır."*

Çuval cinayetleri. 1980 yılının başından itibaren faşist cinayetlerde yeni bir yöntem dikkat çekiyordu. Faşistler tarafından kaçırılan insanlar işkence edilerek öldürülüyor ve cesetler bir çuvalın içine konularak herhangi bir yere bırakılıyordu. Bu tür cinayetlerin artmasıyla "Çuval cinayetleri" kamuoyunun gündemine girdi. 1980 yılının Ocak-Haziran aylarında faşistler tarafından 33 devrimci bu yöntemle öldürüldü.

D

Dağlarına bahar gelmiş memleketimin. Ahmed Arif'in ünlü şiiri.

Haberin var mı taş duvar
demir kapı, kör pencere
yastığım, ranzam, zincirim
uğruna ölümlere gidip geldiğim
zulamdaki mahzun resim
haberin var mı
görüşmecim yeşil soğan
göndermiş
karanfil kokuyor cigaram
dağlarına bahar gelmiş
memleketimin

Dar pratikçilik. Sol grupların birbiriyle giriştikleri tartışmalarda sık rastlanan bir kavram. Bir suçlama sözü. Siyasal gelişmenin farkında olmayan, bütünü göremeyip günlük ya da lokal işlere saplanıp kalma anlamında. Bu tür kavramların sol literatüre yeni yeni girdiği dönemlerde yayına başlayan Devrimci Gençlik dergisinden: *"Bu anlayışa kimi zaman teorik seviyenin düşüklüğünde kimi zaman da siyasi perspektifin ortadan kalkmasında başvurulmaktadır. Dar pratikçilik, devrimciliği yalnızca faşistlerle dövüşmek olarak görmektir. En iyi kavga edeni, en fazla faşist döveni en keskin ve en tutarlı devrimci saymaktır. Siyasi görevlerin bir bütünlük arz ettiğini unutmak ve militan mücadelenin siyasi mücadelenin emrinde olacağını kavrayamamaktır. Meseleye yalnızca bu açıdan bakanlar, bir faşist saldırının başarıya ulaşmasında hemen umutsuzluğa kapılırlar ve 'herşeyin kötü gittiği" zihniyetine saplanırlar. Veya herhangi bir pratikte faşistler karşısında kazanılan başarı, böylelerini herşeyin kolaylıkla halledileceği zihniyetini yansıtan içi boş bir coşkuya itebilir."*

Darağacından Notlar. Alman işgali altındaki Çekoslavakya'da anti faşist direnişe katılan ve konulduğu cezaevinde öldürülen Julius Fuçik'in gerçek yaşamını anlatıyor. Kitap Fuçik tarafından cezaevi şartlarında kaleme alındı ve devrimcilere sempati duyan bir gardiyan tarafından da dışarıya çıkartıldı. 70'li yıllarda Türkiye'de altı baskı yapan kitabın yazarı Fuçik notlarının son gününde, ölümün yakınlaştığını anlayarak şöyle yazıyordu: *"Benim oyunum da sona yaklaşıyor. O sonu yazamayacağım, çünkü nasıl olacağını bilmiyorum henüz. Bu, artık oyun değil yaşamın ta kendisi. Gerçek yaşamda seyirci yoktur; herkes katılır yaşama. Son sahnenin perdesi açıldı. Dostlarım, hepinizi sevdim. Nöbeti teslim ediyorum!"*

Darbe. Sevimsiz bir sözcük. Bir kötülüğün adı. İyi ve doğru şeyleri çağrıştırmıyor; hele solcular açısından kesinlikle böyle. Darbeler solcuları yok etmek, demokrasiyi ortadan kaldırmak için yapılıyor. Bir ara Türkiye'de 10 yılda bir darbe yapılması alışkanlık haline geldi. 1960-70 ve 80 darbelerinden sonra 1990 yılında beklenen darbe olmadı, ihtiyaç duyulmadı. Çünkü son darbe döneminin ağır etkileri toplum üzerinde olanca gücüyle varlığını sürdürüyordu. Darbe sözcüğünün ülke yönetimine bir sabah erkenden el koymanın dışında bir anlamı daha var. Sol tarihe, sözcük kaynağı aynı kalmak kaydıyla, Devrimci Sol hareketi içinde yaşanan bölünme günlerinde geçti. Ülke yönetimine el koyma misali, Devrimci Sol yönetimi-

ne el konulduğu açıklandı. Bedri Yağan ve arkadaşları örgütün lideri Dursun Karataş'ı Fransa'daki evinde "gözaltına" alıp, yönetime el koydu. Gözaltından firar eden Karataş, darbe girişimini bastırdı ve Bedri Yağan ve arkadaşlarını darbeci olmakla suçlayarak örgütten tasfiye etti.

Darbeciler. Devrimci Sol içinde başgösteren ayrılık Devrimci Çözüm dergisinin çıkmasıyla sonuçlandı. "Darbe"yi gerçekleştirenler Bedri Yağan ve ekibiydi. "Darbe"ciler Dursun Karataş'ı bir süre gözaltında tutmuşlar ve örgütün parasına el koymuşlardı. Dursun Karataş'ın tutulduğu evden kaçmasıyla "darbe" bastırıldı ve sol literatüre "darbeciler" kavramı girmiş oldu.

Deli Mehmet. Hücre Mehmet olarak da bilinir. TKP'nin isim yapmış militanlarından. Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde Marksizm öğrenimi gördü. TKP yönetimiyle çelişkiye düştü ve parti ilişkilerinden dışlandı. TKP merkezine karşı muhalefet örgütlemeye çalışan Nazım Hikmet'in yanında yer aldı. Nazım Hikmet grubuna karşı Bursa'da başlatılan tutuklamalar sırasında yakalandı ve üç yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1946'da Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi'nde çalıştı. Parti kapatılınca tutuklandı. İşkencede gösterdiği bir tavır yüzünden ismi "Deli Mehmet" olarak kaldı. İşkence altında konuşma kaygısından kurtulmak için ele geçirdiği bir toplu iğneyle dilini kopardı. Hücre kurmaya karşı ayrı bir hassasiyetinin olması isminin aynı zamanda "Hücre Mehmet" olarak da anılmasını sağladı. 1990 yılında öldü.

Demir yumruk. 12 Eylül'den sonra Devrimci Yol hareketine karşı başlatılan operasyonun ismi. 1970'li yılların en güçlü sol hareketi olan Devrimci Yol'a karşı oldukça titiz bir çalışma yapan polis, başlattığı operasyonlarda Devrimci Yol'un önder kadrolarını kısa sürede ele geçirdi ve örgüte büyük bir darbe vurdu. Ankara merkezli başlatılan operasyonlar Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün arkasındaki garajda faaliyet gösteren DAL grubunca yürütülüyordu. DAL'ın başında ise Emniyet Müdürü Kemal Yazıcıoğlu bulunuyordu. Demir yumruk operasyonu sırasında, aralarında hareketin önder kadrolarının da bulunduğu 204 kişi ele geçirildi.

Demirel ödesin kampanyası. Devrimci Yol'un zamları protesto için başlattığı kampanya. Kampanyada, kalabalık gruplar halinde alış veriş merkezlerine, lüks mağazalara giren Devrimci Yol taraftarları iğneden ipliğe kadar her maldan alıyor, birlikte kasaya yöneliyor ve "Demirel Ödesin" diyerek mağazayı terk ediyorlardı. Buradan "kamulaştırılan" mallar, gecekondu mahallelerinde yoksul halka dağıtılıyordu.

Demagog. Demagoji yapan. İyi hatip anlamında. Sorunun özünü tartışmak yerine ajitatif bir tarzda ve ilgili ilgisiz konuşup ya da yazıp hedefi şaşırtan. Demogoji yapmak, sol çevreler arasında yaşanan tartışmalarda sık kullanılan bir suçlama ifadesi olarak geçti.

Demokrat. Günlük gazete. 26 Aralık 1979 tarihinde yayın hayatına başladı. 12 Eylül 1980'de kapatıldı. Sahibi Dursun Akçam'dı. Demokrat, iç savaş günlerinde anti faşist direnişin sesi, kürsüsü oldu. O günlerde Ali Asker'in 'Gazetede yalan, radyoda yalan' faslına takılmayan bir kaç yayın organından birisiydi. Gazete sayfalarında Can Yücel, Emil Galip Sandalcı, Aslan Başer Kafaoğlu, Dursun Akçam gibi yazarlar dikkat çekiyordu. Okura 'merhaba' dediği yazısında *"Böyle bir ortamda tüm gerçek demokratlara büyük görevler düştüğüne inananlar, sınırlı olanaklarını birleştirerek 'Halkın Gazetesi Demokrat adlı bir günlük gazete çıkarmaya, basına egemen kılınmak istenen tek yanlılığın zincirini kırmak için mücadele etmeye karar vermişlerdir."* denilmekteydi.

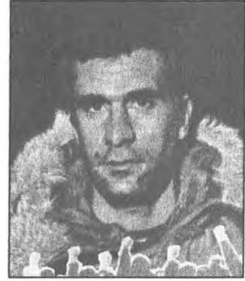
Demokrat. Aylık siyasi dergi. Sahipliğini Hikmet Koçak'ın, yazıişleri müdürlüğünü Engin Günay'ın yaptığı dergi sayfalarında, 1980'li yılların siyasi davalarından yargılananların, bilim ve sanat insanlarının yazı ve araştırmalarına, gazeteci-yazarların haberlerine yer veriyordu. Demokrat, bütün bir solu kapsayıcı, muhalefeti birleştirici bir yayın

çizgisi izliyordu. Haziran 1990'da yayına başlayan Demokrat, 40 imzalı bir metinle, tüm demokratları, sosyalistleri ve sol hareket içindeki çevreleri, demokratik muhalefet hareketinin birliğini yaratmak için Demokrat'ta yer almaya çağırıyordu. Çağrı metninde şu imzalar göze çarpıyordu. Tanju Akad, Mehdi Bektaş, Tanıl Bora, Cüneyt Canver, Arslan Başer Kafaoğlu, Ertuğrul Kürkçü, Melih Pekdemir, Bülent Somay, Bülent Tanık, Doğan Tılıç, Çetin Uygur, Can Yücel, Hakkı Zapcı, Ragıp Zarakolu. 23 sayı çıkabilen Demokrat "Birgün yeniden" başlığıyla çıkardığı son sayısında şu duygusal satırlara yer veriyordu: *"Demokrat yayınına ara verdi ama 'müfrezesi' dağılmadı, dağılmasın.. Kurtarılmış bölgesini yaratmak için 'yürüyüş kolu' yoluna devam etsin. Devam edecek.."*

Demokrat Arkadaş. Aylık olarak yayınlanan gençlik, haber, yorum dergisi. İlk sayısı Ekim 1987'de çıktı. Derginin sahipliğini Haluk Sağkal, yazıişleri müdürlüğünü ise Nail Çavuş yürütüyordu. "Mücadele devam ediyor" başlığını kapağa alarak çıkan Demokrat Arkadaş dergisi, özellikle Devrimci Yol geleneğinden gelen üniversiteli gençliğin dergisi oldu. Derginin ilk sayısında "Çıkarken" başlığı ile kaleme alınan yazıda şu görüşlere yer veriliyordu: *"Bugün gençliğin önünde çetin bir mücadele süreci vardır. Kuşkusuz böyle bir süreç, yeni kazanımlar, geri çekilmeler, hatta mevzi kaybetmeler, ama taze bir solukla ve yeniden ileriye doğru atılacak adımlarla sürüp gidecektir. Mücadeleyi bu iniş ve çıkışlarla bir bütün olarak görmek zorundayız. Unutulmamalı ki, Türkiye'nin içinde bulunduğu karanlıktan sıyrılıp daha aydınlık ve ferah günlere ulaşabilmesinde bu ülkenin genç insanlarına da görev ve sorumluluk düşmektedir. Bizler, bütün bu görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinde küçük de olsa katkıda bulunabileceğimiz inancıyla yola çıkıyoruz. Mücadele devam ediyor."*

Demokratik Kadın Birliği (DKB). TSİP'li kadınlar tarafından kurulan kadın derneği. 1970'li yılların ikinci yarısında kurulan İKD içinde faaliyet yürüten TSİP'li kadınlar, İKD'nin TKP yanlısı bir çizgiye oturması nedeniyle doğan rahatsızlık sonucunda DKB'yi kurdu. İlk Genel Başkanı Yıldız Kurtuluş'tu.

Deniz'in parkası. Rivayet odur ki; Deniz Gezmiş'in yakalandığında üzerinde bulunan parka, bir "araklama" sonucunda ele geçmiştir. Kimindir bilinmez ama Deniz'in malı haline gelmesi yerinde bir iş olmuştur. Deniz ve bir grup arkadaşı, o günlerde gençler tarafından sık yapılan partilerden birisine gitmişler ve eğlenceyi biraz erken terk etmişlerdir. Deniz, salonun girişinde asılı duran parkayı sırtına geçirip "Gemerek'e doğru yola çıkmış"tır. Parka, Deniz'in avukatı Halit Çelenk tarafından saklanmaktadır. Tarihi bilerek yapanlardandır, Deniz. Ne yakalanmasını geciktirmek istemiştir ne de yakalandıktan sonra basının karşısına parkasız çıkmak...

Deniz parkasıyla...

Deniz Gezmiş. Türkiye'de istediği gibi bir devrim yaşanmadı, ama o başardı. Tam yirmibeş yıldır doğan bebelere O'nun adı veriliyor. Şimdi onbeş-yirmi yaşlarında bir çok Deniz var bu ülkede. O'nun darağacında söylediği *"Yaşasın Türkiye halkının bağımsızlığı. Yaşasın Marksizmin-Leninizmin yüce ideolojisi. Yaşasın Kürt ve Türk halklarının Bağımsızlık mücadelesi. Kahrolsun emperyalizm"* sözleri bugün tam olarak yankısını bulmasa da, adını taşıyan gençler, O'nun devrimci, isyankar, bir o kadar da merhametli ve masum kişiliğinde günün insanını, belki de kendilerini sorguluyorlar. 1947 Ankara Ayaş doğumlu. 1968 kuşağının en önemli isimlerinden. Eylemlerin gözükara ve atak militanı. Kitle hareketlerinin örgütleyicisi, en önde gideni. Karayağız ve bir o kadar yakışıklı. İnançları için gözünü kırpmadan ölebilecek kadar kararlı ama karınca ezmeyecek kadar yufka yürekli. Devrimci gençliğin efsanevi liderlerinden. Liseyi İstanbul'da okudu. Devrimci düşüncelerle lise yıllarında tanıştı. 1966'da İstanbul Hukuk Fakültesi'ne

girdi. Kısa sürede gençlik eylemlerinin önderi ve aktif katılımcısı haline geldi. TİP içinde çalıştı. İlk kez gözaltına, Çorum Belediyesi işçilerini desteklemek için katıldığı eylemde alındı. Nerede bir eylem var, nerede bir hak arama mücadelesi var; soluğu orada aldı. Her gittiği yerde, tanıştığı her insanda, "düşmanlarında" bile olumlu izler bıraktı. O'nu unutmak mümkün değildi. Daha sonraki gözaltına alınışı anti emperyalist bir eylemde oldu. Yanında bu kez, bir halk ozanı Aşık İhsani vardı. ABD'nin Kıbrıs politikasını protesto eden gençlerin düzenlediği eylemde, ABD bayrağını yaktı. 1968 yılında Devrimci Hukuklular Örgütü'nü kurdu. Aynı yıl, Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ü protesto ettiği için tutuklandı. 30 Mayıs 1968'de 6. Filo'yu protesto eylemlerine katıldığı için gözaltına alındı. Kamuoyunda yankısı büyük olan, İstanbul Üniversitesi işgaline önderlik etti. Gençlik mücadelesi içinde popülaritesi her geçen gün artarken, bir yandan da TİP içinde yoğunlaşan MDD ve SD tartışmalarına katıldı. MDD görüşünü benimsedi. MDD'nin üniversite gençliği arasında etkin olması yönünde çaba gösterdi. Bir grup arkadaşıyla DÖB'ü kurdu. Üniversite öğrenci derneklerinin birlikte organize ettiği ve Samsun'dan Ankara'ya düzenlenen Mustafa Kemal Yürüyüşü'nü örgütledi. Kasım 1968 tarihinde ABD Büyükelçisi Kommer'in İstanbul'a gelişi sırasında Yeşilköy Havaalanı'nda düzenlenen protesto gösterisinde tutuklandı. Filistin'e gittiği Haziran 1969'a kadar Türkiye günleri mücadele ve sık sık tutuklanma şeklinde geçti. Filistin gerilla kamplarında askeri eğitim gördü. Üniversite işgali nedeniyle öğrencilikle ilişiği kesildi. Hakkında verilen gıyabi tutuklama kararı nedeniyle teslim oldu ve bir süre tutuklu kaldı. Devrimci öğrenci Battal Mehetoğlu'nun faşistler tarafından öldürüldüğü gün okulda bulunan silah bahane edilerek tekrar tutuklandı. 18 Eylül 1970 tarihine kadar tutuklu kaldı. Çıktıktan sonra gençlik mücadelesinin içinde yer almadı. Bir grup arkadaşıyla, gerilla mücadelesini başlatmak üzere THKO'yu kurdu. THKO'nun aktif bir militanı oldu, pek çok eyleminde bizzat yer aldı. 11 Ocak 1971'de THKO adına, Ankara Emek İş Bankası Şubesini soyan grubun arasındaydı. Balgat ABD Üssü'nden dört erin kaçırılması eylemine katıldı. ABD'li erlerin serbest bırakılmasından sonra Sivas'ın Şarkışla İlçesi'nin Gemerek Nahiyesi'nde Yusuf Aslan'la birlikte yakalandı. Yakalandığında yaralıydı. Yakalanması büyük bir sansasyona neden oldu. THKO davasında TCK'nın 146. Maddesine muhalefetten yargılandı. 9 Ekim 1971'de hakkında idam cezası verildi. İdam edilmemesi için kamuoyunda başlatılan çaba sonuç vermedi. Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'la birlikte 6 Mayıs 1972'de Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde idam edildi.

Deniz Gezmiş

Deniz subaylarının bildirisi. 1969 yılında peşpeşe sekiz devrimci öğrencinin öldürülmesi toplumda büyük bir infial yarattı. Bu infialde deniz subayları da yer aldı. 69 deniz subayı bir bildiri yayınlayarak, anti emperyalist mücadeleye sahip çıktıklarını ve gençlerin öldürülmelerini protesto ettiklerini açıkladılar. Bildirinin yayınlanması bir uyarı gibi algılandı ve hükümet bildiri yazımına önderlik yaptığı iddiasıyla beş teğmeni ordudan ihraç etti. Bildiride, "Gençliğe sıkılan kurşun gerçekte Mustafa Kemal'e sıkılıyor." deniliyordu.

Derin Araştırma Laboratuarı (DAL). 12 Eylül döneminin ünlü işkence merkezi. Ankara Emniyet Müdürlüğü garaj kısmında oluşturulan DAL ekibinin başında dönemin emniyet amiri Kemal Yazıcıoğlu bulunuyordu. Özellikle Devrimci Yol hareketine dönük operasyonları organize eden DAL'da 12 Eylül günlerinde Adil Yılmaz, Satılmış Şahin Dokuyucu, İbrahim Eski, H. Asker Özmen, Yaşar Gündoğdu, Behçet Dinlerer ve Haydar Öztürk isimli devrimciler işkenceyle öldürüldü.

Dev-Genç. Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu'nun kısaltılmış hali olduğu biliniyor ama ona yüklenen anlamın herkes farkında. Bir derneğin isminin kısaltılması gibi algılanmak anlamını daraltıyor; Dev-Genç'li olmanın ne anlama geldiğinin anlaşılmaması sonucuna yol açıyor. 1969 yılında yapılan FKF genel kurulunda örgütün isminin Dev-Genç'e dönüşmesi, solcular ve devrimci gençler açısından bir isim değişikliğinin ötesinde sonuçlar doğurdu. O tarihten itibaren Dev-Genç'li olmak bir ayrıcalık oldu. Dev-Genç büyüleyici, etkileyici bir sözcük olarak devrimciliğe yeni başlayan gençlerin rüyalarını, gelecek hayallerini süsledi. Militanlığı, inançlara bağlılığı, kararlılığı, yenilmezliği ve belki de hepsinden önemlisi devrimci bir romantizmi anlattı Dev-Genç. Halk arasında kulaktan kulağa yayılan bir kahramanlık öyküsünün baş aktörüydü Dev-Genç'liler. Halk, Dev-Genç'li olmayı "dev gibi genç" olmak gibi algıladı. THKP-C kökenli hareketler açısından ise sahiplenmenin ve içten içe bir yarışın simgesi oldu. Devrimci Yol, Devrimci Sol, Kurtuluş; gençlik içindeki faaliyetlerini Dev-Genç ismiyle yürüttü. 1980 sonrası yayınladıkları dergilerine aynı ismi verdiler. Devrimci Gençlik adını taşıyan pek çok dergi süsledi kitapçı raflarını. Farkı farketmek mümkün olmadı okuyucu açısından. İşin doğrusu hepsinin sayfalarında 1960-70'li yılların Dev-Genç'ine bir öykünme göze çarpıyordu. Öykünmenin dışına taşıp gerçek anlamda Dev-Genç'i yaratmak kime nasip olur bilinmez ama, hayırlı bir iş olacağı kesindir.

Dev-Genç Marşı.

Ey Dev-Genç'li, ey Dev-Genç'li
Savaş vakti yaklaştı
Al silahı vur beline
Emperyalizme karşı

Deniz Gezmiş, Mahir Çayan
Devrim için öldüler
Devrimciler ölür ama
Devrimler durmaz sürer

Dev-Genç muhasebecisi. THKP-C'nin kurucularından Ziya Yılmaz'a sağ basın tarafından yapılan yakıştırma.

Dev Maden-Sen. 30 Haziran 1959'da MTA Enstitüsü Sondaj ve Yeraltı İşçileri Sendikası (MTA-İŞ) adıyla Ankara'da kuruldu. İlk Genel Başkanı Mustafa Özdamar'dı. 1966'da Türk-İş'e üye oldu. 1975'te DİSK'e katıldı. Dev Maden-Sen adını 1976'da aldı. Sendika yönetiminde Kurtuluş grubuna yakın insanlar bulunuyordu. 12 Eylül'de kapatılan ve daha sonra yeniden açılan sendikanın Genel Başkanlığını bir dönem Tayfun Görgün sürdürdü. Daha sonra Çetin Uygur Başkan seçildi.

Devrim. Doğan Avcıoğlu ve arkadaşları tarafından çıkartılan Yön dergisinin, ideolojik-teorik görevleri yerine getirdiği düşünülerek feshedilmesinden sonra aynı çevrenin politik-pratik ağırlıklı bir yayın organı çıkartılması kararının sonucunda yayın hayatına başladı. Haftalık olarak yayınlanan gazetenin ilk sayısı 21 Ekim 1969'da çıktı. Devrim, parlamento dışı muhalefetin toparlanmasını teşvik ediyor, özellikle de radikal

subaylara yeşil ışık yakıyordu. Devrim'in yazıişleri müdürlüğünü Uluç Gürkan ve Hasan Cemal yaptılar. Yazarları arasında ise Cemal Madanoğlu, Haydar Tunçkanat, Osman Köksal, Çetin Altan, Muammer Aksoy, Uğur Mumcu, İlhami Soysal, Fazıl Hüsnü Dağlarca bulunuyordu. Devrim logosunun altında ise Mustafa Kemal'in "İdare-i maslahatçılar esaslı devrim yapamaz" sözü yer alıyordu. Devrim, 12 Mart'tan üç hafta sonra yayınına ara verdi.

Devrim andı. 1970'li yıllarda mitinglerde, gösterilerde sıkılı ve yukarı kalkık yumruklarla okunan and. Kararlılığı ve bağlılığı ifade ediyor. *"Biz devrimciler olarak, sayımızın azlığına, düşmanın çokluğuna bakmadan, bıkmadan, usanmadan, kanımızın son damlasına kadar, emperyalizme ve faşizme karşı savaşacağımıza and içeriz."* 1970'li yılların sonlarına doğru, baştan ortak olan bu and, tek tek sol hareketlerin argümanlarına göre düzenlenmeye başladı. Devrimci Yol çevresi devrim andını şöyle değiştirdi: *"Biz devrimciler olarak, sayımızın azlığına, düşmanın çokluğuna bakmadan, bıkmadan, usanmadan, kanımızın son damlasına kadar emperyalizme ve faşizme karşı devrimci yolumuzda kurtuluşa kadar savaşacağımıza and içeriz. Bu uğurda ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin, savaş sloganlarımız kulaktan kulağa yayılacaksa, silahlarımız elden ele geçecekse ve başkaları, mitralyöz sesleriyle ve zafer ve savaş naralarıyla cenazelerimize ağıt yakacaksa, ölüm hoş geldi, sefa geldi."*

Devrim İçin Hareket Tiyatrosu (DİHT). 3 Kasım 1968 tarihinde ilk oyununu sergiledi. Kurucuları arasında Ali Özgentürk, Işıl (Türkben) Özgentürk, Sabahattin Şenyüz, Doğan Soyumer, Sadık Karamustafa ve Veli Gürcan bulunuyordu. İlk oyunu "Köprü"ydü. *Köprü, Grev, Amerika ve Gecekondu* olmak üzere dört oyun için perdesini açtı. Boğaz köprüsünün ayaklarının dikileceği gecekondu bölgesinde başlayan serüveni boyunca 360 kez oyun sergiledi. Bunlardan 115'i sahnede, 45'i sokakta ve mitinglerde, 148'i kahve ve sendika binalarında, 51'i fabrika önlerinde gerçekleşti. 120 bine yakın seyircinin karşısına çıktı. 12 Mart 1971'de kapanana kadar, oyuncuları sık sık gözaltına alındı, haklarında soruşturma açıldı. Kuruluş amacı şöyle özetleniyordu: *"Ülkemiz sömürülen halkların yaşadığı bir ülkedir. Halk her yandan her biçimde sömürülmektedir. Fakat bütün bunlar değişebilir. Ülkemizde halktan yana olan her olay, kurum, hareket, sanatsal soluk bu değiştirme olayının aracıdır."*

Devrim Genel Kurulu. 12 Mart'ın ünlü yargılamalarından birisi de Madanoğlu davasıydı. Madanoğlu ve çevresi; siviller, askerler ve asker kökenliler olmak üzere üç grup halinde örgütlenmişler ve kendi aralarında bir Devrim Genel Kurulu oluşturmuşlardı.

Devrim konağı. Devrimin aşamaları anlamında Hikmet Kıvılcımlı tarafından kullanılan ifade. Kıvılcımlı'ya göre devrimin iki konağı vardır. Birincisi evrim, ikincisi devrim konağı.

Devrimci Ayılar Birliği (DAB). 1960'lı yılların sonlarına doğru devrimci gençlerle TİP yöneticileri arasında ortaya çıkan fikir ayrılıkları zaman zaman istenmeyen olaylara neden oluyor ve TİP kongrelerinde kavgalar çıkıyordu. TİP yöneticileri gençleri kongre salonlarında görmek istemiyor, gençler de kongreleri izlemelerinin en doğal hakları olduğunu ifade ediyorlardı. Devrimci gençlerin kendi aralarında oluşturdukları bir grup vardı. Bu grup iyi kavga ediyor, dövüş sporlarını iyi biliyordu. Genellikle sağcılarla kavga için bir araya gelen bu grup zaman zaman TİP kongrelerine de müdahale ediyordu. Devrimci gençler biraz da şakayla karışık, bu gruba "Devrimci Ayılar Birliği" diyordu.

Devrimci Eğitim Şurası. TÖS'ün 1962'de düzenlediği Eğitim Şurası. Milli Eğitim Bakanlığı'nca düzenlenen, eğitim ve öğretmen sorunlarının tartışıldığı Eğitim Şurası'nın zamanı geldiği halde yapılmaması üzerine TÖS alternatif bir eğitim şurası toplamaya karar verdi. Ülke genelinde yüzlerce öğretmen, bilim insanı ve uzmanın katıldığı ve son derece demokratik bir ortamda geçen şura beş gün sürdü. Şura'nın

amacı, TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt tarafından şöyle özetlendi: *"Ülkemizin genel koşulları ve temel çelişkileri içinde bugünkü eğitim düzenimizi, ilkeleri ve kurumlarıyla toplu bir eleştiriden geçirmek; ondan sonra toplumun ihtiyaç duyduğu yeni eğitim biçimini genel ilkeleri, amaçları ve bu amaçlara vardırıcı metod ve kurumlarıyla saptamaktır. Bir üçüncü amacımız ise, yeni eğitim biçiminin uygulanmasıyla ilgili metod ve görüşleri ortaya koymaktır."* Devrimci Eğitim Şurası'nda şu konular ele alındı: "Ülkenin temel çelişkileri ve bu çelişkilerin eğitime etkileri; geri kalmış ülkelerde eğitim sorunları ve devrim ihtiyacı; Türk kültür ve eğitiminde emperyalist etkiler; kapitalist düzende eğitim kurumları ve işleyiş biçimleri; 1961 Anayasası'nda devrimci eğitimin kökleri; Türk devrimci eğitiminin amaçları, ilkeleri, metodu ve ulusal tercihler; Türk toplumunun ihtiyaç duyduğu yeni eğitim ve kültür kurumları; eğitim devrimini gerçekleştirme ve toplumu yeni amaçlara ulaştırmada siyasal ve toplumsal kuruluşların izleyeceği yollar; cahilliğin ve teknik yetersizliğin giderilmesinde Köy Enstitüleri uygulamasından çıkan sonuçlar; ülkemizin teknolojik açığını kapatmak için eğitim kurumlarımızı nasıl düzenlemeli ve çalıştırmalıyız; öğretmen yetiştirme, yerleştirme, geçim, güvenlik ve örgütlenme. Öğrencilerin de katıldığı ve "eğitimde devrim değil, devrim için eğitim" önerisinin kabul edildiği Devrimci Eğitim Şurası'nın kapanış bildirisinde şu ifadeler yer aldı: *"Devrimci Eğitim Şurası, devrimci güçlerin Türkiye'de bağımsız, demokratik ve sosyalist bir düzen kurmak yönündeki ortak çabalarında ileri doğru atılmış büyük bir adımdır."*

Devrimci Genç. İlk sayısı Kasım 1999'da yayınlandı. Sahibi Rafet Dügencili, yazıişleri müdürü Gökhan Kaya'ydı. ÖDP'li bir grup genç tarafından çıkartıldı. Gençler ÖDP'liydi ama bağımsız bir gençlik hareketi yaratmak düşüncesi taşıyordu. Devrimci Genç dergisinde kümelenen gençler Gençlik İnisiyatifi adı altında faaliyet yürütüyordu. Bağımsız bir gençlik hareketinin yaratılması yolunda sürdürülen tartışmalara ve yazılara sayfalarını açan dergi çıkış yazısında gençlere şöyle sesleniyordu. *"Ancak bugün, teori ve politikayı tamamlanmış bir ezber yığını olarak görmeyen, devrimci teori ve siyasetin ancak canlı bir tartışma sürecinden çıkabileceğini 'öğrenen' Devrimci Genç dergisi, devrimci enerjinin inat ve sabır, kararlılık ve cüret, yaratıcılık ve inisiyatif, hayal gücü ve aşkın bileşiminden çıktığına inanan gençleri, yazmaya, okumaya, tartışmaya, eleştirmeye ve örgütlenmeye çağırıyor."*

Devrimci Gençlik Birliği (DGB). Aydınlık çizgisindeki gençler tarafından 1976 yılında kurulan dernek. Çalışma alanını üniversiteler olarak seçti. AYÖD'den Dev-Genç'liler dışında diğer grupların ayrılmasından sonra kuruldu. DGB'ye üye olmak için anti emperyalist ve anti faşist olmanın dışında "anti sosyal emperyalist" ve "anti sosyal faşist" olmak da gerekiyordu. DGB gençlik içinde fazla etkili olamadı. Üniversitelerdeki anti faşist mücadeleye ilişkin olarak "şebekesi olan herkes okullara" diyerek farklı bir tarzı hayata geçirmeye çalıştı.

Devrimci Gençlik Dergisi (Emperyalizme ve Oligarşiye Karşı). İlk sayısı Kasım 1975'te çıktı. 12 Mart'tan çıkışta, gençlik yeni bir yol arayışını hem THKP-C tezlerini hem de mevcut durumu tartışarak sürdürdü. Dergi, THKP-C değerlendirmeleri noktasında ortaya çıkan görüş ayrılığında, THKP-C ve Mahir Çayan'ın görüşlerini benimseyen gençler ve kimi THKP-C sanıklarının da katılımıyla yayınına başladı. Dergi çevresinde kurulan ilişkiler genişletilip Devrimci Gençlik Dernekleri Fedarasyonu'na dönüştürüldü. Bu ilişkilerde yetişen kadrolar daha sonra ortaya çıkacak olan Devrimci Yol hareketinin çekirdek yapısını oluşturdu. Dergi ilk sayısında "Gençliğin devrimci eyleminin birliği" çağrısında bulunuyor ve gençlik içinde faşizme direnişeğilimlerinin güçlendirilmesini önüne hedef olarak koyuyordu. 12 Mart yenilgisinin ve örgütsüzlüğün yarattığı olumsuzluğu gidermeyi amaçlayan

derginin sunuş yazısında şu görüşlere yer veriliyordu: *"Türkiye solunda güçlü bir işçi sınıfı hareketi geleneğinin bulunmayışı yüzünden varolan yapı 1970'lerde önemli bir sarsıntıya uğramıştır. Ancak yenilgi ile sonuçlanan bu dönem sonunda bütün yenilgi dönemlerinin çok bilinen özelliklerini taşıyan bugünkü somut tablo ortaya çıkmıştır. İdeolojik planda tam bir kavram karışıklığı, yılgınlık ve teslimiyetçilik hüküm sürüyor. Günümüz şartlarında doğal fakat olumsuz olan bu yapının ancak esaslı bir ideolojik mücadele ile yok edilebileceği birinci gerçek husustur. Bir yandan içinde yaşadığımız olumsuz şartları sona erdirmek için bütün sapmalara karşı sistemli bir ideolojik mücadele sürdürülürken, bir yandan da tüm ekonomik-demokratik mücadele alanlarında da bu olumsuzlukların ortaya çıkardığı güçlükler aşılmak zorundadır. Oligarşinin ve emperyalizmin gittikçe azgınlaşan saldırılarına karşı gençlik eyleminin birliği sağlanmalıdır."* Dergi, sayfalarını faşizm ve faşizme karşı mücadele, gençliğin durumu, sosyal emperyalizm tartışmaları, THKP-C değerlendirmeleri gibi konularda yazılara ve diğer sol çevrelerle yapılan tartışmalara ayırıyordu.

Devrimci Gençlik Dergisi. (Emperyalizme ve Faşizme karşı). Aylık siyasi gençlik dergisi. Dev-Genç geleneğini 1990'lı yıllara taşımak isteyen, Devrimci Yol geleneğini sahiplenen gençler çıkarttı. Derginin sahibi ve yazı işleri müdürlüğünü Hüseyin Güçlü yürütüyordu. Dev-Genç mirasına sahip çıkan ve yirmi yıllık geleneği kendileri için önemli sayan dergi, çıkarken yazısında Devrimci Gençlik'in amacı şöyle ifade ediliyordu: *"Gençliğin akademik-demokratik mücadelesinin yükseltilmesi ve bu mücadelenin farklı kesimlerde yürütülen mücadelelerle birleştirmek biçiminde özetlenebilecek Devrimci Gençlik perspektifi bir sınırlandırmanın, daralmanın değil, aksine politik mücadeleye doğru genişlemenin, karmaşık süreçlere yönelmesinin ifadesidir. Bu bağlamda, toplumun tüm kesimlerine seslenecek devrimci bir partinin yaratılması sürecinde kuşkusuz gençliğe de önemli görevler düşmektedir."* 1990'lı yıllarda özellikle THKP-C geleneğine sahip çıkan çevrelerin gençlik örgütlenmeleri Dev-Genç adını taşıyor ve Devrimci Gençlik dergisini çıkartıyorlardı. Tek fark üst başlıklarıydı. Kimisi "Emperyalizme ve Faşizme Karşı", kimisi "Eşitlik, Özgürlük ve Sosyalizm Mücadelesinde" Devrimci Gençlik'ti.

Devrimci Güç Birliği (Dev-güç). Gericiliğe karşı tam bağımsız ve demokratik bir Türkiye ve anayasa ilkelerinin eksiksiz olarak hayata geçirilmesi amacıyla 27 Mayıs Milli Demokratik Devrim Derneği'nin çağrısıyla Mart 1968'de oluşturuldu. Dinci gericiliği emperyalizmin ve kökü dışarıda kapitalizmin bir uzantısı ve demokratik Türkiye'nin önündeki önemli bir engel olarak niteleyen girişimci örgütler bir de yürütme kurulu oluşturdular. Yürütme Kurulu'nda FKF, DİSK, TMTF, TÖDMF ve Milli Demokratik Devrim Derneği yer aldı. Dev-Güç kuruluşunu duyurduğu ilk bildirisinde *"Hedef tam bağımsız ve demokratik Türkiye'nin kurulması için, Türk halkına düşman bütün güçlere karşı mücadeledir"* deniliyordu. Bildiri altına imza atan örgüt temsilcileri arasında Bahri Savcı, Mucip Ataklı, Uğur Cankoçak, Doğu Perinçek, Sinan Cemgil, Mehmet Can, Ahmet Cenan gibi dikkat çekici isimler vardı. Dev-Güç'ü oluşturan örgütler bir de Devrimci Güç Birliği programı hazırlamışlardı. Dokuz madde ve 24 fıkradan oluşan program "Yaşasın Bağımsız Türkiye" sloganı ile sona eriyordu. Dev-Güç fazla bir varlık gösteremeden kurulduğu yıl içinde kendiliğinden dağıldı.

Devrimci Güç Birliği İcra Komitesi. Kısa adı Dev-Güç olan Devrimci Güçbirliği'nin işlerini organize eden üst kurulun adı. Komitenin başkanlığına eski MBK üyesi Tabii Senatör Kadri Kaplan getirildi.

Devrimci Halkın Birliği (DHB). TKP/ML Kökenli bir hareket olan ve Halkın Birliği isimli bir dergi çıkaran çevrede faşizm ve faşizme karşı mücadele konularında başgösteren tartışmalar bölünmeyle sonuçlandı. 1977'nin sonlarına doğru ayrılan grup Devrimci Halkın Birliği isimli bir dergi çıkartı ve bu isimle anılan bir örgüt kurdu. Grubun etki alanı ve taraftar sayısı sınırlıydı.

Devrimci Halkın Yolu (DHY). THKP-C kökenli bir hareket. Önce Militan Gençlik daha sonra Halkın Yolu dergilerinde ifadesini bulan görüşler doğrultusunda örgütsel bir ilişki yaratan çevre 1977 yılında ciddi bir bölünme yaşadı. Üç dünya teorisi merkezli kimi tartışmalar, aralarında çevrenin önder kadrolarının da bulunduğu bir grubun TİKP'ye (Aydınlık) katılmasıyla sonuçlandı. Halkın Yolu'nun kalan unsurları Devrimci Halkın Yolu isimli bir dergi çıkarttı ve daha dar bir faaliyeti sürdürmeye devam etti.

Devrimci hareket. Her grubun kendisine biçtiği tanımlama. Birbirinden ciddi farklılıklar taşıyan grupların kendileri için aynı ifadeyi kullanması ilginç sayılabilir. Her grubun yalnızca kendisini devrimci görmesiyle eş anlamlı.

Devrimci İstihbarat Teşkilatı (DİT). Devrimci Yol tarafından kurulan istihbarat birimi. Şehirde ve kırda yürütülecek mücadelenin eksiksiz ve etkili sürdürülmesi, ülke düzeyindeki karşı güçlerin durumlarının tespiti ve değerlendirilmesi; şehir ve kırda sürdürülecek olan gerilla mücadelesi için doğru hedeflerin saptanması, karşı devrimci güçlerin tespit edilmesi, gelecekte kurulacak olan halk iktidarının sağlam temellere oturtulması için sızmalara ve sabotajlara karşı başlatılan bilgi toplama ve arşiv düzenleme birimi.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK). Maden-iş, Lastik-İş, Basın-İş 1967 yılının 12 Şubat'ında Türk-İş'ten ayrıldıklarını açıkladılar. 13 Şubat günü ise yanlarına bağımsız Türk Maden-İş ve Gıda-İş'i de alarak DİSK'i kurdular. DİSK'in kuruluşundan sonra Türkiye işçi sınıfının mücadelesi artık hiç bir zaman eskisi gibi olmadı. 15-16 Haziran 1970 olayları bir yönüyle işçi sınıfının DİSK'e sahip çıkışıydı. Güçlü olduğu 70'li yıllarda da hem sendikal alanda hem de anti faşist mücadelede ağırlığını hissettirdi. 1980 askeri darbesiyle kapatılıp yöneticileri yargılandığında kamuoyunun gözü, Türkiye'nin en büyük sendikalarından birisi olan DİSK davasındaydı. Tekrar faaliyete başladığı ve eski gücünden oldukça uzak olduğu 90'lı yıllarda bile DİSK demokrasi ve işçi sınıfının mücadelesindeki önemini korudu. Dönem dönem çok eleştirildi ama işçi sınıfı üzerinden siyaset yapmaya kalkışanların DİSK'i yok sayarak bunu başarmaları da mümkün olmadı. Zaman zaman gündeme gelen TKP ile CHP tartışmaları DİSK'i yıprattı denebilir. Sovyet yanlılarının dışında kalan sol grup ve hareketler DİSK'e uzak ve eleştirel bir noktada durdular. Diğer sol gruplara oranla işçi sınıfı içinde Devrimci Yol çevresinin belirgin bir fazlalığı vardı ama Yeraltı Maden-İş merkezli oluşturulan DİSK yönetimine muhalefet girişimi ciddi sonuçlar yaratamadı. DİSK'in ilk Genel Başkanı Kemal Türkler'di. Türkler, 1977 yılına kadar görevinde kaldı. Abdullah Baştürk'ün başkanlığı ise 1980 darbesine kadar sürdü. 12 Eylül darbesinin ardından DİSK yaklaşık 10 yıl kapalı kaldı. Yöneticileri hapse atıldı. Tekrar açıldığında Genel Başkanlığa Kemal Nebioğlu seçildi. 1994 yılındaki DİSK Kongresi'nde Genel Başkanlığa Rıdvan Budak getirildi. Budak'ın DSP'den milletvekili seçilmesiyle boşalan Genel Başkanlık makamını Vahdettin Karabay doldurdu. DİSK'i 2000'li yıllara taşıyan başkan ise Süleyman Çelebi'ydi. Beş sendikanın bir araya gelmesiyle kurulan DİSK'İn kuruluşundaki üye sayısı yaklaşık 30 bindi. Zaman içerisinde mevcut konfederasyonların üyeleri ve bağımsız sendikaların katılımıyla ve daha çok da sendikasız işyerlerinin örgütlendirilmesiyle 1977 yılı itibariyle üye sayısı yarım milyonu geçti. Bu büyük bir güçtü. DİSK'in 30 yıllık tarihi grevler, direnişler, faşizmi protesto eylemleri, iş bırakmalar, iş yavaşlatmalar, DGM direnişleri, genel af kampanyaları, Tariş, Profilo ve maden ocaklarındaki direnişler, askeri mahkemelerde süren yargılamalar, kapatılmalar ve yeniden ayakta kalma çabalarıyla geçti.

Devrimci Kadın Dernekleri Federasyonu (DKDF). 1978 yılında kurulan kadın dernekleri federasyonu. Devrimci Yol hareketinden kadınların önderliğindeki AKD ve Dev-Kad'ın katılımıyla kuruldu. Kuruluşu bir bildiriyle duyuruldu. Bildiride DKDF'nin

amacı şöyle belirlendi: *"Kadın hareketinin ancak örgütlü, sistemli, merkezi bir yapı içinde birleştirilmesi ve doğru devrimci politika doğrultusunda yönlendirilmesiyle sınıflar savaşında yerini alacağı düşüncesiyle AKD ve Dev-Kad olarak DKDF'yi kurduk. Bugün, 8 Mart'larda mücadele bilinciyle savaşını vermekte olan dünya halklarına ve onlara omuz veren yiğit emekçi kadınlara devrimci selamlarımızı yolluyoruz."*

Devrimci Komünist Partisi (DKP). 1989 yılında Yunanistan'da toplanan TKP/B 2. Kongresi'nde ortaya çıkan görüş ayrılığı nedeniyle bu partiden kopan İbrahim Seven ve arkadaşları tarafından kuruldu. Kısa ömürlü oldu. Kuruluşundan bir kaç yıl sonra kendisini feshettiğini açıkladı.

Devrimci Kurtuluş (Eylem Birliği). THKP-C kökenli bir örgüt. MLSPB'den kopan bir grup tarafından 1976'da kuruldu. "Savaşı Sürdüreceğiz" isimli bir broşürle örgütlenme çalışmalarına başlayan örgütün kadroları ağırlıkla İzmir'de bulunuyordu. İzmir, Ankara, Gaziantep gibi illerde kimi eylemlerde bulunan örgüt belli bir etki yaratamadı.

Devrimci Liseliler (Dev-Lis). Kuruluşu 12 Mart öncesine dayanıyor. O yıllarda Dev-Genç içinde yer alıyor. 1970'li yıllarda ise Kurtuluş hareketini destekleyen bir liseli gençlik örgütü olarak faaliyet sürdürdü.

Devrimci Liseliler Birliği (DLB). Aydınlık çizgisindeki liseli gençlerin 1976 yılında kurduğu dernek.

Devrimci Savaş Birlikleri (DSB). Devrimci Yol tarafından kurulan silahlı birlikler. Bu birlikler halk ordusunun ilk nüveleri olarak örgütlendi. Bu birliklerden yetişecek kadrolar gerilla savaşını organize edecek ve halk ordusunun kurmayları olacaktı. Bu gruplar, direk olarak merkez komiteye bağlı olarak çalışan özerk gruplardı. Devrimci Savaş Birlikleri 1980 öncesi pek çok eylem gerçekleştirdi.

Devrim için tek yol Devrimci Yol. Her sol grubun yalnızca kendisinin en doğru olduğunu iddia ettiği günlerde bu anlayışı uç noktada resmeden bir slogan. Bu yönde eleştiriye uğrayan Devrimci Yolcular, bir kelime oyununa başvuruyor ve "devrim için tek yol devrimci yoldur" diyerek eleştirileri savmaya çalışıyorlardı.

Devrimin rotası. Sol gruplar arasında 1970'li yıllarda yoğun bir biçimde sürdürülen bir tartışma vardı. Devrim kırdan şehire doğru mu olacak yoksa şehirden kıra doğru mu? 1980 yılında Fatsa Halk Şenliklerine katılan Şair Can Yücel, Fatsa dönüşü Demokrat gazetesinde yazdığı izlenim yazısında bu tartışmaya kendi üslubuyla katılıyordu. Can Yücel bu tartışmayı hatırlatarak şöyle yazıyordu: *"Devrim yolda olacak diye seçeneği üçlerdim aklımca. Benim bu kestirmeci buluşum, Yol'un önemini küçültmez elbet."* Karikatürist İsmail Gülgeç'in konuya yaklaşımı ise farklı oluyordu. Devrim kırdan mı şehirden mi başlayacak tartışmasına, devrimin "Kırşehirden" başlayacağını söyleyerek son noktayı koyuyordu.

Devrim nikahı. Devrimci kadın ve erkekler arasında kıyılan nikah anlamında kullanılmakla birlikte illegal yaşamın getirdiği bir zorunluluk olarak kadın ve erkeğin resmi nikah olmaksızın evlilik yaşamını sürdürmeleri. Kimi zaman da kadın erkek ilişkilerinde bir istismar durumu. Aslında gönüllü birlikteliklerin sağcılar tarafından çarpıtılarak solculara dönük bir eleştiri konusu olarak kullanılması.

Devrim Zortlaması. Hikmet Kıvılcımlı'nın bir kitabının ismi.

Devrimci Demokratik Gençlik Örgütü (Dev-Gör). Kurtuluş hareketi görüşleri doğrultusunda üniversiteli gençlerin kurduğu gençlik örgütü. 1977 yılında kuruldu. İlk Genel Başkanı Ali Açık'tı. İstanbul, Ankara, İzmir, Trabzon, Samsun ve Antalya'da bulunan üniversitelerde güçlü ve etkili bir potansiyele sahipti. Üniversiteler üzerinde yoğunlaşan faşist saldırılara karşı anti faşist

bir hareket örgütlemeye çalışan ve özerk-demokratik üniversite talebi çerçevesinde üniversiteli gençliğe ulaşmaya çaba gösteren Dev-Gör'ün, 70'li yılların gençlik mücadelesi içinde önemli bir yeri vardı. 12 Mart'tan çıkışta, Kurtuluş Sosyalist Dergi çevresinde bir araya gelen gençler, gençlik içindeki tartışmalar ve ayrı örgütlenmeler sonucunda Karadeniz Dev-Genç, Akdeniz Dev-Genç, Anadolu Dev-Genç ismiyle örgütlendiler. Bu örgütlülükler Dev-Gör'ün kuruluşu için ilk adımı oluşturdu. Dev-Genç isimleri Dev-Gör ismine dönüştürüldü.

Devrimci Hukukçular Örgütü. 7 Mart 1968'de kurulan örgüt. Hukuk Fakültesi öğrenci cemiyetini sağcıların elinden almak için devrimci öğrencilerin başlattığı hareket DHÖ'nün kurulmasıyla sonuçlandı. Grubun örgütleyicileri arasında Deniz Gezmiş, Lütfi Kıyıcı gibi öğrenciler vardı. Örgüt, Haziran ayında yaşanan üniversite işgallerini örgütledi. DHÖ zemininde başlayan ilişkiler DÖB'ü doğurdu.

Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB). 5 Ekim 1968 yılında kurulan öğrenci derneği. FKF içinde başlayan tartışmalar, özellikle FKF İstanbul Sekreteryasıyla öğrenciler arasında kopan bağlar, DÖB'ün kurulmasıyla sonuçlandı. Devrimci gençler, İstanbul Sekretaryası'nın eylem çizgisini eleştiriyor ve merkezi pasifist olmakla suçluyordu. Özellikle Haziran ayında yaşanan okul işgalleri, Dolmabahçe direnişi ve Vedat Demircioğlu için yapılan temsili cenaze töreni, yönetimle öğrenciler arasındaki köprülerin tamamen atılmasına neden oldu. Bu eylemler statükoyu korumak isteyenlerle militan bir çizginin izlenmesini savunanlar arasında örtülü bir çekişmeye sahne oldu. Başını Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının çektiği öğrenci grubu DÖB'ü kurdu. Derneğin amacı tüzükte, "Ülkemizde devrimci düşünceyi yaşatmak ve yaymak" şeklinde belirleniyordu. Bu çerçevede gençliğin sorunlarıyla ilgili mücadele yürüten dernek anti emperyalist gösterilerde başı çekti. DÖB, militan, kararlı bir mücadele çizgisi izledi ve İstanbul'daki bütün eylemlere damgasını vurdu. Derneğin kurucuları arasında Deniz Gezmiş, Cihan Alptekin, Ahmet Özdemir, Lütfi Kıyıcı, İlker Gürkan, Deniz Çamlıbel gibi gençlik önderleri bulunuyordu. Dernek, Samsun'dan Ankara'ya yapılan "Mustafa Kemal Yürüyüşü"nün ana gövdesini oluşturdu. Kommer'in uçağının İstanbul havalimanına ineceğinin haber alınması üzerine havalimanında uçağı taşlayan DÖB'lüler bu eylemleri ile dikkat çekti. Bu eylemde Deniz Gezmiş ve bir grup öğrenci tutuklandı. FKF'nin 3. Kurultayı'nda MDD yanlılarının yönetimi kazanmaları üzerine DÖB'lü öğrenciler FKF'yle ilişkilerini tekrar sıcaklaştırıp FKF'ye katıldı. Ancak DÖB hiçbir zaman kendisini feshettiğini kamuoyuna duyurmadı. Zamanla adı unutuldu.

Devrimci Sanatçılar Derneği. 1974 yılında kurulan ve toplumcu gerçekçi sanatçıları bünyesinde toplayan dernek.

Devrimci Savaş. THKP-C kökenli bir hareket. TDAS isimli broşürün yayınlanmasından bir süre sonra grup içinde başgösteren tartışmalar sonucunda 1977'de kuruldu. Özellikle Kahramanmaraş civarında örgütlüydü. Etki alanı ve ömrü belli bir sınırın ötesine geçemedi.

Devrimci Sol. 1978'de Devrimci Yol hareketi içinde başlayan tartışmalar ayrılıkla sonuçlandı. İlk günlerde İstanbul grubu olarak anılan çevre, Devrimci Sol isimli bir dergi çıkardı ve ondan sonra bu isimle anıldı. Başlangıçta İstanbul ağırlıklı olarak bilinen çevre, örgütsel organizasyonun başlamasıyla birlikte bütün bir ülkeye yayıldı. 1 Mayıs 1977'de Devrimci Yol dergisinin bir bildirgeyle çıkışı, bu çevre içinde kimi siyasal tartışmaları beraberinde getirdi. Özellikle İstanbul'daki kadrolar, hareketin bildirgedeki görüşlerle sağ bir çizgiye çekildiği ve Mahir Çayan'ın görüşlerinin inkar edildiğini savunmaya başladı. İstanbul grubu, Devrimci Yol'un Sovyetler Birliği'nde revizyonist diktatörlüğün hüküm sürdüğü tespitine katılmıyor, iç savaş tespitinin öncü savaşı, dolayısıyla da Mahir Çayan'ı reddettiğini ileri sürüyor, direniş komiteleri önerisini yatay örgütlenme olduğu ve yukar-

dan aşağıya örgütlenmeyi törpülediğini öne sürerek kabul etmiyordu. Devrimci Yol'un faşizme karşı mücadelede pasif kaldığı, faşist odakların daha aktif bir mücadeleyle dağıtılması gerektiği ifade ediliyordu. Devrimci Yol içinde bir muhalefet doğmuştu. İstanbul grubu bir süre sonra, Devrimci Yol'un tartışmalarda ideolojik-pratik bir netlik ortaya koyamadığını belirterek, hareketle ilişkilerini askıya aldığını duyurdu. İlişkileri askıya alma süreci kısa sürdü ve Devrimci Yol'un askı ilişkisini kabul etmemesi sonucunda İstanbul grubu, hareketten bütünüyle koptu. Grup daha sonra kendi iç organizasyonunu şekillendirme sürecine girdi. Mahir Çayan'ın teorik ve pratik formülasyonlarına bağlı kalınarak başlanan örgütlenme çalışmaları ilk başta üniversitelerde meyvesini verdi. Üniversitelerde Devrimci Gençlik Federasyonu kuruldu. Faşist İşgal altındaki okulların işgalden kurtarılması için militan bir mücadele başlatıldı. Gecekondularda da örgütlenme çalışmalarına başlayan Devrimci Sol, çalışmalar sonucunda ciddi bir kitle desteğine ulaştı. İstanbul'daki kadrolar kimi Anadolu illerine gönderildi ve örgütlenme çalışmaları Anadolu'ya yayıldı. Anadolu'daki etkileri İstanbul'daki kadar olamadı. Devrimci Sol, Faşist Teröre Karşı Silahlı Mücadele Ekipleri ve Silahlı Devrim Birlikleri'ni kurarak faşistleri cezalandırmaya ve merkezi kararla uygulanan askeri eylemleri gerçekleştirmeye başladı. 12 Eylül 1980 öncesi bir çok eylemi bu gruplar üstlendi. MHP ileri gelenlerinden Gün Sazak ve 12 Mart'ın başbakanı Nihat Erim'i öldüren Devrimci Sol'un 12 Eylül döneminde önder kadrolarının ve taraftarlarının bir çoğu yakalandı. Hareket, 1980 sonrası sol içinde en çabuk toparlanan çevre oldu. Cezaevlerinde yapılan açlık grevleri ve ölüm oruçlarıyla mücadelesini sürdüren hareket 1980'lerin ikinci yarısından sonra özellikle lider kadroların birer birer cezaevlerinden kaçması ve yapılan sansasyonel eylemlerle tekrar Türkiye'nin gündemine girdi. Bu dönemde mahalle çalışmaları ve yaygın kitle ilişkileriyle dikkatleri çekti. Devrimci Sol, 1970'li yıllarda olduğu gibi sansasyonel eylemlere devam etti. İşadamı Özdemir Sabancı'nın 1996'da öldürülmesi böyle bir sonuç doğurdu. Dursun Karataş hariç önder kadrolarının hemen hepsi çatışmalarda öldürüldü. 1990'lı yılların başında Bedri Yağan'ın önderliğinde bir grup Devrimci Sol'dan ayrıldı. Hareket daha sonra partileşme sürecini tamamladığını açıklayarak Devrimci Sol olan ismini Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (DHKP-C) olarak değiştirdi.

Devrimci Sosyalist İşçi Hareketi (DSİH). 1980'li yılların ikinci yarısında yayınlanmaya başlayan Toplumsal Kurtuluş dergisi çevresinden kopan bir grup tarafından 1990'lı yılların başında oluşturulan bir örgüt. Örgüt, sosyalist devrim stratejisini savunuyor. Klasik sosyalist devrim stratejisinden farklı olarak burjuvazinin güçlenen ideolojik hegemonyasını kırmanın ancak silahlı mücadeleyle mümkün olabileceğini ileri sürüyor, bu çerçevede silahlı işçi birliklerini oluşturmayı hedefliyor. Ankara'da gözaltındayken öldürülen Bekir Kilerci ve İzmir'de Dokuz Eylül Üniversitesi'nde bir tuvaletin içinde asılarak öldürülen Serkan Eroğlu olayları vesilesiyle bu çevre bir kez daha kamuoyunun gündemine girdi. Aylık olarak yayınlanan Kaldıraç dergisi sol kamuoyunda bu çevrenin görüşlerine yakın olarak biliniyor.

Devrimci şiddet. Sevimsiz bir ifade. Teoride, burjuvazinin kendi iktidarını zor kullanarak sürdürmesi nedeniyle devrime ulaşmak için başvurulması kaçınılmaz kabul edilen bir araç. Şiddeti reddeden, gelecek ütopyalarını şiddetten arınmış bir toplum üzerine kurmaya çalışan devrimcilerin, şiddeti, hangi gerekçeyle olursa olsun, savunmaları bir tuhaflığı ve siyasal, kültürel bir yanlışı ifade ediyor. Ayrıca bu ifade bir çifte standart örneğini çağrıştırıyor. Kendisine yapılan şiddete karşı çıkan, bu noktayı bir propaganda haline getiren kimi sol örgütler, kendi yarattığı şiddeti, başına devrimci sözcüğü ekleyerek meşrulaştırma kaygısı taşıyor. Yani, 'bana karşı yapılan şiddete hayır ama benim yaptığıma evet'. Çünkü şiddet, başına devrimci sıfatı eklendiğinde, ulvi bir amaç için yapılmış sayılıyor. Şiddeti bir siyasal kültür olarak benimsedikten sonra,

şiddetin nerede başladığı ve nerede bittiği, kimlere ve nasıl uygulanacağı asıl sıkıntının kaynağını oluşturuyor. Araç olarak yorumlanıp kullanılmaya başlanan şiddet bir süre sonra amaç haline gelebiliyor; ulvi amaçlar dışına taşmasına, bazen örgüt içi ilişkilerde, bazen de diğer sol gruplara karşı kullanılmasına sık rastlanıyor.

Devrimci TİP Haberleri. TİP içinde başgösteren MDD ve SD tartışmasının taraflarından Mihri Belli ve arkadaşlarının çıkardığı yayın organı. TİP içindeki MDD'ci muhalefetin sesi olan derginin ilk sayısı 25 Eylül 1969'da çıktı. Derginin sağ üst bölümünde yer alan Lenin'in sözleri ise, MDD çevresinin hedefini gözler önüne seriyordu: *"Emperyalizme karşı mücadele, oportünizme karşı mücadele ile yürütülmediği sürece, bir yalandan ve riyadan ibarettir."*

Devrimci Yol Dergisi. Devrimci Yol hareketi tarafından çıkartılan, harekete ismini veren onbeş günlük ya da bir aylık yayın organı. Sahibi Mehmet Yazıcı, sorumlu müdürü Yaşathak Aslan'dı. İlk sayısı 1 Mayıs 1977'de yayınlandı. Popüler, militan, devrimci bir yayın organı. Ortalama 150 bin satıyordu. Sol açısından bu rakam bir rekoru ifade ediyordu. Hiçbir sol dergi, ne öncesinde ne de sonrasında bu tiraja ulaşabildi. Dergide yazılar imzasız çıkıyor, orta sayfa teorik konulardaki yazılara ayrılıyor, dergi sayfalarında, okuyucu mektuplarına, ölen arkadaşlarının anı ve fotoğraflarına yer veriliyordu. Orta sayfa dışındaki teorik metinlerin büyük bir bölümü ise faşizm tartışmalarına, diğer sol gruplarla yapılan polemik yazılarına, dünya devrimci hareket deneyimleriyle ilgili aktarımlara ve sık sık partileşme sorununa ayrılıyordu. Devrimci Yol'da ÇKP, SBKP ve AEP ve onların ülkedeki savunucularının tezleriyle yapılan tartışmalar geniş yer kaplıyordu. Çıkış yazısında Devrimci Yol'un amacı şöyle açıklanıyordu: *"Şüphe yok ki Devrimci Hareket açısından toparlanma ve birlik sorunu yine gündemdedir. Bu sorun işçi sınıfının siyasi iktidar mücadelesinin bir aracı olarak savaşçı partisinin yaratılması sorunudur. Devrimci Yol böyle bir anlayışa hizmet etmeye çalışan bir araç olacaktır. Böylesi bir anlayışın gerekli kıldığı görevlerden sadece bir kısmını yerine getirmeye çalışan bir araç. Bu doğrultuda, karşı karşıya bulunduğumuz siyasi sorunlara çözümler getirmeye, Türkiye devriminin teorik sorunlarına açıklık kazandırmaya çalışacaktır. Tabii böyle bir yayın bugünkü sorunlarımızın sadece bir yanıyla ilgilidir. Kağıt üzerindeki yazılar ne kadar doğru olursa olsun orada kaldığı sürece hiçtir. Ordan ötesi ise hayatın canlı pratiğine aittir. Ve orda fikirler sadece yığınların elinde bir maddi bir güç haline geldiği zaman gerçek bir değer kazanırlar, o halde Devrimci Yol gerçek hayatın içinde, emperyalizme ve faşizme karşı işçi sınıfı ve emekçi halklarının kurtuluş mücadelesi için savaşanlar tarafından çizilecektir."* İlk sayıdan başlayarak "Marksist Teorinin ve Teorik Eğitimin Önemi Üzerine" başlığıyla, Marksizm, tarihsel materyalizm, Marksist felsefe, devlet, emperyalizm gibi teorik konulara bir kaç sayfa ayıran dergi, ilk sayılarında sol gruplar arasında çatışmalara yol açan anlayışı eleştiriliyordu. Bu eleştiriden daha çok ÇKP ve SBKP yanlısı gruplar nasibini alıyordu. 1 Mayıs 1977 katliamının bu tür bir gerginliği kullanan

DEVRİMCİ YOL

BÜTÜN ESNAFIN DİKKATİNE

Hiç kimseye haraç vermeyin!

Devrimciler esnafı tehdit etmez!

Devrimciler haraç almaz!

karanlık güçlerce tezgahladığı vurgulanan 2. sayıdaki yazının başlığı "Sosyal faşizm ve Maocu bozkurt safsataları provokasyona nasıl hizmet etti?" şeklinde atılıyordu. Sol içindeki ilk köklü eleştiri ise yaklaşan seçimler dolayısıyla TİP'e karşı yapılıyordu. TİP'in programı ve pratiği itibariyle reformist bir çizgiyi temsil ettiği belirtilen yazıda, TİP'e karşı seçimlerde alınacak tavır şöyle belirleniyordu: *"TİP, sosyalist hareketi ve işçi sınıfını temsil etme iddiasındadır. Ama programı ve pratiği küçük burjuva reformist bir çizgiyi sergilemektedir. Seçimlerde TİP'i desteklemek, revizyonizm bulaşmış küçük burjuva reformizmini güçlendirme dışında hiç bir şeye yaramayacaktır. Devrimci Yol reformizmin güç kazanmasında ve halkımızın devrimci potansiyelinin reformizme kanalize edilmesinden yana değildir."* Devrimci Yol'un 3. sayısı ise "Tek Yol Devrim" başlığıyla çıkıyordu. Bu aynı zamanda, Dergi çevresinin mücadele hedef ve tarzının açık ve net bir şekilde ifade edilmesi anlamını taşıyordu. *"Bugün halkımızın içinde bulunduğu sömürü, zulüm ve soygun düzeninden, emperyalist sömürü ve talandan, faşist baskı ve terörden kurtulabilmesi için, bu yüzden tek yol devrimdir. İşçilerin köylülerin ve tüm emekçi halklarımızın demokratik iktidarını kurmak için tek yol devrimdir ve devrim ancak uzun, çetin ve dolambaçlı bir halk savaşından geçilerek devrimci bir yoldan gerçekleştirilecektir."* Devrimci Yol'un 9. sayısında Kürt meselesiyle ilgili bir orta sayfa yazısı yer alıyordu. Ortak mücadele vurgusunun yapıldığı yazıda *"Kürt ulusal hareketi günümüzde, bir halk hareketidir. Türkiye genelindeki anti emperyalist ve anti oligarşik halk hareketinin bir parçasıdır."* şeklinde bir yaklaşım ortaya konuyordu. Daha sonraki sayılarda ise Kürt sorunuyla ilintili olarak sömürgecilik tartışmalarına geniş yer veriliyordu. Dergi geriye kalan sayılarında daha çok iç savaşa ve bu konuyla ilintili tespitlere sayfalarını açıyordu.

Devrimci Yol. Türkiye solunun 1920'lerde başlayan tarihinin en kitlesel, en yaygın hareketi. Devrimci Yol çevresinin gelişimini, 1974'lerde Dev-Genç ile başlayan, 1977-1980 yıllarında Devrimci Yol'da somutlaşan ve 12

Eylül sonrası "gerilla mücadelesi" ile devam eden ve 1990'lı yıllarda Yeniden, Devrim gibi dergilerle hayat bulmaya çalışan bir seyirde izleyebiliriz. Kimi örgütler, partiler için net bir tanımda bulunmak mümkünken, Devrimci Yol için bunu başarmak zor görünüyor. Örgüt dense, bunu sağlamlaştıracak yeterli "kanıt" bulunamıyor. Örgüt değil dense, Devrimci Yol'u açıklamak için yetersiz kalıyor. Devrimci Yol davalarının iddianamelerini yazan Sıkıyönetim Askeri Savcılarına göre; "örgüt", diğer sol gruplara göre örgüt değil; "kendiliğindenci bir hareket". Mahkemelerdeki Devrimci Yol sanıklarının anlatımlarına bakarsan; ortada öyle savcıların iddia ettiği gibi bir örgüt yok. 12 Eylül sonrası, taraflarının aynı anda, ortak bir karar varmış gibi dağlara çıkıp, silahlı direniş başlatmaya kalkışmalarına bakarsan; kocaman örgütlü bir yapıyla karşılaşıyorsun. 12 Eylül sonrası dağa çıkan insanların sayısına bakacak olursak; böyle bir sonuca ulaşmak mümkün gibi duruyor. Yalnızca, Artvin bölgesinde 600 civarında insan dağa çıkıyor. Karadeniz'in diğer bölgelerinde, Ege'de, Güney'de, Güneydoğu Anadolu'da dağa çıkanlarla birlikte bu sayı binlerle ifade edilebilecek bir rakama ulaşıyor. 12 Mart sonrası başlayan ve gençlik üzerinde yoğunlaşan faşist saldırılar, gençliği arayışlara itti. Gençliğin arayışı, 1976 yılında DGDF'nin kurulmasıyla sonuçlandı. Pek çok sol siyasi hareket gibi Devrimci Yol'un da önder kadroları isimlerini bu dönemdeki gençlik örgütlemesinde duyurmaya başladı. Devrimci Yol daha sonraki yıl-

TEK YOL
TEK SEÇENEK
HALKIN
KENDİ
İKTİDARIDIR!
DEVRİMCİ
YOL

larda gençlik sınırlarını aşsa da, çekirdek kadrosunun gençlik mücadelesinden çıkması nedeniyle, üst örgütlenmesini buna göre şekillendirdi. 12 Mart sonrası gençlik içinde filizlenmeye başlayan sosyalist düşünceler, üniversiteli gençliğin büyük oranda Dev-Genç etrafında yığılmasını sağladı. Dev-Genç, genel olarak Mahir Çayan'ın ve THKP-C'nin tezlerini savunuyor, kimi duygusal motifleri kullanarak, gençlik içinde etkili oluyordu. Gençlik arasında sosyal emperyalizm, SBKP-ÇKP-AEP tezleri, Mahir Çayan ve THKP-C'nin görüşleri yoğun bir biçimde tartışılıyordu. Tartışma giderek safların netleşmesini getiriyor, solun ilerde yaşayacağı bölünmelerin ipuçlarını veriyordu. 1 Kasım 1975'te ilk sayısı yayınlanan Devrimci Gençlik Dergisi sayfalarını, anti faşist direniş ile ilgili yazıların yanısıra sosyalistler arası teorik tartışmalara da ayırıyordu. Devrimci Gençlik Dergisi, gençliğin merkezi örgütlenmesinin dışında, ülke çapında devrimci bir hareket yaratılması ve sınıflar mücadelesine bu merkezi politik hareket aracılığıyla müdahale gerekliliğini ortaya koyuyordu. Dergi, *"Bu nedenle Devrimci Gençlik, anti faşist mücadeleyi ülke çapındaki bir politikaya tabi kılmalıdır ve merkezi bir politikanın yönlendirildiği bir devrimci zemin üzerine oturtmaya çalışmalıdır."* diyerek ve tartışma başlıklarını sosyalizm sorunları, faşizm, Sovyetler Birliği, revizyonizm, oportünizm gibi, aslında gençliğin sorunlarından uzak sayılabilecek konulara kaydırarak, belirlediği hedefi bir taraftan pekiştiriyordu. Devrimci Gençlik, "masum öğrenci hareketi" olma özelliğini yavaş yavaş yitiriyordu! Bu gelişmeler, yani, gençliğin, ülke çapındaki politikaya müdahale araçlarını yaratma çabası, sonucunu gösteriyor, okullarda ve gecekondu bölgelerindeki çatışmalar tırmanıyor ve faşistlerin okullardaki, büyük şehirlerdeki etkinliği kırılıyordu. 1977'in kanlı 1 Mayıs'ı Devrimci Yol Dergisi'nin kamuoyunun karşısına çıktığı gün oldu aynı zamanda. 1 Mayıs kutlamalarının katliama dönüşmesi nedeniyle Devrimci Yol ismi öne çıkmadıysa da, aradan kısa bir süre geçtikten sonra solun en çok telaffuz ettiği isim oldu. Devrimci yol çevresinin ideolojik-politik

görüşlerinin ana hatlarıyla ortaya konulduğu *Devrimci Yol Bildirgesi* Nisan ayı içerisinde yayınlandı. Bildirge,12 Mart'tan çıkışta, solun yaşadığı "ideolojik, teorik ve örgütsel karışıklık ve dağınıklık" ortamında dünya, Türkiye ve devrimin yolu konusunda derlitoplu bir metin özelliği taşıyordu. Devrimci Yol Dergisi'nin yayınlanma nedenleri sıralanırken, Bildirge'de ortaya konulan görüşlerin araştırılmaya, tartışılmaya ihtiyacı olduğu vurgulanıyor, Bildirge'nin bir platform olarak algılanması isteniyordu. Bildirge önüne parti kurma fikrini alıyor, süreç "partileşme süreci" olarak tanımlanıyordu. Bildirge'de, partileşme süreci ile ilgili ileri sürülen görüşlerin, hemen bir parti kurma çağrısı olarak kavranmayacağının belirtilmesine karşın, Devrimci Yol çevresi "proletarya partisi" için start alıyordu. *"Temel siyasi görev olarak proletarya partisinin inşası yolunda, onun bağımsız siyasi hareketini yaratma yolunda mücadele, temel siyasi görevimizdir."* Bildirge'ye göre; faşizme karşı mücadele bir devrim meselesiydi. Bunun için işçi sınıfının bağımsız siyasi eylemi oluşturulmalı, mücadeleyi kalıcı kılacak işçi sınıfının öz örgütü inşaa edilmeliydi. Devrimci Yolcular, parti ile ilgili bütün ayrıntıları, pratiğin karşılarına çıkaracağı doğrulara bırakıyordu. Zaten, Bildirge'nin parti konusunda verdiği en net yanıt ; parti için her hangi bir şablon kullanılmayacağıydı. Parti, somut koşulların doğru bir şekilde yapılacak analizlerinden çıkacaktı. O somut koşullar herşeyi -devrim, çalışma tarzı, örgüt anlayışı- belirleyecekti. Önemli sayılabilecek bir vurgu da, partileşme sürecinin özel olarak "hiyerarşi oluşturma" gibi algılanmaması noktasına yapılıyordu. Bildirge'de genel hatlarıyla ortaya konan, THKP-C değerlendirmesiyle devam eden parti tartışmaları, daha sonra, Devrimci Yol

dergilerinin sayfalarını sıkça dolduruyordu. Devrimci Yol çevresi, partileşme startıyla başlattığı süreci, bir "proletarya partisine" ulaşamadan noktaladı. Devrimci Yol'un partileşme süreci hem kendileri açısından hem de diğer sol grup ve partiler açısından tam bir "yılan hikayesi"ydi. Devrimci Yol'a kıyasla çok daha dar ve etkisiz olan gruplar "partilerine" kavuşurken, bu çevre kendi partisini neden bir türlü kurmuyordu? Bildirge'nin yayınlanmasından yıllar sonra kaleme alınan Ankara Merkez Devrimci Yol Davası savunmasında sanıklar, 70'li yıllara atıfta bulunarak, kendilerinin, farklı bir partileşme anlayışını savunduklarını, partiyi, herhangi bir şekilde biraraya gelmiş insanların kendi aralarında oluşturdukları hiyerarşik bir yapı olarak görmediklerini belirtiyorlardı. Savunmada, parti konusunda sol içi tartışmalara yanıt ise şu sözlerle veriliyordu: *"Gerçek fonksiyonlarını yerine getiremedikten sonra, bu tür grupların pek çoğunun yaptığı gibi, kendi kendilerini M-L bir örgüt ya da parti olarak isimlendirmiş olmaları herhangi bir değişiklik getirmemektedir. Nitekim, Devrimci Yol'un geniş taraftar kitlesine sahip olmasına karşın Devrimci Yol çevresindeki ilişki ve çalışmaların M-L bir parti niteliğini taşımadığını vurgulama gereği duymamız, bir anlamda ülkemiz solunun bir gerçeği olarak kabul edilmekle birlikte, aşılması zorunlu bir olumsuzluk olarak değerlendirdiğimiz bu kendiliğinden nitelikli siyasi grup yapılarının idealize edilerek devrimci bir parti örgütlenmesi yerine geçirilmemesi gereğinin bir ifadesi olarak da görülmelidir."* Devrimci Yol Bildirgesi'nin parti ile ilgili ortaya koyduğu düşünceler, sol içi ideolojik-politik saflaşmanın yavaş yavaş oturacağı, tartışmaların sert geçeceği izlenimi veriyordu. Çünkü, Bildirge'ye göre, 40 yıllık oportünist-revizyonist tezlerle hesaplaşılması gerekiyordu. Ülkemiz soluna elli yıllık sağ bir eğilim hakimdi. Bu hesaplaşmadan , geleneksel sağ partiler olarak gördükleri TİP, TSİP, TEP, SDP, TKP ve PDA nasibini alıyordu. Bildirge, SBKP-ÇKP tezleriyle ideolojik kavgayı kızıştırarak, Devrimci Yol'un Türkiye'ye özgün bir hareket olacağının, dünya ölçeğinde bağımsız bir çizgiye oturacağının ipuçlarını veriyordu. *"Uluslararası sosyalist hareketin merkezi bir bütünlüğü yoktur. Bugün enternasyonalizm adına sapmalardan birinin kuyruğuna takılmak.., bu sapmalara karşı tüm burjuva ideolojilerinin etkilerinden bağımsız proleter devrimci hareketin mücadele bayrağını yükseltmekten geçmektedir."* 1977-80 yılları arasında yaşanan siyasal çatışma ortamı Devrimci Yol çevresi tarafından "iç savaş" olarak tanımlanıyordu. O günlerde iç savaş tanımı yapan başka bir siyasi hareket yoktu. Devrimci Yol'a göre; Türkiye'de ilan edilmemiş, üstü örtülü, cephelere ayrılmamış bir savaş yaşanıyordu. İç savaş tespiti yapıldıktan sonra ona göre örgütlenmek kaçınılmazdı. Devrimci Yol'u, anti faşist mücadelede öne çıkaran, bu mücadelenin odağı haline getiren de bu tespit oldu. Toplum her gün biraz daha çatışma ortamına çekiliyordu. Gecekondu mahallelerinde, üniversitelerde, küçük Anadolu kentlerinde, yoksul köylerde, kimi işçi ağırlıklı yerleşim birimlerinde toplumun yaşadığı sağ ve sol saflaşmada, Devrimci Yol sol saflarda ağırlıklı bir yer kazanıyordu. Anti faşist mücadelenin Devrimci Yol çevresinin belirgin özelliği olması, faşizme karşı duran insanların o saflarda toplanmasına yol açıyordu. Bu durum Devrimci Yol önderliğini faşizme karşı mücadele konusunda yeni arayışlara itiyordu. Çünkü, toplumda var olan direnme eğilimlerinin bir araya getirilmesi sorunu vardı. Başarı şansı ancak böyle bir yöntemle yaratılabilirdi. Hareketin önderliği iç savaşın derinleştiği günlerde, "Direniş Komiteleri" tartışmasını solun gündemine getiriyordu. Bu öneri özellikle THKP-C kökenli gruplar arasında yoğun tartışmalara neden oluyor, Devrimci Yol, THKP-C ve Mahir Çayan'ı reddetmekle suçlanıyordu.

Devrimci Yol'a göre Direniş Komiteleri ihtiyaçtan doğmuştu. Halkta var olan ve aslında kendiliğinden gelişen direnme eğilimlerinin bir çatı altında toplanması, aynı politik hatta duruşlarının sağlanması bir zorunluluktu. Türkiye'de günlük yaşamda tam bir kaos hakimdi. Can güvenliği en yakıcı sorundu. Siyasal nedenlerle günde 5-10 insan hayatını yitiriyordu. Şehirler, mahalleler, sokaklar, okullar, işyerleri saflaşmanın içine giriyordu. İdeolojik saflaşma sürecini yaşayan toplum, hızla fiziki bir saflaşmaya gidiyordu. Ev ev, sokak sokak yaşanan ayrışmada bireyler tercihini yapmak zorunda kalıyordu. Devrimci Yol çevresinin ortaya attığı Direniş Komiteleri bir bakıma kendileri adına, bu kaosun önüne geçebilmenin çabasıydı. Kimin ne yapacağı, ne zaman yapacağının bilinmediği bir siyasal çatışma yerine, anti faşist mücadelede derli toplu bir hat oluşturmak zorunluluktu. Bu durum Direniş Komitelerinin doğmasına yol açtı. Direniş Komiteleri bir yandan halk içerisindeki faşizme karşı direniş eğilimlerini birleştirmeye çalışırken bir yandan da gelecekteki sosyalist iktidarın nüveleri olarak değerlendiriliyordu. Devrimci Yol çevresinin, 12 eylül öncesi, Türkiye'deki sol muhalefete sempatiyle bakan, sol muhalefeti araştırma konusu yapan kimi aydınlar ve gazetecilerle yakın ilişkileri vardı. Türkiye'yi, sol muhalefeti anlamaya, tanımaya çalışan aydınlar karşılarında Devrimci Yol'u görüyorlardı. Gecekondu mahallelerinde, Tariş'te, Fatsa'da, ÖTK'da, işçi hareketinde, diğer sosyalist hareketlerden daha sık karşılaşıyorlardı Devrimci Yol ismiyle. Türkiye'ye has bir sosyalizm modeli peşinde koşan Devrimci Yol çevresi hem bu yönüyle hem meşru müdafaa çizgisini teorize etmesiyle, hem de diğer sosyalist hareketlerle karşılaştırılmayacak oranda yoğun kitle desteği ile sol aydınların dikkatlerini çekiyordu. Devrimci Yol'un en belirgin özelliği Türkiye'ye özgü bir hareket olmasıydı. Bu özelliği ile diğer sol gruplardan ayrılıyordu. Devrimci Yol çevresi, 1975-80 yılları arasında, dünyadaki sosyalist hareketlerin, partilerin büyük bir kısmının içinde bulunduğu SBKP-ÇKP-AEP kamplaşmasının dışında kalmayı beceriyordu. Türkiye'ye özgü olanı yakalamaya çalışmak, Anadolu toprağına uygun sosyalizm ve örgütlenme arayışları, Devrimci Yol hareketinin öne çıkmasını, kitleselleşmesini sağladı. Bugün de sıkça kullanılan, tartışılan "Söz-yetki-karar", "Üreten biz-yöneten de biz olacağız", "Direniş Komiteleri", "Halk komiteleri", "Sosyalist demokrasi" gibi kavram ve sloganlar, o yıllarda Devrimci Yol çevresi tarafından solun gündemine sokuldu. O yıllarda Devrimci Yol çevresine karşı yapılan sert eleştirilerin başında da, bu tartışma başlıkları geliyordu. Devrimci Yol çevresi, özellikle THKP-C kökenli örgütler tarafından, Mahir Çayan'ı inkar etmekle suçlanıyordu. Direniş Komitelerinin Mahir Çayan'ın tezlerinde olmadığı söyleniyordu. Devrimci Yol Ana Davası'nın 1 No'lu sanığı Oğuzhan Müftüoğlu, o günkü tartışmaları bir yazısında şöyle değerlendiriyordu: *"Zengin bir mücadele ve deneyler birikimini sunan Devrimci Yol pratiği bize göre THKP-C hareketinin en iyi değerlendirmesi sayılmalıdır. Onun en iyi savunmasını da, devrimci bir eleştirisini de orada bulmak olanaklıdır. Bu nedenle Fatsa, Kızıldere'nin bir devamı olduğu kadar onun bir eleştirisidir de."* 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra başlayan operasyonlar sonucunda diğer sol örgütler gibi Devrimci Yol çevresi de bitme noktasına geldi. Devrimci Yol'un lider kadroları, militanları, çok sayıda taraftarı yakalanıp tutuklandı. 12 Eylül'den sonra dört-beş ay daha ilişkilerini tutmayı başaran ve mahalle çalışmalarını, korsan kitle gösterilerini sürdürmeye çalışan Devrimci Yol, bir taraftan da 12 Eylül'e karşı özellikle Karadeniz, Ege ve Güney Anadolu'nun kırsal alanında direniş örgütlemeye çalışıyordu.

Önder kadroların yakalanması, kırsal alanda yenilen darbelerle hızla dağılan hareket, 1982 yılında yurtdışında kurulan Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi'yle yeni bir atılımın içine giriyor, Cephenin politikalarını, yine kırsal kesimde, gerilla faaliyeti bazında hayata geçirmeye çalışıyordu. Bütün bu girişimlerden bir sonuç alamadı Devrimci Yolcular. Cephenin kurulmasıyla başlatılan yeni süreç; kendi içlerinde yaşadıkları tartışmalar ve gerillanın başarısızlığı; her şeyin bitmesi anlamına geliyordu. Artık Devrimci Yol yoktu. Devrimci Yol geleneğinden geldiğini söyleyen insanlar vardı yalnızca. 1980'lerin ikinci yarısından sonra başlayan öğrenci hareketliliğinin,1990'ların başıyla birlikte yükselen kamu çalışanları örgütlülüğünün ve insan hakları mücadelesinin içinde yer alıyordu Devrimci Yolcular. 1990'ların Türkiye'sinde sol artık daha bir cesaretle, şimdiye kadar tabu olan konuları tartışmaya başlıyordu. Bu tabuların başında "yasal parti" geliyordu. Devrimci Yol'un "Merkez Komitesi'nin cezaevinden çıkmasıyla başlatılan tartışmalar, yeni ayrılıklara yol açıyor, Devrimci Yol çevresinin bir bütün halinde sürece katılımı mümkün olmuyordu. "Tartışma süreci"nin sonunda, Devrimci Yol geleneğinden gelen insanların büyük bir kısmı yasal bir parti kurulması noktasında birleşiyor ve çalışmaları başlatıyordu. Bu sürecin bir diğer sonucuysa, Devrimci Yol'un günümüz versiyonunun oluşturulmasının bir zemini olarak kabul edilen Yeniden Dergisi'nin yayın hayatına başlamasıydı. Devrimci Yol dergilerinde görülen geçmiş ve THKP-C değerlendirmelerindeki bakış açısı, Yeniden dergilerinde geçmiş ve Devrimci Yol değerlendirmelerinde kendini gösteriyordu. Aradan uzun bir zaman geçmişti ama mantalite aynıydı. *"Devrimci Yol, THKP-C'yi (olduğu gibi) kadrosal ve örgütsel olarak tekrar etme yanlışlığına düşmeden, günün koşullarına uygun bir ideolojik-politik sürecin ihtiyaçlarına cevap veren bir devrimci hareketin örgütleyicisi olduysa, bugün de Devrimci Yol aynı diyalektik yöntemle değerlendirilebilir."* Yeniden'le birlikte, 1990'lı yılların ikinci yarısında Devrimci Yol geleneğine sahip çıkan bir kaç çevre daha ortaya çıkıyordu. Bu dönemde yayınlanan Devrim, Yeniden, Yön, Özgürlük, Devrimci Hareket gibi dergiler Devrimci Yol'un mirasına sahip çıktıklarını ifade ediyor, geçmişe ve güne dönük politik tartışmaları yürütüyordu.

Devrimci Yol güzellemesi. Devrimci Yol ana davasında Merkez Komite iddiası ile yargılanan Melih Pekdemir'e ait bir ifade. Pekdemir yargılandığı davada sanıklara verilen son söz bölümünde şunları söylüyordu: *"Türkiye'de Devrimci Yolcu olmak demek, Spartaküs'ün, Bedrettin'in Marks'ın, Lenin'in sözlerine sahip çıkmak, proletaryanın çağrısına uymak demektir. Devrimci Yolcular iç savaş günlerinde Çeltek'te ve işyerlerinde, Fatsa'da ve Anadolu'nun dört bir yöresinde, Tuzluçayır'da ve tüm gecekondu semtlerinde, ODTÜ'de ve tüm üniversitelerde işçiler ile, köylüler ile öğrenciler ile Kürtler ile ve emekçi halklarımızla faşizme karşı söylenmesi gerekenleri söylediler ama söyleyecekleri bitmemiştir. Devrimci Yol bu direnişin sözcüsü, Devrimci Yol bu direnişin öncüsü oldu. Devrimci Yol bayrak oldu. Biz şimdi burada, Devrimci Yol'da yürümekle suçlanırken, şimdi dışarıda yüzbinlerce işçi Devrimci Yol'da yürümeye devam ediyor. Buradaki bir avuç insanı yargılamak, suçlamak, cezalandırmak kolay ama dışarıdaki yüzbinleri, milyonları yargılamak, suçlamak, cezalandırmak hiç kolay değildir. 1980 sonbaharında bütün gazeteler Devrimci Yol'da yürüyenleri çirkinleştiriyor, karalıyorlardı. 1988 ilkbaharında yine aynı gazeteler Devrimci Yol'da yürüyenleri güzelleştiriyor, aklıyorlar. Sonuç bir Devrimci Yol güzellemesidir."*

DGM direnişi. 12 Mart'tan sonra uygulamaya konan DGM'lere karşı, 1975 Kasım'ında ülke çapında büyük bir direniş başlatıldı. Çünkü DGM'ler 12 Mart sonrası yüzlerce ilerici, devrimci insanı yargılamaya devam ediyor ve cezalandırıyordu. DGM'lere ilk tepki cezaevlerinden geldi. Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde başlatılan açlık grevi kısa zamanda bütün bir ülke cezaevlerine sıçradı. DGM direnişi bütün bir ülkede mitingler, protesto gösterileri, toplantılarla sürdü. Bu direniş sonunda 12 Mart kalıntısı bu kurum kaldırıldı. 1983'te yeniden açılan

DGM'ler, 2004'te yerini Özel Ağır Ceza Mahkemelerine bıraktı.

DGM'yi ezdik sıra Mess'te. 1970'li yıllarda DİSK tarafından kullanılan slogan. DİSK ve tüm muhalefet odaklarının organize ettiği "DGM'ye Hayır" kampanyasının başarıyla sonuçlanması ve DGM'lerin kaldırılması, o günlerde Turgut Özal'ın başkanlığındaki MESS'le çatışan DİSK'i güç gösterisini simgeleştirecek bir slogan bulmaya itti. DGM'yi ezen DİSK'in karşısında MESS tutunabilir miydi? DİSK ile MESS çatışması, 12 Eylül'den sonra DİSK'in kapatılması, 24 Ocak kararlarının 12 Eylülcüler eliyle uygulamaya alınması, 1983'te eski MESS Başkanı Turgut Özal'ın başbakan olmasıyla DİSK'in yenilgisiyle tamamlandı. DİSK'in DGM'ye gücü yetmişti ama MESS'e yetmedi.

Didar Şensoy. MLSPB lideri Hasan Şensoy'un ablası. 12 Eylül'den sonra gündeme gelen tutuklu ve hükümlü yakınlarının İHD çatısı altında yürüttükleri mücadele günlerinin şehidi. 1 Eylül 1987 tarihinde, cezaevlerinde yaşanan olayları TBMM'ye bir dilekçeyle iletmek isteyen grubunun içinde bulunan Didar Şensoy polis tarafından yerlerde sürüklendi, dövüldü. Şeker komasına girdi. Dünya Barış Günü'nde yaşama veda etti.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF). DTCF denince, akla şair Enver Gökçe'nin şiiri geliyor.

Fakültenin yanı demirden köprü
Fakültenin önü bir sıra kavaktı
Biz bir garip yiğit kişiydik
Bütün hürriyetler bizden uzaktı

Faşistler camlara yürüdüler
Kürsüleri kırdılar, höykürdüler
Tığ teber şahı merdan
"Tanrı Dağı kadar Türktü bunlar
Hıra Dağı kadar müslüman."
Ve de kanlı bıçaklı düşman
Gökler ışıyordu yer yer
Ortalık alaca şafaktı

Direniş Komiteleri. Devrimci Yol tarafından önerilen ve pratiğe geçirilen örgütlenme. 1975 sonrası artan faşist saldırılara karşı önerildi. Direniş komitelerinin ikili bir özelliği bulunuyordu. Bir yandan anti faşist mücadeleyi kendi bünyesinde toparlamaya çalışıyor bir yandan da gelecek iktidarın nüveleri olarak faaliyet yürütüyordu. Devrimci Yol dergisinde bu öneri ortaya atıldıktan sonra Direniş Komiteleri kısa zamanda faşizme karşı mücadele etmek isteyen insanların vazgeçemedikleri adres oluyordu. Pek çok mahallede, okulda, işyerinde kurulmaya başlanan bu komiteler gerek diğer sol örgütlerin komitelere yaklaşımındaki olumsuzluk nedeniyle gerekse de var olan komiteler arasında etkili bir iletişim ve örgütlenme ağı yaratılamamʼası nedeniyle hedefine tam anlamıyla ulaşamadı. 12 Eylül darbesine karşı bir direniş odağı haline gelemedi. Devrimci Yol'a göre; faşizme karşı mücadele bir devrim sorunuydu. Bu noktada, sivil faşistlerle çatışmanın yaşanmadığı ya da yaşanarak bertaraf edildiği alanlarda da, komitelerin kurulması, kurulmuş komitenin devam ettirilmesi öneriliyordu. Anti faşist mücadelede yakalanan halka, devrimci bir yola kanalize edilmezse, elden kaçabilirdi. Bu yüzden Direniş Komiteleri'ni yalnızca sivil faşist güçlere karşı kavga zemini olarak düşünmek yanlıştı. Bu tespit, Direniş Komiteleri'nin diğer yüzünü ortaya çıkarıyordu. Komitelerin çatısı altında, olabildiği kadar, sosyalizm yaşatılacaktı. Devrimcilerin tartıştığı sosyalizmin, yeni bir toplumsal projenin ne menem bir şey olduğu halka gösteril-

Fatsa'da çamura son kampanyası

meliydi. Sosyalizmin ilk adımları atılacak, sosyalist kültür, komitelerin çatısı altındaki insan ilişkilerinde yeşertilecekti. Komiteler sosyalizmin, yani gelecek iktidarın nüveleri olacaktı. Sosyalizm bir pastaydı, halka tadını hiç bilmediği bir pastayı yedirmek zordu. Önce rengine ve kokusuna alışmalıydı halk. Pasta dilim dilim yedirilmeliydi. Direniş Komiteleri'ne pastanın dilimi olma misyonu yüklenmişti. "Kitlelerin savunma organizasyonları" olarak tanımlanan bu komitelerin, anti faşist mücadele ile sınırlı kalmaması amacıyla geliştirilen politikaların bir de, Devrimci Yol çevresinin hedeflediği proletarya partisiyle ilgili yanı vardı. Direniş Komiteleri böyle bir partinin cephe örgütleri olacaktı. Parti ve Direniş Komiteleri birbirini tamamlayan ve birbirini geliştiren iki olguydu. Direniş Komiteleri'nin anti faşist mücadelede gösterdiği başarı, nüve olma olgusunda gösterilemedi. Fatsa bu özelliği ile girdi Türkiye'nin gündemine. Devrimci Yol dergisi 13. sayısında Direniş komiteleriyle ilgili şunları yazıyordu: *"Direniş komiteleri, halk yığınları içinde gelişen anti faşist dayanışma eğilimlerinin devrimci bir doğrultuya kanalize edilmesi, bağımsız bir devrimci hareketin halk iktidarını hedefleyecek şekilde ve tüm anti faşist halk güçlerinin birleşik devrimci savaşının örgütlendirilmesi doğrultusunda kavranılmasının bir gereği olarak ortaya çıkmıştır. Direniş komiteleri en geniş anlamda devrimci halk iktidarının nüveleri olarak kavranmalı ve bu doğrultuda derinleştirilip geliştirilmelidir. Direniş komiteleri mücadelesinin başarıya ulaştırılabilmesi, böyle bir devrimci önderliğin (proleteryanın öncü savaşçı partisinin) varlığına kopmaz bir şekilde bağlıdır. Elbette bu, direniş komitelerini yaratma mücadelesinin ertelenmesi şeklinde anlaşılamaz. Parti ve cephenin yaratılması uğrunda mücadele ikincinin birinciye bağlı olduğu, diyalektik bir bütünlük içinde kavranabilir. Cephenin yaratılması uğrunda mücadeleyi güçlendirir."*

Devrimin yolu. Mahir Çayan tarafından yazılan, devrimci olmanın zor olduğunun altını çizdiği ve bir şiiri andıran kısa metin. Bu metin, devrimci kadrolara, taraftarlara cesaret vermek, kitlede coşku yaratmak için mitinglerde, gösterilerde sık sık söylenirdi. *"Devrim yolu engebelidir, dolambaçlıdır, sarptır. Kurtuluş bayrağı bu yolu tırmanan gerillaların birbirine iletmesiyle oligarşinin burcuna dikilecektir. Her engebede düşen gerillaların gövdesi bir devrim fırtınası yaratır. Düşen gerillaların kanı devrim yolunu kızıllaştırır, aydınlatır. Düşenler geride kalmazlar, onlar, emekçi halkın kalbinde, ruhunda ve bilincinde, devrimin önder ve itici sembolleri olarak yaşarlar. Ve onlar; liderdirler, liderler devrim savaşında masa başında oturmazlar. Bu savaşta en ön safta savaşırlar. Düşenler devrim için; devrim yolunda vuruşarak düştüler. Kalbimize, ruhumuza ve bilincimize gömüldüler. Onlar; kurtuluşa kadar savaş şiarını, devrim yoluna kanlarıyla yazdılar. Yolumuz; devrim yolunda düşenlerin yoludur."*

Divriği olayları. Faşistlerin Alevi-Sünni halkı birbirine kışkırtmalarıyla 11 Eylül 1977 tarihinde başlayan ve iki gün süren olaylar. 1980 öncesi bütün kitle katliamlarını Alevi-Sünni ayrımı noktasında gerçekleştirmeye çalışan faşistlerin Divriği'de yaptıkları bunun en çarpıcı örneğini oluşturuyordu. Faşistler din temelinde bir çatışma yaratmak için Kadir gecesinde, Hasanağa Camisinde teravi namazı kılındığı sırada bir bomba patlatıp, "komünistler, Aleviler camiyi bombaladı" yalanını yaydılar. Namazın dağılışı sırasında provokatörler halkı galeyana getirdiler. Önlerine gelene saldıran, Alevilerin ve solcuların işyerlerini, arabalarını tahrip eden faşist grupla halk arasında yer yer çatışma çıktı. Halk arasında Alevilerle Sünniler arasında topyekün bir çatışma ortamı yaratamayan faşistler bunu başaramayınca bozguna uğradılar. Çatışmalarda bir faşist öldü, dördü yaralandı. Camiye bomba attıkları

tespit edilen iki faşist yakalanarak tutuklandı. Devrimci Yol dergisinin 9. sayısında Divriği olayları şöyle değerlendiriliyordu: *"Faşistler emekçi halk üzerindeki baskılarını artırabilmek için sürdürdükleri tertip, demagoji ve teröre dayalı saldırılarından birini de Sivas'ta uyguladılar. Faşistler bu bölgede, ülkemizin diğer bazı bölgelerinde olduğu gibi, mezhep ayrılıklarından ve dini taassuptan yararlanmaya çalışıyorlar. Orta Anadolu'nun bir çok bölgesinde olduğu gibi, Divriği'de de Alevi-Sunni çatışması biçiminde bir mezhep ayrılığı kışkırtması yoluyla, Alevi halkın üzerindeki baskıları arttırmak ve Aleviliğe karşı bir görünüm altında gerici kitleleri örgütlemek için tertipler peşinde koşmuşlardı."*

Diyarbakır-Gerede iktidar nerede. 1970'li yıllarda Ecevit'in katıldığı CHP mitingleri faşist saldırıların açık hedefi durumundaydı. Tokat-Niksar, Gümüşhane, Gerede ve Elazığ'da faşistler CHP mitinglerinde olay çıkartmıştı. Diyarbakır'da ise benzer bir saldırı Kürt solundan gelmişti. CHP'liler, MC hükümetinin bu tür saldırıları engellemediğini söyleyerek hükümeti sorumlu tutan ve göreve çağıran "Diyarbakır-Gerede İktidar Nerede" sloganını atıyorlardı.

Doçent Dr. Orhan Yavuz. Erzurum Atatürk Üniversitesi Öğretim görevlilerinden. 15 Haziran 1977 tarihinde kampüs içinde bulunan lojmanından okula gitmek üzere ayrılan Orhan Yavuz, karşısına çıkan iki faşistin bıçaklı saldırısına uğradı. Üçü kalbine olmak üzere sekiz yerinden bıçaklanan Yavuz öldürüldüğünde 36 yaşındaydı. ABD'de doktora yapmış değerli bir bilim insanıydı.

Dogmatizm. Bir sol sapma. Sol grupların birbirlerini eleştirirken kullandığı ifade. Genellikle teorinin dondurularak, günün koşullarına uygulama, gelişen durumun farkına varmadan ya da buna ihtiyaç duymadan Marksizme sıkı sıkıya sarılma, dün söylenenleri bugüne uydurma çabası. Siyaseten katı olmayı gerektiren bir durum. Marks'tan, Lenin'den bol bol alıntı yaparak tartışmayı seven solcular birbirlerini Marksizmi anlamamak, onu bir dogmalar yığını olarak görmek, diyalektik materyalizmin, herşeyin değiştiği vurgusunu 'es' geçmekle eleştirdiler.

Doğan Avcıoğlu. 1926 yılında Bursa'nın Mustafakemalpaşa ilçesinde doğdu. Yüksek öğrenimini yurtdışında yaptı. 1955 yılında Türkiye'ye döndü. Üniversitelerde asistan olarak çalıştı. Dönemin AP iktidarına muhalif kimi gazete ve dergilerde yazı yazdı. Yön, Ant, Türk Solu gibi dergilerin kuruluşuna katıldı.

Doğan Avcıoğlu

Yön'de başyazıları kaleme aldı. Yazılarında Türkiye'ye özgü bir sosyalizm, bir başka ifadeyle Atatürkçü bir sosyalizm anlayışını tartıştı ve ırkçı-turancı yaklaşımlara karşı çıktı. 1960'lı yıllarda Türk solu içinde en etkili isimlerden biri oldu. Orduya ilerici bir misyon yüklemesi ve gericiliğin önlenmesinde ordunun rolü olduğu şeklindeki görüşleriyle dikkat çekti. Yön dergisinde ortaya konan düşünceler, daha sonra tartışılacak olan MDD tezleri için ilk hareket noktalarından birini oluşturdu. Yön'ün kapanmasından sonra Devrim dergisini çıkardı. 12 Mart döneminde tutuklandı ve Madanoğlu davasından yargılandı. Yargılama sonunda beraat etti. 1983 yılında öldü. Kitapları arasında *Türkiye'nin Düzeni, Devrim Üzerine, Milli Mücadele Tarihi, 31 Mart'ta Yabancı Parmağı, Türklerin Tarihi* sayılabilir.

Doğan Öz. Mart 1978'den itibaren faşist hareket, darbenin zeminini hazırlamaya hizmet eden daha bütünlüklü bir eylem programını uygulamaya ve ülke çapında gerginliği artırıcı cinayetlere yöneldi. 16 Mart'taki öğrencilere dönük katliam bu niyetin açığa çıktığı bir olay oldu. Ankara Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Doğan Öz de faşist hareketin bu niyetinin ilk kurbanlarından sayılabilir. Doğan Öz, demokrat, ilerici bir hukuk adamı olarak tanınır ve sevilirdi. Ülkü Ocakları'yla ilgili soruşturma

başlatan ve faşistlerin üs olarak kullandığı Ankara Site Öğrenci Yurdu'nda arama yaptıran Doğan Öz, 24 Mart sabahı kurşunlanarak öldürüldü. Katil zanlısı olarak yakalanan İbrahim Çiftçi, tanıkların kesin olarak teşhis etmesine ve dört kez idama mahkum edilmesine rağmen karar üç kez Yargıtay'dan geri döndü. En son Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nun suçsuz bulduğu Çiftçi halen MHP içinde aktif politikaya devam ediyor.

Doğrultu. Aylık dergi. İlk sayısı 1 Temmuz 1976'da yayınlandı. Sahibi ve sorumlu yönetmeni Nurettin Güreli'ydi. "Devrimci Kültür Mücadelesinde Omuzomuza" başlıklı yazıda derginin amacı şöyle belirtiliyordu: *"Tarihsel oluşumun kültür konusunda sosyalistlere yüklediği görevi yerine getirmek, bu doğrultuda çaba hazırlayanlara omuz vermek.."* Dergide, Enver Gökçe, A.Kadir, Mehmet Kemal imzaları dikkat çekiyordu. Dergi iki yıl yayınlandı.

Doğu Anadolu Bölge Komitesi (DABK). TKP/ML'nin yurt içerisinde öngördüğü iki temel bölgesel örgütlenmeden biri. TKP/ML içerisinde yaşanan "1987 Eylül ayrılığı"nda o dönem Merkez Komite'de egemen olan kesimlere karşı ayrılık hareketini başlatan silahlı kanada DABK'çılar ismi verildi. DABK'çılar, Merkez Komite'ye karşı ayrılık hareketi başlattıklarında, TKP/ML'nin bir kuruluş manifestosu niteliği taşıyan 1972 DABK kararlarının, örgütün temel çizgisi olarak varlığını sürdürmesini istediler. DABK'ın TKP/ML'nin tarihi açısından da önemli bir yeri bulunuyordu. Hareketin önderlerinden İbrahim Kaypakkaya, PDA'nın (TİİKP) programını eleştirerek TKP/ML'nin kuruluş sürecini başlattığında, TİİKP'nin bölgesel alt örgütü olan DABK'ın Sekreteri ve aynı zamanda örgütün Merkez Komite üyesiydi. TİİKP'ye karşı başlatılan ayrılık hareketinin özünü teşkil eden ve TKP/ML'nin programının temelini oluşturan bu görüşler, 1972 DABK kararları olarak adlandırılmıştır. "11 ilke" adıyla anılan bu görüşlerde TKP/ML'nin örgütlenme esasları ve ülkenin sosyo-ekonomik durum tespitine paralel olarak mücadele perspektifi ortaya konulmuştu.

Doğu mitingleri. 1960'lı yılların ikinci yarısında TİP, Kürt aydınlarını kendi zeminine çekerek, Türkiye'nin en yoksul kesimi olan Kürtler arasında güçlenmeyi tasarlıyordu. Bu çerçevede Doğu illerinde bir dizi etkinlik gerçekleştirildi. "Doğu Mitingleri" adı verilen mitinglerde Kürtlerle sıcak bir ilişki yaratıldı. İlk Doğu Diyarbakır'da yapıldı. Mitinge Mehdi Zana, Tarık Ziya Ekinci, Nihat Sargın gibi TİP üyesi Kürt aydınlar katıldı. 1967 Eylül'de Diyarbakır ve Siverek, Ekim ayında ise Tunceli, Batman ve Ağrı mitingleri gerçekleştirildi.

Doğu Perinçek

Doğu Perinçek. 1942 Gaziantep doğumlu. 1964'te Hukuk Fakültesi'ni bitirdi ve Kamu Yönetimi kürsüsünde asistanlık yaptı. 1968'de Fikir Kulüpleri Federasyonu Genel Başkanı seçildi. Mihri Belli'nin önderliğinde TİP içinde milli demokratik devrimi savunan grubun içinde yer aldı. TİP'te muhalefete önderlik yaptı. *Aydınlık* dergisi ve *İşçi Köylü* gazetesini çıkardı. PDA grubunu kurdu. 12 Mart döneminde Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi davasında yargılandı. 20 yıla mahkum oldu. Genel afla serbest kaldı. 1974'te *Aydınlık*'ı tekrar yayınlamaya başladı. *Halkın Sesi* dergisini çıkarttı. 1978 yılında Türkiye İşçi Köylü Partisi'ni kurdu ve Genel Başkanı seçildi. 1978 yılında yayınlanmaya başlanan günlük *Aydınlık* gazetesinde başyazıları kaleme aldı. 12 Eylül döneminde TİKP davasından yargılandı ve dört yıl tutuklu kaldı. 1987 yılında *2000'e Doğru* dergisini çıkarttı. Günlük *Aydınlık*'ı tekrar yayınlamaya başladı. Başyazarı oldu. Sosyalist Parti'yi kurdu. Bu partinin kapatılması üzerine İP Genel Başkanı oldu. *Stalin'den Gorbaçov'a, Toplum ve Devlet, Anayasa ve Partiler Rejimi, Kıvılcımlı'nın Burjuva Ordu ve Devlet Teorisinin Eleştirisi, Bozkurt Efsaneleri ve Gerçek* kitapları arasında sayılabilir. Haftalık *Aydınlık* dergisinde başyazarlığa devam ediyor.

Doktorcular. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerini savunanlara verilen isim.

Doktor Sevinç Özgüner. Diş hekimi. Türk Tabipler Birliği yöneticilerinden. 23 Mayıs 1980'de sabaha karşı saat 04.00'te evini basan bir grup faşist tarafından öldürüldü. Saldırıda eşi TEP yöneticilerinden Vecdi Özgüner ağır yaralandı.

Dokuz şehit. TİİKP taraftarı dokuz genç Filistin davasına destek olmak amacıyla gittikleri Filistin'de girdikleri çatışmada İsrail askerleri tarafından öldürüldüler. Gençlerin başında Türk Solu dergisinin yazıişleri müdürü Bora Gözen vardı.

Şehit düştü dokuz yiğit
Dağdan bir çığ kopmuş gibi
Uzak toprakta kanları
Gelincikler açmış gibi

Anadolu'dan armağan
Özgür Filistin'e kurban
Göğüslerden dökülen kan
Gözlerde kor yakmış gibi

Başlarında Bora Gözen
Kinimizi taşa yazan
Boynunda süngü yarası
Kızıl bayrak açmış gibi

Şu dünyada bir nesneye
Yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere
Gök ekini biçmiş gibi

Cafer yapı ustasıydı
Köylülerin salmanıydı
Devrimin sadık evladı
Yüreklerden taşmış gibi

Yedi kilitten de geçti
Kerim Mamaklar'dan kaçtı
Gençlik birliği bayrağı
Ondan rüzgar almış gibi

Sımsıkı tutuyor Ali
Kabzasından mavzerini
Dövüştü son kurşuna dek
Bir destan yazarmış gibi

Geçip yurdundan Ahmet'in
Köpüğünde selam taşır
Acısından o yiğidin
Fırat suyu susmuş gibi

Devrimin hamalı Şükrü
Yorulmayan yürüyüşçü
Omuzlarında şafağı
Sonsuza taşımış gibi

Yücel devrim savaşında
Korku bilmez yiğit idi
Palandöken'in başında
Bir kartal vurulmuş gibi

Gürol'un kalbinde yıldız
Nasıl kıpkızıl yanarmış
Marks ve Lenin, Mao Zedung
Kafaya mıhlanmış gibi

Bizim yolun erenleri
Ekinlere benzer gider
Kimi yiter, kimi biter
Yere tohum saçmış gibi

Şehitlerin kanlarıyla
Yoğruluyor dostluk harcı
Kardeş Filistin halkıyla
Yürekler birleşmiş gibi

Direniş Hareketi. THKP-C kökenli illegal bir örgütlenme. 1980 öncesi faaliyet yürüten THKP-C Üçüncü Yol örgütünün devamı olarak biliniyor. Üçüncü Yol geleneğinden gelenler Odak dergisinde solun/sosyalizmin sorunlarını tartışıyorlar.

Dolambaçlı sovyetikler. Devrimci Yol dergisinde halk savaşı teorisiyle ilgili yapılan tartışmalarda HK, PDA, KSD gibi dergilerin halk savaşını savunur gibi gözükmelerine karşın, aslında sovyetik ayaklanma yanlısı oldukları ileri sürülüyordu. Devrimci Yol bu gruplara "dolambaçlı sovyetikler" diyordu.

Dolmabahçe direnişi. 68 kuşağının anti emperyalist mücadelesinin simgesi. 6. Filo'nun İstanbul'a gelişi, gençliğin içindeki anti emperyalist ateşi körükledi. 6. Filo'ya karşı gösteri düzenlemek amacıyla

15 Temmuz 1968'de İTÜ'de biraraya gelen öğrencilerin Taksim'e çıkışlarını engellemek için polis yoğun güvenlik önlemleri aldı. Polis öğrencilere saldırıp lider konumdaki 11 öğrenciyi gözaltına alıp tutukladı. Polisin bu saldırısı ertesi gün büyük bir gösteriyle protesto edildi. Okuldaki bayraklar öğrenciler tarafından yarıya indirildi. Polisle öğrenciler arasında şiddetli çatışmalar çıktı. Polis, Öğrenci Birliği binasını ve yurtları bastı. Çok sayıda öğrenci yaralandı. Vedat Demircioğlu isimli bir öğrenci polis tarafından pencereden aşağıya atıldı ve komaya girdi. Vedat Demircioğlu'nun polis tarafından pencereden atıldığı haberi üzerine öğrenciler büyük gruplar halinde İTÜ önünde toplandılar. Öğrenciler, 6. Filo'nun bulunduğu Dolmabahçe'ye doğru koşmaya başladılar. Bu koşuyu durduramayacağını anlayan polis devreden çıktı. Öğrencilerin elinden kaçamayan ABD'li askerler denize döküldü. Dolmabahçe direnişi, aynı zamanda, sol hareket içinde yaşanan farklılığın su yüzüne çıkışına da tanıklık yaptı. Meydana gelebilecek bir provokasyona karşı öğrencileri durdurmaya çalışan Harun Karadeniz ve TİP'liler ile öğrencilerin Dolmabahçe'ye inmesini örgütleyen gençlik hareketi önderleri arasında, bugünlere dek uzanan ayrışma, pratik içinde "resmiyet" kazanıyordu.

Dosta düşmana beyanname. Mehmet Ali Aybar'ın 1948 yılında Zincirli Hürriyet'te yazdığı yazının başlığı. Aybar, 1948 yılında yazdığı yazının 1968 yılında da geçerliliğini koruduğunu belirtiyordu. Beyanname'nin bitiş cümleleri şöyleydi: *"(...) Kuvayi Milliye ruhu savaş kışkırtıcılığının her türlüsünü reddeder. Dış politikamıza bu ruhun aydınlığında bakılınca açık olarak görülür ki, Türk milletinin öz menfaatleri, dünyanın her iki büyük devleti ile, yani hem Sovyet Rusya ile hem Amerika ile hakiki ve samimi dostluk bağları kurulmasını emreder. Biz Amerika'nın menfaatleri uğruna savaş hareketlerini onbeş yirmi gün geciktirmek için, Türk milletinin ilk ağızda harcanmasına razı değiliz. Ne Sovyet peykliği ne Amerikan köleliği."*

Dönüşüm. Sosyalist gençlik gazetesi. Sahipliğini Ataol Behramoğlu, yazıişleri müdürlüğünü ise Ümit Hassan'ın yaptığı 15 günlük siyasi gazetenin ilk sayısı 22 Nisan 1965'te yayınlandı. Sadun Aren, Aziz Nesin, Cem Eroğul, Nahit Şen, Bertrant Russe'den yazı ve çevirilerin yer aldığı ilk sayısının Kızılay'da elden satışını yapan gençlere gericiler saldırdı ve aralarında Uğur Mumcu'nun da bulunduğu solcu öğrenciler gözaltına alındı. TİP'e yakınlık duyan öğrencilerin çıkarttığı Dönüşüm dergisi sayesinde Ankara gençliği toparlandı; bu zeminde kurulan ilişkilerle FKF'nin temellerini atıldı.

Dönüşümlü açlık grevi. Cezaevlerinde sol tutukluların, cezaevi uygulamalarını protesto etmek, gelişen siyasal olaylara tepkilerini dile getirmek amacıyla başladıkları açlık grevinin, kamuoyunun ilgisi dağıtmamak amacıyla nöbetleşe tutulması. Bir bakıma bir grup tutuklu bir süre dinlendikten sonra tekrar açlık grevine devam ediyor. Onların dinlenme dönemlerinde bir başka grup açlık grevi yapıyor.

Dördüncü ordu Rus sınırına. Sovyetler Birliği'ni baş düşman ilan eden ve ABD emperyalizminden daha tehlikeli sayan Aydınlık (TİKP) çevresinin 1970'li yıllarda kullandığı bir slogan. Aydınlıkçılar, her an bir Sovyet işgali bekledikleri için Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı 4. Ordunun Sovyet işgaline direnmek amacıyla sınıra yakın bölgelerde konuşlandırılmasını talep etmişti.

Dursun Akçam. 1930 Ardahan doğumlu. Yazar. Köy Enstitüsü kökenli. Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. TÖS yöneticilerinden. 1979'da çıkmaya başlayan günlük Demokrat gazetesinin sahipliğini yaptı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra yurtdışına çıktı. Halen yurtdışında yaşıyor. Eserleri arasında *Kanlı Derenin Kurtları, Kafkas Kızı, Doğu'nun Çilesi, Kan Çiçekleri* bulunuyor.

Dursun Karataş. Elazığ doğumlu. DHKP-C'nin (Devrimci Sol) önderi. Bu çevre içinde "Dayı" lakabıyla anılıyor. Lise yıllarında sol düşüncelerle tanıştı. 1970 yılında üniversi-

te öğrenimi için geldiği İstanbul'da siyasal mücadele içinde aktif bir biçimde yer aldı. 1975-76 yıllarında İstanbul Yüksek Öğrenim Kültür Derneği Yönetim Kurulunda çalıştı. Siyasal olaylar nedeniyle okuluna devam edemedi. Üzerinde bulunan bir tabanca nedeniyle kısa bir süre cezaevinde kaldı. THKP-C'nin görüşlerini savundu. Devrimci Yol hareketi içinde bulundu. Devrimci Yol içinde başlayan tartışmalar ayrılıkla sonuçlandı ve ayrılan grubun önder kadroları arasında yer aldı. Devrimci Sol dergisini çıkarttı. Bu isimle anılan çevrenin lideri oldu. 12 Eylül döneminde tutuklandı. Devrimci Sol davasının bir numaralı sanığı olarak yargılandı. Yaklaşık dokuz sene hapis yattıktan sonra 25 Ekim 1989 tarihinde örgütün lider kadrosundan Bedri Yağan'la birlikte Bayrampaşa Cezaevinden kaçtı. Kaçışı Türkiye'de bomba etkisi yaptı. Devrimci Sol'un partileşerek Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi'ne dönüşme sürecini organize etti. 11 Ağustos 2008'de hayata veda etti.

Dünyayı Sarsan On gün. Türkiye'de solcuların 1970'li yıllarda ellerinden düşürmediği bir kitap. John Reed'in romanı Sovyet devriminin ilk günlerini konu ediyordu. Bir yabancının bakış açısıyla Sovyet devriminin anlatıldığı kitabın ilk baskısı 1919'da yapıldı, Türkçe'ye ise 70'li yıllarda çevrildi.

E

E. Tüfekçi. Mihri Belli'nin Türk Solu dergisinde yazdığı yazılara attığı imza. Mihri Belli kendilerine "eski tüfek" diyerek TİP'ten uzaklaştırmaya çalışan Mehmet Ali Aybar ve arkadaşlarına biraz da nazire yapmak için bu imzayı kullandı. E. Tüfekçi, eski tüfek anlamına geliyordu ve meydan okuyan bir yanı vardı.

Edebiyat Cephesi. 15 günlük edebiyat gazetesi. İlk sayısı 1 Mart 1979'da çıktı. Sahibi Hamit Turan, yazıişleri müdürü Demirtaş Ceyhun'du. Gazete sayfalarında Demirtaş Ceyhun, Tan Oral, Yalçın Küçük, Müjdat Gezen, Mehmed Kemal, Behçet Necatigil gibi yazarlar yer alıyordu. Gazetenin çıkış amacı ilk sayısında şöyle belirtiliyordu: *"Bütün ilerici ve demokrat edebiyatçıların bu çatı altında toplanmasına ve çok geniş bir çerçeve içinde, emperyalizmin toplumumuzu kültürsüzleştirme, 'değer yargısız' bir aşamaya sokma veya bu 'değer yargısız' dönemin sürdürülmesi amaçlarına karşı ortak bir savaşım vermesine katkıda bulunmak."* Gazete, 1 Eylül 1980'de yayınına son verdi.

Eğitim Sen. Eğitim, Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası ismiyle 23 Ocak 1995'te kuruldu. 2001 yılında ismi değiştirilip Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası oldu. Eğit-Der'de başlayıp 1990'lı yıllarda olgunlaşan kamu çalışanlarının sendikalaşma süreci eğitim işkolunda Eğit Sen ve Eğitim İş'in kurulmasıyla sonuçlandı. İki sendika birleşerek Eğitim Sen'i oluşturdu. Kısa sürede yüzbin üyeye ulaştı. Kamu çalışanları hareketinin motoru oldu; ana gövdesini oluşturdu. Kurucu Genel Başkanı Yıldırım Kaya'ydı.

Ekim. TKİP'in illegal olarak yayınladığı aylık dergi. Dergi 1987 yılında yayınlanmaya başladı. TDKP, TKİH ve TKP-ML Hareketi'nden kopan çevrelerin bir araya gelişiyle yayınlanmaya başladı. Bu çevre, TKİP'in kurulmasına kadar Ekim grubu adıyla anıldı.

Eleştiri-özeleştiri mekanizması. Bir siyasal ilişki ağı için olmazsa olmaz kural. Bir insanın başkasıyla beraber kendisini de eleştirme durumu. Örgüt içindeki demokratik işleyişin püf noktası. Birbirlerini eleştirmeyen, hata yaptığı zaman, 'hatalıyım' demeyen insanların bir araya geldiği zemini demokratik olarak değerlendirmek mümkün mü? Eleştirinin, hata yapan insana alternatif sunma, ona yol gösterme ile anlam kazandığı, özeleştirinin ise mutlaka yapılan yanlışın kaynağını yok etme, zaaflı yönlerden arınıp aynı hatanın tekrarlanmaması durumunda işlevsel olacağı kaçınılmazdır. Yine de, bu mekanizmanın insanın doğallığına nasıl bir etki yarattığı, insanın, hatalı yönlerinden arınıp arınamayacağına dair soru işaretlerini gideremediği, siyasal insan ilişkilerinin de bir başka gerçekliğidir. Devrimci Gençlik dergisi Kasım 1976 tarihli sayısında bu mekanizmayla ilgili aksayan yönleri, olması gerekenleri şöyle açıklıyordu: *"Devrimci bir örgütün yöneticileri, elbette, genel olarak kitlelere ve özel olarak da kadrolara hesap vermek zorundadırlar. Ancak bazı arkadaşlar örgütlü mücadelenin yaptırımlarını yerine getirmedikleri halde yalnızca 'hesap sormayı' bir alışkanlık haline getirmektedirler. Elbette böylelerinin eleştirilerinin dikkate alınmaması çok doğaldır.. Eleştiri*

konusunda (..)kötüniyetli tavırlara rastlanılmaktadır. Sırf kişisel garez güttüğü için başkalarının açığını yakalamaya çalışmak ve bu yüzden eleştirmek için eleştirmek de söz konusu olabilmektedir. Öte yandan kendisini eleştirenlere karşı kişisel garez güdenler de vardır. Böyleleri kendisini eleştirenlerle arkadaşlık ilişkilerini bile kesebilmektedirler. Ancak belirttiğimiz gibi bütün bu yanlış anlayışlar liberalizmin değişik tezahürlerinden başka birşey değildir.."

Emek. THİF'in yayın organı olarak 22 Aralık 1920'de yayınlandı. İki ay çıktıktan sonra kapatıldı.

Emek. Onbeş günlük sosyalist gazete. İlk sayısı 1 Mayıs 1969'da yayınlandı. Sahibi Şaban Erik, genel yayın müdürü Sadun Aren ve yazıişleri müdürü Hüseyin Ergün'dü. TİP içinde süren tartışmalar çerçevesinde, Sadun Aren ve Behice Boran ekibince çıkartıldı. Bir süre sonra aylık periyoda dönüştü. Sayfalarında sosyalist devrim ile ilgili yazılara ağırlık verdi. 12 Mart'tan sonra kapatıldı.

Emek. 1990'lı yıllarda Emek Partisi çevresi tarafından çıkartılan günlük gazete. Gazetenin kapatıldığı dönemlerde aynı çevre Evrensel ismiyle günlük gazete çıkarmaya devam etti.

Emek grubu. TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'a karşı Behice Boran ve Sadun Aren'in parti içinde oluşturdukları platformun ismi.

Emek Partisi. 1990'lı yıllarda solda parti kurma girişimleri başladı. İllegal bir gelenekten gelen ve partileşme çabası içine giren çevrelerden birisi de, o günlerde Özgürlük Dünyası dergisi etrafında kendisini tanımlayan topluluktu. Dergi sayfalarında başlayan tartışma 25 Mart 1996 tarihinde Emek Partisi'nin kurulmasıyla sonuçlandı. Artık THKO-HK-TDKP geleneğinden gelenlerin de bir yasal partisi vardı. Parti Ankara, İstanbul, Malatya gibi illerde aynı gün kuruluş şenlikleri düzenledi. Emek Partisi'ni kuran kadrolar THKO'dan TDKP'ye uzanan bir mücadele içinde yetişen kadrolardı. Kuruluş ve ilk kongresinde Genel Başkanlığa Levent Tüzel getirildi. Emek eksenli bir parti olan Emek Partisi'nin kurucular kurulunda işçi ağırlığı dikkat çekiyordu. Parti kurucuları arasında Levent Tüzel, Hüseyin Över, Hanife Türkmen, Osman Nuri Şenol, Sunay Akın, Can Yücel, Necati Kotan, Cevriye Eftelioğlu, Hüseyin Elitaş, Haydar Kaya, Gülsüm Akyüz gibi isimler bulunuyordu. Emek Partisi tüzükte kendisini şöyle tanımlıyordu: *"Emek Partisi, aralarında din, cins ve ırk ayrımı gözetilmeyen işçilerin, işçi sınıfı saflarına katılan aydınların ve kaderini işçi sınıfıyla birleştiren emeğin bütün güçlerini kapsayan partisidir."* Emek Partisi'nin amaç maddesi ise şöyle düzenlenmişti: *"Emek Partisi'nin amacı, sosyalizmin bir ön adımı olarak, demokratik halk iktidarını kurmak ve bağımsızlık, demokrasi ve siyasal özgürlüklerin kazanılıp yerleştirilmesiyle kesintisiz sosyalizme yönelmek ve nihai olarak sınıfları kaldırarak her türlü baskının kalkışının koşullarını yaratmaktır."* Emek Partisi, katı ve disiplinli bir parti modeli öneriyordu. Adeta solun klasik örgütlenmesiydi bu. Yani örgütün illegal ya da legal olması önemli değildi. Bağlı olma ilişkisi ile örülüyordu parti. Tüzüğün üçüncü maddesi bu konuya ayrılmıştı: *"Emek Partisi'nin örgütlenme ilkesi, işçilerin iradesinin ortaya çıkması ve eylem birliğinin gerçekleşmesi demek olan demokratik merkeziyetçiliktir. EP, kanatları ve hiziplerin varlığı ve disiplinsizlikle bağdaşmayan bir irade ve eylem birliğidir. Parti politikalarının yürütülmesi ve parti görevlerinin yerine getirilmesinde, azınlık çoğunluğa, alt kademeler üst kademelere ve bütün parti, Genel Yönetim Kurulu'na tabidir."* Emek Partisi Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. Aynı çevre Emeğin Partisi ismiyle siyasi faaliyetine devam etti.

Emeğin Partisi. Emek Partisi Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılınca THKO-HK-TDKP geleneğinden gelen bir çevre tarafından 25 Kasım 1996 tarihinde kuruldu. Kurucular kurulunda Levent Tüzel, Suna Keskin, Adnan Özyalçıner, Gülsüm Akyüz, Can Yücel, Sunay Akın, Sennur Sezer, Rahmi Emeç, Fevzi Argun, Haydar Kaya gibi isimler bulunuyordu. Kuruluş ve ilk kongresinde Genel Başkanlığa Avukat

Levent Tüzel getirildi. İlk kongresi itibariyle Emeğin Partisi 1998'de 47 il, 140 ilçe ve 134 beldede örgütlüydü.

Emekçi Köylü Birliği (EKÖB). TSİP yanlılarınca kurulan ve köy çalışmasını hedefleyen dernek. Dernek, Köylü Birliği isimli bir dergi çıkartıyordu. EKÖB Genel Başkanı Ahmet Melek'ti.

Emil Galip Sandalcı. 1922 yılında İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul Boğaziçi Lisesi'nde tamamladı. İ.Ü. İktisat Fakültesi'ni bitirdi. ABD'de lisansüstü eğitim gördü. 1956 yılında gazeteciliğe başladı. Çeşitli dergi ve gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. 1956 ve 1961 yıllarında Hürriyet Partisi ve Yeni Türkiye Partisi'nde çalıştı. 12 Mart ve 12 Eylül'de bir süre tutuklu kaldı. İHD'nin kurucuları arasında yer aldı ve iki dönem İHD İstanbul Şube Başkanlığı yaptı. 10 Mart 1993'de yaşama veda etti.

Emniyet-i Umumiye Gözetimi. Sürgün cezasının eski Türkçesi. Polisle ve mahkemelerle sık sık başları derde giren ve yıllarca hapis cezasına çarptırılan eski TKP üye ve yöneticileri aynı zamanda Emniyet-i Umumiye Gözetimi cezasına da çarptırılıyorlardı. Sürgüne gönderilen kişi bölge karakoluna her gün gidip imzasını atar ve orada olduğunu kanıtlardı. 12 Eylül mahkemeleri tarafından da sık sık verilen sürgün cezasının, mahkumları ikinci kez mağdur etmeye yönelik yıpratıcı bir yönü vardı.

Emperyalizm kağıttan kaplandır. ÇKP ve Mao Zedung'un önderliğinde Çin halkı emperyalizmi saf dışı bıraktı ve Mao bu sözleri sarf etti. Türk solcuları 70'li yıllarda dergilerinde bu söze sık sık atıfta bulundular ama emperyalizmin öyle Mao'nun söylediği gibi kağıttan bir kaplan olmadığını ülke pratiği ile gördüler.

En geniş kitle içinde en dar kadro çalışması. 12 Mart'tan çıkışta sol arasında iki uç yanlış anlayış boy gösterdi. Bir tarafta kitle mücadelesini önemsemeyen, kitle çalışmasını küçümseyen anlayış, diğer tarafta ise liberal ilişkileri kışkırtan, örgütlü mücadeleyi reddeden anlayış bulunuyordu. Devrimci Yol önderliği bu iki yanlış anlayışa karşı orta bir formül geliştirip, militan ve örgütlü bir kitle çalışmasını "En geniş kitle içinde en dar kadro çalışması" anlayışıyla hayata geçirmeye çalıştı. Ancak, 12 mart döneminin devrimci bir eleştirisi anlamına gelen bu yaklaşım diğer sol gruplar tarafından doğru anlaşılamadı. Dolayısıyla, popüler açıdan pek de hoş bir anlam içermiyor. Sol hareketlerin insan topluluklarını nasıl değerlendirdiğinin ipuçlarını veriyor. Solcuların insanları, toplumsal kesimleri, kitle çalışmasını önder kadroların yetiştirilmesinin bir aracı olarak görmelerinin ifadesi. Solun pek çok kesiminin hemfikir olduğu yegane konulardan biri. Bir ortaklık noktası. Kitlelerin siyasal eyleme sokulmasını ve bu süreç içerisinde ileri unsurlar aracılığıyla ilişkilerin kalıcılaştırılmasını öngörüyor.

En kısa boykot. Üniversite gençliğinin akademik-demokratik mücadelesinde boykotlar önemli bir yer tutmuştur. Bu boykotlar arasında 1968'in 13 Haziran'ında yaşanan boykot en kısa süren boykot olarak tarihe geçmiştir. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin başladıkları boykot, istekleri kabul edilince iki dakika sonra bitmiştir.

Ensar Karahan. 1957 Şavşat doğumlu. Türkiye devrimci hareketinin isimsiz kahramanlarından. 12 Eylül'den sonra bir çok Devrimci Yolcu gibi o da kırsal alana çekildi. Adı halk arasında bir kahraman olarak yayıldı. 26 Mayıs 1981'de bir grup arkadaşıyla yakalandı. Bundan sonrasını "Unutulmasınlar Diye" isimli kitaptan öğrenelim. *"Ensar Karahan ve arkadaşları Şavşat'a getirildiklerinde halka teşhir edilmek için elleri arkadan bağlı olarak Şavşat'ın içinde bir süre yürütüldüler. Ancak bekledikleri olmadı. Halk neredeyse mitinge gider gibi aktı Şavşat sokaklarına. Devrimcilere tepki gösterileceğini sanan cunta güçleri aksine sempati dolu bakışlarla karşılaştı. Bunun üzerine beş devrimci Şavşat karakoluna götürüldüler. Ensarlar karakola götürülünce halk onları görmek için karakolun önüne toplandı. Yüzbaşı Mustafa Eken aklınca bu durumu değerlendir-*

mek istedi. Ensarları karakolun bahçesine çıkarıp kalabalığa seslendi: 'Bu komünistler yüzünden sizler çok çektiniz. Ama sonunda yakaladık; sizi bu asilerden kurtardık.' Halkın kendisini destekleyeceğini sandı. Kalabalıktan bir süre hiç ses çıkmadı. Sonra biri bağırdı: 'Ensar ağbi, nasılsın?' Ensar gülerek cevap verdi: 'İyiyim..' Bu defa herkes Ensar'la birlikte gülmeye başladı. Sonra yüzbaşı sinirlenip onları içeri aldı; herkese bir hüzün çöktü." Ensar Karahan gözaltına alındıktan beş gün sonra, Artvin'de yaklaşık üç bin insanın işkenceden geçirildiği eski öğretmen okulunda öldürüldü.

Enternasyonal Marşı

Uyan artık uykudan uyan
Uyan esirler dünyası
Zulme karşı hıncımız volkan
Kavgamız ölüm dirim kavgası

Mazi ta kökünden silinsin
Biz başka alem isteriz
Bizi hiçe sayanlar bilsin
Bundan sonra herşey biziz

Bu kavga en sonuncu
Kavgamızdır artık
Enternasyonelle kurtulur insanlık

Tanrı, patron, bey, ağa, sultan
Nasıl bizleri kurtarır
Bizleri kurtaracak olan
Kendi kollarımızdır

İsyan ateşini körükle
Zulmü rüzgarlara savur
Kollarının bütün gücü ile
Tavı gelen demire vur
Bu kavga en sonuncu
Kavgamızdır artık
Enternasyonalle kurtulur insanlık

Hem fabrikalar hem de toprak
Herşey emekçinin malı
Asalaklara tanımayız hak
Herşey emeğin olmalı

Cellatların döktükleri kan
Bir gün onları boğar
Bu kan denizinin ufkundan
kıpkızıl bir güneş doğar

Bu kavga en sonuncu
Kavgamızdır artık
Enternasyonalle kurtulur insanlık

Enver Gökçe. 1920 yılında Erzincan Kemaliye'de doğdu. Şair. Yüksek öğrenimini Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde tamamladı. Bir grup arkadaşıyla anti faşist içerikli Türkiye Derneği'ni kurdu. Bu dernekle ilgili açılan davadan dolayı üç ay hapiste kaldı ve yargılama beraatla sonuçlandı. Ünlü "Görüş Günü" şiiri bu döneme aittir. 1951 TKP tevkifatı günlerinde, İstanbul'da TCK'nın 141. Maddesine muhalefetten tutuklandı. Üç yıl kadar cezaevinde kaldı ve Çorum Sungurlu'da çektiği sürgün cezasından sonra Ankara'ya döndü. Yazarlık yaparak yaşamını sürdürdü. *Dost Dost İlle Kavga, Panzerler Üstümüze Kalkar, Şiirler ve Eğin Türküleri* isimli şiir kitapları bulunuyor. Enver Gökçe, hayatının son günlerini Ankara Seyranbağları Huzurevi'nde geçirdi. Odasının penceresinden sokaklara bakarak "Tek umudum duvardaki yazılarda" dedi. 19 Kasım 1981 tarihinde öldü.

Bugün görüş günümüz
Dost kardeş
bir arada
Telden tele
Mendil salla el salla
Merhaba

İzin olsun mapusane içinde
Seni
Senden sormalara doyamam
Yarım döner cigaramın ateşi
Gitme dayanamam

Erbil Tuşalp. 1945 İstanbul doğumlu. Gazeteci yazar. İnsan hakları savunucusu. Cumhuriyet gazetesinde çalıştığı yıllarda yayınladığı kitaplarla, 12 Eylül'lü günlerde işkencede ya da cezaevi koşullarında yaşanan vahşeti günışığına çıkarma uğraşı içine girdi. 12 Eylül karanlığını bir parça olsa da dağıtmaya çalışarak tutarlı ve namuslu bir

aydın olduğunu gösterdi. 12 Eylül faşizminin olanca gücüyle hissedildiği günlerde böyle bir karşı çıkışı, yayın yoluyla da olsa yapmak 'zor zanaat'tı. Bu noktada anlamlı ve kayda değer işler yaptığı söylenebilir. 12 Eylül'le hesaplaşmasına 1985 yılında yayınladığı *Bin İnsan* kitabıyla başladı. Bin'lerin serisi devam etti daha sonra. *Bin Tanık, Bin Belge isimli kitaplarını yayınladı. Eylül İmparatorluğu, Demokrasi, Önce Çocuklar Öldü, İslami Faşizm* diğer kitapları arasında sayılabilir.

Erdal Eren. 13 Aralık 1980'de Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 17 yaşında idam edildi. Erdal Eren Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinde "bir eri öldürmek" suçundan yargılandı. Yargılama 1 ay 17 gün gibi kısa bir sürede tamamlandı. 13 Aralık günü sabaha karşı idam edildi.

Gökte turna dizim dizim
Dinmedi yürekte sızım
Erdal Eren'i asmışlar
Ağıdını söyler sazım

Deli sevdalar başında
Sevdalı yürek döşünde
Çektiler darağacına
Daha gencecik yaşında

Ankara adı kara
Bu yara başka yara
On yedi yaşındaydı
Kıyılır mı Erdal'a
Gökyüzünden bize der ki
Durmasın kavgamın çarkı
Sen ağlama anacım
Çoğalırız türkü türkü

Başı dimdik yürüyordu
Ölümüne gülüyordu
Halkım unutmasın beni
Mutlak gelirim diyordu

Ankara adı kara
Bu yara başka yara
On yedi yaşındaydı
Kıyılır mı Erdal'a

25 Eylül 1961 Şebinkarahisar doğumlu. Babası öğretmendi. Bir dağ köyünde öğretmenlik yapıyordu o doğduğunda. 1970'li yılların başında ailesiyle birlikte Ankara'ya yerleşti. Dikmen'de oturuyorlardı ve Ankara Yapı Meslek Lisesi'nde okuyordu. Devrimci mücadele ile bu yıllarda tanıştı. ANOD içerisindeydi ve GKB'liydi. 30 Ocak 1980 günü Yukarı Ayrancı Hoşdere Caddesi üzerinde yazılamaya çıkan ODTÜ öğrencisi Sinan Suner polisin müdahalesi ile karşılaşmış ve orada öldürülmüştü. Bunun üzerine içerisinde Erdal Eren'in de bulunduğu devrimciler iki gün sonra, 2 Şubat'ta Sinan Suner'in öldürüldüğü yerde bir anma toplantısı düzenlediler. "Sinanlar ölmez" sloganları atılırken etrafı askerler sarıyordu. Göstericiler dağılmaya başlamıştı ki silah sesleri duyuldu. Erdal da geri çekilmişti. Bir apartmanın bahçesindeydi. Üzerine doğru gelen jandarma birden sırtından aldığı bir kurşunla yüzükoyun önüne düşmüştü. Askerler Erdal Eren'in etrafını sardılar. Onu yakaladılar. Erin katili olduğunu söylemeye başladılar. 13 Şubat günü ilk duruşma yapıldı. 'Yargının' hızı şaşırtıcıydı. Erdal'ın avukatı bu başdöndürücü yargılama hızını yavaşlatmak için çırpınıyordu. 19 Mart günü yani olayın üzerinden daha 45 gün geçmeden mahkeme kararını verdi: İdam! Ne olay yerinde keşif yapılmış, ne savunmada dile getirilen kanıtlar üzerinde durulmuştu. Ankara'nın soğuk bir 12 Aralık günü bitmiş, 13 Aralık yaşanmaya başlamıştı. Saat 1.30'u gösteriyordu. Erdal henüz yatmıştı ki hücresinin kapısı açıldı. Onu almaya gelmişti askerler. Hücre karanlıktı, dışarıdan aydınlatılıyordu. Hücre tek kişilikti. Ne gazete dergi okuyabiliyor, ne radyo dinleyebiliyordu. Fakat yine de bekliyordu o günü. Beklenen an gelmişti. Hemen toparladı kendini. Yazdığı mektubu gizledi pantolonunun içine. Onu bir jandarma panzerine bindirdiler. Olağanüstü önlemler alınmıştı geçilen sokaklarda. Hiç konuşmadan dalgın dalgın çevresine bakıyordu. Cebinde 800 lira parası, kolunda bir saati ve gizlediği bir mektup vardı üzerinde. Ankara Merkez

Erdal Eren

Kapalı Cezaevi son duraktı. Gardiyanların durduğu odaya aldılar onu. Avukatı İsmail Çakmak anlatıyor: *"Bir de ailesine mektup yazmak istediğini söyledi. Kalem kağıt uzatıldı. Bir sigara içebilir miyim dedi. Nihat çıkarıp bir sigara verdi. Son sigarasını içerken son mektubunu da yazmaya başladı. Erdal'ın bir sigara içimlik mektup yazışı savcıyı sabırsızlandırmıştı. 'Fazla uzattın' dedi az sonra yaşama veda edecek olan Erdal'a. Mektup bitmişti, 'hazırım' dedi. Savcı Erdal'ın ellerinin kelepçelenmesini emretti. 'Kelepçe takmayın, bana dokunmanızı istemiyorum' dedi Erdal. 'Olmaz' dedi infaz savcısı. İmam gelmişti. 'Halkımın dini inançlarına saygılıyım, ama sizi istemiyorum' dedi. Sıra doktordaydı. İdama engel bir hastalığının bulunmadığı tespit edildi. Üstüne beyaz idam gömleğini giydirdiler. İdamına ilişkin mahkeme kararının özetini okuyup beyaz gömleğin üstüne iliştirdiler. Sonra savcı 'hadi Erdal' dedi. Omuzlarıyla sarıldı bana ve Nihat'a. 'Hadi Allahaısmarladık' diyerek vedalaştı. Sanki birkaç saat sonra tekrar görüşecekmiş gibi görüştü bizimle. Sehpaya yürürken yüzünde hiçbir korku görmedim. Normal yürüyüşüyle gitti ipe. Dimdik ve diri adımlarla. Cellat ipi boynuna geçirdi. Geceye karşı gür sesiyle haykırdı: 'faşizme ölüm, halka hürriyet'. Sonra tekmeledi ayağının altındaki sandalyeyi. Kendini boşluğa bıraktı. O zaman kararı veren Ankara Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nin görevlisi binbaşıya baktık. Yoktu. Nihat Toktay koşarak içeriye gitti. Adam içeride başını ellerinin arasına almış duruyordu. Nihat 'gel seyret' diyerek alıp getirdi onu. Oradakilerin tümü etkilenmişti. Erdal Eren idam sehpasına çıktığında saat 2.53'tü. Görevli doktor muayeneyi yapıp ölmüş olduğunu belirttiğinde ise saatler 3.10'u gösteriyordu. "*

Ergun Atacan Çeşmesi. 1978 yılının ocak ayında Ankara Dikmen Keklikpınarı semtinde Ergun Atacan, faşistler tarafından öldürüldü. Mahallelinin canından çok sevdiği bir devrimciydi. Devrimci Yol hareketinin bölgedeki önde gelen militanıydı. Ergun Atacan'ın anısını yaşatmak için mahalledeki bir parka ve bir çeşmeye onun adını verildi. Yıllar sonra çeşme kurudu, parkın adı değiştirildi ama Keklikpınarı'nın yoksul halkının yüreğinden Ergun Atacan sevgisini söküp alabilmek mümkün olmadı. Keklikpınarı'nda pek çok delikanlı onun adını taşıyor. Ardından Yaşar Miraç şiirini yazdı. Şiirin adı Ergun Atacan Çeşmesi'ydi.

bir zamanlardı bağ yeri
dikmenkeklik dedikleri

şimdi üç beş ağaç kalmış
cılız mı cılız kök salmış

birkaç kavak birkaç incir
dallar yeşil yeşil sancır

orda küçücük koyakta
bir yiğit var ayakta

gölgesi uzaklarda
toprak olmuş yatıyor

çeşmesi gece gündüz
ırmak olmuş akıyor

iki gündür olucuktan
dönülmez yolculuktan

bozkır mavilerinin
kızıl tan yıldızınca

hey canım ışıl canım
yiğit yiğit bakıyor
alnından gönüllüler
andı yankılanıyor:

'bu gencecik yaşta biz
hiç yüzünden ölmedik
öldük yaşatmak için
yaşamak için öldük'

yiğit yirmi üçünde
gece vurdular seni
yeşil gölgeler içre
kanlı buldular seni

delikanlı halkını
bayrağını yaptın diye

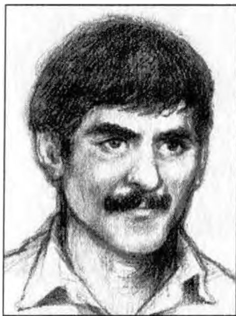
sinsi kurdu pusu kurdu
kavdı kurşunlar seni
canım canım ata can
kırk yarandan aktı kan

biter sandılar kanın
kanın su oldu aktı

oğul bağında halkın
kanın bengi ırmaktı

hey ergun
ata canım

canım canım canım hey
kanın o güne aktı

Erdoğan Yazgan

Erdoğan Yazgan. 1959 Doğumlu. Bayburt Yelpınar Köyü nüfusuna kayıtlı. Lise yıllarında devrimci harekete katıldı ve okulu bırakarak aktif mücadele içinde yer aldı. THKP-C Üçüncü Yol grubunun gerçekleştirdiği Akyazı soygun eyleminde yakalandı ve TCK'nın 146/1 Maddesi uyarınca idam cezasına mahkum edildi. Dava arkadaşları Ömer Yazgan, Ramazan Yukarıgöz ve Mehmet Kambur'la birlikte 29 Ocak 1983'te Gölcük'te idam edildi. Erdoğan Yazgan'ın ailesine yazdığı mektuptan: *"Bu mektubun elinize geçeceğini tahmin ederek karar sonrası duygu ve düşüncelerimi yazmaya çalışacağım. Böyle bir kararın çıkacağını mahkemeye ilk çıktığımız gün tahmin etmiştik. Yargıtay'ın da bu kararı onaylayacağını tahmin ediyorduk. Avukatların anlatması ve bizim tahminimize göre belki iki kişiye hafifletici nedenler altında müebbete çevirir diyorduk. Fakat böyle birşeye bel bağlamamıştık. Pek sürpriz olmadı. Bence yaşam bir idealle birleşince güzelleşir. Benim idealim halkın mutluluğu, yurdumun bağımsızlığıdır. Bu idealin gerçekleşmesi için canımı ortaya koyarak mücadele ettim. Bencil duygulardan kendimi arındırmaya çalıştım, başarılı olduğuma inanıyorum. İki üç senedir sizlerden ayrı yaşadığımı, sizlere yardımım olmadığını düşünüp kızabilirsiniz. Ama ben sizi yoksul fakat onurlu halkım kabul edip, benim canım halkım için feda olsun dedim. Ömrüm boyunca siz ve sizin gibilere layık olmaya çalıştım. Bunun kavgasını verdim. Bu kavgayı verirken bazı nedenlerden dolayı tek başına kaldığım da oldu. Fakat halkıma olan sevgimi hiç kaybetmedim. Bu duygular beni ayakta tuttu. Bu gün de bu duygular beni yine dimdik ayakta tutuyor. Şu an huzur içindeyim. Çünkü hiçbir arkadaşıma ihanet etmedim, düşmanlarımdan aman dilemedim. Onurlu bir yaşamın olduğuna inanıyorum. Benim bundan farklı bir yaşam sürmemi beklememenizi umarım. Dar gelirli bir memur ailesi olarak hepinizin beni anlayacağına inanıyorum. Sizlerin bu durumdan birbirinizi sorumlu tutarak birbirinizi yıpratmanıza ise üzülürüm. Bu durumun sorumlusu bu düzendir. Ben bu şartlarda nerede yaşarsam yaşayayım hayatın beni yine aynı yere getireceğine inanıyorum. Yani Sanayi Mahallesi'nde oturmamızdan dolayı devrimci olmadım. Beni hayat devrimci yaptı. Sizin bu karar karşısında dik durmanız, gözyaşlarınızı düşmana göstermemeniz, birbirinize destek olmanız en büyük dileğimdir. Sizlerin şu anda zor durumda olduğunuzu tahmin ediyorum. Sizlerin tesellisi bizlerin yaşantısı ve idealleri olmalıdır. Benden dolayı üzülüyorsanız, benim üzülmemi istemiyorsanız, kininizi, acınızı, gözyaşı olarak boşaltmaya, teselli olmaya çalışmayın. Kininizi, acınızı, gözyaşlarınızı kendi dünyamızı kurmamız için önümüze çıkan engelleri aşmak için harcayın. Babamın sağlığı nasıl, kendisine iyi bakın, acılar karşısında dik durun. Mutlu sonlara varmak için bazı acı olaylar yaşamak zorundayız. Diğer devrimcilerin yiğit olan ana ve babaları gibi mutlu olun, bu vatana evlat yetiştirdiniz. Sizler rahat oldukça, sizler dik durdukça düşmanlarımız titreyecektir. Ben o zaman mutlu olurum. Şunu iyi bilin bu mektupta gerçek duygularımı yazmaya çalıştım. Üzülmüyorum çünkü ne yaptığımın bilincindeyim. Yine söylüyorum en büyük mutluluğum, sizlerin birbirinize destek olduğunuzu, kendinizi yıpratmadığınızı duymak ve görmek olacaktır. Mutlu, güzel, acısız günler diler ellerinizden öper hepinizi kucaklarım. En çok sevdiğim dörtlüğü size yazıyorum:*

Açardın yalnızlığımda
Mavi ve yeşil açardın
Keklik kanı kınalı berrak
Yenerdin acıları kahpelikleri
Sıktıkça cellat kemendi.

Ergin Atasü. 1940 doğumlu. Tıp Fakültesi'ndeki asistanlık yıllarında Üniversite Asistanları Sendikası ve TÜMAS'ın kurucuları arasında yer aldı. Hastaları genellikle öğrenciler ve yoksullardı. 1980 öncesi yayınlanan günlük Demokrat gazetesinde Ankara temsilciliği yaptı. Halkevleri Genel Merkezi'nde yönetici olarak çalıştı. 12 Eylül mahkemelerinde yargılandı. 12 Eylül'den sonra bir süre mesleğini serbest olarak sürdürdü. Adana İHD Şube Başkanlığı yaptı. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Vakfı ile Toplumsal Araştırmalar Kültür ve Sanat İçin Vakıf'ın kurucuları arasında yer aldı. 90'lı yıllarda solun birliği için çaba gösterdi. GBK süreci olarak adlandırılan parti kurma girişiminin başlatıcılarındandı. GBK ile BSP'nin birleşmesiyle kurulan ÖDP'nin kurucuları ve ilk MYK'sı içinde yer aldı. 1998 yılında kalbine yenik düştü.

Erkan Yücel. 1944 Ankara doğumlu. Tiyatro sanatçısı. 12 Mart döneminde TİİKP davasından yargılandı. Yıllar itibariyle AST, DAST, Halk Tiyatrosu'nda ortaya koyduğu performans hem sanat adına hem de devrimci bir sanatçının hayatına dair anlamlı mesajlarla doluydu. 1984'de İzmir Çeşme'de geçirdiği trafik kazası sonrasında yaşama veda etti.

Erkan Uzuneminağaoğlu. 1956 Artvin Borçka doğumlu. Lise eğitimini Artvin'de tamamladı. Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde bir süre okudu. Okulunu terk ederek Devrimci Yol saflarında Artvin ve çevresinde çalıştı, önder bir konumdaydı. 12 Eylül'den sonra Artvin'de oluşturulan silahlı direniş birliğinin sorumluluğunu üstlendi. 26 Aralık 1980 tarihinde Şavşat'ın Şalcı Köyü'nde askeri birlikle girdiği silahlı çatışmada arkadaşı Taner Uzun'la birlikte öldürüldü. Bir görgü tanığı anlatıyor: *"Nöbetçiler ateş açar açmaz Erkan ve yanındaki üç arkadaşı bulundukları evden dışarı fırladılar. Köyün yanındaki tepeye doğru çekilirken askerlerle karşılaştılar; çatışma köyün içinde başladı. Gruptaki iki kişi koruma ateşi altında tepeye vardılar. Sonra Erkan da onların yanına ulaştı. Geride bir tek Taner kalmıştı. Tepedekilerin yoğun koruma ateşi altında o da tepeye yöneldi ama yolun yarısında vuruldu. Bunun üzerine Erkan geri dönüp Taner'in yanına geldi, sürükleyerek götürmek istedi, olmadı. İkisi de askerlerin açtığı ateş sonucunda öldüler."*

Erkan Uzuneminağaoğlu

Erol Toy. 1936'da İstanbul'da doğdu. Roman yazarı. Fırın işçiliğinden banka memurluğuna kadar çok çeşitli işlerde çalıştı. Bir süre sendikal faaliyette bulundu. Romanlarında özellikle Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, tek parti dönemi, 12 Mart yıllarını işledi. *Yenilgi, Toprak Acıkınca, Pir Sultan Abdal, Türk Gerilla Tarihi, İmparator, Son Seçim, Zor Oyunu, Günü Gününe* eserleri arasında sayılabilir.

Ersin Ergün. 1957 Adapazarı doğumlu. Yüksek öğrenimini Ankara'da sürdürdü. Öğrenci gençliğin mücadelesinde aktif bir biçimde yer aldı. 1980 sonrası tutuklandı. Giresun Devrimci Yol davasında yargılandı. İdam cezası aldı. ÖDP'de politik yaşamına devam ediyor. İki dönem ÖDP PM'de yer aldı. Cezaevi yıllarında şiirle tanıştı. Pek çok şiiri bestelendi.

Oooyy sevdasına
kurban olduğum ooyy
bilsen ne gaybana
geceler yaşarım
gaybana gecelere looyy
bir türlü sığmaz soluklarım
yalnızlık deccal tokmağı gibi iner
sessizliğe
kulaklarımda uğru uğru uğultular
ben günlere yanarım,
günler bana
demem o ki sana
hasretin koymazdı o kadar ama
geceler öyle bir gaybana
geceler öyle bir kötü dinli gavur
gavur ki sorma
gövdem paramparça olur
dört yöne savrulur

bir içre canım
alır sana götürür beni
bir içre canım
dört duvar kilit içinde hasret

Ertan Saruhan

Ertan Saruhan. 1942 Fatsa doğumlu. Karadeniz bölgesinde TİP örgütlenmesinde görev aldı. Köylü direnişleri ve fındık mitinglerinde önder rol oynadı. Bölgede THKP-C adına önemli görevler üstlendi. THKP-C'nin Karadeniz kırsal alanına geçişinin alt yapısını hazırladı. Ünye'de üç İngiliz'in kaçırılma eylemine katıldı. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de öldürüldü.

Ertuğrul Kürkçü. 1948 Ankara doğumlu. 1969'da ODTÜ-FKF Başkanlığı, 1970'de ise Dev-Genç Genel Başkanlığı yaptı. Gençlik içindeki tartışmalarda Mahir Çayan'ın yanında saf tuttu. THKP-C kurucuları arasında yer aldı ve ilk Genel Komite üyeliğine seçildi. Mahir Çayan, Münir Ramazan Aktolga, Yusuf Küpeli ile birlikte ünlü Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup'u kaleme aldı. Bu mektup aynı zamanda THKP-C'nin ilk teorik metni sayıldı. 30 Mart 1972'de bir grup arkadaşıyla Kızıldere'de güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada sağ yakalandı. Diğer on arkadaşı öldürüldü. 14 yıl cezaevinde kaldı. 1986 yılında serbest bırakıldıktan sonra Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi'nde editör olarak çalıştı. 11. Tez yayın kurulu üyeliği, Demokrat, Özgür Gündem, Özgür Politika, Evrensel ve Demokrasi gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Toplumsal Araştımalar Vakfı ve ÖDP kurucuları arasında yer aldı. ÖDP'nin ilk iki kongresinde PM ve MYK üyeliğine seçildi. ÖDP platformlardan Ekmek ve Gül'ün kurucuları arasında yer aldı.

Ertuğrul'a Ağıt. Ertuğrul Karakaya öğrenciydi. ÖTK'lıydı. Dev-Genç'liydi. ODTÜ'nün kapısında vurdular onu. Tarih; 8 Haziran 1977'ydi. Şair Gülten Akın yazdı şiirini.

Gökte bulut yan yan gider
Yaralarımdan kan gider
Töresi batası dünya
Kahpe kalır şahan gider

Ortadoğunun dumanı
Jandarma bilmez amanı
Ertuğrula düğün ettik
Ot biçim orak zamanı

Osman seni Osman seni
Yoz yetirmiş ustan seni
Vururlar mı arkasından
Sizde "arkadaş" diyeni

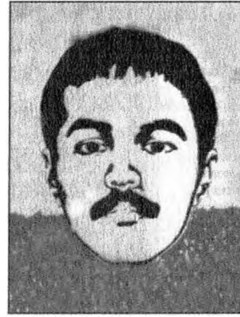
Halkın bağrından biçtiler
Birer birer hepimizi
Başarmadan ölmek yoktu
Böyle'm ettik kavlimizi

Hasına canım hasına
Haber salın babasına
Okulda bir yiğit ölmüş
Kuşlar dönüyor yasına

Yavan yerdi yavan değil
Sabırlıydı, söven değil
Hayata tümüyle tutkun
Bir şey seçip seven değil

Kapılara faşist gelmiş
Var mı demiş, sor mu demiş
Ankara'nın kanlıları
Ertuğrulu vur mu demiş

Salihliden çağrılıyor
Kazma kürek deriliyor
Düğününe varacakken
Ölüsüne varılıyor

Ertuğrul Karakaya

Ertuğrul Karakaya için Salihli halkı yürüdü

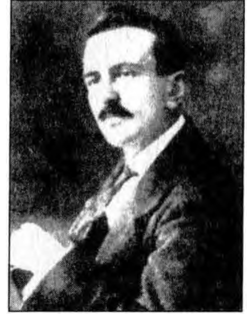
Yumasalar yumasalar
Yol üstüne komasalar
Bilen olur bilmez olur
Garip öldü demeseler

Doğruya yiğit doğruya
Canavar girdi sürüye
Ölür mü yiğit olanlar
Ertuğrul benzer diriye

Erzurum Yüksek Öğrenim Derneği (EYÖD). Erzurum'da üniversite öğrencilerinin 1976 yılında kurduğu dernek. EYÖD, Erzurum gibi faşistlerin etkin olduğu bir şehirde gençliğin akademik-demokratik mücadelesine öncülük ediyor ve faşist saldırılara karşı direnişi örgütlüyordu. EYÖD Başkanı Mahmut Yıldırım 1977'de faşistler tarafından kurşunlanarak öldürüldü. EYÖD, TDGDF'nin kurucuları arasında yer aldı.

Esat Adil Müstecaplıoğlu. 1904 yılında Balıkesir'de doğdu. Balıkesir'de yayınlanan İzmir'e Doğru gazetesinde çalıştı. Hukuk Fakültesi'ne girdi. Üniversite yıllarında öğrenci derneğinin kuruluşuna katıldı. Belçika'ya hukuk öğrenimi için gitti. 1931 yılında Türkiye'ye dönüp Balıkesir'e yerleşti. Balıkesir Halkevi Başkanlığı yaptı. Savaş isimli bir gazete çıkarttı. Yayıncılığa başladı. Balıkesir ve civarında işçi ve köylü direnişlerine katıldı, örgütleyicisi oldu. Bölgede sevilen bir kişi haline gelmesi dönemin tek partisi CHP'yi tedirgin etti. CHP'den milletvekilliği teklifi geldi ama reddetti. Bunun üzerine üzerindeki baskılar iyice arttı. Adalet Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevler aldı. Bir grup arkadaşıyla, olası bir Alman işgaline karşı gerilla savaşı vermek amacıyla, Mudanya dağlarında hazırlıklara girişti. Cezaevleri müfettişliğine atandığı dönemde, cezaevinde bulunan solcularla yakın ilişki kurdu ve onlara pek çok konuda destek verdi. Tan gazetesinde Adiloğlu imzasıyla yazı yazdı. Yeni Dünya gazetesinin kuruluşuna katıldı. Türkiye Sosyalist Partisi'nde görev aldı. Daha çok işçilere dönük çalışmalar sürdürdü. TSP'nin yayın organı olan Gerçek gazetesinde ve Gün dergisinde yazı yazdı. Partisi kapatıldı ve hakkında dava açıldı. TKP'yle organik ilişkisi bulunmadığına karar verildi ve partisiyle birlikte beraat etti. 1950 yılında TSP'yi yeniden kurdu. Gerçek gazetesini günlük olarak çıkarmaya başladı. 1952'de tutuklandı. 1958'de evinin banyosunda ölü bulundu. Ölüm şekli kimi soru işaretlerinin doğmasına yol açtı.

Eski tüfek. Osmanlı'dan günümüze kadar sarkan bir deyim. Yaşlanan, savaşma gücünü yitiren ve yalnızca Yeniçeri ocağında nöbet tutmakla görevlendirilenler için bu ifade kullanılırdı. Türkiye solunun diline ise ismi bir türlü öğrenilmeyen bir ozanımız sayesinde girdi. Mehmet Ali Aybar TİP Genel Başkanı olduktan sonra, illegal faaliyet geleneğine sahip eski arkadaşlarını parti ilişkilerinden uzak tutmaya çalışması, meçhul ozanımızı "Bırakın canım o eski tüfekleri. Onlardan ne köy olur ne kasaba" dedirtti ve böylelikle sol jargona girdi.

Ethem Nejat

Ethem Nejat. 1887 doğumlu. Avrupa'da eğitim gördü. Türkçü ve ulusçu görüşleriyle tanındı. Bir süre yurtdışında yaşadı. Bu dönemde sosyalist fikirlerle tanıştı. Marksizmi inceleme fırsatı buldu. Sosyalizm anlayışı ulusçuluktan etkilendi. Türkiye'ye dönşünde öğretmen olarak çalıştı. TİÇSF ve TKP'nin kuruluşunda bulundu. Kurtuluş dergisinde sosyalizm tartışmalarını sürdürdü. 1920'de TKP MK ve Genel Sekreterliğe getirildi. Kurtuluş Savaşı'na katılmak için bir grup arkadaşıyla SSCB'den Anadolu'ya geçti. 1921'in 28 Ocak'ı 29'a bağlayan gece Karadeniz'de boğularak öldürüldü. Öldürüldüğünde 34 yaşındaydı.

Evlat acısına son. Birinci MC'nin işbaşına gelmesiyle birlikte ülke çapında faşist saldırılar yoğunlaştı. 1975 yılından itibaren Ardarda ölümler yaşanmaya başladı. Son olarak, ODTÜ öğrencisi Semih Erbek'in öldürülmesi üzerine "Evlat acısına son"

sloganı çerçevesinde kampanya başlatıldı. Kampaya süresince mitingler yapıldı, bildiriler dağıtıldı, afişler yapıştırıldı.

Eylem Birliği. Bkz. Devrimci Kurtuluş.

Eylem güzeli. Sözleri İnönü Alpat'a, bestesi Sevinç Eratalay'a ait. İlk söylendiği dönemden itiraben dillerden düşmedi. Ali Asker, eylem güzeliyle özdeşleşti. Özellikle Devrimci Yolcuların marşı haline geldi. Gençler sevgililerine, aşklarının nişanı olarak "eylem güzelim" dedi. Bir türkü olmaktan çok başka anlamlar taşıdı. Devrimcilerin en içten söylediği türkülerin başında geldi. Şiiri, ezberlerin değişmezi . İlk kağıda döküldüğü andan son söylendiği ana kadar inancın ve aşkın parolası oldu. Gençler, bu şiirin sözlerine öykünerek şiir yazmaya çalıştı ilk eylemlerini paylaştığı sevdiklerine.

Nice ölümler yaşadık gülümseyerek
Yürek direttik barikatlarda
Gözlerini aradık sevgilinin
Eylem seslerimiz yankılandı dağlarda

Sevgilim eylem güzelim benim
Yitik bir ülkeyi korumaya değil
Yeniden kurulacak bir ülkeyi
Aşkla örmeye benzer devrimci olmak
Aşkla örmeye benzer devrimci olmak

Hükümlü sohbetlere adın yazılsın
Varsın dağlı desinler ardından
Yüreğinde direncin baharın yeşert
Yıkılsın içindeki yılgınlığın ateşi

Sevgilim eylem güzelim benim
Yitik bir ülkeyi korumaya değil
Yeniden kurulacak bir ülkeyi
Aşkla örmeye benzer devrimci olmak
Aşkla örmeye benzer devrimci olmak

İşte zamanı geldi ayrılmaların
Susma, bir gerilla gibi dimdik an beni
Yüreğim yıldızlaşan yumruğum benim
Direnç gülü oldun sen gökyüzünde

Sevgilim eylem güzelim benim
Yitik bir ülkeyi korumaya değil
Yeniden kurulacak bir ülkeyi
Aşkla örmeye benzer devrimci olmak
Aşkla örmeye benzer devrimci olmak

Eylem yapmayalım, faşizm gelir. 1970'li yılların ikinci yarısında özellikle TKP ve TİP'lilerin gelişen antifaşist direnişe ve yoğunlaşan sokak çatışmalarına karşı takındıkları tavrın özeti. Bir yönüyle, Türkiye'de faşizmin olmadığına dayanan tez, faşist saldırılara karşı başlatılan silahlı direnişe karşı çıkan bir anlamı ifade ediyordu.

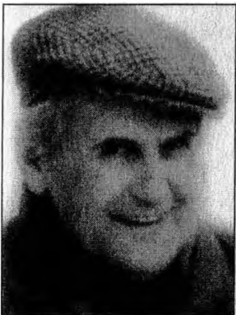
Eylemde birlik, ajitasyonda serbestlik. Solun farklılıklarıyla bir araya gelmesini hedefleyen ifade. Bir demokrasi örneği. Solun aynı çatı altında bir araya gelmesinin mümkün olmadığı 1970'li yıllarda bir ara formül olarak değerlendirildi. Solcular hiç olmazsa eylemde birleşsin temennisi. Aynı hedefe kilitlenen solcuların, iş propaganda faslına geldiğinde kendi grup görüşlerini yaygınlaştırma hakkı.

F

Fabrikaların faşistleştirilmesi. Birinci MC hükümeti, ülkü ocaklılar eliyle bütün bir ülkeyi faşistleştirmeye girişti. Okullarla birlikte işyerleri, fabrikalar faşist saldırıların hedefi durumundaydı. Özellikle yeni işçi alımı yöntemiyle faşistleri fabrikalara sokan hükümet fabrikalarda çatışmaların çıkmasına neden oldu. İskenderun Demir Çelik, Ereğli Demir Çelik, Seydişehir Alüminyum, ATAŞ, Aliağa ve Tariş gibi büyük çaplı devlet işletmeleri bu girişimlerin hedefiydi.

Faili meçhul. Türkiye'nin gündemine 1990'lı yıllarda girdi. Susurluk kazasıyla su üstüne çıkan çete ilişkileri faili meçhul cinayetlerin 1970'li yıllarda başladığını ortaya çıkardı. Faili meçhul cinayetler özellikle Kürt işadamları ve Kürt politikacıların üzerinde yoğunlaştı. Yaklaşık yirmi yıldan bu yana faşistlerin işlediği cinayetlerin tamamına yakınının aydınlatılamamış olması dikkat çekicidir. Faşist çetelerin faaliyetleri, Türkiye'yi zaman içerisinde faili meçhul cinayetler diyarı bir ülke haline getirdi.

Fakir Baykurt. 1929 Budur doğumlu. Öğretmen, yazar. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptı. TÖS'ün kuruluşunda bulundu. Bir dönem TÖS Genel Başkanlığı'nı yaptı. 12 Mart'ta TÖS davasından yargılandı. 1979'da Almanya'ya yerleşti. 1990'lı yıllarda ÖDP'ye katıldı. 1999 seçimlerinde ÖDP'den milletvekili adayı oldu ama kazanamadı. Aynı yıl içerisinde hayata veda etti. İlk romanı "Yılanların Öcü"yle Yunus Nadi Roman Ödülünü kazandı. "Tırpan"la 1970 TRT ve 1971 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'ne değer görüldü. Fakir Baykurt'un başlıca eserleri arasında *Efendilik Savaşı, Yılanların Öcü, Irazca'nın Dirliği, Onuncu Köy* sayılabilir. .

Fakir Baykurt

Faşist zulme ve hayat pahalılığına karşı direniş kampanyası. Ekim 1977'de Devrimci Yol tarafından başlatılan kampanya. İkinci MC'nin halka karşı yürüttüğü baskıcı politikalar, halkın içine sokulduğu zam ve pahalılık cenderesini protesto etmek amacıyla açılan kampanya, 15 Ocak 1978 günü yapılan "Halkın Devrimci Talepleri" mitingiyle sona erdi.

Faşizme erken doğum yaptırmak. İlk kez Mahir Çayan tarafından kullanıldı. Mahir Çayan ve arkadaşlarının İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom'u kaçırmaları, 12 Mart rejiminin baskıcı yönünün gizlenemez bir biçimde açığa çıkmasına neden oldu. Güvenlik güçlerinin giriştiği balyoz harekatı, ülkeyi adeta bir gözaltı, işkence ve cezaevi diyarına çevirdi. Mahir Çayan, eylemlerinin Erim hükümetinin gerçek yüzünü gösterdiğini ileri sürerek, "faşizme erken doğum yaptırdıklarını" ifade etti.

Faşizme geçit yok. TKP'liler tarafından atılan bir slogan. Sloganın siyasal boyutu, Türkiye'de faşizm olmadığı tespitine dayanıyordu.

Faşizme ihtar. DİSK'in öncülüğünde 20

Mart 1978'de gerçekleştirilen eylem. 16 Mart 1978 günü İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin üzerine bomba atılıp, kurşunlanması sonucu yedi öğrencinin ölmesi ve onlarca öğrencinin yaralanmasını DİSK 20 Mart günü iki saatlik iş bırakma eylemi gerçekleştirerek protesto etti. Ecevit hükümeti bu eylemi yasadışı saydı. TİSK Başkanı Halit Narin ise eyleme katılan işçilere ücret kesimi cezası verileceğini açıkladı. DİSK'in öncülüğünde bütün demokratik kurum ve kuruluşların desteğini alan eylem büyük bir katılımla gerçekleştirildi. Faşizme ihtar eylemi, o tarihe kadar yapılan en geniş katılımlı birleşik direniş eylemi oldu.

Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi (FKBDC). 1980 12 Eylül askeri darbesinden sonra, Devrimci Yol hareketinin önerisiyle kurulan cephe. Cephenin içinde Devrimci Yol, PKK, TEKP, Devrimci Savaş, SVP, İşçinin Sesi, Acilciler gibi örgütler bulunuyordu. Cephenin amacı 12 Eylül yönetimine karşı bütünlüklü bir program çerçevesinde kırlarda, şehirlerde ve yurtdışında mücadele etmekti. Cephe, yıllar sonra Türkiye solunun birleştiği ilk zemindi. Cephe faaliyetleri çerçevesinde Karadeniz, İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da gerilla faaliyetine başlandı. Gerilla gruplarının ana gövdesini Devrimci Yolcular oluşturdu. Devrimci Yol içinde başlayan iç tartışma cephe oluşumunda da sıkıntı yarattı ve fazla bir etkinlik gösteremeden dağılmasına neden oldu.

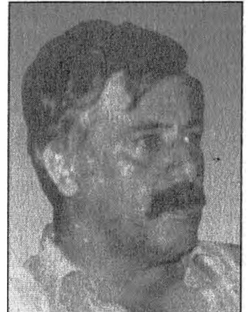
Faşizme karşı omuz omuza. Solda birliği öne çıkaran bir slogan. 1970'li yıllarda özellikle Kurtuluş grubu tarafından kullanılıyordu. 1980'den sonra bütün bir sol, slogana sahip çıktı.

Faşizme karşı örgütlenememek. Ankara Devrimci Yol Davasında, Merkez Komite iddiası ile yargılanan Melih Pekdemir yaptığı kişisel savunmasında sarfettiği "Tarih bizi faşizme karşı örgütlendiğimiz için değil örgütlenemediğimiz için yargılayacaktır" sözleri, 1970'li yılların örgütlenme anlayışının ve başarılıp başarılamayanların bir özeleştirisi niteliğindeydi.

Faşizmi protesto eylemleri. Artan faşist saldırılara karşı 29-30 Nisan ve 1 Mayıs 1979 günlerinde faşizmi protesto eylemleri gerçekleştirildi. Devrimci Yol hareketi tarafından organize edilen protesto eylemleri süresince kitlesel gösteriler, mitingler, fabrika direnişleri, mahallelerde korsan gösteriler düzenlendi.

Fatma Hikmet İşmen. 1918 doğumlu. Ziraat mühendisi. 1960 yılından sonra politikayla ilgilenmeye başladı. Behice Boran'ın etkisiyle TİP'e katıldı. 1966'da TİP'ten Kocaeli Senatörü seçildi. SBP, BSP ve ÖDP üyesi oldu. ÖDP'de ilk dönem Parti Meclisi üyeliğinde bulundu. 9 Mayıs 2006'da hayatını kaybetti.

Fatsa. Küçük ve şirin bir Karadeniz kasabasıdır. Halkı yoksuldur, devrimcilere kalbini ve kapısını açmıştır. 12 Mart günlerinde, THKP-C'lileri Kızıldere'ye gitmeden önce konuk etmiştir. On'ları ölüme uğurlamıştır adeta. 1970'li yıllarda belki de bunun diyetini ödemiştir. 70'li yılların başında faşistlerin Fatsa'yı ele geçirmeye yönelik girişimleri halkın şiddetli tepkisini çekmiş ve Fatsa giderek devrimcileşmiştir. Fatsa'yı köklerinden söküp almaya gücü yetmemiştir, üç beş kişilik ülkü ocaklının. Faşistler, Fatsa Halkevi Başkanı Kemal Kara'yı 1977'de öldürerek ilk cinayetlerini işlemişlerdir. Faşistler Fatsa'nın huzurundan huzursuz olmuşlardır. Fatsa'da faşitlerin işlediği ikinci cinayet ilginçtir. İçinin karası gibi kara çarşaflara bürünüp kadın kılığına giren bir faşist sokak ortasında İsa Aydemir isimli devrimci bir gence ateş etmiş, ağır yaralanan Aydemir ölmeden önce silahını çekip kendisine ateş eden faşisti vurmuştur. Her faşist saldırı kendi dilinde cevabını bulduğu, halkın tepkisini örgütlediği için bir süre sonra ardı arkası kesilmiş, faşistler Fatsa'yı terk etmek zorunda kalmıştır. Artık Fatsa daha bir güzeldir. Bu güzellik 1979 yerel

Fikri Sönmez

seçimlerine yansımış, yalnızca sandıktan değil, Fatsalıların kalbinden devrimcilerin adayı Fikri Sönmez çıkmıştır. Fikri Sönmez Fatsalıdır, terzidir, emekçidir, Devrimci Yolcudur. Aday olmaması için yapılan bir kaç tertip girişimi sonuç vermemiş ve Fikri Sönmez bağımsız aday olarak girdiği seçimlerde diğer partilerin toplamından daha fazla oy almıştır. Asıl iş bundan sonra başlayacaktır Fatsa için. Devrimci hareketin vaatlerinin hayat bulduğu bir örnek yaratılacaktır. Fikri Sönmez'i belediye başkanlığına taşıyan direniş komiteleri, halk komiteleri haline dönüşmüş ve bu komiteler kasabayı yönetmeye başlamıştır. Sosyalizm denen pastayı, dilim dilim yemeye başlamıştır Fatsalı. Kendi yapıp kendi yemiştir. Siyasetin dışında tutulan, seçimden seçime oy istenen, yönetilme durumundan başkaca şans tanınmayan insanlar makus talihlerini değiştirmeye başlamışlar, sözün, yetkinin ve kararın kendi ellerinde olduğu bir tarihi yazmaya koyulmuşlardır. Durduk yerde olmamıştır bütün bunlar. 1960'lı yılllarda gerçekleştirilen köylü direnişleri, anti faşist mücadele ile beslenmiştir. Fatsa'nın gücü buradan gelmiştir. Fatsa Türkiye'de ilk yerel demokrasi örneğidir. Yönetimin gerçek anlamda yaygınlaştığı, yerelleştiği bir uygulamadır. Sosyalizmin bir minyatürüdür gerçekleştirilenler. Fatsa'da halkın aktif katılımı sayesinde Çamura Son Kampanyası açılmış, Fatsa sokakları kışın çamurdan, yazın tozdan kurtarılmıştır. Belediyede rüşvete, yolsuzluğa son verilmiş, belediye halkın evi olmuştur. Faşist çetelerin dağıtılmasıyla birlikte mafya ilişkileri de Fatsa'da tutunamamış, karaborsa ve tefeciliğe son verilmiştir. Halk her türden sorununu kendi kurduğu komiteleri aracılığıyla çözümlemiş, dargın aileler barıştırılmış, kan davaları durdurulmuş; sonuçta Fatsa tek bir silahın atılmadığı, kimsenin burnunun kanamadığı bir kent haline gelmiştir. Herkes huzurludur. Yalnız solcular değil, CHP, AP, MSP'liler de durumdan hoşnuttur. Hoşnut olmayanlar vardır ve onlar Fatsa'nın kaderini değiştirmeye karar vermişlerdir. Zamanın Başbakanı Demirel, "Fatsa'ya bakın" demiştir. Sağ basın, Fatsa'ya ilişkin yaptığı yayının dozunu arttırmış ve Fatsa'yı "küçük Moskava" ilan etmiş, coğrafi konumunu öne sürerek SSCB'nin Türkiye'ye kolayca süzüleceği bir kapı haline getirildiğini yazmıştır. MC hükümeti işbaşındadır. İşe Ordu'ya yeni bir vali atanarak başlanmıştır. Valinin adı Reşat Akkaya'dır ve Fatsa'yı "vatan topraklarına katmaya gelmiş"tir. Yapılacak iş ortadadır. Önce Fatsa'nın huzuru kaçırılacaktır. MHP'liler bu iş için bulunmaz bir nimettir. Fatsa'ya yakın yerleşim bölgeleri ilk hedeftir. Faşistler halka saldırmışlar, hedefsiz katliamlara girişmişler, yavaş yavaş bölgeyi terörize etmeye başlamışlardır. Fatsa için ise daha köklü bir çaba gerekmektedir. Ünlü Nokta Operasyonu o tarihlerde gündeme getirilmiştir. Adeta bir savaşa gidiyormuş gibi binlerce asker ve polis, onlarca zırhlı araç Fatsa'ya sokulmuştur. Yanlarında Ordu Valisi Reşat Akkaya'nın örgütlediği maskeli faşistler vardır. Maskeli faşistler tek tek ev göstermiş ve operasyonlar tam bir toplu gözaltına ve kıyıma dönüşmüştür. Fatsalı gençler Nokta operasyonu öncesi kendilerini korumak için dağa çıkmış, operasyondan kısa bir süre sonra ilan edilen 12 Eylül askeri darbesini dağda karşılamışlardır. Bu gençlerden pek çoğu dağlarda güvenlik güçleriyle girdiği çatışmalarda hayatını kaybetmiştir. Fatsa Devrimci Yol davası Türkiye'nin en kalabalık davası olmuş, yaklaşık bin Fatsalı bu davanın sanığı yapılmıştır. Fatsa artık yoktur. Geride ölümler, işkenceler, acılar vardır. Hüzünlü bir öykü kalmıştır geriye. Bir de, aradan yıllar geçmesine karşın, sosyalizm tartışmalarının değişmez bir örneği.

Fatsa Çocuk Korosu. Fatsa Halk Şenlikleri'nde sahneye çıktılar. Sol kamuoyu onları böylelikle tanıdı. Çocukları festivale Mehmet Gümüş hazırladı. Fatsa Çocuk Korosu, çocuklardan bir koro oluşturulmasından öte anlamlar taşıyordu. Koro, devrimci hareketin bir halk hareketi kıvamına gelmesinin göstergesi sayıldı.

Fevkalade Amele Nüshası. 1924 yılında Aydınlık gazetesinin Şefik Hüsnü tarafından çıkartılan nüshalarına verilen isim.

Ferit İlsever. 1949 İstanbul doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. FKF ve Dev-Genç çatısı altında öğrenci gençliğin anti emperyalist mücadelesi içinde aktif bir biçimde yer aldı. TİP Üsküdar İlçe örgütü üyesi oldu. Sol içindeki tartışmalarda MDD tezini savundu ve Doğu Perinçek'in yanında saf tuttu. İşçi Köylü, PDA, Şafak gibi yayın organlarında çalıştı. 12 Mart'ta açılan TİİKP davasından yargılandı. 74 affıyla salıverildi. Bu çevrenin 12 Mart sonrası örgütlenme girişimlerinin içinde önder pozisyonda bulundu. Halkın Sesi ve Aydınlık'ta görev aldı. Aydınlık gazetesinin sahipliğini yaptı. TİKP Ankara İl Başkanlığı'na getirildi. 12 Eylül'den sonra Doğu Perinçek ve çevresinin kurduğu Sosyalist Parti'de bir süre Genel Başkanlık yaptı.

Fethi Naci. 1927 Giresun doğumlu. Yazar, eleştirmen. Ortaöğrenimini Erzurum'da, yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde tamamladı. Yüksek Tahsil Gençlik Derneği'nin yönetim kurulunda bulundu. TCK'nın 141. Maddesine muhalefetten tutuklandı. Fethi Naci imzasını ilk kez 1953 yılında kullandı. Daha önce Oktay Deniz imzasını kullanıyordu. 27 Mayıs'tan sonra Vatan gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. 1964'te Yön dergisinde siyasal ve sanatsal yazılar yazdı. 1965'te Gerçek Yayınevi'ni kurdu. Bir süre TİP içinde bulundu. "Sosyalizmin gerçekleşebilir en güzel düş" olduğuna ve "işin içine örgüt girdi mi sağ ya da sol partilerin ahlakları veya ahlaksızlığı aşağı yukarı aynı" olduğuna inandı. Bu yüzden "birey olarak yapabileceklerinin en iyisini yapmaya" çalıştı. Eserleri arasında *Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm, Emperyalizm Nedir, Atatürk'ün Temel Görüşleri, Edebiyat Yazıları, Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme* sayılabilir.

Fevzi Sima. 1944 yılında doğdu, 2002 yılında hayata veda etti. Son iki yılını hasta geçirmişti. Cenazesi ÖDP Ankara İl binası önünde yapılan bir törenle kaldırıldı. 'Koca koca' adamlar ve kadınlar ağladılar ardından. Fevzi Sima'yı anlatmak kolay değil; hele bir sözlük formatında hiç değil. İnönü Alpat'ın Devrimci Genç dergisindeki Fevzi Sima'yla ilgili yazısını buraya almak en doğrusu olacak. "Trabzonlu Delikanlı'yı bilirsin herhalde. Yaşar Miraç'ın bir şiirinin adıdır. 80'li yıllarda bestelenmiş ve uzunca süre dillerden düşmemiştir. 12 Eylül'lü günlerde direnmenin ve ayakta kalmanın bir simgesi olarak arkadaş sohbetlerinde sıkça söylenmiş, "hey delikanlı körelme/kesme umudun kesme/ acı çırpan yürekte de/döner tomurcuk çiçeğe" dizeleriyle, karanlığın ve faşizmin teslim alamadığı kalpleri sarıp sarmalamıştır. Devrimcilikle beraber delikanlılığın da önemsendiği bir kültürel iklimde, geleceğe dönük umutların tahrik edildiği sözcüklerle bezenmiş bu şiire haddinden fazla anlamlar yüklenmiş; aslında fena bir iş yapılmamıştır. Peki Kaçkarlı delikanlıyı bilir misiniz? Onun da şiiri ve şarkısı vardır. Kaçkarlı delikanlının şiirini okudunuz mu, şarkısını dinlediniz mi, öyküsünü bilir misiniz? Adı Fevzi Sima'dır. İşçi emeklisidir. Yıllarca MTA'da sondaj işlerinde çalışmıştır. Son on yılını ise Çankaya Belediyesi'nde asfalt dökerek geçirmiştir. Yani bu memleketin dağlarını delmiş, yollarını düzlemiştir. Devrimci harekete MTA yıllarında katılmış, kaderini devrimci hareketin kaderiyle birleştirmiştir. Bilenler anlatıyor, o yıllarda babayiğit, gözükara ve boyuna posuna heybetli birisiymiş. Yıllar

bedeninin heybetinden çok şeyler götürmüş ama gözükaralığı, inanmışlığı çoğalarak gelmiş bugünlere. O, Devrimci Yolcuların ve bilcümle ÖDP'lilerin "Fevzi Dayısı"dır. Onu tanıyan eğer bir parça şiirle haşır neşir bir hayat sürdürüyorsa aklına "Trabzonlu Delikanlı"nın gelmemesi mümkün değildir. Girdiği bütün "savaşlardan" galip çıkmasını ve ÖDP içinde katıldığı bütün seçimlerde en yüksek oyu almasını bilmiştir. Bıçak sapından, tabanca kabzasından teslim edilebilir Kaçkarlı delikanlıya. Omuz omuza verilecek, göz arkada kalmadan sırt dönülecek birisidir. Bu dönemde böyle insan az bulunur. Bu yüzden Ankaralılar'ın şansıdır Fevzi Dayı. Rize dolaylarındandır. Pazar'dan mı, Çamlıhemşin'den mi olduğu muğlaktadır. Ama Devrimci Yolcu olduğu kesindir. Kesin olan bir şey daha vardır: O bir Kaçkar sevdalısıdır. "Ya adam gibi parti olalım ya da randevuyu Kaçkar'a keselim" demesinin ardında, ÖDP'lilere kızgınlığı vardır ama daha çok da, lafı olur olmaz yerinden tutup Kaçkar'a getirme niyeti saklıdır. Kaçkar'ın ve bilcümle Karadeniz dağlarının uğrak vermediği sohbetler, sohbet değil yasak savma faslına takılan konuşmalardır, onun için. Ne zaman iki büklüm haliyle ve gözleri ışıl ışıl derin bir sohbete dalmış görülürse, Kaçkar mevzu bahis ediliyordur mutlaka. Kaçkar onun için yaşlı ömrünün, onurlu geçmişinin simgesi, geleceğin habercisidir. Karadeniz dağları yeşilin her türlüsüne ve 12 Eylül sonrası devrimcilere evsahipliği yapmış, kendisine sığınan çocukları bağrına basmıştır. Fevzi Dayı'nın Kaçkar aşkı biraz da buradan şevk almaktadır. Çünkü Ahmet Uzun, İlhan Ermiş, Kenan Şengöz, çünkü yaşamı Kaçkarlarda savunanlar Fevzi Dayı'nın çocuklarıdır. İşin doğrusu o günleri müthiş özlemektedir. Yanıbaşında bitiveren gençlere anlattığı Kaçkar öykülerinde hüzne bezeli bir özlem gizlidir. 'Nerede bizim gençliğimiz, hani nerede yaşamı savunanlar' derken, bakılmasın kızgın olduğuna, o, özlemini gençlerle paylaşmak istemektedir. Onu asıl kızdıran, Kaçkarların, ömründen çalan suskunluğudur. Belki de bu yüzden bildiği tek şiir Metin Demirtaş'tandır. "*Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara/Bakma şimdi durgunsa, bir şahan gibi duruyorsa/Yorgundur, savaşlar görmüştür, çeteciler barındırmıştır/Yani satılmış değillerdir, hiç tüfek patlamıyorsa/Alaçamın, mor meşenin ardına, silah çatıp yatmağa/Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara*" ÖDP'nin geleceği, Fevzi Dayı'nın kızgınlığının garantisindedir. GBK (Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi) sürecine adım attığında başında kalpak, gözlerinde umut vardı. Başındaki kalpak hala duruyor; gözlerindeki umudun yerini ise kızgınlık aldı. Bir babanın çocuğuna kızgınlığı gibi bir şey Fevzi Dayı'nın ÖDP'ye kızgınlığı. Nasıl öyle olmasın..! GBK'nın ilk günü başlayan parti nöbeti hala devam ediyor. İlk gün, 'ben bu işte varım, işte elim, sokuyorum altına taşın' demişti. Eli hala taşın altında, taşın ağırlığı o günden bugüne kat be kat artsa da, 'çekmem elimi' diyor. Bir tek onun eli kalsa da hiç çekmeyeceğe benziyor. Çünkü tutmuş bir kere laz inadı, kabarmış laz damarı. Yani çok seviyor partisini; karşılıksız, beklentisiz ve sonsuza kadar.. Bir babanın çocuğunu sevmesi gibi seviyor partideki arkadaşlarını. Devrimci Yol'u merak edenler, izleyip de anlamayanlar, anlayıp da yanlış sonuçlara varanlar; Devrimci Yol'un nasıl o denli yaygınlaştığını ve nasıl olup da bir halk hareketi kıvamına ulaştığını sual edenler; kafalarının içinde ÖDP'nin geleceğine dair tereddüt taşıyanlar; saman alevi gibi yanıp sönenler; bir görünüp bir yok olanlar; kürsülerden süslü sözcüklerle konuşan ama kalplerinde aşk taşımayanlar; yalpalayanlar, benden buraya kadar diyenler Kaçkarlı delikanlıyı mutlaka tanısın. Geleneklerine bağlı kalmanın çoğu zaman namuslu kalmak olduğunu kimse unutmasın.

Feyyaz Kurşuncu. 1950 Konya doğumlu. AİTİA öğrencisiyken tutuklandı. THKP-C davasından yargılandı. Bir süre cezaevinde kaldı. 1974 sonrası THKP-C'nin görüşlerini terk etti. Bir grup arkadaşıyla önce Militan Gençlik sonra Halkın Yolu ismiyle dergi çıkardı. Halkın Yolu çevresinin iç tartışmaları sonrasında bir grupla birlikte Halkın Yolu'ndan ayrıldı. Doğu Perinçek'in Genel Başkanlığı'nı yaptığı TİKP'ye katıldı. 1980'li yıllarda SP içinde yer aldı. Ortaya çıkan

görüş ayrılıkları nedeniyle SP'den ayrıldı. Kendisine, Sosyalist Birlik ismini veren grubun içinde bulundu. BSP'ye daha sonra da ÖDP'ye katıldı. İki dönem ÖDP Ankara İl Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu.

Feyzullah Ertuğrul. 1926 Muğla doğumlu. Kızılçullu Köy Enstitüsü ve Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nü bitirdi. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptı. Bir dönem ilköğretim müfettişi olarak çalıştı. Öğretmen mücadelesinin önemli isimleri arasında yer aldı. 1967'de TÖS Genel Başkanı oldu. Bu dönem baskıya, sürgüne uğradı. 1989-90'da Eğit-Der Genel Başkanı seçildi. Eserleri arasında *Köy Çocuklarından Anılar, Özgürleşme Yolunda Unutulmuş Bir Uğrak: Hasan Ali Yücel-Kenan Öner Davası, Köy Enstitüleri Sistemi ve Düşündürdükleri* sayılabilir.

Fiili eleştiri. Eleştirinin "fiili"si olabilir mi? Olur elbet. Türkçesi dayak atmaktır. Kimi sol grupların, suç olarak değerlendirdikleri davranışlar karşısında ya da örgütsel açıdan yapılan hatalar sonucunda fiili eleştiri yolunu seçtikleri biliniyor.

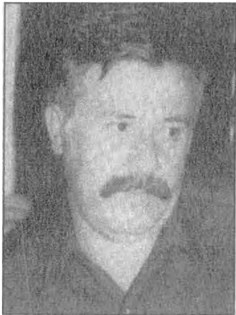
Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF). 1965 yılının Aralık ayında daha önce okul bazında mevcut fikir kulüplerinin biraraya gelmesiyle kuruldu. İlk kurucular arasında SBF, DTCF, Hukuk Fakültesi, Fen Fakültesi, Yüksek Öğretmen Okulu ve fikir kulüplerinin temsilcileri bulunuyordu. 17 Aralık 1965 tarihinde SBF'den Hüseyin Ergün, Kudret Ulutürk, İsmet Özel, Erdal Türkkan, Ümit Hassan, DTCF'den Ataol Behramoğlu, Fen Fakültesi'nden Asaf Köksal, Hukuk Fakültesi'nden Zülküf Şahin, Şirin Yazıcıoğlu, Taylan Türker, YÖO'dan Mevlüt Korkmaz, Talip Özay, Rıfat Murat, Dudu Körücekli'nin Ankara Valiliği'ne yaptıkları başvuru gençliğin mücadelesi için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. FKF'nin kurulması gençliğin anti emperyalist yönle sınırlanan mücadelesinin yavaş yavaş sosyalizme doğru evrilmesi anlamına geliyordu. FKF'nin ilk temelleri gençlerin kendi olanaklarıyla çıkarttıkları Dönüşüm dergisi çevresinde kurulan ilişkiler sayesinde atıldı. Dönüşüm, kendisini sosyalist bir gençlik dergisi olarak tanıtıyordu. FKF gösterdiği performansla kısa sürede gençliğin merkezi örgütü haline geldi. Her türlü anti emperyalist gösteriyi FKF'li gençler organize ediyor, aktif ve kitlesel katılım sağlıyordu. Sonradan, yani 12 Mart günlerinin silahlı sol gruplarının önder kadroları isimlerini ilk kez FKF çatısı altında sürdürülen mücadale içinde duyurmaya başladılar. Bu, FKF'nin Türk solu açısından önemini vurgulayan bir noktadır. FKF'nin Kurucular Kurulu 21 Aralık 1965 tarihinde ilk toplantısını yaptı. Hüseyin Ergün, Kudret Ulutürk, Ahmet Ali Arlı, Asaf Köksal, Erol Barutçugil, Ataol Behramoğlu, Orhan Ali Yücealp, Zülküf Şahin, Erol Temelkuran, Mevlüt Korkmaz, Dudu Körücekli Genel Yönetim Kuruluna seçildiler. GYK ise kendi arasında yaptığı görev bölüşümünde genel başkanlığa Hüseyin Ergün'ü getirdi. Hüseyin Ergün'ün bir süre sonra askere gitmesi nedeniyle genel başkanlığa Kudret Ulutürk seçildi. FKF, Kavga isimde bir bülten çıkarmaya başladı. FKF'nin amacı "Kulübümüz toplumcu dünya görüşü çerçevesinde düşünme ve davranma yetisine sahip yüksek öğrenim gençlerinin; aralarındaki dayanışmaya, karşılıklı eğitime, iş ve eylem birliğine dayanan örgütüdür" şeklinde açıklanıyordu. TİP'le yakın ilişkisi olmasına karşın "Yalnız iktidara gelmeye yönelmek ve ya da iktidara gelme savaşı veren bir kuruluşu açıkça desteklemek, yani siyasete karışmak örgütümüzün konusu dışındadır." denilerek belki de bağımsız bir öğrenci hareketi yaratma niyeti tüzüğe yansıtılıyordu. TİP içinde başlayan sol içi tartışmalar yavaş yavaş FKF içinde etkisini göstermeye başladı. FKF 1. Kurultayı'na bu şartlarda gidildi. GYK'ya İzzet Ararat, Ahmet Ali Karlı, Asaf Köksal, Ergun Türkoğlu, Burhan Gürcan, Mustafa Kamer, Nail Gürman seçildi. Genel Başkanlığa ise İzzet Ararat getirildi. 1. Kurultay'da FKF üyesi Fikir Kulübü sayısı 11 iken dönem sonunda bu sayı 26'ya çıktı. Ayrıca İstanbul Sekreterliği'nin oluşturulmasına karar verildi. 21 Mayıs 1966 tarihli kararla Veysi Sarısözen İstanbul Sekreteri olarak atandı. FKF 2. Kurultayı 1968'in 23-24 Mart günlerinde

Ankara'da toplandı. Kongre Başkanlığına birden fazla aday çıktı. Osman Saffet Arolat 90 oyla seçimi kazandı. 2. Kurultay'da yaşanan tartışmalar ve birden çok adayın çıkması ilerideki yıllarda gençliği ayrılığın eşiğine kadar götürecekti. FKF yönetimi sokak gösterilerine sıcak bakmıyor, faşizmi hızlandıracağını öne sürüyordu. FKF muhalefeti ise "devrimcilerin görevinin düşmanın üstüne üstüne gitmeyi bilmek olduğunu, faşizm gelir diye harekete geçmemenin faşizme teslim olmak anlamına geleceğini" vurgulayarak, daha militan bir mücadele çizgisinin izlenmesi gerektiği üzerinde duruyordu. FKF merkezi TİP içindeki tartışmalarda TİP merkezine yakın isimlerden oluşuyordu. Muhalefette ise genel hatlarıyla Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Doğu Perinçek ve arkadaşları bulunuyordu. Eylem çizgisi noktasında başlayan tartışmalar bir süre sonra MDD-SD saflaşması şeklinde devametti. Bu kurultay, MDD yanlısı Doğu Perinçek'in FKF Genel Başkanlığı'na seçilmesiyle sonuçlandı. Ancak Perinçek'in başkanlığı ne eski yönetimin ne de muhalefetin içine sindi. Taban ile tavan arasında, merkez ile İstanbul Sekreterliği arasında ciddi bir uyumsuzluk bulunuyordu. TİP yönetimi de Doğu Perinçek ve ekibinden rahatsızdı. Sonunda Genel Yönetim Kurulu'nda yapılan bir güven oylamasıyla Perinçek ve ekibi yönetimden uzaklaştırıldı. Yerine Zülküf Şahin Genel Başkanlığa getirildi. Yeni yönetimin ilk icraatı Doğu Perinçek zamanında girilen Dev-Güç'ten ayrılmak oldu. Bu dönem, gençlik mücadelesi içinde ilk ciddi bölünmeye tanıklık yaptı. Deniz Gezmiş ve arkadaşları FKF'nin eylem çizgisini eleştirerek DÖB'ü kurdu. Bu grup, FKF içinde kalıp muhalefet yapmak yerine belki daha kolaycı bir yolu seçip ayrı örgütlenmeye gidiyordu. FKF içinde sular bir türlü durulmuyordu. FKF'nin çizdiği çerçeve ve sunduğu eylem biçimi gençlerin isteklerini ve hayallerini karşılamaktan uzaktı. FKF içindeki muhalif hareket yeni bir kurultay toplanması için yönetimi zorluyordu. Ardı arkasına verilen istifalar, yayınlanan bildiriler, toplanan imzalar FKF'yi 3. Kurultayı'nı toplamaya zorunlu kıldı. 1968'in 4-5 Ocak günlerinde toplanan kurultayda genel başkanlık için iki aday yarıştı. TİP'li gençlerin adayı Hüseyin Ergün, MDD'cilerin adayı ise Yusuf Küpeli'ydi. Küpeli Genel Başkanlığa seçildi. Yeni yönetim ilk bildirisiyle FKF'nin MDD görüşlerini benimsediğini kamuoyuna deklare etti. Yeni dönem DÖB'lü öğrencilerin de FKF'ye katılmalarıyla daha militan bir çizgide cereyan etti. Aynı zamanda yeni dönem, sonradan THKP-C'nin çekirdek kadrosunu oluşuturacak olan Mahir Çayan ve arkadaşlarının gençlik mücadelesine damgalarını vurmaya başladıkları bir dönem oldu. Yeni dönemin bir başka dikkat çeken yanı da, genel olarak MDD'ci olarak bilenen çevrenin kimi farklılıklar yaşamaya başlamasıydı. Doğu Perinçek ve Mahir Çayan, MDD yorumları ve Türkiye devriminin izleyeceği yol konusunda farklılıklarını açıkça dile getiriyorlardı.Bu tartışmalara FKF içinde başlayıp biten tartışmalar değildi. İşin asıl kaynağı Türk solu içinde yaşanan tartışmalardı. Bu süreçte, Sadun Aren-Behice Boran, Mihri Belli, Mahir Çayan ve Doğu Perinçek Türk solunda yıllarca sürecek bir ayrılığın temellerini atıyorlardı. Bütün bu tartışmalar FKF'yi yeni bir kurultaya taşıdı. Bu kurultayda FKF ismini değiştirdi ve Türkiye Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (Dev-Genç) adını aldı. Yeni dönemin isim değişikliğinden öte bir anlamı vardı. Mahir Çayan'ın görüşlerine yakın duran öğrenciler Dev-Genç yönetimine ağırlıklarını koyuyorlardı. Yapılan seçimlerde Atilla Sarp Genel Başkanlığa, İrfan Uçar Genel Sekreterliğe getirildi. Yönetim Kurulunda ise Ergun Aydınoğlu, Gün Zileli, Oral Çalışlar, Aktan İnce, Tuncay Çelen, Ömer Özerturgut bulunuyordu. Daha sonra Doğu Perinçek'in görüşlerini savunan Aktan İnce, Gün Zileli, Oral Çalışlar ve Ömer Özerturgut istifa ettiler. Yerlerine Oktay Etiman, Hüseyin Onur, Ruhi Koç ve Nurettin Öztürk getiril-

diler. FKF ismini Dev-Genç'e dönüştürerek tarihteki yerini alıyordu ama, gençliğin anti emperyalist mücadalesini, gerçekleştirilen yüzlerce öğrenci eylemini, gençliğin sosyalizme evrilme sancılarını, izleri bugün de devam eden devrim tartışmalarını geride bırakarak; ve mutlaka bilgi, birikim, deneyime sahip çıkıp FKF'den bugüne ait önemli dersler çıkartmak niyetiyle.

Fikri Sönmez. 1938 yılında Fatsa'da doğdu. Terzi Fikri olarak da bilinir. Terzi olması önemlidir. Terzi yanında çalışmaya başlayan, ailesinin ve kendisinin geçimini terzilik mesleği ile sağlayan, 1979 yılında yapılan yerel seçimlerde Fatsa Belediye Başkanı seçilen bir halk önderi. Belediye Başkanlığı sırasında tutuklanan Fikri Sönmez, cezaevi şartlarında yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak yaşama veda etti. Öldüğünde 47 yaşındaydı. Fikri Sönmez sosyalist düşüncelerle 1965 yılında TİP içinde tanıştı. Köylü direnişlerinin içinde yer aldı. Mahir Çayan ve arkadaşlarına yardım ettiği gerekçesiyle tutuklandı. THKP-C davasından yargılandı. 20 ay tukulu kaldı. Çıktıktan sonra devrimci mücadeleye katıldı. Karadeniz fındık mitinglerinin örgütleyicisi oldu. Bu yıllarda Karadeniz'de etkin bir hareket olan Devrimci Yol'la tanıştı. Halk arasında sevilen sayılan bir insandı. Devrimci Yol Fikri Sönmez'i 1979 yerel seçimlerinde aday gösterdi. Düzen partileri olarak bilinen partilerden daha fazla oy alarak seçimleri kazandı. Devrimci bir hareketin adayının bağımsız girdiği seçimleri kazanması dikkat çekti. Fikri Sönmez, belediye faaliyetleri çerçevesinde önemli ve kayda değer işler yaptı. Çamura son kampanyaları, şeffaf yönetim, küs olan ailelerin barıştırılması, halk şenlikleri, halkın yönetime halk komiteleri aracılığıyla doğrudan katılması, sözün, yetkinin ve kararın halkın elinde toplanması gibi alternatif bir kültür sayılabilecek işlerden dolayı Terzi Fikri yönetimindeki Fatsa özellikle sağ kesimin tepkisini çekti. Sağ basın Fikri Sönmez'i ve Fatsa'yı hedef gösterdi. 12 Eylül'den kısa zaman önce Fatsa'ya Nokta Operasyonu düzenlendi. Aralarında Terzi Fikri'nin de bulunduğu halk komitelerinin yüzlerce üyesi tutuklandı. Fatsa Devrimci Yol davasının sanığı olan Fikri Sönmez, yaptığı kişisel savunmasında "Ben ne yaptımsa halkımla yaptım" diyerek, Fatsa'yı ve belediye yönetimini, oradaki devrimci faaliyeti bir biçimde özetliyordu. Fatsa'da yapılan, sosyalistlerin yerel demokrasi ve yerel yönetim anlayışının çarpıcı bir uygulamasıydı. "Koca reis" lakaplı Fikri Sönmez 4 Mayıs 1985 tarihinde Amasya cezaevinde kalbine yenik düşerek hayata gözlerini yumdu. Şair Ersin Ergün'e göre "Orkestranın şefi susmuştu."

Fikri Sönmez

Arsız bizim geceler
nice beyinleri karartır
arsızdır bu duvarlar
nice yürekleri aşındırır
ama sen, nice keskin
sürücülerden
önce dönerdin virajı
ağır ama, dikkatli
hem de yaş kırkyedi
bir kez olsun düşmedin
ağına karamsarlığın
bir kez olsun kuşku yumağı
örmedin

Nereye böyle Koca Reis
Sayın Başkan nereye
karanlığın mumu kesilir mi
kızların oğulların öksüz
bir avuç topraksız
bir avuç topraksız ve etrafı
tel duvar ve parmaklık
bundan beter çaresizlik var mı.

Fikri Sönmez bu şafaklarda. Fatsa Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in ardından Şair Can Yücel'in deyişi. Böyle bir sözcük oyununu Can Yücel'den başkası zaten başaramazdı.

Filistin kampları. Filistin kampları ve Sovyetler Birliği/Doğu Bloku ülkeleri, Türkiyeli solcular için neredeyse ikinci adresti. TKP'li

Deniz Gezmiş'in Filistin Kamplarında kullandığı kimlik

olup da, Sovyetler Birliği'ndeki üniversitelerde eğitimden geçmeyen, Doğu Bloku ülkelerinde kurulan parti okullarında ders görmeyen yok gibiydi. Silahlı grupların uğrak yeri ise Filistin'di. Filistin kamplarında askeri eğitimden geçmek özellikle 68 kuşağının hayallerini süslüyordu. Filistin mücadelesinin 68 kuşağı arasında çok saygın bir yeri vardı. Hemen her genç, gerilla eğitiminden geçecek ve Che gibi olacaktı. Filistin kamplarını en sık ziyaret edenler Deniz Gezmiş ve arkadaşlarıydı. Deniz Gezmiş 1969 yılında Filistin kamplarında bir süre askeri eğitim gördü. FKÖ ile Denizler arasında sıcak bir ilişki kurulmasına neden olan trafik, karşılıklı beklentilerin de artmasına yol açıyordu. İki taraf için de ilişki, enternasyonalist dayanışma noktasında açıklanıyor, Türkiyeli gençler askeri eğitimden geçiriliyor, Filistinliler de Türkiye'yi, Ortadoğu'da yeni bir devrimci başkaldırının adresi olarak değerlendiriyorlardı. PDA çevresinden Bora Gözen ve sekiz arkadaşı İsrail'e karşı Filistinlilerle omuz omuza çarpışırken öldürüldüler. Filistin kamplarına gidip gelenler arasında Şahin Alpay, Cengiz Çandar gibi isimler de bulunuyordu. Filistin kamplarıyla kurulan köprünün trafiği 12 Eylül'den sonra da sıklaştı. 12 Eylül askeri darbesinden sonra pek çok solcu Filistin'e geçti. Filistin Kurtuluş Örgütü'yle en organize ilişkiyi kuran hareket ise Devrimci Yol'du. Devrimci Yol'un önderliğinde kurulan FKBDC'nin Filistin'de kampları bulunuyordu. 12 Eylül'e karşı kırsal alanda bir gerilla mücadelesi başlatma kararı alan Devrimci Yol, 1980-84 arasında yaklaşık beşyüz kadrosunu kamplarda eğitti. 1980'lerin ikinci yarısından sonra PKK, 1990'lı yılların başından itibaren de DHKP-C (Devrimci Sol) Filistin kamplarını kullanmaya başladı.

Fokoculuk. Partili mücadeleye gerek kalmadan, askeri eylemler zemininde ortaya çıkacak örgütlenmeyle devrime ulaşma anlamında. THKO'nun fokocu bir anlayışla örgütlendiği ileri sürülüyordu. Mahir Çayan Toplu Yazıları'nda fokoculuğu şöyle eleştiriyordu: "Şehirkır ilişkilerini, silahlı propaganda ve öteki mücadele biçimlerini diyalektik bir bütün olarak görmeyen, tek ve bütün olarak kırları ve silahlı propagandayı alan, şehirlerin ve de öteki mücadele biçimlerinin tali rolünü önemseyen bir görüştür. Bu görüşün temelinde, öncünün mücadelesi ile köylülerin derhal silaha sarılarak, savaşın kısa zamanda halk savaşına dönüşeceği düşüncesi yatmaktadır. Dolayısıyla bu çizgi de 'sol' bir kendiliğindenciliktir."

Fraksiyon. Halk arasında "Franksiyon" şeklinde telaffuz edilir. Siyasi hareket anlamında kullanılır. Özelikle devrimcilerin etkin olduğu bölgelerde halkın gençlerin siyasi tercihlerini öğrenmek için sorduğu "hangi franksiyondansın" sorusu cümle içinde kullanımına örnektir.

Fuat Erdoğan. 1962 Denizli doğumlu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Avukat olarak tutuklu ve hükümlü ailelerinin sorunlarıyla ilgilendi. Devrimci Sol örgütüne yönelik operasyonlar sırasında 28 Eylül 1994

Fuat Erdoğan (üstte) arkadaşı İnönü Alpat'la şakalaşırken

tarihinde İstanbul Beşiktaş'ta iki arkadaşıyla birlikte öldürüldü. Fuat Erdoğan, İsmet Erdoğan ve Bem-Sen eski Genel Başkanı Elmas Yalçın'ın öldürülmesi 90'lı yılların ilk yarısında yoğunlaşan yargısız infazların çarpıcı bir örneğini oluşturdu.

Fukara. Ulaş Bardakçı' nın lakabı.

Füruzan. Öykü ve roman yazarı. 1935 İstanbul doğumlu. 1968 kuşağını anlattığı 47'liler romanıyla dikkatleri çekti. Eserleri arasında *Parasız Yatılı, Benim Sinemalarım, 47'liler, Gecenin Öteki Yüzü* sayılabilir.

G

Garbis Altınoğlu. 12 Mart'tan sonra TİİKP çizgisinden ayrılan ve sol tarihe "Birinci tasfiyeciler" olarak geçen grubun lideri. Ayrıldığı grupla birlikte Halkın Birliği dergisini çıkarttı. Aynı isimle kurulan örgütün lideri oldu. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. Ağır işkencelerden geçti. Garbis Altınoğlu'na işkence yapan polis Sedat Caner itirafçı oldu ve Altınoğlu'na nasıl işkence yaptığını detaylarıyla anlattı.

Gazi katliamı. İstanbul Gazi Mahallesinde 12-13 Mart 1995 tarihlerinde genellikle ilerici insanların devam ettiği bir kahvehanenin taranmasıyla başlayan olaylar iki gün boyunca sürdü. Kahvehane katliamını protesto eden mahalle halkının üstüne açılan ateş sonucunda 17 insan yaşamını yitirdi. Gazi Mahallesinde yaşanan olaylar kahvehanenin taranmasından başlayarak tam bir provokasyondu. Gazi mahallesi genellikle ilerici, devrimci insanların yaşadığı bir bölgeydi. Karanlık güçler Gazi'yi bu yüzden hedef olarak seçmiş, halkı sindirmek istemişti. Olaylar sırasında halkın üzerine uzun namlulu silahlarla ateş açan polislerin daha sonra Susurluk çetesiyle ilişkileri açığa çıkacaktı.

Gazi Eğitim boykotu. Türkiye tarihinin en uzun süren öğrenci boykotlarından birisi. 1. MC'nin iktidara gelmesinden hemen sonra okulların özellikle de öğretmen yetiştiren kurumların faşistleştirilmesi kampanyası bizzat hükümet eliyle açıldı. Eğitim Enstitülerine faşist militanlar dolduruldu. Bu saldırılardan Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü de nasibini aldı. Devrimci öğrencilerin yoğun olduğu GEE, MC'nin baş hedeflerinden biriydi. MC Enstitü müdürünü görevden alıp yerine bir MHP'liyi atadı. 1975 öğrenim yılı, okul içine yerleştirilen ve dışarıdan getirilen faşistlerin saldırısıyla başladı. Saldırılar polisin gözleri önünde oluyordu. Devrimci öğrenciler hem saldırıya uğruyor hem de gözaltına alınıyorlardı. Baskılar ve saldırılar dayanılmaz boyutlardaydı. 3 Kasım sabahı topluca okullarına gelen öğrenciler, dışarıdan getirilen faşistler ve polisler tarafından okulun işgal edildiğini gördüler ve dersbaşı yapamadan geri döndüler. Geri dönüş sırasında Beşevler bölgesinde bir faşist saldırıyla karşı karşıya kaldılar. Çıkan çatışmada Ülkü Ocakları'na üye bir öğrencinin ölmesi GEE'nin devrimci öğrencileri için sonun başlangıcı oldu. Öğrencinin ölümü üzerine artık devrimcilerin okula gitmesinin hiç bir şansı kalmamıştı. Cenaze tam bir gövde gösterisine dönüştürüldü. Bunun üzerine Gazi-Der süresiz boykot kararı aldı. AYÖD yönetimi boykotun okulu faşistlere terk etmek anlamına geleceğini belirterek alınan karara karşı çıktı ama sonucu değiştiremedi. Boykot yaklaşık iki yıl sürdü. Müzik ve Beden Eğitimi bölümleri, boykota katılım yüzde yüz olduğu için kapatıldı.

Gecekondu mahallelerinin faşistleştirilmesi. Birinci MC hükümetinin bütün bir ülkeyi faşistleştirme çabasının bir tarafını da gecekondu mahallelerinin faşistleştirilmesi oluşturuyordu. 1976 yılıyla birlikte özellikle ilerici, devrimci halkın oturduğu mahallelere karşı faşist saldırılar yoğunlaştı. 1976'nın 13 Mart günü Ankara Abidinpaşa gecekondu bölgelerinde faşistlerin saldırısı sonucunda

Ata Yıldırım isimli bir devrimci öldürüldü. Böylece çatışmalar okullardan ve işyerlerinden sonra mahallelere de sıçramış oldu.

Gecekondu yıkılmaz halk bunu unutmaz. 1970'li yıllarda yoğunlaşan kırdan kente göç olgusu gecekondulaşmayı beraberinde getirdi. Büyük kentlere göçen halk barınma sorununu kendi yöntemleriyle çözmeye çalıştı ve insan sağlığına aykırı ve sağlıksız kent anlamına gelen yapılaşmalar ortaya çıktı. 1970'li yıllar aynı zamanda sol hareketlerin gecekondu bölgelerine ağırlık verdiği ve önemli bir güç haline geldikleri yıllar oldu. Yasalara göre suç sayılan gecekonduların yıkılması, sol örgütlerin gecekondu mahallelerinde gösterdikleri direniş nedeniyle gerçekleşemedi. Gecekondu yıkmak isteyen zabıta ve polis ekipleri mahalleye dahi giremiyorlardı. Sol örgütler gecekondu direnişlerini "Gecekondu yıkılmaz halk bunu unutmaz" sloganı çerçevesinde örgütlüyorlardı. Büyük kentlerin çevresindeki arazilere sol örgütlerin yardımlarıyla el koyan mahalleliler, imar afları sayesinde yıllar sonra zengin oldular.

Geleceği Birlikte Kuralım (GBK). Devrimci Yol lider kadroları 1990'ların başında cezaevinden çıktıktan sonra ideolojik-politik ve örgütsel konuları içeren bir tartışma süreci başlattılar. Tartışma süreci sonunda yasal bir parti kurulması kararına vardılar. GBK parti girişimi olarak adlandırılan sürecin anahtar sorusu "Ne olacak bu memleketin hali"ydi. GBK süreci, 12 Eylül yenilgisinin şokunu yavaş yavaş atlatan solun ülke sorunlarına sahip çıkmasının ve aynı zamanda kendi örgütlülük anlayışını sorgulamasının zemini oldu. GBK katılımcılığı esas aldı. Bireyi siyasetin öznesi haline getirmenin formülünü geliştirmeye çalıştı. GBK, "Nasıl bir toplum isteniyorsa öyle bir örgütlülük" anlayışıyla özgürlüğü ve demokratik işleyişi merkezine oturttu. GBK sürecinde ağırlıkla Devrimci Yol geleneğinden gelenler, Sosyalist Devrim Partisi üyeleri, 68 kuşağı devrimcileri, tek tek sosyalist, solcu bireyler bulunuyordu. Sosyalist hareketleri bir zenginlik olarak kabul eden GBK, birey hukuku temelinde örgütlenmeyi hedef aldı. GBK zemininde tartışılan parti programının ayırt edici özelliği "Geriye çağırma ilkesi"ydi. GBK'da hakim anlayış sosyalist bir parti değil, kitlesel sol bir partinin kurulmasıydı. Süreç boyunca Anadolu'nun hemen bütün illerinde tartışma toplantıları düzenlendi. GBK parti formuna kavuşmadan, ÖDP fikri ortaya çıktı ve GBK ÖDP'nin kurucu bileşenlerinden birisi oldu.

Gençay Gürsoy. 1939 doğumlu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyelerinden. TİP içerisinde siyasal faaliyetine başladı. Gürsoy, Mehmet Ali Aybar'a yakın görüşler savundu. 12 Eylül sonrası 1402 Sayılı Yasa'yla üniversiteden uzaklaştırıldı. Gürsoy, mahkeme kararıyla bu görevine döndü. ÖDP'ye katıldı ve PM-MYK üyeliğine seçildi. Bir dönem Türk Tabipleri Birliği Başkanlığı yaptı. Halen TTB Başkanlığı görevini sürdürmekte.

Gençlik Gerçeği. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi yanlısı gençler tarafından çıkartılan Genç Sosyalist dergisinin sıkıyönetim tarafından kapatılmasının ardından yayına başlayan 15 günlük gençlik dergisi.

Genç komünistler marşı. 1920'li yılların başında kurulan TKP'nin gençlik kesiminin marşı.

Türkiye'nin genç işçileri
Genç komünist olunuz
Sınıf kavgası yolumuz
Hiç durmadan ileri

Geçti Lenin başımıza
Seliz akar gideriz
Çıkma patron karşımıza
Yakar yıkar gideriz

Bükülemez işçi kolu
Çelikten kuvvetlidir
Hey Lenin (Komsomollu)
Genç komünist

Bir giderse bin gelir
Komünizm ilerliyor
Komuna durağımız

Başka türlü kurtuluş yok
Leninizm bombamız

Genç Sosyalist. TSİP yanlısı gençlerin çıkardığı 15 günlük dergi. Dergi sıkıyönetim tarafından Şubat 1979'da kapatıldı.

Genel af kampanyası. 12 Mart sonrası açılan kampanya. Bu kampanya bütün demokratik kurum ve kuruluşlarca desteklendi. Sonuçta Ecevit hükümeti 1974 yılında genel af ilan etti.

Geniş Cepheciler. 1965 yılında ODTÜ Fikir Kulübü'nde iki grup bulunuyordu. Birincisi TİP'liler ikincisi ise Geniş Cepheciler. Bu ayrışmanın başka bir simgesi daha vardı. TİP'liler "ütülü pantolonlular", Cepheciler ise "halk çocukları"ydı.

Gerçek. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi görüşleri doğrultusunda yayın yapan 15 günlük dergi. Dergi daha çok ajitatif yazılara ve haberlere yer veriyordu. İlk sayısı Mayıs 1975'te yayınlandı. 12 Eylül 1980'de kapatıldı. Bu zaman içerisinde 187 sayı yayınlandı. 1977'den itibaren kapatılana kadar haftalık olarak çıktı.

Gerillaburger. Devrimci Yol hareketi tarafından oluşturulan Ana Gerilla Birliği üyelerinin zaman zaman kendilerine yaptığı hamburgere benzer özel yemeğe verdikleri isim.

Geriye dönüş. 1970'li yıllarda sol gruplar arasında yoğun bir biçimde tartışılan konu. Sosyal emperyalizm tartışmalarının alt başlıklarından birisi. Sosyalist bir ülkede kapitalizme geriye dönüşün mümkün olup olmadığına dair soruları içeriyordu. Sovyetler Birliği'ne sosyal emperyalist diyen gruplar geriye dönüşün mümkün olduğunu söylerken Sovyetik gruplar böyle bir gelişmenin mümkün olmadığı üzerinde duruyorlardı. Her iki tarafın da ileri sürdüğü ve hep ustalardan alıntılarla güçlendirilen görüşleri bulunuyordu. Üst yapının alt yapıyı belirlediği geçiş süreci boyunca geriye dönüşün mümkün olabileceği ama bunun ifade edildiği gibi kolay olmayacağı noktasında görüş ileri süren gruplar da vardı. Devrimci Yol, Kurtuluş gibi gruplar bu tartışmada daha ortayolcu bir duruşu tercih ediyorlardı.

Giyim kuşama dikkat. Yıllar boyu devrimcilerin giyiniş tarzları tartışma konusu yapıldı. Özellikle 70'li yıllarda, sol gruplar kadrolarına sıkı sıkı tembihte bulunuyordu. Sorun, dergi yazılarına konu edildi. Halka yüzyüze duran bir tarzla çalışan, onların evlerine girip çıkan, gecekonduda yaşayan insanları hedef kitle olarak belirleyen devrimciler halkın tepkisini çekmemek için hal ve hareketlerine, giyim ve kuşamlarına dikkat ediyordu. Bu, bir süre sonra, neredeyse tek tip giyinmeye yol açtı. Bir kot, eski bir bot, üstte bir parka, kısa saçlar bir devrimcinin tipik görüntüsüydü. Kantarın topuzunun kaçtığı zamanlar da oluyordu. Yeni bir elbise, ayakkabı giymek kimine göre utanç vesilesiydi; eskitilip, öyle giyiliyordu. Nazım Hikmet, 1970'li yıllardan çok önce giyim kuşam meselesini dizeleriyle netleştiriyor, hem o günlere hem de sanki bugünlere atıfta bulunuyordu.

Bana
"temiz gömlek giymek
düşmanıdır" diyenler varsa eğer
muazzam hocamın
resmine baksın.
Ustalarımın ustası Marks'ın
ceketi rehineydi
belki bir öğün yemek yerdi
dört günde
dalgalanırdı fakat
heybetli sakalı
bembeyaz
tertemiz
kolalı
bir gömleğin üstünde
Ütülü pantolona idam hükmünü kim verdi?
Tosunlar
şu bizim tarihi de okusunlar
"1848'de kurşunlar
demir bir tarak gibi geçerken
başından
halis İngiliz kumaşından
halis İngiliz modasıyla

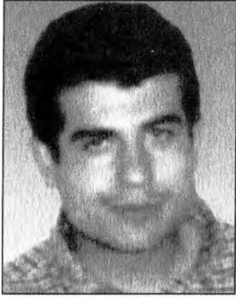
ütülü mum gibi pantolon giyerdi
-alanglez-
insanların en büyüğü Engels
Vladimir İliç Lenin
ateşten bir dev gibi çıktığı zaman barikata
yakalığı da vardı, kravatı da
Bana gelince
Ben ki,
herhangi bir proleter şairiyim
Marksist-Leninist şuur
30 kilo kemik
7 litre kan
bir iki kilometre kadar damar
adale, et, sinir ve deriyim
ne kafamın dışındaki kasket
içindekine delalet
eder
ne de biricik fötrüm beni
geçmişte olan geçmişe alet
eder
Buna rağmen ben
haftada altı gün
kasketliysem eğer
haftada bir gün
sevgilimle seyrana giderken
biricik fötrümü
tertemiz
giymek içindir bu
Fakat
neden benim iki fötrüm yok
ne dersin üstat¿
Tembel miyim¿
Hayır!
Günde 12 saat
sayfa bağlamak
ayakta dikilip
anası ağlamak
sapına kadar çalışmaktır
Kapkara cahil miyiz-
Hayır!
Mesela
"Sat-Sin" bey kadar cahilü
cühela
olmasam gerek
Budala mıyım¿
Eh
pek
değil
Belki biraz derbederim
Lakin hep
asıl sebep
proleterim
be birader
proleter
Ve benim iki fötrüm, ancak
her proleter gibi
Barsolino-Habik-Mosan-Mançester
tezgahlarının sahibi
olursam-olursak-olacak!
ve illlaaaaaaa
Laaaaaaaaaaa

Gizli işgal. Emperyalist sömürünün, üçüncü bunalım döneminin özelliklerine uygun olarak, ülke işgalleriyle değil, ekonomik ve kültürel ilişkiler çerçevesinde sürdürülmesi. Ayrıntılı bilgi için bakınız: "Üçüncü bunalım dönemi."

Gizli faşizm. Faşizmin gizlenerek uygulanması. Ayrıntılı bilgi için bakınız: "Sömürge tipi faşizm."

Goşizm. Özellikle TKP, TİP, TSİP yanlılarının, maceracı olarak niteledikleri grupları eleştirirken kullandıkları ifade. Terminolojide sol sapma kavramına denk düşen goşizm, bu gruplar tarafından silahlı mücadeleyi temel alan ve "küçük burjuva devrimciliğinin" temsilcileri saydıkları Devrimci Yol, Devrimci Sol, Acilciler ve benzeri gruplar için kullanılıyordu.

Gökalp Eren. 1968 kuşağının öğrenci liderlerinden. 1967 yılında İTÜ Maden Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin sekreterliğini yaptı. Özel okullar yürüyüşünün ve o dönemde sık yaşanan okul işgallerinin örgütleyicilerinden. 1969-70-71 yıllarında Dev-Genç Bölge Yürütme Kurulu üyesi seçildi. 15-16 Haziran olaylarında gözaltına alındı. THKO'nun kurucularından. 12 Mart döneminde açılan Dev-Genç davasından hüküm giydi. 70'li yılların başında yeniden THKO örgütlenmesinin içinde yer aldı. 12 Eylül'den sonra açılan TDKP davasında Merkez Komite üyesi olduğu iddiasıyla yargılandı. İki sene hapis yattı. 68'liler Vakfı'nın kurucuları arasında yer aldı.

Gökalp Çiftçioğlu

Gökalp Çiftçioğlu. 1959'da Eskişehir'de doğdu. 1976'da Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari İlimler Fakültesi'ne girdi. Ankara'da Dev-Genç ve Devrimci Yol içinde yer aldı. 12 Eylül'e kadar Ankara'nın yoksul gecekondu semtlerinde siyasal ve askeri sorumluluklar üstlendi. 12 Eylül sonrası Zekeriya Aydemir'in organizasyonunu yaptığı Devrimci Savaş Birlikleri içinde bulundu. 4 Mart 1982'de İstanbul Seyrantepe'de polisle girdiği çatışmada öldürüldü.

Gökyüzü. Aylık gençlik kültür sanat dergisi. "Yalnız bugünü değil, yarını da. Yalnız yeryüzünü değil, gökyüzünü de istiyoruz" başlığı ile çıkan derginin sahibi Adnan Akfırat, yazıişleri müdürü ise Nihal Bilgili'ydi. Aydınlık-TİKP görüşlerindeki gençlerin çıkardığı derginin ilk sayısı Ocak 1986'da yayınlandı. Gökyüzü'nde ağırlıkla, gençlik sorunları, kültür, sanat yazıları çıktı. Birinci sayısında çıkarken başlığıyla, derginin isminden hareketle, gökyüzünün altında bulunan her sorunun gençliğin ilgi alanına girdiği, gençliğin bu sorunları mücadele konusu yapacağı belirtiliyordu. Dergi, Aydınlık-TİKP çizgisindeki gençler tarafından çıkartılmasına karşın, o dönem gençliğinin çeşitli kesimlerine sayfalarını açmasıyla dikkat çekti.

Gölgeli adalet. Sıkıyönetim mahkemeleri için yapılan bir tanımlama. Sıkıyönetim mahkemelerinde dağıtılan adalet tipik bir çifte standart örneğiydi. Bu da hiçbir zaman adalet sayılmadı. Mahkemeler işkence altında alınan ifadelere dayanarak binlerce yıl ceza verdi. Sanıklara savunmaları için yeterli süre ve uygun şartlar yaratılmadı.

Görüşler. Sabiha Sertel yönetimde 1 Aralık 1945'te yalnız bir sayı yayınlanabilen haftalık siyasi dergi. 2. Dünya Savaşı yıllarında tüm muhalefeti bünyesinde barındırmayı amaçlayan derginin ilk sayısında dergiye katkıda bulunacakların adları yer alıyordu. Bunlar arasında Pertev Boratav, Behice Boran, Niyazi Berkes, Aziz Nesin, Hulusi Şerif, Adnan Cemgil, Sebahattin Ali ve Kemal Bilbaşar 'ın yanısıra Celal Bayar, Tevfik Rüştü Aras, Adnan Menderes gibi adların bulunması çok ilginçtir. İlk sayıda derginin çıkış amacı şöyle açıklanıyordu: *"Mecmuamız memleketi ve dünya hareketlerini ilgilendiren hadiselerin içyüzlerini anlatmaya çalışacaktır. Edebi, içtimai, iktisadi meselelerle sanat davalarına da aynı derecede ehemmiyet verilecektir."* Görüşler'in G'si orağa benzetilerek dergiye karşı propaganda başlatıldı. Celal Bayar dergi ile ilgisinin olmadığını açıkladı. Gerici güçlerin Tan gazetesini ve matbaasını tahrip etmesinden sonra, 4 Aralık 1945'te yayınına devam edemedi.

Güler yüzlü sosyalizm. İlk kez Çekoslavakya'nın SSCB tarafından işgal edilmesiyle ortaya atıldı. Mehmet Ali Aybar'ın TİP içinde ve sonrasında Sosyalist Devrim Partisi'nde savunduğu sosyalizm anlayışı. Baskıcı olmayan, bürokratizmden uzak bir anlayışı ifade ediyor. SDP, bu anlayışa uygun olarak, parti genel başkanını ve diğer yetkili kurullarına seçilenleri iki senede bir tamamen değiştirirdi. Lider sultasının, siyaset bürokrasisinin hakim olduğu ve yıllarca aynı yüzlerin halkın karşısına çıktığı siyasal anlayıştan bir kopuşu ifade eden bu uygulama, ilk ve son kez SDP'de görüldü.

Gülnur Savran. 1976-80 yıllarında Tüm Üniversite Asistanları Birliği (TÜMAS) içinde çalıştı. 12 Eylül sonrasında üniversiteden ayrıldı. İstanbul'da ilk feminist örgütlenme içinde yer aldı. 11. Tez yayın kurulu üyeliği yaptı. Sosyalist-feminist bir dergi olan Kaktüs ve Pazartesi dergilerinin çıkmasına katkı sağladı. BSP ve ÖDP içinde yer aldı. İlk dönem ÖDP PM ve MYK üyeliğine seçildi.

Gültekin Gazioğlu. Eğitimci TSİP'liydi. Töb-Der içinde uzun yıllar Genel Başkan olarak görev yaptı. 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıktı. Bir süre yurtdışında yaşadıktan sonra Türkiye'ye geri döndü. 10 Ağustos 2005'te hayatını kaybetti.

Gülten Akın. 1933 Yozgat Doğumlu. Şair. Hukuk Fakültesi mezunu. Eşinin işi gereği gezdiği Anadolu kentleri ve insanı şiirine yansıdı. Oğlu Murat Can Koçak Devrimci Yol davası sanığı olarak tutuklandıktan sonra şairliği, cezaevi gerçeği ile daha da büyüdü. Oğlunun da aralarında bulunduğu tutukluların Mamak Cezaevinde gerçekleştirdikleri açlık grevi Akın'ın eserleri arasına "42 Gün"ü dahil etti. *Rüzgar Saati, Kestim Kara Saçlarımı, Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı, Ağıtlar ve Türküler, Seyran Destanı, Şiiri Düzde Kuşanmak, İlahiler* eserlerinden bazıları. Kimi şiirleri bestelendi.

Nergisle güz gülü arasında
Beş yıldır beş uzun yıldır
Yağmurla kar arasında
Beş yıldır beş uzun yıldır
Ayazla çiğ arasında
Demirle pas arasında
Seyranla Mamak
Beş yıldır beş uzun yıldır

Tanıyorum sesini demirin
Açılan sürgünün itilen kapının
Eldeki omuzdakinin
Aman dinlemez sesini
Beş yıldır beş uzun yıldır
Birisi bir söğüt dikse
Gölgesi basardı evlerin içini
Bir salkım söğüttü baktım
büyüttüm.
Yüreğimin toprağında hasreti

Beş yıldır beş uzun yıldır
Sesin örselenmiş duruşun tetikte
Bizim için seçilip ayrılmış
İpte kurutulmuş sözcüklerle
Yalnız öyle sözcüklerle
Konuşuruz, konuşmak denirse
Ne bir kıvrım, ne renk,
ne sıcak bir hece
-Nasılsın
-İyiyim
Beş yıldır beş uzun yıldır
Desemdi
Koçağım bir tanem evimin direği
Sakladım, duyarlar, istemem
Baktım ki sesim buruşmuş
Gelir bir gün gelir bir gün
Bir gün siler parlatırım
"Bilirim
Susmayacak kalb-i
viranımdaki kuş"

Gülten Çayan (Savaşçı). 1944 İstanbul doğumlu. Fransa'da Politeknik Fizik Bölümü öğrencisi. Mahir Çayan'ın karısı. 12 Mart'ta açılan THKP-C davasının gıyabi sanıklarından. Halen yurtdışında yaşıyor.

Gültepe'de sokak savaşları. 1970'li yılların sonlarında İzmir Gültepe'nin faşistleştirilmesine karşı direnen Gültepe halkının faşistler ve polislerle çatıştığı günün ertesinde çıkan günlük gazeteler Gültepe olaylarını bu başlıkla duyuruyordu. Hiç bir kitle desteği olmamasına karşın Gültepe'de Ülkü Ocakları'nın açılması mahallede gerginliğe neden oluyordu. Faşistler polis desteğine karşın mahalleye sokulmuyor ve Gültepe üzerindeki oyunları halkın direnişi üzerine bozuluyordu. Gültepe sokak savaşları, Tariş direnişi sırasında gündeme geldi. Olaylar sırasında İskender Gül isimli bir devrimci öğretmen gece nöbeti sırasında faşistler tarafından vurularak öldürüldü.

Gün. 3 Kasım 1945'te yayın hayatına başlayan haftalık dergi. Sahibi Esat Adil Müstecaplıoğlu, Yazıişleri müdürü Hasat Tanrıkurt'tu. 16 Mayıs 1946'da TSP'nin kurulmasıyla, partinin merkezi yayın organı haline getirildi. Aynı yıl sıkıyönetim tarafından kapatıldı.

Gün. Mart 1985'te ilk sayısı çıkan aylık siyasi haber yorum dergisi. TİP kökenli insanlar tarafından İzmir'de çıkartılan dergi, insan hakları, çalışma hayatı, ekonomi yazılarına sayfalarını ayırıyoru. Derginin sahibi Sami Alptekin, yazıişleri müdürü İdris Lütfü Melek'ti.

Gün Doğdu Marşı.

Gün doğdu hep uyandık
Siperlere dayandık
Bağımsızlık uğruna da
Al kanlara boyandık

Yolumuz devrim yolu
Gelin kardeşler gelin
Yurdumuzda yanki dolu
Vurun kardeşler vurun

İşçi köylü hazırız
Faşist düzene karşı
Halk savaşı vereceğiz
Emperyalizme karşı

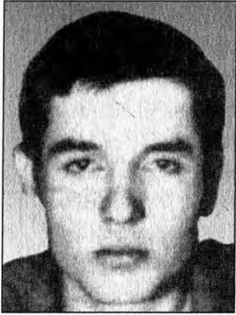
Gün Zileli. 1946 Ankara doğumlu. DTCF'de okudu. Ankara üniversite gençliği içinde tanınmış simalardan. Dev-Genç MYK üyeliği yaptı. Gençlik içinde başlayan tartışmalarda MDD tezini savundu. Doğu Perinçek'in yanında yer aldı. TİİKP davasında yargılandı. 70'li yıllarda Halkın Sesi, Aydınlık grubunun önde gelen kadroları arasındaydı. 12 Eylül'den sonra SP'den, Sosyalist Birlik grubuyla ayrıldı. Anarşist görüşleri savunmaya başladı. 2000'li yıllarda yayınladığı "Yarılma" ve Havariler" isimli romanlarıyla TİKP-Aydınlık geleneğinin yaşadığı süreçleri anlattı.

Günah çıkarma. Özeleştiri vermenin, yani kendi kendini eleştirmenin suyunun çıkması. Özeleştirinin, sonuç alma, zaaflardan ve hatalı yönlerden arınma noktasından uzak olması. Günah çıkarma, insanın kendisiyle birlikte karşısındakini de kandırma anlamına geldiği tespitinden haraketle, yapılan hatalar karşısında, "hatalıyım", "özür dilerim" deyip, aynı işleri yapmaya devam etmesi. Devrimci Gençlik dergisi eleştiriyle günah çıkarma ilişkisini Kasım 1976 tarihli 14. sayısında şöyle açıklıyordu: *"Bütün devrimci örgütlerde, örgütsel işlerlik, genel olarak demokratik merkeziyetçilik anlayışında ve özel olarak da eleştiri-özeleştiri mekanizmasında anlam kazanır. Burada herkesin bildiği bir deyişi tekrarlayalım: özeleştiri yapmak, günah çıkartmak değildir. Ve eleştiri yapılırken mutlaka alternatif getirilmelidir."*

Güney. Aylık kültür ve sanat dergisi. Kurucusu Yılmaz Güney, sahibi Fatma Pütün'dü. İlk sayısı 1 Ocak 1978'de çıktı. Sunuş yazısında derginin amacı şöyle belirleniyordu: *"Emperyalist ve feodal kültürlerle faşist sanata karşı, devrimci, demokrat sanatçı ve yazarların birliğini sağlamlaştırma.."* Sanat, edebiyat yazılarına ağırlık verilen ilk sayılarından sonra dergi siyasal konulara yer vermeye başladı. Bir süre sonra Güney okuyucuları "Güneyciler" ismiyle anılmaya başladı. Dergide, Yılmaz Güney, Emil Galip Sandalcı, Nihat Behram, Ali Yücel, Haşmet Zeybek gibi imzalar dikkat çekiyordu.

H

Habib Gül. Asıl adı Nevzat Çiftçi. 1967 Elazığ doğumlu. İzmir'de metal işçisi olarak çalıştı. Ekim örgütünün Merkez Komite üyesiydi. İlk kez 1991 yılında İzmir'de Ekim örgütüne yönelik bir operasyon sırasında yakalandı. Cezaevinden kaçtı. Yaklaşık bir yıl sonra Adana'da tekrar yakalandı. Yakalandığı sırada üstünde Habib Gül adına düzenlenmiş bir kimlik bulunuyordu. Bu isimle yargılandı. Bundan sonraki tutuklanmalarında hep Habib Gül ismini kullandı, gerçek kimliğini açıklamadı. Ankara Ulucanlar Cezaevinde 26 Eylül 1999 günü çıkan olaylar sırasında güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucunda öldürüldü.

Habil Ergül

Habil Ergül. Bir dönem Fatsa Halkevi Başkanlığı'nı yaptı. Nokta operasyonunu takiben Karadeniz dağlarına çekilen grup içinde yer aldı. Nokta Operasyonunda ve 12 Eylül sonrası gerçekleştirilen operasyonlarda yakalanmaması halk arasında bir kahraman gibi anılmasına neden oldu. Onunla ilgili pek çok öykü kulaktan kulağa yayılıyordu. Uzun süre atletizmle uğraşmıştı. Bu yüzden anlatılan öykülerde, Habil İrgül yürümüyor, koşmuyor adeta uçarak güvenlik kuvvetlerinin elinden kaçıyordu. 21 Haziran 1984'te İbrahim Levent, Necmettin Karagülle ile birlikte Ünye'nin Çiğdem Köyü yakınlarında askeri birlikle girdiği çatışmada öldürüldü.

Hacıbayram müezzini. THKP-C kökenli hareketlerin karşılıklı polemikleri 70'li yıllarda sol kamuoyunun her zaman dikkatini çekti. Dergi sayfalarına da yansıyan tartışmalarda genellikle ince, alaycı bir dil kullanılırdı. Devrimci Yol dergisi yazarı, polemiğe girdiği bir dergi yazarı için "Hacıbayram müezzini" ifadesini kullandı.

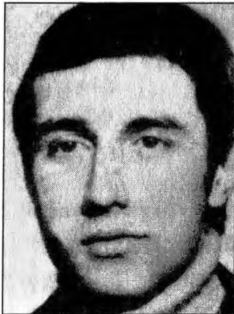
Hacı Tonak. Malatya bölgesinde köylü mücadeleleri sırasında ismi öne çıktı. TİP adına bölgede çalıştı. Köylü direnişlerini örgütledi. TİP'in düzenlediği "Emperyalizm Pahalılık ve Açlığı Lanetleme" mitingini organize etti. THKO'yu oluşturan yönetici kadro arasında yer aldı. THKO'nun Malatya ve civarında başlatmayı düşündüğü kır gerillası için alt yapı hazırlığı yaptı. Nurhak dağlarında Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve Kadir Manga'nın öldürüldüğü çatışmada yakalandı. THKO davasından yargılanıp müebbet hapse mahkum edildi. 12 Mart sonrasında THKO kökenli çevrenin örgütlenmesine çalıştı. HK ve TDKP süreçlerinde yönetici pozisyonda yer aldı.

Hakan Şenyuva. 16 Kasım 1957 İstanbul doğumlu. İlkokula Paris'te başlayıp İstanbul'da bitirdi. Lise öğrenimine Türkiye'de başlayıp İngiltere'de devam etti. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girdi. SBF öğrencileri arasında sivrilen, öne çıkan bir öğrenciydi. SBF Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu üyeliğine, bir dönem sonra başkanlığa seçildi. Faşistlerin hedefi durumuna geldi. MHP büyük kurultayının yapıldığı 10 Haziran 1979 tarihinde Ankara'nın Kurtuluş semtinde uğradığı silahlı saldırı sonucunda öldürüldü.

Hakan Şenyuva'nın katili Fehmi Söylemez isimli faşist militandı. Şenyuva ailesinin yoğun çabalarına karşın gıyabi tutuklu olarak aranan Fehmi Söylemez yaklaşık yirmi yıldır yakalanamadı. Annesi Tuna Şenyuva Haziran 1986'da "Oğul Oğul Bal Oğul" isimli bir şiir kitabı yayınladı. Hakan'a adanmış, onun için yazılmış şiirlerdi. Kitabına bir de sunuş yazdı. *"Hakan'ın yuvamızda daima güler, nazik, insancıl tutumu ile küçük yaşından beri sevgi ve hatta saygı uyandırmıştır. Bazı söyleşilerimizde 'kimse ölmek istemez anneciğim' diye yaşama saygısını belirtirdi. O günler gibi güzel yüzünü görüyor, güzel dudaklarındaki yaşam sevgisini özlüyorum. Bunca yaşama bağlılığına karşın, evladım dimdik ayakta hayatını hiçe saydı. Halkın çocuğu, halkın olsun. Yazımız çok ıstırap verici ve de öylesi onurlu. Hakanlar ölmez."*

Öldü demeyin sakın Hakanıma
Aman
Aman
Demeyin
O altın gözlere
O ışık
Öldü demeyin sakın Hakanıma
Aman Aman
Demeyin
O gül dudak
O söyleyiş
Demeyin bana
Demeyin
O bilge, o gelecek

O dal beden
Koşuyor
Fısıldıyor
Dinleyin aman
Aman
Söylemeyin
Söylemeyin ne olur
Öldü diye Hakanıma
Aman

Hakan Şenyuva

Hakan Yurdakuler. Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi. 8 Nisan 1976 tarihinde okulu basan faşistler tarafından öldürüldü. Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay tarafından Ankara Kavaklıdere'de bir sokağa ismi verildi.

Hakan-Burhan-Eşari katil oligarşi. 8 Nisan 1976'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni basan faşistler Hakan Yurdakuler isimli öğrenciyi öldürdüler. Bu cinayet Cebeci bölgesindeki fakültelerde okuyan öğrencilerin yoğun tepkisine neden oldu. Faşistlerin cinayetini protesto eden öğrenciler Kızılay'a doğru yürüyüşe geçti. Öğrencilerin üzerine bu kez polisler tarafından ateş açıldı. Burhan Barın ve Eşari Oran öldürüldü, ikisi ağır yirmi öğrenci yaralandı. Polisler cinayeti işleyenleri değil, arkadaşlarının öldürülmesini protesto eden öğrencileri cezalandırıyordu. Hakan, Burhan ve Eşari'nin aynı gün öldürülmesi, gençlik içindeki anti faşist mücadele ivmesini hızlandırdı. "Hakan-Burhan-Eşari Katil Oligarşi" sloganı anti faşist mücadelenin simgesi haline geldi.

Halaskar Mustafa Kemal. Halaskar kurtarıcı demek. TİP'in 1967'in 10 Kasım'ında Atatürk için kullandığı ifade. TİP'in 10 Kasım'la ilgili basın açıklaması şöyleydi: *"Atatürk öleli 29 yıl oluyor. Onu derin saygı ve yürekten sevgi ile anıyoruz. Atatürk herşeyden önce halaskar Gazi Mustafa Kemal Paşadır. Emperyalizme karşı tarihin ilk milli savaşının önderidir. Bütün mazlum esir milletlere hürriyet yolunu göstermiş olan büyük kurtarıcıdır. Sevgimizin, saygımızın asıl nedeni budur. (...) Atatürk'ü saygı ve sevgiyle anmanın, ona en yaraşır şekli, Amerika'ya karşı yürütülen ikinci Milli Kurtuluş mücadelemize hız vermektir. Aziz Atatürk, Cumhuriyeti gençliğe emanet etmekle ne kadar isabet etmişsin. İzmir'in kordon boyunda ve Dolmabahçe'de, körpecik göğüslerini düşmana siper edenler, senin genç evlatlarındır. Onlar sana ihanet etmediler. Biz sana ihanet etmedik."*

Haklıyız kazanacağız. Devrimci Sol davasında yargılanan sanıkların savunmalarının başlığı. Bu savunma daha sonra "Haklıyız kazanacağız" ismiyle iki cilt kitap halinde yayınlandı. Bu söyleyiş esin kaynağı oldu ve "haklıyız kazanacağız" kitle eylemlerinde sık rastlanan sloganlardan biri haline geldi. Bu slogan, "İşçiyiz haklıyız kazanacağız", "Memuruz haklıyız kazanacağız" gibi değişik versiyonlarla kullanıldı. 1980'li ve

1990'lı yıllarda 12 Eylül faşizmine başkaldırının simgesi olan Grup Yorum "Haklıyız Kazanacağız"ı türküleştirdi.

Kuşandık genç, öfkeli
taşların kucaklarımızda
bizlere öğrettiğin kavga, kavgamız
büyüyor omuzlarımızda

Alnındaki kurşun yarası
sönmeyen bir ateş şimdi
büyüyor, inatçı kavgamızda büyüyor
sarıyor, halkın yüreğini sarıyor

Zaptettiğimiz alanlara
sesini taşıyacağız
kanımızla yazıyoruz tarihi
haklıyız kazanacağız

Hasretin o büyük güne
savaşarak varacağız
silahımız söyleyecek son sözü
haklıyız kazanacağız

Halil Berktay. 1947 İzmir doğumlu. SBF mezunu. Aynı okulda bir süre asistanlık yaptı. Amerika'da eğitim gördü. PDA ve İşçi Köylü gibi yayın organlarında yazı yazdı. TİİKP'nin kurucu kadrosu içinde yer aldı. TİİKP MK üyeliğine seçildi. Ege bölgesinde köy çalışmalarında bulundu. 12 Mart'ta açılan TİİKP davasından yargılandı. 1980 sonrası Doğu Perinçek ve çevresiyle görüş ayrılığı yaşadı. Bir süre Sosyalist Parti içindeki muhalif kanadın sesi olan Sosyalist Birlik isminde bir dergi çıkarttı. Daha sonra aktif politikadan uzaklaştı.

Halit Çelenk. Hukukçu. 1922 Antakya doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1948 yılında avukatlığa başladı. 1962'de TİP'e katıldı, bir süre MYK üyeliği yaptı. İlerici Avukatlar Derneği, Devrimci Avukatlar Derneği, Çağdaş Hukukçular Derneği'nin kuruluşlarında yer aldı. Siyasal davalardaki avukatlığı ile tanındı. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının avukatlığını yaptı. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın infazlarına tanık oldu. Birçok toplumsal davada savunma kürsüsünde bulundu. 1969'da Türk Hukuk Kurumu, 1993'te Çağdaş Hukukçular Derneği tarafından hukuk ödülüne değer görüldü. *İdam Gecesi Anıları, 141-142 Üzerine, Hukuksuz Demokrasi, 12 Eylül ve Hukuk, Hukuk Açısından Töb-Der Davası, DGM'ler Niçin Kaldırılmalıdır?, Hukuk Yazıları, Umut Hangi Dağın Arkasında* isimli kitapları bulunuyor.

Halkevleri. 1910 yılında İttihat ve Terakki yanlılarının kurduğu Türk Ocakları toplum içinde giderek ırkçı ve şoven bir anlayışın örgütleyicisi oluyordu. Bandırma'da CHP'ye alternatif bir belediye başkanı çıkartarak mevcut siyasi erkle çelişmesini derinleştiren derneğin, sistem tarafından denetim altına alınması gerekiyordu. Halkevleri böyle bir alternatif arayışında ortaya çıktı. 1932 yılında kurulan Halkevleri, Cumhuriyetin halkla buluşmasının bir zemini olarak değerlendiriliyordu. 1932-51 yılları arasında CHP'nin bir yan kuruluşu gibi çalışan ve çeşitli etkinliklerde bulunan Halkevleri devlet olanaklarıyla destekleniyordu. Bu dönemde alabildiğine yaygın bir örgütlenme ağına ulaştı. 478 şube ve 4322 odasıyla Anadolu'nun dört bir yanında etkinliği olan bir dernek haline geldi. İlk yılda, 915 konferans düzenlendi, 373 konser organizasyonu yapıldı, 511 temsil gösterime sunuldu ve 150 bin kişiye kitap okuma olanağı sağlandı. 1935 yılına gelindiğinde ise 103 şubede, 2243 konferans, 766 konser verildi ve 782 temsil gerçekleştirildi. 624 bin kitap okundu, aynı yıl 495 köye gidildi. Bu köy gezilerine yaklaşık 20 bin kişi katıldı. 200 bin kişi çeşitli dallarda el becerisini geliştirmek için kurstan geçirildi. Bu dönemde gazete, dergi, tiyatro gibi dalların Anadolu'ya yayılmasında Halkevlerinin ciddi katkıları oldu. Birinci dönem olarak adlandırılan bu dönemde devlet bürokrasisinin desteğiyle sürdürülen Halkevcilik, yine de kendi alanı içerisinde demokratik kültür öğelerinin atılmasına öncülük etti. Egemen ideolojinin dışında düşünme geleneğinin önü açıldı. Giyim kuşamdan günlük yaşama kadar pek çok alanda çağcıl bir yenilenme başarıldı. 1951 yılında ise dönemin DP iktidarı tarafından kapatılan Halkevlerinin

bütün mal varlığına el konuldu. Bu olay aslında Halkevlerinin sistemden kopuşunun da ilk adımı sayıldı. 1961 yılında tekrar açılana kadar 10 yıl kapalı kaldı. Halkevlerinin birinci dönemi böylelikle sona erdi. 27 Mayıs müdahalesinden sonra yeni yönetimin kitle desteği arayışı Halkevlerinin tekrar açılmasını sağladı. Ancak bu kez ismi Türk Kültür Ocakları olarak değiştirildi. Daha sonra Halkevleri Derneği ismini aldı ve statüsü değiştirildi. Halkevlerinin ikinci dönemi başlıyordu. İkinci dönem 1980 askeri darbesine kadar sürdü. 1962 yılından sonra Halkevleri gönüllülük temelinde çalıştı. Eski olanaklarından yoksundu ve bir "halkevcilik" anlayışına ihtiyaç duyuluyordu. 1960'lı yılların ikinci yarısında ülkeyi etkisine alan sol dalga Halkevlerini de etkiledi. O günlerden, 1970'li yıllara sarkan bir tartışma başladı. Klasik halkevcilik ve muhalif halkevcilik yarışması 1970'li yıllarda hızını artırdı. Muhalif halkevcilik anlayışı Halkevlerinde etkili oldu. Sistemden tamamen kopmuş ve demokrasi mücadelesinin içine girmiş bir Halkevleri vardı artık. Anti faşist mücadele içinde aktif bir biçimde yer alan Halkevleri, faşist saldırıların da hedefi haline geldi. Halkevleri artık, orman köyleriyle, çay üreticileriyle, tütün üreticileriyle ve işçilerle grevlerde, direnişlerde omuz omuzaydı; Fatsa örneğinde olduğu gibi gerçek demokrasinin kurulmasında aktif görev alıyordu. 1980 askeri darbesinin ilk saldırı hedeflerinden birisi de Halkevleri oldu. Halkevleri kapatıldı. Yöneticileri gözaltına alınıp yargılandı. Tüm mallarına el konuldu. Yargılama sonunda beraat eden Halkevleri, herşeye sıfırdan başlıyordu. Bu dönem üçüncü dönemdi. Halkevciler, yaşanan kırılmış, dökülmüşlük arasında, kültürel yanları tamamen yok edilmiş bir toplumda, demokratik haklar konusunda sorumluluk hisseden bir örgüt yarattılar. 2008 itibariyle 60 şubesi bulunan Halkevleri, ırkçı, şoven, tarikatçı anlayışa karşı bir set oluşturmaya, bir karşı kültür yeşertmeye, su, barınma gibi haklar çerçevesinde mücadele etmeye çalışıyor.

Halk çocuğu. Yoksul ailelerin çocukları için yapılan bir tanımlama. Sol grupların hedef kitlesi olan halk çocukları için örneğin, "Halk çocukları üniversiteye" kampanyaları açılıyordu.

Halk düşmanı. Halka karşı suç işleyen, halkı sevmeyen anlamında. Halk düşmanı kapsamında patronlar, emperyalistlerin işbirlikçileri, faşistler, muhbirler, solda görünüp de solcu olmayanlar bulunmaktaydı. Solcular halkın dostları, onlar ise düşmanlarıydı.

Halk komiteleri. Fatsa Belediye Başkanı Fikri Sönmez döneminde uygulanan, öz itibariyle Devrimci Yol'un savunduğu direniş komitelerine benzeyen örgütlenmeler. Direniş komiteleri önerisinin gerçek anlamda karşılığını bulduğu yer olan Fatsa'da kurulan halk komitelerine her kesimden ve siyasal düşünceden insan katılıyordu. Belediye seçimleri öncesinde, halk komiteleri kurulacağı ve bu komiteler aracılığıyla Fatsa'nın yönetileceğini söyleyen Fikri Sönmez, belediye başkanlığını kazanır kazanmaz sözünü tuttu ve Türkiye tarihinde ilk defa yöneten yönetilen ayrımı ortadan kalktı. Fatsa'yı artık halk komiteleri yönetiyordu. Belediye halk komitelerine danışmadan hiç bir iş yapmıyor, halk komitelerinden çıkan kararlar harfiyen uygulanıyordu. Halk, komiteleri aracılığıyla kentine sahip çıkıyor, çamurlu yolları asfaltlıyor, karaborsanın önüne geçiyor, fiyatları denetliyordu. Fatsa'da kurulan halk komiteleri devrimcilerin ideolojik ve psikolojik üstünlüğünde ama meşruluğunu ve gücünü önüne koyduğu amaçlardan alan, içinde AP, CHP, MSP'li vatandaşların da bulunduğu bir yapıydı.

Halk mahkemesi. Halkın adına kurulan mahkeme. Halktan aldıkları yetkiyle! kimi sol grupların, halk düşmanı olarak değerlendirdikleri insanları yargıladıkları mahkeme. Bu mahkemenin doğal sanıkları arasında faşistler, halka karşı suç işleyenler ve bazen de örgüt içi sorun yaratanlardı. Halk mahkemesi daha çok sağcı kesimlerin solcuları yıpratmak için kullandıkları bir malzeme haline getirildi. Çünkü, kuruluşu ve işleyişi açısından, ne uluslararası hukuka ne de

bir başka değere uygundu. Kuranlar tarafından bile savunusu yapılamıyordu. Her türlü yargılama yol ve yöntemlerinden, özellikle de Sıkıyönetim ve Devlet Güvenlik Mahkemelerindekilerden çok çekmiş olan solcuların, şikayetçi oldukları kurumlarda yaşananları aratır bir yargılama yapmalarının anlaşılır bir noktasını bulmak oldukça zordu. Aslında solcular, kendileri yargılanırken yapılanların kötü bir kopyasını oynuyorlardı. "Halk mahkemelerinde" ne savunma yapmak için tanınan bir süre ne bir savunman ne de yargılayanlar arasında hukukçular vardı. Halk mahkemelerinin en çok tartışılması gereken noktası ise, bu mahkemelerin ismiydi. Bu mahkemelerin halk adına kurulmasının hiç bir gerçekliği bulunmuyordu. Tamamen öznel bir değerlendirme söz konusuydu. Halk hiç kimseye kendisi adına bir yargılama yapmak için yetki vermemişti.

Halk Tiyatrosu. Erkan Yücel ve arkadaşlarının kurduğu tiyatro grubu. Halk Tiyatrocuları Aydınlık-TİKP çizgisini savunuyorlardı. Tiyatro grubu adeta TİKP'nin bir yan kuruluşu gibi görülüyordu. Bu, Erkan Yücel'in Aydınlıkçı olmasından kaynaklanıyordu. TİKP'yle gönül bağları olmasına karşın, tarzları hiçbir zaman rahatsız edici olmadı. 1970'li yıllarda pek çok oyun sergiledi ve pek çok insanı tiyatro dünyasına kazandırdı. Bugün, Halk Tiyatrosu'nda yetişen sanatçıların Türk tiyatrosunun kayda değer isimleri arasında yer aldığı görülebilir.

Halkımıza. Bildirilerin ve konuşmaların ilk sözü. Sol gruplar tarafından dağıtılan hemen her bildirinin ve kalabalıklara yapılan konuşmaların "halkımıza" sözcüğü ile başlaması bir gelenektir. Bir türlü gerçeği kavrayamayan ya da kavramakta zorlanan, "Halkımıza" gerçeklerin açıklanması devrimci bir pratik olarak görülmektedir. Bütün iyi ve güzel talepler hep onlar için istenmektedir ve bu durum bu ifadeyle başlayan yazı ya da konuşmalarla kendilerine açıklanmaktadır. 'Kendimiz için bir şey istiyorsak, namerdiz' anlayışının simgeleştiği sözcük. "Halkımızın" kendisine gösterilen bu yakın ilgiye yeterince karşılık vermediği de ayrı bir gerçekliktir.

Halkın Birliği. TKP/ML içinden ayrılan bir grubun çıkardığı dergi ve bu isimle anılan grup. Grup TKP/ML Hareketi olarak da biliniyordu. 1976 yılında yayınlanmaya başlanan Halkın Birliği, üç dünya teorisini savunuyor, faşizm ve sosyal faşizmle halk arasındaki çelişkiyi baş çelişki olarak görüyordu. 12 Mart günlerinde verilen silahlı mücadeleyi maceracılıkla suçluyor ve kitle ilişkisine ağırlık vermeye çalışıyordu. Grup daha sonra üç dünya teorisini ve Mao Zedung düşüncesini reddederek Arnavutluk'a yakın bir siyasal çizgi izlemeye başladı. Bu tartışmalarla birlikte grup içinde ayrılmalar yaşandı ve kalanlar Devrimci Halkın Birliği ismiyle siyasal faaliyetlerini sürdürdüler. 1990'lı yılların başında da TİKH ve TDKİH ile birleşerek MLKP'yi oluşturdular.

Halkın Devrimci Öncüleri (HDÖ). 12 Mart'tan çıkışta THKP-C ve Mahir Çayan'ın görüşlerini savunan ve bunların tez elden pratiğe geçirilmesini önüne hedef olarak koyan bir broşür yayınlandı. Broşür "Türkiye Devriminin Acil Sorunları" ismini taşıyordu. Bu broşür çerçevesinde bir araya gelen gruplar arasında başlayan tartışmalar 1977 yılında kimi ayrılıkları da beraberinde getirdi. Ayrılanlar ayrıldı. Kalanlar ise HDÖ ismini aldı. HDÖ, 12 Eylül'den sonra bir daha ismini duyuramadı.

Halkın Dostları. Aylık düşün ve edebiyat dergisi. İlk sayısı Mart 1970'de çıktı. Sahibi ve sorumlu yazıişleri müdürü İsmet Özel'di. Dergide İsmet Özel, Murat Belge, Ataol Behramoğlu, Nihat Behram, Asım Bezirci, Bedrettin Cömert gibi imzalar dikkat çekiyordu. Toplumcu gerçekçi bir çizgide yazı, şiir ve öykülere yer veren dergi, 12 Mart döneminde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. Dergi yazarları hakkında TCK'nın 141. Maddesine muhalefetten dava açıldı, pek çoğu tutuklandı.

Halkın Kurtuluşu. Bir dergi ismi. Ama daha çok o dergi ismiyle anılan ve THKO

geleneğinden gelen insanların önderliğinde kurulan, 1970'li yıllarda sol içinde etkili olan ve ciddi bir kitleselliğe ulaşan bir hareket. Halkın Kurtuluşu hareketi, 12 Mart sonrası cezaevinden çıkan THKO'lu kadroların THKO'yu değerlendirmeleri ve daha çok da eleştirmeleriyle ortaya çıktı. Çevre bir yandan illegal bir partinin kuruluş çalışmalarını başlatırken diğer yandan da Halkın Kurtuluşu dergisi çevresinde kurulan ilişkilerde günlük politik gelişmelere müdahale etti, illegal partinin kitle ilişkilerini hazırlayacak adımlar attı. HK, TDKP'nin yasal ilişkilerini ifade ediyordu. HK, 1976 yılının ilk aylarında yayınlanmaya başladı. Dergi, sayfalarında 12 Mart döneminin değerlendirilmesi, THKO eleştirisi, sosyal emperyalizm, üç dünya tahlili ile ilgili tartışmalara ve anti faşist mücadele ile ilgili yazılara yer verdi. HK çevresi Arnavutluk Emek Partisi görüşlerinin sıkı bir takipçisiydi. Çevre içinden dönem dönem kopmalar meydana gelse de, AEP görüşlerini savunan en kitlesel grup olma özelliğini sürdürdü. Ortaöğrenimliler Dernekleri, Yurtsever Devrimci Gençlik Dernekleri, işçiler arasında faaliyet gösteren Devrimci Sendikal Muhalefet hareketiyle HK çevresi adından sık söz ettirdi. İzmir, Çorum, Adana, Tokat, İstanbul, Gaziantep gibi illerde güçlü bir sol hareket durumundaydı. HK çevresi önce TDKP-İÖ sonrasında da TDKP ilişkilerine evrildi. Zaten HK çevresinin asli görevlerinden birisi bu evrilmenin gerçekleştirilmesiydi.

Halkın Sülalesi. 1970'li yıllarda halkın sözcüğü ile başlayan pek çok dergi çıkıyordu. Halkın Sesi, Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu, Halkın Gücü, Halkın Birliği.. Diğer sol gruplar biraz da alay etmek amacıyla bu ifadeyi kullanıyorlardı. "Halkın sülalesi"ni diğer gruplardan ayıran kimi ortak yönler vardı. Sosyal emperyalizm tartışmalarında benzer görüşler savunuluyor, SSCB sosyal emperyalist bir ülke olarak değerlendiriliyordu.

Halkın Sesi. TİİKP sanıkları tarafından 1975 yılında yayınlanmaya başlayan haftalık dergi. Halkın Sesi'nde TİİKP sanıklarının savunmaları yayınlanıyor, ÇKP yanlısı görüşlere yer veriliyordu. Dergi 1978 yılında günlük Aydınlık gazetesinin çıkarılması için kapatıldı.

Halkın Yolu. 12 Mart'tan sonra aralarında THKP-C davasının kimi sanıklarının bulunduğu bir grup insan THKP-C ML ismiyle örgütlenme faaliyeti başlattılar. Grubun çıkardığı Militan Gençlik dergisinin ilişki ağı, bir süre sonra gençlik mücadelesinin sınırlarını zorlamaya başladı. İlişkiler gecekondu mahallelerine, taşra illerine yayıldı. Halkın Yolu, gençlik hareketinden daha çok bir siyasal hareket özellikleri taşımaya başlayan ilişkileri, bir proletarya partisinin alt yapısı oluşturma ilişkisine dönüştürmenin kürsüsü olarak yayın hayatına başladı. Bu arada Kızıl Bayrak isimli bir illegal dergi de çıkartılıyordu. Bütün sol dergilerde olduğu gibi Halkın Yolu da, bir dergiden daha çok siyasal bir hareketin ismi olarak anıldı ama HY çevresi bir süre sonra THKP-C ML olan ismini TİKH olarak değiştirdi. TİKH daha sonra TKP/ML Hareketiyle birleşerek MLKP'ye evrildi.

Hamza Yalçın. THKP-C Üçüncü Yol grubunun Merkez Komite üyesi. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Teğmen rütbesindeyken orduyla ilişkisini kesti. Üçüncü Yol'un eylemlerinden ötürü kaçak duruma düştü. Bir eylem sırasında yakalandı. Hastaneden kaçtı. Uzunca süre kaçak yaşadı. Örgütsel ilişkileri toparlama aşamasında 1990'lı yıllarda iki kez daha tutuklandı. Osman Devres ismiyle yayınlanmış kitapları bulunuyor. Odak dergisinde de aynı isimle yazılar yazdı.

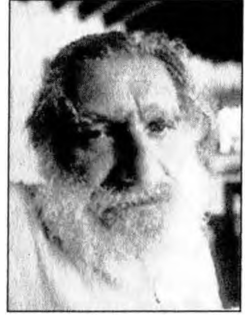
Harun Karadeniz. 1942'de Giresun'un Alucra ilçesinde doğdu. Yoksul bir ailenin çocuğuydu. Lise yıllarında siyasal eylemlerin içerisinde yer almaya başladı. Öğrenci arkadaşlarıyla 27 Mayıs askeri darbesini desteklemek amacıyla düzenlenen bir yürüyüşe katıldı. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ne girdi. Bir süre siyasetten uzak durdu. Bölümünün öğrenci derneğine iki yıl sonra kaydoldu. Gençlik eylemliliklerinin içine yavaş yavaş girmeye başladı. Öğrenci derneğinin başkanlığına getirildi. Öğrenci

derneklerinin üst örgütünde yönetim kurulu üyeliği yaptı. Sosyalizmle ilk tanışması bu yıllarda oldu. Okulunda Coca-Cola içilmemesi ve Petrollerin Millileştirilmesi kampanyasına aktif bir biçimde katıldı. Özel Okulların Devletleştirilmesi kampanyasının örgütleyicisi ve yönlendiricisi oldu. İTÜ Öğrenci Birliği Başkanı olarak, İlkokuldan Üniversiteye Eğitimde Devrim Kampanyası çerçevesinde gerçekleştirilen okul işgaline katıldı. Fabrika direnişlerine, grevlere destek eylemlerinde yer aldı. Yoğunlaşan anti emperyalist gösteriler gençlik içinde kimi tartışmaları ve farklılıkları da beraberinde getirdi. Anti emperyalist gösterilerin örgütlenmesi ve hedefleri noktasında önderliğini yaptığı öğrenci kesimi ile diğer gençler arasında yoğun tartışmalar yaşandı. Diğer öğrenci grupları tarafından pasifist ve hain suçlamalarıyla karşı karşıya kaldı. 12 Mart'ta TKP davasından tutuklandı. Bir süre cezaevinde kaldı. Tahliye olduktan sonra bu kez de Dev-Genç davasında sanık yapıldı. Amansız bir hastalığa yakalandı. Uzun uğraşlardan sonra yurtdışında tedavi izni alabildi. İngiltere'de tedavi gördü ama iyileşemedi. 15 Ağustos 1975'te öldü. *Kapitalsiz Kapitalistler, Olaylı Yıllar ve Gençlik, Eğitim Üretim İçindir, Yaşamımdan Acı Dilimler* isimli kitapları bulunuyor.

Hasanpaşa infazı. İstanbul polisi, TİKKO'ya dönük operasyonlar sırasında 19 Mayıs 1991 tarihinde Hasanpaşa semtinde bir eve yaptıkları baskın sırasında çıkan çatışmada Hatice Dilek ve İsmail Oral'ın öldüğünü açıkladı. Ancak gerçeğin açıklanandan farklı olduğu kısa sürede ortaya çıktı. Kamuoyu, olaydaki karanlık yönleri ve soru işaretlerini tartışmaya başladı. Baskın sırasında Hatice Dilek'in sekiz yaşındaki çocuğunun evde olduğu, polislerin eve girmelerinden sonra annenin çocuğuna ayrı yaşadıkları babasını aramasını söylediği, çocuğun evden ayrılırken annesini sağ olarak gördüğü anlaşıldı. Hasanpaşa katliamı tipik bir yargısız infaz olarak tarihe geçti.

Hasan Ali Ediz. TİÇSF ve TKP'nin önemli isimlerinden. TKP MK üyesi. 1923'te dağıtılan bir bildiri sonunda tutuklandı. Daha sonra serbest bırakıldı. Yurtdışına çıktı. TKP'nin Viyana Konferansı'na Moskova'dan katıldı. TKP yönetimine seçildi. TKP ilişkilerini canlandırmak amacıyla Türkiye'ye döndü. TKGB'nin kuruluşu ve Kızıl İstanbul dergisinin çıkartılmasını üstlendi. Bu dönem faaliyetleri nedeniyle defalarca tutuklandı. 1935'te Marksizm Biblioteği isminde bir yayınevi kurdu.

Hasan Ali Yücel. 1897'de İstanbul'da doğdu. Uzun süre öğretmenlik ve Milli Eğitim Müfettişliği yaptı. İzmir milletvekili olarak Meclis'e girdi ve Milli Eğitim Bakanı oldu. Köy Enstitülerinin kurulmasında önemli etkisi vardı. Şair Can Yücel'in babası. 26 Şubat 1961'de öldü. Can Yücel "Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim" dedi.

Can Yücel

Hayatta ben en çok babamı sevdim
Kara çalılar gibi yerden bitme bir çocuk
Çarpık bacaklarıyla ha düştü ha düşecek
Nasıl koşarsa ardından bir devin
O çapkın babamı ben öyle sevdim
Bilmezdi ki oturduğumuz semti
Geldimi de gidici
-hep, hepp acele işi-
Çağın en güzel gözlü maarif müfettişi
Atlastan bakardım nereye gitti
Öyle öyle ezber ettim gurbeti

Sevinçten uçardım hasta oldum mu
40'ı geçerse ateş, çağırırlar İstanbul'a
Bi helalleşmek ister elbet diğ'mi oğluyla
Tifoyken başardım bu aşk oyununu
Ohh dedim. göğsüne gömdüm burnumu

En son teftişine çıkana değin
Koştururken ardından
o uçmaktaki devin
Daha başka türlü aşklar,
geniş sevdalar için

Açıldı nefesim, fikrim, canevim
Hayatta ben en çok babamı sevdim

Hasan Eliuygun. 1962 Fatsa doğumlu. Devrimci mücadeleye lise yıllarında katıldı. 1980 öncesi anti faşist mücadelenin içinde aktif bir biçimde yer aldı. 12 Eylül'den sonra başlatılan operasyonlar sırasında yakalandı. 1990 yılında tahliye oldu. Devrimci Sol'un Akdeniz bölgesinde sürdürdüğü çalışmalar içinde bulundu. İstanbul'da 12 Temmuz 1991 günü kaldığı evde polis tarafından öldürüldü.

Hasan Hakkı Erdoğan. TİKKO İstanbul bölge sorumlusu olduğu gerekçesiyle 18 Eylül 1984 tarihinde gözaltına alındı. İstanbul emniyetinde gördüğü ağır işkence sonucu 30 Eylül günü yaşamını kaybetti. Yetkililer böbrek yetmezliğinden öldüğünü açıkladı.

Hasan Hüseyin Korkmazgil. 1927 Gürün doğumlu. Şair. Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Öğretmenliği sırasında TCK'nın 142. Maddesine muhalefetten tutuklandı. Mesleğinden ayrılmak zorunda kaldı. Arzuhalcilik, tabela ressamlığı, yazarlık yaparak yaşamını sürdürdü. 26 Şubat 1984'te hayata gözlerini yumdu. Şiir kitapları arasında *Kavel, Temmuz Bildirisi, Kızılırmak, Kızıl Kuğu, Ağlasun Ayşafağı, Acıyı Bal eyledik, Kelepçenin Arasında Bir Ak Güvercin, Haziranda Ölmek Zor, Acılara Tutunmak* sayılabilir.

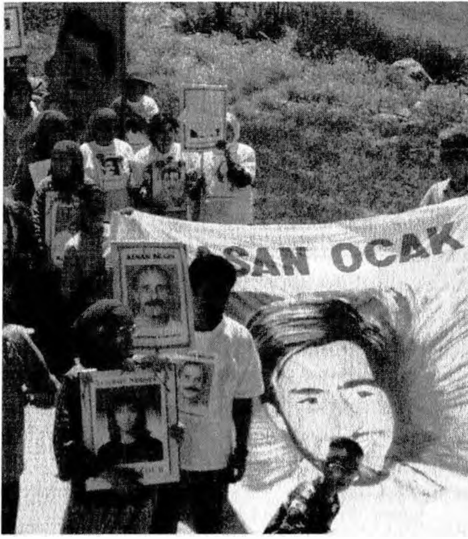
"Altı da bir
üstü de birdir yerin"
hoş söylemiş namık kemal
ama
boş
"altı da bir
üstü de birdir yerin"
öyle mi
Öyleyse
biraz da siz buyurun
getirin vedat'ları karaçam'ları
aytaç'ları battal'ları getirin
getirin de güzel beyler
biraz da onlar tepinsinler
şu dinine yandığım
kara yerin üstünde

Hasan İzzettin Dinamo. 1909 Akçaabat doğumlu. Şair, yazar. Ortaöğrenimini Sivas Öğretmen Okulu'nda, yüksek öğrenimini ise o zamanki adıyla Gazi Terbiye Enstitüsü'nde (Gazi Eğitim Enstitüsü) tamamladı. Siyasetle bu yıllarda tanıştı. TKP'li oldu. TKP'nin gençlik kesiminde çeşitli görevler aldı. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde okurken 1 Mayıs ile ilgili bir bildiri dağıtırken gözaltına alındı ve tutuklandı. Hakkında TCK'nın 142. Maddesine muhalefetten dava açıldı. Yargılama sonunda dört yıl hapis cezasına çarptırıldı. Hapse düştüğü için yüksek öğrenimini tamamlayamadı. Cezaevi sonrası yaşamını yazarlık ve özel öğretmenlik yaparak sürdürdü. 1944 TKP tevkifatı sırasında yeniden tutuklandı ve bir yıl hapse mahkum edildi. Yazı ve şiirleri Yeni Yol, İnsan, Sokak, Ses, Yeni Edebiyat dergilerinde yayınlandı. Kitapları arasında *Kutsal İsyan, Ateş Yılları, Savaş ve Açlar, Kutsal Barış, Mapusanemden Şiirler, Sürgün Şiirleri* sayılabilir. 20 Haziran 1989 tarihinde hayata veda etti.

Hasan Kaşarcı. Bkz. Komsomol Hasan.

Hasan Kıyafet. 1937 Kırşehir doğumlu. Öykü ve roman yazarı. Köy Enstitüsü kökenli. 12 Mart döneminde tutuklandı, bir süre cezaevinde kaldı. Anadolu illerinde öğretmenlik yaptı. ÖDP'ye katıldı. Bir süre ÖDP Yalova İl Başkanlığı yaptı. *Komünist İmam, 12 Mart Fıkraları, Bizim Lise* eserlerinden bazıları.

Hasan Ocak. 1965 doğumlu. MLKP'nin ileri kadrolarından. İstanbul Gazi Mahallesinde meydana gelen ve 17 insanın polis tarafından öldürüldüğü olaylara aktif olarak katıldı. 21 Mart 1995 tarihinde İstanbul Gedikpaşa'dan gözaltına alındı. Gözaltında kaybedildi. Cesedi 16 Mayıs günü kimsesizler mezarlığında bulundu. Yapılan otopside, 26 Mart günü öldürüldüğü tespit edildi. Hasan Ocak'ın gözaltında kaybedilmesi, insan hakları mücadelesinin simgesi haline geldi. "Cumartesi Anneleri" Hasan Ocak'ı arama süreci sırasında oluştu.

Hasan Tan. ODTÜ rektörü. MC hükümetinin okulları faşistleştirme programı çerçevesinde, faşistlerin ODTÜ üzerindeki emellerini hayata geçirmek için ODTÜ'ye rektör olarak atanan Hasan Tan, hiç bir olayın çıkmadığı, karışıklığın yaşanmadığı ODTÜ'yü kısa sürede olaylı bir okul haline getirmeyi başardı. Hasan Tan'ın ODTÜ'ye rektör olarak atanması bile, MC'nin niyetlerinin gerçekleşmesine olanak tanımadı. Çünkü Tan, ne öğrencilerden ne öğretim üyelerinden ne de işçilerden aradığı desteği buldu. ODTÜ'de faşistlerin hiçbir gücü yoktu. Tek çare dışardan okula işçi almaktı. Bu yolla işe alınan ikiyüz kadar ülkü ocaklı faşist, öğrencilere, öğretim üyelerine ve işçilere dönük saldırılara başladı. ODTÜ bir bütün halinde bu saldırılara direndi. MC hükümetinin ve faşistlerin hevesi kursağında kaldı. Dokuz ay süren Hasan Tan döneminde gerçekleştirilen faşist saldırılarda üç öğrenci ve iki işçi öldürüldü. İkisi öğretim üyesi olmak üzere onlarca insan yaralandı. Ama zafer, ODTÜ'nün faşistleştirilmesine direnen insanların oldu.

Hasan Tatar. 1955 Sivas doğumlu. Öğretmen, avukat, ÖDP PM üyesi, ÖDP Ankara il yöneticisi, 1999 yerel seçimlerinde ÖDP Keçiören belediye başkan adayı, Altı Nokta Körler Derneği'nin yöneticisi ama hepsinden daha çok halk ozanı, besteci. Devrimci etkinliklerin vazgeçilmez ismi. Ömrü hayatını Anadolu'nun çeşitli kentlerinde ağırlıkla ÖDP tarafından gerçekleştirilen etkinliklerde türkü söylemeye adadı. Solculara mal olmuş önemli besteleri bulunuyor. Bunlar arasında en popüleri "Metris" türküsüydü.

Hasan Telci. 1957 Mudanya doğumlu. Lise yıllarında devrimci fikirlerle tanıştı. Mudanya iskelesinde hamallık yaptı. Devrimci Sol saflarında yer aldı. 1980 yılında yakalandı. Devrimci Sol davasından yargılanırken Sağmalcılar Cezaevinde ölüm orucuna başladı. 24 Haziran 1984 tarihinde ölüm orucunun 74. gününde yaşama veda etti.

Hasan Yalçın. Yüksek öğrenimini İTÜ'de tamamladı. Bir dönem okulunda dernek başkanlığı yaptı. Gençlik içindeki tartışmalarda MDD saflarında ve Doğu Perinçek'in yanında yer aldı. TİİKP'nin kuruluşunda bulundu. TİİKP Merkez Komitesine seçildi. 12 Mart'ta açılan TİİKP davasından yargılandı. 70'li yıllarda Halkın Sesi ve Aydınlık gazetelerinde çalıştı. TİKP içinde önemli görevler aldı. 12 Eylül'de yargılandı. 2000'e Doğru'da çalıştı. Haftalık Aydınlık dergisinde yazdı. Bir dönem İşçi Partisi Genel Başkan Yardımcılığı yaptı. 29 Ağustos 2002'de hayata veda etti.

Haşim Aydıncak. 1953 Malatya doğumlu. ODTÜ'de öğrencilik yaptığı yıllarda gençlik mücadelesi içinde yer aldı. ODTÜ-DER ve ÖTK'nın kuruluşuna katıldı. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. Devrimci Yol hareketinin mali işlerinden sorumlu tutuldu. Yedi sene cezaevinde kaldı. Bir süre EMO Ankara Şube Başkanlığı yaptı. 2002 seçimlerinde ÖDP'den milletvekili adayı oldu.

Haşmet Atahan. 68 kuşağının öğrenci liderlerinden. 1969-70 Dev-Genç İstanbul Bölge Yürütme Kurulu üyesi. 12 Mart'ta açılan Dev-Genç davasından yargılandı. Aftan yararlanarak salıverildi. 68'liler Vakfı'nın kurucuları arasında yer aldı ve bir dönem başkanlığını yaptı.

Hatice Alankuş

Hatice Alankuş. 1946 yılında İstanbul'da doğdu. Yüksek öğrenimini mimarlık üzerine yaptı. Bir süre serbest mimar olarak çalıştı. Devrimci fikirlerle öğrenimi sırasında tanıştı. Mahir Çayan'ın görüşlerinden etkilendi. Mahir Çayan ve arkadaşlarının cezaevinden kaçmasından sonra, onlara yardım ve yataklık etmek suçlarından tutuklandı. THKP-C davasından yargılandı. 24 Şubat 1973'te cezaevinde bir hastalıktan dolayı hayata veda etti. Yakalandığı hastalık cezaevi şartlarında bile kolayca iyileştirilebilecek bir hastalıktı ama cezaevi yönetimi buna izin vermedi.

Hava Kuvvetler Proleter Devrimci Örgütü. 1970 Haziran ayı içerisinde, Hava Yüzbaşı Orhan Savaşçı'nın öncülüğünde kurulan örgüt. Orhan Savaşçı, ordu içinde havacı subaylarla kurulan ilişkilerin merkezi bir yapıya kavuşturulması amacıyla bir toplantı tertip eder. Toplantı Ankara'da gerçekleştirilir. Toplantıya Hv. Yzb. Orhan Savaşçı ile birlikte daha sonra THKP-C'nin kuruluşunda yer alan ve Mahir Çayan'la beraber Kızıldere'de öldürülen Hv. Tğm. Saffet Alp'in yanısıra çok sayıda yüzbaşı, teğmen, üsteğmen katılır. Örgüt kurma kararı oybirliği ile alınır. Örgütün Merkez Komitesi'ne Orhan Savaşçı, Hv. Üstğ. Mustafa Şahin ve Hv. Tğm. Nevzat Yücel getirilir.

Hayali Gönlümde.

Hayali gönlümde yadigar kalan
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi
Onbeş yoldaş ile boğulup ölen
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi

Ooy Oooy Oooy Oooy
Onbeş yoldaş ile boğulup ölen
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi
Garip garip öter derya kuşları
Su altında uykuları düşleri
Bir gelin döküyor kanlı yaşları
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi

Ooy Oooy Oooy Oooy
Bir gelin döküyor kanlı yaşları
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi

Yarelerim tuz içinde kanıyor
Uyku basmış ela gözler sönüyor
Bir yanımda Suphi, Nejat ölüyor
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi

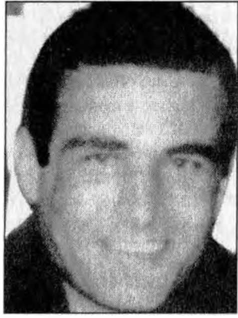
Ooy Oooy Oooy Oooy
Bir yanımda Suphi, Nejat ölüyor
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi

Nazım ile zindanda
gün be gün biriz
Söyletir dilsizi ağlatır körü
Sağ yanım çürüyor,
sol yanım diri
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi

Heeyheeyheeyheey
Sağ yanım çürüyor,
sol yanım diri
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi

Gelir günler gelir yarem sarılır
Bir gün olur elbet hesap sorulur
Bir yanım Acem'den Çin'den çevrilir
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi
Heeyheeyheeyheey
Bir yanım Acem'den Çin'den çevrilir
Bir yanım deryada
çalkanır şimdi

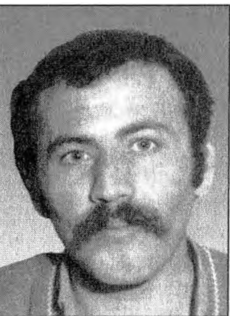
Haydar Başbağ. 1956 Tunceli doğumlu. Anti faşist mücadeleye lise yıllarında katıldı. Elazığ-Tunceli bölgesinde Devrimci Sol'un

Haydar Başbağ

önemli kadroları arasında yer aldı. Daha sonra İstan-bul'a yerleşti. Burada işçiler arasında çalıştı. 12 Eylül'ün ilk operasyonlarını atlatmasını bildi. 12 Eylül sonrası örgüt içinde önemli görevler üstlendi. 1982 Haziran'ında yakalandı. Devrimci Sol davasından yargılanırken başladığı ölüm orucunun 66. gününde 17 Haziran 1984 tarihinde yaşamını yitirdi.

Haydar Kutlu (Nabi Yağcı). 1944'te Tokat'ın Niksar ilçesinde doğdu. Sol düşüncelerle Yön dergisi çevresinde tanıştı. 1960' ların başında TİP içinde çalışmaya başladı. MDD-SD tartışmalarında SD saflarında yer aldı. Partizan isimli grupla birlikte hareket etti. 1974 yılında TKP'li oldu. TKP Merkez Komite üyeliğine getirildi. 1978'de de TKP Politbüro üyesi seçildi.1981'de yurtdışına çıktı. 1983'te TKP Genel Sekreteri oldu. 198-7'de TKP-TİP birleşmesine karar alındığını Behice Boran ile birlikte açıkladı. TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın ile birlikte Türkiye'ye döndü ve tutuklandı. Bir süre sonra serbest bırakıldı. TBKP'yi kurdu. Halen İstanbul'da yaşıyor. Aktif olarak hiç bir siyasi parti ya da örgütlenme içinde yer almıyor.

Hayrettin Eren. Devrimci Sol militanı. İstanbul'da öğrenci gençliğin mücadelesinde öne çıktı. Hasköy ve Okmeydanı semtlerinde anti faşist mücadelenin örgütleyicisi oldu. 20 Kasım 1980'de İstanbul'da gözaltına alındı. Gözaltında kaybedildi.

Hıdır Aslan

Hıdır Aslan. 1958 Tunceli Hozat doğumlu. Devrimci Yolcu. İzmir Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından 1981 tarihinde idama mahkum edildi. 25. 10. 1984 tarihinde Burdur Kapalı Cezaevinde idam edildi. Cellat istemedi, sehpasına kendisi vurdu. Resmi tutanağa göre; cesedi merasimsiz defnedildi. Hıdır Aslan idamını beklediği günlerde şiirle tanıştı. Ozan Ali Asker şiirlerini besteledi.

Duru düşlediğim gökyüzünü
Kara kara bulutlar nakışlıyorsa
umutların kuşatılmasın
Acılarımın gözbebeği
Bak Bahar nasıl da hoyrat
Dağlar nasıl da açmış kollarını
Görkemli bir ana kucağı gibi
Kasırgalı vuruşlara hazır
Nasıl da yükseliyor gökyüzüne
Davran hele
Acılarımın gözbebeği
Senin sesin yenilgi tanımaz
Bu abluka dağılacak

Hikmet Kıvılcımlı

Hikmet Kıvılcımlı. 1902'de Makedonya'nın Piriştine kentinde doğdu. Balkan Savaşı'ndan sonra Türkiye'ye gelip Kuşadası'na yerleşti. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra İstanbul'da yaşamaya başladı. İstanbul'da Tıp Fakültesi öğrenciliği sırasında sosyalist düşüncelerle tanışma ve onları derinliğine araştırma fırsatı buldu. Kurtuluş ve Aydınlık dergilerini takip ediyor ve o çevrelerde yapılan sosyalizm tartışmalarına katılıyordu. 1920'lerin başında TKP'ye girdi. TKP'nin 2. Kongresi'ne delege olarak katıldı. Bu kongrede Merkez Komite üyeliğine seçildi. 1925 yılında tutuklandı. 10 yıl kürek cezasına çarptırıldı. Bir yıl sonra çıkan afla serbest bırakıldı. 1929'da tekrar tutuklandı. Yargılama sonucunda dört yıl hapse mahkum edildi. Aftan yararlanarak 1933'de serbest kaldı. 1938'de açılan Donanma Davası'nda 15 yıl hapse mahkum edildi. 1950 yılında tahliye edildi. 12 Mart askeri darbesinden sonra yurtdışına çıktı. 11 Ekim 1971'de Belgrad'da öldü. İdeolojik-

politik çizgisi, her dönem fazla geniş olmasa da taraftar buldu. Vatan Partisi ve Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği Kıvılcımlı'nın görüşlerini takip edenler tarafından kuruldu. Aslında Dr. Hikmet Kıvılcımlı Türkiye'de eksik tanındı. Siyasi kişiliği hep ön plandaydı. Son derece üretken ve çalışkan bir insandı. Sosyalizm tartışmalarına önemli katkılar sağladı. Özellikle tarih araştırmaları ve Türkiye toplumunun sosyo-ekonomik yapısını analiz eden çalışmaları Türkiye solu tarafından yeterince değerlendirilemedi. Kıvılcımlı'nın yayınlanmış pek çok kitabı bulunuyor. Bunlar arasında *Türkiye İşçi Sınıfının Sosyal Varlığı, Emperyalizm: Geberen Kapitalizm, Marks-Engels Hayatları, Tarih, Devlet, Sosyalizm, Oportünizm Nedir?, Halk Savaşının Planları, Devrim Zortlaması* sayılabilir.

Hizipciler. Örgüt içinde ayrı baş çekmek. Sol örgütlerin tarihi aslında bir yönüyle hiziplerin ve ayrılıkların tarihidir. Kendisini hizip olarak ifade eden grupların bir süre sonra ayrıldığı ve ayrı bir örgüt kurduğu kaçınılmaz bir sondur. Sol gruplar içinde hizip olayının sık görülmesine karşın ismi "Hizipcilere" çıkan grup, 1970'li yıllarda Halkın Kurtuluşu'ndan ayrılan Aktan İnce ve arkadaşları oldu. Aktancılar ismiyle de bilinen grup, HK'lılar tarafından bir süre "Hizipciler" olarak anıldı.

Hoca. Özellikle Halkın Kurtuluşu grubundan insanların kullandığı bir seslenme sözü. İnsanlara "hocam" diye seslenen Halkın Kurtuluşçularını kızdırmak için, 1970'li yılların ünlü TV dizisi "Kung Fu"dan esinlenerek "Söyle çekirge" denilirdi.

Hücrem. Sözü ve bestesi Ali Asker'in. Güncelliğini hiç bir zaman yitirmedi.

Karanlıksın zulüm yatar bağrında
Korkuyorsun hücrem bu düzen gibi
Asırların izi taşında durur
Eskimişsin hücrem bu düzen gibi

Tırnakla oyulan sözler taşında
Çakan şimşekleri gördüm düşümde
Parlıyordu karanlığın başında
Sen zulümsün hücrem bu düzen gibi

Paslanmış o demir kapılarında
Kurtçuklar beslenir aralarında
Yosun bağlamışsın duvarlarında
Eskimişsin hücrem bu düzen gibi

İki metre boyun bir metre enin
Eksik olmaz yaşın yeşermiş nemin
İğrenç geldi bana senin her günün
Sen iğrençsin hücrem bu düzen gibi

Sen insan kafesi topraksız kabir
Benim azmim inan seni çürütür
Birgün devran döner bir akım gelir
Yıkılırsın hücrem bu düzen gibi

Hücre evi. İllegal faaliyetin olmazsa olmazı. Örgütsel ilişkilerin daha rahat kurulması amacıyla tutulan ev.

Hüdai Arıkan. 1946 Çivril doğumlu. Devrimci fikirlerle askeri okulda tanıştı. Teğmen rütbesindeyken THKP-C içinde çalışmaya başladı. THKP-C'nin önder kadroları arasında yer aldı. El Fetih kamplarında eğitim gördü. THKP-C'nin ilk eylemi sayılan Küçükesat Ziraat Bankası soygununa katıldı. Partisinin aldığı karar uyarınca Karadeniz kırsal alanına geçti. Üç İngiliz teknisyenin kaçırılma eyleminde bulundu. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de öldürüldü.

Hüsamettin Dinç. 1921 doğumlu. TKP'li. Aydın Sanat Mektebi mezunu, işçi. Öğrencilik yıllarında ilişki kurduğu TKP'nin sıkı bir militanı oldu, işçilik yaptığı yıllarda. Uzun yıllar sendika alanında çalıştı. Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ne katıldı. Defalarca gözaltına alındı, yoğun işkencelerden geçirildi. İşkence altında hiçbir konuda bilgi vermedi. Hakkında kanıt bulunamadı.

Hüseyin Aslantaş. İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi. Bu okul faşist saldırıların yoğun olarak yaşandığı okullardan biriydi. 5 Aralık 1970 tarihinde okula saldıran faşistlerin açtığı ateş sonucunda öldürüldü. Cenaze törenine polis izin ver-

medi. Arkadaşları tarafından cenaze kaçırılıp okulunda tören yapıldı.

Hüseyin Balkır. 1955 yılında Tunceli Pertek'te doğdu. Siyasal olaylar nedeniyle yüksek öğrenimine devam edemedi. TİP içinde PDA grubuyla birlikte tavır aldı. 1974 yılında TKP/ML'ye katıldı. 1977 yılında TKP/ML üyesi Orhan Bakır'ın kaçırılışına katıldığı için tutuklandı. Toptaşı Cezaevinden bir grup arkadaşıyla kaçtı. 1981 yılında yurtdışına çıktı.

Hüseyin Cevahir

Hüseyin Cevahir. 1945 Tunceli Mazgirt doğumlu. SBF öğrencisiydi. İstanbul Tıp Fakültesi'nde okuduğu yıllarda gençlik mücadelesi içinde aktif biçimde yer aldı. Dev-Genç militanlarındandı. TİP gençlik kollarında çalıştı. TİP içindeki tartışmalarda Mahir Çayan'la birlikte davrandı. THKP-C'nin kuruluşunda bulundu. THKP-C'nin militan kadroları arasında yer aldı. 12 Mart'tan sonra THKP-C'nin İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'u kaçırılması eyleminde bizzat yer aldı. Efraim Elrom'un öldürülmesinden sonraki günlerde, Mahir Çayan'la birlikte kaçarak sığındıkları evde kuşatıldı. Yanlarında evin kızı Sibel Erkan vardı. Kuşatma iki günden fazla sürdü. 1 Haziran 1971 tarihinde, Dünya Atış Şampiyonası üçüncüsü Binbaşı Ahmet Cihangir, perde arkasında beliren gölgeye ateş etti. Cevahir tek kurşunla öldü. Mahir Çayan ağır yaralı yakalandı ve "Cevahiri kalbine gömerek" adasına gitti.

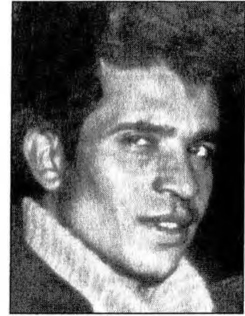
Burası İstanbul Maltepe
Cevahir vuruldu kahpece
Eylemi yadigar bizlere
Kalacak Cevahir Yoldaşım

Yıl 971 Haziran
Vuruldu çok değerli militan
Oligarşiye korku salan
Mert yiğit Cevahir yoldaşım

Etrafı alındı kordona
Sırtını dayadı Çayan'a
Öfkeyle sarıldı tomsona
Dersimli Cevahir yoldaşım

Hüseyin Hilmi

Hüseyin Hilmi. İştirakçi Hilmi ya da sosyalist Hilmi adıyla da bilinir. 1900'lü yılların başında ortaya attığı görüşleri İstanbul'da aydınlar ve işçiler arasında geniş etki yarattı. Osmanlı Sosyalist Fırkası ve Türkiye Sosyalist Fırkası'nın Genel Başkanlığı'nı yaptı. 1910 yılında İştirak isminde bir gazete çıkarttı. Bu faaliyetleri nedeniyle defalarca yargılandı, sürgüne gönderildi. 1923 yılında kimliği bilinmeyen bir kişi tarafından vurularak öldürüldü.

Hüseyin İnan

Hüseyin İnan. 1949'da Kayseri'nin Sarız ilçesinde doğdu. 1966'da ODTÜ İdari Bilimler Bölümü'ne kayıt yaptırdı. Sosyalist Fikir Kulübü ve Dev-Genç'e üye oldu. Aynı zamanda TİP içinde çalışmaya başladı. Gençlik mücadelesi içinde ve anti emperyalist gösterilerde yer almasına karşın öne çıkan bir isim olamadı. TİP içinde başlayan MDD ve SD tartışmalarını izledi. Bir araya getirdiği küçük bir grupla emperyalizme karşı kır gerillası mücadelesini örgütleme fikrini geliştirmeye, yaygınlaştırmaya çalıştı. Okuluyla ilişiği kesildi. Okul arkadaşlarının ağırlıkta olduğu bir grupla Filistin'e geçti. El Fetih kamplarında askeri eğitim gördü. İsrail'e karşı savaştı. İsrail'in iç bölgelerinde bulunan karakol baskınlarına katıldı. Şubat 1970'de Türkiye'ye geri döndü. Yakalandı. Ekim 1970'de tahliye edildi. Aynı düşün-

celeri paylaştığı İstanbul'daki arkadaşlarıyla bir araya gelerek, kır gerillasını oluşturmak amacıyla THKO'yu kurdu. THKO içinde Deniz Gezmiş, Cihan Alptekin gibi gençlik mücadelesinde belli isim yapmış insanlar olmasına karşın, örgütün tartışılmaz lideri ve teorisyeniydi. THKO eylemlerinin örgütleyicisi ve bizzat katılımcısı oldu. Kaleme aldığı Türkiye Devriminin Yolu isimli broşür, ölümünden sonra, bu isimle anılan küçük bir grubun doğmasına yol açtı. Hüseyin İnan, 24 Mart 1971'de Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinde yakalandı. Haklarında açılan davaya karşı savunma stratejisini hazırladı. Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan'la birlikte Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından 9 Kasım 1971'de idama mahkum edildi. 6 Mayıs 1972'de idam edildi. Ankara Karşıyaka mezarlığına gömüldü. Her 6 Mayıs günü çeşitli etkinliklerle anılıyor. Mezarı çiçeksiz bırakılmıyor.

Hüseyin Karanlık. 68 kuşağının öğrenci liderlerinden. 1968-69 yıllarında TİP ve FKF (Dev-Genç) üyesiydi. Dev-Genç Genel Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. 12 Mart döneminde TİİKP ve Dev-Genç davalarından yargılandı. 1976 yılında Halkın Sesi dergisinin sahipliğini sürdürdü. 1978'de TİKP Merkez Komite üyesi oldu. 12 Eylül'de bu davadan yargılandı. Dört sene hapis yattı. İP içinde politika yapmaya devam ediyor.

Hüseyin Örek. 20 Aralık 1974'te Adana'da CHP mitinginden dönen işçi Hüseyin Örek, MHP il binası yakınında saldırıya uğradı. Bıçakla yaralanan Örek kaldırıldığı hastanede öldü. İşçi Hüseyin Örek'in öldürülmesi, 12 Mart'tan sonra işlenen ilk işçi cinayeti olarak kayıtlara geçti.

Hüseyin Toraman. 1966 doğumlu. TKP/ML Hareketi'nin gençlik kesimindeki önder kadrolarındandı. 27 Ekim 1991 tarihinde İstanbul Kocamustafapaşa semtindeki evinin önünden plakası bile tespit edilen bir oto tarafından gözaltına alındı ama bir daha kendisinden haber alınamadı. Polis gözaltına alınmadığını açıkladı. Ancak, Hüseyin Toraman'ın 30 Ekim günü Gebze emniyetinde olduğuna ve işkence gördüğüne dair şahitler vardı. Olayın karanlıkta kalan yönleri kamuoyu önünde çok tartışıldı ama sonuç değişmedi. Toraman, gözaltında kayıplar listesindeki yerini aldı.

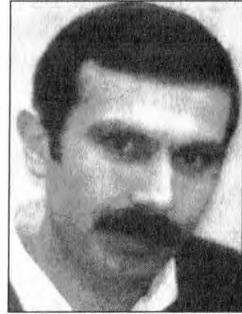
İ

İbrahim Kaypakkaya

İbo'nun kasketi. İbrahim Kaypakkaya kasketli fotoğrafıyla belleklerimize kazınmıştır. Kasketin bir öyküsü vardır. İbo ve Oral Çalışlar arandıkları için saklanmaya karar verirler ve Malatya'ya giderler. Malatyalı devrimciler onları Mehmet Ali ve Hacı Özdoğan isimli köylülerin mezrasına yerleştirirler. Aynı zamanda onları kamufle etmek de gerekmektedir. Oral Çalışlar'a bir elbise bulurlar. İbo ise, ev sahibinin İranlı bir gençten alacak karşılığı rehin tuttuğu şalvar ve kasketi giyer. Kimlik düzenlemesi için fotoğraf çekilmesi gerekir. Malatya'da Foto Kemiksiz'e gidilir. İlerde afişlerden hiç düşmeyecek olan o kasketli ve mahzun bakışlı fotoğraf çekilir.

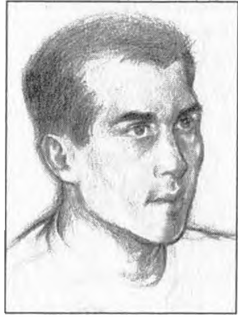
İbrahim Yalçın Arkan. 1958 İstanbul doğumlu. Lise yıllarında devrimci mücadele içinde yer aldı. Devrimci Sol'un oluşmasından sonra örgüt içinde daha etkin bir pozisyona geçti. 12 Eylül'den sonra yakalandı. Devrimci Sol davasından yargılanıp idam cezasına çarptırıldı.1991'de Gaziantep Cezaevinden firar etti. Bir süre Devrimci Sol'un kırsal alanda sürdürdüğü faaliyetlerin içinde yer aldı. 1993'ün 24 Mart gecesi İstanbul'da kaldığı evde polislerle girdiği çatışmada öldürüldü.

İbrahim Balaban. Ressam. 1921 Bursa doğumlu. Bursa Cezaevinde bir kan davası nedeniyle yatarken Nazım Hikmet'ten resim yapmayı öğrendi. "Şair ve Baba ve Damdakiler" romanında Bursa Cezaevini ve Nazım Hikmet'i anlattı.

İbrahim Erdoğan

İbrahim Erdoğan. 1950 Sivas doğumlu. Devrimci fikirlerle 1960'ların sonlarına doğru karşılaştı. THKP-C'ye sempati duydu. 12 Mart'tan sonra İYÖKD'nin kuruluşunda bulundu. 1978 yılında Devrimci Sol'un ortaya çıkışında önemli katkılar sağladı. Devrimci Sol içinde işçi çalışması yürüttü. 12 Eylül'den sonra yakalandı. 1990 yılında cezaevinden firar etti. Devrimci Sol'un kırsal alan faaliyetlerinin alt yapı çalışmalarına katıldı. 12 Temmuz 1991'de İstanbul'da kaldığı evde öldürüldü.

İbrahim Ethem Coşkun. TKEP üyesi olduğu gerekçesiyle, TCK 146/1 Maddesi uyarınca İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından 7 Mayıs 1981 tarihinde verilen idam cezası 22 Eylül 1981'de Askeri Yargıtay Üçüncü Dairesi'nce onaylandı. 4 Mart 1982 günü Danışma Meclisi'nde ölüm cezalarının yerine getirilmesine ilişkin kanun hiç tartışılmaksızın kabul edildi. Hüküm 13 Mart 1982 gecesi Buca Cezaevinde saat 01.25 ile 03.05 saatleri arasında uygulandı. 16 Ocak 1959 Gaziantep İslahiye doğumlu. Genç yaşta devrimci mücadeleye katıldı. İplik-İş sendikasın-

İbrahim Ethem Coşkun

da işçilerin örgütlenmesinde görev aldı. Daha sonra çalıştığı Birleşik Metal-İş Sendikası İzmir Şube Başkanlığı yaptı. Arkadaşı anlatıyor: *"Ethem'le tanışmam 1973 yılında oldu. O tarihte yoksul bir ailenin çocuğu olarak ortaokulu okumak için köyden Yavuzeli'ne gelmiştim. Ethem'in babası memurdu, ilçenin maliye memuruydu. İslahiye'dendi, yoksuldu. Üç yıl ortaokulda Ethem'le birlikte candan iki arkadaş olduk. Denizlerden konuşuyor ve halkı için çalışan bu insanların idam edilmesini hazmedemiyorduk. Hatta onun benden gizlemeye çalışarak Denizler için ağladığını görüyordum. Denizlere hayrandık ve onları kendimize örnek almak istiyorduk. Kısa süre sonra Mücadele Birliği saflarında yerini aldığında son derece coşkuluydu. Önce öğrenci gençlik içinde daha sonra da asıl özlemini duyduğu işçi sınıfı içerisinde her türlü işin vazgeçilmez insanı oldu. Sendika başkanlığı, yönetim kurulu üyeliği yaptığı gibi grev çadırlarında da nöbet tutuyordu."* Arkadaşları Seyit Konuk ve Necati Vardar ile 1 Mayıs 1980'de iki faşisti öldürdüğü iddiası ile tutuklandı. Ağır sorgulardan geçti. Tam bir yıl sonra TCK'nın 146. maddesini ihlal ettiği gerekçesiyle yargılandı. Mahkemede, heyete seslenerek; *"Bugün işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele günüdür. Bu şerefli günde yargılanmayı reddediyor, sizleri 1 Mayıs şehitleri için bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyoruz"* dedi.

İbrahim Güzelce. 1922 İstanbul doğumlu. TİP ve DİSK'in kurucularından. Matbaacılık Yüksek Okulu'nu bitirdi. Matbaalarda çalıştı. İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası'na üye oldu. 1961'de TİP'e katıldı. TİP içinde etkili görevlerde bulundu. Bu dönemde Türkiye Basın Sanayi İşçileri Sendikası Genel Başkanlığı'nı yaptı. 1967 yılında DİSK'in kuruluşunda etkili bir rol oynadı. 1975 yılında DİSK Genel Sekreteri seçildi. 1976'da öldü.

İbrahim İlçin. 1957 İzmir doğumlu. Devrimci fikirlerle üniversite yıllarında tanıştı. İDMMA Yıldız Teknik'te öğrenci gençliğin içinde yer aldı. Öğrenci derneği başkanlığı yaptı. Devrimci Sol içinde önemli görevler üstlendi. Bu faaliyetlerinden ötürü defalarca cezaevine düştü. Devrimci Sol Devrimci İşçi Hareketi sorumluluğunu yürüttü. 12 Temmuz 1991 günü polisin İstanbul'da Devrimci Sol'a karşı düzenlediği operasyonlar sırasında kaldığı evde öldürüldü.

İbrahim Kaypakkaya. 1949 Çorum, Alaca doğumlu. TKP/ML'nin önderi. Sol düşüncelerle, Köy Enstitülerinin bir devamı niteliği taşıyan Hasanoğlan Öğretmen Okulu'nda tanıştı. 1965 yılında başarılı öğrencilerin gönderildiği Çapa Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık Bölümü'ne girdi. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Fizik Bölümü'ne kayıt yaptırdı. FKF Çapa Şubesi'nin kuruluşuna katıldı. 1968 yılı başlarında TİP Eminönü ilçe teşkilatına üye oldu. Ant ve daha sonra Türk Solu dergilerinin yazı kurulunda yer aldı. Gençliğin başlattığı 6. Filo'yu protesto eylemlerine katıldı. 1968-69 yıllarında yaşanan işçi ve gençlik hareketlerinde yer almasının yanı sıra, katıldığı bu hareketler hakkında çeşitli dergilerde yazılar yazdı. MDD-SD ayrışmasında ilk başlarda SD görüşünü benimsediyse de, kısa bir süre sonra o dönem gençlik hareketine damgasını vuran ve Mihri Belli'nin teorik öncülüğünü yaptığı MDD tezlerini savunmaya başladı. Bu düşüncelerinden dolayı TİP üyeliğinden ihraç edildi. 1969 yılına doğru profesyonel siyasal bir yaşantı sürmeye başladı. PDA içinde yer aldı. TİİKP'nin kurluşunda bulundu. Bu çevre içinde başlayan tartışmalar sonucunda bir grup arkadaşıyla 1972'de DABK kararlarını kaleme aldı. Bu kararlarla TİİKP'den ayrılığın teorik nedenleri açıkla-

İbrahim Kaypakkaya

nıyor ve yeni bir örgütlenme için çalışmalar başlatılıyordu. İbrahim Kaypakkaya ve arkadaşları TKP/ML Koordinasyon Komitesi'ni kurdu. Bir süre sonra TKP/ML'nin kurulduğu açıklandı. İbrahim Kaypakkaya 1973'ün 29 Ocak'ında Tunceli kırsal kesiminde yakalandı. Üçbuçuk ay işkencede kaldı. 18 Mayıs 1973 tarihinde işkencede öldürüldü. Resmi kayıtlara "intihar" etti diye geçti. Sol tarihe "ser verip sır vermeyen" insan olarak adını yazdırdı.

İbo'ya

Yürüyorum karlı yolda
Yalınayak yayayım ben
İşkence yıpratmaz beni
Çünkü Kaypakkayayım ben

Sen ağlama anacığım
Ben çalıştım boş durmadım
Gurur duy sen can yoldaşım
Ser verdim de sır vermedim.

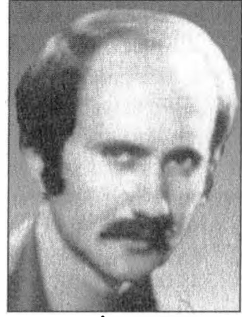
Faşizmin cellatları
Çektiler tırnaklarımı
Uzun günler işkencede
Kestiler parmaklarımı

Sen ağlama anacığım
Ben çalıştım boş durmadım
Gurur duy sen can yoldaşım
Ser verdim de sır vermedim.

Şu Dersim'in dağlarında
Arayıp sordular beni
İntihar etti dediler
Halbuki vurdular beni

Sen ağlama anacığım
Ben çalıştım boş durmadım
Gurur duy sen can yoldaşım
Ser verdim de sır vermedim.

İbrahim Levent. 1954 Manisa doğumlu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. Ankara'da Devrimci Yol hareketinin aktif militanlarındandı. 12 Eylül sonrası dağa çıktı. Devrimci Yol tarafından oluşturulan Ana Gerilla Birliği içinde yer aldı. 21 Haziran 1984'te Ünye Çiğdem köyü civarındayken kaldığı ev kuşatıldı. Çıkan çatışmada Habil İrgül ve Necmettin Karagülle isimli arkadaşlarıyla birlikte öldürüldü.

İbrahim Levent

İbrahim Seven. ODTÜ öğrencisi. Öğrenci eylemlerinin önde gelen isimlerindendi. Adını ilk kez ABD Büyükelçisi Kommer'in arabasının yakılma eyleminde duyurdu. Filistin'de eğitim gördü. Suriye'de kurduğu ilişkiler onu SBKP'nin görüşlerine yakınlaştırdı. 12 Mart'ta açılan Dev-Genç davasında yargılandı. TSİP içinde yer aldı. Bu partiden ayrılarak TKP/B'yi kurdu. Daha sonra buradan da ayrıldı ve DKP'yi örgütledi. Halen yurtdışında yaşıyor.

İbrahim Sevimli. 1950 Konya doğumlu. 1969 yılında GEE'ye girdi. Sol fikirlerle tanıştı. Dev-Genç içinde çalıştı. MDD saflarında yer aldı ve Mahir Çayan'la birlikte hareket etti. 1970'te GEE Öğrenci Birliği Başkanlığı yaptı. 12 Mart sonrası açılan Dev-Genç davasından yargılandı. 10 yıl hapse mahkum oldu. 74 yılında ilan edilen afla salıverildi. Öğrenimini tamamladı. Bir süre öğretmenlik yaptı ama bakanlık kararıyla işten el çektirildi. Töb-Der içinde aktif görevler aldı. 1978'de Töb-Der MYK üyeliğine seçildi. Günlük olarak yayınlanan Demokrat gazetesinin yayın kurulunda bulundu. 1980'den sonra yurtdışına çıktı. Türkiye'ye dönük örgütlenme faaliyetlerine katıldı. Devrimci Yol içindeki tartışmalarda taraf oldu. Devrimci İşçi gazetesini çıkardı. Azınlık haklarını ve yurtdışına göç sorunlarını işlediği çalışmaları bulunuyor. 2002 yılında öldü.

İbrahim Tezan. 1948 Bursa doğumlu. Avukat. Halkevleri Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. İnsan Hakları Derneği Yönetim Kurulu üyeliği, Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Sekreterliği görevinde bulundu. Devrimci Yol davalarının değişmez avukat-

larındandı. Ankara Merkez Devrimci Yol davasında iki kez duruşmadan atıldığı için yasaklıydı. 1993'te kalbine yenik düştü.

İç savaş. Sol gruplar arasındaki tartışma konularından birisi. Bazı sol gruplar 1970'li yıllarda Türkiye'de bir iç savaşın yaşandığını ileri sürürken bazıları böyle bir savaşın olmadığını düşünüyorlardı. Aslında mesele, Mahir Çayan'ın tezlerinden kaynaklanıyordu. THKP-C kökenli hareketler bu tartışmanın tarafı durumundaydı. Özellikle Devrimci Yol hareketi, 1975-80 arasında ülkede küçük çaplı, safları tam olarak belirlenmemiş bir iç savaşın yaşandığını savunuyor ve ona uygun bir örgütlenme tarzı geliştiriyordu. Devrimci Yol'un önerdiği direniş komiteleri fikri bu ortamda ortaya atıldı. THKP-C kökenli diğer sol gruplar ise Devrimci Yol'u bu tespitinden kaynaklı olarak eleştiriyorlar ve iç savaş tespitinin Mahir Çayan'ın tezlerinde yer alan "suni denge" tespitine uymadığını iddia ediyorlardı. Bu tartışmanın bir de misafiri vardı. Yalçın Küçük, Devrimci Yol'un iç savaş tespitine katılıyor ve Devrimci Yol'un bu doğru tespiti yapmasını, Toplumsal Kurtuluş dergisinde "her yanlış saat günde iki kere doğruyu gösterir" diyerek değerlendiriyordu. Devrimci Yol bu tartışmalarla ilgili görüşlerini şöyle açıklıyordu: *"Faşistler silahlı saldırılar düzenliyorsa ve buna karşı halk çeşitli şekillerde direniyorsa ve bunun sonucu olarak ülkede yaygın ve sürekli çatışmalar söz konusuysa, niçin 'bundan çıkacak sonuç; oligarşinin suni dengeyi koruyamaz hale geldiği' oluyor? Böyle bir sonucun faşistlerin silahlı saldırıları sonucu (ve devrimcilerin önderliğindeki halkın da kendisini savunması sonucu) meydana gelen çatışmaların (yani bugün ülkemizde hergün yaşadığımız gerçeğin) suni denge kavramına ters düştüğü yolundaki bir hatalı düşünceden kaynaklandığı ortadadır."* 1975-80 arası yıllarda yaşananlar, Mahir Çayan'ın suni denge tespitine uyar mı uymaz mı bilinmez ama, bilinen bir gerçeklik bulunuyor. Türkiye'de adı geçen beş sene boyunca yaklaşık beşbinden fazla insan silahlı çatışmalarda öldürüldü. Çorum, Sivas, Malatya, Kahramanmaraş gibi yerlerde toplu katliamlar gerçekleştirildi. Kentler bölündü. Mahalleler, sokak sokak paylaşıldı. Her toplumsal kesim çatışma ortamına göre bir siyasal duruşu tercih etti.

İdeolojik değil, örgütsel yenilgi. Yenilgi dönemlerinde sığınılan bir şemsiye. Politik bir gerekçe. Yenilgi mazereti. 12 Mart ve 12 Eylül askeri dönemlerinde ciddi oranlarda darbe yiyen, önder kadroları ve taraftarları gözaltına alınıp tutuklanan, toplumla ilişkisi kesilen sol örgütler yenilgilerini örgütsel yenilgi olarak değerlendiriyorlardı. Bu değerlendirişe göre, ideolojik-politik olarak savunulanlar çerçevesinde herhangi bir yanlışlık söz konusu değildi. Olup biten örgütsel bir dağılma ve yok edilişti. Hal böyle olunca, geçmişin değerlendirilmesi mekanik bir tarzın ötesine geçemedi, adeta daha çok da bir kandırmacaya dönüştü. Bu durum yanlışları görememe, ideolojik ve politik olarak kendisini yenileyememe, aynı yanlışları tekrar etme, dolayısıyla günün gerisinde kalma, gündem dışına düşme şeklinde kendisini gösterdi. 'Örgütsel yenilgiye' sığınıldı ama, ideolojik ve politik olarak yerinde sayan bir yapının asla dağıtılmayacak bir örgütsel yapıya kavuşması da mümkün olamadı. Geçmişe sahip çıkmakla, gelişen yeni şartlara göre ideolojik-politik bir hat izlemek birbirine karıştırıldı. Geçmişi eleştirenler 'hainlikle' suçlandı. Askeri dönemlerde ortaya çıkan örgütsel yenilgi, olanları tek başına açıklamakta yetersiz kalıyordu. 12 Eylül'den sonra solun yaşadığı yenilgi ise örgütsel ilişkilerde görülen bir dağınıklığın çok ötesindeydi. 12 Eylül'ün üzerinden epey bir zaman geçmesine karşın, solun 1980 öncesi gücüne bir daha ulaşamaması, bütün toparlanma ve örgütsel yenilenme girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanması, yenilginin daha derinlerde yattığını ortaya çıkardı. 1970'li yılların THKP-C kökenli hareketlerinden Devrimci Yol ve Kurtuluş diğer sol gruplara göre geçmiş değerlendirmesi ve yenilgiyle ilgili daha ileri bir noktada bulunuyorlardı. Kurtuluş hareketinin önde gelen isimlerinden Bülent Uluer, Rafet Ballı'nın "Sosyalist Sol Kendini Anlatıyor" isimli kitabında Kurtuluş'un geçmiş değerlendirmesini şöyle yapıyordu: *"THKP-C'nin görüşlerini üç kate-*

goride incelemek mümkün. Bir, Mahir Çayan'ın yazdığı zaman da, bugün de yanlış olan görüşleri: Öncü savaşı, suni denge, Kemalizm tahlili, ulusal sorun, parti anlayışı gibi. İkincisi, o gün için doğru olan, ancak bugün geçerliliğini yitiren görüşleri: Sosyalist ülkeler ve sosyalist demokrasi görüşü. O gün doğru olduğu gibi bugün de doğru olan görüşleri şöyle: Bürokratik sosyalizme tavır ve ihtilalcilik." Devrimci Yol'un lideri Oğuzhan Müftüoğlu'nun ise aynı konuya, Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi'ndeki yaklaşımı şöyleydi: *"Zengin bir mücadele ve deneyler birikimi sunan Devrimci Yol pratiği bize göre THKP-C hareketinin en iyi değerlendirmesi sayılmalıdır. Onun en iyi savunması da, devrimci bir eleştirisini de orada bulmak mümkündür. Bu nedenle 'Fatsa' 'Kızıldere'nin bir devamı olduğu kadar onun bir eleştirisidir de. Birinin diğerinin karşıtı ve inkarı olduğunu söylemek saçmadır."*

İdris Erdinç. Bkz. Şoför İdris.

İdris Küçükömer. 1925 Giresun doğumlu. Yazar, siyaset adamı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. Fakültesinde asistanlıktan profesörlüğe dek otuz yıl öğretim görevlisi olarak çalıştı. Bu arada siyasetle yakından ilgilendi. TİP içinde çalıştı. TİP'te önemli görevler üstlendi. TİP'in teorisyenleri arasında sayılıyordu. Eserleri arasında *Halk Demokrasi İstiyor mu?, Anılar ve Düşünceler* sayılabilir.

İhraç kararı. Mahir Çayan ve THKP-C Genel Komite üyelerinin bir kısmı cezaevindeyken, genel komitenin dışarda kalan üyeleri Münir Ramazan Aktolga ve Yusuf Küpeli partinin eylem çizgisini eleştirmeye başladılar. Bu eleştirilerin genel komite bilgilendirilmeden İstanbul'daki parti üyelerine açılması, cezaevinde yatan kadroların tepkisini çekti. Mahir Çayan ve arkadaşlarının cezaevinden kaçışından sonra toplanan genel komite üyeleri, Küpeli ve Aktolga'yı örgütten ihraç etme kararı aldılar. Bu kararın altında Mahir Çayan, Ziya Yılmaz, Ulaş Bardakçı ve Orhan Savaşçı'nın imzaları bulunuyordu. İhraç kararı özetle şöyleydi: *"Partimizin ideolojik-politik-stratejik-örgütsel ilkelerini 'Narodnizm' 'Marksizm' ile Narodnizm'in eklektik birleştirilmesi, en tehlikeli sol sapma diye niteleyerek partimizin devrimci çizgisi yerine uluslararası sosyal pasifizmin çizgisini, partinin genel komitesinden habersiz tezgahlama gayretleri içinde olan sizlerin partimizde kalmasına artık fiilen imkan yoktur. Bu nedenle, bu sağcı görüşü benimsemiş olan, örgütün bu veya şu kademesinde görevli olanlar da aynı işleme muhataptırlar."*

İhsan Abdi Önal. 1953 Erzincan Kemaliye Doğumlu. Çok genç yaşlarda devrimci mücadelenin içinde yer aldı. Gaziantep Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Ünye'de öğretmen olarak çalışmaya başladı. Üç dönem Ünye Töb-Der Başkanlığı yaptı. Devrimci faaliyetler nedeniyle öğretmenlikten atıldı. 1980 askeri darbesinden sonra kırsal alana çekildi. 6 Ekim 1980 tarihinde sığınak kazısı sırasında silahının kazayla ateş alması sonucunda yaşamını yitirdi.

İhtilalci komünist. TİKB'nin illegal olarak çıkardığı yayın organı. Aynı zamanda, silahlı devrimden yana olan bir komünisti tanımlamak için kullanmak da mümkün.

İhtilal marşı. 1928 yılında TKP Merkez Komitesi tarafından kabul edilen ve kamuoyuna duyurulan marş.

Fırtınalar koptu gökler karardı
Yangınlı şimşekler zulmeti yardı
Kitleler saf oldu saflar sıkıştı
Kıpkızıl kıyamet dünyayı sarstı

Haydi işçi çiftçi çekiç orak kalk
Marş marş ileriye mahkum fakir halk
Gündüz ateş renkli bayrağımızla
Gece yol gösteren kızıl yıldızla
Dağ uçurum vız gelir işkence hiçtir
Ölüm önümüzden kaçar bu hızla

Haydi işçi çiftçi çekiç orak kalk
Marş marş ileriye mahkum fakir halk

İkinci Manisa davası. Kamuoyunda ikinci Manisa davası adı verilen davanın sanıkları gençler, Gazi Mahallesi'nde meydana gelen

katliamı protesto etmek için DYP İzmir İl Merkezi'ni işgal etmişler ve pankart açmışlardı. Pankart açmanın cezası ağır oldu. Günlerce işkence gören gençler, yargılama sonucunda toplam 133 yıl hapis cezasına çarptırıldılar.

İkinci milli kurtuluş savaşı. 1965 seçimlerinde TİP'in meclise 15 milletvekiliyle girmesi parti sözcüleri tarafından "İkinci milli kurtuluş savaşının başlaması" olarak değerlendirildi. Deniz Gezmiş'in babasına yazdığı mektupla popüler bir ifade haline geldi. Aynı zamanda 68 kuşağının, Kemalizme yaklaşımını ortaya koyması açısından önem arz ediyor. Kemalizm o günlerden başlayarak solun tartışma gündeminde ağırlıklı bir yer tuttu. Bugün sol, Kemalizmle ciddi bir hesaplaşma, bir kopuş yaşıyor. Ancak, önder olarak kabul ettikleri insanların Kemalizmle ilgili değerlendirmeleri, bugünün tartışmalarına oldukça uzak bir yerde duruyor. Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan'ın savundukların bugün dillendirenler eleştiriliyor, hatta hainlikle suçlanıyor. Deniz Gezmiş'in mektubundan: *"Sana her zaman müteşekkirim. Çünkü Kemalist düşünce ile yetiştirdin beni. Küçüklüğümden beri evde Kurtuluş Savaşı anılarıyla büyüdüm. Ve o zamandan beri yabancılardan nefret ettim. Baba, biz Türkiye'nin ikinci kurtuluş savaşçılarıyız. Elbette ki hapislere atılacağız, kurşunlanacağız da. Tıpkı birinci kurtuluş savaşında olduğu gibi. Ama bu toprakları yabancılara bırakmayacağız. Ve bir gün mutlaka yeneceğiz. Düşün baba, bugün hükümet işini gücünü bırakmış bizimle uğraşıyor. Çünkü bizden başka gerçek muhalefet kalmamış durumda. Ve hepsi Kemalist çizgiden sapmışlar."*

İkinci TİP. 12 Mart'ta kapatılan ve 1 Mayıs 1975 günü Behice Boran ve arkadaşları tarafından tekrar kurulan TİP'e ikinci TİP denildi. Ayrıntılı bilgi için bkz. TİP.

İktidarın parça parça alınması. Bkz. Kızıl siyasi iktidar.

İktidar namlunun ucundadır. Çin lideri Mao'ya ait bir ifade. Devrimin ancak silahlı bir mücadele sonunda gerçekleşebileceğini ifade ediyor. Bu ifade, özellikle TKP/ML tarafından sık kullanıldı ve sloganlaştırıldı.

İleri. Türkiye Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu'nun (Dev-Genç) yayın organı. İlk sayısı Mart 1970'te yayınlandı. Sahibi Atilla Sarp, yazıişleri Müdürü Ersen Olgaç'tı. Adını Hacettepe FKF'nin yayın organından aldı. Toplam 6 sayı çıkabildi.

İleri demokrasi. TKP'liler tarafından siyasal hedefin merkezine oturtulan görüş. İleri demokrasi tezine göre; gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalizme barışçıl yoldan geçişin şartlarının hazırlanacağı bir aşama vardır. Bu aşama ileri demokrasi olarak isimlendirilmektedir. Bu ara aşamada, parlamentoda yer alınarak, burjuva demokrasinin sınırları genişletilecek, anti tekelci bir cephe kurulacak, burjuvazinin faşizm özlemleri engellenecek ve böylelikle sosyalizme geçilecekti. Bu tez SSCB destekli uluslararası bir tezdi. Türkiye'de TKP'liler bu teze dayanarak "Faşizme Geçit Yok" sloganını atıyorlar, ileri demokrasinin yerleşmesi açısından bir şans olarak gördükleri CHP'yi destekliyorlardı.

İleri Gençler Birliği (İGB). 1942 yılında TKP'nin direktifleriyle Mihri Belli tarafından organizasyonu yapılmış ve üniversite gençliği arasında faaliyet yürüten bir gençlik örgütü. Kurucuları arasında Mihri Belli, Cezmi Ulucan, Can Boratav, Nahid Eren, Fethi Elmasoğlu, Arslan Kaynardağ, Tahsin Berkmen bulunuyordu. Kendisine hedef olarak üniversite gençliğini seçmesine rağmen kuruluş bildirisinde gençliğin sorunlarına hemen hiç yer verilmiyordu. Kuruluş bildirisi genel olarak politikti. TKP yanlısı bir komsomol örgüt gibi değerlendiriliyordu. Örgüt, Mihri Belli ve Tahsin Berkmen'in, 19 Mayıs 1944 tarihinde İstanbul'da Süleymaniye Camii'nin iki minaresi arasında astıkları "Saraçoğlu Faşisttir. Vurgunculuk ve Faşizme Karşı Savaş Cephesi" yazılı pankart nedeniyle polisin başlattığı operasyonlar sonucunda ortaya çıkarıldı. Pek çok üyesi tutuklandı ve çeşitli hapis cezalarına çarptırıldı. İki minare arasına asılan mahya örgütün tarih sahnesinden silinmesine yol açtı ama Tahsin

Berkmen · "Mahyacı Tahsin" lakabıyla sol tarihteki yerini aldı.

İlerici Kadınlar Derneği (İKD). 1975 yılında kurulan TKP yanlısı kadın derneği. İKD, 15 bin civarında üyesiyle kadın dernekleri arasında en yaygın kitle ilişkisine sahip bir örgüttü. DİSK ile TKP arasındaki sıcak ilişki nedeniyle işçi sendikalarına üye kadınlar arasında yaygın kitle ilişkisi bulunan İKD dönemin diğer kadın örgütleri gibi kadın sorunlarını öne çıkarmaktan daha çok, yakın durduğu siyasal hareketin kadınlar arasında yaygınlaşması ana hedefiyle çalışmalarına yön veriyordu.

İlerici Gençler Derneği (İGD). 1970'li yılların ortalarında kurulan gençlik derneği. TKP yanlısı bir gençlik örgütüydü. TKP'nin yaygınlığıyla orantılı bir güce sahipti. TKP'yle yakın ilişkilerinden dolayı hiçbir zaman bağımsız bir gençlik hareketi olma özelliğine kavuşamadı. İGD özellikle İzmir'de geniş bir potansiyele sahipti. Bu kentte özellikle Halkın Kurtuluşu çevresiyle sık sık silahlı çatışmaya giriyordu.

İlerlemeciler. TKP'lilere diğer sol gruplar tarafından verilen isim. TKP'nin savunduğu ileri demokrasi tezi nedeniyle yapılan bir yakıştırma.

İlhami Aras. 1946 İnegöl doğumlu. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Sosyalist mücadeleye 1966'da TİP içinde başladı. 1971'de Mustafa Kaçaroğlu ve Mahir Sayın ile birlikte TCK'nın 146/3 Maddesinden ceza alarak üç buçuk yıl cezaevinde kaldı. 1980'den sonra Kurtuluş örgütü Genel Sekreteri olarak TCK'nın 168/1 Maddesinden yargılandı ve yedi buçuk yıl cezaevinde yattı. Öncü Devrimci TİP Haberleri dergisinin sahibi ve sorumlu müdürü, Sosyalizm Yolunda Kurtuluş dergisinin yayın yönetmeni oldu. BSP Genel Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. ÖDP'nin kuruluş çalışmalarına katılarak bu partinin kurucu ve iki dönem PM üyesi oldu. 2001 yılında bir grup arkadaşıyla ÖDP'den ayrılıp SDP'yi kurdu.

İlhan Erdost. 1944 doğumlu. Yayıncı. Sol ve Onur Yayınlarının kurucusu. Hukuk öğrenimi gördü. Türk soluna yaptığı katkı onu ölümsüzleştirdi. Yokluklar ve yoksulluklar arasında Marksizmin klasik sayılabilecek eserlerini Türkçe'ye kazandırdı. Sosyalist düşüncenin görünmeyen kahramanlarındandı. Bilime ve kitaba düşman 12 Eylülcüler onu 7 Kasım 1980 tarihinde Mamak Askeri Cezaevinde döverek öldürdüler. Aslında Kapital'i öldürmek istediler, Marks'ı; Darwin'i, Lenin'i, Engels'i öldüreceklerini sandılar. Yanıldılar. Her 7 Kasım günü İlhan İlhan kitabevini izleyenler İlhan Erdost'un ölmediğini görecektir. Şiirini Muzaffer İlhan Erdost yazdı, Ozan Ali Asker bestesini yaptı.

Göğ göğü tutmuşa benzer
Yanmış tutuşmuşa kardaş
Kanadı durmuşa benzer
Uçar bir al kuşa kardaş

Göyneğimiz militanımız
Uğruya düşmüş canımız
Candan akar kanlarımız
Benzer vurulmuşa kardaş

Süzülmüş can solmuş yüzün
Durgun sulardan durusun
Yanın düşmüş yorgun musun
Gel yaslan kardaşa kardaş

Yürür müyüm durur muyum
Çürür müyüm kurur muyum
Sensiz kendim bilir miyim
Döndüm ben bir düşe kardaş

Ocağımız engin yanar
Acı yanar ağu yanar
Ölmez ölümün uğuldar
Dağa kardaş taşa kardaş

Sen bir özgürlük gülüsün
Anadolu türküsünün
Al bir atsın süzülürsün
Dağlara taşlara kardaş

İlhami Soysal. 1928 Ereğli doğumlu. Gazeteci, yazar. Yön, Türk Solu gibi der-

gilerde yazı yazdı. TİP içinde çalıştı. 12 Mart'ta açılan Madanoğlu davasında yargılandı. Madanoğlu grubunda sivil kesimin önde gelen isimleri arasındaydı. 12 Mart'tan sonra çeşitli dergi ve gazetelerde yazı yazdı. 21 Eylül 1992'de öldü.

İlhan Selçuk. 1925 yılında Aydın'da doğdu. Gazeteci, yazar. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Gazetecilik serüvenine kardeşi Turhan Selçuk'la birlikte çıkardıkları Dolmuş isimli bir mizah dergisiyle başladı. Akşam, Tanin, Vatan, Akbaba gibi gazete ve dergilerde köşe yazarı olarak yıllarca çalıştı. Yön ve Devrim dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. 1963'ten bu yana Cumhuriyet gazetesinde yazıyor. 12 Mart döneminde Madanoğlu davasından yargılandı. Bir süre tutuklu kaldı. Yargılama sonucunda beraat etti. İlerici, solcu, Kemalist çizgisinden hiç bir zaman ödün vermedi. *Uzak Komşu Rusya'dan, Yüzbaşı Selahattin'in Romanı, Yeni Krallar Yeni Soytarılar, Ağlamak ve Gülmek, Düşünüyorum Öyleyse Vurun, Görülmüştür, Ziverbey Köşkü* eserleri arasında sayılabilir.

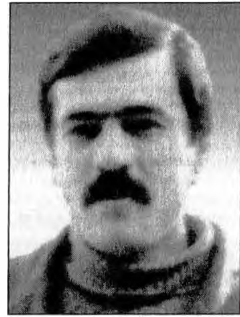
İlk boykot. 1968'de başlayan öğrenci hareketinde ilk boykot DTCF'de gerçekleşti. Eğitimde reform amacıyla başlatılan boykot önce Ankara'nın okullarına ve daha sonra da İstanbul'daki okullara sıçradı.

İlkay Demir

İlkay Demir. 1968 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisiyken gençlik hareketi içinde yer aldı. FKF, Dev-Genç ve TİP içinde çalıştı. THKP-C davasından yargılandı. Ömür boyu hapse mahkum oldu. 8 yıl cezaevinde kaldı. Halkın Yolu dergisini çıkardı. Bu çevrenin önemli isimleri arasındaydı. Halkın Yolu grubundan bir grup arkadaşıyla beraber TİKP'ye katıldı. 12 Eylül sonrası yurtdışına çıktı. 10 yıl süre ile mülteci hayatı yaşadı. Türkiye'ye geri döndü. BSP içinde yer aldı. ÖDP kuruluşuna katıldı.

İlke. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin görüşleri doğrultusunda yayın yapan aylık teorik dergi. Derginin ilk sayısı Ocak 1974'te çıktı. 12 Eylül 1980'de kapatıldı. Dergi toplam 77 sayı yayınlanabildi.

İlkesiz birlik cephesi. Doğu Perinçek'e ait bir tanımlama. Perinçek, ASD çevresini bu sözlerle tanımlıyordu. Perinçek tarafından ilkesizlikle eleştirilen çevrede, Mihri Belli, Muzaffer Erdost, Vahap-Seyhan Erdoğdu, Mahir Çayan, Münir Ramazan Aktolga gibi isimler bulunuyordu.

İlyas Has

İlyas Aydın. 1939 Sürmene doğumlu. Hava Kuvvetlerinde yüzbaşıydı. THKP-C'nin çekirdek kadrosuyla yakın bir ilişkisi vardı. Ajan olduğu noktasında ortaya çıkan söylenti hayatına mal oldu. Filistin'de bir grup Türkiyeli solcu tarafından öldürüldü. 12 Mart döneminde açılan THKP-C davasında gıyabi sanık olarak yargılandı. Bugün hala ajan olup olmadığı tartışılıyor.

İlyas Has. Doğum tarihi bilinmiyor. Ölüm tarihi 7 Ekim 1984. İzmir Buca Cezaevinde asılarak idam edildi. Devrimci Yolcu. Bir bekçinin öldürülmesi olayıyla ilgili olarak idam cezası aldı. İdama götürmek için hücresinin kapısına dayandıklarında gardiyanlara "hadi gidelim" dedi. Gülümsüyordu. Havalandırmaya çıkarıldığında slogan atmaya başladı. Bir subay tarafından tekmelendi, ağzı kapatılmaya çalışıldı ama susmadı. Sandalyesine kendi vurdu, cellat istemedi. İlyas Has'ın idama giderken gösterdiği tavır birlikte yattığı arkadaşı Muzaffer Öztürk tarafından oracıkta türküleştirildi.

Başın dik
yüzünde bir gülümseme
attın son adımını darağacına
gözleri büyüdü karanlığın

son görevini celladına bırakmadın
İlyas kardeşimiz canımız bizim
yaşam dolu, sevgi dolu,
coşku dolu
canımız bizim

İmran Aydın. 1963 doğumlu. TDKP militanı. İşçilere dönük çalışmalarda yoğunlaştı. Kendisi de bir işçiydi. 2 Mart 1991 tarihinde gözaltına alındı. Bir gün sonra öldüğü açıklandı. Polis yetkilileri, bir ev gösterme sırasında kaçmaya çalıştığını, kaçarken düşerek öldüğünü iddia ediyorlardı. Otopsi raporuna göre ölümün "pankreas kanaması sonucu" meydana geldiği yazılıyordu. İmran Aydın'ı emniyette görenler onun işkence sonucu öldüğünü söylediler.

İnciraltı katliamı. 12 Haziran 1980 tarihinde, İzmir İnciraltı'nda bulunan öğrenci yurtlarında gerçekleştirilen katliam. Üniversite sınavları öncesi, sınava girecekler için düzenlenen moral gecesinde sonradan MHP'li olduğu belirlenen bir üsteğmenin komutasındaki bir grup asker hiçbir neden yokken, eğlenen öğrencilerin üzerine ateş açtı. Açılan ateş sonucunda altı öğrenci öldürüldü, onlarcası yaralandı. Ateş emrini veren teğmen, katliamdan yargılandığı davada 25 yıl hapse mahkum edildi.

İnkılap Dal

İnkılap Dal. 1960 Sındırgı doğumlu. Ege Devrimci Yol davasından beş sene hapis cezasına çarptırıldı. Cezaevi sonrası amansız bir hastalığa (lösemi) yakalandı. Tedavisi ancak yurt dışında mümkündü. Başvurularına karşın pasaport alamadı. Yurtdışına çıkması için kamuoyu oluşturuldu. Pasaport aldığında hastalığı bedenini sarmış, 30 kiloya kadar düşmüştü. 22 Ağustos 1989'da Fransa'da öldü.

İnkılap Yolu. TKF tarafından çıkartılan illegal dergi. Derginin ilk sayısı 1930 yılında yayınlandı.

İnsan. Aylık düşün dergisi. Sahibi ve yazıişleri müdürü Hilmi Ziya Ülken'di. İlk sayısı 15 Nisan 1938'de yayınlandı. Nurullah Ataç, Sabahattin Eyüpoğlu, Pertev Boratav, Abidin Dino, İlhan Berk, Cahit Kulebi gibi isimler yazı yazdı. Edebiyat, felsefe ve toplumbilim konularında yazılar yer aldı. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Alman faşizmine karşı anti militarist ve hümanist bir çizgideydi. 25 sayı yayınlandı ve 1943'te yayına son verdi.

İnsaniyet. 1910 yılında yayınlanan İştirak gazetesiyle başlayan sosyalistlerin dergicilik serüveninde, yasakçı zihniyete karşı özgür basını ve solcuların iktidarla inatlaşmasını simgeleyen dergi. İştirak dergisine yapılan muamele yüzyılın sol açısından nasıl geçeceğinin ipuçlarını da veriyordu. İştirak dergisinin kapatılmasıyla başlayan süreç İnsaniyet, tekrar İştirak, Sosyalist, tekrar İnsaniyet ve Medeniyet'le devam etti.

İnsan Hakları Derneği (İHD). 17 Temmuz 1986'da kuruldu. Kurucu üye olan 100 kişinin arasında ağırlıkla tutuklu ve hükümlü yakınları ile gazeteci, avukat ve yazarlar vardı. Kuruluşundan itibaren sırasıyla Nevzat Helvacı, Akın Birdal ve Hüsnü Öndül genel başkan oldular. Kuruluş amacı; "insan hak ve özgürlükleri konusunda çalışmalar yapmak" şeklinde açıklandı. İHD bu amaca ulaşmak için "insan haklarıyla ilgili uygulamaları araştırmak, saptamak, kamuoyu ve ilgili mercilere duyurmak, bilimsel inceleme ve araştırmalar yapmak ve yaptırmak ve bu alandaki gelişmeleri izleyerek kamuoyuna duyurmak" çerçevesinde bir çalışma yürüttü. Derneğin kurulmasındaki en önemli neden 12 Eylül döneminin yarattığı tahribattı. İHD, bu tahribatının giderilmesi, bu tarihle başlayan süreçte gözaltında ve cezaevlerinde işkencelerin yoğunlaşması ve ölümlerin yaşanması, siyasal parti, dernek ve sendikaların kapatılması ve yöneticilerinin tutuklanması, başta anayasa olmak üzere temel hak ve özgürlüklerle ilgili yasaların değiştirilmesi için çalışmayı önüne hedef olarak aldı. Kuruluşundan bugüne değin yaşanan süreçte dernek bu anlamda önemli etkinliklerde bulundu ve amaç ve

hedefleriyle çakışan çalışmaları gerçekleştirdi. İnsan haklarına yönelik her türlü saldırının önünde durduğu ve muhalif olduğu için baskılara uğradı. Otuza yakın şubesi hakkında kapatma kararı verildi, yüzlerce yöneticisi ve üyesi gözaltına alındı ve onlarcası katledildi. Genel başkanı ve yöneticileri hakkında yüzlerce dava açıldı.

İnsan Hakları Vakfı (İHV). Asıl ismi Türkiye İnsan Hakları Vakfı. TİHV 1990 yılında Aralık ayında İHD ve 32 insan hakları savunucusu tarafından Ankara'da kuruldu. Kuruluş gerekçesi *"işkenceye karşı verilen mücadelenin bugünkü boyutlarıyla işkenceye engel olmadığı, işkence görenlerin tedavisinin ertelenemez bir insanlık görevi olduğu"* saptanması olarak açıklandı. Bu saptamadan hareketle TİHV çalışmalarını Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana'da dört tedavi merkezi ve Ankara'daki dokümantasyon merkezi aracılığıyla sürdürüyor. TİHV kendisini proje temelinde çalışan, hükümetler dışı bir kuruluş olarak tanımladı. Hazırlanan projeler insan haklarıyla ilgili hükümetler dışı ulusal ve uluslararası kuruluşlara iletiliyor, kabul görüp destek sağladığında yürürlüğe konuluyor. İnsan haklarına aykırı uygulamalar yapan hükümetlerden ve kurumlardan, kişilerden bağış almamayı ilke edinen TİHV'in Dokümantasyon Merkezi Projesi ve Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Projesi başlıklı iki ana projesi bulunuyor.

İrfan Uçar. 1947 Bolu doğumlu. ODTÜ öğrencisi. Gençlik içindeki tartışmalarda MDD tezleri zemininde Mahir Çayan ve grubunun yanında yer aldı. Bir süre Dev-Genç Genel Sekreterliği yaptı. THKP-C'yi oluşturan çekirdek kadro içinde yer aldı. THKP-C Genel Komite üyeliğine getirildi. 12 Mart'ta açılan THKP-C ve Dev-Genç davalarından yargılandı.

İrfan Yavru. 1953 İstanbul doğumlu. Devrimci fikirlerle lise yıllarında tanıştı. Yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde tamamladı. İYÖKD Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. Devrimci Yol hareketi içinde bulundu. Devrimci Sol bölünmesinde etkili oldu ve bir süre bu çevrenin hatırı sayılır insanları arasında yer aldı. 1979 yılında tekrar Devrimci Yol hareketine katıldı. İYÖKD faaliyetleri nedeniyle hakkında 39 dava açıldı. Yurtdışına çıktı. Devrimci Yol'un yurtdışında sürdürdüğü tartışmalarda taraf oldu. Demokrat Türkiye gazetesinde yazı yazdı. Halen yurtdışında yaşıyor.

İsmail Ayar. Devrimci Yol ana davasının ünlü itirafçısı. Hacettepe öğrencisiyken Devrimci Yol içinde yer alan, 12 Eylül sonrasında dağda gerilla faaliyetine katılan ve yakalanmasıyla birlikte itiraflara başlayan İsmail Ayar, pek çok arkadaşının yakalanmasına ve zarar görmesine neden oldu.

İsmail Bilen. Bkz. Laz İsmail

İsmail Bulut. 1963 Hozat doğumlu. TKP/ML Birleşik Merkez Komitesi Örgütlenme Bürosu üyesi. Lise yıllarında başladığı siyasi mücadelesini TKP/ML içinde sürdürdü. Daha çok kırsal alanda kaldı. 21 Haziran 1992'de Karadeniz Kaçkar dağlarında güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada öldürüldü.

İsmail Cüneyt. 1956 Balıkesir doğumlu. TİKB Merkez Komite üyesi olduğu gerekçesiyle Aralık 1983'te İstanbul Galatasaray'da bir yayınevinden gözaltına alındı. Gözaltına alınırken pek çok tanık bulunuyordu. Polis bir evde çıkan çatışmada öldürüldüğünü açıkladı. Oysa, gözaltına alınırken tanıklar olduğu gibi onu emniyette işkencede görenler de vardı.

İsmail Hakkı Hilmioğlu. 1888 doğumlu. Almanya'da pedagoji eğitimi gördü. Sosyalist fikirlerle Almanya'da tanıştı. 1920'de Moskova'da toplanan Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi'nde Türk komünistlerini temsil etti. Kongrede yaptığı konuşmada, Türk komünistlerini Kurtuluş Savaşı'na destek olmaya çağırdı. TKP MK üyeliğine seçildi. Kurtuluş Savaşı'na destek olmak için Anadolu'ya giren TKP'li grubun içindeydi. 1921'de 15 arkadaşıyla birlikte Karadeniz'de boğularak öldürüldü. Öldürüldüğünde 33 yaşındaydı.

İsmail Naci Kalpakçıoğlu. Bkz Fethi Naci.

İsmet Özel. Solcuydu. İslamcı oldu. Şiirlerine bakınca, sol adına büyük bir kayıp olduğu ortaya çıkıyor. "Ölürsem bir partizan gibi öleceğim" dedi. O günlerdeki şartı buydu.

Sarp bir güvercin
düşüyor yüreğimden
buna dayanmalıyım
ölünce bir partizan gibi ölmeliyim
sabahın kuşluk vaktinde
savrulan
savrulan savrulan ergen
ölüler gibi.
Şehrin şarkısını
söylediğim zaman
yağız bir kımıltı oluyor sesim
korku ve cüzzam
korku ve cüzzam
korku
Ne beklenebilir
artık namlulardan.
Harçlar karılmış duruyordur
hem de kara
bir gerdek olarak yaşıyoruzdur
kendimizi
ne beklenebilir.
Yırtarak açtığımız zarflarda
büyük tecimevlerinde,
büyük çarşılarda
pokerde-sinemada-genelevlerde
ne bir suçlu çağırışımı,
ne karabasan
yalnız o herkesler
o herkesler kendine
akarak boğulan
ve sürdüren bir güleç
kocamışlığı.
Bereketli kuşlar
serpeceğim ayaklarıma
genzimi yakarak
bir cinayet türküsü
söyleyeceğim ben de
ölürsem bir partizan gibi
öleceğim
azgın bir gebelik halinde.

İsmet Öztürk. Karadenizli. Kurtuluş hareketinin Merkez Komite üyesiydi. Kurtuluş'un Karadeniz örgütlenmesini yarattı. Renkli kişiliğiyle dikkatleri çeken İsmet Öztürk'ün lakabı Cörtük İsmet'ti. 70'lerde de, 80'lerde de cezaevindeydi. 1984 yılında yakalandı. Kurtuluş Merkez Komite üyesi olduğu iddiasıyla yargılandı. Ama, 1982 yılında Kurtuluş hareketiyle ideolojik ve örgütsel kimi tartışmalar nedeniyle yollarını ayırdı. Bir grup arkadaşıyla Kurtuluş Örgütü'nü kurdu.

İstanbul Beşiktaş kahvehane katliamı. 16 Aralık 1979'da DMMA yanında bulunan ve devrimci öğrencilerin gelip gittiği Barbaros Kahvehanesinde büyük bir patlama meydana geldi. Patlama sonucunda, beş solcu öğrenci yaşamını yitirdi.

İstanbul Grubu. Sonradan Devrimci Sol ismini alan grup. Devrimci Yol içinde başlayan tartışmalarda merkezdeki kadrolarla sorun yaşayan İstanbul'daki kadrolara verilen isim. Başlayan tartışmalar kısa sürede ayrılığa yol açtı ve Devrimci Sol grubu ortaya çıktı.

İstanbul TKP. 1921 yılı Ankara hükümeti tarafından TKP'liler üzerindeki baskıların artırıldığı bir yıl oldu. Ancak, 1921 yılının sonlarına doğru Ankara hükümeti ile Sovyet hükümeti arasında başlayan yakınlaşma, Türk komünistlerinin biraz olsun rahatlamasını sağladı. Ankara Kurtuluş Savaşı'nı, İstanbul ise işgali temsil ediyordu. Ayrı toplumsal ve siyasal iklimi yaşayan TKP'nin Ankara ve İstanbul örgütleri zaman içerisinde farklılaşmaya başladı. Sorunları ayrı, beklentileri ayrıydı. Bir süre sonra bağımsız yapılar olarak anılmaya başladılar. Komüntern bile bu ayrılığı kabul etti. TKP'nin İstanbul örgütünde Şefik Hüsnü, TİÇSF, Kurtuluş ve Aydınlık dergi çevreleri, Ankara'da ise Yeşil Orducular, Halk Zümresi ve THİF bulunuyordu.

İstanbul Yüksek Öğrenim Derneği (İYÖD). İYÖKD'nin kapatılmasından sonra İstanbul'da kurulan gençlik örgütü. Homojen bir yapısı olmayan İYÖD yöneti-

minde THKP-C yanlıları bulunuyordu. Bu grup, dernek yönetiminin homojen olmasını istiyordu. Diğer gruplar ise nispi temsilden yana tavır alıyorlardı. THKP-C/ Dev-Genç taraftarlarının bu konuda ısrarcı olmaları bölünmeye neden oldu. Her grup kendi derneğini kurmak amacıyla ayrıldı. İYÖD Dev-Genç'lilere kaldı.

İstanbul Yüksek Öğrenim Kültür Derneği (İYÖKD). 12 Mart sonrası kurulan ilk gençlik örgütü. 12 Mart'tan örgütsüz çıkan İstanbul gençliğinin örgütlülüğü bir ihtiyaç olarak tespit etmesiyle başlayan sürecin sonunda 1973'ün Kasım ayında kuruldu. Derneğin ilk genel başkanı Alişan Özdemir'di. İYÖKD'ün çatısı altında, sonradan DGB'yi kuracak olan TİİKP taraftarı gençler dışında bütün bir sol bulunuyordu. TİİKP yanlısı gençler, derneğin ilkeler kısmına, anti emperyalist, anti faşist olmanın yanısıra anti sosyal emperyalist maddesinin de konulmasını istiyorlardı. Hem İYÖKD hem de ADYÖD gibi gençlik örgütleri, bütün bir solu kapsamanın olumluluğunu taşırken, dağınıklığın ve 12 Mart yenilgisinin yarattığı olumsuzlukları da bünyelerinde bulunduruyorlardı. İlk genel kurulda beklediğini bulamayan TİKKO ve TSİP yanlısı gençler kendi örgütlerini kurmak için İYÖKD'yi terk ediyorlardı. 12 Mart sonrasının bu ilk gençlik örgütü, bir polis baskınını takiben, "gizli örgüt çalışması yapıldığı" gerekçesiyle kapatıldı.

İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği (İYTGD). 1946'da İstanbul'da kuruldu. Kurucuları arasında Adil Giray, Zekai Karakaş, Vahdettin Barut, Cemal Güner, Keğam İşkol, İlhan Başaran, Moris Gabay, Bahaddin Uğurkoç bulunuyordu. 218 üyesi vardı ve TKP çizgisinde faaliyet yürütüyordu. Dernek, *Hür Gençlik* isimli bir dergi çıkartıyordu. En etkili kampanyaları "Nazım Hikmet'i Kurtarmaya Yardım Edin"di. İYTGD 1950 yılında kapatıldı. Daha sonraları isimleri sol tarihte sık sık geçecek olan isimler o dönemde dernekte başkanlık ve yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulundular. Yıllar itibariyle dernekte başkanlık ve yönetim kurulu üyeliği yapan isimler arasında şunlar sayılabilir: Hakkı Engerek, Zeki Pakyürek, Kemal Özmeriç, İlhan Arda, Necdet Eker, Yıldız Baştımar, İlhan Berktay, Nihat Sargın, Vecdi Özgüner, Şaban Ormanlar, Kemal İşler.

İşçi Dünyası. İlk sayısı 1 Eylül 1988'de yayınlanan 15 günlük siyasi gazete. Sahibi Ali Fidan, sorumlu yazıişleri müdürü Selami Taştan'dı. Toplam 19 sayı yayınlandı. Kurtuluş hareketi çevresinden insanların çıkarmış olduğu gazete ağırlıkla işçi sorunları üzerine duruyordu. Yalçın Küçük, Ertuğrul Kürkçü, Aziz Nesin, Çağatay Anadol, Saruhan Oluç, Tanju Akad, Nevzat Helvacı gibi farklı düşüncedeki insanlara konuk yazar olarak sayfalarını açıyordu. İlk sayısında "çıkarken" başlıklı bir yazı yoktu ama Gündem bölümünde gazete şöyle tarif ediliyordu. *"Sosyalistler de varolan güçlerini toplamaya çalışıyorlar. Çeşitli zeminlerde, çeşitli araçlarla teorik ve siyasal sorunları tartışıyorlar. Sosyalistlerin tartışmaları esas olarak kendilerine dönük. Ancak bu tartışmaların düzeyi ve niteliğinin geriliği ve ilkelliğinin yanısıra esas olarak 'iç sorun' olarak kavranması ve ele alınması yeni ufuklar açmamasına ve toparlanmanın yavaşlamasına yol açıyor. Yüzünü işçi sınıfına ve çalışan yığınlara çeviren sosyalistler kendilerine, sosyalizme yönelik ciddi bir güvensizlik olduğunu göreceklerdir. Bu güvensizliğin ise esas olarak iki temeli vardır; birincisi 12 Eylül sonrasında uğranılan yenilgi ve hala bunun hesabının doğru dürüst verilmemiş olmasıdır. İkincisi ise dünden bugüne taşınan sosyalistlerin bölünmüşlüğü, dağınıklığı gerçeğidir. Yani 'birlik' sorunudur."*

İşçi-Köylü. 15 günlük gazete. İlk sayısı 8 Temmuz 1969'da yayınlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Ömer Özerturgut'tu. ASD çevresindeki ilk bölünmeden sonra Doğu Perinçek ve arkadaşları tarafından çıkartıldı. 12 Mart askeri darbesine kadar yayınına devam etti.

İşçi Kültür Derneği. 1974 yılında kuruldu. TİP paralelinde faaliyet yürüttü. Alternatif bir kültürün geliştirilmesi noktasında kül-

tür sanat etkinlikleri düzenledi. Türkiye genelinde 12 şubesi bulunuyordu. Genel Başkanı Yılmaz Onay'dı. Ruhi Su, Rutkay Aziz,Tuncer Kurtiz gibi tiyatro dünyasının tanınmış isimleri dernek etkinliklerine katılıyordu.

İşçilerin Sesi. 1970'li yıllarda DİSK Yeraltı Maden-İş Sendikası'nın yayın organıydı. O tarihten sonraki ilk sayısı Mayıs 1989'da çıkan İşçilerin Sesi gazetesi, onbeş günde bir yayınlanan bir işçi gazetesiydi. DİSK'e bağlı Yeraltı Maden-İş Sendikası Başkanı Çetin Uygur öncülüğünde çıkan gazete, özellikle 70'li yıllarda sendikanın örgütlü olduğu işyerlerinde hayata geçirilen sınıf ve kitle sendikacılığı, işyeri komite ve konseyleriyle ilgili yazılara, tartışmalara yer verdi. Gazetenin yazı kurulunda Çetin Uygur, Füsun Demiralp, Soner Kızılkaya, Ali Ateşoğulları, Kazım Özdağon, Hayati Sönmez, Volkan Yaraşır ve İnönü Alpat yer alıyordu.

İşçinin Sesi. TKP İngiltere Kanadının yayın organı. İlk başlarda TKP'nin yerel ilişkilerinin yayın organı olarak çıkan dergi 1979 yılında parti içinde başgösteren ayrılık sonucunda ayrılan grubun yayın organı oldu. Çevre bu isimle anıldı.

İşçi Partisi. Doğu Perinçek ve çevresinin kurduğu SP Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılınca yerine konan parti. Genel başkanlığını Doğu Perinçek sürdürüyor. Parti, 1990'ların ikinci yarısında başlayan şeriat tartışmalarında ve Susurluk kazasıyla ortaya çıkan süreçte öne çıktı. Şeriata karşı MGK'yi destekleyen, ordunun içinde anti Amerikancı ve bağımsızlıkçı bir grubun varlığından söz eden görüşleriyle dikkat çekti.

İşkence. Bir insana maddi ve manevi açıdan eziyet etmek, acı çektirmek anlamında. Poliste sorgulanan insana, örgüt hakkında bilgi almak için yapılan kötü muamele. Bilinen işkence yöntemleri şöyle sıralanabilir: Kaba dayak, göz bağlama, hakaret, elektrik verme, hücrede tecrit, ölüm tehdidi, askıya alma, aç-susuz bırakma, basınçlı su sıkma, buza yatırma, cinsel taciz, soğuk zeminde bekletme, falaka, işeme ve dışkılamayı engelleme, saç, sakal ve bıyık yolma, yalancı infaz, haya burma, yakınlarına işkence yapma tehdidi, pislikle dolu bir yerde bekletme, işkence görenlerin sesini dinletme, tırnak sökme, araba lastiği içine koyup dövme, tuz yedirme, lağım çukuruna sokup bekletme, insan ya da hayvan pisliği yedirme, kara gömme, tırnaklar arasına iğne ya da tahta parçası sokma. 1900'lerin başından bu güne yani bu memleketin ilk solcularından bugünün kuşaklarına kadar bu yöntemlerin hemen hemen hepsi solcular üzerinde denendi. Türkiye'de kamuoyuna işkencenin münferit bir olay olduğu imajı verilmeye çalışıldı. Yasalarda işkence yapmak suç sayılıyordu. Ancak gözaltına alınan herkes az ya da çok işkenceden geçirildi. İşkence yargılama sürecinin önemli bir aşaması görüldü. İşkenceye dayanarak verilen cezalar ya da işkencecilere verilmeyen cezalar nedeniyle işkence sistemi ayakta tutan ciddi bir dayanak haline getirildi. 12 Eylül sonrasında poliste, cezaevinde işkenceden kaynaklanan nedenlerle toplam 141 insan yaşamını yitirdi.

İşkence tayini. Ankara Devrimci Yol sanıklarına işkence yaptıkları iddiası ile yargılanan polislerin karar günü mahkeme başkanı Naci Ünver'in tayininin çıkması işkencecinin korunması amacıyla yapılan bir tayin olarak değerlendirildi.

İşkenceyi durdurun. Devrimci Yol ana davasında sanıkların kamuoyunu işkence konusunda duyarlı kılmak amacıyla mahkemeden yaptıkları çağrı. Kendileri de ağır işkencelerden geçen sanıkların çağrısı şu sözlerle bitiyordu.: *"İşkenceyi önlemenin en etkin yollarından biri, işkence ifadelerinin mahkemelerde delil olarak kull'anılmamasıdır. Yargıçlar işkence ürünü ifadelere itibar etmese, işkencenin önemli bir sebebi de ortadan kalkar ve mahkemeler de işkenceyi 'tasdik mercii' olmaktan çıkar. Aylarca, yıllarca en ağır işkenceleri yaşamış insanlar olarak, buradan, bütün yargıçlara, bütün gerçek hukukçulara, bütün demokratlara sesleniyoruz: İşkenceye karşı çıkın, işkence*

ifadelerinin kanıt olarak kullanılmasına karşı çıkın. İşkenceyi durdurun."

İştirak. İlk sosyalist haftalık dergi. İmtiyaz sahipliğini ve sorumlu müdürlüğünü Hüseyin Hilmi'nin yaptığı İştirak'in ilk sayısı 26 Şubat 1910'da yayınlandı. 16 sayfa ve haftalık olarak yayınlanan derginin ilk sayılarında Baha Tevfik, Ali Canip, A. Rıfkı, Hüseyin Hilmi'nin imzaları yer aldı. Başlığının altında "Sosyalizm efkarının mürevvecidir" ibaresi yer alan İştirak düzenli olarak 16 sayı yayınlandı. 17. sayısı ise öldürülen gazeteci Ahmet Samim özel sayısı olarak çıktı. Bu sayının Divan-ı Harbi Örfi tarafından toplattırılması üzerine iki ay kapanan dergi 1 Eylül 1910'da 18. sayısıyla yeniden okura ulaştı. Ne var ki, 19. sayısında Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın program ve bildirilerini yayınladığı gerekçesiyle dergi örfi idarece yeniden kapatıldı. İştirak iki yıl aradan sonra Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın yayın organı olarak tekrar yayına başladı. Üç sayı çıkabilen dergi Haziran 1912'de yeniden kapandı.

İştirakçi Hilmi. Bkz. Hüseyin Hilmi.

İyi bilen. İsmail Bilen'e, İ. Bilen imzası nedeniyle diğer sol gruplar tarafından verilen isim. Herşeyi bilen anlamında.

J

Jandarma

Ayışığı jandarmanın
Süngüsünü yakıyor
Mahpus yoldaş pencereden
Jandarmaya bakıyor

Ve diyor ki o, jandarma sen
Kardeşimsin, köylümsün
kırlarında salgın gezen
Köyden geldin belki dün

Jandarma biz sosyalistiz
Dostuz biz yalnız sana
Kurtuluşun bizimledir
Elini uzatsana

Jandarma sen; ah bir bilsen
Sana ne iş verdiler
Belki bir gün zabit sana
Köylünü kurşunla der

Jandarma biz sosyalistiz
Dostuz biz yalnız sana
Kurtuluşun bizimledir
Elini uzatsana

Anan, karın, çocukların
Köyünde aç kaldılar
Ne hükümet el uzatır
Ne ağadan medet var

Jandarma biz sosyalistiz
Dostuz biz yalnız sana
Kurtuluşun bizimledir
Elini uzatsana

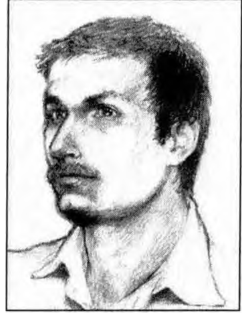
Jinekoloji protestosu. 1967 yılının Haziran ayı, 1990'larda siyasal islamcılar tarafından yoğun bir biçimde sürdürülen kimi tartışmalara tanık oldu. O günlerde Ankara'da düzenlenen Jinekoloji seminerinin alt başlıklarından birisi de doğum kontrolüydü. TMGT Başkanı Alp Kuran, TMTF Genel Başkanı Sencer Güneşsoy ve İkinci Başkanı Faruk Yalnız, TMTF'ye bağlı kuruluşlar adına ortak bir açıklama yaparak, Jinekoloji seminerinde doğum kontrolü konusunun ele alınmasını protesto ediyorlardı. Açıklama özetle şöyleydi: *"Emperyalizmin bir oyunu da doğum kontrolünü ileri sürerek az gelişmiş ülkelerin kısırlaştırılmasını sağlamaktır. Toplumları uzun süre içinde silme gayesi güden bu olumsuz çalışmaları protesto ediyoruz."*

K

Kadın Dayanışması. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi taraftarı kadınlar tarafından çıkartılan 15 günlük dergi.

Kadir Manga. THKO kurucularından. THKO'nun aldığı karar uyarınca bir grup arkadaşıyla Malatya kırsal alanına geçti. 31 Mayıs 1971'de Nurhak dağlarında güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada öldürüldü.

Kadir Tandoğan. 1958'de bir emekçi ailenin çocuğu olarak doğdu. Devrimci fikirlerle lise yıllarında tanıştı. Devrimci Kurtuluş saflarında çalışırken 16 Nisan 1980'de Amerikalı subay Sam Novello ve onunla işbirliği içerisinde olduğu iddia edilen bir kişinin öldürülmesi eyleminde yaralı olarak yakalandı. Arkadaşı Ahmet Saner'le birlikte yargılandı. Haklarındaki dava MLSPB ana davasından ayrılarak sonuçlandırıldı ve TCK'nın 146/1 Maddesi uyarınca idam cezasına mahkum edildi. Avukatı Ali Rıza Dizdar anlatıyor: *"Selimiye'deyim. Sıkıyönetimden 'acele' kaydıyla aramışlar. O saat anladım neden aradıklarını. Önce Kadir'le görüştük. Zaten Ahmet'le Kadir'i aynı anda getirmediler. Teker teker getirdiler. Kadir'e çok önceden seyrettiğim bir filmi anlattım. Bir boksörün hayatını anlatıyordu film. Kadir beni büyük bir sükunetle dinledi. Ondan ayrıca hep gökyüzüne bakmasını da istedim. 'Sizler bir kavga verdiniz ve bu dünyadan gidiyorsunuz. Başınız dik olsun. Hep gökyüzüne bakın' dedim. Kadir bana 'neden üzülüyorsun ağabey, hayrola, dağıtmayın kendinizi' dedi. Vedalaştık. Sonra Ahmet'le konuştuk. Ahmet geldiğinde hiç unutmuyorum şunu söyledi: 'Tren bu akşam mı kalkıyor? Biletler kesildi mi?' dedi. Ve gecenin büyük sessizliği başladı. Demir kapı açıldı. Ahmet Saner gür sesiyle marş söyleyerek sehpaya doğru yürüdü. Ağzını kapatmak istediler. Bir kafa darbesiyle buna engel oldu. Hiç kimse marş söylemesini durduramazdı. Ağır ve vakur adımlarla yürüyordu. Geldi, marşını bitirdi, savcı kendisine hüküm özetini okudu. Sandalyeye çıktı. İpi boynuna geçirdiler. Bir telaş başladı. Cellat kendi kendine söyleniyordu 'burda ipin bağlanacağı yer yok' diye. Çingene cellat ipi bağlayacağı yeri bulamadı. Bunun üzerine Ahmet gülerek ve herkesin gözünün içine bakarak' bunu sağlam tutun, bir yerimi mi sakatlayacaksınız?' diye alay etti. Herkes şaşkın vaziyette. Ahmet etrafa bakıyor, bütün hareketleri izliyor. Nebi'ye baktı, sonra dönüp gözlerimin içine. Ve haykırdı 'Kahrolsun emperyalizm! Kahrolsun Faşizm Yaşasın mücadelemiz'. Ve tekmesini savurdu sandalyeye. Ahmet bir salıncakta eğlenen güzel bir çocuk gibi sallanıyordu. Sallandı. Sallandı. Üç kere omzunu salladı. Ve 'oh' diye bir ses. 'Oh!' dedi. 17 dakika beklediler. Doktor 'öldü' dedi indirdiler, raporunu yazdı. Nebi gitti saçını okşadı. Biraz sonra yukarıdan bir kapı açıldı. Kadir marş söyleyerek aşağı iniyordu. Savcı ona da hükmün özetini okudu. Sordu 'bir diyeceğin var mı?' diye. Kadir her zamanki efendiliğiyle cevap verdi: 'Var, anayasalar toplum için, emekçiler için, halklar için, işçiler için yazılır. Ama maalesef bizde belli bir zümre için kullanılıyor. Ve inanıyorum ki, halkın, emekçilerin, işçilerin sahip olacağı anayasalar gelecektir.' Sonra ağır*

Kadir Tandoğan

ağır sandalyeye çıktı. İpi cellat boynuna geçirecek boyu yetmiyor. Cellat titriyor. Kadir kafasını çevirdi, cellada dönerek 'sakin ol kardeşim, telaşlanacak, acele edilecek bir şey yok. Biraz sakin ol' dedi gülümseyerek. Biz de gülümsedik. Etraftakilerin aklı almıyor, şaşırmış haldeler. Kadir bayram yerine gider gibi. İp boynuna geçti. Ve Kadir yeri göğü inleten bir sesle 'Katil oligarşi' diye bağırdı. Ayağının altından sandalyeyi çekemiyorlar, birbirine çıkışıyorlar çekin sandalyeyi, çekin diye. Kadir sloganını tekrarlıyor. Sonra bize baktı ve ayağının altındaki sandalyeyi kendisi tekmeledi. Saat 04.55'ti. Son mektuplarını getirdiler. Ahmet'in dayısı Ahmet'e ait mektubu götürdü. Daha sonra bize vereceğini söyledi ama nedense vermedi.."

Kadro. Örgüt işçisi. İşi yalnız devrimcilik olan, iaşesi örgüt tarafından karşılanan, tüm yaşamını ve zamanını devrimci mücadeleye adayan, ideolojik, teorik, pratik konularda yetişmiş devrimci birey. Kadro tanımı konusunda Devrimci Gençlik dergisinin Kasım 1976 tarihli sayısında şunlar yazılıyordu: *"Kalıcı çalışma, kadrolar sorununu gündeme getiriyor. Kadrosuz bir kalıcı çalışma olmaz. Biraz daha somut olarak söylersek kadrolaşmayı yaratamayan, hergün artan bir yetkinlikle siyasi mücadeleye katılabilmek için yeni kadrolar çıkartamayan bir mücadele yenilgiye mahkumdur. Kadronun en önemli özelliği örgütleyen insandır. Kadronun örgütleme eylemi şüphesiz günlük çalışmayı örgütleme, sendika kurma veya demokratik dernek kurma işlemiyle sınırlı olan birşey değildir. Kadrolar esas olarak siyasi eylemi örgütleyebilen yetenekteki kişilerdir. Kadro aldığı görevi yerine getirebilecek yeteneğe sahip olmalıdır. Mütevazı olmak, kitlelerden öğrenilecek çok şeyin bulunduğunu bilmek, kitlelerle canlı bağlar kurabilmenin yollarını pratik içinden çıkartabilmek, güvenlerini kazanmak, sabırlı ve esnek olmak devrimci bir militanın kazanması ve sınanması gereken bazı özellikleridir."*

Kadro. Sahipliğini Yakup Kadri'nin (Karaosmanoğlu), yazıişleri müdürlüğünü Vedat Nedim'in (Tör) yaptığı 1932-35 yılları arasında Kemalist devrime ideolojik hat çizmek amacıyla 35 sayı yayınlanan siyasi dergi. Kadro'nun politikalarını belirleyen Şevket Süreyya Aydemir'di. Aydemir, sonraları TKP itirafçıları arasında yer aldı. Derginin yazarları arasında İsmail Hüsrev (Tökin), Burhan Asaf (Belge), M. Şevki (Yazman) da bulunuyordu. Kadro hareketi olarak anılan çevre amaçlarını şöyle formüle ediyordu: *"Türkiye'de bir inkılap gerçeği ile karşı karşıyayız. Ama bir inkılap nazariyesi ve felsefesi ile karşı karşıya değiliz. Madem ki bir inkılap vardır, bu inkılabın bir de izahı olmalıdır. İnkılabın izahı ise o inkılabı tarih içinde doğuran objektif şartların araştırılması, orjinal prensiplerin, örgüsünün bilimsel bir açıdan değerlendirilmesi, sentezleştirilmesi demek olduğuna ve ortada bir Türk inkılabı da bulunduğuna göre bu kendi kendine benzeyen çağdaş hareketin izahı Mustafa Kemal'in 'biz benzememekle, benzetmemekle iftihar ederiz' görüşlerine de herhalde aykırı olmazdı. Nitekim bir aydın kadro, hem de Mustafa Kemal'in hayatında ve onun gözleri önünde, Türk inkılabının ideolojisini kendi açısından derlemek, aydınlatmak ve terkip etmek çabasına girmiştir. Bu hareket kadro hareketidir."* Kadrocular soldan Kemalizme evrilmiş ve bir bakış açısı geliştirme uğraşı içinde oldular. Kadro'nun 1960'lı yıllardaki adına Yön diyebiliriz.

Kafa kol ilişkisi. Aslında bir güreş tabiri. "Kafa kola almak" şeklinde kullanılıyor. Sola yeni yeni sempati duyan bir insanın, solcular arasında tartışılan meselelere tam vakıf olmadan bir gruba dahil edilmesi. Dahil edilme yöntemi, güreşte kafadan ve koldan tutup kendine doğru çekme hareketine benzetiliyor. Kimi zaman arkadaşlık ilişkileri, kimi zaman hemşehrilik ilişkileri kullanılarak kafa kol ilişkisi uygulanıyor.

Kafes. 12 Eylül'den sonra Mamak Askeri Cezaevine ilk getirilen tutukluların bir kaç gün bekletildikleri yer. Kafeste bekletilen tutuklular sürekli dövülüyordu. Cezaevine yeni gelen bir insanın direnişinin kırılması ve cezaevi yönetiminin psikolojik üstünlük kurması hedefleniyordu. Kafeste bir süre kalan İnönü Alpat kafesi bir şiirinde şöyle anlatıyordu:

Kafes diye bir yer işte
ne koğuşuna benzer ne evine
"gözden gönülden uzak" değil
gözden uzak gönüller içinde
soğuk beton\ soğuk duvar
soğuk sesler arasında
-canavarlar geliyor..
canavarlar geliyor

Nasıl yazılır buranın tarihi
bu bekleyişin, bu soğuğun
hangi şiir, hangi türkü
anlatabilir bu sabrı
yaralamadan kendini

Kafes diye bir yer işte
ne koğuşuna benzer ne evine

Kahramanmaraş katliamı. Türkiye tarihinin gördüğü en kanlı katliam. Türkiye'yi 12 Eylül'e taşıyan basamaklardan birisi. Kahramanmaraş'ta faşist çetelerin gerçekleştirdiği katliam sonrasında Ecevit hükümeti 13 ilde sıkıyönetim ilan etti ve 12 Eylül'e çıkan kapı aralanmış oldu. Maraş katliamı baştan sona kadar tam bir tezgahtı. Katliamın ilk adımı Çiçek Sineması'nın bombalanmasıyla atıldı. 19 Aralık 1978 tarihinde, Güneş Ne zaman Doğacak isimli daha çok faşistlerin itibar ettiği filmi oynatan sinema faşistler tarafından bombalandı ve provokasyon başlatıldı. Ertesi gün çeşitli gösteriler düzenleyen faşistler, 21 Aralık'ta Alevilerin devam ettiği bir kahvehaneyi bombaladı. Bu sırada Hacı Çolak ve Mustafa Yüzbaşıoğlu isimli iki Töb-Der'li öğretmen öldürüldü. Tabii ki solcular öğretmenlerine sahip çıkacak ve cenazelerini kaldıracaklardı. Faşistler bu arada cami cami gezerek halkı provokasyona getirdiler ve camiden çıkanları cenaze için toplanan kalabalığın üstüne saldırttılar. "Bir Alevi öldüren beş kez cennete gitmiş sayılır" dediler. Katliam için artık herşey hazırdı. Cenaze için toplanan kalabalık faşist güruhun saldırısı sonucunda dağıldı. Güvenlik güçleri hiç bir saldıraya müdahale etmiyordu. Faşistler önceden tespit ettikleri Alevi, CHP'li, solcu olarak bilinenlerin işyerlerine, evlerine saldırıyorlardı. İlk günkü olaylarda onlarca ev ve işyeri yakılıp yıkıldı. Üç insan öldürüldü, onlarcası yaralandı. Faşistler gece boyu Sunni halkı kışkırtmaya devam ettiler. Gün 23 Aralık'a döndüğünde olaylar tam bir kıyıma dönüştü. 24 Aralık'ta da devam eden olaylar sırasında Alevilerin yoğun olarak oturduğu Yörükselim, Yenimahalle, Serintepe, Mağaralı, Karamaraş Mahallelerinde taş üstünde taş bırakmadılar. Evleri basıp kadın, çocuk, yaşlı, genç her önlerine çıkanı öldürdüler. 24 Aralık'ta yatışan olaylar boyunca toplam 111 insan öldürüldü ve yüzlerce insan yaralandı. Aralarında CHP, Töb-Der, TİP, Pol-Der binalarının da bulunduğu yüzlerce dernek ve işyeri kullanılamaz hale geldi.

Kamil Dede. 68'in öğrenci liderlerinden. TİP üyesi. 1969 SBF Öğrenci Derneği 2. Başkanı. THKP-C'nin kurucuları arasında yer aldı. THKP-C'nin gerçekleştirdiği Mete Has ve Efraim Elrom'un kaçırılması eylemlerine katıldı. 12 Mart döneminde açılan THKP-C davasından yargılandı, idama mahkum oldu. Cezası müebbete çevrildi. Sekiz sene cezaevinde kaldı. Afla salıverildi. Militan Gençlik-Halkın Yolu hareketinin kurucularından. Bu hareketten bir grup arkadaşıyla ayrılarak 1978 yılında Aydınlık-TİKP'ye katıldı. 12 Eylül döneminde 11 yıl yurtdışında yaşadı. 1991 yılında Türkiye'ye geri döndü.

Kamulaştırma. Sol örgütlerin yaptığı soygun eylemlerinin bir başka ifadesi. Soygunu, sıradan bir hırsızlık olayından çıkarmak ve siyasi bir içerik katmak amacıyla kullanılıyor.

Kamu Emekçileri Sendikası Konfederasyonu (KESK). 12 Eylül yönetiminin örgütsüz bıraktığı toplumsal kesimler, 1980'li yılların sonlarına doğru üzerlerin-

deki ölü toprağını atmaya, hak aramaya, örgütlenmeye başladılar. Kamu emekçilerinin örgütlülük ve mücadele sürecinin ilk adımları "abece" dergisi çatısı altında ve bir öğretmen örgütü olan Eğit-Der'de atıldı. 28 Mayıs 1990'da Eğitim-İş, 13 Kasım 1990'da da Eğit-Sen kuruldu. Kamu emekçilerinin sendikal ve hak arama mücadelesi için artık start verilmişti. Ondan sonraki süreç hemen hemen bütün işkollarında sendikaların kurulmasıyla devam etti. Kısa sürede 30 sendika kuruldu. Bu ayrı ayrı örgütleri, tek bir örgüte dönüştürmek zorunlu hale geldi. Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu (KÇSP) böyle ortaya çıktı. KÇSP bir süre sonra yerini Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonlaşma Kurulu'na bıraktı. 11-12 Kasım 1995 ise KESK için karar alındığı, kurucu MYK ve GYK'nın belirlendiği tarih oldu. KESK 8 Aralık 1996'da ise resmen kuruldu. KESK'te ilk iki kongrede Siyami Erdem, daha sonra Sami Evren genel başkan oldu. Kamu Personeli Sendikaları Kanunu işkollarını 11'le sınırladığı için bağlı sendikalar yeniden tanzim edildi. Yaklaşık 400 bin üyesi bulunan KESK'e üye sendikalar şunlar: Eğitim Sen, Kültür Sanat Sen, SES, Tüm Bel Sen, BTS, Yapı Yol Sen, Tarım Orkam Sen, DİVES, Haber Sen, ESM, BES.

Kanlı Pazar. Amerikan 6. Filosu'nun Temmuz 1968'den sonra Şubat 1969 yılında tekrar İstanbul'a gelişi gençliği ve anti emperyalist güçleri yeniden hareketlendiriyordu. İlk gelişinde büyük olaylara ve ölümlere sebebiyet veren 6. Filo yoğun protesto gösterilerine yol açıyordu. 6. Filo'ya karşı 16 Şubat 1969'da "Emperyalizme ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü" adıyla büyük bir miting tertiplendi. 16 Şubat Pazar günü Beyazıt'ta toplanan yaklaşık 30 bin kişi Taksim'e doğru yürüyüşe geçti. Yürüyüş kolunun bir kısmı Taksim'e ulaşmıştı ki, kortej ikiye ayrıldı ve alana giren kısımla kalabalık kitlenin ilişkisi kesildi. Sağcı gazetelerin kışkırttığı bir grup gerici alana giren işçi ve öğrencilerin üzerine taş, sopa, bıçak ve ateşli silahlarla saldırdı. Polis saldırıya seyirci kalmasının yanısıra alana giremeyen kalabalığın önüne set çekti. Faşist saldırı sonucunda Ali Turgut Aytaç ve Duran Erdoğan öldürüldü. Yüzlerce gösterici yaralandı. İlerdeki yıllarda sık sık yaşanacak olan polis-faşist ittifakı sonucunda tertiplenen olaylar tarihe Kanlı Pazar adıyla geçti.

Kanlı Pazar

Kapitalist olmayan yol tezi. SBKP kökenli uluslararası bir tez. Türkiye'de tezin savunusu ve uygulayıcılığını TKP yapıyordu. SBKP'nin geri bıraktırılmış, yoksul ülkeler için önerdiği sosyalizme ulaşma yolu. Bu teze göre, geri ülkeler, SSCB'nin ekonomik yardımları sayesinde, gelişmesini tamamlayacak, işçi sınıfının önderliğine ihtiyaç duyulmadan demokratik devrime ulaşılacak ve kapitalist olmadan sosyalizme geçilecekti.

Kara. Aylık yayınlanan anarşist dergi. İlk sayısı Ekim 1986'da çıktı. Derginin sahibi Ahmet Kurt, yazıişleri müdürü ise Ümit Altuğ'du. İlk sayısında, o tarihlerde süren sosyalist parti tartışmaları, İspanya iç savaşı ve sendikalar üzerine yazılar yer alıyordu.

Karadeniz Karadeniz. 12 Eylül'den sonra Devrimci Yol hareketi tarafından başlatılan gerilla mücadelesine katılan Sebahattin

Demir, Ahmet Gürler, Ayhan Eskici ve Ahmet Sakin Ordu kırsal alanında güvenlik güçleriyle girdikleri çatışmada öldürüldüler. Bu dört insanın ölümü Erdoğan Aslan ve Ahmet Özdemir tarafından şiirleştirildi. Mehmet Gümüş besteledi ve yorumladı. karadeniz, Edip Akbayram tarafından da söylendi.

Karadeniz, Karadeniz
Fırtınalar içindeyiz
Dört karanfil verdik sana
Her biri bir engin deniz

Dağlarda kır çiçekleri
Sevgi dolu yürekleri
Doğdu ülkemin üstüne
Güneşten sıcak gözleri

Karaoğlan. Ecevit'e taraftarlarınca verilen isim. Aslında bir umudun adı. 1970'li yıllarda geniş kitleler "Umudumuz Karaoğlan" diyerek, yoksulluğa, anti demokratik uygulamalara başkaldırısının yönünü ortaya çıkarıyordu. Dağa taşa "Karaoğlan Ecevit" yazan insanların umudu ne yazık ki kısa sürede yok oldu.

Kars kalesinde orak-çekiçli bayrak. Kars Belediye Başkanı ve Kars Valisinin yalanlamasına karşın dönemin Başbakanı Süleyman Demirel, Kars kalesine orak çekiçli bayrak asıldığını söyleyerek tüm yurtta bayrak mitingleri yapılması çağrısında bulundu. Bu mitingleri anti komünist gösterilere dönüştürmek istiyordu. Ama yalan bir açıklamayla başlatılmak istenen kampanya tutmadı.

Kasabalılar. THKP-C kökenli bir hareket. Manisa'nın Turgutlu ve Salihli ilçeleriyle sınırlı bir örgütlülükleri vardı. Turgutlu'nun eski tarihlerdeki ismi Kasaba olduğu için kendilerine bu isim takıldı. Manisa'nın ilçelerinde 1970'li yıllarda önemli eylemler gerçekleştirdi. Turgutlu'da bir fırını basarak içerde bulunanları öldürme eylemiyle dikkatleri çeken grup 12 Eylül'den sonra dağıldı.

Kavga. FKF'nin yayın organı. Sahibi ve yazıişleri müdürlüğünü FKF kurucu başkanlarından Kudret Ulutürk'ün yaptığı derginin ilk sayısı Ocak 1967'de yayınlandı. İlk üç sayısı teksir olarak çıktı, ondan sonraki sayıları ise matbaada basıldı. Kavga sayfalarında örgütsel sorunlara ve gençliğin aydınlanmasına yönelik yazılara yer verildi. Kavga, biri "ormanların özelleştirilmesine karşı" özel sayı olmak üzere yedi sayı çıktı.

Kayseri katliamı. 8 Kasım 1979'da Kayseri Mimar Sinan Mahallesi'nde genellikle solcuların devam ettiği bir kahvehaneye faşistler tarafından baskın düzenlendi. Baskın sırasında beş vatandaş öldü, yedisi yaralandı.

Keleş. Rus yapımı Kalaşnikov silahının günlük konuşma dilinde söylenişi.

Kemalizm. 1960'lı yılların sonunda başlayan Kemalizm tartışması bugün hala solun en çok tartıştığı konu başlıklarından birisidir. Hele son dönemde şeriat ve Kürt meselesi derinleştikçe, Kemalizm daha bir tartışılır oldu sol arasında. 60'lı yılların devrimcileri Kemalizme karşı daha bir ihtiyatlı ve bir parça sıcak yaklaşırken, zaman içerisinde Kemalizm, sol açısından refleks halinde reddedilmesi gereken bir siyasal anlayış olarak görüldü. Kemalizm adeta bir günah keçisi yapıldı ve ülkedeki bütün kötülükler onun üzerine ihale edildi. 70'li yıllarda ise Kemalizm bu denli abartılmıyordu. Kemalizmin tanımı yapılıyor ve değerlendirme onun üzerinden şekillendiriliyordu. Bu noktada, ilk tartışmacıların Kemalizm konusunda biraz daha rahat olduklarını vurgulamak gerekmektedir. Mahir Çayan Toplu Yazılar'ında Kemalizm konusuna şöyle yaklaşıyordu: *"Kemalizm, küçük burjuva devrimciliğinin işgal altındaki bir ülkede -Türkiye'de- emperyalizme karşı bir isyan bayrağıdır. Kemalizm, emperyalizmin boyunduruğu altındaki bir ülkede doğu halklarının milli kurtuluş bayraklarını yükselten, emperyalizmi yenerek milli kurtuluş savaşlarını açan bir küçük burjuva milliyetçiliğidir. Kemalizmi karakterize eden yalnızca 'milli kurtuluşçuluk' ve 'laiklik' öğeleridir. Kemalizmin anti emperyalist niteliği bir tarafa bırakılırsa, ortada Kemalizm diye bir şey kalmaz."*

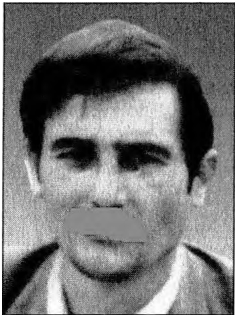
Kemal Burkay. 1937 Tunceli doğumlu. Şair. 1960'lı yıllardan bu yana Türkiye sosyalist hareketinin içinde yer aldı. Kürtler arasında tartışılmaz bir ağırlığı bulunuyor. Ama son yıllarda siyasi kişiliğinden daha çok şairliğiyle popüler oldu. Kimi şiirleri bestelendi. Sanatçı Sezen Aksu'nun bestelediği "Bir kedim bile yok" farklı toplumsal kesimlere ulaşmasını sağladı. Yeni Türkü grubunun bestelediği Mamak şiiri ise Burkay'ı solcular arasında unutulmaz bir yere taşıdı. *Prangalar* ve *Dersim* isimli iki şiir kitabı bulunuyor.

Geldiğimizde otlar yemyeşildi
Ve kuzeydeydi güneş
Kömür deposu boşaldı işte
Mamak'a sonbahar geldi.

Güneş altında tutsaklar
Geçen sonbahara bakıyorlar
Şirin mi şirin gecekondu evleri
Samsun asfaltında otomobiller
Ne güzeldir yollarda olmak şimdi.

Kemal Irmak. 1962 Erzincan doğumlu. Öğretmen. 1999 yerel seçimlerinde ÖDP'den Erzincan Geçit Belediye Başkanı seçildi. Onun belediye başkanı seçilmesi yeni bir Fatsa deneyiminin yaşanmasına dair umutları çoğalttı. Ancak ne devrimci hareket 1970'li yıllardaki gücündeydi ne de 2000'li yılların Türkiye'si 1970'li yılların Türkiye'sine benziyordu. Belediyelerin içinde bulunduğu sıkıntıları Geçit'in kısıtlı bütçesi ve olanaklarıyla aşmaya çalıştı.

Kemal Özdemir. 1950 Fatsa doğumlu. Bir zamanlar Fatsa'nın en tanınmış kabadayılarındandı. Fikri Sönmez'le tanıştı; Fatsa'nın en tanınmış devrimcisi oldu. Devrimci Yol hareketinin köy çalışmasında aktif bir rol üstlendi. Köylü direnişlerinin, fındık mitinglerinin örgütleyicisi ve önderiydi. Devrimci Yol'un Fatsa'nın köylük bölgelerinde hızla yayılmasında büyük katkısı oldu. 12 Eylül'ü dağda karşıladı. Çünkü daha önce Nokta operasyonu yapılmış ve kent merkezinde barınamaz hale gelmişti. Dağda 12 Eylül yönetimine karşı gerillayı örgütleme uğraşı içindeyken 15 Kasım 1980'de bulunduğu sığınakta güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada öldürüldü.

Kemal Özdemir

Kemal Sülker. 1919 Antakya doğumlu. Bir yıl hukuk öğrenimi gördü. Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne geçti. Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından İstanbul dışına sürgüne gönderildiği için öğrenimini tamamlayamadı. TCK'nın 142. Maddesine muhalefetten yargılandı, beraat etti. Tokat'a sürgüne gönderildi. Gece Postası isimli gazetede işçi haberleri bölümünde çalıştı. Tan gazetesinde yazıişleri müdürlüğü görevinde bulundu. Sendikal çalışmalara katıldı. DİSK Genel Sekreterliği görevinde bulundu. Çeşitli dergi ve gazetelerde çalışma yaşamı, sendikal faaliyet üzerine yazılar yazdı. 1995'te hayata veda etti. Eserleri arasında *Türkiye'de Sendikacılık, Dünyada ve Türkiye'de İşçi Sınıfının Doğuşu, Dünyada ve Bizde Sendikacılık, Nazım Hikmet'in Polemikleri, Sabahattin Ali'nin Dosyası, 100 Soruda Türkiye'de İşçi Hareketleri, Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı* sayılabilir.

Kemal Tahir. 1910 İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi'nde başladığı ortaöğrenimini tamamlayamadı. Bir süre çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. Askeri isyana teşvik ettiği iddiasıyla Nazım Hikmet'le beraber Bahriyeliler Davasından yargılandı. 15 yıla hüküm giydi. Çeşitli cezaevlerinde 12 sene geçirdikten sonra 1950 yılında ilan edilen afla salıverildi. Cezaevi yıllarında Nazım Hikmet'le sık sık mektuplaştı. Cezaevi sonrası Aziz Nesin'le Düşün yayınevini kurdu. 1973 yılında öldü. Eserleri arasında *Yorgun Savaşçı, Devlet Ana, Karılar Koğuşu, Kurt Kanunu* sayılabilir.

Kemal Türkler. 1926 doğumlu. DİSK'in ilk Genel Başkanı. DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası Genel Başkanı. Türk-İş içinde başlayan sendikacılık hayatını, 1967'de DİSK'in kuruluşuyla bu çatı altında sürdür-

dü. On sene DİSK Genel Başkanlığı yaptı. 28 Temmuz 1978 yılında yaptığı UDC çağrısı sonucunda DİSK içinde başlayan tartışmalar genel başkanlığı bırakmasına neden oldu. Hayatı işçi direnişleriyle, grevlerle, cezaevleriyle bir anılan Kemal Türkler, 22 Temmuz 1980 günü faşistlerce evinin önünde kurşunlanarak öldürüldü. Öldürüldüğünde DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası Genel Başkanı'ydı.

Kemikleşme. Bir siyasi çizgiye, bir örgüte sıkı sıkı bağlılık anlamında. Esneme, yumuşama, çizgiyi eleştirmek yok. Tartışmasız bir bağlılık var.

Kenan Budak. 1952 doğumlu. Sendikacı. DİSK'e bağlı İlerici Deri-İş Genel Başkanı. Eski DİSK Başkanı Rıdvan Budak'ın kuzeni. Kenan Budak'ın siyasal sürecini 1974 yılında TSİP'te, 1976 yılında Vatan Partisi'nde, 1979 yılında Sosyalist Vatan Partisi'nde izleyebiliriz. Tüm yaşantısını sendikacılığa ve Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşleri doğrultusunda siyasi faaliyete adayan Kenan Budak, 12 Eylül sonrası bu özelliklerinden dolayı aranmaya başladı. 25 Temmuz 1981 tarihinde, İstanbul Yedikule semtinde, dur ihtarına uymadığı gerekçesiyle güvenlik güçlerince açılan ateş sonucu öldürüldü.

Kenan Güngör. 1968 kuşağı devrimcilerinden. Aktancılar olarak bilinen grubun önde gelen isimlerindendi. Ünlü Denizli tren soygununa katıldı. 1970'li yıllarda Halkın Kurtuluşu grubu içinde yer aldı. 1978'de bir grup arkadaşıyla HK'dan ayrılarak TİKB'yi kurdu. TİKB Merkez Komite üyeliğine getirildi. 12 Eylül operasyonları sırasında yakalandı. 1990'da tekrar yakalandı. Hastaneye tedavi için götürüldüğünde arkadaşları tarafından kaçırılmak istendi. Çıkan çatışmada yaralı yakalandı. 2005'te tahliye oldu.

Kenan Özcan. 1959 Fatsa doğumlu. Fatsa Devrimci Yol davası sanıklarından. Şair. Gördüğü ağır işkenceler ve cezaevi yaşantısı sağlığını etkiledi. 1985 yılının 20 Ekim sabahı hücresinde ölü bulundu. İntihar etmişti. Ölmeden önce yazdığı son şiiri şöyleydi:

Kimi dostlarım
en onurlu kısmında
noktaladı yaşamını
ya bir orman karanlığında
ya bir dağ geçidinde
kimi dostlarım ihanet etti,
tek kelimeyle ihanet
kimi ise en saygınları
zorlukları göğüsleyerek
yürüyorlar
inanıyorum ki yürüyecekler
yüreklerinde yarattıkları
o duru o güzel günlere

Kendiliğindencilik. Özellikle Devrimci Yol hareketinin kendiliğindenci bir hareket olduğu söyleniyor ama 1970'li yıllarda yayınlanan sol dergilere bakıldığında bir başkasına 'kendiliğindenci' suçlaması yapmayan sol hareket yok gibi. 'En ünlü kendiliğindenci' hareket Devrimci Yol olduğu için o başkalarına bu suçlamayı yapmıyor ama Devrimci Yol'un bu yönde bir eleştirisi neredeyse bütün grupların ortak paydasını oluşturuyordu. Devrimci Yol'a bu konuda en sert eleştiriyi Devrimci Sol çevresi yapıyordu. Ama aynı şekilde Devrimci Sol da, Acil, MLSPB gibi bir başka THKP-C'li hareketler tarafından kendiliğindencilikle suçlanıyordu. Devrimci Yol'un, 1970'li yılların en güçlü hareket olmasına karşın istenen düzeyde bir örgütlenmeye gidememesi, parti kuramaması nedeniyle bu eleştirinin hedefi haline getirildiği biliniyor. Devrimci Yol merkez davasında yapılan savunmada düşülen bir dip not bu tartışmalara ayrılıyordu: *"1970'li yıllarda yayınlanmakta olan sol siyasi yayın organlarının hemen hemen hepsi birer siyasi grup veya örgüt olarak ortaya çıkmıştır. Bu, bir bakıma, ülkemize has ya da bizim gibi ülkelere has bir olay olarak ortaya çıkıyor. Toplumda mevcut düzene karşı çok yaygın bir muhalefet potansiyeli vardır. Bu potansiyel, onu yönlendirebilecek devrimci bir parti bulunmadığı için çeşitli sol yayın organları çevresinde kümeleşmektedir. Gerçek fonksiyonlarını yerine getiremedikten sonra, bu tür grupların pek çoğunun yaptığı gibi, kendi kendilerini 'M-L bir örgüt ya da parti' olarak isimlendirmiş olmaları herhangi bir değişiklik getirmemektedir.*

Nitekim Devrimci Yol'un geniş taraftar kitlesine sahip olmasına karşın, Devrimci Yol çevresindeki ilişki ve çalışmaların M-L bir parti niteliği taşımadığını vurgulama gereğini duymamız, bir anlamda ülkemiz solunun bir gerçeği olarak kabul etmekle birlikte, aşılması zorunlu bir olumsuzluk olarak değerlendirdiğimiz bu kendiliğinden nitelikli siyasi grup yapılarının idealize edilerek devrimci bir parti örgütlenmesi yerine geçirilmemesi gereğinin bir ifadesi olarak da görülmelidir." Devrimci Yol geleneğine sahip çıkan Yeniden dergisi, Devrimci Yol'un yirmi yılını doldurması nedeniyle yayınladığı dosyada bu konuya geniş bir yer ayırıyor ve adı geçen tartışmaya bir başka noktadan yaklaşıyordu. Aslında bilinçli bir tercihi örtülü bir şekilde dile getiriyordu da denebilir. *"O dönemde ülkenin her yanını kaplayan ve bütün ülkeyi hakimiyet altına almaya yönelen faşist saldırı hareketlerine karşı sürdürülen direniş mücadelesinin gerekliliklerini yerine getirmeyi hedeflemeyen bir partileşme anlayışının aslında o dönemde ortalıkta bir düzüne kadar bulunan partilerden farklı bir yanı olmazdı. Devrimci Yol öyle bir direniş stratejisi izlemiş olsaydı, örneğin dar bir kadro örgütlenmesine dayanan ve bazı silahlı eylemlerle sınırlı bir pratiğe yaslanan bir partiyi hedefleseydi (ki onların iktidara oynayan bir partiden anladıkları herhalde bundan ibarettir.) kuşkusuz kolayca 'parti'leşebilirdi. Ama o zaman, Devrimci Yol'un, sözü çok edilen kitleselliği ve geniş kadrolara sahip olması da söz konusu olamazdı ve o zaman da zaten Devrimci Yol, Devrimci Yol olamazdı."*

Kendini aşma. Devrimci birey ya da örgütün hatalarından, eksik ve zaaflı yönlerinden arınması. İlk bulunduğu noktadan daha ileriye gitmesi.

Kerim Yaman. İstanbul Vatan Mühendislik öğrencisi. 12 Mart sonrası faşistlerin öldürdüğü ilk öğrenci. 23 Ocak 1975 tarihinde okulundan çıkarken faşistlerin açtığı ateş sonucunda hayatını kaybetti.

Keskinlik. Olduğundan ya da olması gerekenden daha sert görünmek ve sert konuşmalar yapmak. Aslında bir rahat olmama, doğal davranmama durumu. Keskin bir görüntü çizerek, tartışılmaya muhtaç yönlerin tartışılmasının önünü kapatma. Sıradan! insanlar gibi olmaya kendi içinde izin vermeme çabası. Keskin görünenin revaçta olduğu, puan topladığı 1970'li yıllarda, solculuğa yeni başlayan gençlerin ne yazık ki ilk öğrendikleri keskinlik oldu. Tavizsiz görünme, ilişkilere bu noktadan yeni bir biçim vermeye çalışma, aile, arkadaşlık ilişkilerini üzerinde yaralayıcı etki yaptı. Vakti zamanında yapılan keskinliğin, ilişkilere ne kadar zarar verdiği özelikle 12 Eylül sonrasında solcuların sıkıntıya düştükleri, yalnız kaldıkları günlerde iyice açığa çıktı.

Kırkiki Gün. Mamak Askeri Ceza ve Tutukevinde 12 Eylül sonrasının en uzun açlık grevi ve ölüm orucu gerçekleştirildi. Eylem 42 gün sürdü. O tarihlerde şair Gülten Akın'ın oğlu Murat Can Koçak cezaevinde tutuklu bulunuyordu. Gülten Akın 42 gün süren bu eylemi "42 Gün" adıyla 1986 yılında kitaplaştırdı.

Kırmızı Aydınlık (Al Aydınlık). ASD çevresinde 1970 yılında yoğunlaşan kimi tartışmalar bölünmeyle sonuçlandı. İki ayrı Aydınlık çıkmaya başladı. İki derginin görünüşteki farkları renkleriydi. Başını Mihri Belli ve Mahir Çayan'ın çektiği grup ASD ismiyle ve kırmızı kapaklı bir dergi çıkarttı.

Kızıl Bursa.

Uludağ'ın eteğinde
Bir cehennem şehir var
Bir şehir ki burjuvalar
yeşil Bursa diyorlar.

İşçi saray mahallesinden
Uzatmışlar elini
Mustafa Suphi yoldaşın
Dikeceğiz heykelini

Biz çıkarız Uludağ'a
bir kucak odun için
onlar çıkar oralara
zevk için sefa için

Yeşil Bursa kurtulacak
Kızıl Bursa olacak

Olacak değil mutlaka
Kızıl Bursa olacak

Kızıl İstanbul. TKP İstanbul Vilayet Komitesi tarafından 1930 yılında yayınlanan haftalık gazete. 10 sayı yayınlanan gazete TKP MK üyesi Hasan Ali Ediz denetiminde çıkartılıyordu. Ayrıca aynı yıllarda TKP'nin İzmir ve Eskişehir ekipleri Kızıl İzmir ve Kızıl Eskişehir ismiyle gazete yayınlıyorlardı.

Kızıl diplomat. 1925'te yayın hayatına başlayan Orak Çekiç gazetesindeki köşe yazılarından birisinin altındaki imza.

Kızıl Kayalar. Çin devrimini anlatan roman. Roman iki imzalı yayınlandı. Yang Yiyen ve Luo Kuangpin. Roman, Çin devrimi öncesinde bir hapisanede tutuklu bulunan Çin Komünist Partisi üyelerinin buradaki gerçek yaşamlarını, direnişlerini konu ediyor. Hapisanede yıllarca "deli" takliti yapan ve zamanı gelince arkadaşlarına yardım eden ihtiyar, gösterdiği sabır ve disiplinle Türkiyeli solcuların gönlüne taht kurmuş ve Kızıl Kayalar'ın bir başucu kitabı olmasını sağlamıştı.

Kızıl profesör. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın lakabı. Kıvılcımlı'nın, dört sene hapis cezası aldığı davada, son söz olarak *"Bu dört sene benim kızıl bir profesör olmam için yeterli bir süredir"* dedi. Bu sözleri onun kızıl profesör olarak anılmasını sağladı.

Kızıl siyasi iktidar. Dar anlamıyla kırsal alanda kurtarılmış bölgeler yaratmak ve bu bölgelerde iktidarı ilan etmek. Özellikle İbrahim Kaypakkaya tarafından savunulan Mao Zedung'a ait bir tez. TKP/ML, esas amaçlarından birisi olarak kızıl siyasi iktidarların kurulmasını öngörüyor ve bu doğrultuda kızıl iktidarların kurulması için en elverişli ortam olan kırsal bölgelerde örgütlenme faaliyetine girişiyordu. Tez, ülkenin bir kaç bölgesinde kızıl siyasi iktidarların kurulmasından sonra ancak ülke devrimini olabilir sayıyordu. İbrahim Kaypakkaya'ya göre, kızıl siyasi iktidarların kurulması için şu şartlar gerekiyordu: Sağlam bir kitle temeli, sağlam bir parti örgütü ve oldukça güçlü bir kızıl ordu, askeri harekata uygun bir arazi, beslenme için yeterli ekonomik kaynaklar.

Kızılay direnişi. 4 Mart 1998 tarihinde, Mesut Yılmaz hükümetinin Meclis'ten geçirmeye çalıştığı grevsiz, toplu sözleşmesiz sendika yasasına karşı binlerce kamu emekçisi sokağa döküldü. Meclis'e sunulan yasayı sahte sendika yasası olarak değerlendiren kamu emekçileri, grevli, toplu sözleşmeli bir sendika talebini Kızılay meydanını işgal ederek diye getirdi. Kamu emekçileri meşru sendikal hakları için oturma eylemi yaptıklarını ve tasarı geri çekilene kadar Kızılay'ı terk etmeyeceklerini açıkladılar. Saatler gece yarısına yaklaşırken polis, panzerlerin eşliğin kamu emekçilerine karşı saldırıya geçti. Tazyikli su ve biber gazı kullanılan saldırıda çok sayıda memur yaralandı.

Kızıldere. 30 Mart 1972'de Tokat'ın Niksar İlçesine bağlı Kızıldere köyünde THKP-C'li Mahir Çayan, Hüdai Arıkan, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Saffet Alp, Sinan Kazım Özüdoğru, Sabahattin Kurt, Nihat Yılmaz, THKO'lu Ömer Ayna ve Cihan Alptekin güvenlik güçleriyle girdikleri çatışmada öldürüldüler. Ertuğrul Kürkçü ise sağ yakalandı. Kızıldere genç insanlara mezar olmasından öte 12 Mart döneminin silahlı eylemlerinin sonu, devrimci hareketlerin yenilgisi anlamına geliyordu. Bir sondu Kızıldere ancak 70'li yıllarda devrimci mücadelenin simgesi haline gelmesiyle bir başka başlangıcı ifade ediyordu. "Kızıldere son değil, savaş sürecek" sloganı, belki THKP-C kökenli hareketlerin

Mahir Çayan ve arkadaşlarının öldürüldüğü ev

Mahir Çayan ve arkadaşları

kendi iç tartışmalarına atfen kullanılıyordu ama Kızıldere'nin direniş ruhu, gösterdiği devrimci atılım kitleler arasında dalga dalga yayılıyordu. Kızıldere bir örnekti. Kızıldere ne unutuldu, ne de son oldu. Devrimciler Kızıldere'den sonra defalarca kuşatılıp katledildiler. Aynı direniş, aynı cesaret her defasında ortaya kondu. Çünkü Kızıldere yalnızca bir kahramanlık destanı değildi. Anadolu'nun bir başkaldırısıydı, bu topraklarda filizlenen bir devrimcilik, bir boyun eğmemeydi. Ve bütün bunların ilkiydi. O yüzden hiç unutulmadı. Orada, ölümün arifesinde atılan sloganlar dudaktan dudağa, kalpten kalbe yayıldı. Yeni doğan bebelere Mahir ismi verildi. Mahir'in ve Kızıldere'nin öyküsü, büyüdüklerinde kulaklarına fısıldandı. Onlar, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını engellemek, 12 Mart günlerinde direnişi kırsal alana taşımak için gitmişlerdi Kızıldere'ye. Yanlarında üç İngiliz teknisyen vardı. Denizlere karşılık kaçırmışlardı üç teknisyeni. Bir sabah vakti kuşatıldıklarında artık herşey bitmişti. Kaçmak mümkün değildi. Yüzlerce asker ve polis kuşatmıştı evi. İki yol vardı önlerinde. Ya teslim olacaklar ya da direnip öleceklerdi. Yirmili yaşlarında 11 genç ikinci yolu seçti. Direnip öleceklerdi. Marş söylemeye başladılar. Gün Doğdu marşını söylediler bir de Karayılan türküsünü. Güvenlik güçlerinin görüşme isteğine olumlu yanıt verdiler. Aralarından bir kaç kişi çatıda bulunduğu sırada birden ateş başladı. İlk Mahir Çayan vuruldu. *"Kuşatılmışım bir öğle vakti/Kaçınılmaz ölüm hoşgelmiş/Kır çiçekleri duyun beni/Haber salın güvercin kanatlarıyla/Bilsinler/İlk ben düşmüşüm"* Karşılıklı çatışma başladı. Ölüm kusan silahların sesi duyuldu yalnızca. Ağır silahlarla ev yerle bir edildi. Hepsi ölmüştü. Sonra, 70'li yıllarda "Mahir yoldaş sana biz de geliriz" diyen yüzbinlerce genç yürüdü sokaklarda.

Kızıldere ağıdı.

Oy dere kızıldere
böyle akışın nere
bizde hal mi bıraktın
sana can vere vere

Dere bizim evimiz
suyu alın terimiz
söyle nedendir dere
vurulur gençlerimiz

Dere böyle durulmaz
gence kurşun sıkılmaz
sanma zalim olandan
birgün hesap sorulmaz

Kitapçı-kitapsız. Devrimci Gençlik dergisinde "sapma" faslı tartışılırken yapılan iki benzetme. Buna göre, *"somut durumun somut tahlili yapılmalıdır' diyerek Marksizm inkar edilir ki, bu kitapsızlıktır; ya da somut durumun somut tahlili tamamen reddedilir, Marksizm bir dogma olarak ele alınır ki, bu kitapçılıktır."*

Kitle. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi görüşleri doğrultusunda yayın yapan haftalık ideolojik, politik dergi. Derginin ilk sayısı Mart 1974'te çıktı. Şubat 1979'da sıkıyönetim tarafından kapatıldı. Dergi toplam 248 sayı yayınlandı. TSİP içinde başgösteren ayrılıklar sonucunda Kitle dergisi, iki grup tarafından da sahiplenildi. İki ayrı Kitle çıkmaya başladı. Aralarındaki tek fark fiyatlarıydı. Biri 2,5 lira, diğeri 5 liraydı. Sol tarihe 2.5'luk Kitle ve 5'lik Kitle böyle girdi.

Kitleselleşmek ve kitle eğitimi. Kitleselleşmek hemen hemen her dönem sol hareketlerin öncelikli hedefleri arasında yer alıyordu. Yapılan herşey kitlelerle kucaklaşmak, onları devrimci mücadelenin içine çekip siyasetin öznesi yapmak, illegal faaliyette bulunmak için, kitlelerin içinde kay-

bolmak amacıyla yapılıyordu. Devrim kitlelerin eseri olacaktı, onlar olmadan, onları ikna etmeden sosyalizme ulaşmak mümkün olamazdı. Kitleselleşme tartışmaları, pek çok tartışmayı da beraberinde getiriyordu. Kitle kuyrukçuluğu, en geniş kitle içinde en dar kadro çalışması, kitlelerin nabzını tutmak, kitlelerden kopuk mücadele sürdürmek vb. tartışmalar sol gruplar arasındaki polemik konularından bazılarıydı. Kitleselleşmek her gruba nasip olmadı. Türk solu içerisinde kitleselleşme hedefine en çok yaklaşan hareket Devrimci Yol oldu. Diğerlerine oranla oldukça fazla kitleselleşen bu hareketin, etki alanına aldığı kitleleri eğitme problemi ortaya çıktı. Devrimci Yol dergilerinde sık sık kitle çalışması üzerine yazılar yayınlandı. Devrimci Yol hareketinin kadrolarına kitle çalışması noktasında yaptığı uyarı şöyleydi: *"Tavrınıza dikkat edin: Eğitimci kişisel tavırlarına azami dikkati göstermelidir. İdeolojik düzeyi düşük kimseler, bir siyasi çizgiyi değerlendirirken ideolojik tartışmaları kenara koyarak o çizgiyi savunan kişinin tavırlarını kıstas olarak alırlar. Bu nedenle eğitimcinin giyimi, kullandığı dil, konuşma ve ilişki kurma tarzı son derece önemlidir. Eğitimci normal, sıradan biri gibi giyinmelidir. Bayanlarda dar elbiseler, erkeklerde uzun saç ve sakal genellikle olumsuz etki yaratmaktadır. Sabırlı olun: Kitleler belli konuları kavrayamazlarsa sabırla yeniden anlatılmalıdır. Konu günlük yaşamdan örneklerle, atasözü ve deyimlerle açılmalıdır. Kitleler belli bir şeyi anlamazsa, eğitimci hatayı öncelikle kendinde aramalıdır. Saygılı olun: Kişilere sonsuz saygı göstermeli, kırıcı davranılmamalıdır. Dinleyiciler kendi deneylerini anlatabilsinler: Dinleyicilere günlük sorunlarını ve deneylerini anlatma ve soru sorma özgürlüğü tanınmalıdır. Eğitim eylem için yapılır: Eğitim yapılırken eğitim amacı unutulmamalıdır. Eğitim eylem için yapılır. Sınıf mücadelesini geliştirmek için yapılır. Yaygın kitle eğitiminde günlük olaylara Marksist bakış açısı özümletilirse, belli temel yaklaşımlar verilebilirse, eylem içinde eğitimin daha üst safhalarına geçilebilir. Eylemden kopuk eğitim verimsizdir. Asla yalan söylemeyin: Kitleye kesinkes hiçbir zaman yalan söylenmemelidir. Açıklanmaması gereken durumlar varsa mahzurları anlatılmalıdır. Eğitimcinin söylediği bir yalan, anlatılanların tümüne güvensizlik yaratacaktır. İnançlara saygılı olun: Eğitimci dine, gelenek ve göreneklere, yani bunlara inananlara karşı dikkatli saygılı davranmalıdır. Eğitimci yüzyılların şartlandırmasını bir kaç saatte kıracak kadar zeki ve iyi bir konuşmacı olduğunu sanmamalıdır.. özetle: İyi bir eğitimci olmak için herşeyden önce iyi bir devrimci olmak gerekir. Halkla her türlü ilişkilerinde bu noktalara dikkat etmeyen, halka saygı göstermeyen, tüm yaşantısında halktan biri olmayan kişi halk için fedakarlıkta bulunamaz."*

Kitle kuyrukçuluğu. Kitleselleşen hareketlerin kitle kuyrukçuluğu yapması ya da bir türlü kitleselleşemeyen kimi grupların, kitleselleşenleri kitle kuyrukçuluğu ile suçlanmaları kaçınılmaz bir durum mudur? Buna göre, en çok kitle(selleşen) kuyrukçuluğu yapan hareketler Devrimci Yol, Devrimci Sol, Kurtuluş, Halkın Kurtuluşu'ydu.

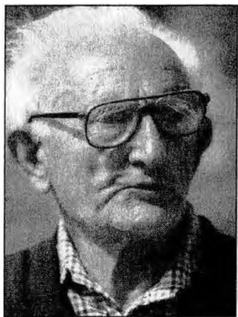
Klik. Siyasi hareket anlamında. Ama halkımıza göre klink. Halkımızın sohbet ettiği solcu gençlere "Hangi klinktensin?" diye sorması cümle içinde kullanılmasına örnektir.

Kod isim. İllegal faaliyetin olmazsa olmazı. Hem örgüt ilişkileri içinde hem de örgütün kitle çalışmasında kadroların birer kod ismi oluyordu. Bu isimler zaman zaman değiştiriliyordu. Örgüt, kadrosuna verdiği kod ismi, görevlendirdiği bölgenin özelliklerine göre belirliyordu. Yani Alevilerin oturduğu bir bölgeye Haydar, Sünnilere ise Osman isimli bölge sorumluları gönderiliyordu. Kod isim yerine bazen lakap kullanılıyordu. Dayı, Gavur Ali, Ali Butto gibi. Bölgeye göre isim vermenin en çarpıcı örneği Ankara'da görüldü. Devrimci Yol hareketi Abidinpaşa semtine gönderdiği sorumlunun kod ismini Abidin koydu.

Komando kampları. 1960'lı yılların sonunda AP iktidarı döneminde kuruldu. O yıllarda gençliğin yükselen anti emperyalist mücadelesini bastırmak için MHP'li gençler bu kamplarda askeri eğitimden geçirildi. MHP'liler tarafından komando kamplarının önemi 1970'li yıllarda daha bir arttı. Küçük

çaplı bir iç savaşın yaşandığı o yıllarda kamplarda eğitimden geçirilen gençler birer ölüm makinası haline geldiler.

Kommer'in arabasının yakılması. ODTÜ 6 Ocak 1969. ABD Büyükelçisi olarak Türkiye'ye gelen Kommer'e daha önce görevli bulunduğu Vietnam'da yaptığı 'işlerden' ötürü devrimci güçler tarafından 'Vietnam kasabı' deniliyordu. Gençler onu daha Türkiye'ye adımını attığı havaalanında "Ho Ho Ho Şi Minh İki üç daha fazla Vietnam" sloganlarıyla karşılamıştı. Kommer kendisine karşı yapılan tüm eylemlere rağmen görevini sürdürmek istedi. Fakat en olmayacak şeyi yaparak Rektör Kemal Kurdaş'ın davetlisi olarak ODTÜ'ye gitti. O, ODTÜ'nün gençlik hareketinin önemli bir merkezi olduğunu umursamamıştı. Kommer içerde rektörle görüşmeye devam ederken dışarıda arabası ters çevrilip yakılıyordu. Kommer'in arabası adeta ABD'ye karşı bir bağımsızlık meşalesi gibi yakılmıştı. Kommer'in arabasının yakılması gençliğin heyecanını yükseltti. Ülke çapında büyük yankı yarattı. Emperyalizme karşı yakılan ateş sıcaklığını duyurdu. Kommer'in arabasını yakan grup içinde yer alan Yusuf Aslan darağacında, Taylan Özgür ise bir polis kurşunu ile yaşama veda etti.

Hasan Kaşarcı

Komsomol Hasan. Asıl adı Hasan Kaşarcı'ydı. 1913 Bulgaristan doğumlu. Sosyalizmle Bulgaristan'da yaşarken çocuk yaşta tanıştı. Bulgaristan Komünist Partisi gençlik örgütünde çalıştı. Komsomol oldu yani. Komsomol Hasan ismi buradan geliyordu. 1933 yılında siyasi faaliyetleri nedeniyle Bulgaristan'ı terk ederek Türkiye'ye geldi. İşçi olarak çalıştı. Eskişehir'de Kızıl Eskişehir gazetesinin çıkarılmasına katkı sağladı. Bu faaliyetinden dolayı tutuklandı ve dört yıl hapse mahkum edildi. Hapisane yıllarında TKP'yle ilişkisini sağlamlaştırdı. Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi'nde çalıştı. 1997'de öldü.

Komuna. Eski kuşak TKP'lilerin cezaevinde ortak yaşamlarına kendi aralarında verdikleri isim. Bugünkü komün anlamında.

Komünist Devrim Hareketi (KDH). 1992 yılında Ekim grubundan ayrılan bir çevreyle Toplumsal Kurtuluş dergisi çevresinden bir grubun bir araya gelmesiyle kuruldu. Gruba daha sonra Troçkist gelenekten gelen bir çevre de katıldı. Sosyalist devrim stratejisini savunan grup, yaşanmış sosyalizm deneylerine eleştirel bir gözle bakıyor, bu deneyimlerin temel zaafının sınıf perspektifinden ve enternasyonalist anlayıştan uzaklaşmak olduğunu savunuyor, partileşmeyi bir saflaşma ve birleşme süreci olarak değerlendiriyor, kendi dışında da parti güçleri bulunduğu yaklaşımıyla birliği önemsiyor ve çerçevede devrimci parti güçleri ismini de kullanıyor.

Komünistler Moskova'ya. 1970'li yıllarda MHP'lilerin attığı bir slogan. MHP'liler, Türkiyeli solcuları, Sovyetler Birliği'ne gitmeleri noktasında yoğun bir ikna! çabası içine girdiler. Sosyalizmin simgesi olarak algıladıkları Moskova, ilk akla gelen adresti. Hem komşu bir ülkeydi hem de 'solcular Sovyetler Birliği tarafından besleniyordu.' Örneğin, Komünistler Küba'ya demek pek akla uygun değildi. Türkiye nere, Küba nereydi? Kaldı ki, MHP'lilerin 'cebelleştiği' solcuların SSCB'ye gitme gibi bir niyetleri olmadığı da açıktı. Türkiyeli sosyalistlerin çoğunluğu SSCB'ye pek de sıcak bakmıyordu. MHP'lilerden gelecek Küba'ya gitme önerisi, daha akla yatkın gelebilirdi. TKP'liler Sovyetler Birliği ve doğu bloku ülkeleriyle yakın ilişki içinde içindeydiler ve yalnızca onlar Moskova'ya gidip geliyorlardı. Onlardan başka da, Moskova'ya gönderilme talebi karşılığını bulmadı. Ama, birilerini biryerlere gönderme kültürü, siyasette hep var oldu. 1990'ların başında yükselen şeriatçı dalga, yeni bir adresin ortaya çıkmasına yol açtı. Bu kez, laikler, şeriatçıları İran'a göndermeye çalışıyorlardı. "Mollalar İran'a" sloganı, ülkeye sahip çıkma anlamında sık sık mitinglerde, şeriat karşıtı gösterilerde dile getirildi.

Komünist Partisi-İnşaa Örgütü. Marksist Leninist Komünist Partisi'ni (MLKP) işçi hareketiyle sosyalist hareketi birleştiremediği noktasında eleştirerek ayrılan bir grubun 1990'lı yıllarda kurduğu parti.

Koray Doğan. 1944 Ürgüp doğumlu. ODTÜ öğrencisi. 68 kuşağı devrimcilerinin tanınmış isimlerinden. Dev-Genç ve THKP-C militanı. 18 Mart 1972'de Ankara'nın Ayrancı semtinde polis tarafından arkasından vurularak öldürüldü.

Kot pantolon. 1970'li yıllarda Antalya'da Devrimci Yol ve Kurtuluş hareketlerinin taraftarları arasında başlayan çatışma bütün bir Türkiye'ye yayıldı. Bir kot pantolon tartışmasının çatışma nedeni olduğu rivayet edildi. Neydi bu kot pantolon davası, aslı böyle miydi, nasıl gelişti? Sol adına müthiş bir utanma duygusu yarattığı için kimselere soramadım. Bu sözcüğü, ders çıkarılması amacıyla buraya aldım. Yeni yeni solculuğa başlayan gençler, "abileri ve ablalarının" hangi sudan gerekçelerle kavga ettiklerini öğrensinler istedim.

Köm. Solcuların diline Ali Haydar Yıldız için yazılan "Kömün önü olmuş bir kan deryası" dizeleriyle girdi. TKP/ML'nin kırsal bölgeleri esas mücadele alanı olarak seçmesi nedeniyle, bu alandaki en küçük ve en ücra yerleşim birimi olan kömün gerilla mücadelesi açısından büyük bir önemi bulunuyordu. Son yıllarda Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde değil köm, köylerin bile boşaltıldığı dikkate alınırsa, kömün neredeyse nostaljik bir durum ifade ettiği söylenebilir.

Köy-Koop. 1971 yılında 10 köy kooperatifinin bir araya gelmesiyle kurulan üst birlik. Köy-Koop 70'li yıllarda kırsal kesimde çalışan emekçilerin haklarını koruyan, üretimi verimli kılmaya çalışan bir örgütlenmeydi. Örgütlülük içinde üretimi teşvik ediyor bunu yaparken de üretim araçlarının ortak mülkiyetini hayata geçiriyordu. Köy-Koop, 59 il ve 2800 civarında köyde örgütlüydü. 2.5 milyon küçük kır emekçisini kapsıyordu. 70'li yıllarda anti faşist direnişin içinde yer alan örgüt, demokratik kimliği ile demokrasi mücadelesinin her zaman içinde oldu. Kırsal alanda bir taraftan alanına özel girişimlerde bulunurken diğer taraftan kırsal kesime has gerici yönlerle mücadele ediyordu. Bu özelliği ile Birlik faşist çetelerin hedefi haline geldi. Pek çok üyesi faşist saldırılarda can verdi. Kır emekçilerinin örgütü Köy-Koop'un 12 Eylül faşizminden nasibini alması kaçınılmazdı. 12 Eylül'le birlikte örgüt kapatıldı. Yöneticileri ve üyeleri tutuklandı. Sıkıyönetim mahkemesinde görülen dava beraatla sonuçlandı. Köy-Koop'un amacı şöyle özetlenebilir: *"Kırsal kesimdeki yerleşim birimlerinin, ekolojik, toplumsal ve ekonomik durum ve olanaklarını gözeterek; köylülerin kooperatifleşmesiyle ekonomik-toplumsal sorunların çözümünü sağlarken aynı zamanda toplumsal gelişmeye de katkıda bulunmak. Tarımsal üretim araç ve gereçlerin ya kooperatif mülkiyetinde ya da kooperatiflerin ortak kullanımıyla, daha verimli kullanım niteliğine kavuşturmak. Uluslararası kooperatif hareketle ilişkiler kurup geliştirmek ve dünya barışına katkıda bulunmak."*

Köylü Birliği. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi taraftarlarınca çıkartılan ve köylü sorunlarıyla ilgili yazı ve haberlere yer veren 15 günlük dergi.

Köylüler. Diğer Sol gruplar tarafından TKP/ML taraftarlarına verilen isim. Nedeni açık. İbrahim Kaypakkaya'nın tezlerinin ışığında devrim ve mücadele perspektifini belirleyen TKP/ML, köylük bölgelerde başlatılacak bir silahlı mücadeleyi devrim için zorunlu görüyordu. Bu görüş, İbrahim Kaypakkaya ve arkadaşlarının TİİKP'yi terk ederken ortaya sürdükleri ve "11 İlke" olarak bilinen kararlarda açık açık dile getiriliyordu. 11 İlkenin kabul edilmesinden sonra, köylük bölgelerdeki çalışmaya, köy örgütlenmesine özel bir önem veren çevrenin bu özelliği, birbirlerine karşı iğneli konuşmaktan son derece hoşnut olan solcuların gözünden kaçmadı. Sol içinde "köylüler" grubu böyle oluştu. Ağırlıklı sürdürülen köy çalışması, köylü gençlerin, bu parti etrafında, diğer sol gruplara oranla daha fazla birikmesine yol açtı. Çok sayıda köylü gencin bir araya geldiği ilişki ağı ister

istemez köy kültürünün hakim olduğu bir kültürel ortam yarattı.

Kurtarılmış bölge. Asıl tanımı Halk Savaşı teorisinde yatıyor. İktidarın kurtarılmış bölgelerin çoğaltılmasıyla alınması faslında. Popüler açıdan ise 1970'li yıllarda solcuların denetimindeki bölgeler için kullanıyordu. Aslında solcuların dilinde pek yer etmemişti. Sağcılar varlık gösteremedikleri bölgelere bu ismi takıyorlardı. Ünlü kurtarılmış bölgeler arasında, Ankara'nın kimi gecekondu mahalleleri, özellikle Tuzluçayır; Fatsa, İzmir, Tunceli sayılıyordu.

Kurtuluş. ASD'de çevresinde başgösteren ayrılıkla, Doğu Perinçek ve arkadaşlarının PDA'yı çıkarmalarından sonra, ASD'yi devam ettiren, içinde Mahir Çayan ve Mihri Belli'nin de bulunduğu çevrenin aylık teorik yayın organı. Sahibi Ali Yücealp, yazıişleri müdürü Nurettin Öztürk'tü. İsmin üstünde "İşçilerin Köylülerin Gazetesi" ibaresi yer alıyordu. Mahir Çayan ve arkadaşlarının 'ASD'ye Açık Mektup'undan sonra iki sayı kadar çıkamadı. Daha sonra sıkıyönetim tarafından kapatıldı.

Kurtuluş. Berlin'de bir grup öğrenci tarafından 1 Mayıs 1919'da çıkarılan ve tek sayı yayınlanabilen dergi. Derginin ilk sayısında Vedat Nedim, Mümtaz Fazlı, Lemi Nihat gibi imzalar dikkat çekiyordu.

Kurtuluş. Berlin'de Kurtuluş ismiyle bir dergi çıkartan gençler İstanbul'a döndüklerinde aynı dergiyi çıkarmaya devam ettiler. Kurtuluş'un ilk sayısı 20 Eylül 1919'da yayınlandı. Derginin logosunda "Sosyalizmden bahseden ilim ve sanat mecmuası" yazılıydı. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası kurulduktan sonra, partinin resmi yayın organı haline getirildi. Başyazarı partinin genel sekreteri Dr. Şefik Hüsnü Değmer'di. İstanbul'un İngilizler tarafından işgal edilmesi üzerine 16 Mart 1920'de yayını durduruldu.

Kurtuluş. THKP-C kökenli bir hareket. 12 Mart'ta THKP-C davasından yargılanan kadroların 1974 affıyla salıverilmesinden sonra başlayan tartışmalar Mahir Çayan ve THKP-C'nin önemli tezlerini reddeden bir grubun doğmasına yol açtı. Kurtuluş, Mahir Çayan'ın öncü savaş, silahlı propaganda, politikleşmiş askeri savaş stratejisi, Kemalizm, ittifaklar sorunu, Kürt sorunu tezlerinden ilk büyük kopuş anlamına geliyordu. Kurtuluş, Mahir Çayan ve arkadaşlarının mücadeleci geleneğine sahip çıktığını ifade ediyordu ama THKP-C'nin geriye kalan bütün ayırt edici özelliklerini reddediyordu. Bu çerçevede yeni bir örgütlenme için kollarını sıvayan grup 1976 yılının Haziran ayında Kurtuluş Sosyalist Dergi isimli bir yayın organı çıkartmaya başladı. Aylık olarak yayınlanan dergide, bir taraftan 12 Mart değerlendirmeleri yapılırken bir taraftan da döneme uygun tartışmalara giriliyordu. Dergide yer alan belirlemeler çerçevesinde ilişki ağlarını yaygınlaştıran çevre, KSD'nin adıyla -Kurtuluşçular olarak- anılmaya başladı. Kayda değer bir kitleye ulaşan ve 70'li yıllarda anti faşist mücadele içinde aktif bir biçimde yer alan Kurtuluş, işçi sınıfının temel güç olarak görülmesiyle birlikte, bu alana ağırlık veren bir çalışma tarzını hayata geçirmeye çalıştı. İşçiler ve DİSK içinde önemli kazanımlar elde etti. Dev-Lis, Dev-Gör, DKD ile kitle bağlarını yaygınlaştıran Kurtuluş, kendisini gelecek yıllara taşıyacak kadroları gençlik mücadelesi içinden çıkarttı. Kurtuluş Ankara, İzmir, Antalya, Samsun, Trabzon, Rize gibi illerde ciddi bir kitleselliğe ulaştı. Bütün sol hareketler gibi 12 Eylül 1980'den sonra yapılan operasyonlarda ciddi darbeler yedi. Yine de, bu dönemi en az kayıpla atlatmasını bildi. 12 Eylül'den sonra alınan 'ricat' kararı, bu az kaybın ana nedeniydi. 12 Eylül döneminin ilk şokunu kısa sürede atlatan çevre, işçi sınıfı içinde uzun soluklu ve sabırlı bir çalışma yapmayı önüne hedef olarak koydu. Bu arada Kurtuluş'tan, kendilerine Kurtuluş Örgütü ismini veren bir grup ayrıldı. Ayrılmanın ciddi bir etkisi görülmedi. Kurtuluş'un merkezi ilişkileri bir süre sonra TKKKÖ'ye evrildi. TKKKÖ'nün kurulması, 1983 yılının Şubat'ında toplanan genişletilmiş bir merkez komite toplantısında karara bağlandı. Bu yeni örgüt, 1985

yılında yediği darbelerle etkisiz bir noktaya düştü. Yaklaşık yirmi yıldır sol hareketin ana gövdelerinden birisini oluşturan Kurtuluş çevresini ondan sonraki yıllarda, Yeni Öncü dergisinde yürüttüğü sosyalist demokrasi tartışmalarıyla, solun fikri hayatına yaptığı katkılarla, BSA ve BSP son olarak da ÖDP'de izleyebiliriz.

Kurtuluş Örgütü. 1982 yılında Kurtuluş Sosyalist Dergi çevresinden ayrılan bir grup tarafından kurulan örgüt. Grubun önder kadroları arasında Doğan Tarkan ve Cörtük İsmet lakaplı İsmet Öztürk bulunuyordu. 1974 yılında Öncü Gençlik isimli bir dergi yayınlayan ve işçiler içinde çalışmaya ağırlık veren grup, 1976'da Kurtuluş hareketine katıldı. 12 Eylül askeri darbesinden sonra 'geri çekilme' kararı alan çevrede, geri çekilmenin adresi noktasında çıkan tartışma, 1982 yılında bir bölünmeye yol açtı. Aslında tartışmanın asıl nedeni, Doğan Tarkan ve arkadaşlarının işçi sınıfını hareketin, teori ve pratiğin merkezine alma çabasıydı. Bu grup, 'işçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacak' diyordu. Bir başka ayrılık noktası, örgüt içi demokrasi tartışmalarıydı. Bu tartışma, grubu, Stalinizme karşı bir noktaya doğru çekti. Çevre Troçkist olarak bilinir hale geldi. İlk yayınları (1984) *Sosyalist İşçi*'ydi. Dergi yurtdışında yayınlanıyordu. 1987 yılında ise *İşçiler ve Toplum* isminde teorik bir dergi yayınladılar. 8 sayı çıkabilen dergi yerini 1989 yılında *İşçiler ve Politika*'ya bıraktı. 1992 yılında ise tekrar Sosyalist İşçi adını aldı. 1984'e geri dönülüyordu. Bu geri dönüş, grubun kendi geleneğine sahip çıktığının bir göstergesiydi. 1990'ların başında Türk solunda esen 'partili mücadele' rüzgarları bu grubu da etkiledi. 1997 yılının 25 Nisan günü Devrimci Sosyalist İşçi Partisi (DSİP) kuruldu.

Kurtuluş Sosyalist Dergi (KSD). 1970'li yılların önemli sosyalist hareketlerinden birisi olan Kurtuluş'un aylık yayın organı. KSD'nin sahibi İsmail Ayçiçek, sorumlu yazıişleri müdürü Mustafa Eker'di.1976'nın Haziran ayında yayın hayatına başladı. 12 Eylül 1980'de kapatılıncaya kadar yayınını aralıksız sürdürdü. Dergi çıktıktan kısa bir süre sonra 12 bin 500 tiraja ulaştı. 1974 affıyla cezaevinden çıkan THKP-C kadrolarının geçmiş mücadelenin değerlendirilmesi ve proletaryanın bağımsız siyasal örgütünün yeniden kurulması konusunda başlattıkları tartışma KSD'nin yayına başlamasıyla sonuçlandı. THKP-C'li kodrolardan bir kısmı bu tartışmalar sonucunda Mahir Çayan'ı öncü savaş, silahlı propaganda, evrim-devrim aşamaları, milli mesele, Kemalizm vb. temel konularda eleştirdiler ve ayrı bir örgütlenmeye gittiler. Devrimci Yol ve Kurtuluş ayrımının ilk adımı böylelikle atıldı. Devrimci Yol çevresini oluşturacak kadrolar Mahir Çayan'ı ve THKP-C'yi savundu; Kurtuluş çevresini oluşturacak kadrolar ise Mahir Çayan ve THKP-C'nin temel tezlerini reddetti. Redci grup, görüşlerini kitlelere ulaştırmak, yeni bir örgütlenmenin zeminini hazırlamak amacıyla Haziran 1976'da KSD'yi çıkardı. KSD'nin sayfalarında Mahir Çayan'ın tezlerinin ayrıntılı eleştirisi, dünya ve Türkiye'deki gelişmelerle ilgili yazılara yer verildi. Anti faşist mücadele, faşizm tartışmaları, sosyal emperyalizm tartışmaları dergi sayfalarında sıkça yer aldı. Bu konularda diğer sol gruplarla özellikle de Devrimci Yol dergisiyle polemik yapıldı. KSD'nin dikkat çeken yanı THKP-C'nin tezlerini eleştirirken onun devrimci mirasına sahip çıkması oldu. Derginin 1. sayısında "Yol ayrımı" başlıklı yazıda, *"THKP hareketinde eleştirilerimizin yöneleceği iki temel nokta bulunmaktadır. 1-Geçmiş hareketlerin etkinliği altında, Kemalizm sorununa getirilmiş olan bakış. Pratikte devrimin müttefiklerine karşı yanlış tutum ve müttefiklerin doğru olarak ayırt edilemeyişlerini getirmiştir. Kemalizm küçük burjuvazinin en sol kanadının milliyetçilik tabanında anti emperyalist tavır alışı olarak görüldü. Bu gerçeğin yalnızca bir yanını abartmak, onun emperyalizmle uzlaşma yanının da var olduğunu ve bu nedenle de devrimin tutarlı bir müttefiki olmayacağını gizlemek anlamına gelir. Bu çerçeve içerisinde Kemalizmin bütünsel bir dünya görüşü olduğunu, burjuva ideolojisinin Türkiye'de adlandırılışı olarak görmemek, kendi niyetimize göre bir değerlendirmeye götürmektedir. Kemalizm yalnızca bir tavır değil, düşünüş ve davranışla birlikte bir dünya*

görüşüdür, bir ideolojidir. Milli burjuvazinin ideolojisidir. 2- Hareketin kendine özgü olan en önemli yanlışı, o zaman var olan kitle bağlarını geliştirmek suretiyle, oligarşiyle olan çok sıcak mücadeleyi adım adım bunun üzerine inşa etmek yerine, yanlış bir öncü savaşı anlayışıyla, mevcut kitle bağlarının kopmasına ve kitlelerden kopuk ve dağınık bir silahlı mücadelenin seçilmesi ve sınıf savaşını salt silahlı mücadeleye indirgemiş olmaktır.." Parti konusu ise KSD sayfalarında şöyle formüle ediliyordu: *"Proletarya partisinin siyasal önderliği altında sıcak mücadele doğru biçimini bulacak ve kitlelerin kavrayışıyla yenilmez bir güç olarak anti oligarşik devrime kadar yenilgilerden geçerek ilerleyecektir. Bu mücadelede işçi ve köylülerin önderi, modern sanayi proletaryası temeli üzerinde yükselecek olan proletarya partisi olacaktır."* Dönemin önemli tartışmalarından birisi olarak görülen ve özellikle KSD ile Devrimci Yol sayfalarını sıkça meşgul eden evrim-devrim konusu ise dergi sayfalarına şöyle yansıyordu: *"Kesintisiz devrimde üzerinde durulması gereken önemli bir nokta da, silahlı mücadelenin doğruluğu ve haklılığı anlatılırken 'evrim ve devrim aşamalarının iç içeliği' üzerine getirilen görüşlerdir. Emperyalist hegemonyanın sürekliliği, dolayısıyla sürekli bir milli krizi, sürekli bir devrim durumunu, herzaman için evrim-devrim aşamalarının iç içeliği ve sürekli olarak silahlı eylemin objektif şartlarının mevcudiyetini ortaya koymaktadır."* Dergi sayfalarında yapılan önemli bir tespit de milli mesele ile ilgiliydi. Mahir Çayan'a bu konuda ciddi bir eleştiri yöneltildi. Kemalizmin bir müttefik değil, 'azgın bir şovenizm' olduğu tespiti yapıldı ve sömürgecilik teorisi savunuldu.

Kuşlama. Küçük kağıt parçalarına yazılan sloganların kalabalık yerlerde tomar halinde havaya fırlatılması.

Küçük Amerika. ABD emperyalizmiyle Türkiye arasındaki hegemonik ilişkiyi ifade ediyor. 1950 yılında işbaşına gelen Demokrat Parti iktidarı hedefini belirledi: Türkiye küçük Amerika olacak. Bu, sol kesimler tarafından ileri sürülen bir yorum değil, bizzat DP'liler tarafından kamuoyuna sunulan bir niyetti. Türkiye'nin "küçük Amerika" olması DP'lilerin bir niyeti olarak kalmadı. Bu noktada önemli adımlar atıldı. Yabancı sermaye oluk gibi akmaya başladı Türkiye'ye. Küçük Amerika ifadesi, özellikle, 1950'li yıllarda, DP iktidara gelmesinden sonra sol kesimin dilinden hiç düşmedi. 1950'li yıllar Türkiye'nin emperyalizmin kontrolü altına girdiği, ekonomik, siyasal, kültürel ve askeri bir bağımlılık ilişkisinin adım adım geliştirildiği yıllar oldu. Atatürk döneminde temelleri atılan her alandaki millici politika artık terkediliyordu. Kurulan ilişki Türkiye'nin bağımsız bir ülke olduğu iddiasını hızla çürüttü ve adeta küçük bir Amerika haline getirdi. Türkiye'nin atacağı her türlü adım ABD tarafından kontrol altında tutuluyor; yatırımlar, dış politika, tarım vb. gibi konularda ABD'ye danışmadan karar verilmiyordu. ABD'yle ilişki yalnızca ekonomik, siyasal, askeri alanla sınırlı kalmadı. Türk toplumu kültürel bir bombardımana tabi tutuldu. Özellikle gençlik içinde tam bir Amerikan hayranlığı başgösterdi. "Amerika I Love You" şarkısı dillerden düşmez oldu. Sırf ABD'ye sevimli görünmek için Türkiye kendisiyle hiç bir ilgisi olmayan Kore savaşına katıldı. Binlerce Türk genci Kore'ye savaşmak için gönderildi. DP iktidarının, Türkiye'yi küçük Amerika yapmasına karşı çıkan, bağımsızlığı savunan dönemin sol parti ve örgütleri üzerinde baskı ve terör uygulandı. Komünistler hapisanelere dolduruldu. Partileri, dernekleri, dergileri kapatıldı. Nazım Hikmet, DP iktidarının Başbakanı Adnan Menderes için "korkuyor Adnan Menderes" dedi ve devam etti "hiçbir korkuya benzemez /halkını satanın korkusu"

Gözlerinizin ikisi de yerinde,
Adnan bey
iki gözünüzle bakarsınız
iki kurnaz
iki hayın
ve zeytinyağlı iki gözünüzle
bakarsınız kürsüden
Meclise kibirli kibirli
ve topraklarınıza çiftliklerinizin
ve çek defterinize.

Ellerinizin ikisi de yerinde,
Adnan bey

iki elinizle okşarsınız
iki tombul
iki ak
vıcık vıcık terli iki elinizle
okşarsınız pomadalı saçlarınızı
dövizlerinizi
ve memelerini metreslerinizin.

İki bacağınızın ikisi de yerinde,
Adnan bey
iki bacağınız taşır geniş
kalçalarınızı
iki bacağınızla çıkarsınız
huzuruna Eisenhower'in
ve bütün kaygınız
iki bacağınızın arkadan
birleştiği yeri
halkın tekmesinden korumaktır.
Benim gözlerimin ikisi de yok.
Benim ellerimin ikisi de yok.
Benim bacaklarımın ikisi de yok.
Ben yokum.
Beni, üniversiteli yedek subayı,
Kore'de harcadınız Adnan bey.

Elleriniz itti beni ölüme,
vıcık vıcık terli, tombul elleriniz.
Gözleriniz şöyle bir baktı
arkadan
ve al kan içinde ölürken
çığlığımı duymamanız için
kaçırdı sizi bacaklarınız
arabanıza bindirip.

Ama ben peşinizdeyim,
Adnan bey
ölüler otomobilden hızlı gider
kör gözlerim
kopuk ellerim
kesik bacaklarımla
peşinizdeyim.
Diyetimi istiyorum Adnan bey
göze göz
ele el
bacağa bacak
diyetimi istiyorum
alacağım da.

Küçük Moskova. Moskova'nın küçüğü. Sosyalizmin simgesi olarak algılanan Moskova'nın minyatürü. Sosyalizm pratiğinin yaşandığı mahalle, ilçe, il. Sağcılar, solcuların etkin olduğu yerleşim bölgelerini "küçük Moskova" ismiyle anıyorlardı. Türkiye'nin en tanınmış küçük Moskova"ları Tunceli, Fatsa, Ankara'nın Tuzluçayır semtiydi.

Kürşat Timuroğlu. Devrimci Yolcu. 12 Eylül sonrasında siyasi mülteci olarak Almanya'ya sığındı. Türkiye'ye dönük bir siyasi faaliyetin içinde yer aldı. Almanya'da PKK tarafından öldürüldü. Şair Vecihi Timuroğlu'nun oğlu. Babası ardından ona adanan bir şiir kitabı yayınladı.

Aynıdır yürekleri devrimcilerin
Güneşin ırmağa ilk düşen ışıkları
Ve dudaklarından eksilmeyen gülüşleri
Yeniden merhaba deseydim sana
Yüreğini bağışla derdim
Daha dile çıkmamış çocuğa

Aynıdır yürekleri devrimcilerin
Ne kadın ne erkek
Hepsinin ateş içinde kanları
Yeniden merhaba
deseydim sana
Yüreğini bağışla derdim
Daha sevdaya durmamış tazeye
Aynıdır yürekleri devrimcilerin
Gözleri yeşil ela ve zeytin karası
Kafaları hep değiştirmekten yana

Merhaba diyorum yeniden sana
Güneşin kanı damlıyor
çınarların dallarından
Ve yeniden bahar kokuyor toprak

Merhaba kardaşım oğul
Merhaba

L

Laz İsmail (Marat). 1902 Rize doğumlu. 1922'de TKP'ye girdi. Pek çok TKP'li gibi Moskova Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde öğrenim gördü. 1925'te Türkiye'ye döndü. Sendikal alanda çalıştı. 1929'da tutuklandı ve dört yıl hapse mahkum edildi. 1934'te Moskova'ya gitti ve Türkiye'ye bir daha dönmedi. Komintern'de Türkiye delegesi olarak çalıştı. 1973'te TKP Genel Sekreterliği'ne getirildi. TKP'nin yayın organı olan Atılım'ı çıkardı. TKP içindeki konumunu her geçen gün güçlendirdi. TKP'nin eski kadrolarıyla ideolojik hesaplaşma içine girdi. SSCB'de savunulanlara harfiyen uyan bir ideolojik çizgi oluşturdu. 1978'de TKP önderliğinde bütün sol kesimlerin birleşmesini savunarak Ulusal Demokratik Cephe fikrini ortaya attı. 1983 Kasım ayında Genel Sekreterlik görevini Haydar Kutlu'ya bırakarak, TKP örgütlenmesinde simgesel bir önemi olan Genel Başkanlık koltuğuna oturdu. 18 Kasım 1983'te Doğu Berlin'de öldü. *Çetin Savaş, Savaş yolu, Güneşli Dünya ve Kore Nere?* isimli kitapları bulunuyor. Onu, *"O mükemmel bir kafa/mükemmel bir yürek/ yumruklarıyla erkek/gözleriyle çocuktu/hudutsuz ve allahsız bir baştı o/yoldaştı o."* dizeleriyle tanımlayan Nazım Hikmet bir başka şiirinde adeta dertleşiyordu Laz İsmail'le..

İlerleyen aydınlığın içindeyiz
ellerim iştahlı, dünya güzel
gözlerim doyamıyor ağaçlara
ağaçlar öyle ümitli, öyle yeşil.
güneşli bir yol gidiyor
dutlukların arkasından
mapusane revirinde
penceredeyim
duymuyorum ilaçların kokusunu
bir yerlerde karanfiller
açmış olacak.
işte böyle laz İsmail
mesele esir düşmekte değil
teslim olmamakta bütün mesele

Legal. Açıkta olan. Yasal olarak yapılan.

Legalizm. Sol örgütler arasında taraftar bulmayan bir sözcük. Genellikle olumsuz anlamda kullanılıyor. Legalizm, düzenle uzlaşma, düzeniçi olarak algılanıyor. "Legalizmin batağına batma" şeklinde cümle içinde geçiyor. Yasal alanda mücadele eden anlayışlara, yasala çıkmayı reddedenler tarafından yapılan suçlayıcı ifade.

Lenin Risalesi. TKP tarafından 1927 yılında çıkartılan dergi. Dergi "Bütün ülkelerin işçileri birleşiniz" alt başlığı ile yayınlanıyordu.

Leninist Gerilla Birlikleri (LGB). 1990 yılında Türkiye Komünist Emek Partisi'nden kopan Türkiye Komünist Emek Partisi/ Leninist (TKEP/L) tarafından kurulan askeri organizasyon.

Liderler hapisanesi. Oral Çalışlar'ın Mart 1986'da yayınlanan kitabının ismi. Hapisaneden ziyade bir gözetimevi. 12 Eylül sonrası gözaltına alınan milletvekilleri ve parti yöneticilerinin gözetim altında tutuldukları Ankara'daki Dil Okulu. Liderler hapisanesinde, 12 Eylül öncesi birbirlerine tahammül edemeyen partililer birlikte yaşa-

ma durumunda kaldılar. Pek çok ünlü siyasetçi Dil Okulu'nda bir süre tutuklu kaldı. Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan, Tuncay Mataracı, Hilmi İşgüzar, Deniz Baykal, Temel Ateş, Ertuğrul Günay, Süleyman Genç, Kemal Anadol, Teoman Köprülüler, Ahmet Yıldız, Recai Kutan, Temel Karamollaoğlu, Süleyman Arif Emre, Şener Battal, Fehmi Adak, Agah Oktay Güner, İhsan Kabadayı, Yaşar Okuyan, Namık Kemal Zeybek, Doğu Perinçek, Mehmet Bedri Gültekin, Oral Çalışlar gibi isimler Dil Okulu'nun ünlü simalarındandı. Doğu Perinçek ve arkadaşları ilk gözaltına alındıklarında Mamak Askeri Cezaevinde diğer sol siyasi tutukluların yanına konulmuş ve Perinçek yargılandığı mahkemeye dilekçe vererek, teröristlerle aynı koğuşta kalmak istemediğini belirterek, Dil Okulu'na naklini istemişti.

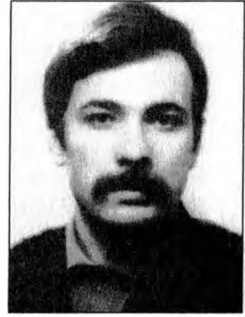
Liseliler Derneği (Lise-Der). Devrimci Yol paralelindeki liseli gençlik örgütü. 1970'li yıllarda faşist saldırıların liselere hatta ortaokullara kadar inmesi, ortaöğrenim gençliği arasında da anti-faşist örgütlenmeyi zorunlu kıldı. Lise-Der bu anlayışla kuruldu. En yaygın ve kitlesel liseli örgütlenmeydi.

Lümpen. Bir eleştiri konusu. Düzeltilmesi gereken hatalı bir tavır. Solcu olup da, kimi zaaflı yönleri olan. Lümpen olarak eleştirilenler içki içmek, kızlarla arkadaşlık yapmak, küfür etmek, argo konuşmak gibi tavırlar sergiliyorlardı.

M

Maceracılık. Belirli bir siyasal hedef gözetmeden eylem yapmak anlamında anlamında kullanılıyor. Türkiye'de 1970'li yıllarda anti faşist direniş içinde aktif bir biçimde yer alan Devrimci Yol, Devrimci Sol, Kurtuluş gibi hareketler, o yıllarda sokakta olmayı reddeden, iç savaşta taraf olmayan TKP-TİP-TSİP gibi partiler tarafından maceracılıkla suçlanıyordu.

Madanoğlu davası. 12 Mart 1971'in ünlü davalarından. Dava sanıkları arasında Korgeneral ve MBK eski üyesi Cemal Madanoğlu, Albay Adnan Kaplan, Albay Osman Köksal, Albay Adnan Arabacıoğlu gibi asker kökenlilerin yanısıra ünlü fikir ve yazın insanlarından İlhami Soysal, Doğan Avcıoğlu, İlhan Selçuk, Altan Öymen bulunuyordu. Davanın 32 sanığı, 12 Mart'ın ünlü işkence merkezi Ziverbey Köşkünde işkenceden geçirilmişlerdi. İddiaya göre, grup ilişkilerinin ilk nüvesi 27 Mayıs sonrası günlerde atılmıştı. Grup, ordunun ilerici ve anti emperyalist bir niteliğe sahip olduğunu ileri sürüyor, toplumsal değişim ve dönüşümün ordu içinde örgütlenecek bir "sol "cunta tarafından gerçekleştirilebileceğine inanıyordu. İddiaya göre, Madanoğlu ekibi kendi arasında sivil, asker ve asker kökenli grup olmak üzere üç ayrı birimden oluşuyordu. Sivil grupta İlhan Selçuk, Doğan Avcıoğlu, İlhami Soysal gibi yazarlar; asker kökenli grupta ise Cemal Madanoğlu, Osman Köksal gibi subaylar göze çarpıyordu. Asker grup ise, ordu içinde bir cunta faaliyetini organize edecek albaylar ve yüzbaşılardan oluşuyordu. Bu grupların bir ittifakı olan Devrim Genel Kurulu üst organ niteliğindeydi. Devrimi de bu üst organ organize edecekti. Dava, sanıkların beraatıyla sonuçlandı.

Mahir Çayan

Mahir Çayan. 1968 kuşağı gençlik önderi. THKP-C kurucularından ve teorisyenlerinden. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de öldürüldü. Görüşleri hala tartışılıyor ve taraftar buluyor. Mitinglerde resmi taşınıyor, doğan çocuklara onun adı veriliyor. Türkiye solunun belli bir kesiminde ideolojik-politik-pratik alanda tartışmasız önderliğini sürdürüyor. Mahir Çayan, 14 Ağustos 1945'te Samsun'da doğdu. Memur bir ailenin çocuğuydu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Fenerbahçeli'ydi ama Beşiktaş genç takımında bir süre top oynadı. 1963'te İstanbul Hukuk Fakültesi'ne girdi. Okuluna bir yıl devam ettikten sonra SBF'ye kaydoldu. TİP'e üye oldu. FKF içinde yer aldı. 1965'te SBF-FKF Başkanlığı yaptı. 1967'de bir süre Fransa'da kaldı. Fransa'da gelişen gençlik hareketlerinden etkilendi, sosyalizm üzerine araştırmalara katıldı.. Türkiye'ye döndüğünde Fransa günlerinin etkisiyle kendisini gençlik mücadelesinin içinde buldu. Anti emperyalist gösterilere katıldı. Türkiye sorunlarına ve sosyalizm tartışmalarına yakınlığı ile gençlik içinde yavaş yavaş ağırlığını hissettirmeye başladı. TİP ve FKF içinde başlayan MDD-SD tartışmalarında MDD savunucularının yanında yer aldı; bu tar-

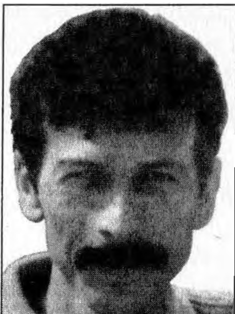
tışmanın önemli bir ismi haline geldi. TİP adına Zonguldak ve Karadeniz Ereğlisi'nde çalıştı. Bu çalışma sırasında Zonguldak TİP binasında Sadun Aren'le uzun süren bir tartışma yaptı. Bu tartışmayı da içeren "Aren Oportünizminin Niteliği" başlıklı bir yazıyı Türk Solu dergisinde yayınladı. Aynı şekilde, Kenan Somer'in Emek dergisindeki yazılarına, "Revizyonizmin Keskin Kokusu" başlıklı yazıyla Türk Solu'nda cevap verdi. MDD tartışmalarına ideolojik ağırlığını koyuyordu. FKF adının, Türkiye Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (Dev-Genç) olarak değiştiği 9-10 Ekim 1969 tarihli kurultayda yaptığı konuşmayla dikkatleri çekti. Bir yıl sonra yapılan Dev-Genç Genel Kurulu'nda, MDD konusundaki tavrını kesinleştiren ve MDD'cilerle ayrılık noktalarının üstüne giden Çayan, MDD'nin savaşan bir örgütün yarattığı zeminde hayat bulacağını savundu. 1970 yılında Gülten Savaşçı'yla evlendi. Münir Ramazan Aktolga ve Yusuf Küpeli'yle ideolojik olarak yakınlaştı. 29-30 Ekim 1971'de Ankara'da toplanan TİP kongresine bir grup arkadaşıyla katılmayıp "Proleter Devrimcilerin Sohbet Toplantısı" adıyla bir başka toplantı örgütledi. Bu toplantıda hem TİP hem de Mihri Belli'yle ayrılık noktalarını pekiştirdi. Toplantı sonrası Mahir Çayan, Münir Ramazan Aktolga, Yusuf Küpeli ve Ertuğrul Kürkçü'yle birlikte kaleme aldıkları "Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup"la Mihri Belli ve grubuyla ilişkileri tamamen kopardı. Bir grup arkadaşıyla MDD'nin olabilirliğini kanıtlamak için THKP-C'yi kurdu. THKP-C Merkez Komitesine seçildi. Örgütün ideolojik ve siyasal şekillenişinden sorumlu tutuldu. Bu dönemde Kurtuluş dergisinde yazdığı yazılarla, THKP-C'nin ideolojik ve siyasal hattını tartıştı. Daha sonra kaleme aldığı "Kesintisiz Devrim I-II-III" isimli broşürle görüşlerini ayrıntılandırdı ve kesinleştirdi. Çayan, örgütün ideolojik ve siyasal organizasyonunu yaparken aynı anda pratik işleriyle de uğraşıyordu. THKP-C'nin pek çok eylemine birfiil katıldı. 1971 yılında gerçekleştirilen Ziraat Bankası Küçükesat soygununu hem organize etti hem de içinde yer aldı. Bir grup arkadaşıyla, Şubat 1971'de Ankara'dan ayrılıp İstanbul'a yerleşti. THKP-C'nin merkezi artık İstanbul'du. Mart 1971'de gerçekleştirilen Erenköy Türk Ticaret Bankası soygununda bizzat görev aldı. Aynı şekilde, işadamları Mete Has ve Talip Aksoy'un kaçırılıp fidye alınması eyleminde bulundu. Bu arada THKP-C'nin her türlü yazılı dokümanı ve bildirileri Çayan'ın kaleminden çıkıyordu. Ulaş Bardakçı ve Hüseyin Cevahir ile birlikte Mayıs 1971'de İsrail Başkonsolosu Efraim Elmor'u kaçırdı. 29 Mayıs 1971'de Hüseyin Cevahir ile birlikte İstanbul Maltepe'de bir evde kuşatıldı. Evin kızı rehin alındı ve bekleyiş 52 saat sürdü. Çıkan çatışmada yaralı yakalandı; Hüseyin Cevahir öldü. Mahkemelerinin savunma aşamasında Ziya Yılmaz, Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Ulaş Bardakçı ile birlikte Kasım 1971'de Maltepe Askeri cezaevinden firar etti. THKP-C içinde başgösteren tartışmayla ilgili olarak Münir Ramazan Aktolga ve Yusuf Küpeli'yle görüşmelerde bulundu. Aktolga ve Küpeli'nin THKP-C'nin belirlenmiş çizgisini saptırdıklarını ve değiştirdiklerini savundu ve örgütten atılmalarını sağladı. Bir süre sonra Ankara'da THKO üyeleriyle görüşüp ortak bir eylem kararı aldı. Ünye'de bulunan Radar Üssünden üç ingiliz teknisyenin kaçırılması eylemine katıldı. Grup Tokat'ın Niksar ilçesinin Kızıldere köyünde güvenlik güçleri tarafından bir evde kuşatıldı. Çıkan çatışmada öldürüldü. Aradan 36 yıl geçti. Yani yaşadığı ömürden daha çok ama Unutulmadı.

Sen Mahirim
yolundan yürüdüğüm önderim
dediklerini bir bir bebeme
bellettiğim
boy boy yazmıştı gazeteler
yakalandığın günü
sen nasıl Cevahir'i
kalbine gömerek
gittiysen adaya
biz de seninle
varabilmek için oraya
can attık, can verdik
Mahirim
senden öğrendik türkü
söylemesini
senden öğrendik mavzer

senden öğrendik tek yol devrim diye
haykırmasını
ölümlerin en yücesini
gösterdin bize
en iyisini ölümlerin
yani dövüşe dövüşe
en güzelini ölümlerin
yani vuruşa vuruşa
dönmeyeceğiz yolunuzdan
bir tek saniye olsun
durduramayacaklar,
duraklatamayacak
kurtuluşa kadar
savaşımızda bizi
öleceğiz, dirileceğiz
yeniden öleceğiz
fakat kazanacağız kavgayı
ve bu ülkenin en güzel yerine
senin adını
altın harflerle yazacağız.

Mahir Sayın. 1948 Rize doğumlu. ODTÜ Elektrik Mühendisliği Bölümü mezunu. 1971 yılında İlhami Aras ve Mustafa Kaçaroğlu ile birlikte 146/3'ten yargılanıp 3 buçuk sene cezaevinde kaldı. Cezaevinden çıktıktan sonra siyasal faaliyetlerine devam etti. 12 Eylül'le birlikte Kurtuluş hareketi yöneticisi olarak arandığı için yurtdışına gitti. Halen yurtdışında yaşıyor. Kurtuluş ve çeşitli yayın organlarında 'sosyalist demokrasi' üzerine yazdığı yazıları yine bu ad altında kitaplaştırdı. Erkeği Öldürmek adlı kitabı bulunuyor.

Mahmut Memduh Uyan. 1955 Mersin doğumlu. Yüksek öğrenimini Hacettepe Üniversitesi'nde yaptı. Gençlik mücadelesi ve gençlik örgütlenmelerinde aktif bir biçimde yer aldı. AYÖD, DEV-GENÇ yöneticiliği yaptı. 12 Eylül 1980'den sonra bir grup arkadaşıyla kırsal alana geçti. Devrimci Yol gerillaları tarafından kurulan Ana Gerilla Birliği'nin komutanı oldu. Beş sene dağlarda kaldı. Yeni bir örgütlenme arayışının ifadesi olarak geldiği İstanbul'da yakalandı. Uzun süren işkencelerden geçti. Sorgudaki tavrı ve sergilediği direnişle dikkatleri çekti. Hakkında açılan davalar Ankara Merkez Devrimci Yol davasıyla birleştirildi. İdama mahkum oldu. On sene cezaevinde kaldı. Gerilla mücadelesi ve işkence/cezaevi günlerini anlattığı *Ben Bir İnsanım, Gerilla Kartaldır, Biriktire Biriktire, Toplumsal Dalganın Kırılışı, Yolcuların Düşü* isimli kitapları bulunuyor.

Mahmut Memduh Uyan

Mahmut Yıldırım. 1955 Sivas Divriği doğumlu. DGDF'ye bağlı EYÖD Başkanlığı yaptı. Erzurum gibi gericilerin ve faşistlerin etkili olduğu bir kentte devrimci gençliğin mücadelesinin en önünde yer aldı. Baskı ve tehditlerle karşılaştı. 1978"in Mart ayında, Erzurum'un en işlek yeri olan Cumhuriyet Caddesinde faşistler tarafından vurularak öldürüldü. Arkasından bir arkadaşı şiirini yazdı.

Kırılmaz mı
sana kurşun sıkan
canını alan ihanetin elleri

Işımaz mı
gölekleşmiş kanın toprakta
kıpkızıl

Kinlenmez mi
tüm yoldaşların
her ölümde faşizme karşı

Durur mu
onurlu kavgamız
senin toprağa düşmenle

Bugün bir kez daha gördük
Mahmut yoldaş
bir gidenle binlerin doğduğunu

Bir kez daha
gömdük acıyı kalbimize
ölmesini bilen yiğit
Mahmut yoldaş
And olsun sana
sarsacak toprağı
çelik adımlarımız
and olsun sana.

Mahyacı Tahsin. Asıl adı Tahsin Berkmen'dir. TKP'li. İlerici Gençlik Birliği kurucularından. İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Türkiye'de esen faşist rüzgarları ve Saraçoğlu hükümetinin uygulamalarını protesto etmek için bir grup üniversiteli arkadaşıyla "Saraçoğlu Faşisttir" sloganının yazılı olduğu 30 metrelik bez pankartı Süleymaniye Camii'nin minarelerinin arasında bir mahya gibi asma girişimde bulundu. Tutuklandı. Bu olay nedeniyle adı Mahyacı Tahsin'e çıktı. 1997 yılında öldü.

Malatya olayları. 17 Nisan 1978 tarihinde patlak veren olaylar. Malatya olayları, kelimenin tam anlamıyla provokasyon sonucunda, faşistlerin her zamanki tertipleriyle; Alevi-Sunni ayrımı temelinde gerçekleştirildi. Malatya'da yaşananlar tam bir gerici ayaklanmaydı. Malatya olayları tam üç gün sürdü ve olaylar sırasında üç kişi öldü, özellikle CHP'li ve Alevi vatandaşlara ait çok sayıda işyeri ve ev tahrip edildi. Malatya olayları, Malatya Belediye Başkanı Hamit Fendoğlu'na Ankara'dan gönderilen bombalı paketin patlaması ve Hamit Fendoğlu ile gelini ve torununun parçalanarak ölmesiyle başladı. Faşistler, "Hamido'yu solcular öldürdü" yalanını yayıp, tam bir gerici-faşist ayaklanmaya giriştiler. Üç gün süren olaylar sırasında yüzlerce işyeri ve ev, Töb-Der, Tüm-Der binaları ateşe verildi.

Mamak. Hem 12 Mart hem de 12 Eylül dönemlerinde binlerce devrimcinin kapatıldığı cezaevi. İşkenceleriyle, baskı ve zor uygulamalarıyla ünlüydü. Nice ölümler ve nice direnişlere, açlık grevlerine, ölüm oruçlarına tanıklık yaptı. İki darbe döneminde de kullanılan ve bir çok ünlünün kaldığı blok taş bina olarak bilinen B bloktu. A blok, ihtiyaç dolayısıyla yapıldı ve 12 Eylül döneminde idamla yargılanan tutuklular buraya konuldu. A blokun altında bulunan hücreler kısmında ise yoğunluğa göre iki devrimci bir faşist aynı hücrede tutuluyordu. 12 Eylül'den önce C blok açıldı. 12 Eylül sonrası ise gözaltıların iyice çığrından çıkmasından sonra devreye D blok girdi.

Manisa davası. Manisa'da duvarlara DHKP-C yazdığı iddia edilen bir grup lise öğrencisi Manisa emniyetinin gerçekleştirdiği başarılı! bir operasyon sonucunda yakalandılar. Manisa emniyetinde işkenceden geçirildiler. İşkence altında suçlamaları kabul ettiler. Kimisi örgütün il sorumlusu, kimisi de askeri sorumlusuydu; hepsi birer militandı. Polis başarısını kamuoyuyla paylaştı. Küçük teröristler! basının karşısına çıkartıldılar. O günden başlayarak alevlenerek büyüyen bir tartışmanın öznesi oldular. Ne uzun süren yargılama ve tutukluluk döneminin, ne aldıkları cezanın, ne aklanmalarının, ne de onlara işkence yapan polislerin mahkum edilmesinin bir önemi vardı. Önemli olan Türkiye'de yaşları 15-18 arasında değişen bir grup çocuğun işkence görmesi ve hapse atılması; gençlere yapılan muameleden duyduğumuz utançtı. Manisa davası öncesinde de çocuklar işkence görmüştü; sonrasında da benzer olaylar yaşandı. Türkiye'ye kalan utançla birlikte karamsarlık, endişe ve korku oldu. Manisa davasını yaratanlar zaten böyle bir ülke özlemi içindeydi.

Maocu bozkurt. 1970'li yıllarda SBKP yanlısı grup ve partilerin ÇKP yanlısı grup ve partilere taktıkları isim. Özellikle Doğu Perinçek ve arkadaşları TKP'liler tarafından bu isimle anılırdı. Çin yanlılarının, MHP'li faşistlerden farklı görülmediğini ifade ediyordu.

Mapushane türküsü. Sabahattin Ali'nin ünlü şiiri.

Başın öne eğilmesin
Aldırma gönül aldırma
Ağladığın duyulmasın
Aldırma gönül, aldırma
Dışarda deli dalgalar
Gelip duvarları yalar
Seni bu sesler oyalar
Aldırma gönül, aldırma

Görmesen bile denizi
Yukarıya çevir gözü
Deniz gibidir gökyüzü
Aldırma gönül, aldırma

Dertlerin kalkınca şaha
Bir küfür yolla allaha
Görecek günler var daha
Aldırma gönül, aldırma

Kurşun ata ata biter
Yollar gide gide biter
Ceza yata yata biter
Aldırma gönül, aldırma

Marabalar. TİP adına 1960'lı yıllarda radyoda yapılan seçim konuşmalarının başlama sözü. Marabalar, konuşmayı yapanın sözcük oyunu sonucunda hem emekçilere bir sesleniş hem de bir 'merhaba' anlamına geliyordu.

Mare Nostrum. Deniz Gezmiş için pek çok şiir yazıldı. Ama hiçbiri Can Yücel'in "Mare Nostrum" tadında olamadı.

En uzun koşuysa elbet
Türkiye'de de Devrim
O, onun en güzel
yüz metresini koştu
En sekmez lüverin
namlusundan
fırlayarak
En hızlısıydı hepimizin
En önce göğüsledi ipi
Acıyorsam sana,
anam avradım olsun
Ama aşk olsun sana, çocuk,
Aşk olsun

Markopaşa. İlk sayısı 1946'da yayınlanan mizah dergisi. Sabahattin Ali ve Aziz Nesin'in öncülüğünde çıktı. Tek parti döneminde etkin bir muhalefet yürüttü. Bunun karşılığında da baskılardan nasibini aldı. Sık sık kapatıldı ve isim değiştirerek yeniden yayınlandı. Merhumpaşa, Yedi-sekizpaşa, Malumpaşa gibi isimler aldı.

Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği (MLSPB). THKP-C kökenli ve Mahir Çayan'ın tezlerini savunan bir örgüt. 12 Mart sonrasında bir grup THKP-C taraftarınca 1975 yılında kuruldu. MLSPB, THKP-C'li kadroların, THKP-C ve Mahir Çayan'ın tezlerini geleceğe taşıma konusunda ortaya koydukları tereddütlü tavır gerekçe gösterilerek ve bu tezlerin 12 Mart sonrası günlerde hala sıcaklığını ve geçerliliğini devam ettirdiğine dikkat çekilerek oluşturuldu. MLSPB, THKP-C'nin yenilgisini yalnızca örgütsel bir yenilgi olarak değerlendiriyor, ideolojik-politik doğruluğunu koruduğunu savunuyordu. MLSPB'ye göre, yapılması gereken, Mahir Çayan'ın tezleri arasında yer alan Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisini uygulamaya koyacak, silahlı propagandayı temel alan bir örgüt inşaa etmekti. Örgüt illegal faaliyeti ana faaliyet olarak görüyor, Devrimci Yol ve Devrimci Sol'u kendiliğindenci örgütler olarak eleştiriyordu. MLSPB bir kaç kez bölünme geçirdi. THKP-C Savaşçıları, Çayan Sempatizanları ve Eylem Birliği gibi örgütler bu ilişki ağında yaşanan sorunlardan doğdu. MLSPB 12 Eylül öncesi adını sansasyonel eylemlerle duyurdu. 12 Eylül sonrası yapılan operasyonlarda büyük darbeler aldı. Örgütün bu oranda darbe almasında önemli etken, örgütün üst düzey yöneticilerinden Şemsi Özkan'ın itirafçı çıkmasıydı. Şemsi Özkan Türk solunun en ünlü itirafçılarından birisiydi. Ünü, arkadaşlarına ve örgütüne verdiği zarardan geliyordu. MLSPB militanları Kadir Tandoğan ve Ahmet Saner idam edildi. Nurettin Gürateş, Atilla Ermutlu, Tamer Arda, Doğan Özzümrüt, Ercan Yurtbilir, Cesrail Dinç, İbrahim Özalp güvenlik güçleriyle girdikleri çatışmalarda öldürüldü.

Masis Kürkçügil. 1947 doğumlu. Türkiye'nin tanınmış Troçkistlerinden. 68 kuşağından. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. 1978'de yayınlanan ve ilk Troçkist dergi sayılan Sürekli Devrim'i çıkardı, yazı kurulunda yer aldı. Altı yıl yurtdışında mülteci olarak yaşadı. Yeni Yol dergisini yayınladı. BSA ve BSP süreçlerine katıldı. ÖDP Parti Meclisi ve Başkanlık Kurulu üyeliğinde bulundu. Masis Kürkçügil'in *Türkiye'de Sosyalist Hareketin Birlik Sorunu* isimli bir kitabı bulunuyor.

Mavi bereliler. 1970'li yıllarda sokakların güvenliğini sağlamak amacıyla devriye gezen

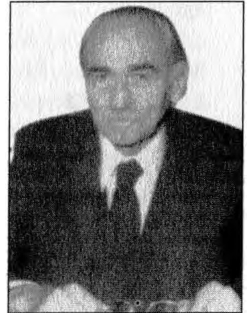
askerlerin başlarındaki mavi bere nedeniyle, onlara verilen isim. Mavi bereliler özellikle banka soygunlarının arttığı günlerde banka önlerinde bekliyorlardı.

Mayıs. Devrimciler nezdinde mücadele ve coşkunun, acının ve hüznün ayı. 1 Mayıs, 6 Mayıs,18 Mayıs, Haziran'a dönen o son gün 31 Mayıs; Mayıs ayını diğer aylara göre daha bir özellikli kılıyor. Bir duygu çatışmasını, duygu karmaşasını tarihin sayfalarına resmediyor.

Mayıs. Aylık siyasi dergi. İlk sayısı 14 Şubat 1987'de çıktı. Sahibi ve yazıişleri müdürü Suat Çelebi'ydi. 12 Eylül sonrasında Devrimci Yolcuların çıkardıkları bir dergi olarak bilindi. Ama gerçek öyle değildi. Dergi çalışanları arasında genç kuşak kimi Devrimci Yolcularla birlikte farklı siyasal geleneklerden gelen insanlar da bulunuyordu. Dergi, dönemin sorumluluğunu üzerlerinde hisseden bir grup genç tarafından çıkartılıyordu. Herhangi bir çevreyle de organik ilişkileri yoktu. Toplam 6 sayı yayınlandı ama o günlerde ciddi bir etki alanı yarattı. Özellikle Mart 1986'da Mayıs Yayınlarından çıkan "Politik Genel Af" kitabı, 12 Eylül darbesinden sonra yasaklanan konuları işleyen içeriğiyle bir ilki ifade ediyor ve o dönem için cesaretli bir adım anlamına geliyordu. Kitapta, af çağrısı yapılıyor, işkence ve idamlar üzerinde duruluyor, kimi Devrimci Yol sanıklarının savunmalarına yer veriliyordu.

Meclis'e pankart davası. Türkiye'nin bir ayıbı olarak tarihe geçen dava. Ahmet Aşkın Doğan, Mahmut Yılmaz, Bülent Karakaş, Özgür Tüfekçi, Ulaş Doğu Atlı ve Metin Murat Kalyoncugil isimli öğrenciler paralı eğitimi protesto etmek ve kamuoyunun dikkatini konu üzerine çekmek amacıyla 29 Şubat 1996 tarihinde yapılan Meclis oturumunda izleyici bölümünde bir pankart açıp slogan attılar. Hemen gözaltına alınan öğrenciler bir süre sonra salıverildiler. Nisan ayı içerisinde ise aralarında Meclis'te pankart açan öğrencilerin de bulunduğu bir grup öğrenci gizli örgüt üyesi oldukları gerekçesiyle gözaltına alındılar. Meclis'e pankart eylemi gizli örgütün varlığının kanıtlarından sayıldı. Gençlerin yargılanması bütün bir kamuoyuna mal oldu. Dava, öğrenci hareketine yeni bir ivme kazandırdı. Üniversitelerde kampanyalar açıldı. Ancak, gençleri bütün kötülüklerin müsebbibi sayan, Meclis'te pankart açılmasını bir terör eylemi olarak değerlendiren anlayış gençler için verilen kararda yüzünü gösterdi. Gençler toplam 96 yıl hapis cezasına çarptırıldılar. Karar, Yargıtay tarafından bozuldu. Yeniden yargılama sonucunda gençlere daha acımasız bir ceza verildi: Toplam 148 yıl. Çete davalarında, hırsızlık, yolsuzluk davalarında gösterilen hoşgörü gençlere gösterilmiyordu. Pankart açmanın sonucu binlerce yıl hapis cezasıydı. Hak arayan üniversite öğrencilerine verilen hapis cezası bir ülkenin geleceğini töhmet altında bırakıyordu.

Mehdi Bektaş. 1950 Yozgat doğumlu. Avukat. Halkevleri Merkez Yürütme Kurulu ve Çağdaş Hukukçular Derneği Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. Baroda bir dönem yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. Sıkıyönetim mahkemelerindeki davalara avukat olarak girdi. Ağırlıkla, Devrimci Yol sanıklarının avukatıydı. 1994 yerel seçimlerinde Ankara Mamak'ta bağımsız belediye başkanı adayı oldu. ÖDP kurucuları arasında yer aldı ve ilk dönem PM üyeliğine seçildi. 2002 yılında ÖDP'den milletvekili adayı oldu.

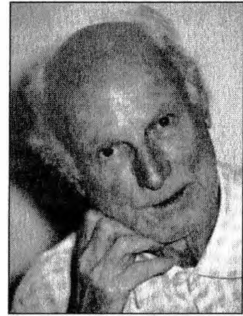

Mehmet Ali Aybar

Mehmet Ali Aybar. 5 Ekim 1908'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Doktora yaptı. Üniversitede çalışmaya başladı ama Gün dergisinde yazdığı yazılar nedeniyle üniversitedeki işine son verildi. 1946'da Demokrat Parti'den milletvekili adayı oldu ama seçilemedi. Hür gazetesini çıkardı. Gazete Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. Zincirli Hürriyet isimli bir başka gazete çıkardı. Bu gazetede yazdığı bir yazı Cumhurbaşkanı'na

hakaret sayıldı ve dört yıl hapse mahkum oldu. 1950'de ilan edilen afla serbest bırakıldı. 1964'te TİP Genel Başkanı seçildi. 1965 ve 1969 seçimlerinde TİP'ten milletvekili oldu. SSCB'nin 1968'de Çekoslavakya'yı işgal etmesine karşı çıktı. Bu aynı zamanda TİP içinde muhalif bir noktaya doğru kaymasının da ilk adımı oldu. SSCB'yi eleştiriyor ve bürokratik olmakla suçluyordu. Parti içinde Behice Boran ve Sadun Aren'in başını çektiği Emek grubuyla başlayan tartışmalar sonucunda 1969'da genel başkanlıktan istifa etti. Parti tarafından disiplin kuruluna verilince üyelikten istifa etti. 1973 seçimlerinde TBP listesinden bağımsız aday olarak seçimlere katıldı ama seçilemedi. 1975 yılında bir grup arkadaşıyla Sosyalist Parti'yi kurdu. Partinin ismi SDP olarak değiştirildi. SDP döneminde Leninist parti modelini eleştirdi. Türkiye'ye özgü bir sosyalizm teorisi geliştirdi. Bu teorisi "güler yüzlü sosyalizm" olarak anıldı. Parti programı reel sosyalizm anlayışının eleştirisini içeriyordu. SDP Genel Başkanlığından tüzük gereği 1979 kongresinde çekildi. 12 Eylül'den sonra kimi parti kurma girişimlerinin içinde yer almaya çalıştıysa da aktif siyasetten çekildi. 10 Temmuz 1995 tarihinde yaşama veda etti.

Mehmet Ali Yılmaz 1953 Antalya doğumlu. Ankara'da üniversite gençliğinin mücadelesi içinde önder bir rol oynadı. AYÖD'ün ilk yönetim kurulunda yer aldı. Bir dönem DGDF Genel Başkanlığı görevinde bulundu. 12 Eylül sonrası tutuklandı. Devrimci Yol Merkez Komite üyesi olduğu iddiasıyla yargılandı. Yaklaşık 10 sene cezaevinde kaldı. GBK ve ÖDP içinde yer aldı. ÖDP'de bir dönem PM üyeliği görevinde bulundu.

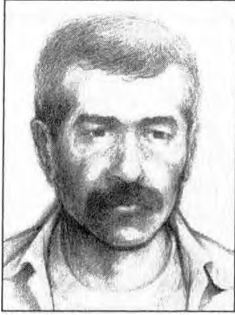
Mehmet Bozışık. 1900 yılında Yunanistan'ın Kavala kentinde doğdu. 1924'te Türkiye'ye yerleşti. Tütün İşçileri Cemiyeti içinde çalıştı. 1927'de TKP'ye üye oldu. Çalıştığı fabrikada bildiri dağıtmaktan gözaltına alındı ve üç ay hapse mahkum edildi. Moskova Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde üç yıl boyunca Marksist eğitim gördü. 1931'de Türkiye'ye geri döndü. 1932 TKP Kongresi'ne delege olarak katıldı ve Merkez Komite üyeliğine seçildi. Aynı yıl tutuklandı. Cumhuriyetin 10. yılı dolayısıyla ilan edilen af sayesinde bir yıl sonra salıverildi. 1936'da TKP tarafından örgütlenme çalışmalarını yürütmek amacıyla Karadeniz illerine gönderildi. Buradaki faaliyetlerinden dolayı tutuklandı ve dört yıl hapse mahkum edildi. Hapisten çıktıktan sonra Sovyetler Birliği'ne gitti. Türkiye'ye dönüşünden sonra İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından sürgüne gönderildi. Sürgün cezasını çekerken firar etti. 1946'da legal olarak kurulan Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi üyesi olduğu gerekçesiyle tutuklandı. Dört yıl ceza aldı. 1950'de çıkartılan afla serbest kaldı. Ünlü 1951 TKP tevfikatı sırasında tekrar tutuklandı. Yedi yıl hapse, üç yıl da sürgüne mahkum edildi. 1960'da tahliye oldu. TKP içindeki illegal faaliyetine devam etti. 12 Eylül 1980'den sonra yurtdışına çıktı. 1986'da TKP ve TİP'in birleşmesiyle kurulan ve yasala çıkan TBKP'yi kurmak için Türkiye'ye geldi ve tutuklandı. Bir süre sonra serbest bırakıldı. Önce SBP, daha sonra BSP saflarına katıldı. 27 Eylül 1998'de öldü.

Mehmet Bozışık

Mehmet Fatih Öktülmüş. 1949 Trabzon doğumlu. 68 kuşağından. ODTÜ Elektrik Mühendisliği öğrencisi. 1971'de yakalandı. Ankara'da gençlik içinde çalıştı. İşyeri çalışmalarının içinde bulundu. TİKB Merkez Komite üyeliğine getirildi. 1975'te Adana'ya gönderildi. 12 Eylül'den sonra yakalandı. Sağmalcılar Cezaevinde başladığı açlık grevini ölüm orucuna dönüştürdü. 17 Haziran 1984 tarihinde, ölüm orucunun 66. gününde yaşama veda etti.

Mehmet Gümüş. 1955 Fatsa doğumlu. Küçük yaşlarda müziğe ilgi duydu. Yüksek öğrenimini Ankara Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü'nde tamamladı. Fatsa Lisesinde bir süre öğretmenlik yaptı. Fatsa

Halk Festivali çerçevesinde oluşturulan Fatsa Çocuk Korosu'nu çalıştırdı. 12 Eylül'den sonra Devrimci Yol davasından yargılandı ve bir süre tutuklu kaldı. 1990 yılında ilk albümü olan *Gülyangını Ömrümüz*'ü çıkarttı. Albümleri arasında *Gülümsedik Gökyüzüne, Solmasın Yüzün* sayılabilir. Edip Akbayram'ın söylediği Karadeniz, Bir Düş Kuracağım şarkıları daha da tanınmasını sağladı.

Mehmet Kambur

Mehmet Kambur. 1954 Divriği Güvenkaya köyü nüfusuna kayıtlı. 1970'lerin başında devrimci fikirlerle tanıştı. Emniyette gece bekçisi olarak hayatını kazanıyordu. Evliydi ve bir de oğlu vardı. THKP-C Üçüncü Yol grubunun Akyazı'da gerçekleştirdiği soygunda yakalandı. TCK'nın 146/1 Maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum oldu. Dava arkadaşları Erdoğan Yazgan, Ömer Yazgan ve Ramazan Yukarıgöz ile birlikte 29 Ocak 1983'te Gölcük'te idam edildi. Mehmet Kambur'un oğluna yazdığı mektuptan: *"Değerli Oğlum Murat, Bugün biz neden ayrıyız? Neden ayrı ayrı yerlerdeyiz. Beraber gülüp oynamak, eğlenmek varken ta uzaklardayız? Uzaklık yetmiyormuş gibi tüm özgürlüğümüz gasp edilmiş. Tutsak yaşam içerisinde idama mahkum edilerek yaşamımıza son veriliyor? Bugün nedenlerini çözmen mümkün değil, hiçbir şeyin farkında bile değilsin. Büyüdüğünde tarih sayfalarını karıştırdığında asıl gerçekleri orada mutlaka bulacaksın. İleride bizim ne kadar haklı olduğumuzu daha iyi öğreneceksin. Sen de dürüstlük ilkesinden asla ayrılma. Namussuzca her gün yaşamak yerine, namusluca ölümü tercih et. Böyle hareket edeceğin kanısındayım. Ama hiçbir zaman gözyaşları dökme. Ağlayanlara müsaade etme, ağlamak yakışmaz bize. Selamlarımı yollar, kucaklar, gözlerinden öperim."* Mehmet Kambur'un karısına yazdığı mektuptan: *"Beni hayat devrimci yaptı. Her zaman devrimci öğretiler doğrultusunda, kendi felsefe anlayışım olan bilimsel sosyalizmden ayrılmadan, arkadaş ve halkıma ihanet etmeden, halkımın mutluluğu için çalıştım. Bu süreçte devrimci onurumdan asla taviz vermeden, yılmadan mücadele ettim. Sanıyorum bunu da yaptım. Halkımın bana vermiş olduğu son görevi de korkusuzca en iyi şekilde yerine getireceğim. Bundan hiç kuşkun olmasın. İdam sehpasına giderken, arkaya bakmadan, korkusuzca, halkımın mutluluk sloganlarını haykırarak, köhne düzenin celladına fırsat vermeden, sehpaya tekmeyi kendim vuracağıma söz veriyorum. Bizi ne işkenceler, ne zindanlar, ne de idam sehpaları asla yıldıramayacaktır."*

Mehmet Karaca. 1945'te Göynük'te doğdu. İmam Hatip okudu. 1967'de otosan fabrikasında işe başladı. 15-16 Haziran olayları nedeniyle işten çıkartıldı. Profesyonel olarak sendikacılığa başladı. DİSK Genel Sekreteri oldu. Kemal Türkler'in öldürülmesinden sonra DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası Genel Başkanlığına seçildi. TBKP içinde yer aldı. Bu partinin Genel Başkan vekilliğine getirildi.

Mehmet Özdenasil. Bkz. Deli Mehmet.

Mehmet Yılmazer. Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın siyasal geleneğinin tanınmış isimlerinden. 1978 yılında kurulan SVP'nin kurucuları ve lider kadrolarından. 1980'li yılların sonuna doğru yayınlanmaya başlayan Çağdaş Yol dergisinin başyazarı. Bir dönem Özgür Gündem gazetesi köşe yazarlığı yaptı.

Melih Pekdemir. 1953 Ordu doğumlu. ODTÜ öğrencisiyken gençlik mücadelesi içinde yer aldı. ODTÜ-Der'in kuruluşuna katıldı. 1975 yılında yayınlanan Devrimci Gençlik dergisinin sahipliğini yaptı. Devrimci Yol dergisi çalışmalarına katıldı. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. Devrimci Yol ana davasında Merkez Komite üyesi olduğu gerekçesiyle ömür boyu hapse mahkum edildi. 10 seneye yakın cezaevinde kaldı. Demokrat dergisinde çalıştı. ÖDP'ye katıldı. İki dönem Parti Meclisi'ne seçildi. *Öçalan Devlet* kitabı nedeniyle hapis cezasına çarptırıldığı için yurt dışına çıktı. *Anne Bak Kral Çıplak, Meğer, Kuralsızlığın Hikayeleri, Sıradan ve Sahici, Öçalan Devlet* kitapları arasında sayılabilir.

Memurlar Derneği (Mem-Der). Aydınlık (TİKP) çizgisindeki memurların 1975 yılında kurduğu dernek. Derneğin Başkanlığını bir süre Baki Özilhan sürdürdü. Etki alanı sınırlı olan dernek 12 Eylül'de kapatıldı.

Menekşe Erbay

Menekşe Erbay. 29 Nisan 1980 tarihinde Ankara'nın Tuzluçayır semtinde polisin ateş açması sonucu öldürüldü. 1 Mayıs kutlamalarının Ankara Valiliği tarafından yasaklanması, üç gün süren gösterilerle protesto edildi. Bu yasaklamanın protesto edildiği yerlerden birisi de Tuzluçayır Lisesi'ydi. Polis ve asker lise önüne büyük bir yığınak yaptı. Tuzluçayır halkı çocuklarını korumak için polis yığınağının önüne toplanmaya başladı. Halkla güvenlik güçleri arasında çatışma çıktı. Menekşe Erbay jandarma kurşunuyla vurularak öldürüldü. Devrimci Yolcuların Menekşe anası artık yoktu. Tuzluçayırlı gençler ardından türkü yaktılar.

29 Nisan'da tutuldu dilim
Silaha, bıçağa uzandı elim
Ne ana, ne baba, ne kız, ne gelin
Menekşe anamız burada yatıyor.

Metin Altıok. 1940 İzmir doğumlu. DTCF Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Gezgin, Yerleşik Yabancı, Kendinin Avcısı kitapları arasında sayılabilir. 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta gerici-faşist kırması bir grup tarafından öldürüldü. Şairdi.

Ben derim ki
ömrüm, ömrüm
mumlar neden eriyip sönerler de
tersine doğru yanmazlar
uzayarak yeniden
ve insan doğmak ister mi
bir daha ölmek için

Ölümü uzayarak geçti
bunca yılın
kötü annem
beni komşunun oğlu kadar seven
yok olan belki
ölüm tutkumu pekiştiren

Elbet birgün ölürüm
ömrüm, ömrüm
ve yanan mum
kara bir fitil bırakan ardında
ne kadar benziyor birbirine

Metin Çulhaoğlu. 1947 Balıkesir doğumlu. 1968 yılında TİP'e girdi. 1968-69'da ODTÜ-FKF Yürütme Kurulu'nda yer aldı. 1975 yılında TİP Çankaya İlçe Başkanlığı ve Ankara İl Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. Yürüyüş dergisinde yazarlık yaptı. Bu dergide çıkan bir yazısından ötürü 1983-86 yıllarını cezaevinde geçirdi. Gelenek dergisini çıkardı. 1992 yılında kurulan Sosyalist Türkiye Partisi içinde yer aldı. 1994'te Sosyalist Politika dergisini çıkarmaya başladı. Bir grup arkadaşıyla BSP'ye katıldı. Burada Genel Başkan Yardımcılığı görevinde bulundu. BSP ve ÖDP'de ayrı bir platform olarak kendisini tanımlayan "Sol Blok"un ve Sosyalist Politika platformunun kurucularından. ÖDP'de iki dönem Parti Meclisi üyeliğine seçildi. ÖDP 2. Kongresi'nde MYK üyeliğine getirildi. Daha sonra ÖDP'den ayrıldı ve TKP'ye geçti.

Metin Demirtaş. Che'nin ozanı. Elmalı 1938 doğumlu. Che şiirinin Türk Solu dergisinde Kasım 1967'de yayınlanması üzerine TCK'nın 142. Maddesine muhalefetten tutuklandı, yargılandı ve beraat etti. Şiirlerindeki içten içe bir devrimci duyarlılığı hiç kaybetmedi. Kitapları: *Görüşme Yeri, Hazırol Kalbim, Hançer ve Lirik, Bir Mendil Gökyüzü.*

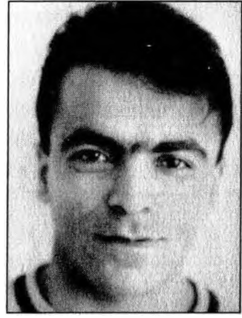
Bizim de dağlarımız vardır
Che Guevara
Bakma şimdi durgunsa,
bir şahan gibi duruyorsa
yorgundur, savaşlar görmüştür,
çeteciler barındırmıştır
Yani satılmış değillerdir
hiç tüfek patlamıyorsa
Alaçamın, mor meşenin ardına

silah çatıp yatmağa
Bizim de dağlarımız vardır
Che Guevara

Bizim de halkımız vardır
Che Guevara
unutulmuş uzak tarlalar
yalazında
Sazıyla, türküleriyle
kardeşliğe vurgun
Bütün ulusların halkları gibi
Ve yalnız büyük fırtınalarla
kımıldayan
Bizim de halkımız vardır
Che Guevara
Bizim de ozanlarımız vardır
Che Guevara
Sağ çıkmış güneşsiz
taş odalardan
Yüreğiyle barışa, sevgiye
yönelmiş
Çelik öfke bir yanı,
bir yanı uysal mavi
eğilmeden dimdik geçmiş
demir kapılardan
Bizim de yiğit insanlarımız vardır
Che Guevara
Bizim de delikanlılarımız vardır
Che Guevara
Yokluklardan biyol kopup gelmiş
Üç zeytin, az ekmek
üniversitelerde
Su gibi kızlar çarpar önce,
alkol vurur
Öfkeli dolanırlar caddelerde
Ve başkaldırırlar akılları
suya erende

Çünkü Vietnam hepimizin
Vietnam'ı
Kongo hepimizin Kongo'su
Bir kere özsu yürümüştür dallara
Patlayacaktır ağır sancılarla
karanlıklar
Varmak için o güzel yarınlara
Bizim de dağlarımız vardır
Che Guevara

Metin Göktepe. 1968 Sivas Gürün doğumlu. Gazeteci. İlkokulu köyünde okudu. 11 yaşında ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti. 1989 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne girdi. Üniversite yıllarında öğrenci hareketi içinde yer aldı. Gerçek dergisinde gazeteciliğe başladı. Evrensel gazetesinde muhabirliğe devam etti. 8 Ocak 1996 tarihinde, Ümraniye Cezaevinde öldürülen iki devrimcinin cenazesini izlemeye gitti. Bu sırada gözaltına alındı. Eyüp Kapalı Spor Salonunda polisler tarafından dövülerek öldürüldü. Zamanın İçişleri Bakanı yaptığı ilk açıklamada önce gözaltına alınmadığını söyledi. Daha sonra duvardan düşüp öldüğünü iddia etti. Yargılama uzun sürdü. Metin Göktepe'yi döverek öldüren polisler yargılanıp ceza yedi. Aslında ne polislerin yargılanmasının ne verilen cezanın bir önemi vardı. Gencecik bir insan mesleğini icra ederken öldürülmüştü. Önemli olan buydu.

Metin Göktepe

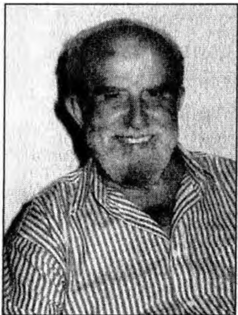
Metin Güngörmüş. 68 kuşağı gençliğinin tanınmış simalarından. Gençlik içindeki tartışmalarda Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yanında yer aldı. THKO'nun kuruluşunda bulundu. THKO'nun aldığı karar uyarınca kır gerillası oluşturmak amacıyla Malatya bölgesi kırsal alanına geçti. 31 Mayıs 1971 tarihinde Nurhak dağlarında meydana gelen ve üç THKO'lunun ölümüyle sonuçlanan çatışma sırasında kaçmayı başardı. Ancak 6 Haziran 1971'de yakalandı. THKO davasından yargılanıp müebbet hapse mahkum edildi. Mahkumiyet günlerini Niğde cezaevinde geçirdi. Mustafa Yalçıner, Yavuz Yıldırımtürk, Aydın Çubukçu gibi THKO'lularla birlikte Niğde grubu ismiyle anılan grubun içinde yer aldı. Bu grup, THKO'nun ideolojik-politik-örgütsel çizgisini eleştirerek TDKP'ye evrilen süreci başlattı. TDKP'nin Merkez Komite üyeliğine getirildi.

Metris. 12 Eylül sonrasında devrimci tutukluların kaldığı, direnişleri, açlık grevleri ve ölüm oruçlarıyla ünlü cezaevi. Şiirlere, tür-

külere konu oldu. Ahmet Kaya "Metris'in önünde kahveler kahvede can annem bekler" dedi. Sözlerini Metris'te kalanların yazdığı, bestesini ise ozan Hasan Tatar'ın yaptığı Metris türküsü 1990'lı yıllarda ünlendi.

Şu Metris'in önü
Bir uzun alan
Bir tek seni sevdim
Gerisi yalan
Senin hasretindi
Hücreme dolan
Bir tek seni sevdim
Gerisi yalan
Hücremdeyim
hasretinle yanarım
Senin için hergün
hergün ağlarım
Kanım hep içime
akar kanarım
Bizi anlamadın
ona yanarım

Mihri Belli. 1915 yılında İstanbul Silivri'de doğdu. Babası Kurtuluş Savaşı yıllarında, Trakya direnişlerinin önderlerinden Mahmut Hayrettin Bey'di. Devrimci düşüncelerle öğrenim görmeye gittiği Amerika'da tanıştı. Orada işçi ve gençlik hareketlerinin içinde yer aldı. 1940 yılında Türkiye'ye döndü. TKP saflarında mücadelesini sürdürdü. 1942'de TKP Merkez Komite üyeliğine atama yoluyla getirildi. Bir süre İstanbul Üniversitesi'nde asistanlık yaptı. İlerici Gençler Birliği'nin kurucuları arasında yer aldı. Bu derneğin faaliyetlerinden dolayı tutuklandı. Yargılama sonucunda iki yıl hapis ve sürgün cezasına çarptırıldı. Cezasının bitiminden sonra yurtdışına çıktı. Yunanistan'da Halk Kurtuluş Cephesi saflarında savaşa katıldı ve yaralandı. Sovyetler Birliği'nde bir süre tedavi edildi. Türkiye'ye geri döndü. 1951 TKP tevkifatı sırasında yeniden tutuklandı. Yedi sene hapse mahkum oldu. 1960'lı yıllarda Yön, Aydınlık ve Türk Solu dergilerinde yazılar yazdı. Bazı yazılarında E. Tüfekçi adını kullandı. Bir grup arkadaşıyla TİP yönetimine muhalefet ederek Türk Solu hareketine katıldı. 1967'de katıldığı bir panelde yaptığı konuşma nedeniyle beş yıl hapis ve üç yıl sürgün cezasına çarptırıldı. Bu konferans, MDD tezinin ayrıntılarıyla dillendirildiği bir konferans oldu. Türk solunu uzun süre meşgul eden ve ayrılmalara ve yeni birleşmelere yol açan MDD tezinin mimarlığını yaptı. 12 Mart'tan sonra yurtdışına çıktı ve uzun sürede burada kaldı. 1974 affından sonra yurda döndü ve 1975 yılında Türkiye Emekçi Partisi'ni kurdu ve genel başkan seçildi. 1979 yılında İstanbul'da faşistlerin saldırısına uğrayarak ağır yaralandı. 12 Eylül'den sonra yeniden yurtdışına çıktı. 1996 yılından sonra ÖDP'ye katıldı. Daha sonra ÖDP'den ayrıldı ve SDP'yi kurdu. 2002 seçimlerinde DEHAP'tan milletvekili adayı oldu ama kazanamadı. Çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazdı. Halen bu işine devam ediyor. Yazılarında, Türk solu ve Kürt hareketinin birliği konusunu işliyor. Mihri Belli'nin *Savcı Konuştu, Söz Sanığındır, Milli Demokratik Devrim, Devrimci Hareketin Eleştirisi, TKP'nin Tarihsel Konumu, Türk Solu Dünü-Bugünü* gibi kitapları bulunuyor.

Mihri Belli

Militan. Aylık düşün ve sanat dergisi. İlk sayısı Ocak 1975'te çıktı. Ataol Behramoğlu ve Nihat Behram tarafından çıkartıldı. Derginin amacı şöyle belirtiliyordu: *"sanat ve kültür ortamında çeşitli görünüşlerde yaygınlığını sürdüren küçük burjuva kökenli tutumlar ve yönelişlere karşı toplumcu sanat ve kültür anlayışının kavgasını vermek."* Dergide Ataol Behramoğlu, Nihat Behram, Bekir Yıldız, Can Yücel, Metin Demirtaş, Onat Kutlar gibi imzalar yer alıyordu.

Militan Gençlik. 12 Mart sonrası çıkan gençlik dergisi. THKP-C kökenli kadrolar arasında yaşanan ilk ciddi ayrışmada başını İlkay Demir, Necmi Demir, Kamil Dede'nin çektiği grup THKP-C'yi eleştiren sekiz sayfalık bir metin kaleme aldılar. Bu gruba bundan dolayı bir süre "8'likler" denilse de, Militan Gençlik dergisinin yayınlanmasıyla birlikte çevre bu isimle anılmaya başlandı. Militan Gençlik, THKP-C'yi eleştiriyor, onu küçük burjuva maceracı ve kitlelerden kopuk bir

örgüt olarak değerlendiriyordu. Dergi, sosyal emperyalizm tezini savunuyordu. Dergi çevresindeki ilişkiler daha sonra Halkın Yolu hareketinin başlangıcını oluşturdu.

Millet Yapar Kampanyası. 5 Mayıs 1965'te başlatılan kampanya. Kampanya, TMTF Genel Başkanı Ahmet Güryüz Kentenci, İTÜTB Başkanı Uygur Bayaz, İTÜB Başkanı Bozkurt Nuhoğlu'nun ortaklaşa düzenledikleri bir basın açıklamasıyla start aldı. Ortak açıklamada kampanyanın, ABD yardımlarıyla Türk ve Yunan donanmaları arasında Yunanistan lehine açılan aranın kapatılmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirildiği belirtildi. Ortak açıklamada şu görüşlere yer verildi: *"Kanımızca bu kampanya Türkiye'yi bugüne dek sahte dostluk gösterileriyle uyutmuş olan ABD emperyalizmine 'dur' anlamında olacaktır. Ayrıca, bu kampanya Kuvayi Milliye ruhunu canlandıracaktır."*

Milli demokratik devrim (MDD). 1960'lı yıllarda solun en önemli tartışma başlıklarından biri. Sol için, bir ayrım noktasını çağrıştırıyor. Milli demokratik devrim görüşünün bu yıllarda en bilinen temsilcisi Mihri Belli'dir. Marksist-Leninist terminolojiye göre, burjuva devrim sürecini gerçekleştirmemiş olan ülkelerde, burjuvazinin gericileşmesi nedeniyle devrimin proletarya önderliğinde gerçekleştirilmesi ve buradan sosyalizme geçilmesini ifade ediyor. 60'lı yıllarda sol hareketin Doğan Avcıoğlu'nun başını çektiği Yön ve Mihri Belli'nin başını çektiği MDD kanadı ülkenin iktisadi ve sosyal geriliği, proletaryanın nicel ve nitel zayıflığı ve benzeri argümanları dayanak yaparak gündemde olan devrimin sosyalist bir devrim değil, milli demokratik bir devrim olması gerektiğini ileri sürdüler. MDD anlayışının 60'lı yıllarda yaygın bir destek bulmasının ardındaki en önemli faktörlerden biri de sosyalist devrimci TİP'in reformist bir çizgide görülmesi ve sosyalist devrim anlayışı ile reformizm arasında bir ilinti kurulmasıydı. Ne var ki, terminolojik anlamda demokratik devrimden sosyalist devrime kesintisiz bir geçiş öngörülmesine ve bu devrimin işçi sınıfı önderliğinde bir işçi-köylü ittifakı şeklinde gerçekleştirilmesi gerekirken Yön, sosyalist devrim anlayışını tümüyle devre dışı bırakıyor, devrimin önderliğini ise ordu gibi Marksist-Leninist terminolojiye tümüyle karşıtlık içeren bir güce devrediyordu. MDD'ciler, teorik olarak Marksizme daha yakın durmalarına ve sosyalist devrim hedefini de Yön'e göre daha net bir şekilde telaffuz etmelerine karşın, devrimin kimin önderliğinde ve ne tür bir ittifakla gerçekleştirileceği konusunda esas olarak Yön'den bir farklılık göstermiyordu. Bir başka MDD'ci olan Hikmet Kıvılcımlı'nın devrim ve ittifak anlayışı diğerlerine göre Marksizme daha yakındı. Fakat Kıvılcımlı ekibi güçsüzdü ve 27 Mayıs askeri darbesinin Kıvılcımlı'nın anlayışında da orducu bazı etkiler yarattığı söylenebilirdi. 1971 yılı MDD'nin devrim anlayışının daha Marksizan ve radikal bir içeriğe kavuştuğu bir yıl oldu. Bu kopuşun adresi THKP-C, THKO ve TİKKO'ydu. 1968'lerden sonra MDD'yi savunanlar arasında bir iç tartışmanın başladığı da görüldü. Tartışmanın belirleyici noktalarını MDD'cilerin örgütsüzlük durumuna karşın bir örgütlenme isteği ve giderek alt sınıfların artan toplumsal muhalefeti ile birleşme çizgisi oluşturdu. 1971 yılı, gerek devlet iktidarının zora dayalı bir devrimle yıkılması, bunun parti önderliğinde bir cephe anlayışıyla gerçekleştirilmesi ve devrimde orduya değil, toplumun alt sınıflarına dayanılması gibi konularda bir kopuşun gerçekleştiği tarih oldu. Bu tarihten sonra demokratik devrim işçi, köylü, kent yoksulu ve benzeri alt sınıfların devrimci eylemiyle gerçekleştirilen ve kesintisiz bir biçimde sosyalizme yönelinen bir süreç olarak algılanmaya, dolayısıyla Marksizme daha uygun bir çerçeve içerisinde formüle edilmeye başlandı. 1970-80 yılları arasında da TİP dışında kalan sol hareketler ulusal demokratik halk devrimi, milli demokratik devrim ve benzeri isimlerle demokratik devrim anlayışını savunmaya devam ettiler.

Milli Devrim Ordusu (MDO). 1962 yılında kurulan illegal örgüt. Kuruluşu gazetelere gönderilen bir bildiriyle duyuruldu. Bildiriye MDO'nun amacı şöyle özetleni-

yordu: *"MDO, Menderes devrini hortlatmak isteyerek 27 Mayıs'ı baltalayan gericilere 'dur' diyebilmek için kurulmuş olup, Türk Ordusu'nu herşeyden çok seven aydınların ve devrimcilerin ocağıdır."*

Milli Kurtuluş Savaşlarıyla ve Vietnam Halkıyla Dayanışma Derneği. ABD'nin Vietnam işgalini protesto etmek ve Vietnam halkıyla Türk halkının dayanışmasını gerçekleştirmek amacıyla 1971 yılında kurulan dernek. Derneğin kurucuları arasında Dursun Akçam, Muammer Aksoy, Çetin Altan, Türkaya Ataöv, Ahmet Arif, Mehmet Barlas, Fakir Baykurt, Cengiz Çandar, Deniz Gezmiş, Uğur Mumcu, Doğu Perinçek, İlhan Selçuk, Ali Sirmen, Bahri Savcı, Ahmet Yıldız, Gün Zileli gibi isimler bulunuyordu.

Mine Bademci

Mine Bademci. 1962 İzmir Alaçatı doğumlu. Devrimci düşüncelerle ortaokul yıllarında tanıştı. Alaçatı Halk Odası faaliyetleri çerçevesinde pratik içinde yer aldı. Buca Eğitim Fakültesi'nde bir süre okudu. Okulunu bırakıp Devrimci Yol hareketi içinde aktif görevler aldı. Urla'da tütün işçileri arasında çalıştı. 12 Eylül'den sonra bir grup arkadaşıyla kırsal kesime geçti. 22 Eylül 1980'de bir bağ evinde kuşatıldılar. Çemberi yarıp kaçmayı denediler. Evden ilk çıkan o oldu ve ilk vurulan o. Vücudundan 32 mermi çıkardılar. Mine Bademci 12 Eylül döneminde öldürülen ilk kadın gerilla olarak tarihe geçti. Arkadaşı Gürsel Caniklioğlu ardından şiirini yazdı:

Tarih utanç içinde
Kağıdın aklığına
bıçak gibi saplanır
Kızkardeşimin ince sureti
Zamanın yangınlarındadır adı
Gülün ömrünü bitirdiği dem
Zifafsız ve acılı
Kahredici ve uzak
"Mine Bademci öldürülmüştür"
Urla'da bir bağ evinde
Yüzünde dünyanın en güzel gülüşü
İsmini bize,
Yirmi küsur kurşunla parçalanıp
Sevdasını dağlara bırakmıştır.

ML MZD. Yani Marksizm Leninizm ve Mao Zedung düşüncesi. Türkiye solunun literatürüne TKP/ML TİKKO sayesinde girdi. Mao Zedung'un, Marksizm ve Leninizme yaptığı katkıyı vurgulamak için kullanılıyor.

Modern revizyonizm. Revizyonizm yenisi, yeni biçimi anlamında. Sovyetler Birliği'nde Kuruşçev döneminin başlamasıyla revizyonizmin modern dönemi başlatılıyordu. SBKP'nin 20. Kongresi'nde alınan bir dizi karar, sosyalist dünyada kimi sıkıntıların başlamasına ve modern revizyonizm tespitlerinin yapılmasına yol açıyordu. Revizyonizmin modern biçimi kendisini şu tespitlerde gösteriyordu: *"Sovyetler Birliği'nde artık sınıfsız topluma geçilmiştir; proletarya diktatörlüğüne gerek kalmamıştır; halk devleti kurulmuştur; proletaryanın partisi halkın partisine dönüşmüştür; diğer ülkelerde barış içinde sosyalizme geçiş imkanları artmaktadır; bunun için Sovyetler Birliği ekonomik destek sağlamalıdır."*

Mohikanların sonuncusu. Yok edilmeye direnen kızılderili. Devrimci Yol gerilla komutanı Mahmut Memduh Uyan, anılarını aktardığı kitabında, 12 Eylül sonrası yoğun baskı ve gözaltı günlerinde, Devrimci Yol'u hissetme ve sürdürme çabası içinde yaşadığı duyguları, kızılderili öyküsüne benzettiğini yazıyordu.

Montaj Sanayiine ve Ortak Pazara Hayır Haftası. İstanbul'da üniversite öğrencileri tarafından 24 Aralık 1968 tarihinde başlatılan hafta. 44 öğrenci örgütünün destek verdiği hafta süresince çeşitli etkinlikler düzenlendi. Hafta, İTÜ Öğrenci Birliği Başkanı Harun Karadeniz'in yaptığı konuşmayla start aldı. Harun Karadeniz özetle şunları söyledi: *"Geri bırakılmış ülkelerde montaj sanayiinin kurulmasının nedeni,*

yerli ağır sanayiinin kurulmasını engelleyerek o ülkeyi sürekli olarak pazar durumunda tutup, sömürgeleştirmektir."

Motosiklet cinayetleri. Faşistler, ilk kez 1978 yılında Adana'da motosiklet kullanarak cinayet işledi. Bir işçi ve öğretmeni bu şekilde öldürdüler. Sonrasında işlenen cinayetlerde bu araç sık sık kullanıldı. Bu cinayetler "Motosiklet cinayetleri" olarak basında yer aldı.

Muammer Aksoy. 1917 Antalya doğumlu. Hukukçu, yazar. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bir süre İstanbul Hukuk Fakültesi'nde asistan olarak çalıştı. SBF'de doçent oldu. DP iktidarının hazırladığı yeni üniversite yasasını protesto etmek için görevinden ayrıldı. CHP'de politikaya atıldı. 27 Mayıs ihtilalinden sonra üniversiteye geri döndü; profesör oldu. 12 Mart döneminde bir süre tutuklu kaldı. 1977'de CHP'den milletvekili seçildi. 12 Eylül'den sonra Türk Hukuk Kurumu ve Ankara Barosu Başkanlığı yaptı. Atatürkçü Düşünce Derneği'nin kuruluşunda bulundu. 1992'de Ankara'da uğradığı silahlı bir saldırı sonucu öldürüldü. Öldürülmesiyle ilgili farklı iddialar ortaya atıldı. Faillleri yakalanamadı. Gerçek olan, Atatürkçü, ilerici bir bilim adamının ortadan kaldırılmasıydı.

Muazzalı TKP. Bkz. Resmi TKP.

Munzur. Sol edebiyatta sık rastlanan bir yer adı. Özellikle TKP/ML hareketinin Tunceli bölgesinde sürdürdüğü çalışma ve kimi önder kadrolarının bu bölgede çıkan çatışmalarda öldürülmesi Munzur'un sol şiirlerde yer almasına neden oldu.

Munzur hırçın
Munzur asi akıyor
önderlerimizin cesetleri
faşistlere korku saçıyor
Saydam bir camdır
kırılan yüzleri
bahara doymadık çiçekler gibi
süngü uçlarında dona kalmış
bebelerin ilk gülüşleri

Murat Belge. 1943'te Ankara'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 12 Mart'ta THKP-C davasından yargılandı. 1980'de doçent oldu. 1982'de YÖK'ün oluşturulmasından sonra üniversiteden istifa etti. Türkiye solunun düşün dünyasına önemli katkılar sağladı. 1970'de Halkın Dostları, 1975'te Birikim dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Yeni Gündem ve İletişim Yayınları'nın genel yayın yönetmenliği görevlerinde bulundu. Çeşitli gazete ve dergilerde makaleleri yayınlanan ve kuruluş döneminde ÖDP Parti Meclisi üyesi olan Belge'nin *Tarihten Güncelliğe, Sosyalizm, Türkiye ve Gelecek, Marksist Estetik, Türkiye Dünyanın Neresinde?, 12 Yıl Sonra 12 Eylül, Edebiyat Üzerine Yazılar ve Türkler ve Kürtler: Nereden Nereye?* isimli kitapları bulunuyor.

Mustafa Börklüce. Bkz. Sarı Mustafa.

Mustafa Ekmekçi. 1924 Konya doğumlu. Gazeteci, yazar. Meslek hayatına Öğüt gazetesinde başladı. Vatan, Ulus, Öncü, Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinde çalıştı. 1969 yılında Sadun Aren ve Behice Boran'la birlikte gazete çıkardı. 12 Mart döneminde Yeni Ortam'da çıkan yazıları nedeniyle yargılandı. 1971 yılından başlayarak ölümüne kadar Cumhuriyet'te köşe yazarlığı yaptı. 1994'ün Mayıs ayında hayata veda etti.

Mustafa Asım Hayrullahoğlu. Mardin doğumlu. TKP MK üyesi olduğu gerekçesiyle 14 Kasım 1982 tarihinde İstanbul'da gözaltına alındı. Yoğun işkenceye tabi tutuldu. İki gün sonra 16 Kasım 1982'de öldüğü tespit edildi. Cenazesi ailesine verilmeyip kimsesizler mezarlığına gömüldü. İşkenceci üç polis 1986 yılında on sene sekizer ay hapis cezasına çarptırıldı.

Mustafa Kaçaroğlu. 1947 Antalya doğumlu. Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. 1968 yılında FKF ve Dev-Genç, 1970'li yıllarda THKP-C örgütlenmesi içerisinde yer aldı. 1971 yılında İlhami Aras ve Mahir Sayın'la birlikte TCK'nın 146/3 Maddesinden yargılanıp üçbuçuk sene cezaevinde yattı. 1981

yılında ise, Kurtuluş hareketi kuruculuğundan TCK'nın 146/1 maddesinden idamla yargılandı. Ceza Yargıtay'da onaylanarak Meclis'e gönderildi. 1991 yılında infaz yasasından yararlanarak yaklaşık 11 yıl yattığı cezaevinden çıktı. 1994 yılında kurulan BSP Genel Yönetim Kurulu ve Merkez Yürütme Kurulu üyeliği yaptı. 1996 Ocak ayında kurulan ÖDP'nin kurucu ve ilk iki dönem PM üyeleri arasında yer aldı. Bir süre sonra bir grup arkadaşıyla ÖDP'den ayrılıp SDP'yi kurdu.

Mustafa Kemal Çamkıran. 1947 Denizli doğumlu. SBF mezunu. Öğrencilik yıllarında Dev-Genç içinde çalıştı. 12 Mart sonrasında açılan Dev-Genç davasından yargılandı. 1970'li yıllarda Aydınlık-TİKP görüşlerini savundu. TİKP'nin Merkez Komitesi'ne seçildi. 12 Eylül'lü günlerde bir süre yurtdışında bulundu. Ülkeye döndü ve TİKP davasından yargılandı. Ülkeye dönüşünde havalimanında "Türkiye'de işkence olmadığını kanıtlamak için geldiğini" söyledi. Ancak ağır işkencelerden geçti. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nun giriş kapısının üstüne "Ya istiklal ya ölüm" sloganını Mahir Çayan'ın yazdığı rivayet olunur. Yine rivayet olunur ki, Mahir'in beline bir halat bağlanıp çatıdan aşağıya sarkıtılır. Mahir yazıyı böyle yazar. Çatıda halatı tutan Mustafa Kemal Çamkıran'dır.

Mustafa Kemal'den solculara çağrı. Mustafa Kemal resmi Türkiye Komünist Fırkası kurulduktan sonra Anadolu'da ayrı örgütlenme faaliyeti içinde bulunan tüm komünistleri ve solcuları resmi TKF'ye çağırdı. Mustafa Kemal aynı çağrıyı Çerkez Ethem'e de yaptı ve ona bir mektup gönderdi. Mektup şöyleydi: *"III. Enternasyonale bağlı Ankara'da bir genel merkez kuruldu. Bu merkezi cemiyete ben, sen ve Rafet bey dahi alındık. Yeni Dünya gazetesi ise bu cemiyetin fikirlerini yayacaktır. Hakkı Behiç bey cemiyetin Genel Sekreteri olmuştur. Buna ciddi surette çalışmak, bilimsel ve pratik gayret gerekmektedir. Sıhhat ve afiyet sayın yoldaş."*

Mustafa Kemal Yürüyüşü. 68 kuşağının en belirgin özelliği anti emperyalist oluşuydu. 68 kuşağı kendisini ikinci milli kurtuluş savaşçıları olarak görüyordu. Gençlik içinde anti emperyalist bilinci pekiştirmek ve halk arasında bu bilinci yerleştirmek için gençlik örgütleri Samsun'dan Ankara'ya Mustafa Kemal Yürüyüşü düzenleme kararı aldılar. 1968 yılının Ekim ayında, TMGT'nın çağrısı üzerine bir araya gelen TMGT, DÖB, AÜTB, ODTÜÖB, TÖDMF, 27 Mayıs Devrim Derneği, HÜÖB, Ankara Yüksek Okullar Talebe Birliği, Aşıklar Derneği gibi örgütlerin üyeleri Samsun'dan Ankara'ya yürüyecek ve 10 Kasım'da Anıtkabir'i ziyaret edeceklerdi. Tam Bağımsız Türkiye İçin Mustafa Kemal Yürüyüşü daha ilk adımda Samsun'da polisin engellemesiyle karşılaştı. Gözaltına alınan bir grup öğrenci serbest bırakılınca yürüyüş devam etti. Devrimci öğrencilerin yargılandığı duruşmada gençlerle mahkeme başkanı arasında şu diyalog geçiyordu: *"Burada yargılanan biz değil, Gazi Mustafa Kemal'dir"* diyen öğrenciye mahkeme başkanı, *"Burada bütün hakimlik sıfatımı ve titrimi bir kenara bırakarak belirtmek isterim ki, Türkiye'de hiç bir mahkemenin Atatürk'ü yargılamaya gücü ve yetkisi yoktur."* Ankara'ya ulaşıldığında Ankaralıları mitinge çağıran bildiride şu ifadeler yer alıyordu: *"Büyük Türk Milleti! Atatürk için toplanalım! Mustafa Kemal'in milli kurtuluş idealini yaşatmak için, Mustafa Kemal devrimine saldıran karanlık güçlere dur demek için, Tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye için, Gazi Mustafa Kemal'in milli kurtuluş saflarında toplanalım! Yaşasın Türkiye! Yaşasın yarının bağımsız Türkiyesi için mücadele."* Mustafa Kemal yürüyüşüyle ilgili kendisine soru sorulan zamanın başbakanı Süleyman Demirel tarihe geçecek şu ünlü sözü söylüyordu: *"Yollar yürümekle aşınmaz."*

Mustafa Özenç. 1959 Samsun doğumlu. Adana'da mühendislik eğitimi gördü. Devrimci Yol hareketinin aldığı karar uyarınca 12 Eylül'e karşı silahlı direniş başlatmak için bir grup arkadaşıyla kırsal alana çekildi. Tarsus Karaburcak orman arazisinde çıkan çatışmada yakalandı. İlk gözaltına alındığı karakolda, üstünde sakladığı silahını çekip

çatışmaya girerek dört güvenlik görevlisini öldürdü ve daha sonra yapılan operasyonlarda yakalandı. 20 Ağustos 1981'de Adana Cezaevi'nde idam edildi. Devrimci Yol geleneğinden gelenler uzunca bir süre doğan çocuklarının adını Özenç koydu. Üstüne şiirler yazılıp türküler bestelendi. Şairdi. Bir şiirinde "sen de korkarsın küçüğüm" dedi.

Sen de korkasın küçüğüm sen
Herşeyden önce insansın çünkü
Sevmekten, kaybetmekten
ya da ölümden
Görünmez ihanetin o kara yüzü

Doğaldır küçüğüm korku insana
Kabul edilmeli böyledir gerçek
Ama yiğitsen, sağlam bir
inancın varsa
Elindedir bunu belli etmemek

Yiğitlik korkmamak değil
küçüğüm
Korkuyu inançla yenebilmektir
Kolay çözülmeyen bir düğüm
Ve eğilmez bir baş olabilmektir

Unutma yarınların umudu sende
Korkuyu yen
boyun eğme düşmana
Yiğit olmalısın ölürken bile
Çünkü yakışanı budur insana

Yavuz Bingöl'ün Örgütlemişler Baharı isimli türküsünden:

Gömdüğümüz kitaplar çiçeklenmiş
örgütlemişler baharı
karakolların önü lacivert yeşil sarı
örgütlemişler baharı
unuttum adlarını neydi
özenç miydi hıdır mıydı
yoksa lale mi
unuttum adlarını neydi
ilyas mıydı soner miydi
yoksa nergis mi
karanfil mi nuray mıydı
yoksa eren mi canım
örgütlemişler baharı
menekşeler fesleğenler şifreli
örgütlemişler baharı
bildiri dağıtıyorlar güpegündüz
polis şefinin bahçesinde
balkonda penceresinde canım
örgütlemişler baharı
unuttum adlarını neydi
özenç miydi hıdır mıydı
yoksa lale mi
unuttum adlarını neydi
ilyas mıydı soner miydi
yoksa nergis mi
karanfil mi nuray mıydı
yoksa eren mi canım
örgütlemişler baharı
girmişler saksılara
sarmışlar betonları
adları olmuş sarmaşık
evreni yontuyorlar
sırça parmaklarıyla
örgütlemişler baharı
kırlarda bayırlarda
papatyalarda telaş
örgütlemişler baharı
unuttum adlarını neydi
özenç miydi hıdır mıydı
yoksa lale mi
unuttum adlarını neydi
ilyas mıydı ibo muydu
yoksa nergis mi
hüseyin mi yusuf muydu
yoksa deniz mi canım
örgütlemişler baharı
cevahir mi ulaş mıydı
yoksa mahir mi canım
örgütlemişler baharı

Mustafa Suphi. TKP'nin kurucusu. 1883 Giresun doğumlu. Paris Sosyal Bilimler Fakültesi'nde eğitim gördü. Rusya'daki devrimci hareketin etkisine girdi. 1913 yılında Mustafa Şefik Paşa'nın öldürülmesi gerekçe gösterilerek tutuklandı. 1914 yılında sürgünde bulunduğu Sinop kalesinden kaçtı. 1915 yılında Bolşeviklerle ilişkiye geçti. 1918'de

Mustafa Suphi

Moskova'da Yeni Dünya isimli Türkçe yayınlanan komünist bir gazetenin çıkarılmasına öncülük etti. Türkiyeli komünistlerin temsilcisi olarak uluslararası toplantılara katıldı. Anadolunun emperyalist güçler tarafından işgal edilmesine karşı Türk kızıl ordusunu oluşturdu. 10 Eylül 1920'de Türkiye Komünist Partisi'ni kurdu. Partili arkadaşlarıyla Kurtuluş Savaşı'na katılmak için Kars'a gelen ve oradan Trabzon'a geçen Mustafa Suphi ve arkadaşları tutuklandı. 15 TKP'li elleri arkadan kelepçeli durumda bir motora bindirildiler. 1921 yılının 28 Ocak'ı 29'a bağlayan gece, Karadeniz açıklarında yanlarına yanaşan başka bir motordakilerle boğuşan Mustafa Suphi ve arkadaşları boğularak öldürüldüler. Bu katliamda öldürülen TKP'liler sol tarihe ilk şehitler olarak geçti.

Mustafa Sönmez. 1955 yılında Van'da doğdu. 1978 yılında ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi'ni bitirdi. Tüm İktisatçılar Birliği'nde (TİB) Demokrat dergisine ve oradan ÖDP'ye uzanan siyasal sürecinde ekonomiye sol bir yorum getirmeye çalıştı. Çeşitli gazete ve dergilerde ekonomi üzerine yazıları yer aldı. Sönmez'in *Kapitalist Devlet İşletmeleri ve Türkiye, Türkiye Ekonomisinde Bunalım, Özal Ekonomisi ve İşçi Hakları* isimli kitapları bulunuyor.

Mustafa Yalçıner. 68 kuşağının tanınmış simalarından. THKO-HK-TDKP-Emek ve Emeğin Partisi geleneğinin önemli isimlerinden. 12 Mart öncesi gençlik içindeki tartışmalarda Deniz Gezmiş'in yanında yer aldı. THKO kurucuları arasında bulundu. Filistin'de eğitim gördü. THKO'nun aldığı karar uyarınca kır gerillasını oluşturmak amacıyla Malatya bölgesine geçti. Üç THKO'lunun öldürüldüğü Nurhak'taki çatışmada ağır yaralı yakalandı. THKO davasından ömür boyu hapse mahkum edildi. EMEP içinde siyasi hayatını sürdürüyor.

Muzaffer (İlhan) Erdost. 1932 yılında Tokat Artova'da doğdu. 1956'da Veteriner Fakültesi'ni bitirdi. Şiir, öykü, deneme ve eleştiri yazdı. Türkiye, Osmanlı tarihi, faşizm, demokrasi ve tarım konuları üzerine eğildi. Açık Oturum, Sol Yayınları ve Onur Yayınları'nı kurdu. 1971'de TCK'nın 142. maddesine muhalefetten mahkum oldu. Ülke dergisinin çıkarılışına katkıda bulundu. 12 Eylül'de kardeşi İlhan Erdost'la gözaltına alındı. Mamak Cezaevinde gördükleri dayak sonucunda kardeşini kaybetti. Kardeşinin ölümünden sonra Muzaffer Erdost olan adını Muzaffer İlhan Erdost olarak değiştirdi. Türkiye solunun önemli düşün insanları arasında yer alan Erdost İHD'nin kuruluşunda bulundu, bir dönem İHD Ankara Şube Başkanlığı yaptı. *Türkiye Sosyalizmi ve Sosyalizm, Türkiye Üzerine Notlar, İlhan İlhan, Kapitalizm ve Tarım, Osmanlı İmparatorluğu'nda Mülkiyet İlişkileri, Bilim ve Yazın Arasında, Şemdinli Röportajı, Demokrasi ve Demokrasi, Onu Anlat İşte, Havada Kalan Güvercin, Ey Karanlık Mavi Güneş, Adam İçin Türevler, Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme, Bir Fotoğrafa Altyazı* gibi kitapları bulunuyor.

Muzaffer Oruçoğlu. İbrahim Kaypakkaya'nın en eski arkadaşlarından. 1968'de İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nda Kaypakkaya ile birlikte Çapa FKF'yi kurdu. Sosyalistler arasında sürdürülen tartışmalarda MDD görüşlerini savundu ve Doğu Perinçek'in yanında yer aldı. 12 Mart sonrası "İkinci tasfiyeciler" grubuyla TİİKP'den ayrıldı. TİKKO militanı Ali Haydar Yıldız'ın Tunceli Vartinik Mirik Mezrasında 1973 yılında öldürüldüğü çatışmadan yara almadan kaçmayı başardı. Daha sonra yakalandı ve ömür boyu hapse mahkum edildi. Halen Avrupa'da yaşıyor.

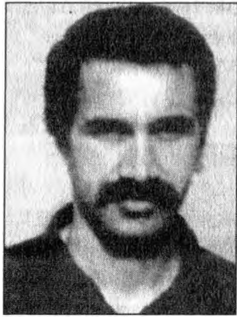
Mücadelede Birlik. THKO kökenli bir hareket. 12 Mart günlerini cezaevine düşmeden geçiren bir grup THKO'lu Mücadelede Birlik ismiyle TKHO'yu tartışmaya, yeni bir örgütlenmenin ilk adımlarını atmaya başladı. Grup daha sonra Halkın Kurtuluşu'yla birleşti. Bu ilişkiler daha sonra TKEP'i ortaya çıkardı.

Mülteci. Ülkesi dışında yaşayan, yaşamak zorunda bırakılanlara verilen isim. 12 Eylül askeri darbesi sonrasında, tutuklanmayan

sol kadroların büyük bir kısmı Avrupa ülkelerine giderek siyasi mülteciliği seçti. Bu durum sol arasında yeni bir tartışmayı ya da suçlamayı beraberinde getirdi. Yurtdışına çıkanlar çıkmayanlar tarafından kaçmakla, mülteciliği seçmekle suçlandı.

Mümtaz Soysal. Zonguldak doğumlu. Hukuk eğitimi gördü. 1961'de Kurucu Meclis üyeliği yaptı. Üniversitelerde dekanlık görevinde bulundu. 12 Mart'ta tutuklandı. Birbuçuk sene cezaevinde kaldı. 12 Mart günlerinde eşi Sevgi Soysal'ın tutuklu bulunduğu Yıldırım Bölge Kadın Cezaevinin çevresinde elinde çiçekle gezdi. SHP, CHP ve DSP milletvekili oldu, bakanlık yaptı.

Münir Ramazan Aktolga. 1948 Silifke doğumlu. ODTÜ öğrencisi. FKF ve Dev-Genç içinde yer aldı. THKP-C kurucuları arasında bulundu. Bu çevre için önemli bir isimdi. Mahir Çayan ve arkadaşlarının cezaevinde olduğu günlerde Yusuf Küpeli'yle birlikte Mahir Çayan'ı eleştirmeye başladı. Bu eleştiriler sonrasında örgütten atıldı. 12 Mart'ta açılan THKP-C davasından yargılandı. Cezaevi yıllarında, fizik kanunlarıyla toplumsal yaşamı birlikte anlamlandırdığı bir kitap yazdı.

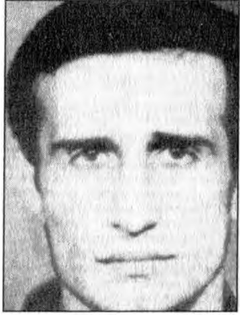

Mürsel Göleli

Mürsel Göleli. 1956 Erzurum doğumlu. 1980 öncesi Devrimci Sol içinde aktif görevler üstlendi. 12 Eylül sonrası düzenlenen operasyonlar sırasında yakalandı. Devrimci Sol davasıdan yargılandı. 1990'da cezaevinden firar etti. Devrimci Sol'un yurtdışı kamp çalışmalarına katıldı. Tunceli kırsal alanında kaldı. 1992'de yeniden yakalandı. Bir süre sonra yeniden firar etti. 19 Mart 1994 tarihinde Tunceli kırsal alanında güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada arkadaşları Nazım Karaca ve Feride Karaca ile öldürüldü.

Müstakil Sosyalist Fırka. 12 Haziran 1922'de İstanbul'da kuruldu. Kurucuları arasında Mehmet Nurettin, Doktor İlhan Özgen gibi isimler vardı. Partinin kuruluşunda İstanbul tramvay işçilerinin yoğun desteği oldu. Üye sayısı 1000 civarındaydı. Parti kendisine, her türlü sansürün ilgası, hürriyet-i içtimanın temini, çalışma süresinin 5 saate tenzili, haftada 24 saat istirahat, darülaceze ve sanatoryumun küşadı gibi mücadele konuları seçti.

Müstakil Türk Sosyalist Partisi. 1948 yılında İstanbul'da kuruldu. Kurucuları arasında Ariç Oruç, Nedim Celal, Nureddin Kırlı, İbrahim Vefik Belendir gibi isimler bulunuyordu.

N

Nahit Tören

Nahit Tören. 68 kuşağının gençlik önderlerinden. Gençlik içindeki tartışmalarda Deniz Gezmiş'in yanında saf tuttu. Dev-Genç İstanbul Bölge Yürütme Kurulunda çalıştı. DÖB örgütleyicileri arasındaydı. Anti emperyalist gösterilerin içinde yer aldı. Karadeniz köylü direnişleri sırasında tutuklandı. THKO'nun kuruluşunda bulundu. THKO'ya parasal destek sağlamak amacıyla banka soygunlarına katıldı. Aynı amaçla, Doktor Rahmi Turan'ın oğlu Hakan Duman'ın kaçırılma eylemini organize etti. İstanbul'da güvenlik güçleriyle girdiği çatışmadan yaralı olarak kaçmayı başardı. Daha sonra yakalandı. THKO davasından yargılandı. Ölüm cezasına çarptırıldı.

Nasuh Mitap. 1947 Kırklareli doğumlu. 12 Mart döneminde tutuklandı ve bir süre cezaevinde kaldı. SBF mezunu. 1977'de Devrimci Yol dergisinin çıkarılmasında etkili oldu. Devrimci Yol'un önder kadrolarından. 12 Eylül sonrası tutuklandı. Devrimci Yol Merkez Komite üyesi olduğu gerekçesiyle yargılandı. Müebbet hapse mahkum oldu. 10 sene cezaevinde kaldı. Cezaevi sonrası aktif siyaset içinde yer almadı.

NATO'ya Hayır Haftası. Aralarında FKF İstanbul Sekreterliği'nin de bulunduğu 17 gençlik örgütünün düzenlediği hafta. Hafta 14-19 Mayıs 1968 tarihinde. NATO ve ABD emperyalizmini teşhir etmek amacıyla gerçekleştirildi. 14 Mayıs sabahı Taksim'de NATO amblemini yakarak haftayı başlatan gençler, hafta boyunca bir dizi etkinlik düzenlediler.

Nazım. Ondan sonra kavga ve sevda şiiri yazmak mümkün olmadı. Yazılanlar onun şiirinin tadını yakalayamadı. Nazım'ı anlatmak zor. Bırakalım, kendisi anlatsın kendisini şiirleriyle..

Otobiyografi

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim
bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşımda Halep'te
paşa torunluğu ettim
on dokuzumda Moskova
Komünist Üniversite öğrenciliği
kırk dokuzumda yine Moskova'da
Tseka-Parti konukluğu
ve on dördümden beri
şairlik ederim
kimi insan otların kimi insan
balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar
yıldızların adını
ben hasretlerin
hapislerde de yattım
büyük otellerde de
açlık çektim açlık grevi
içinde
ve tatmadığım
yemek yok gibidir

otuzumda asılmamı
istediler
kırk sekizimde barış madalyasının
bana verilmesini
verdiler de
otuz altımda yarım yılda geçtim
dört metre betonu
elli dokuzumda on sekiz
saatte uçtum
Pırag'dan Havana'ya
Lenin'i görmedim
nöbet tuttum tabutunun
başında 924'de
961'de ziyaret ettiğim
anıt kabri kitaplarıdır
partimden koparmaya
yeltendiler beni
sökmedi
yıkılan putların altında da
ezilmedim
951'de bir denizde genç
bir arkadaşla
yürüdüm üstüne ölümün
52'de çatlak bir yürekle
dört ay sırt üstü bekledim ölümü
sevdiğim kadınları
deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim
Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından
dostlarımın
içtim ama akşamcı olmadım
hep alnımın teriyle çıkardım
ekmek paramı ne mutlu bana
başkasının hesabına
utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını
üzmemek için
ama durup dururken de yalan
söyledim
bindim tirene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor
adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği yerlere
ben gitmedim
21'den beri
camiye kiliseye tapınağa
havraya
büyücüye
ama kahve falına
baktırdığım oldu
yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiye'mde Türkçemle yasak
kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filan olacağım da yok
meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe girmedim
sığınaklara da inmedim
gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan
uçakların altında
ama sevdalandım
altmışıma yakın
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin'de kederden
gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim
ve daha ne kadar yaşarım
başımdan neler neler
geçer daha
kim bilir

Vatan Haini

"Nazım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor
hala:
'Amerikan emperyalizminin
yarı sömürgesiyiz'
dedi Hikmet.."
"Nazım Hikmet vatan hainliğine
devam ediyor hala."
Bir Ankara gazetesinde
çıktı bunlar,
üç sütun üstüne kapkara
haykıran puntolarla
bir Ankara gazetesinde,
fotoğrafı yanında
Amiral Vilyamson'un
66 santimetre karede gülüyor,
ağzı kulaklarında
Amerikan amirali.
Amerika bütçemize
120 milyon lira hibe etti
120 milyon lira
"Amerikan emperyalizminin
yarı sömürgesiyiz"

dedi Hikmet
"Nazım Hikmet vatan hainliğine
devam ediyor hala"
Evet, vatan hainiyim,
siz vatanperversiniz
siz yurtseversiniz
ben yurt hainiyim,
ben vatan hainiyim
Vatan çiftliklerinizse
kasalarınızın ve çek
defterlerinizin
içindekilerse vatan
vatan şose boylarında
gebermekse açlıktan
vatan soğukta it gibi titremek
ve sıtmadan
kıvranmaksa yazın
fabrikalarınızda al kanımızı
içmekse vatan
vatan tırnaklarıysa ağalarınızın
vatan, mızraklı ilmihalse,
vatan, polis copuysa
ödeneklerinizse,
maaşlarınızsa vatan
vatan Amerikan üsleri,
Amerikan bombası,
Amerikan donanması topuysa
vatan kurtulamamaksa
kokmuş karanlığınızdan
ben vatan hainiyim
Yazın üç sütun üstüne kapkara
haykıran puntolarla:
Nazım Hikmet vatan hainliğine
devam ediyor hala.

Vasiyet

Yoldaşlar, nasip olmazsa görmek
o günü
ölürsem kurtuluştan önce yani
alıp götürün
Anadolu'da bir köy mezarlığına
gömün beni

Hasan beyin vurdurduğu
ırgat Osman yatsın bir yanımda
ve çavdarın dibinde toprağa
çocuklayıp
kırkı çıkmadan ölen şehit Ayşe
öbür yanımda.

Traktörle türküler geçsin
alt başından mezarlığın
seher aydınlığında taze insan,
yanık benzin kokusu
tarlalar ortalamalı, kanallarda su
ne kuraklık, ne candarma
korkusu.

Biz bu türküleri
elbette işitecek değiliz
toprağın altında yatar upuzun
çürür kara dallar gibi ölüler
toprağın altında sağır, kör, dilsiz

Ama bu türküleri
söylemişim ben
daha onlar düzülmeden
duymuşum yanık
benzin kokusunu
traktörlerin resmi bile çizilmeden

Komşulara gelince
şehit Ayşe'yle ırgat Osman
çektiler büyük hasreti
sağlıklarında
belki farkında bile olmadan

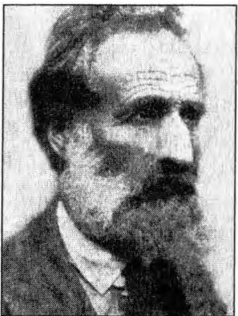
Yoldaşlar, ölürsem
o günden önce yani
öylece gibi de görünüyor
Anadolu'da bir köy mezarlığına
gömün beni
ve de uyarına gelirse
tepemde bir de çınar olursa
taş maş da istemez hani

Nazım Hikmet Ran. 1902'de Selanik'te doğdu. Siyasi faaliyetlerinden dolayı askeri okuldan atıldı. Edebiyatla özellikle de şiirle uğraşmaya başladı. İstanbul'un işgalinden sonra Kurtuluş Savaşı'na katılmak için arkadaşı Vala Nurettin ile birlikte Anadolu'ya geçti. Bolu'da bir süre öğretmenlik yaptı. O yıllarda Marksizmle tanıştı. SSCB'ye gitti. Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde öğrenim gördü. TKP'ye üye oldu. TKP'nin 2. Kongresi'nde Merkez Komite üyeliğine seçildi. Gıyabında Ankara İstiklal Mahkemesi tarafından 15 yıl kürek cezasına mahkum edildi. 1928'de Türkiye'ye

gizlice girerken tutuklandı. 1928'den sonra İstanbul'a yerleşti. Resimli Ay dergisinde yazı yazdı. Aynı zamanda şiir yazıyor ve ünü gitgide artıyordu. TKP içinde de faaliyetlerini sürdürdü. TKP merkeziyle çelişkiye düştü ve parti içinde muhalif bir hareket örgütledi. Bu girişimi nedeniyle partiden atıldı. Bu arada yazdığı şiirler nedeniyle sık sık yargı önüne çıkıyordu. 1932'de muhalif TKP'lilerle birlikte yakalandı ve dört yıl hapse mahkum edildi. 1933'te af kanunuyla çıktı. 1936'da tekrar tutuklandı bir yıl cezaevinde kaldı. Yargılama sonunda beraat etti. 1938'de Kara Harp Okulu öğrencileriyle girdiği bir ilişkinin hükümet tarafından gizli faaliyetmiş gibi yorumlanması nedeniyle tutuklandı. Donanma Davası olarak bilinen davadan dolayı 20 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Çankırı ve Bursa Cezaevinde yıllarca hapis kaldı. Hapiste yattığı yıllar Nazım Hikmet'i Türk şiirinin tartışılmaz "üstad"ı yaptı. 1950 affıyla serbest bırakıldıktan sonra SSCB'ye gitti. TKP yurtdışı ilişkilerinde görev aldı. 1963 yılının Haziran ayında Moskova'da öldü. Eserleri 29 cilt halinde bir araya getirildi. Ozan Hasan Hüseyin ardından "Haziran'da Ölmek Zor" dedi.

Nazım Hikmet'i kurtaralım. TKP'nin başlattığı ve bütün dünya solcularının da destek verdiği kampanya. Cezaevinde bulunan Nazım Hikmet'i kurtarmak için imza toplandı, toplantılar düzenlendi, kamuoyu oluşturuldu. Nazım Hikmet kendisi adına düzenlenen bu kampanyayı desteklemek için cezaevinde ölüm orucuna girdi.

Nazım Resmor. 1868 Erzurum doğumlu. Mülkiye mezunu. İlk BMM'de milletvekili oldu. Yeşil Ordu'nun BMM içindeki grubu Halk Zümresi içinde etkili bir isimdi. Meclis'te Mustafa Kemal'in adayına karşı İçişleri Bakanı seçildi. Ancak Mustafa Kemal'in tepkisi nedeniyle bu görevinde ancak 48 saat kalabildi. Yeşil Ordu ve THİF'in kurucuları arasında yer aldı. THİF'de bir süre başkanlık yaptı. Dokunulmazlığı Meclis tarafından kaldırıldı. Ankara İstiklal Mahkemesi tarafından 15 yıla mahkum edildi. Bir süre sonra serbest bırakıldı. THİF'i tekrar diriltmeye çalıştıysa da başarılı olamadı. 4 Temmuz 1935'te öldü.

Nazım Resmor

Ne Amerika Ne Rusya Bağımsız Türkiye. Aydınlık-TİKP taraftarlarınca atılan bir slogan. Bu slogan, 1970'li yıllarda Sovyetler Birliği'ni, Amerikan emperyalizmi kadar tehlikeli gören ve bu ülkeyi de emperyalist ilan eden çevrenin anti emperyalist çizgisini ifade ediyordu.

Necati Vardar. TKEP üyesi olduğu gerekçesiyle TCK'nın 146/1 Maddesi uyarınca İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından 7 Mayıs 1981 tarihinde verilen idam cezası 22 Eylül 1981'de Askeri Yargıtay Üçüncü Daire-si'nce onaylandı. 4 Mart 1982'de Danışma Meclisi'nde ölüm cezalarının yerine getirilmesine ilişkin kanun hiç tartışılmaksızın kabul edildi. Hüküm 1982 yılının 13 Mart gecesi Buca Cezaevinde saat 01.25 ile 03.05 saatleri arasında uygulandı. 21 Ekim 1960 İzmir Urla doğumlu. BMC fabrikasında işçi olarak çalışıyordu. Genç Emekçiler Birliği'nin örgütleyicilerindendi. Siyasal ve sendikal mücadelenin yanısıra gençlik mücadelesinde de yer alıyordu. Arkadaşları Seyit Konuk, İbrahim Ethem Coşkun'la birlikte idam edildi. Avukatı İbrahim İncal anlatıyor: *"Seyit, İbrahim, Necati henüz 22, 23 ve 24 yaşında üç genç insan. Cezaevinde olağanüstü bir gün yaşanıyor. Polis ve askerler cezaevinin etrafını sarmış durumdalar. Cezaevinde binlerce siyasi tutuklu 'Kahrolsun Faşizm, İdamlar Bizi Yıldıramaz' diye slogan atıyorlar. Sloganlar neredeyse tüm İzmir'de duyuluyor. Panzerler, askeri araçlar, gazeteciler cezaevinin kapısında bekleşiyorlar.*

Necati Vardar

O güne kadar İzmir'de görülmemiş olağanüstü bir hal yaşanıyordu. İzmir'de bir gecede üç idam yaşanıyor. Kendilerine idam gömleğinin giydirileceği, son diyeceklerinin sorulacağı küçük odaya alınıyorlar sırayla. Hakim yüzbaşı sabırsız. Ölüme yolladığı gençlerin çaresizliklerini, bitmişliklerini görmek istiyor. Ama beklediği olmuyor. Görevlilerin ellerinde dövüle dövüle getirilen Seyit Konuk 'Kahrolsun Faşizm. İdamlar bizi yıldıramaz. Bir gider bin geliriz' diye bağırıyor. Seyit'i susturmak mümkün değil. Avukatı Seyit'e çay verilmesini, kağıt kalem verilmesini istiyor. 'Çay yok' diyorlar. Avukatı ısrar ediyor 'son arzusunu yerine getirmek zorundasınız!' Yarım bardak buz gibi çay geliyor. Seyit son olarak ailesine mektup yazıyor: 'Türkiye halkının kurtuluşu için girdiğim mücadele mutlaka başarıya ulaşacaktır. Bizler bu mücadelede şehit olan ne ilk ne de son devrimciyiz. Bir gider bin geliriz. Kahrolsun faşizm.' Yazmış olduğu mektubun mutlaka ailesine ulaştırılmasını istiyor. İdam hükmü Seyit'in yüzüne okunmaya çalışılıyor. 'Şu şu nedenle derken' Seyit buna karşı çıkıyor 'beni asmakla bir yere varamazsınız' diyor. Hakim'in son dakikalarını yaşamakta olan bu insana gösterdiği tepki unutulur gibi değil. 'Kapatın şunun ağzını, susturun şunu' diye avazı çıktığı kadar bağırıyor. Seyit yine slogan atmaya başlıyor. Askerler ağzını kapatmaya ve darağacına doğru sürüklemeye başlıyorlar. Seyit, askerlerden kurtulup darağacına dimdik gitmek istiyor. İp boynuna geçirildiğinde Seyit hala slogan atmaya devam ediyor:' Kahrolsun faşizm. Bir gider bin geliriz.' Ve celladın ayağının altındaki sandalyeyi almasına fırsat vermeden kendisini boşluğa bırakıyor. Necati ve İbrahim'in ölüme gidişleri adeta kahrediyor idamcıları. Dimdik, kararlı ve haykıra haykıra gidiyorlar sehpaya. Ölen onlar değil sanki. Onların kararlı ve ölüme koşarak gitmeleri infaz savcısı Çetin beyi daha da etkiliyor. Artık sessizce değil ağlaması. Gözyaşlarını görmemek mümkün değil. Fakat ölülerden bile korkuyor infazcılar, hatta onların son mektuplarından korkuyorlar. Hapishane yönetimi yazılanları kontrol etmek için avukattan mektupları istiyor. O anın şokuyla gayri ihtiyari veriyor avukat. Ve bu üç insanın ailelerine yazdıkları son mektuplarını imha ediyorlar. Biri sendikacı ikisi işçi üç insan Buca Kapalı Bölge Cezaevinde hayata veda ediyorlar." Arkadaşları Ozan Öncü peşlerinden şiirlerini yazıyor.

Konuk'la ayrı siyasetlerdendik
Ama hemşeriydik
Bir saatlik havalandırmada
Birlikte volta atardık
Gezden, gözden, arpacıktan
Selam almış, selam vermiş
Kurt düşmüş yaralarına da
Bir anacığına
mektup yollamamış

Komün başkanı seçtiğimiz
İbrahim saz çalardı
Elinde mavzeri saz
Dilinde kırık bir sözcük
yavuklusu
Mahpusta durulmayanlardandı
Bunca yıldan sonra
Hala aynı coşkuyla
Söylüyorsam "leylim leylim"i
Bir yanımın İbrahim'le
Parça parça dökülmesindendir

İnce bir çocuktu Necati
Daha yüzüne jilet(!) değmemişti
Bazı anlar kabaran öfkesi
Kırıp geçirirdi herkesi
O'nun için en büyük hüzün
Mit'ten eniştesini
temizleyememekti

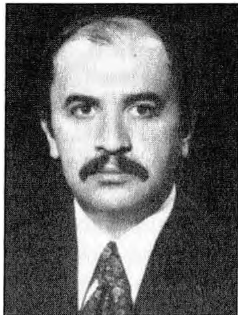
Rezil bir alaca karanlıkta
Pantolonlarını,
gömleklerini bırakarak
Kalemlerini,
kağıtlarını bırakarak
Dostlarını,
düşmanlarını bırakarak
Gözyaşlarını,
sevinçlerini bırakarak
Gençliklerini,
sevdalarını bırakarak
Silahlarını,
savaşlarını bırakarak
Aynı yoldan dimdik gittiler

Her ölen pişman ölmez
Sıcak selamını
bırakır dostlarına
Deli poyraz öfkesini
Temiz adlarını bırakır

Ne olacak bu memleketin hali. Solcuların 1990'lı yıllarda sık sık sordukları soru. Solcular uzun yıllardan sonra, 'ne olacak bizim halimiz'den kurtulup, 'ne olacak bu memleketin hali' diyerek daha geniş yelpazeli politika yapacaklarını hissettirdiler. ÖDP'nin ana bileşenlerinden birisi olan GBK girişiminin hareket noktalarından birisi de bu soru oldu.

Necdet Adalı

Necdet Adalı. Altındağlı Necdet. Kurtuluşçu Necdet. Altındağ'da kahvehane taradığı iddiası ile bir ihbar sonucu 8 Ağustos 1977 tarihinde gözaltına alındı. Gözaltına alındığında 17 yaşındaydı. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinde yargılama başladı. Mahkeme 2 Ekim 1979'da idam kararı verdi. Askeri Yargıtay 2. Dairesi bu kararı 16 Temmuz 1980 tarihinde onayladı. TBMM, ardından da MGK aynı yönde onay verdi. 7 Ekim'i 8 Ekim'e bağlayan gece Necdet Adalı Mamak Cezaevinden alınıp Ankara Merkez Kapalı Cezaevine götürüldü. Avukatların infazın ertelenmesi yolundaki talepleri muhatap bulamadı. Avukatı Mehdi Bektaş anlatıyor: *"İnfaz gecesi saat 02.00 sıralarında bir askeri araç bizi Merkez Kapalı Cezaevine götürdü. Orada bizi bir odaya aldılar. Daha sonra da cezaevi müdürünün odasına götürüldük. Necdet de odadaydı. Ondan başka infaz savcısı, kararı veren mahkemenin iki üyesi, bir de doktor vardı. Burada Necdet ailesine mektup yazıp yazamayacağını sordu. Kabul edilmesi üzerine yazmaya başladı. İnfaz savcısı acelesi varmış gibi durmadan saatine bakıyor, odada tedirgin tedirgin dolaşıyordu. Necdet'se çok sakindi, sanki ölüme değil gezmeye gidiyordu. Onun sakin hali savcının sinirlerine dokunmuş olmalı ki Necdet'e dönüp 'biraz çabuk ol, zamanımız dar' dedi. Necdet gülümseyerek 'tabi elbette' diyerek yazmasını sürdürdü. Mektubunu bitirdi, katlayıp zarfa koydu, üzerine babasının adını yazdı. İnfaz savcısı 'bana' ver dedi. Mektubu ona verdi. Adet olduğu üzere hakkında verilen kararın özeti okundu. Sonra tuvalete gitmek istediğini söyledi. Tuvalet dönüşünde yakasız beyaz idam gömleğini giydirdiler. Koluna kelepçe takacakları sırada kolundaki saati çıkarıp babasına verilmesini istedi. Cebinde 185 lira para vardı, çıkarıp onu da verdi. Kelepçe bileklerine takıldıktan sonra infaz gömleğinin üst düğmesinin açılmasını isteyip 'hiç de güzel olmamış' dedi. Vedalaştık. Sehpaya doğru yürüdü. Orada bir masa, üzerinde de bir sandalye vardı. Masaya, masadan da sandalyenin üzerine çıktı. Saat 03.40 sıralarıydı. Cellat çok sarhoştu. İpi Necdet'in boynuna geçirmeye çalışırken o bir boyun hareketiyle kafasını ilmiğin içerisine soktu. Etrafına şöyle bir bakındıktan sonra karanlığa karşı haykırdı: 'Kahrolsun Sömürgecilik, Yaşasın anti emperyalist, anti oligarşik halk devrimi.' Aynı sözleri yineledi. Bu arada cellat sandalyeyi çekti. Boyu uzundu Necdet'in, ayakları masanın üzerine kadar geldi. Cellat ne yapacağını şaşırmıştı. Necdet kendi çabasıyla ayaklarını masanın üzerinde sürüyerek boşluğa getirdi. Cellat da koşup masayı çekti. 20 dakika askıda kaldı. Boşlukta öylece durdu. Sonra doktor muayene etti. 'İndirebilirsiniz' dedi. ve indirdiler."* Necdet'in son mektubundan: *"Sevgili Anneciğim ve Babacığım, Sizleri ve ezilenler uğruna verilen mücadeleyi erken bıraktığım için üzgünüm. Ama bundan ve içinde bulunduğum durumdan dolayı hiçbir zaman pişmanlık duymadım. Ve şu kısa yaşamım içerisinde hiçbir şahsi çıkar gözetmeden, ezilenler uğruna verilen mücadelede yerimi almaya çalıştım. Bundan dolayı gurur duyuyorum. Hakim sınıfların göstermek istediği gibi bizler hiçbir zaman savunmasız insanlara karşı katliam girişiminde bulunmadık. Fakat onların bizi böyle göstermeleri, faşistlerle aynı kefeye koyarak cezalandırmaları bizim kişiliğimizde ezilenler mücadelesine yapılan bir saldırıdır. Anneciğim, babacığım, yukarıda da sizlere kısaca bahsettiğim gibi hiçbir pişmanlık ve üzüntü duymuyorum. Sizlerin de ezilenler uğruna verilen mücadelede katledilişimden dolayı üzülmemenizi ve bundan gurur duymanızı bekliyorum. Ağabeylerime ve ablalarıma da yazmak isterdim. Fakat buna olanak yok. Kendilerine çok selamlar. Burada satırlarına son verirken hürmetle ellerinizden öperim. Arkadaşlara selam. Hoşçakalın."*

Necdet Bulut

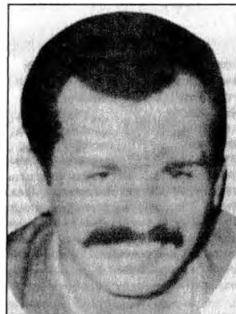
Necdet Bulut. Karadeniz Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden. Doçent Necdet Bulut 26 Kasım 1978 tarihinde, yanında eşi ve çocuğu olduğu halde faşistler tarafından pusuya düşürülerek öldürüldü.

Necdet Güçlü. Doktor. 13 Nisan 1970 tarihinde Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni basan faşistler tarafından öldürüldü. Aynı olayda Türk Tabipler Birliği eski Genel Başkanı Selim Ölçer de kaçırıldı. Olaya adı karışanlar 1999 seçimlerinde MHP'den milletvekili seçildiler. Antalya milletvekili Ali Güngör, Necdet Güçlü'nün öldürülmesinden dolayı 12 yıl hapis cezasına çarptırılırken, Sağlık Bakanı Osman Durmuş'un dosyası yakalanıp mahkemeye getirilemediği için kapatıldı.

Necdet Erdoğan Bozkurt. 1954 doğumlu. Ankara'da gençlik mücadelesi içinde öne çıktı. Devrimci Yol hareketinde önemli görevler üstlendi. Bir süre Ankara Dev-Genç Başkanlığı yaptı. Devrimci Yol tarafından İskenderun'a görevli olarak gönderildi. 1978 yılında gözaltına alındı. İskenderun'da bir karakolda gördüğü işkenceler sonucunda öldürüldü. Polis, kaçarken dur ihtarına uymadığı için öldürüldüğü şeklinde bir açıklama yaptı. Devrimci Yol hareketi onun için büyük bir protesto kampanyası açtı. İskenderun'da işkence gördüğü karakol olaydan kısa bir süre sonra Devrimci Yol militanları tarafından basıldı. İçerde bulunan polis memurları öldürüldü.

İskenderun'dur burası
El değmeyin sızlar yarası
Ağlar mı yiğit anası
Ölmez Necdet Bozkurt ölmez

Necmettin Giritlioğlu. 1944'te Ankara'da doğdu. Bir süre tiyatroyla uğraştı. 1967'de Ereğli Demir Çelik İşletmesi'nde işçi olarak çalışmaya başladı. TİP'e üye oldu. Çalıştığı işyerinde işçilerin Türk-İş'ten ayrılıp DİSK'e geçmelerinde etkili oldu. Hemen hemen bütün işçi eylemlerinde en ön saflardaydı. Defalarca gözaltına alındı. Yapı İşleri Sendikası'nda çalışmaya başladı. Mahir Çayan ve arkadaşlarıyla tanıştı ve onların siyasal değerlendirmelerinden etkilendi. Önce YİS Ankara Şube Başkanlığı'na ardından da Genel Başkanlığa seçildi. 1970 yılında, YİS'in Aliağa Rafinerisi'nde başlattığı grev sırasında, grevi kırmak için gelen Sovyet teknisyenleri içeri almayan işçilerle, teknisyenleri taşıyan aracın şoförü arasında çıkan kavgada, şoförün tabancasından çıkan kurşunlarla öldürüldü.

Necmettin Giritlioğlu

Necmi Demir. 1946 doğumlu. 1963 yılında TİP'e girdi. 1969 yılında Dev-Genç İstanbul Bölge Yürütme Kurulu'nda sendikalar sorumlusu olarak çalıştı. 12 Mart döneminde açılan THKP-C davasında yargılandı. Ömür boyu hapse mahkum oldu. Sekiz yıl cezaevinde kaldı. 1970'lerin başında Halkın Yolu grubunun önder kadroları arasında yer aldı. 1970'lerin ikinci yarısında Halkın Yolu'ndan bir grup arkadaşıyla ayrılıp TİKP'ye katıldı. 12 Eylül'de yurtdışına çıktı. Dönüşünde BSP'de politikaya devam etti. ÖDP kurucuları arasında yer aldı. ÖDP Parti Meclisi üyeliğine seçildi.

Nerede hareket orada bereket. Tabii ki bir atasözü. 1968 yılında solun lügatına dahil oldu. Daha sonraki yıllarda bu anlayış bir yanlışlığı ifade etse de ilk kullanıldığında doğru bir noktaya işaret ediyordu. Türkiye solunun gündemine, Mihri Belli'nin 1968 Haziran ayında İstanbul Üniversitesi'nde yaşanan boykot ve işgalleri değerlendirdiği yazısıyla girdi. Mihri Belli, gençlik eylemlerini eleştirenlere sert yanıt verdiği yazısının bitişinde görüşlerini şöyle açıklıyordu: *"İlerici odur ki, devrimci odur ki, sosyalist odur ki, kafasında küçük hesaplar, küçük çıkarlar olduğu halde keskin sosyalist görünerek gençli-*

ğin eylemine katılmamak için, onu baltalamak için her türlü bahaneler icat eden düzenbazın maskesini düşürmede kusur etmez ve tam bir disiplin içinde, hareketin ön safında yerini alır, geceyarıları fakülte kapısında nöbetini bekler. Atalarımızın öğüdünden ayrılmayalım: Nerede hareket, orada bereket."

Netekim. 1980 askeri darbesinin lideri Kenan Evren'e ait bir sözcük. Olur olmaz yerde kullanılan bir kurtarıcı söz. Çünkü Evren konuşma özrünü iki lafın başında kullandığı "Netekim"le örtmeye çalışırdı. Bu kadar sık kullanılan sözcük zamanla bir Kenan Evren klasiği haline geldi ve mizah yazarlarına malzeme oldu. Limon dergisinde Mustafa Kamil Zorti imzalı Netekim köşesi yayınlanıyordu. Bu yazılar deha sonra kitaplaştırıldı. Mustafa Kamil Zorti'nin "Fatsa Örneği" başlıklı yazısından: *"12 Eylül'den evvel memleket parsel parsel elden gidiyordu. Her örgütün bir mahallesi, bir semti vardı. Hatta Fatsa gibi koskoca bir kasaba bile işgal edilmişti. Ve bu işgal, belediye başkanı terzi Fikri lakabıyla anılan biri tarafından, meşru bir makam kisvesi altında resmen yürütülüyordu. Evet bunları yaptılar. Evet, bataklıkları, çamurlu yolları kuruttular! Çünkü, yarın vakti gelince kuzeyden gelecek uçaklar inecek düz bir yer bulabilsin. Bu örgütün en çok övündüğü şey de, faaliyette bulunduğu her yerde halktan her çeşit insanı hain emellerine alet etmiş oluşudur. En çok taraftar bizdedir derler! Bu da yalan! En çok taraftar bizdedir. Netekim boşuna denmemiştir, her çocuk Fenerli doğar diye. Zaten çoluk çocuğu, cahil kadınları, ihtiyarları, memurları, işçileri, köylüleri, esnafı, şunu, bunu, daha da var, saymayacam, onları herkes kandırır! Beni kandırsana! Vehbi Koç'u kandırsana. Bu hususu burada bağlamadan evvel, sizlere, son bir nasihatım olacak. Sizler, teyelleriniz çürük olsun, icabında kumaştan çalın, icabında diktiğiniz elbiselerde varsın pot olsun, yakası paçası yamuk olsun, amma zinhar Terzi Fikri olmaya heves ve tevessul etmeyin sevgili terziler. Terzi Fikri değil, tüccar terzi olun. Para o işte var netekim.."*

Nevşehir olayları. 17-18 Haziran 1980'de Nevşehir'de çıkan olaylar. CHP Nevşehir İl Başkanı Zeki Tekinel'in öldürülmesi üzerine düzenlenen cenaze törenine katılan CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, CHP milletvekilleri ve halkın üzerine faşistler tarafından yaylım ateşi açıldı. Ateş sonucunda ikisi milletvekili onlarca yurttaş yaralandı. Ecevit vilayet konağına sığınmak zorunda kaldı. Faşist militanlar iki gün boyunca kentte terör estirdiler. 1997 yılında, Nevşehir'in o günlerde kamuoyunun dikkatini çeken gerginliğinin nedeni iyice günışığına çıktı. Nevşehir, 1970'li yıllarda pek çok katliama karışmış faşist çetelerin uğrak yeriydi. Arandıkları dönemde Nevşehir'de saklanıyorlar ya da yurtdışına kaçmak için Nevşehir Emniyetinden sahte isimle pasaport alıyorlardı. Susurluk kazasıyla ortaya çıkan kilit isimlerden özel hareket timi şefi İbrahim Şahin de o yıllarda Nevşehir'de komser rütbesiyle görev yapıyordu.

Nevzat Çelik. 1960 doğumlu. Genç yaşında cezaevine girdi. Devrimci Sol davasından idamla yargılandı. Cezaevi yıllarında şiirle tanıştı. Türk şiirine, "cezaevi şiiri" kavramının yerleşmesine yol açtı. 12 Eylül sonrası şiirleriyle, cezaevi gerçeğine ışık tuttu. Şiirlerini genç ömrüyle, annesiyle, dostlarıyla ördü. Ölmek duygusunu işledi. "ne garip duygu şu ölmek/öptüğüm kızlar geliyor aklıma/bir açıklaması vardır elbet/giderken darağacına.." Pek çok şiiri bestelendi. "Şafak Türküsü" isimli şiirinin Ahmet Kaya tarafından bestelenmesi onun popüler olmasını sağladı. Kitapları yok sattı. Cezaevi sonrası yayınladığı şiir kitapları, şiirinde yeni bir dönemin başladığının habercisi olsa da, etkileri ilk kitapları kadar güçlü olmadı. Türk şiirinde kendisine önemli bir yer edindi. 1999 seçimlerinde ÖDP'den milletvekili adayı oldu ama seçilemedi. Genç kuşak şairler arasında sayılıyor. *Şafak Türküsü, Müebbet Türküsü, Suda Seken Hayat* kitapları arasında sayılabilir.

Gül diyorum
yoksul acıların gölgesinde
güllerin solgun istemiyorum
ay diyorum sonra
ay n'olur

bir vaktinde gecenin
yaraların açsın istemiyorum
Hangi sevda vurmuş seni
hangi delikanlı
gönlüne salvo bakışlarla
soramam
zeytin karası gözlerini
yoluma yatırma
dayanamam

Nihat Akseymen. Bkz. R. Yürükoğlu.

Nihat Behram. 1946 Kars doğumlu. Şair. Gazetecilik Yüksek Okulu'nda okurken 12 Mart günlerinde tutuklandı. Birbuçuk sene cezaevinde kaldı. *Hayatımız Üzerine Şiirler, Fırtınayla Borayla Denenmiş Arkadaşlıklar, Hayatı Tutuşturan Acılar, Savrulmuş Bir Ömrün Günlerinden* isimli kitapları bulunuyor.

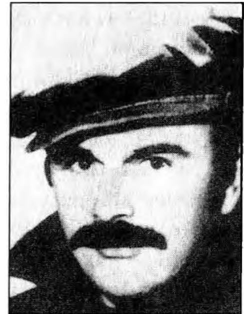
Ve en uysal
en cıvıl anlarında bir güzelliğin
birden azıveren aynı sızı
içimdeki eziklik
neden böyle mahmurdur?
Kanatları
hafifçe uçarı
kıvrım kıvrım hareli
ve yaslı
yorgun
uzaklara doğru bir yolculuk
öncesi
bir şiir ki
yüreğimden koparılıp
karalanmış bir andır
dökülür dudağıma
usulcana yarası
Yoksa bir şarkıda ansızın
umulmaz bir dokunaklığa
dönüşen çığlık
ıssız yollardayken
yabanı olduğum bir şehrin
içimde huysuzcana titreşen
titreşip zehirleşen bu duman
nasıl dağılır?
Yeşil! Neden bu kadar güzelsin?
Ya sen ateşböceği
gecelerin ışıldağı
bağrının mıknatısı
gündüzleri nerelerde bilenir?
Kırgın gül! Gözyaşları
dokusu mudur solgunluğun?
Rüzgar! Rüzgarım benim!
Neden ağlıyorsun arasında
dalların?
Zaman değil zaman değil
zaman değil
ömrümüzdür geçen

Nihat Erim. 12 Mart döneminin başbakanı. 12 Mart dönemi, ilericilerin, devrimcilerin büyük bir baskı altına alındığı, yazarların işkencelerden geçirildiği, Denizlerin darağaçlarında, Mahirlerin, İboların dağbaşlarında katledildiği bir dönemdi. Ünlü balyoz hareketinin başbakanı olarak ün yaptı. Aktif siyasetten çekildiği dönemde, 1980 yılında Devrimci Sol tarafından öldürüldü. Erim türküsü 1970'li yıllarda oldukça ünlüydü.

Erim erim eriyesin
sürüm sürüm sürünesin
halktan gelmiş idi inan
yesin seni yılan çayan
erim erim eriyesin
sürüm sürüm sürünesin

Nihat Sargın. 1926'da İstanbul'da doğdu. Göğüs hastalıkları uzmanı. 1962'de TİP'e katıldı. İlk kongrede Genel Sekreter yardımcısı, 1966'da da Genel Sekreter seçildi. 12 Mart'tan sonra yargılandı. 1975'te ikinci TİP'in kurucuları arasında yer aldı. TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu ile birlikte TBKP'yi kurdu ve Türkiye'ye geri döndü. TBKP'nin ilk kongresinde Genel Başkanlığa getirildi. TBKP kapatıldıktan sonra aktif siyaseten uzak durdu.

Nihat Yılmaz. THKP-C'nin önder kadrolarından. Alınan karar uyarınca bir grup arkadaşıyla Karadeniz kırsal bölgesine geçti. Ünye'de üç İngiliz teknisyenin kaçırılma eylemine katıldı. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de öldürüldü.

Nihat Yılmaz

Niksar olayları. 1977 yılında artan faşist saldırılardan Ecevit ve CHP'liler de nasibini aldı. Faşistler güçlü oldukları yerlerde Ecevit'in mitinglerine saldırdılar. Bunlardan birisi de Tokat'ın Niksar ilçesinde yaşandı. CHP'nin mitingi öncesi ilçede terör estiren faşistler, Ecevit'i taşıyan seçim otobüsüne ve beraberindeki konvoya taşlı-sopalı bir saldırı düzenlediler. Otobüsün camlarını kırıp, silahla taradılar. Olaylarda çok sayıda vatandaş yaralandı.

Niyazi Akıncıoğlu. 1916 Kırklareli doğumlu. İstanbul Üniversitesi mezunu. Avukat. Şair. Gençlik yıllarında sağ akımlardan etkilendi. İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması düşüncelerinde değişikliklere yol açtı. Anti faşist saflarda yer aldı ve toplumcu düşünceye yöneldi. TKP'yi övdüğü gerekçesiyle 20 ay hapis yattı. 1979 yılında öldü.

Selamın geçiyor besbelli
Yeşerdi telgraf direkleri
Seneler sonrası, ormanından ayrı
Bir sevinçtir, aldı kırlangıçları
Rasgele öpüştüler
Düşünmeden günahı, öbür dünyayı
Ben deli-divane olsam
Çok mu görülür

Niyazi Aydın. 1950 Tunceli doğumlu. Devrimci mücadeleye 1970'li yıllarda yüksek öğrenim görmek için geldiği İstanbul'da atıldı. Bir süre İYÖKD'de yöneticilik yaptı. Devrimci Sol'un oluşumunda önemli görevler üstlendi. Devrimci Sol içinde Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı illerden sorumlu olarak çalıştı. 12 Eylül'den sonra Devrimci Sol Merkez Komite üyeliğine getirildi. 1981 yılında yakalandı. 1985'te tahliye oldu. Devrimci Sol'un yeniden toparlanma faaliyetine katıldı. Merkez Komite üyeliğine yeniden seçildi. 12 Temmuz 1991 günü İstanbul'da öldürüldü.

Niyazi Ağırnaslı. 1917 Kayseri doğumlu. Hukukçu. 1961'de Ankara senatörü seçildi, 1963'te TİP'e girdi. TİP Ankara il Başkanı oldu. Devrimci Avukatlar Derneği ve Çağdaş Hukukçular Derneği'nin kuruluşunda yer aldı. Bu derneklerin başkanlığında bulundu. Sıkıyönetim mahkemelerinde bir çok siyasi davada avukat olarak görev aldı. 1987'de öldü.

Nizamettin Orhangazi. 1957 doğumlu. Ortadoğu Amme İdaresi Sevk ve İdarecilik Yüksek Okulu öğrencisi. Ankara öğrenci gençliğin mücadelesinde aktif bir biçimde yer aldı. Devrimci Yol hareketinden Dursun Karataş ve arkadaşlarının kopması, hareketin İstanbul kanadında bir zayıflamaya neden oldu. Nizamettin Orhangazi Devrimci Yol ilişkilerini toparlama göreviyle İstanbul'a gönderildi. 11 Eylül 1978 tarihinde Gültepe'de faşistlerle girdiği bir çatışma sırasında öldürüldü. Kendisine ateş eden faşisti vurduğu rivayet olundu. Öldüğünde 21 yaşındaydı. Ardından şiiri yazıldı.

Sen yiğidim aslanım
21 yaşındaki büyük adam
Ölümsüz Nizam
Başına ne zaman
yıkılacağını
bilmediği
Bir tek gözlü gecekondusunda
Ardından ağıtlar yaktı
Gültepe halkı
Nasıl da sevmişlerdi seni
Nasıl da kendilerinden
bellemişlerdi
Nasıl kaçmışlardı
Boyunları köpek kolyeli faşistler
Yaşıyor yaşayacaksın
Nizam yoldaş
Kavgan burda durmayacak
Silahın yerde kalmayacak

Nokta operasyonu. MC hükümetinin artan faşist saldırılar karşısında oluşan tepkileri gidermek ve gündem değiştirmek için Fatsa'ya 12 Temmuz 1980 tarihinde düzenlediği operasyonun ismi. Fatsa'da devrimci bir adayın belediye başkanı seçilmesiyle başlayan süreçte özellikle sağ basın, bu küçük ilçeyi hedef gösterdi. Fatsa'nın kurtarılmış bölge olduğu, pasaportsuz girilemediği yalanı yayıldı. Zamanın Başbakanı Demirel'in ünlü sözü "Çorum'u bırak, Fatsa'ya bak" sağ

basının yayınlarıyla güçlendirildi. "Fatsa'nın vatan topraklarına katılma zamanı gelmişti." 12 Temmuz günü bir mekanize piyade taburu, üç jandarma komando birliği, il alay komutanlığı takviye birlikleri, Ordu emniyet müdürlüğü ekipleri ve zırhlı araçlar eşliğinde devlet Fatsa'ya adeta çıkartma yaptı. Güvenlik güçlerine karşı herhangi bir direniş yapılmıyor ve çıkartma sakin geçiyordu. Güvenlik güçlerinin yanında maskeli kimi şahıslar dikkat çekti. Bunlar MHP'li militanlardı. Maskeli şahıslar güvenlik güçlerine evleri gösteriyor ve operasyonlara katılıyorlardı. Nokta operasyonunun devam ettiği sırada sekiz Fatsalı faşistlerce öldürüldü. İlçede yapılan arama ve tarama sonucunda 16 tabanca ele geçirildiği açıklandı. Aralarında Fatsa Belediye başkanı Fikri Sönmez'in de bulunduğu 400 kişi gözaltına alındı. Sağ basının onca yayınına karşı hükümetin Fatsa operasyonu tam bir fiyasko ile sonuçlanıyordu. Onların beklentisi büyük bir çatışmanın çıkması ve ülkenin diğer yerlerinde gerçekleştirilen faşist katliamların unutulmasıydı.

Nuray Erenler. 12 Mart sonrası çıkan olaylarda güvenlik güçlerinin ateş etmesi sonucu öldürülen ilk kız öğrenci. Erenler, 14 Ocak 1976 tarihinde Şükrü Bulut'un cenazesi sırasında çıkan olaylar sırasında öldürüldü.

Nurettin Soyer. Ankara Sıkıyönetim Başsavcısı. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından açılan pek çok toplu davanın iddianamesini hazırladı. Uğur Mumcu'ya yaptığı açıklamalarda sıkıyönetim mahkemelerinin bağımsız olmadığını savundu.

Nurhak. THKO'nun aldığı karar uyarınca, Malatya kırsal alanında gerilla oluşturmak ve eylem yapmak için biraraya gelen grup, 31 Mayıs 1971'de Malatya Kürecik'te bulunan ABD üssünü tahrip etmek için yola çıktı. Mola verdikleri yer Adıyaman'ın Gölbaşı ilçesine bağlı İnekli köyüydü. Köylüler, grubu eşkiya zannederek jandarmaya ihbar ettiler. Jandarma grubu çembere aldı ve çatışma başladı. Sinan Cemgil, Kadir Manga, Alpaslan Özdoğan öldürüldü. Mustafa Yalçıner ağır yaralı ele geçti. Ahmet Erdoğan ve Metin Güngörmüş kaçmayıp yakalandı. Hacı Tonak kaçamadı. Nurhak'ı Mustafa Yalçıner anlatıyor: *"Az meyilli bir yayı andıran nispeten düz bir çizgi halinde diziliydik. Aramızda dört-beş metre mesafe vardı her birimizin. Bağırarak yoldaşça helalleşildi. Artık olduğumuz yerde çakılıp kalmıştık. Yan yana gelip sarılıp öpüşmek bile mümkün değildi. Tam siper ateşe başladık. Cephaneye tedbirli kullanmaktan da vazgeçtik. Çatışmaya başlayalı birbuçuk saati geçmişti. Dört bir yandan gelen kurşunlara karşı korunmada çok zorluk çekiyorduk artık. Ve ilk Kadir vuruldu. Göğsünden. Ölümcüldü yara. Yarım dakika kadar sonra Kadir Manga yoldaş devrimin sayısız şehitleri arasındaydı. Peş peşe geldi ölüm. Yaralanan Kadir'e doğru hamle ederken siperlenmeyi boşvermiştik. Ve Alpaslan vuruldu. İki-üç kurşun yarası almış olsa gerek, hemen can verdi Alpaslan yoldaş. Son Sinan yoldaş kalmıştı. Bacağı ve omzu kanıyordu. Yarı ayakta, kuru bir ağaca siper almıştı. Otomatikle kesik kesik tarıyordu. Üç-beş dakika önce bir bomba attıktan sonra yarı ayağa kalkmış ve ağaca siperlenmişti. Ama dört bir yandan, özellikle de iki yandan gelen kurşun yağmuru karşısında yetersiz kaldı. Son uzun bir taramadan sonra Sinan yoldaşın silahı sustu."*

Nurhak Ağıdı

Dörtbir yana haber salsam
Öldü desem inanır mı
Dağlar bana geri verin
Kadirimi Sinanımı

Jandarma kurşunu çaldı
Canımı tenimden aldı
Nurhak'a abide kaldı
Dağlar aldı selamımı

Nurhak sana güneş doğmaz
Uçan kuşlar yuva kurmaz
Dökülen kan yerde kalmaz
Soracağız hesabını

Böyle kalır sanma devran
Yola devam eder kervan
Öldü Sinan doğdu Taylan
Omuzladı silahını

Nüfuz alanı. Sosyal emperyalizm tartışmalarının solu yakıp kavurduğu günlerden bir süre sonra Sovyet orduları, karşı devrim hareketini bastırmak amacıyla Afganistan'a girdi. Afganistan'ın işgal edilmesi SSCB'ye sosyal emperyalist diyen grupları şaşırtmadı; Sovyet yanlısı gruplar ise her zamanki gibi işgali destekledi. Ama, Sovyetler'e revizyonist diyen gruplar bir parça paniklediler. İşgali nasıl değerlendireceklerdi? Bunlar arasında en cesaretli değerlendirmeyi Devrimci Yol dergisi yaptı. Devrimci Yol'un yaptığı değerlendirme, sosyal emperyalizm teorisini savunan grupları sevindirdi. Çünkü Devrimci Yol, emperyalist ülkelerin bir özelliğinden yani nüfuz alanını korumaktan söz ediyordu. *"SSCB, Afganistan'a askeri müdahaleyi, Afganistan'ın kendi nüfuz alanından çıkıp ABD nüfuz alanına girmesi tehlikesini gördüğü için yapmıştır. Müdahale, Afgan halkları ve Afganistan toprakları üzerindeki SSCB ile ABD nüfuz alanı çatışmasının bir sonucudur."*

O

O duvar o duvarınız /vız gelir bize vız. Nazım Hikmet'in ünlü şiirinden bir dize. Devrimci Gençlik dergisi yazıişleri müdürü Taner Akçam ve bir grup arkadaşı Ankara Merkez Kapalı Cezaevinden kaçarken, deldikleri duvara "O duvar o duvarınız/vız gelir bize vız" dizesini yazdılar.

ODTÜ 201, 202 no'lu oda. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının Ekim 1970-Mart 1971 tarihleri arasında ODTÜ 1. yurdunda kullandıkları oda. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan'ın siyasi hareketlerini organize etmeye çalıştıkları dönemde bu odalarda yatıp kalkıyorlardı. Sıkıyönetim savcılığı bu odaların "karargah olarak" kullanıldığı iddiasında bulunuyordu. Bu odaların "aşk yuvası" olduğu da savcılığın bir başka iddiasıydı.

ODTÜ boykotları. 1970'li yıllarda ODTÜ iki önemli öğrenci boykotuna sahne oldu. Birinci boykot Nisan 1975'te başladı ve altı ay sürdü. Öğrenciler yurt ücretlerinin artırılmasını protesto için boykota başlamışlardı. Boykotun amacı, öğrenim sisteminin değiştirilmesi ve 12 Mart sonrası üniversiteye yerleştirilen jandarmanın okul dışına çıkartılması hedefleriyle genişletildi. Boykota çok geniş bir katılım sağlandı. Öğrencilerin talepleri doğrultusunda geniş bir kamuoyu desteği alındı. Birinci boykotun en önemli kazanımı ODTÜ-DER'in ÖTK'ya dönüşmesi oldu. İkinci boykot ise Şubat 1977'de başladı ve dokuz ay sürdü. İkinci boykot hem katılım hem kamuoyu desteği hem de siyasal sonuçları açısından birincisinden çok daha görkemliydi.

ODTÜ Öğrenci Birliği. Türkiye'deki anti emperyalist gösterilerde adı öne çıkan dernek. Dev-Güç içinde yer aldı. Mustafa Kemal yürüyüşüne katıldı. 1969 yılında AP hükümeti tarafından kapatıldı.

ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü. 1965 yılında kuruldu. Okulda anti emperyalist gösterilerde başı çekti. Kommer'in arabasının yakılma eylemini örgütledi. Dev-Genç'in kuruluşuna önemli katkılar sağladı. ODTÜ-SFK'da bir araya gelen öğrenciler daha sonra THKP-C, THKO'da önder pozisyon aldılar. Bu açıdan Türk solunun önemli kilometre taşlarından birisi sayılabilir. Taylan Özgür, Sinan Cemgil, Ertuğrul Kürkçü, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan, Ulaş Bardakçı, İrfan Uçar, Münir Ramazan Aktolga ODTÜ SFK içinde aktif olarak görev aldılar. Sinan Cemgil ve Ertuğrul Kürkçü derneğin başkanlığını yaptılar. Dev-Genç'in ilk genel başkanlığına da bir ODTÜ-SFK'lı Ertuğrul Kürkçü getiriliyordu.

ODTÜ-DER. 1975'in Şubat ayında kuruldu. ÖTK'nın temelleri bu dernek çalışmaları sırasında atıldı. Birinci boykot olarak bilinen dönemde ODTÜ-Der vardı. İlk yönetim kurulu üyeleri şu isimlerden oluşuyordu. Saffet Atıcı, Selçuk Ünlü, Şerafettin Şahin, Taner Akçam, Zadik Bal, Mehmet Ali Yılmaz, Melih Pekdemir.

ODTÜ stadyumu. 68 öğrenci örgütlülüğünün ana damarlarından birisi de ODTÜ'ydü. Okul içinde bulunan stadyum ise coşkulu kitle gösterilerine sahne oluyordu. Gençliği sarıp sarmalayan devrim ateşi duvarlara

resmediliyordu. Tribünlere, kimya bölümü öğrencilerinin özel olarak hazırladığı bir boya ile "Devrim" sözcüğü yazıldı. Bir daha da "Devrim"i silip yok etmek mümkün olmadı.

Oğuzhan Müftüoğlu. 1944 Anamur doğumlu. Hukukçu. 1969-70 yıllarında Dev-Genç Merkez Yürütme Kurulu üyeliği yaptı. 12 Mart döneminde açılan THKP-C ve Dev-Genç davalarında yargılandı. 70'li yıllarda Devrimci Gençlik ve Devrimci Yol dergilerinde yazı kurulunda görev yaptı. 12 Eylül sonrasında açılan Devrimci Yol merkez davasında bir numaralı sanık olarak yargılandı. Devrimci Yol hareketinin Merkez Komite üyesi ve lideri olduğu iddiasıyla müebbet hapis cezasına çarptırıldı. 11 sene hapis yattı. Cezaevi sonrası, Devrimci Yol çevresinin yer aldığı tartışma sürecinin başlamasında önemli bir rol oynadı. Bu tartışmalardan kitlesel bir sol partinin kurulması noktasında çıkan kararda etkili oldu. GBK sürecinin örgütleyicileri arasında yer aldı. Solun birleşmesi için çaba gösterdi ve ÖDP'nin kurulmasında ciddi destek sağladı. ÖDP'de Parti Meclisi üyeliğinde bulundu.

Oğuzhan Müftüoğlu

Oktay Etiman. 1947 Adana doğumlu. SBF mezunu. 68 kuşağının isim yapmış kadrolarındandı. Öğrenci eylemleri nedeniyle tutuklandı. 68 kuşağı arasında ilk kez elektrikli işkenceye tabi tutularak tarihe geçti. THKP-C'nin çekirdek kadrosu arasında yer aldı. İstanbul eylem grubu içindeydi. Akbank Selamiçeşme soygununa katıldı. Efraim Elrom'un kaçırılma eyleminde bulundu. 12 Mart'ta açılan THKP-C davasından yargılandı ve müebbet hapse mahkum oldu.

Okuma listesi. Devrimciliğe yeni başlayan gençlerin en korktukları şey. Özellikle 1970'li yıllarda yayınlanan dergilerde devrimciliğe ilk adımını atan gençlere ve taraftarlara yönelik çarşaf çarşaf okuma listeleri yayınlanıyordu. İnsanları okumaya sevk etmesi açısından olumlu sayılabilecek bu listeler, tek düze bir okumayı ve yukardan bir belirlemeyi içerdiği için kimi olumsuzluklara yol açıyordu. Eline liste tutuşturulan ve belli bir zaman aralığında listeyi bitirme sorumluluğu aşılanan insan vazifeli gibi listeyi tamamlanıyor, kaçınılmaz olarak bu işi hiç de özümsemeden yapıyordu. Devrimci Yol dergisi birinci sayısında "Asgari Okuma Listesi" yayınlıyor daha sonraki sayılarında ayrıntılandırılmış listelerle, okumaya yön vermeye çalışıyordu. Devrimci Yol dergisinde yayınlanan liste şöyleydi:

1- *Diyalektik ve Tarihi Materyalizm (Stalin)*
2- *Marksizm Üzerine (Lenin)*
3- *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm (Engels)*
4- *Komünist Manifesto (Marks-Engels)*
5- *Yakın Çağlar Tarihi (Yeliseyeva)*
6- *Emperyalizm (Lenin)*
7- *Devlet ve İhtilal (Lenin)*
8- *Leninizmin İlkeleri (Stalin)*
9- *Yeni Demokrasi (Mao)*
10- *Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı (Lenin)*
11- *Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu (Stalin)*
12- *Kesintisiz Devrim I-II-III (Mahir Çayan)*

Olur mu böyle olur mu.

Olur mu böyle olur mu
Kardeş kardeşi vurur mu
Kahrolası diktatörler
Bu dünya size kalır mı

El veriyor el veriyor
Orta direk bel veriyor
Döndüm baktım sağ yanıma
Namık Gedik can veriyor

Ankara'nın taşına bak
Gözlerimin yaşına bak
Menderes'e esir olduk
Şu feleğin işine bak

Onaltı Mart katliamı. 16 Mart 1978'de İstanbul Üniversitesi merkez binasından toplu halde çıkan devrimci öğrencilerin üzerine kimliği belirlenemeyen kısa boylu, esmer bir kişinin "kahrolsun komünistler" diye bağırarak bomba atmasıyla başlayan ve daha sonra arabaların arkalarına saklanan faşistlerin bomba paniğini yaşayan grubun üzerine otomatik silahlarla ateş açmasıyla devam eden katliamda yedi öğrenci öldü, 100 kadarı yaralandı. 16 Mart katliamında Baki Ekiz, Hamit Akıl, Ahmet Turan Ören, Hatice Özen, Cemil Sönmez, Abdullah Şimşek ve Murat Kurt isimli devrimci öğrenciler yaşamlarını yitirdi. Okuldan toplu olarak çıkarken saldırıya maruz kalan öğrencileri korumakla görevli polislerin saldırganlara karşı hiçbir müdahalede bulunmaması dikkatleri çekti. 16 Mart katliamıyla ilgili, aradan yıllar geçmesine karşın hiç bir belge, bulgu bulunamadı ve hiç kimse tutuklanmadı. Türkiye'de faili meçhul cinayetler zincirine 1978 yılında bir halka daha eklendi yalnızca.

Onat Kutlar. 1936 Alanya doğumlu. Öykü yazarı. Sinema eleştirmeni. İstanbul'da halka açık kafede otururken bir bombanın patlaması sonucunda yaşama veda etti. Failleri henüz bulunamadı. *Peralı Bir Aşk İçin Divan, Yeter ki kararmasın* eserleri arasında sayılabilir. Şairdi.

Akşamüstü oturdum yol kıyısına
Düşündüm
Ne kalacak bizden geriye
Balkan yaylasından ve bozkırlardan
Kafdağlarına giden şu bulut
Sonsuz mevsimlerle esmerleşen
Şu toprak ve derin çınar ağacı
Biz yokken de vardı
Bu güzel şarkı da unutulacak
Kıyımlar acılar kanlar içinde
Savrulurken yaşadığımız günler
Bu soruyu mutlaka soracaksın
Ne kaldı ne kaldı bizden geriye

Onbeş-Onaltı Haziran. 15-16 Haziran eylemleri 1970 Türkiye'sinde bir bomba etkisi yaptı. Bu etki hem işçi sınıfından büyük beklentisi olan solcular hem de egemen güçler üzerinde oldu. Sol açısından beklenen olmuş, devrimin motoru olarak görülen işçi sınıfı ülke gündemine ağırlığını koymuştu. Egemen güçler belki de, 15-16 Haziran'dan sonra, 12 Mart darbesinin gerekliliğine karar vermişlerdi. 15-16 Haziran olayları, çalışma ve sendikalar yasasında AP hükümeti tarafından yapılan değişiklikler üzerine patlak verdi. Hazırlanan yasanın asıl amacı, DİSK'i zor durumda bırakmak, Türk-İş'in mutlak hakimiyetini sağlamaktı. İlginçtir, DİSK'in devredışı bırakılma girişimine DİSK'li işçilerin yanısıra Türk-İş'li işçiler de tepki gösterdi. AP hükümeti yasada, "bir sendikanın faaliyet gösterebilmesi için o işkolundaki işçilerin üçte birini temsil etmesi gerekiyor" şeklinde yasal bir değişikliğe gitmek istiyordu. Tasarının kabul edilmesiyle birlikte DİSK bütün yurt çapında direniş kararı aldı. 15 Haziran 1970 tarihinde Otosan işçileri yürüyüşe geçti. Yaklaşık üç bin işçi "Kahrolsun faşizm ve tüm gericiler" sloganlarıyla yürüyorlardı. Ankara-İstanbul yolu ve işçi ağırlıklı bölgeler gösteri yapan işçilerle doldu. Güvenlik güçlerinin aldığı tedbirlere karşın gösteriler iki gün sürdü. İstanbul tam bir işçi hakimiyetindeki kent haline geldi. İki gün süren çatışmalarda biri polis, üçü işçi dört kişi yaşamını yitirdi. Yüzlerce işçi tutuklandı, işten atıldı. Dev-Genç'lilerin de aktif bir biçimde yer aldığı 15-16 Haziran direnişi, yasadaki tepki çeken maddelerin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesiyle sonuçlandı. Eylemlere öncülük eden DİSK, işçilerin gönlünde değişmez bir yer edindi.

Onbeş-onaltı Nisan öğrenci eylemleri. 12 Eylül sonrasındaki ilk kitlesel öğrenci eylemleri. Eylemler, mevcut öğrenci derneklerini kapatmayı ve yerlerine mali ve idari bakımdan devlet vesayetinde dernekleşmeyi öngören yasaya karşı Ankara, İstanbul ve İzmir'de onbinlerce öğrenci sokağa döküldü. Bu kitlesel protesto eylemleri sonucunda Meclis'te görüşülen öğrenci dernekleriyle ilgili anti demokratik yasa tasarısı geri çekildi. 1980'li yılların ikinci yarısında üniversitelerde başlayan öğrenci dernekleri etrafındaki örgütlenme faaliyeti 1987'nin 14-15 Nisan

günlerinde kitlesel bir öğrenci eyleminin hazırlayıcısı da oldu. Öğrenci eylemleri, 12 Eylül karanlığından kurtulmanın ve solun yeniden üniversitelerde bir güç haline gelmesinin müjdecisi gibi değerlendirildi. Fakat bugüne kadar ki süreçte kısmi bazı canlanmalara karşın öğrenci hareketi 14-15 Nisan'ı aşamadı. 14-15 Nisan eylemleri, 1980 sonrası öğrenci hareketinin doruk noktasını simgelemektedir.

Onbeşler. TKP Genel Sekreteri Mustafa Suphi ve aralarında TKP Merkez Komite üyelerinin de bulunduğu bir grup, Anadolu'da patlak veren Ulusal Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere Bakü'den yola çıktılar. Kars'ta törenlerle karşılanan TKP'liler Erzurum'a halkın tepkisi nedeniyle giremediler. Bakü'ye geri gönderilmek üzere Trabzon iskelesinden bir takaya bindirildiler. Hükümetin kışkırttığı Yahya kaptan ve arkadaşları tarafından Karadeniz açıklarında 1921 yılının 28 Ocak gecesi öldürüldüler. Hayali Gönlümde Yadigar Kalan isimli şiir onlara adandı. Nazım Hikmet peşlerinden "Göğsümde 15 yara var" dedi.

Göğsümde 15 yara var
Saplandı göğsüme
15 kara saplı bıçak
Kalbim yine çarpıyor
kalbim yine çarpacak

Göğsümde 15 yara var
Sarıldı 15 yarama
kara kaygan yılanlar gibi
karanlık sular
Karadeniz boğmak istiyor beni
boğmak istiyor beni
kanlı karanlık sular

Saplandı göğsüme
15 kara saplı bıçak
kalbim yine çarpıyor
Kalbim yine çarpacak

Göğsümde 15 yara var
Deldiler göğsümü 15 yerinden
sandılar ki vurmaz artık
kalbim kederinden
Kalbim yine çarpıyor
kalbim yine çarpacak
Yandı 15 yaramdan 15 alev
kırıldı göğsümde
15 kara saplı bıçak
Kalbim
kanlı bir bayrak gibi çarpıyor
çarpacak

Onbir ilke. Şafak grubu olarak da bilinen PDA çevresinden ayrılan İbrahim Kaypakkaya ve arkadaşlarının PDA içindeki tartışmalarda ortaya sürdükleri ilkeler. Grubun, iç tartışmada bu ilkelerin oya sunulmasını istemesine karşın, PDA merkezinde bulunan Doğu Perinçek ve arkadaşları tarafından bu istek kabul edilmeyince, PDA çevresince "İkinci Tasfiyeciler" ismiyle adlandırılan ayrılma gerçekleşmiş oldu. Bu ilkeler daha sonra kurulacak TKP/ML'nin ana ilkeleri haline getirildi. 1972 yılında kabul edilen 11 ilke şöyleydi: *1)Köylük bölgelerdeki faaliyet esas, şehirlerdeki faaliyet talidir. 2)Silahlı mücadele esas, diğer mücadele biçimleri talidir. 3)İllegal faaliyet esas, legal faaliyet talidir. 4)Ülke çapında düşman bizden güçlü olduğu müddetçe stratejik savunma esastır. 5)Stratejik savunma içinde taktik taarruzlar esas, taktik savunma talidir. 6)Bu dönemde köylerde, silahlı mücadele içinde gerilla mücadelesi esas, diğer mücadele biçimleri talidir. 7)Şehirlerde (büyük şehirlerde), stratejik savunma döneminde, kuvvet biriktirmek ve fırsat kollamak esas, ayaklanmalar düzenlemek talidir. 8)Örgütlenmede parti örgütlenmesi esas, diğer örgütlenmeler talidir. 9)Diğer örgütlenmeler içinde silahlı mücadele örgütlenmeleri esastır. 10)Kendi kuvvetlerimize dayanmak esas, müttefiklere dayanmak talidir. 11)Ülkemizde silahlı mücadele şartları vardır.*

Onbirinci Tez. İlk sayısı Kasım 1985'te çıkan kitap dizisi. Sungur Savran, Gülnur Savran, Mustafa Sönmez, Tanju Akad, Galip Yalman, Yıldırım Koç gibi imzaların dikkat çektiği, 12 Eylül sonrası kimi teorik tartışmaların, ulusal ve uluslararası sorunların tartışıldığı dergi. Ama aynı zamanda, Marks'ın ünlü "Filozoflar dünyayı çeşitli biçimlerde yorumlamakla yetindiler; oysa, asıl önemli olan dünyayı değiştirmektir" sözü.

Oniki Eylül 1980. Bir Askeri darbenin tarihi. Faşizmin adeta bir karabasan gibi Türkiye'nin üzerine çöktüğü tarih. Bir utanma duygusunun rakamlarla özetlenmesi. Bir ülkenin tarihinde utanılan, bir daha yaşanmaması istenen olaylar vardır. Türkiye için 12 Eylül'ün anlamı budur. 11 Eylül 1980'i 12 Eylül 1980'e bağlayan gece sabaha karşı başlatılan harekat. Sabah Ankara sokakları ve bütün bir ülkenin her santimetre karesi askerle, polisle, tankla, topla, panzerle doluverdi. Ankara'da TBMM, Bakanlıklar, TRT binası, dönemin parti liderlerinin evlerinin bulunduğu mahalleler kuşatma altına alındı. "Protokol" gözaltıları ve el koyma işlemi kısa sürede tamamlandı. Kenan Evren, Tahsin Şahinkaya, Nejat Tümer, Sedat Celasun, Nurettin Ersin'den oluşan generaller, yönetime el koyduklarını Türkiye ve dünya kamuoyuna duyurdu. Darbenin başı Kenan Evren radyo ve televizyonlarda "Yüce Türk Milleti"ne hitaben yaptığı konuşmada, Türkiye Cumhuriyeti'nin iç ve dış düşmanların tahriki ile fiziki bir saldırıyla karşı karşıya olduğunu, devletin bir bütün halde işlemez durumda bırakıldığını, birlik ve beraberliğin bozulduğunu, bölücü ve yıkıcı mihrakların rejimi tehdit eder boyutlara geldiğini, vatandaşların mal ve can güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğünü belirterek şöyle devam etti: *"Aziz Türk milleti, işte bu ortam içinde Türk Silahlı Kuvvetleri yüce Türk milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararı almış, ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur. Girişilen harekatın amacı ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktadır. Parlamento ve hükümet feshedilmiştir. Parlamento üyelerinin dokunulmazlıkları kaldırılmıştır. Bütün yurtta sıkıyönetim ilan edilmiştir. Yurtdışına çıkışlar yasaklanmıştır..ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı konulmuştur. Vatandaşların sükunet içinde radyo ve televizyonları başında yayınlanacak bildirileri izlemelerini ve bunlara tam uymaları ve bağrından çıkan Türk Silahlı Kuvvetleri'ne güvenmelerini beklerim."* Bu bildiriyle birlikte Türkiye'nin ilerici, namuslu, demokrat, devrimci insanlarına, aydınlarına, yazarlarına, meslek odalarına, derneklerine, sivil toplum kuruluşlarına, partilerine, sendikalarına karşı topyekün bir saldırı başlatıldı. Binlerce insan gözaltına alınıp işkenceden geçirildi. TBMM kapatıldı ve Anayasa askıya alındı. 25 CHP, 7 AP, 11 MHP, 5 MSP'li milletvekili gözaltına alındı. Yeni hükümet bir süre önce emekli olan Deniz Kuvvetleri Komutanı Bülent Ulusu'nun başbakanlığında kuruldu. 12 Eylül'ün ekonomik müdahale nedenleri arasında sayılan 24 Ocak kararları yeni hükümet eliyle uygulamaya konuldu. Yeni bir meclis için kollarını sıvayan MGK, Danışma Meclisi'nin kurulacağını ve meclise girmek isteyenlerin başvuru süresinin başladığını duyurdu. 160 kişiden oluşturulan Danışma Meclisi'nin önündeki ilk hedef yeni bir anayasa için hazırlıklara başlamaktı. 7 Kasım 1982'de hazırlanan anayasa ve general Evren'in cumhurbaşkanlığı için referanduma gidildi. Referandum sonuçları şaşırtıcı değildi. Evet oyu propagandasının serbest olduğu, hayır demenin cezaevini boylamakla eş anlama geldiği bir ortamda 16 milyon 945 bin evet oyu, 1 milyon 594 bin hayır oyu verildi. Referandum dönemi, halk üzerindeki baskıların yoğunlaştırıldığı günler oldu. 1983 yılında ise çok partili rejime geçildiği açıklandı. Partiler kuruldu. Kurucular MGK'nin ve Cumhurbaşkanı Evren'in onayından geçmek zorundaydı. Pek çok isim veto edildi. Sözde demokratik mekanizmalar işlemeye başlatılıyordu. Ama ortada, ideolojik-politik açıdan 12 Eylül faşizminin devamı olan bir takım partiler ve politikacılar; son derece baskıcı ve yasaklayıcı özelliğe sahip bir anayasa; ağır yara alan demokrasi; halkla ilişkisi tamamen kesilmiş ve cezaevlerine doldurulmuş sol/sosyalist parti ve hareketler; ve Kenan Evren'in cumhurbaşkanı olduğu bir ülke vardı. Aradan 20 sene geçmesine karşın 12 Eylül'ün Türkiye'de açtığı yara hala için için kanamaktadır. Bugün toplumumuzdaki sıkıntıların pek çoğu, 12 Eylül gibi karanlık bir dönemin ürünüdür. Resmi kayıtlara göre 12 Eylül askeri darbesinin Türkiye'ye getirdiklerinin dökümü şöyle: 650 bin kişi gözaltına alındı, 1 milyon 683 kişi fişlendi.

Toplam 210 bin dava açıldı ve toplam 230 bin kişi yargılandı. 71 bin kişi 141-142-163. maddelerden, 98 bin 404 kişi ise örgütsel suçlar nedeniyle yargılandı. 7 bin kişi için idam istemiyle dava açıldı. 517 kişiye idam cezası verildi. 49 kişi idam edildi. İdamı istenen ve cezası kesinleşen 259 kişinin dosyası TBMM'ye gönderildi. 388 bin kişinin pasaport alması yasaklandı. 30 bin kişi sıkıyönetim kararıyla işten atıldı. 14 bin kişi vatandaşlıktan çıkarıldı. 30 bin kişi siyasi mülteci olarak başka ülkelere sığındı. 171 kişinin işkence altındayken öldüğü belgelerle kanıtlandı. 43 kişi gözaltında ya da cezaevinde intihar etti. 16 kişiyle ilgili olarak kaçarken vuruldu açıklaması yapıldı. 95 kişi çatışmada öldürüldü. 14 kişi cezaevindeki uygulamaları protesto etmek amacıyla düzenlenen açlık grevlerinde öldü. 937 film yasaklandı. TÜSİAD dışında 23 bin 667 dernek kapatıldı. 3 bin 854 öğretmenin, 120 üniversite öğretim görevlisinin ve 47 hakimin işine son verildi. 7 bin 233 devlet memuru sürgüne gönderildi. 400 basın mensubu yargılandı. Yargılanan gazetecilere toplam 4 bin yıl hapis cezası istendi. Gazetecilere toplam 3 bin 315 yıl ceza verildi. 300 gazeteci fiili saldırıya uğradı. Yasaklar nedeniyle toplam 300 gün gazeteler çıkamadı. Gazeteler hakkında toplam 303 dava açıldı. 39 ton gazete imha edildi. 40 ton yayın ise imha edilmek üzere depolandı. 927 yayın toplatıldı.

Oniki Eylül Adaleti. Uğur Mumcu'nun yazı dizisi. Yazı dizisi Cumhuriyet gazetesinde 1987 yılında yayınlandı. 12 Eylül mahkemelerinin hukuk tanımazlığını, çifte standart uygulamalarını gözler önüne serdi.

Oniki Eylül öncesi. 1975-80 yılları arasını kapsıyor. 12 Mart'tan sonra ülkede esen sol rüzgarların etkisiyle sol hareketlerin hızla büyümesini, neredeyse iktidara alternatif bir hale gelmelerini, bunun karşısına çıkan faşist çetelerin derinleştirdiği iç savaşı anlatıyor. Yaklaşık 5 bin insanın ölmesini, Malatya, Sivas, Maraş gibi katliamları, anti faşist direnişi, kitlelerin politikanın içinde olduğu bir kültürü çağrıştırıyor.

Oniki Eylül sonrası. Sonun başlangıcı anlamında. Sol açısından neredeyse bir miladı ifade ediyor. Devrimci hareket ve partilerin, sendikaların, meslek odalarının kapatıldığı, devrimcilerin işkenceden geçirildiği, hapisanelere konulduğu, solun bir bütün olarak yenildiği ve 'nerede yanlış yaptık' sorusunu sormaya başladığı bir sürecin başlangıcı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oniki Eylül.

Oniki Mart Muhtırası. 12 Mart 1971 tarihinde parlamento ve hükümetin icraatlarını beğenmeyen ve eleştiren, ülkeyi siyasal, sosyal ve ekonomik sıkıntı içine soktuğunu ileri süren ve yükselen anti faşist, anti emperyalist kitle mücadelesinden rahatsız olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin TBMM ve hükümete verdiği muhtıra Türkiye'de yeni bir dönemin başlamasına neden oldu. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, Kara Kuvvetleri komutanı Orgeneral Faruk Gürler, Deniz Kuvvetleri Komutanı Celal Eyicioğlu, Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur imzalarını taşıyan muhtıra örtülü bir darbe niteliği taşıyordu. Kuvvet komutanlarının Cumhurbaşkanı ve Meclis Başkanlığına verdiği muhtıra sabah saatlerinde radyodan okundu. Akşam saatlerinde ise Süleyman Demirel başbakanlıktan istifa etti. Ülke genelinde ise ilerici ve devrimci güçlere karşı yoğun operasyon ve gözaltılar başlatıldı. Gençlik liderleri gözaltına alınıp tutuklandı. Yüzlerce devrimci genç işkenceden geçirildi. 12 Mart'a karşı savaş kararı alan THKP-C ve THKO gibi örgütler düzenlenen operasyonlarla çökertildi. Militanların çoğu tutuklandı. Nurhak'ta, Kızıldere'de ve başka yerlerde çıkan çatışmalarda dönemin tanınmış devrimcileri öldürüldü. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan idam edildi. Aydınlar, yazarlar, çizerler gözaltına alınıp tutuklandı. Demokratik yaşam askıya alındı. 27 Mayıs Anayasası budandı. Solun topluma nüfuz etmiş yönleri baskı ve zor kullanılarak budandı.

Oniki Mart desteklendi mi? 12 Mart darbesine karşı Dev-Genç'in aldığı tavır, 1970'li yıllarda çok tartışılan bir konuydu. Kimi sol gruplar, Dev-Genç'in dolayısıyla da THKP-

C'nin 12 Mart'ı desteklediğini ileri sürdüler. Bu tür spekülasyonlara neden olan Dev-Genç tarafından 12 Mart sonrası yayınlanan bir bildiriydi. Bildiri 12 Mart'a karşı ihtiyatı elden bırakmıyordu ama olması gerekenler de sıralanıyordu. Bildiri biraz da, ordu içindeki yurtsever subaylara devrimci gençlerin duyduğu güvenden kaynaklanıyordu. 12 Mart sonrası yaşananlarla, istekler manzumesi karşılaştırıldığında, bildiriyi kaleme alanlar için tam bir hayal kırıklığının söz konusu olabileceği söylenebilirdi. Dev-Genç bildirisi özetle şöyleydi: *"Bu şartlar altında doğal olarak ordudaki radikal subaylar harekete geçmişlerdir. Giderek ordu ve bütün devlet kurumlarında emperyalizmin lehine, kendi aleyhlerine bozulan dengeyi düzeltme; anti emperyalist yönde bir çıkış yapma hazırlıklarına girişmişlerdir. Genelkurmay Başkanı'nın ve ordu komutanlarının verdiği muhtıra sonucu yıpranan sağcı Demirel hükümeti istifa ettirilmiş ve böylece radikal subayların hareketi bir süre daha ertelenmiş, Amerikan emperyalizmi oynadığı oyunda zaman kazanma fırsatına sahip olmuştur. Anti emperyalist mücadelesini sürdüren ve olayların gelişmesini dikkatle izleyen devrimci gençlik, ancak şu şartlar yerine getirildiğinde ordudan gelecek her ilerici hareketi desteklemeye hazırdır. Amerikan üsleri kapatılmalı, NATO'dan çıkılmalı; yabancı sermaye bankalar devletleştirilmeli; toprak reformu yapılmalı; genel grev hakkı tanınmalı; gelir dağılımındaki adaletsizliğe son verilmeli; toplum polisi ve faşist kurumlar dağıtılmalı; 141 ve 142. maddeler kaldırılmalı; milli zulme son verilmeli; hiçbir devrimci örgütün varlığına dokunulmamalı. Devrimci gençlik bu şartlar yerine getirildiği takdirde hareketin anti emperyalist ve demokratik yönde geliştiğine inanır ve onu sonuna kadar destekler. Devrimci gençlik, Türkiye'nin gerçek kurtuluşunun işçilerin, köylülerin, devrimci askerlerin ve bütün sömürülen halk kitlelerinin ortak ve zor bir mücadelesi sonucu gerçekleşeceğine inanır."* Aynı şekilde THKO'nun da 12 Mart'a karşı aldığı tavır tartışma konusu yapıldı. 25.8.1971 tarihli Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan THKO imzalı bildiri bu tartışmayı açtı. 15 Mart 1971 tarihli THKO bildirisi şöyleydi: *"Amaç hasıl oldu. Demirel hükümeti düştü. Güvenlik önlemlerinin kaldırılması halinde, bundan sonra mücadeleyi bırakıp teslim olacağız. Adalet önünde hesap vereceğiz. Bize imkan tanınsın"*

Oportünizm. Sol gruplar arasındaki tartışmalarda, polemiklerde en sık rastlanan sözcüklerden biri. Hemen hemen her grup bir diğerini oportünist olmakla suçluyordu. Kimi diğer suçlayıcı kavramlar -pasifizm, revizyonizm- daha seçici kullanılırken, oportünist suçlaması için böyle bir seçicilik yoktu. Devrimci Yol Kurtuluş'a, Kurtuluş Halkın Kurtuluşu'na, Halkın Kurtuluşu Devrimci Yol'a, TKP TSİP'e bu suçlamayı yöneltiyordu. Aradan geçen onca zamana ve bir yığın tartışmaya karşın, Türk solunu oluşturan gruplardan hangisinin oportünist olduğu henüz tespit edilemedi.

Orak Çekiç. TKP 2. Kongresi'nde alınan karar uyarınca 1 Ocak 1925'te yayın hayatına başlayan haftalık gazete. Gazetenin logosunda "Haftalık Siyasi Amele ve Köylü Gazetesi" yazıyordu. Çıkış yazısında gazetenin "emekçi sınıfının gören gözü, işiten kulağı, bağıran ağzı" olduğu belirtiliyordu. Yedi sayı çıkabilen gazete, Takrir-i Sükun Yasasının ilan edilmesinden sonra kapatıldı.

Orak Çekiç. TİKB'nin 1979 yılında yayınlamaya başladığı illegal aylık dergi. TİKB Merkezi yayın organı. Orak Çekiç yalnızca kadrolara hitaben çıkartılıyordu.

Oral Çalışlar. 1946'da İçel'in Tarsus ilçesinde doğdu. 1968 kuşağının içinde yer aldı. Dev-Genç Merkez Yürütme Kurulu üyeliği, SBF-FK Başkanlığı ve Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği Genel Sekreterliği görevlerinde bulundu. 12 Mart döneminde Dev-Genç ve TİİKP davalarında yargılandı. Üç yıl tutuklu kaldı. 1978'de günlük Aydınlık gazetesinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. 1980 yılında TİKP Başkanlık Kurulu'na seçildi. 12 Eylül döneminde TİKP davasından yargılandı. Üç yıldan fazla tutuklu kaldı. Doğu Perinçek ve arkadaşlarıyla düştüğü fikir ayrılığı nedeniyle bu çevreyle ilişkisini kesti. Bir grup arkadaşıyla Sosyalist Birlik

isimli dergi çıkardı. Çeşitli dergi ve gazetelerinde yazılar yazdı. 2002 seçimlerinde ÖDP'den milletvekili adayı oldu ama seçilemedi. Cumhuriyet gazetesinde köşeyazarlığı yapıyor.

Ordusuz generaller. Halkın Yolu dergisi çevresinden bir grup 1977 yılının sonlarına doğru mevcut ilişkilerinden ayrılarak topluca TİKP'ye (Aydınlık) katıldı. TİKP'ye katılmaları Halkın Yolu okuyucuları ve taraftarları arasında tepkiyle karşılandı. Çevrenin önder kadroları az sayıda insanı ikna edebildiler. Halkın Yolu'nun asıl kitlesi Devrimci Halkın Yolu ismiyle çıkartılan derginin etrafında birleşti. Bu yüzden, TİKP'ye katılan kadrolara "ordusuz generaller" denildi.

Orhan Bakır. TKP/ML TİKKO'nun önder kadrolarından. Ege bölge sorumlusu. Buradaki faaliyetlerinden dolayı tutuklandı. Birbuçuk yıl cezaevinde kaldı. Tedavi için gittiği hastanede arkadaşları tarafından kaçırıldı. Firarı ülkede sansasyon yarattı. Tunceli yöresi kırsal kesiminde çalışmalarına devam etti. 13 Mayıs 1980 tarihinde Elazığ Karakoçan arasında güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada öldürüldü.

Orhan Kemal. 1914 Ceyhan doğumlu. Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü. Bir süre Adana'da dokuma işçisi olarak çalıştı. 1939 yılında hapse düştü. Bursa Cezaevinde Nazım Hikmet'le tanıştı. Nazım Hikmet, ondan sonraki yaşamını etkiledi. Cezaevi sonrasında yazarlık yaparak geçimini sağladı. İlk şiir ve hikayelerini Yedigün, Yeni Mecmua, Yeni Edebiyat'ta yayınladı. 1950 yılında Bulgaristan'da öldü. Eserleri arasında *Bereketli Topraklar Üzerinde, Ekmek Kavgası, Grev, 72. Koğuş, Bekçi Murtaza, Nazım'la Üçbuçuk Yıl* sayılabilir.

Orhan Keskin. 1956 Kars Ardahan doğumlu. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümü'ne kaydoldu. Devrimci Yol içindeki çalışmaları nedeniyle öğrenimine devam edemedi. Diyarbakır'da polisle girdiği bir çatışmada yaralı yakalandı. Diyarbakır Cezaevinde gerçekleştirilen ölüm orucunun 50. gününde kaldırıldığı hastanede 3 Mart 1984 tarihinde öldü. PKK davasından yargılanan koğuş arkadaşı anlatıyor: *"Diyarbakır zindanı bir direniş odağıysa 35. koğuş onun kalbiydi. Orhan da bu direnmenin ortayerinde bulunuyordu. Arkadaşlarımız onun da görüşlerine başvurduğunda, tereddütsüz ve kuşkusuz, evetledi ölüm orucu eylemini. (..) O zaman ölüm orucu eylemcilerini kitleden ayırıyorlardı. Ben ikinci grupta eyleme girdiğimde, beni de Orhan'ın koğuşuna verdiler. Koğuşun ranzaları yoktu. Yataklarımızı yerlere seriyorduk. Onlar, bizden önce oldukları için, çeşitli ihtiyaçlarını bizler karşılıyorduk. Orhan'ın yanına uğrardım. Nasılsın dediğimde cevabı hazırdı; iyiyim Ruken, iyiyim. Bu Diyarbakır'da en çok kullandığımız bir kelimeydi. Her dakikada birbirimize aynı şeyi sorardık. Sorunun soruluş biçimi ve alınan cevapta herşey şifreydi. Anlayan, anlardı. Ama Orhan'ın iyiyim demesinin anlamı çok iyi biliniyordu. Kararlılık ve dirayetlilik kokuyordu. İnsana güven veriyordu. Temiz ve berraktı, iyiyim'i. Mevcudumuz çoğaldığından bizi yukarı çıkardılar. Onlar altta kaldı. Giderken, vedalaşıp öpüştüm onunla. Son gördüğümde durumu iyi değildi. Zayıflamış, avurtları çökmüş, gözleri kuyu dibine atılmış birer mercan gibiydi. Kustuğunda simsiyah bir katran atıyordu."*

Orhan Savaşçı. 1940 Van doğumlu. Hava Kuvvetleri'nde Ulaştırma yüzbaşısı. THKP-C'nin ilk oluşturulan Genel Komitesi'nde görev aldı. Ankara eylem grubunun içindeydi. Örgüt içi tartışmalarda Mahir Çayan'ın yanında yer aldı. Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga'nın ihraç kararını imzaladı. Efraim Elrom'un kaçırılmasından sonra başlayan operasyonlar sırasında yakalandı. THKP-C davasından yargılandı ve müebbet hapse mahkum edildi.

Orhan Veli (Kanık). 1914 İstanbul doğumlu. Şair. Felsefe öğrenimi gördü. Askerlik sonrası memuriyet yaptı. Çeşitli dergi ve gazetelerde çalıştı, yazı ve şiirlerini yayınladı. Eserleri arasında *Garip, Vazgeçemediğim, Destan Gibi, Yenisi, Karşı, Hasrettin Hoca Hikayeleri* sayılabilir.
Sizin için, insan kardeşlerim,
Her şey sizin için

Gece de sizin için, gündüz de;
Gündüz gün ışığı,
gece ay ışığı;
Ay ışığında yapraklar;
Yapraklarda merak;
Yapraklarda akıl;
Gün ışığında binbir yeşil;
Sarılar da sizin için,
pembeler de;
Tenin avuca değişi,
Sıcaklığı,
Yumuşaklığı;
Yatıştaki rahatlık;
Merhabalar sizin için;
Sizin için limanda sallanan
direkler;
Günlerin isimleri,
Ayların isimleri,
Kayıkların boyaları sizin için;
Sizin için postacının ayağı,
Testicinin eli;
Alınlardan akan ter,
Cephelerde harcanan kurşun;
Sizin için mezarlar,
mezar taşları,
Hapishaneler, kelepçeler,
idam cezaları;
Sizin için;
Her şey sizin için

Ortanın Solu. Bu "ortayı" kim belirlemiş bilinmiyor ama ortasında mevcut düzenin oturtulduğu açık. Ortanın solu denince CHP çizgisi akla geliyor. Ortanın solundan biraz daha sola gidildikçe her kilometrede bir başka sol çizgiyle karşılaşmak mümkün ama ortaya en uzak sol noktada kim, kimler, hangi parti bulunuyor, bunu tespit etmek mümkün değil. Belki de bu yüzden faşistler "Ortanın solu, Moskava'nın yolu" şeklinde veciz bir söz türetmişlerdi.

Ortodoks revizyonistler. Mahir Çayan'a ait bir terim. Çayan, Türk solundaki sapmalardan birisi olarak gördüğü ortodoks revizyonizmin özelliklerini şöyle anlatıyordu: *"Askeri yanı ile politik yanı birbirine zıt şeylermiş gibi görüp, askeri yanın küçümsenmesi. Şehir proletaryasının siyasi işlevini, proletaryanın anahtar rolü oynadığı Sovyetik modelin ışığı altında görerek, aşırı abartma."*

Ortayolcular. Devrimci Yolculara diğer sol gruplar tarafından verilen isim. Devrimci Yolculara bu isim, Devrimci Yol'un SBKP ve ÇKP kamplaşması dışında kalması nedeniyle verildi. Zamanla ortayolculuğun Devrimci Yolcular arasında bir siyaset yapma kültürü haline geldiği şeklinde yorumlandı. Devrimci Yol yalnız uluslararası sosyalist hareketin değerlendirilişinde değil pek çok konuda böyle bir orta yol arayışı tutturdu. Anti faşist mücadelede; direnmemeyle, kitlelerden kopuk bir silahlı mücadele verme anlayışı bir başka tarzı, yani bir ortayolu hayata geçirdi. Bu tarzı onu kitlesel ve silahlı bir halk hareketi haline getirdi. Uç noktalarda seyretmedi.

Osman Sakalsız. 1947'de İskilip'de doğdu. Hayata fabrikalarda işçi olarak atıldı. 1965'te TİP'e girdi. Partinin gençlik kollarında ve il/ilçe örgütlerinde görev yaptı. 1968'de TİP Genel Yönetim Kurulu'na seçildi. 12 Mart'tan sonra tutuklandı. 15 yıla mahkum oldu. 1974'te ilan edilen afla salıverildi. İkinci TİP'in kurucuları arasında yer aldı ve MYK üyeliğine getirildi. Bir dönem Ankara il Başkanlığı görevinde bulundu. 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıktı. TKP-TİP birleşmesiyle oluşturulan TBKP Genel Sekreter yardımcısı oldu.

Osman Yoldaşcan. 12 Mart sonrası bir grup arkadaşıyla HK'ya katıldı. Bir süre sonra Aktancılar olarak bilinen grupla HK'dan ayrıldı. 1979 yılında TİKB'yi kuran grup içinde yer aldı. TİKB Merkez Komitesi'ne getirildi. 1980 yılında güvenlik güçleriyle girdiği bir çatışmada öldürüldü.

Osmanlı Sosyalist Fırkası. İştirakçi Hilmi'nin liderliğinde 15 Eylül 1910'da kuruldu. Fırka devamlı olarak İttihad ve Terakki'nin takibatına maruz kaldı. Fırka, üç sayı İştirak, ikişer sayı da İnsaniyet adıyla sosyalist dergilerini yayınladı. OSF'nin amacı programında şöyle açıklanıyordu: *"Sosyalizm günden güne daha feci, daha müşkül bir hale gelen cemiyetin aç ve sefil evlatlarının refahiyetini düşünür. Sosyalizm, mutlaka adalete mugayir olan hali hazırı iktidariyeyi tashih etmek ister.*

Fırka, ekseriyeti azamiyi teşkil eden fıkarayı ahalinin ve amele sınıfının muhafazai hukuk ve terfihi hayatı ile tekmil yeryüzündeki işçilerin teşrik-i mesai ve tevhidi için çalışır." OSF'nin faaliyetleri Haziran 1913'te Mahmut Şevket Paşa'ya yapılan suikast sonrası artan baskıyla sona erdi.

Oya Baydar. 1940'da İstanbul'da doğdu. 1966 yılında TİP'e girdi. 12 Mart'ta TÖS davasından yargılandı. Yeni Ortam'da gazeteciliğe başladı. 1974'te TSİP kurucuları arasında yer aldı. TSİP'in Başkanlık Kurulu üyeliği görevinde bulundu. 1976'da TSİP'ten ayrıldı. TKP'ye yakın görüşler savundu. TKP'ye yakınlığı ile bilinen Politika gazetesinde yazılar yazdı. 1980'de yurtdışına çıktı. 1992'de Türkiye'ye döndü. 2002 seçimlerinde ÖDP'den milletvekili adayı oldu ama kazanamadı. Eserleri arasında *Allah Çocukları Unuttu, Kedi Mektupları* sayılabilir.

Ö

Öğrenci Örgütleri Dayanışma Konseyi. Ankara'da FKF'nin organize ettiği üst birlik. Konsey SBF, Gazi Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmetler, ODTÜ Mimarlık, İdari Bilimler, Elektrik Fakültesi öğrenci derneklerinin bir araya getirilmesi sonucunda 1968 yılında oluşturuldu. Amacı, gençlik örgütlenmelerini ve hareketliliğini merkezi bir ilişkide toparlamak, karşılıklı iş ve eylem birliğine gitmekti.

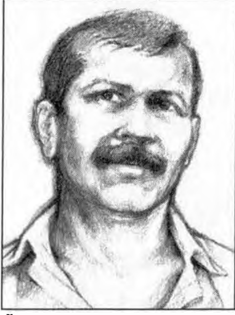
Öğrenim Özgürlüğü, Can Güvenliği. 1974 yılından başlayarak özellikle üniversiteli gençlere yönelik faşist saldırılar arttı. 8 Nisan'da SBF'nin faşistler tarafından basılması ve Hakan Yurdakuler isimli öğrencinin öldürülmesi, ardından protesto gösterisinde bu kez polisin ateş açması sonucunda Eşari Oran ve Burhan Barın'ın öldürülmesi, Ensari Bingöl ve Fevzi Aslansoy'un katledilmeleri, faşist saldırılardan ortaöğrenim gençliğinin nasibini almaya başlaması, gençlik içinde direniş eğilimlerini güçlendirdi. Faşist saldırılara karşı en geniş kesimi harekete geçirmeyi hedef alan devrimci gençler "Öğrenim özgürlüğü can güvenliği" sloganı etrafında anti faşist mücadeleyi örgütlediler.

Öğretmen boykotu. 15 Aralık 1969'da TÖS tarafından organize edilen ve öğretmenlerin mücadele tarihine geçen ilk ve en geniş katılımlı boykot. TÖS, yerel düzeyde yükselen ve boykota dönüşen öğretmen direnişini merkezileştirerek ülke çapında bir boykota gidilmesi yönünde genel yönetim kurulu kararı aldı. Öğretmen boykotu "Bütün Öğretmenler Boykota" sloganıyla başladı. Yaklaşık 110 bin öğretmen boykota katıldı. TÖS, eğitim sorunları ve öğretmenlerin durumuyla ilgili kurulacak her türlü kurulda temsil edilmeyi, öğretmen maaşlarının günün koşullarına göre düzenlemesini, Milli Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu'nun yasal statüye bir an önce kavuşturulmasını, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlara grev hakkını da içeren sendika hakkının verilmesini, sendikal faaliyetleri nedeniyle sürülen öğretmenlerin eski görev yerlerine geri dönmesini, uzun süredir toplanmayan Eğitim Şurası'nın toplanmasını isteyerek boykota başladı. Boykot dört gün sürdü. Boykot sonrasında öğretmenler açığa alınma, ihraç, sürgün, maaştan kesme, derece ve kıdem indirimi gibi cezalara çarptırıldılar.

Ömer Ayna. 1952 Diyarbakır Dicle doğumlu. THKO kurucularından ve önemli kadrolarından. THKO'nun İstanbul eylem grubu içinde yer aldı. Gaziosmanpaşa İş Bankası ve Unkapanı Ziraat Bankası soygunlarına katıldı. Unkapanı soygunundan sonra yakalandı. 30 Kasım günü Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz ile birlikte Maltepe Askeri Cezaevinden kaçtı. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını önlemek amacıyla THKP-C ile THKO'nun aldıkları ortak eylem kararı uyarınca Karadeniz kırsal alanına geçti. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de öldürüldü.

Ömer Laçiner. 1946 Sivas doğumlu. Emekli piyade üsteğmen. THKP-C davasından yargılandı. 12 Mart günlerinde bir süre tutuklu kaldı. 1970'li yıllarda görüşlerinde değişiklikler oldu. Bir grup arkadaşıyla Birikim dergisi-

ni çıkarmaya başladı. Halen Birikim'de yazı yazıyor ve derginin genel yayın yönetmenliğini sürdürüyor. ÖDP üyesi. *Henüz Vakit Varken* isimli Kürt sorununu tartıştığı bir kitabı bulunuyor.

Ömer Yazgan

Ömer Yazgan. 1957'de Polatlı'da doğan Ömer memur bir ailenin çocuğuydu. Kuleli Askeri Lisesi ve Kara Harp Okulu'ndan 1978'de piyade teğmen olarak mezun oldu. Kısa süren subaylığından sonra 1979 Temmuz'unda devrimci harekete daha aktif katılabilmek için askerlikten ayrıldı. THKP-C Üçüncü Yol grubunun gerçekleştirdiği Akyazı soygununda yaralı olarak yakalandı. Arkadaşları Erdoğan Yazgan, Ramazan Yukarıgöz ve Mehmet Kambur ile birlikte TCK 146/1 uyarınca idam cezasına mahkum edildi. THKP-C Üçüncü Yol üyesi oldukları belirtilen sanıklar İzmit Donanma ve Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesince 20 Nisan 1981 tarihinde TCK'nın 146/1 Maddesi uyarınca idam cezasına çarptırıldılar. Karar 25 Aralık 1981'de Askeri Yargıtay'ca onaylandı. Danışma Meclisi 3 Mayıs 1982 tarihli oturumunda idam cezalarının yerine getirilmesi doğrultusunda karar aldı. Bu karar Milli Güvenlik Kurulu'nda 21 Ocak 1983 tarihinde onaylandı. Dört arkadaş İzmit Kapalı Cezaevinde 29 Ocak'ta sabaha karşı idam edildi. 12 Eylül'ün sıcak günleriydi ve yargılamalarda hukuk değil siyaset sonucu belirliyordu. Gölcük Donanma ve Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi 20 Nisan 1981 tarihli son duruşmasında Ömer Yazgan ve arkadaşlarının idamına ilişkin kararını açıkladı. Yargılama büyük bir hızla sona erdirilmişti. Askeri Yargıtay 1. Ceza Dairesi bu kararı 25.11.1981'de onadı. Konu Danışma Meclisi'nin 3 Mayıs 1982 tarihli oturumunda gündeme geldi. Ölüm cezasının yerine getirilmesine ilişkin kanun tasarısı hakkında hiçbir üye söz almadı. Ad okunarak yapılan oylamada üyelerden yalnızca Ertuğrul Alatlı red oyu verdi. Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine dair Kanun 28 Ocak 1983 günü Milli Güvenlik Konseyi'nin önüne geldi. Oybirliği ile "asılsınlar" kararı çıktı. İnönü Alpat ardından şiirini yazdı:

Gün ağarır, gün ağlar ardından
genç kızlar sana sunar çeyizlerini
alnından ayazla öptüğüm
yiğidim, körpe boyunlara geçirilir mi
şafağın ilmiği

Gün o ki, yeni sevgililer yaratıyor
yeniden ayrılıklara
yaralı kuşlar gibi, dönüp dolaşıp
omzuma konuyor arkadaşlar
vurgunum, yanıbaşında
ayaktayım işte
can verebilmek için sana

Mektuplar alıyorum uzak şehirlerden
yüreğimin kabzasına işleyip
yırtıyorum
bıçak darbeleriyle uyanıyorum
uykudan
beraber yattıklarımızı düşündükçe

Bıyıklarından kan damlıyor
bir çocuk doğuyor
gözleri eşkiya kıvılcımı,
kıvırcık saçlı
adı senin adın
sancılı kuşum benim kanlım
yüreğim yeni kuşatmalara
hazırlıyor kendini

Öner Yağcı. 1951 Tokat Zile doğumlu. Yazar. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta, yüksek öğrenimini GEE Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. 12 Mart öncesi gençlik mücadelesi içinde yer aldı. TDGDF Genel Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. 12 Mart döneminde Dev-Genç davasından yargılandı. Bir süre öğretmenlik yaptı. 1970'li yıllarda Töb-Der'de görev aldı. 12 Eylül'den sonra açılan Töb-Der davasından yargılandı ve beş sene hapse mahkum oldu. Eserleri arasında *Kardelen, Turnalar, Gökyüzüne Akan Irmak* sayılabilir.

Öncü. 'Devrimciler kitlelerin öncüsüdür'deki öncü. Kitlelerin önünde bulunan, ideolojik ve politik açıdan yetkin durumda olan, gerçeklerin farkına hemen varıp kitleleri bu temelde bilinçlendirmeye ve örgütlemeye çalışan. Siyaseten bir duruşu ve ideolojik tercihi ifade ediyor. Yukarıdan aşağıya örgütlenme ve bilinç götürmenin gizemli sözcüğü. İnsan için de geçerli ama daha çok parti, örgüt anlamında kullanılıyor. Parti, öncülüğü işçi sınıfı adına yapıyor.

Örgüt evi. Bkz. Hücre evi

Örgüt içi infaz. Kimi sol örgütlerin, örgüt içi sorunlarda başvurdukları bir yöntem. Bir insanın aynı düşünceleri paylaştığı, aynı örgüt içinde siyasi faaliyet yaptığı arkadaşları tarafından öldürülmesi anlamında. Örgüt içi infaza gerekçe olarak, poliste konuşmak, polisle işbirliği yapmak, üzerine alınan sorumluluğun yerine getirilmemesi, itirafçı olup örgüte zarar verme gösteriliyor. Faşistlerin 'davadan döneni vurun' anlayışıyla arasında nüans bulunuyor. Sol tarihe bakıldığında, Garbis Altınoğlu ve arkadaşlarının örgütiçi tartışmalarda anlaşamadıkları ve örgütte liderlik mücadelesi veren Adil Ovaloğlu'nu öldürmeleri ilk dikkat çeken örgütiçi infaz sayılabilir. TİKKO ve DS'nin sık sık bu yönteme başvurdukları ve bu öldürümleri yayın organlarında savundukları biliniyor.

Öğrenci Temsilciler Konseyi (ÖTK). 1975 yılında ODTÜ öğrencileri tarafından kuruldu. 12 Mart'tan çıkışta öğrencilerin ilk örgütlenme deneyimi ODTÜ-DER'di. Okul yönetiminin demokratikleşmesine yönelik taleplerin karşılık bulması ODTÜ-DER dışında daha demokratik bir öğrenci örgütüne ihtiyaç duyulmasını beraberinde getirdi. ODTÜ'de 1975 yılında yapılan birinci boykot sonrası ODTÜ-DER, ÖTK'ya dönüştü. ODTÜ-DER bir bakıma ÖTK'nın öncülüydü. ÖTK demokratik, katılımcı ve yaygın öğrenci örgütü olarak tanındı. ÖTK, demokratik öğrenci hareketinin ve doğrudan demokrasi anlayışının hayat bulduğu yegane örneklerden biriydi. Ne öncesinde ne de sonrasında ÖTK benzeri bir örgüt yaratılabildi. ÖTK yönetiminde Dev-Genç, Devrimci Yol yanlısı öğrenciler bulunuyordu. ÖTK fikri ilk olarak ODTÜ öğrencilerinin 1974'ün Şubat ayında kurulan ODTÜ-DER önderliğinde yaptıkları 6 aylık boykotun sürdüğü günlerde tartışılmaya başlandı. Boykotun başarı ile sonuçlanmasının ardından ODTÜ-DER kapatıldı. ODTÜ öğrencileri yeni bir örgütlenmenin tartışmaları içine girdi. Kasım-Aralık 1975'te belli bir olgunluğa erişen tartışmalar, 6 aylık boykotun sonucunda kazanılan demokratik hakların üzerine temellendirildi. Ocak 1976'da ise ODTÜ-ÖTK'nin tüm kurumları oluşturularak fiili olarak çalışmalara başladı. ODTÜ öğrencileri, kapatılan ODTÜ-DER'in yöneticilerini ÖTK yönetimine getirerek, mücadelelerini bu yeni örgütlenme içinde vermeye başladılar. ÖTK kısa zamanda öğretim üyeleri, işçiler ve okul yönetimi arasındaki demokratik işleyişin temel taşını oluşturdu "ODTÜ Mütevelli Heyeti 14 Kasım 1975 tarihli toplantısında Rektörlüğe bağlı olarak bir "Öğrenci Dekanlığı" kurulmasına ve Dekanlığa İdari İlimler Fakültesi İşletmecilik Bölümü Öğretim üyesi Y. Prof. Dr. Erhan Yaşar'ın atanmasına karar verdi. 24 Kasım 1975 Pazartesi günü yapılan ilk öğrenci temsilciliği seçimlerinde, ODTÜ-DER'li öğrenciler temsilci oldular. 1976'dan 12 Eylül 1980'e kadar süren Öğrenci Temsilcileri Konseyi (ÖTK), Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencilerinin çağdaş ve demokratik üniversite anlayışı içerisinde atmış olduğu önemli bir adımdı. ODTÜ'lü öğrenciler, her akademik yılda aralarından seçtikleri temsilcilerden oluşan ÖTK etrafında güçlü bir demokratik birlik oluşturdular. Öğrenciler, yönetimin çeşitli kademelerinde temsil edilerek yönetim deneyimi kazanırlarken, bir yandan

da yapıcı önerileri ile, dinamik üniversite yaşamına etkin bir şeklide katıldılar. Ders müfredatını üniversitenin tüm bileşenlerinin içinde olduğu bir kolektif hazırlıyordu. Diğer ülkelerdeki müfredatlar özenle inceleniyor, ulaşılan bilgilerle ülke şartları da gözönünde bulundurularak her bölümün işlemesi gereken dersler ve bunların işleneceği kitaplar bizzat öğrenciler tarafından hazırlanıyordu. ÖTK sahip olduğu özellikleri demokratik katılımı ve temsiliyet açısından ODTÜ içinde ayrı bir okuldu; bir demokrasi okuluydu. Aslında ODTÜ ÖTK'nın kuruluşu okul yönetimiyle öğrencilerin diyalog kurma gereğinin açıkça ortaya çıkması 1975 sonbaharına rastlar. İki yıl sonra ise edinilen deneyimlerin ve görev yapan temsilcilerin önerileri gözönüne alınarak yeni bir ÖTK yönetmeliği hazırlanır. ODTÜ mütevelli heyetinin 24 Haziran 1978 tarihinde almış olduğu bir kararla bu yönetmelik taslağı, bir rektörlük yönergesi olarak yürürlüğe konur. Yönergenin giriş bölümünde "Öğrenci Temsilcileri Konseyi (ODTÜ-ÖTK), ODTÜ öğrencilerini temsil eden en yetkili kuruluştur" denilmekte ve ÖTK'nın ODTÜ öğrencilerinin akademik, ekonomik, toplumsal, kültürel sorunlarıyla ilgileneceği belirtilmektedir. ÖTK'nın temelini doğrudan doğruya bütün üniversite öğrencileri tarafından seçilen ve dokuz öğrenciden oluşan bir yürütme kurulu oluşturur. Yürütme kurulu, ODTÜ-ÖTK'nın en yetkili karar alma ve yürütme organıdır. Üniversite yönetimiyle ilişkileri ODTÜ-ÖTK adına yürütme kurulu sağlar. ODTÜ'nün temel akademik birimleri olan bölümler düzeyinde ilişkileri sağlamak üzere birer bölüm temsilcisi, doğrudan doğruya ilgili bölümün öğrencileri tarafından seçilmektedir. Öğrenci yurtlarının üniversite yaşamında çok önemli bir yeri olduğu gözönüne alınarak, her yurt için bir yurt temsilcisi ve tüm ODTÜ yurtlarını temsilen bir yurtlar temsilcisi seçilmektedir. Yurtlar temsilcisi, yurt temsilcilerinin yaptıkları toplantılara başkanlık etmekte ve yürütme kurulu ile eşgüdüm içinde çalışmayı sağlamaktadır. ODTÜ-ÖTK'nın en geniş danışma organı olan Temsilciler Meclisi, doğrudan doğruya öğrencilerin seçtikleri sınıf temsilcileri ile bölüm ve yurt temsilcilerinden oluşmaktadır. Ayrıca yürütme kurulu üyeleri de Temsilciler Meclisi'ne üye durumundadırlar. Öğrenci Temsilciler Konseyi seçimleri öğretim üyeleri ve öğrenciler tarafından denetlenmektedir. ODTÜ'ye kayıtlı tüm öğrenciler seçmen ve aday olabilmektedir. ÖTK yönergesi gereğince, 2 yürütme kurulu üyesi üniversitenin en üst düzeyde akademik organı olan üniversite konseyine, bölüm temsilcileri ise ilgili bölüm ve fakülte kurullarına öğrencileri temsilen katılmaktadır. Öğrenciler ayrıca, disiplin kurulu, burs ve yardım komitesi, yurtlar yönetim kurulu, ODTÜ spor kulübü gibi öğrencilerle ilgili tüm komite ve komisyonlarda, Temsilciler Meclisi'nin kendi içinde seçtiği üyelerle temsil edilmektedir. ODTÜ ile ilgili, günlük ihtiyaçlardan tutun da akademik sorunlara kadar, alınacak bütün kararlarda, yukarıda belirttiğimiz mekanizmalar sayesinde tüm ODTÜ öğrencilerinin görüş belirtmeleri, bu konularda yetki sahibi olabilmeleri sağlanmıştır. Böylece ODTÜ'deki her bireyin kendi yaşamı hakkında söz sahibi olabilmesi yine her bireyin biraraya gelerek verdiği mücadele sayesinde başarılmış, demokratik bir üniversitenin sahip olması gereken unsurlar tek tek yaratılmıştır. ODTÜ-ÖTK'nın en yetkili karar alma ve yürütme organı, Yürütme Kurulu'dur. Dokuz kişiden oluşan yürütme kurulunun üyeleri doğrudan doğruya bütün üniversite öğrencileri tarafından seçiliyor. Bölüm Temsilciler Konseyi ise, ÖTK'nın danışma ve denetim organını oluşturuyor. BTK üyeleri, doğrudan doğruya ilgili birimin öğrencileri tarafından seçiliyor ve birer bölüm temsilcisi, Hazırlık okulu temsilcisi ve yurtlar temsilcisinden oluşuyor. ODTÜ-ÖTK'nın en geniş danışma ve denetim organı olan Temsilciler Meclisi ise, öğrencilerin doğrudan seçtiği sınıf temsilcileri, Hazırlık okulu temsilcileri, yurt temsilcileri, BTK ve YK üyelerinden oluşmakta. Öte yandan yürütülen, akademik, ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerin demokratik işleyiş için alt örgütlenmeler de gerçekleştirildi. Bunlar, ODTÜ'deki akademik demokratik veya ekonomik sorunlarına eğiliyor, çözümler arıyordu. Bu komitelerden başka sanat ve kültür

faaliyetlerinin daha etkin bir biçimde sürdürülmesi ve eğitimin çok yönlülüğünün en geniş kesimlere kavratılması, bunların etkin katılımının sağlanması için ÖTK Sosyal Kulüpler Topluluğu kuruldu. Sosyal Kulüpler Topluluğuna bağlı olarak 10'un üstünde kulüp ve topluluk faaliyet gösteriyor. ODTÜ'de ilk direniş ODTÜ-DER önderliğinde sürdürülen 6 aylık boykot oldu. ODTÜ üzerinde 1971 dönemi sonrası sürdürülen baskı had safhaya ulaşmış, Nisan 1974'te yapılan boykot ve davullu zurnalı bir yürüyüşün ertesinde okul 16 gün kapatılmıştı. Bunun üzerine ODTÜ öğrencileri 15 Mayıs 1974 tarihinde süresiz boykot ilan ettiler. Boykot tüm öğrencilerin katılımıyla Kasım 1974'te başarıyla sonuçlandı ve önemli kazanımlar elde edildi. Diğer önemli bir direniş ise Şubat 1977'de ODTÜ'nün tümüyle faşistleştirilmesine karşı verildi. Hasan Tan'ın okula rektör olarak atanması ve yüzlerce faşistin işçi adı altında okula yerleştirilmesiyle başlayan direniş Kasım 1977'de başarıyla sona erdi. Bu direniş sırasında Semih Erbek, Ertuğrul Karakaya, Feramuz Demir, Fikret Beyaz, İbrahim Baloğlu, İsmail Şahin isimli ODTÜ'lü öğrenciler öldürüldü. Sıkıyönetimin ilanından sonra, Nisan-Mayıs 1979 tarihleri arasında, ODTÜ-ÖTK eski Yürütme Kurulu üyeleri "öğrenim özgürlüğünü engellemek, 1402 sayılı yasaya muhalefet ve gizli örgüt kurmak" gibi suçlarla tutuklandılar. Tutuklandıktan 13 ay sonra mahkeme önüne çıkarılan ÖTK yöneticilerinden Halil Genç, Zafer Müctebaoğlu, Soner Karakullukçu, Celal Kalkan ilk duruşmada serbest bırakıldı. En son 13 Haziran 1980 tarihinde yapılan duruşmada ise geriye kalan İbrahim Şalap, Metin Şahin, Murat Çavusoğlu, adlı yöneticiler de tahliye edildiler. 1 Mart 1978 tarihinde yayınlanan ODTÜ-ÖTK Bülteninin birinci sayısında, çalışma programı şöyle açıklanıyordu: "Bugüne kadar çeşitli vesilelerle defalarca tartıştığımız Özerk ve Demokratik Üniversite kavramı ve bu uğurda mücadele açıktır ki tüm arkadaşlar tarafından yeterince anlaşılamamıştır. ODTÜ öğrencilerinin örgütlü gücü ÖTK, kendisinin temel eylem platformunun, dolayısıyla varlık nedenini teşkil

eden bu mücadelenin tek dayanağı olan ODTÜ öğrencileri tarafından doğru bir şekilde kavranmasını ivedi bir görev olarak görmektedir. Her şeyden evvel Özerk ve Demokratik Üniversite talebi burjuva demokratik bir taleptir. Ve burjuvazinin devrimci olduğu, üretici güçlerin süratle ve özgürce gelişmesinin burjuvaziyi güçlendirdiği, kapitalizm koşullarında, öğrenim kurumlarının genel olarak özerkliğinden bahsetmek mümkündü. Ancak, üretici güçlerin gelişmesinin, burjuvaziyi adım adım ölüme yaklaştırdığı kapitalizmin can çekişme dönemi olan emperyalizm döneminde, burjuvazi her alanda olduğu gibi, eğitim alanındada daha önce kendisinin başını çektiği tüm burjuva demokratik kurumların baş düşmanı kesildi. Ve tüm demokratik talepler gibi eğitimin özerkliği talebininde savunulması, sosyalistlerin öncülüğünde gerçekleşebilir bir sorun haline geldi. Burada Lenin'in emperyalizm döneminde, demokratik mevziler elde etmenin mümkün fakat zor olduğuna ilişkin görüşlerini aktarmayı bir zorunluluk sayıyoruz. Eğitim kurumlarının özerk olması, bilimin özerk olmasi siyasi iktidarı elinde bulunduran sınıfların tarihsel konumuyla ilgili bir sorundur. Tarihi olarak ilerici olan bir sınıf, yani üretici güçlerin alabildiğğne gelişmesini savunan bir sınıf, zaten bilimin kendi çıkarları doğrultusunda işlemesi için ayrıca bir çabaya girmez, çünkü bilimin temel görevi ve hakim sınıfin yönelimi çakışmakta, bilim objektif olarak hakim sınıflar

lehine işlemektedir.Ama ne zamanki; egemen sınıflarin eğilimi, üretici güçlerin ve bilimin gelişmesine ters düşmektedir, egemen sınıfların siyaseti ile bilim arasındaki objektif bağlar yok olmuştur, o zaman bilimin, eğitim kurumlarının özerkligine saldırılar başlamıştır. Mesele böyle konduğundan özerk ve demokratik üniversite kavgasının, çok yönlü, uzun ve güç, aynı zamanda burjuvaziye rağmen bir mücadele olduğu anlaşılır. Özerk ve demokratik üniversite kavramının ise daha yüksek not almaktan, biraz daha özgür bir ortam yaratmaktan çok daha geniş, karmaşık bir olay olduğu anlaşılır. Bu mücadelenin, anti faşişt mücadele ile, dolayısıyla siyasi iktidar mücadelesiyle bağlarını ortaya koymak için ayrı bir çabaya gerek yoktur. Gençliğin en ufak talepleri karşısında dahi siyasi iktidarlar bu uğurda mücadeleleri kanla bastırarak farklı hedeflere yönelen bu mücadeleler arasındaki objektif bağları bizzat kendileri sergilemektedir. Özerk demokratik üniversite mücadelesi, bir kurum olarak özerkliğin elde edilmesi uğruna mücadele yanında, egemen sınıflara bağımlı ve çarpık bir eğitimin açtığı yaraları kapatmaya, oluşturdukları boşlukları telafi etmeye çalışır. Eğitimin anti demokratik olmasının sonucu olan akademik kıyımlara karşı koydugu gibi, emperyalist eğitim politikasının geniş üniversite gençliğini kişiliksizleştirmeye çalışmasınada göğüs gerer. Meseleye ancak böyle bir yaklaşım: bir rektörün niçin üniversitede diskotek açtığını ve esrar dağıttığını anlaşılabilir kılar. Bunun karşısında devrimcilerin önderliğindeki özerk demokratik üniversite mücadelesi, öğrencilerin yeteneklerinin açığa çıkarılması, sosyal biçimlenişlerinin özgürce olması amacıyla, çeşitli sosyal faaliyetlerin kurucusu ve geliştiricisi olacaktır. Soruna böyle bir yaklaşımla özerk ve demokratik üniversite mücadelesinin çok değişik kesimlerin kendi yetenekleri ve imkanları doğrultusunda, değişik oranlarda yaptıkları katkıların, devrimci bir önderlik tarafından muazzam bir güç haline dönüşmesi ile sürdürüleceği açıktır. Elbette bu katkıların sağlanması ve bir güç haline gelmesi, onların örgütlü bir şekilde özerk ve demokratik üniversite mücadelesi rotasına aktarılmasına bağlıdır. Bu amaçla ODTÜ'de çeşitli çalışmalar çok önceden beri sürdürülmektedir. Kurulan çeşitli komitelerin çalışmaları hepimizin hatırındadır. Direniş öncesi ve içerisinde o komitelerin yaptığı çalışmalar mücadelemize olan katkıları kamuoyu oluşturulmasında büyük önem taşımıştır. Bugünde aynı doğrultuda çalışmaların sürdürülmesi amacıyla komiteler yeniden örgütlenmektedir. Aşağıda daha geniş açılacak olan bu komitelerin çalışmalarına tüm arkadaşların katılmasını diler devrimci selamlarımızı iletiriz." ÖTK için yapılan ilk seçimlerin sonuçları: Halkın Kurtuluşu:12, Militan Gençlik: 3, SGD: 2, İGD: 8, Devrimci Gençlik: 76, Halkçı Devrimci Gençlik: 6

Özeleştiri. Bkz. Eleştiri-özeleştiri mekanizması.

Özgür-Der. TAYAD'ın kapatılmasından sonra, siyasi tutuklu ve hükümlülerin sorunları çerçevesinde Devrimci Sol çevresi tarafından kurulan bir dernek. Derneğin faaliyetlerini Devrimci Sol davasında tutuklu sanıkların yakınları sürdürüyordu.

Özgüç Tuncay. 1957 Artvin doğumlu. Lise eğitimini Ankara ve Artvin'de tamamladı. Artvin'de Devrimci Yol'un tanınmış militanlarındandı. 1979 yılında bir MHP'linin öldürülmesiyle ilgili olarak tutuklandı. Artvin Cezaevinde bir süre kaldıktan sonra arkadaşlarıyla 32 metrelik bir tünel kazarak kaçtı. Bundan sonraki yaşantısı illegal olarak sürdü. Örgüt içerisinde askeri ve siyasi sorumluluklar üstlendi. Halk arasında onunla ilgili pek çok kahramanlık öyküsü anlatılıyordu. Kör Namık lakabıyla anılıyordu. Her başarılı eylem sonrası "bu işi mutlaka Kör Namık yapmıştır" deniliyordu. 5 Kasım 1980 tarihinde güvenlik güçlerinin kırsal alanda sürdürdükleri bir operasyon sırasında, Aslancami Köyü yakınlarındaki bir sığınakta bulunuyordu. Güvenlik güçleri bir başka sığınağı kuşatmışlardı. Bulundukları sığınağın kuşatıldığını sandığı için yanında bulunan yaşça küçük arkadaşının ateş kesilince teslim olmasını istedi. Kendisi çatışmaya girecekti. Nitekim, arkadaşı teslim

olmak için dışarıya çıktı. Böylece askerler Özgüç Tuncay'ın bulunduğu sığınağı öğrenmiş oldular. Askerlerle arasında şiddetli bir çatışma çıktı. Kaldığı sığınak bombalarla tahrip edildi. İçeriye girenler onu parçalanmış, delik deşik halde buldular.

Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP). 23 Ocak 1996'da kuruldu. Kuruluş kongresinde, Genel Başkanlık görevine İstanbul Üniversitesi öğretim görevlilerinden, Siyaset Bilimci Ufuk Uras seçildi. Genel Başkan Yardımcılıklarına Yıldırım Kaya, Burhan Sönmez, Atilla Aytemur, Saruhan Oluç getirildi. Dört kuşak sosyalistin bir araya geldiği Parti Meclisi üyeleri arasında Sadun Aren, Fatma İşmen, Ertuğrul Kürkçü, Sıtkı Coşkun, Akın Birdal, Murat Belge, Oğuzhan Müftüoğlu, Mustafa Kaçaroğlu, İlhami Aras, Bülent Forta, Ahmet Asena, Bülent Uluer, Masis Kürkçügil, Metin Çulhaoğlu, Ergin Atasü, Haydar İlker, Mehdi Bektaş gibi dikkat çeken isimler bulunuyordu. İlk büyük kurultayının düzenlendiği 26 Ekim 1997 tarihi itibariyle 58 il, 320 ilçe ve 330 beldede örgütlendi. ÖDP'nin kuruluşu tam bir şenlik havasında yapıldı. Şenlik, 21 Ocak 1996'da Ankara'da demokratik kitle örgütlerinden, sendikalardan, çeşitli sivil inisiyatiflerden ve çok sayıda vatandaştan oluşan 20 bini aşkın coşkulu bir kalabalıkla gerçekleştirildi. Temsili olarak belirlenmiş 500 kişilik kurucular kurulu içinde sendikacılar, kamu çalışanları, demokratik kitle örgütü yöneticileri, sivil inisiyatif aktivistleri, aydınlar, yazarlar, gazeteciler, akademisyenler, sanatçılar yer aldı. ÖDP, kendisini kitlesel sol bir parti olarak tanımladı. Bu çerçevede, farklı mücadele

ve örgütlenme geleneklerine sahip olanların yanyana geldiği bir parti yapısı ortaya çıktı. Farklılıkların meşruiyetini kabul eden, azınlığın haklarını güvence altına alan bir iç demokrasi oturtuldu. Çok renklilik ve çok seslilik, parti içi platformların varlığı bir zenginlik olarak değerlendirildi. Tüzükte parti tanımı şöyle yer alıyordu: *"ÖDP tüm emekçilerin, ezilenlerin ve onlarla aynı saflarda yer almayı ve yeni bir dünya kurmayı isteyenlerin partisidir..Sınıflı toplumların ortaya çıkışından bu yana, işçi ve emekçi sınıfların pratiğinde kendini yeniden üreten eşit, özgür, sömürüsüz ve sınıfsız bir dünya arayışı insanlığın özlemidir. Bu evrensel ve tarihsel özlemin taşıyıcısı olan ÖDP; Kapitalizmin ve onun insanlığa dayattığı bütün baskı, sömürü, şiddet ve eşitsizlik biçimlerinin ortadan kalkmasını savunur. ÖDP, özgürlükçü, özyönetimci, enternasyonalist, demokratik planlamacı, doğa-insan ilişkilerini yeniden tanımlayan, militarizm karşıtı ve cinsiyetçi olmayan bir sosyalizm doğrultusunda, sermaye güçlerinin egemenliğini, emperyalizmin tahakkümünü ortadan kaldırarak emek güçlerinin siyasi iktidarının kurulmasını amaçlar."* ÖDP alışılagelmiş sol parti formlarından oldukça farklı bir yapı hedeflenerek kuruldu. Yeni bir siyasal kültürün ilk adım itibariyle örgütiçi ilişkilerde yaşatılması hedeflendi. Partinin en dikkat çekici özelliği "Geriye Çağırma İlkesi"ydi. Seçilenler seçenler tarafından kongre olmadan da görevden alınabiliyordu. ÖDP'nin bir diğer farklılığı kongre öncesi konferans toplamasıydı. Partinin

yetkili kurulları ve kararlar konferansta belirleniyor, kongre adeta bir noter görevi görüyordu. Konferansların bir başka özelliği ise siyaseten yasaklı olan kesimlere siyaset yapma olanağının sağlanmasıydı. Katıldığı bir yerel ara seçimde aldığı yüzde 1.5'luk oy ÖDP'nin TİP'ten sonra yüzde 1'i geçen ilk sol parti olmasını sağladı. Ancak 1999 genel ve yerel seçimlerinde ÖDP beklenenin altında oy aldı. Yüzde 0.8'lik oy oranı pek çok kesimi şaşırttı. ÖDP çok renkli ve çok sesli bir parti görüntüsü verdi. 'Nasıl bir toplum isteniyorsa öyle bir örgüt' anlayışı siyaset yapış tarzı haline getirildi. Bu noktada kuruluşunda toplumdaki hemen hemen her kesime çağrıda bulundu. Emeğin, özgürlüğün, barışın, kardeşliğin, adaletin, dürüstlüğün, içtenliğin, katılımcılığın, savaş karşıtlığının, dayanışmanın, inadın, eşitliğin, kadınların, hoşgörünün, farklılığın, aklın, çoksesliliğin, direnmenin, tartışmanın, sivil itaatsizliğin, aşkın ve devrimin, hayal gücünün, umudun, şeffaflığın, renklerin, şiirin, ezilen halkların, çocukların, fabrikaların, vicdan özgürlüğünün, yaşama hakkının, demokrasinin, muhalif olmanın, sokağın, dışlanmışların, hayvan dostlarının, bilimin, mizahın, sanatın, tembellik hakkının, çoğulculuğun, sosyalistlerin, anti şovenizmin, eylemliliğin, bireyleşmenin, çok kültürlülüğün, söz ve karar hakkının partisi olacağını kamuoyuna açıkladı. Sosyalist/sol geleneklerden insanların bir araya gelerek kurduğu ÖDP'den 2001 yılında kimi platformlar ayrıldı. Özellikle Kürt hareketi ile ÖDP'nin kurduğu ilişkiyi yetersiz bularak ÖDP'den ayrılan grup SDP ismiyle partileşti. Bir başka ayrılık ise Metin Çulhaoğlu ve arkadaşlarının ayrılıp TKP'ye geçmesiyle yaşandı. Kalanlar yoluna devam etti. 2002 Kasım seçimlerine katılan ÖDP yüzde 0.3 oy alarak bir kez hayal kırıklığı yaşadı. ÖDP'nin şiirini yazmak da Can Yücel'e düştü:

Ölüm tarafından
asla asimile edilmemiş
bir yurttaşınız olarak
dayandım dayanışma kapınıza
yaşasın özgürlük diye bastırarak

Özgürlüğün Sesi Radyosu. 12 Eylül sonrası Devrimci Yol taraftarlarınca, Almanya'ya ve Türkiye'ye dönük yayın yapan radyo.

P

Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği (PİM). Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerini savunanlarca kuruldu. 1970'li yıllarda ekonomik-demokratik bir mücadele perspektifiyle faaliyet yürüttü. 1990'lı yıllarda da Doktor Kıvılcımlı'nın görüşlerini savunanların bu isme sahip çıktıkları görüldü.

Pamuk Yıldız. 1962 Çorum doğumlu. Akdere Devrimci Yol davasından yargılandı. Hayatında yedi rakam önemliydi. 17 yaşında hapse düştü. Yedi sene Mamak Cezaevinde kaldı. Cezaevinden yedi kez emniyete işkenceye götürüldü. Emniyet ve Mamak Cezaevi günlerini anlattığı bir romanı bulunuyor. Halen yurtdışında yaşıyor.

Parka. Devrimcilerin ayırt edilmesini sağlayan bir giysi. 1960-70'li yıllarda devrimcilerin üzerinde ilk göze çarpan giysi askeri bir parkaydı. İş öyle hale geldi ki, parka giymeyen devrimci sayılmıyordu. Kültürel ve siyasal olarak militarizme karşı çıkan devrimcilerin, militarizmin simgelerinden birisi olan parkayı severek ve isteyerek giymeleri şaşırtıcı bir durumdur. Tek tip giyinme özlemini çağrıştırıyor. 60-70'li yıllarda şaşırtıcı olmayan bu durum, günümüzde şaşırtıyor. Kimi sol grup ve partilerin mitinglerde tek tip elbise giymeleri ve düzenli sıralar halinde, adeta askeri bir töreni andırırcasına yürümeleri, konunun parka giymenin ötesinde politik bir tercihten kaynaklandığını gösteriyor.

Parmaksız Hamdi. 1950'li yıllarda İstanbul'da TKP tutuklamalarını yöneten komünist masasının ünlü polis şefi.

Parsa toplamak. Sol gruplar arasında birbirlerinin tabanını kazanmak, etki alanını genişletmek anlamında.

Partiden kovulanlar. TKP'nin merkezi yayın organı Orak Çekiç 1. 6. 1936 tarihli sayısında partiden kovulanlar başlığıyla 'kara liste' yayınladı. Nazım Hikmet ve arkadaşlarının partiden tasfiyesini parti kamuoyuna duyuran kara listeyi, partiden kovulanların isimlerinin soyadı kanunu çıkmadığı için lakaplarıyla yazılması ilginç kılıyor; bazı ismler ise tanıdık gelecek. Nazım Hikmet, Sadrettin Celal, Teyyareci Ünal, Tütünci Besim, Faik Usta, Şoför Raci, Kel Yusuf, Sarı Mustafa, Tornacı Ragıp.

Parti Bayrağı. Halkın Kurtuluşu çevresinin çıkardığı aylık teorik dergi. İlk sayısı Mart 1978'de yayınlandı. Derginin sahibi ve yazıişleri müdürü Semih Orcan'dı. Ocak 1980'de sıkıyönetim tarafından kapatıldı. Dergi, HK çevresinin kurduğu TDKP'nin kuruluş sürecine denk düşen tartışmalara sayfalarını ayırdı. Parti Bayrağı çıkış gerekçesini şöyle açıklıyordu: *"Bugün gelinen yerde ülkemizde en temel görev proletarya partisinin yaratılmasıdır. Parti Bayrağı işte böyle bir dönemde yayına giriyor, mücadeleye atılıyor. O'nun görevleri de günümüzün ve günümüzdeki mücadelenin objektif gerçeklikleri ve gereklilikleri tarafından belirlenmektedir. Parti Bayrağı bir yandan Marksizm ve işçi düşmanı ideoloji ve siyasetlere karşı amansız bir mücadele yürütürken, bir yandan da bütün proleter devrimcilerin tek bir parti çatısı altında birleşmesinin sağlanması için proleter devrimci saflardaki yanlış anlayış*

ve siyasetlere karşı da eleştiri-mücadele-ikna temeli üzerinde bir mücadele yürütecektir."

Parti okulu. Partilileri teorik eğitimden geçirmek amacıyla organize edilen okullar. Türk solu içerisinde parti okulu geleneğini TKP başlattı. TKP'nin özellikle yurtdışında düzenlediği parti okullarına gönderdiği partililer, hem Türk hem de Doğu Bloku'ndan gelen öğretmenler tarafından eğitiliyorlardı.

Partizan marşı.

Kıtlıkta soğuklarda
Şehirde ve tarlalarda
Lenin'in işaretiyle
Ayaklandı partizan

Beyazların elinde kalan
Son kıyıya varmak için
Dağlardan ve ovalardan
İlerledi partizan

Kan ve can bedeli bu zafer
Dokuzyüzonyedilerde
Karlarda ve fırtınada
Sovyet'i kurtardılar

Beyaz orduyu yenerek
Ezerek atamanları
Bitirdiler bu savaşı
Denizin kıyısında

Partizan romanı. 1970'li yıllarda solcular "Partizan romanı" olarak isimlendirilen kitapları ellerinden düşürmüyorlardı. Romanlar devrimini tamamlamış ülkelerde yaşanan iç savaş günlerini anlatıyor, gözüpek roman kahramanlarının kişiliğinde devrimin ne kadar çetin bir iş olduğu ortaya konmaya çalışıyordu. Bu romanlar okuyucuyu öylesine bir dünyaya götürüyordu ki, devrim çetin bir işti ama yılgınlığa, teslimiyete, kararsızlığa yer yoktu. Tepeden tırnağa devrime ve inanca kesilmiş kahramanın kişiliğinde bir devrimcinin nasıl olması gerektiğinin altı çiziliyordu. Solcular açısından asıl hayal kırıklığı bu noktadan sonra ortaya çıktı. Örneğin, romanlardaki kahramanlar işkence altında müthiş bir direniş sergiliyorlardı. 12 Eylül'den sonra romanlardakine benzer işkence yöntemleriyle karşı karşıya kalan devrimciler, işkencede direnmenin romanlardaki gibi kolay olmadığını gördüler. *Komser Memo, O Bir Militandı, Seni Halk Adına Ölüme Mahkum Ediyorum, İsyan, Kanlı Yürüyüş* gibi romanlar 1970'li yılların popüler kitapları arasında sayılabilir.

Pasifizm. Aktif olmama durumu. Bir suçlama ifadesi. Günün siyasal görevlerini yerine getirmeme. Militan mücadeleye karşı olma, mücadelede yerini almama. Özellikle 1970'li yıllarda anti faşist mücadelenin içinde yer alan grupların, kimi gerekçelerle bu mücadelede yerini almayan gruplara karşı kullandığı bir eleştiri sözü. O yıllarda en popüler "pasifist" çevrelerin başında SSCB'ye yakınlığı ile bilinen TKP, TİP, TSİP ve ÇKP'ye yakın görüşler savunan Aydınlık-TİKP geliyordu. Devrimci Gençlik dergisi pasifizmi şöyle tanımlıyordu: *"Kelimenin dar anlamıyla pasifizmi, pratik içindeki tutarsızlıklardan birisi olarak ele alacağız. Meseleye siyasi bir perspektiften bakmayanlar, pratik içindeki herhangi bir yenilgiden sonra pasifizmin kucağına düşmektedirler. Pasifizm, daha değişik ve kamufle biçimlerde de kendisini gösterebilir. Bunları başında 'küçük' işleri küçümseyerek bunları kabul etmeme gelir. Kendilerini yalnızca 'büyük' işlere layık görenler, 'küçük' işleri yerine getirerek becerilerini kanıtlamadıkları sürece hiç kimse onları görevlendirmeye layık görmez ve böylece de pasifizmin rehavetinde yaşayıp giderler. Bir başka pasifizm de, kendisine verilen görevi başkasına devretmektir. Siyasi kararsızlığın yol açtığı pasifizm üzerinde özel olarak durmak gerekir. Herşeyden önce siyasi kararsızlığa sahip bir kimse ne kadar 'aktif' olursa olsun, ulaşacağı nokta pasifizmin batağıdır. Çünkü siyasal pratik el titremelerini, hedefsizliği ve yapılması gerekeni bilmemeyi affetmez, ki bu da pratikte örgütsüzlüğü savunmak anlamında anarşizm ve gerçek anlamda eylemsizliği, pasifizmi savunan liberalizmdir. Pasifizm kendisini sorumluluk kabul etmeme, inisiyatif kullanmama ve verimli olmama şeklinde de göstermektedir."*

Paşa Güven. 1955'te Erzincan'ın Refahiye ilçesinde doğdu. 1960'ların sonunda sol

düşüncelerle tanıştı. İstanbul Dev-Lis çalışması içinde yer aldı. Üniversite yıllarında THKP-C'ye sempati duymaya başladı. İYÖKD ve İYÖD'ün kuruluşunda bulundu. Hakkında bu dönem eylemleriyle ilgili 40 civarında dava açıldı. Devrimci Yol içinde aktif görevler üstlendi. Bu grup içinde başlayan tartışmalarda başı çekti. Devrimci Sol ayrımında önder kadro içinde yer aldı. 12 Eylül'den kısa bir süre önce yurtdışına çıktı. Ortadoğu ve kimi Avrupa ülkelerinde bulundu. 1985 yılında Devrimci Sol'dan ayrıldı. Devrimci Sol tarafından ihanetle suçlandı. Hakkında, örgütün parasal olanaklarını kendi özel çıkarı için kullandığı ve uyuşturucu işine bulaştığına dair iddialar bulunuyordu. Fransa'da mülteci olarak yaşarken uğradığı silahlı bir saldırı sonucu öldürüldü.

Pekinciler. ÇKP yanlılarına diğer sol gruplar tarafından verilen isim. Daha çok Doğu Perinçek ve arkadaşları bu isimle anılırlardı.

Perpa katliamı. 13 Ağustos 1993 tarihinde İstanbul Perpa İş Merkezinde bulunan bir kafede Devrimci Sol taraftarı oldukları iddia edilen beş kişi, güvenlik güçlerinin açtıkları ateş sonucunda öldürüldüler. Olay tam bir katliam ve yargısız infazdı. Devrimci Sol taraftarı oldukları iddia edilen insanlardan Sabri Atılmış 16 yaşında bir çocuk, Selma Çıtlak kafede kasiyer olarak çalışan bir işçi, Mehmet Akyürek ise kafenin sahibiydi. Mehmet Salgın ve Hakan Kasa ise kafede oturuyorlardı. Altı yıl süren yargılamada aralarında Susurluk çete sanığı Ayhan Çarkın'ın da bulunduğu dokuz polisten beşi önce idam cezasına çarptırıldı. Hafifletici nedenlerle idam cezası üç yıl hapis cezasına indirildi. Bir yargısız infaz davası daha adeta ödüllendirmeyle sona ermiş oldu.

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği (PSAKD). 1988 yılında Banaz Köyü Pir Sultan Abdal Kültür Derneği olarak kuruldu. 1990 yılında tüzük değişikliği yaparak Türkiye genelinde örgütlenmeye başladı. Kısa sürede ilerici-devrimci Alevilerin örgütü haline geldi. 1993 yılında Sivas'ta dernek tarafından düzenlenen Pir Sultan Abdal'ı anma etkinliklerine gerici-faşist kırması gruplar saldırdı. Saldırıda Madımak otelinde 33 aydın-sanatçı insan katledildi. PSAKD Genel Başkanlığını uzun süre Murtaza Demir yaptı. 2000 yılında ise genel başkanlığa Ali Balkız getirildi. Derneğin Türkiye genelinde 38 şubesi, çok sayıda cemevi ve 100 bine yakın üyesi bulunuyor.

Pis pis revizyonistler. "TİP, TSİP, TKP Pis Pis Revizyonistler, Amerika Gitsin Rusya mı Gelsin Sosyal Faşistler" sloganının bir mitingte HK'lılar tarafından atıldığı rivayet olundu. Zorlama ve ciddiyetten uzak olan bu slogan bir daha duyulmadı.

Piyangotepe katliamı. 16 Mayıs 1979 tarihinde Ankara Etlik-Piyangotepe Refik Saydam Caddesinde bulunan ve daha çok sol görüşlülerin devam ettiği Çelik kahvehanesine yapılan saldırıda yedi vatandaş öldürüldü. Yüzlerine çorap geçirmiş üç faşist gece saat 22. 45 sıralarında girdikleri kahvehanede bulunan insanları yere yatırıp ateş açtılar. Altı vatandaş olay yerinde biri de hastanede hayatını kaybetti.

Polisler Derneği (Pol-Der). 1975'in Mayıs ayında kuruldu. İlk Genel Başkanı Kazım Ulusoy, Genel Sekreteri Sıtkı Öner'di. İlerici, devrimci polisleri bünyesinde toplayan bir örgüttü. Polis teşkilatı içinde 20 bin üyesi ve bir o kadar da sempatizan kitlesi bulunuyordu. Pol-Der bir taraftan polislerin özlük haklarıyla ilgili faaliyet yürütürken bir taraftan da anti faşist mücadele içinde yerini alıyordu. Polis teşkilatı gibi devletin en merkezi yapısı içerisinde solcu polislerin böylesine güçlü ve etkili bir örgüt yaratması, 1970'li yıllarda toplumsal saflaşmanın hangi boyutlarda yaşandığının iyi bir göstergesi sayılabilir. Pol-Der'e alternatif olarak kurulan ve MHP yanlısı polislerin örgütlendiği Pol-Bir'in ise 300 üyesi bulunuyordu. Pol-Der ve Pol-Bir'li polisler arasında zaman zaman gerginlik ve çatışmalar yaşanıyordu. Pol-Der 1978 yılında Hasan Fehmi Güneş'in İçişleri Bakanlığı sırasında bir afiş gerekçe gösterilerek kapatıldı. Danıştay kapatma

kararını bozdu. Beş senelik tarihleri boyunca Pol-Der'li polisler özellikle MC hükümetlerinin hışmına uğramaktan kurtulamadılar. Devrimci polisler sürgüne gönderildi, özlük haklarından mahrum bırakıldılar. Pol-Der 12 Eylül yönetimi tarafından kapatıldı.

Polis-faşist-idare işbirliğine son. 1970'li yıllarda üniversitelere olayları taşıyan ve tırmandıran muhteşem üçlü. Bu üçlünün işbirliğine karşı çıkan ve okullarını savunan devrimci gençlerin attıkları bir slogan. Faşistler saldırıyor, polis saldırganları değil mağdurları gözaltına alıyor ve idare hem bu saldırılara göz yumuyor hem de devrimci öğrenciler için soruşturma başlatıyordu.

Politika. TKP çevresi tarafından 1970'li yılların ikinci yarısında çıkartılan günlük gazete. Gazete "Bir ekmek bir Politika" sloganıyla yayın hayatına başladı.

Politikleşmiş askeri savaş stratejisi (PASS). Mahir Çayan'ın formüle ettiği teori. Dar anlamda politikanın askeri eylemler ışığında yapılması, asıl belirleyicinin silahlı eylemler olması. Bir örgütün silahlı mücadeleyi temel alması, diğer mücadele biçimlerini yani politik, ekonomik, demokratik vb. silahlı mücadeleye bağlı sürdürmesi. 12 Mart'tan sonra ortaya çıkan THKP-C kökenli kimi hareketler PASS'ı savundular ve PASS'ın yorumlanması noktasında birbirleriyle polemiğe girdiler. PASS savunucularından Devrimci Yol dergisi 17. sayısında PASS konusundaki görüşlerini şöyle açıklıyordu: *"Politikleşmiş askeri savaş stratejisi, halk savaşı stratejisidir. Halk savaşının 3. bunalım döneminin özelliklerinden ileri gelen değişimleri belirtmek için bu terimin kullanılması tercih edilmiştir."*

Portekiz örneği. Sömürgecilik tartışmalarında sıkça verilen örnek. 'Sömürgenin sömürgesi olabilir' görüşünü kuvvetlendiren örnek. Sol grupların 1970'li yıllarda sürdürdüğü meşhur tartışmalardan birisi de sömürgecilik üzerineydi. Kendisi sömürge olan bir ülkenin sömürgesinin olup olmayacağına dair yapılan tartışmada verilen örnek Portekiz'di. Kendisi bir sömürge olan Portekiz'in sömürgelerinin olması Türkiye için örnek teşkil ediyordu. Özellikle Devrimci Yol hareketi ile sömürgecilik teorisini savunan gruplar arasında kıyasıya bir tartışma sürüyordu. Devrimci Yol, Portekiz'in emperyalizm döneminden önce kimi sömürgeler edindiğini, bu örneğin Türkiye özeline benzemediğini savunuyordu.

Postal. Elbette bir ayakkabı ama 1960-70'li yıllarda bir devrimciyi tamamlayan nesne. Ayakta postallar, sırtta parka ve uzun bir atkı devrimcilerin değişmez aksesuarıydı.

Proletarya partisi. Bütün sol gruplar kendilerini proletaryanın tek ve gerçek temsilcisi saydıklarından, henüz partilerini kuramayanlar proletarya partisini kuracaklarını, kuranlar ise partilerinin gerçek proletarya partisi olduğunu iddia ediyorlar. Proletarya partisi kavramı, bir partinin proletaryanın ideolojisi olan Marksizmi rehber edinmesiyle ortaya çıktığının bilinmesine rağmen, bünyesinde kayda değer sayıda işçi bulunmayan bu yapıların kendileriyle ilgili böyle bir değerlendirme yapmaları her zaman şaşırtıcı bir nokta oldu.

Proleter Devrimci Aydınlık (PDA). Ocak 1970'te yayın hayatına başladı. Doğu Perinçek ve arkadaşları tarafından çıkartıldı. 12 Mart 1971'e kadar yayınına devam etti. Sürekli yazarları arasında Doğu Perinçek, Şahin Alpay, Halil Berktay bulunuyordu. PDA'nın 12 Mart öncesi sol içi tartışmalarda ciddi bir ağırlığı vardı. PDA'da özellikle MDD-SD tartışmasında MDD'yi savunan yazılar dikkat çekiyordu. PDA'da yazılanlar sonradan kurulacak olan TİİKP'nin programını oluşturdu.

Pul/Pullama. Üzerine slogan yazılı bir yüzü yapışkan ufak kağıt. Kağıdın kimselere görünmeden sağa sola hızlı bir şekilde yapıştırılması pullama yapmak anlamında kullanılıyor.

R

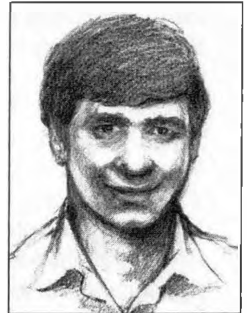
R. Yürükoğlu. Asıl adı Nihat Akseymen'dir. 1945 doğumlu. SBF mezunu. İngiltere'de eğitim gördü. 1965 yılında TİP üyesi olarak aktif siyasete atıldı. FKF ve Dev-Genç içinde çalıştı. 1969'da SGÖ Genel Sekreterliği yaptı. Aynı yıllarda TKP'ye katıldı. 1974'te TKP Merkez Komitesi'ne seçildi.TKP'yle düştüğü fikir ayrılığı nedeniyle ayrı bir örgütlenmeye gitti. Başında bulunduğu TKP İngiltere yerelinden farklı bir örgütlülük yarattı. Bu çevrenin görüşlerini tartışan İşçinin Sesi isimli bir dergi çıkardı. 2001 yılında yaşama veda etti. Vasiyeti üzerine cenazesi yakıldı ve külleri İstanbul'a getirilip Marmara Denizi'ne döküldü.

Raci Tetik. Mamak Askeri Cezaevinin baskılarıyla ünlü müdürü. Mamak Askeri Cezaevinden iki idam hükümlüsü faşistin firar etmesinden sonra göreve geldi. 12 Eylül yönetiminin cezaevlerine dönük politikası onun göreve gelmesiyle başladı. "Benden öncekiler tutuklulara iyi davrandıkları için başarılı olamamışlar" sözüyle ün yaptı.

Radikaller. 12 Mart öncesi ordu içinde kendilerine "Radikaller" ismini veren bir grup ilerici subay bulunuyordu. Demirel hükümetini bu grubun devireceği ve yönetime el koyacağı tahmin ediliyordu. Daha doğrusu kimi sol çevreler böyle bir beklenti içindeydi. Nitekim, 1971 yılının 8 Mart'ı 9 Mart'a bağlayan gecesi, Radikal bir darbe için bütün hazırlıklar tamamlandı. Radikallerin lideri olan yüksek rütbeli subaylardan hareket için beklenen emir gelmedi. Radikal subayların başını Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur, Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler, Deniz Kuvvetleri Komutanı Kemal Kayacan çekiyordu. Radikal generaller, yapılacak bir darbenin başarılı olmama riski taşıdığı ve ordunun bölünebileceği gerekçeleriyle geri adım attılar ve ilişki ağlarını tasfiyeye yöneldiler. 12 Mart darbesinin peşi sıra gündeme gelmesi ise Radikallerin tamamen devredışı kalmasına yol açtı. Bu gelişmeler radikal hareketten beklentisi olan ilerici çevrelerin epey bir hayal kırıklığı yaşanmasına neden oldu. 12 Mart darbesini Radikallerin yaptığını sanıp destek verme eğilimine giren sol çevreler bile oldu. Ama gerçek kısa bir süre sonra ortaya çıktı. 12 Mart rejimi hem ordu içindeki ilerici subaylara karşı tırpanlama harekatı başlattı hem de ülkenin üstüne tam bir karabasan gibi çöktü.

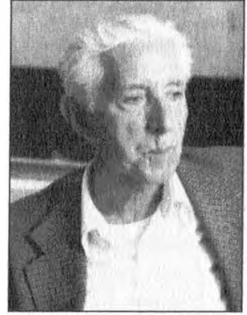
Radyocular. 1970'li yıllarda TKP'liler için söylenirdi. TKP'nin Bizim Radyo'sunun ve TKP'nin Sesi radyosunun başından hiç ayrılmadıkları bilinen ve radyodan aldıkları direktiflerle siyaset yaptıkları varsayılan TKP'liler diğer sol gruplar tarafından "radyocular" olarak anılırdı.

Ramazan Yukarıgöz. 1959 Sivas doğumlu. Lise yıllarında devrimci fikirlerle tanıştı. Gültepe'de gecekondu halkının direnişinde ön saflarda bulundu. THKP-C Üçüncü Yol grubunun bir militanıydı. 1979'da bazı öldürme olaylarına karıştığı

Ramazan Yukarıgöz

iddiası ile tutuklandı. Cezaevinden firar etti. Ünlü Akyazı soygunu sırasında yaralı olarak yakalandı. TCK'nın 146/1 Maddesi uyarınca idam cezasına mahkum edildi. Aynı davadan yargılandığı Ömer Yazgan, Erdoğan Yazgan, Mehmet Kambur ile birlikte 29 Ocak 1983'te Gölcük'te idam edildi. Ailesine yazdığı mektupta duygularını şöyle açıklıyordu: *"Bu mektubu karar Yargıtay'da onaylandıktan sonra yazıyorum. Bizler hakkında çıkartılan bu karar olduğu gibi tamamen politiktir. Yani önceden belirlenen mahkemeye de formalite olsun diye okutturulan bir karardır. Böyle bir kararın benim hakkımda verileceğinden emindim. Ama diğer arkadaşlarınkini beklemiyordum. Bundan sonrası da politik gelişmelere bağlı, ancak sonuç ne olursa olsun ben onurlu bir şekilde karşılarım. Gerekirse, yani infaz söz konusu olursa, darağacına çıkarken tüm dünya halklarını selamlamasını, bizden sonra gelecek arkadaşlarıma örnek olmasını bileceğim. Bundan hiç kimsenin kuşkusu olmasın. Ben Türkiye halklarının sınıf mücadelesine katıldığım anda her devrimci gibi hayata sözlü, ölüme nişanlıydım, onun için sonuç etkilemedi. Sizlere teselli vermek istemiyorum çünkü gözyaşlarını halk düşmanlarına karşı gizlemesini bilen, onlara karşı siyasi ve ekonomik düzensizlikten dolayı her geçen gün kin ve nefretle dolan halkımızın bir parçasısınız. Bir oğul kaybetmiş olsanız bile binlerce oğul kazanacaksınız. Tüm devrimciler sizlerin oğulları, kızları ve kardeşleri olacaktır. Kısa fakat benim değer yargılarıma göre onurlu bir yaşamım oldu. İdeallerimden taviz vermedim, kimseye ihanet etmedim. Halkın içerisindeyken onlara ve sizlere yardımcı olmaya çalıştım. Halkımızın sınıf mücadelesinde ön saflarda olmaya çalıştım. Sizleri sömürü ve bunun sonucu olan yoksulluktan kurtarmak istedim ve şimdi bunu bizden sonra gelecek nesillerin sürdüreceğinden eminim. Sizlere başka şeyler de yazmak isterdim ama yazmıyorum. Tüm Gültepe halkına ve Türkiye halklarına selam. Ben halkımın mutluluğu için savaştım. Ama adım hüzünle birlikte anılmasın."*

Randevuyu Dağa Verdik. Devrimci Yol'un 12 Eylül 1980 sonrası başlattığı gerilla faaliyetini aktaran kitap. İnönü Alpat tarafından derlenen kitapta Devrimci Yol'un 1975-1985 yılları arasındaki süreci aktarılıyordu. Kitapta ayrıca gerilla faaliyetine katılmış Devrimci Yolcularla yapılan röportajlar ve gerilla günlükleri yer alıyordu. 1995 yılında yayınlanan kitap DGM tarafından toplatıldı ve yazarı hakkında Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi uyarınca dava açıldı. Bir yıl süren dava beraatle sonuçlandı.

Rasih Nuri İleri

Rasih Nuri İleri. 1920 Cenevre doğumlu. Babası Suphi Nuri Bey Mustafa Kemal'e yakın bir insan olarak tanınıyordu. 1921'de ailesiyle birlikte Türkiye'ye geldi. Fen Fakültesi'ni bitirdi. Servet-i Fünun dergisinde yazılar yazdı. 1942'de TKP'ye katıldı. Bir süre sendikalarda çalıştı. Adana Sendikalar Birliği'nin kurucuları arasında yer aldı. 1962'de TİP'e üye oldu. TİP 1. Kongresi'nde MK üyeliğine seçildi. TİP içinde muhalif kanatta yer aldı. 1967'de 13'lerle birlikte TİP'ten ihraç edildi. Milli Demokratik Devrim Derneği Genel Sekreter Yardımcılığı ve İstanbul İşçi Birliği Genel Başkanlığı görevlerinde bulundu. 12 Mart'ta Haziran Hareketi davasından yargılandı. 1977'de TİP'e yeniden üye oldu. 1990'da kurulan TBKP'nin MK üyeliğine getirildi. 1992'de Mehmet Bozışık, Şahap Bakırsan'la birlikte TBKP'yi eleştirerek istifa etti. Sırasıyla SBP ve BSP MK üyeliği görevlerinde bulundu. *Kurtuluş, Mihri Belli Olayı, TİP'te Oportünist Merkeziyetçilik, Atatürk ve Komünizm* isimli kitapları bulunuyor.

Recai Dinçer. 1958 Sinop doğumlu. Üniversite yıllarında aktif bir biçimde devrimci gençliğin mücadelesi içinde yer aldı. Dev-Genç Aksaray bölge komitesinde görevliydi. Devrimci Sol'un önemli militanlarındandı. 12 Eylül sonrasında örgüt içinde Karadeniz bölge sorumluluğuna getirildi. 1993'ün 24 Mart gecesi İstanbul'da polisle girdiği silahlı çatışmada öldürüldü.

Recai Ünal. 1980 öncesi günlük olarak yayınlanan Demokrat gazetesinde muhabirlik yaparken faşistler tarafından kaçırıldı. 21 Temmuz 1980 tarihinde işkence edilerek öldürüldü. Öldüğünde 21 yaşındaydı.

Recep Demir

Recep Demir. 1958 Balıkesir doğumlu. Devrimci Yol'la ilişkisi bir başka suçtan dolayı girdiği cezaevinde başladı. Devrimci Yol militanı oldu. Defalarca tutuklandı, işkenceden geçirildi. 31 Ağustos 1989'da İzmir'de polisle girdiği çatışma sırasında yaralı yakalandı. İşkence altında 7 Eylül 1989'da öldürüldü.

Recep Ergun. 12 Eylül 1980 sonrasında Ankara'da Sıkıyönetim Komutanlığı yaptı. Ergun'un, emniyette kimi sanıkların işkenceli sorgularına katıldığı öne sürüldü. Görev süresi bittikten sonra siyasete atıldı ve ANAP'tan milletvekili seçildi.

Remzi Basalak. 1963 doğumlu. TİKB tarafından Adana'da gerçekleştirilen bir soygun sırasında yakalandı. Basın karşısına çıkartıldığı sırada teşhir masasını tekmeleyerek slogan attı. Ancak, bu olaydan bir süre sonra 23 Ekim 1992 tarihinde öldüğü açıklandı. Yapılan otopside dilinin kesik olduğu tespit edildi. Polis yetkilileri her zaman olduğu gibi işkence iddialarını reddetti.

Remzi İnanç. 1935 Diyarbakır doğumlu. Bir süre hukuk öğrenimi gördü. Öğrenimini yarıda bırakıp yayın hayatına atıldı. 1946'da Toplum Yayınevi'ni kurdu. Milli Kurtuluş Savaşımız isimli kitabı nedeniyle birbuçuk sene hapis cezasına çarptırıldı. Çeşitli dergilerde yazı ve öyküleri yayınlandı. Solun yayıncılık serüveninin zenginleşmesine önemli katkı sağlayanlar arasında yer aldı. Ayrıca, *Adle* isimli bir kitabı bulunuyor.

Resimli Ay. Aylık dergi. Sabiha ve Zekeriya Sertel tarafından çıkartılıyordu. İlk sayısı Şubat 1924'te yayınlandı. Derginin sunuş yazısında, "Alışılmış dergilerin dışına çıkacaklarına" vurgu yapılıyordu. Zekeriya Sertel'in İstiklal Mahkemesi tarafından Sinop'a sürgün gönderilmesiyle dergiyi Sabiha Sertel çıkartmaya devam etti. Dergide Sabiha Sertel, Zekeriya Sertel, Nazım Hikmet, Hakkı Süha, Osman Cemal, Muhsin Ertuğrul, Selim Sırrı Tarcan gibi yazarlar dikkat çekiyordu.

Resmi TKP. 18 Ekim 1920'de Mustafa Kemal tarafından sol hareketi kontrol etmek amacıyla kuruldu. Kurucular arasında Hakkı Behiç, Tevfik Rüştü, Yunus Nadi, Mahmut Esat (Bozkurt), Refik Koraltan, Kılıç Ali, Ali Fuat Paşa, Rafet Bele gibi isimler bulunuyordu.

Reşat Akkaya. 1980 yılında MC hükümeti tarafından Ordu iline atanan vali. Reşat Akkaya'nın Ordu'ya atanması, Ordu ve ilçelerinde, özellikle de Fatsa'da uygulanacak baskıların ilk adımıydı. Devrimci hareketin Ordu ve ilçelerinde gösterdiği gelişme ve Fatsa'da yaratılan alternatif yaşam MC hükümetinin tepkisini çekiyordu. Reşat Akkaya Ordu'da, "Buraları vatan topraklarına katmaya geldim." diyerek göreve başladı. Devrimcilere yönelik tertipler, saldırılar peşi sıra geldi. Reşat Akkaya Fatsa'ya yönelik yapılan Nokta operasyonunu bizzat yönetti. Akkaya'ya yönelik iki suikast yapıldı. İlk suikast 1980 yılında Devrimci Yol militanlarınca gerçekleştirildi. Ordu Fatsa arasında içinde arabasının da bulunduğu konvoy çapraz ateşe tutuldu. Bu saldırıdan yara almadan kurtuldu. İkinci suikast ise 1980'li yılların sonunda emeklilik döneminde gerçekleştirildi. TİKKO tarafından üstlenilen eylemde yaralandı.

Reşat Fuat Baraner. 1900'de Selanik'te doğdu. Annesi, Mustafa Kemal'in annesi Zübeyde Hanım'ın kardeşiydi. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde öğrenim gördü. Öğrencilik yıllarında anti emperyalist gösterilere katıldı ve öncülük etti. Okulun öğrenci derneği başkanı oldu. TİÇSF ve Kurtuluş dergisinde çalıştı. Öğrenim görmek için Almanya'ya,

Reşat Fuat Baraner

oradan da SSCB'ye gitti. Lenin Akademisi'nde Marksizm öğrenimi gördü. Türkiye'ye döndükten sonra komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle hapse atıldı ve iki yıl hapiste kaldı. TKP 3. Kongresi'nde MK'ya seçildi. 1942'de başladığı askerliğini tamamlamadan firar etti. Artık tamamen illegal faaliyet içindeydi. İkinci Dünya Savaşı yıllarında TKP'nin önde gelen ideologları arasındaydı. 1944'te yakalandı. Dokuz yıl hapse mahkum edildi. 1950 affıyla serbest bırakıldıysa da 1951'de yeniden tutuklandı ve yedi yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1960'larda Türk Solu dergisinde yazılar yazdı. 1969'de İstanbul'da öldü.

Revizyonizm. En önemli, tehlikeli ve ciddi sağ sapma. Bir suçlama ifadesi. Kötü bir şey. Türkiye solu içerisinde kendisine muhatap bulamayan bir sözcük. Çünkü hemen her sol grup kendisi dışında kalan sol grupları revizyonist olmakla suçluyordu. Ancak bu noktada da kimi kümelenmeler göze çarpıyordu. Türkiye solunun değişmez revizyonistleri, SSCB yanlısı bir politik hat izleyen TKP, TSİP, TİP olarak görülüyordu. Bazı sol gruplar birbirleri için farklı yakıştırmalarda bulunsa da ortak kanı TKP, TSİP ve TİP'in kesinlikle revizyonist olduklarıydı. Çünkü Türkiye solunun ağırlıklı kısmı SSCB'de sosyalizm adına yapılanlara kökten bir karşı çıkış içindeydi. SSCB, işçi sınıfının eylem kılavuzunun yani Marksizmin temel ilkelerini değiştirmek, revize etmekle suçlanıyordu.

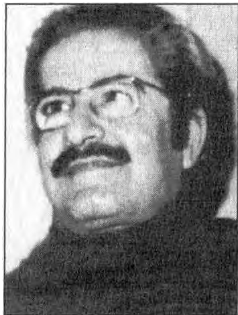
Revizyonizmin keskin kokusu. Mahir Çayan'a ait bir ifade. Mahir Çayan TİP içinde muhalif olduğu Kenan Somer'in Emek dergisinde yazmış olduğu yazılara "Revizyonizm keskin kokusu" başlığıyla iki ayrı yanıt verdi. Bu ifade, o günden bu yana sol literatüre yerleşti. Mahir Çayan yazısında şu görüşlere yer veriyordu: *"(...) Sosyalist devrimin barışçı yoldan gerçekleşmesi meselesinde sapı sapama karıştırarak, keskin bir revizyonizm kokusu duyanlar vardır. (...) Emperyalist dönemde ise Marksistlerin burnuna keskin bir revizyonizm kokusu gelmiş bu sözden. Tekelci kapitalist dönemde bu sözün neden revizyonist keskin bir kokuyu yaydığının detaylarına geçmeden önce, bu sözün ilk planda neyi hatırlattığını belirtelim. Bu sözler eski bir türkünün sözlerini, Brenstein, Plekhanov, Kautsky, Turati Jaureslerin kısacası II. Enternasyonal'in söylediği o meşhur türkünün sözlerini anımsatmaktadır. Adı 'oportünizm', 'sağcı sosyalizmdir' bu türkünün."*

Rıdvan Budak. 1950 Erzincan Tercan doğumlu. 1955 yılında ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti ve işçi olarak çalışmaya başladı. Tekstil İşleri Sendikası Çerkezköy Şube Sekreteri oldu. 1977 yılında yapılan DİSK 6. Kongresi'nde Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 1979 yılında da Tekstil İşçileri Sendikası Genel Başkanlığı'na getirilerek en genç genel başkan unvanını kazandı. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. DİSK davasından yargılandı. 1980-84 yıllarını cezaevinde geçirdi. Cezaevi sonrası SHP'de politika yaptı. SHP Merkez Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 1991 yılında DİSK'in yeniden açılmasıyla birlikte sendikacılığa geri döndü ve Tekstil İşçileri Sendikası'na yeniden Genel Başkan oldu. 1994 yılında DİSK Genel Başkanlığı'na seçildi. 1999 seçimlerinde DSP İstanbul milletvekili oldu.

Rıfat Ilgaz. 1911 Cide doğumlu. Şair, yazar. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu. Bir süre öğretmenlik yaptı. Sınıf adlı bir şiir kitabı nedeniyle TCK'nın 142. Maddesine muhalefetten tutuklandı. Çeşitli dergilerde şiir ve yazıları yayınlandı. Markopaşa, Merhumpaşa, Malumpaşa dergilerinde yazıişleri müdürlüğü yaptı. 1993 yılında yaşama veda etti. *Yarenlik, Sınıf, Yaşadıkça, Hababam Sınıfı, Bir Namussuz Aranıyor* kitapları arasında sayılabilir.

Bu ayaklar benden hesap soracak
Bir düşüncenin peşinde
dolaştırdım sokak sokak

Bu baş, bu eğilmez baş da öyle
Bazı sarhoş, bazı yorgun
Her zaman bir yastığa hasret

Rıza Kuas

Rıza Kuas. 1926 Adapazarı doğumlu. TİP ve DİSK'in kurucularından. Ortaokul yıllarında öğrencilik hayatını noktalayıp işçi olarak çalışmaya başladı. Kısa sürede sendikal mücadelenin içine girdi ve işyeri temsilcisi seçildi. İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Yönetim Kurulu üyesi oldu. Lastik sanayinde çalışan işçilerin aynı sendika çatısı altında toplanması için yoğun çaba harcadı. Lastik-İş bu çaba sonucunda kuruldu. Lastik-İş Genel Başkanı seçildi. 1961'de TİP'e katıldı. Bütün işçi direnişleri ve grevlerinin örgütleyicileri arasında yer aldı. 1965 seçimlerinde TİP'ten Ankara milletvekili olarak Meclis'e girdi. Aynı zamanda Türk-İş Yönetim Kurulu üyeliğini sürdürdü. Türk-İş yönetimiyle kimi konularda anlaşamadı. 1967'de DİSK'in kuruluşunda yer aldı. 1969 seçimlerinde bu kez de TİP'ten milletvekili seçildi. 1981 yılında öldü.

Rugan ayakkabılı gerilla. 1980 yılı içerisinde Fatsa'ya düzenlenen Nokta operasyonu sırasında hazırlıksız dağa çıkmak zorunda kalanlar için kullanıldı. Fatsa 1970'li yılların en fazla dikkat çeken ilçesiydi. Devrimci Yol'un desteklediği bağımsız belediye başkanı adayı Fikri Sönmez seçimleri kazanmış, ilçede oluşturulan halk komiteleri aracılığıyla, halkın kendi kendini yönetme kültürünün pratiği başlatılmıştı. Fatsa'da olup biten tüm Türkiye'de konuşulur, tartışılır hale gelmişti. Fatsa'daki gelişmelerden rahatsız olan devlet, Nokta operasyonu adı altında karşı atağa kalkmış, binlerce asker, polis eşliğinde ilçede insan avı başlatılmıştı. İlçe merkezinde tutunamayan Fatsalı devrimciler, hiçbir alt yapısı olmadığı halde dağlık alana çekilmişler, bir tür zorunlu gerilla olmuşlardı. Kendileriyle dalga geçmeyi yine kendileri başarmış, kendileri bir özeleştiri anlamını da taşıyan "rugan ayakkabılı gerilla" deyimini bulmuşlardı.

Ruhi Koç. 1948 Yozgat doğumlu. 68 kuşağının tanınmış isimlerinden. AÜTF öğrencisi. FKF'nin Dev-Genç ismini aldığı kurultayda Dev-Genç MYK'ya seçildi. Bir dönem Dev-Genç Genel Sekreterliği yaptı. Ordu içinde örgütlenen Radikal subaylar grubuna yakındı. Radikallerin liderlerinden Sarp Kuray'la birlikte General Atıf Erçıkan'ın evini bombaladığı gerekçesiyle yakalandı. İsmi Radikal subaylar arasında geçen Erçıkan'ın grupla ilgili bilgileri ordu üst yönetimine aktardığını düşünüyorlardı. 12 Mart'ta Dev-Genç davasından yargılandı. SHP-CHP içinde politik yaşamına devam etti.

Ruhi Su. Halk ozanı şair. Kendi ifadesiyle: "Hayatı ve insanı kucaklayanlardan". 1912 Van doğumlu. Çocukluğu Adana'da geçti. Ankara Müzik Öğretmen Okulu'nu bitirdi. 1936'da Devlet Konservatuarı'na girdi ve 1942'de mezun oldu. 1952'ye kadar Devlet Operası'nda çeşitli görevler aldı. Siyasal faaliyetlerinden ötürü dönem dönem tutuklandı. 1952-57 yılları arasını cezaevinde geçirdi. Anadolu insanını, Yunus'u, Pir Sultan'ı, Köroğlu'nu türküleriyle güne taşıdı. 16 45'lik plak, 11 uzunçalar hazırladı. Şiirlerinin ve konuşmalarının yer aldığı *Ezgili Yürek* isimli bir kitabı bulunuyor. 20 Eylül 1985 tarihinde yaşama veda etti.

Benim Kabem insandır
Hele nenni nenni dost nenni
Kuran da kurtaran da
Hele nenni nenni dost nenni
insanoğlu insandır
Hele nenni nenni dost nenni

Benim Kabem sevidir
Hele nenni nenni dost nenni
Kuran da kurtaran da
Hele nenni nenni dost nenni
Sevili insanlardır
Hele nenni nenni dost nenni
Benim Kabem emektir
Hele nenni nenni dost nenni

Kuran da kurtaran da
Hele nenni nenni dost nenni
Emekçi insanlardır
Hele nenni nenni dost nenni

Benim Kabem dünyadır
Hele nenni nenni dost nenni
Kuran da kurtaran da
Hele nenni nenni dost nenni
Dünyayı insanlardır
Hele nenni nenni dost nenni

Şiirler yazıldı onun için. Hasan Hüseyin "Yumruk olup direnmektir/Ruhi Su'yu dinlemek" dedi.

Bir kocaman sesli adam
Ruhi Su
Yüklemiş sesine Anadolu'yu
bir öfkeli, bir sevecen
ses kervanı
çekip gider dağlar dağlar
Bir kahkaha gibi girmektir
Ruhi Su'yu dinlemek
Pişkin bir kısrağı kıraçta
dört nala kaldırmaktır
Öpüşerek yüzmektir
Temmuz denizinde
Dutu daldan indirmektir
meyvelerle, kuzularla,
kuşlarla sevişmektir
Ruhi Su'yu dinlemek
Ve açıp elvan elvan
gül gül gülmektir seherde
yumruk olup direnmektir
Ruhi Su'yu dinlemek

S

Sabahattin Ali. 1907 Gümülcine doğumlu. Hikaye ve roman yazarı. Genç yaşında siyasi görüş ve hicivleri nedeniyle hapis yattı, sürgüne gönderildi. Sinop Cezaevinde kaldı ve hala dillerden düşmeyen "Aldırma Gönül" şiirini burada yazdı. Yazı yazmaktan vazgeçmedi; mahkemeler de ona ceza vermekten. İlk şiiri Balıkesir Çağlayan gazetesinde, ilk öyküsü Resimli Ay'da yayınlandı. Bir süre öğretmen olarak çalıştı. 1932 yılında Cemal Kutay'ın ihbarı üzerine Atatürk'e hakaret ettiği gerekçesiyle tutuklandı ve bir yıl hapse mahkum oldu. Cezasını Sinop Cezaevinde çekti. Cumhuriyetin 10. yıldönümünde çıkartılan afla cezası bitmeden salıverildi. Bir süre memur olarak çalıştı. Yazılarından dolayı memuriyetten ayrılmak zorunda kaldı. Aziz Nesin'le birlikte Markopaşa'yı çıkarttı. Zincirli Hürriyet dergisinde yazılar yazdı. Dönem dönem kovuşturmaya uğradı, hapis cezaları aldı. 1948'de Bulgaristan'a kaçmak istedi. Kendisini kaçırması için anlaştığı kaçakçı Ali Ertekin tarafından sınırda öldürüldü. Ali Ertekin cinayeti "milli duygularla işlediğini" söyledi ve dört sene hapis cezası aldı. Eserleri arasında *Kuyucaklı Yusuf, Değirmen, Kağnı, Yeni Dünya, Dağlar ve Rüzgar, İçimizdeki Şeytan* sayılabilir.

Başın öne eğilmesin
Aldırma gönül aldırma
Ağladığın duyulmasın
Aldırma gönül aldırma

Dışarda deli dalgalar
Gelir duvarları yalar
Seni bu sesler oyalar
Aldırma gönül aldırma

Kurşun ata ata biter
Yollar gide gide biter
Mahpus yata yata biter
Aldırma gönül aldırma

Dertlerin kalkınca şaha
Bir sitem gönder allaha
Görecek günler var daha
Aldırma gönül aldırma

Sabahat Karataş. 1953 Nusaybin doğumlu. 1980 öncesi Devrimci Sol içinde çalıştı. İYÖKD ve DKD içinde aktif görevler aldı. Devrimci Sol'un 12 Eylül'den sonra darbe yemesiyle örgüt içinde önemli görevler üstlendi. 1983'te Merkez Komite üyeliğine getirildi. 17 Nisan 1992'de kaldığı ev polis tarafından kuşatıldı. Çıkan çatışmada öldürüldü. Öldürüldüğünde Devrimci Sol SDB'lerden sorumlu MK üyesiydi.

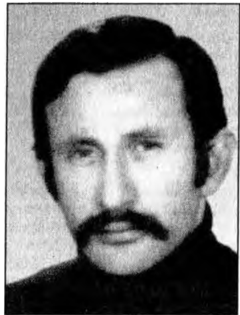

Sabahat Karataş

Sabiha Sertel. 1898 Selanik doğumlu. Gazeteci, yazar. Balkan Savaşı yıllarında İstanbul'a yerleşti. 1917'de gazeteci Zekeriya Sertel ile evlendi. Yüksek öğrenimini ABD'de tamamladı. Türkiye'ye döndükten sonra eşiyle birlikte Resimli Ay, Tan

Sabiha Sertel

gibi yayınların çıkışına katkı sağladı. Tan gazetesinin kundaklanıp tahrip edilmesinden sonra ülke dışına çıktı. 1968 yılında hayata veda etti. Çeşitli konularda araştırmaları ve *İleri ve Geri Kavgasında Tevfik* isimli kitabı bulunuyor.

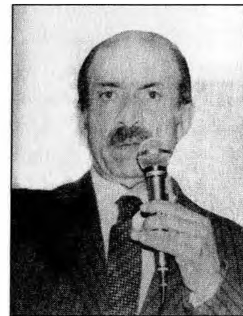
Sabotaj davası. 12 Mart döneminin ünlü davalarından. Dava, uydurma bir senaryonun sonucunda açıldı. Senaryonun yazarları kontrgerillacılardı. Sanık olarak bir araya getirilip yargılanan insanlar arasında TİP, DİSK ve gençlik örgütlerinin üyeleri bulunuyordu. 25 insan günlerce süren işkencelerden geçirilmiş ve iki seneye yakın cezaevinde kalmışlardı. Davanın 1 numaralı sanığı Tersane İş Sendikası Genel Başkanı Hilmi Taşdemir'di. Sanıklar, Kültür Sarayı, Kastamonu şilebi, Marmara gemisi ve Eminönü araba vapurunu yaktıkları gerekçesiyle yargılanıyorlardı. Uydurma senaryoların sonucunda açılan bütün davalar gibi Sabotaj davası da sanıkların beraatiyle sonuçlandı.

Sadi Ekiz

Sadi Ekiz. 1956 Fatsa doğumlu. Başka bir suçtan girdiği cezaevinde tanıştığı devrimciler sayesinde solcu oldu. Cezaevi sonrası Fatsa Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in şoförü olarak çalışmaya başladı. 1980 Temmuz'unda Fatsa'ya düzenlenen Nokta operasyonu sırasında arkadaşlarıyla beraber dağa çıktı. Ekim 1980'de dağda yakalandı. 30 Ekim 1980'de sorgulanmak üzere Çullu dağına götürüldü. Burada öldürüldü. Polis yetkilileri, kaçmaya çalıştığı için vurulduğunu açıkladılar. Aynı günlerde nezarethanede bulunanlar, Sadi Ekiz'in işkenceden yürümeyecek bir halde olduğunu, kaçmaya teşebbüs etmesinin mümkün olmadığını söylediler. Fatsa Devrimci Yol davası savcısı Halit Cengiz, iddianame hazırlık döneminde işkence tehdidiyle rüşvet almaktan yargılandığı davada, "Fatsa çullu tepesinde infiale kapılarak militan Sadi Ekiz'i kurşuna dizen görevliler hakkında takipsizlik kararı verdim" şeklinde itirafta bulunmasına karşın, Sadi Ekiz'i öldüren görevliler hakkında hiç bir yasal işlem başlatılmadı.

Sadrettin Celal Antel. 1891 İstanbul doğumlu. Yüksek öğrenimini Fransa'da yaptı. Fransa'da Marksizm tartışmalarına katıldı. Türkiye'ye döndükten sonra bir süre öğretmenlik yaptı. İlk sayısı Berlin'de, daha sonra İstanbul'da yayınlanan Kurtuluş dergisinde sosyalizm üzerine tartışmalar sürdürdü. TİÇSF'nin kurucuları arasında yer aldı ve yönetim kurulu üyeliğine seçildi. TKP Bakü Kongresi'ne delege olarak katıldı. Kurtuluş kapatılınca Aydınlık'ın kuruluşuna katkı sağladı. 1 Ocak 1925'te İstanbul'da toplanan TKP 2. Kongresi'nde MK'ya seçildi. Aynı yıl tutuklandı. Yedi Yıl hapse mahkum edildi. Afla salıverildi. İkinci Dünya Savaşı yıllarının tek anti faşist gazetesi olan Tan'da "Anten" takma ismiyle yazılar yazdı. Zaman içerisinde aktif siyasetten çekildi. 1954'te İstanbul'da öldü.

Sadun Aren. 1922 Erzurum doğumlu. Genç yaşından itibaren Türkiye sosyalist hareketinin içinde yer aldı. 1944 yılında SBF'yi bitirdi. İktisat üzerine doktorasını verdi. Bir süre yurtdışında eğitim gördü. 1951 TKP tevfikatları sırasında hakkında verilen gıyabi tutuklama kararı nedeniyle bir süre Türkiye'den uzak kaldı. Dönüşünde tutuklandı. Yargılama sonunda beraat etti. 1957 yılında profesör oldu ve ODTÜ'de görev aldı. Yön Bildirisini imzaladı. Yön çevresinin organize ettiği Sosyalist Kültür Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. 1963'te TİP'e katıldı. 1965 seçimlerinde TİP İstanbul milletvekili seçildi. TİP içindeki tartışmalarda başı çekti, parti merkezine yakın durdu. 12 Mart döneminde tutuklandı ve 12.5 sene hapse mahkum edildi. 1974 yılında Ecevit hükümetinin ilan ettiği afla serbest kaldı. Bir süre DİSK'te uzman

Sadun Aren

olarak çalıştı. 12 Eylül günlerinde kısa süren bir tutukluluk yaşadı. SBP ve BSP Genel Başkanlığı yaptı. ÖDP'nin kuruluşunda önemli katkılar sağladı. ÖDP'nin kurulmasıyla görevi bitti. ÖDP PM üyesi oldu. 2000 yılının Şubat ayı içerisinde yapılan ÖDP 2. Kongresi'nde Onursal Genel Başkanlığa seçildi. 2008 yılında hayata veda etti.

Saffet Alp. 1949 Kayseri doğumlu. Devrimci düşüncelerle Hava Harp Okulu'nda eğitim gördüğü yıllarda tanıştı. Askeri öğrencilerin de yer aldığı anti emperyalist gösterilere katıldı. Bir süre sonra orduyla ilişkisini kesti. THKP-C'nin kuruluşuna katkıda bulundu. Partinin önde gelen militanları arasında yer aldı. THKP-C Genel Komitesi'nin aldığı karar uyarınca bir grup arkadaşıyla Fatsa'ya geçti. Kızıldere köyünde Mahir Çayan'ın da içinde bulunduğu diğer partili grupla buluştu. Yanlarında üç İngiliz teknisyen bulunuyordu. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de öldürüldü.

Saflarımızdaki hatalı eğilimleri düzeltelim. Devrimci Gençlik dergisinin 13 Eylül 1976 tarihli 12. sayısında yer alan bir yazının başlığı. İlk defa o yazıda mı bu biçimde dile getirildi bilinmiyor ama sol/sosyalist örgütlerin saflarındaki hatalı eğilimlerle başlarının hep dertte olduğu ve onları düzeltmek için epey bir uğraş verdikleri biliniyor. Bir dergi yazısı olmasından ziyade anlamlar taşıyor. Disiplinli, çerçevesi belirlenmiş, insan ilişkilerine ve insanın doğal ihtiyaçlarına örgüt tarafından müdahale edilmesi gerektiğini ifade ediyor. Siyasal yapıların kadrolarından beklentilerini özetliyor. 12 Eylül'den sonra hemen her alanda esen liberalizm rüzgarlarının etkisiyle terk edilmesi gereken bir "kötülüğün" özlü anlatımı olarak algılandı. Bugün, bu anlayışın yerine özgür bir ilişki, gönüllü bir birliktelik ve destek konulmaya çalışılıyor. Hangi tarzdan ne tür sonuçlar alınacağını zaman gösterecek. Saflardaki hatalı eğilimlerin düzeltilmesi istemi belki bir ihtiyaçtan doğmuş olabilirdi ama istismara açık bir kapı bıraktığı da bir başka gerçeklikti. Nelerin hatalı eğilim tanımlamasına dahil olduğu göreceli bir kavramdı ve kimi zaman kişisel kaprislere, zaaflara göre şekilleniyordu. Solcuların bir dönem örgütten habersiz sinemaya gidemedikleri, evlenemedikleri, birinci sigarasından başka bir sigara içemedikleri biliniyor. "Saflarımızdaki hatalı eğilimleri düzeltelim" yazısını bu tartışmaların miladı olarak kabul edelim ve bakalım milatta neler var: *"(...) Bununla birlikte bizim, devrimci olmayan davranış biçimleri olarak yaptığımız tespitlerden hiç olmazsa bir kısmını, örneğin içki içmek, filitreli sigara içmek, canının istediği zaman görev almak gibi davranışları doğal karşılayan (...) elbette bu arkadaşlar gerçekte devrimci olmasalar bile, tutarlı birer demokrat sayılabilirler. Devrimci hareket saflarında "liberalizm" doğrudan doğruya siyasi yozlaşmaya ve siyasi çürümeye tekabül eder. Devrimci ilişkilerin yerine 'ahbap çavuşluk' ilişkisinin konulması liberalizmdir. Liberalizmin bir görünümü de hangi konuda olursa olsun; gevezeliktir. Yine gevezeliğin diğer bir türü de 'hava atmak'tır. Bazı arkadaşlar önemli şeyleri biliyormuş, herşeyi yapabilirmiş pozlarda ortalıkta dolaşmakta ve böylece kendilerini başkalarının gözünde 'büyük' göstermek istemektedirler. Bunlardan en belirgin örnekleri: Üstlenilen görevleri yerine getirmek için gereken çabanın gösterilmemesini, üstlenilen bir işi yarıda bırakmayı ya da 'ben kafamın bastığı işi yaparım' diye keyfi bir anlayışla görev kabul etmeyi, kendisine verilen görevi başkalarına devretmeyi, 'küçük işleri' küçümsemeyi vb. gösterebiliriz. Görüldüğü gibi devrimci olmayan davranış biçimleri burada sıralamakla bitmeyecek. Yazımızda, içki içmek, lümpence tavırlarda bulunmak, vb. gibi konulara değinmeye gerek dahi duymadık. Ayrıca, yönetici arkadaşlarda görülen özel yanlışlar, hotzotçuluk, kariyerizm gibi konuları da ele almadık. Bu bakımdan, bu yazı tamamlanmamış bir yazı sayılmalıdır ve tüm devrimci arkadaşlar kendi çalışma alanlarında burada değinilmeyenler dahil bütün liberal tavırlara karşı kıyasıya mücadele vermelidir."*

Sağ Kemalizm-Sol Kemalizm. 12 Mart öncesinin bir tartışması. Kemalizme karşı alınacak tavır, devrime ulaşmada asker-sivil-aydın kesimin rolü gibi tartışmalarda, ordunun ve bürokrasinin önemini abartanlar, Kemalizmin sol kanadı olarak tanımlanan kesimlerin omzuna neredeyse Türkiye dev-

riminin büyük yükünü bindiriyorlardı. Sol Kemalist olarak adlandırılan bu kesimin önderliğinde gerçekleştirilecek demokratikleşme, sanayi atılımı ve toprak reformu Türkiye işçi sınıfının gücünü arttıracaktı. Mahir Çayan, Kemalizmin bir taraftan tanımını yapıyor ve onun anti emperyalist yönü olduğunu vurguluyor, diğer taraftan Kemalizmi sağ sol diye ikiye ayıranları eleştiriyordu. *"Kemalizmi(..) sağsol diye ayırıp, bugün emperyalizmin dümen suyunda rota takip edenleri de Kemalizmin safları içine sokmak, proleter devrimci taktik açısından da yanlıştır. Kemal Satır'a veya Bülent Ecevit'e Kemalist dersek, Süleyman Demirel veya Metin Toker'e ne diyeceğiz? Çünkü onlar da Kemalizme sahip çıkmaktadır."*

Sağ kol-sol kol meselesi. 68 kuşağı solcularının tartıştığı konulardan birisi de, protesto gösterilerinde, saygı duruşlarında hangi kolun yukarıya doğru kaldırılacağıydı. Dev-Genç'liler sol kollarını yumruk sıkılı olduğu halde yukarıya doğru dimdik kaldırıyorlardı. PDA'lılar ise bu tarz kol kaldırmanın anarşistlere ait olduğunu söylüyor ve sağ kollarını dirsekten kırarak yumruklarını sıkıyorlardı.

Sağ-sol çatışması yok, faşist katliamlar var. Özellikle Devrimci Yol hareketinin kullandığı bir slogan. 1970'li yıllar, Türkiye'de küçük çaplı bir iç savaşın yaşandığı yıllardı. Bu dönem içerisinde beşbinden fazla insan öldürüldü. Olaylara taraf olmayan insanların ortak bir kanısı vardı: Solcularla sağcılar çatışıyor ve ülkeyi uçurumun kenarına getiriyorlar. Bu propaganda devlet eliyle de güçlendiriliyordu. Devrimciler gerçeğin böyle olmadığı noktasında kamuoyunu ikna etmeye çabalıyorlardı. İç savaşın devlet destekli faşistler tarafından derinleştirildiği ve olayların faşist katliamlar nedeniyle tırmandığı savunuluyordu. Gerçekten de, 1960'ların sonlarına doğru kurulan komando kampları, 70'li yıllarda faşistlerin giriştikleri katliamlar, iç savaşı kimlerin istediğini ortaya çıkarıyordu. Devrimciler, kendilerinin savunma durumunda olduğunu belirtiyor, sağ-sol çatışması varmış gibi göstermenin, faşist katliamları gizleme amacını taşıdığını dile getiriyorlardı.

Sahibinin sesi. Aşağılayıcı bir ifade. Bağlılığın, insana ait duyguları zorlayan noktası. Özellikle şabloncu olarak bilinen, gözünü ülke topraklarına ve bu topraklara has sorunlara değil de, ÇKP, SBKP ve AEP çizgisine çeviren, bu ülkelerden gelen direktifler doğrultusunda politika yapmaya çalışanlar, diğer sol gruplar ve hareketler tarafından, "sahiplerinin sesini dinliyorlar" şeklinde eleştiriliyorlardı.

Sahte Dev-Genç. MHP Genel Merkezi'nde 12 Eylül sonrasında yapılan aramalarda Dev-Genç imzalı bildiriler ele geçirildi. Bildirilerin MHP Genel Merkezi'nde yazıldığı ve çoğaltıldığı belirlendi. Bildirilerin hangi amaçla ve nerede kullanıldığı ise anlaşılamadı. Bildiride şu ifadeler yer alıyordu: *"Egemen güçler ve onun sadık köpeği katil oligarşinin halkımızı sindirmek için giriştiği saldırı ve katliamlara karşı koymak yolunda gereken gücü sizden alan, halkın gerçek devrimci örgütü Dev-Genç olarak mücadelemize kurtuluşa kadar devam edeceğiz."*

Sahte sol. 1970'lerin ikinci yarısında Aydınlık-TİKP çevresinin kullandığı bir tanımlama. Aydınlıkçılar kendileri dışında kalan sol parti ve çevreleri sahte sol olarak görüyorlardı. Yalnız kendileri gerçek, diğerleri sahteydi. Günlük olarak çıkan Aydınlık gazetesinde "Sahte Sol" ismiyle bir yazı dizisi yayınlandı ve "sahte solcular" bir bir deşifre edildi. "Sahte Sol" yazı dizisi, diğer sol çevreler tarafından, polislik yapıldığı gerekçesiyle, şiddetli eleştiriye uğradı. Belki dizide verilen bilgiler istihbarat örgütlerinin bilgisi dahilindeydi ama gazetede deşifre edilmesi ahlaki açıdan doğru değildi. Bu bilgileri gazetecilik adı altında, insanları ve sol hareketleri yaralayıcı bir üslupla yayınlamak, Aydınlıkçılarm bir artniyeti olarak yorumlanıyordu.

Sakıncalı Piyade. Uğur Mumcu'nun bir kitabının ismi. Askerliğini üniversite mezunu olmasına karşın uzun dönem er olarak

yapan ve başına binbir türlü "iş" gelen Uğur Mumcu'nun Sakıncalı Piyadesi 12 Mart dönemine alaycı bir yaklaşım sergiliyordu. Sakıncalı Piyade tiyatro oyunu haline dönüştürüldü ve AST tarafından uzun süre sahnelendi.

Salih Hacıoğlu. 1880 Trabzon doğumlu. Anadolu topraklarının ilk komünistlerinden. Subay olduğu yıllarda ittihatçılarla tanıştı. THİF'nin kuruluşunda bulundu. Partinin kamuoyuna sunduğu bildiriyi kaleme aldı. THİF MK üyeliğine getirildi. 10 Eylül 1920'de Bakü'de toplanan TKP Kongresi'ne THİF delegesi olarak katıldı ve MK'ya seçildi. 1921'de İstiklal Mahkemesi tarafından 15 yıl hapis cezasına mahkum edildi. Bir süre sonra afla salıverildi. 1922'de Moskova'ya yerleşti. Bir yıl sonra Türkiye'ye geri döndü. Aynı yıl tekrar tutuklandı. TKP içinde başlayan tartışmalar sonucunda parti içindeki konumundan uzaklaştırıldı ve bir süre sonra parti üyeliğinden çıkartıldı. Bu olay sonucunda Türkiye'de kalamadı. Tekrar Moskova'ya yerleşti. 1949'da eşinin Türkiye'ye dönmek için Türk Büyükelçiliği'ne verdiği dilekçe nedeniyle Sovyet yönetiminin hışmına uğradı. Eşiyle birlikte bir kampta gözetim altında tutuldu. 1955'te altı sene yaşadığı kampta hayata veda etti.

Salman Kaya. 1945 Sivas Gürün doğumlu. Öğretmen Okulu mezunu. Yüksek öğrenimini Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nda tamamladı. 1969'da bir silahlı çatışma nedeniyle tutuklandı. Bir süre Sağmalcılar Cezaevinde tutuklu kaldı. 12 Mart döneminde tekrar tutuklandı. 1974 affıyla salıverildi. Cezaevi sonrasında bir süre öğretmenlik yaptı. 1989'da SHP'de politika yapmaya başladı.1991'de SHP'den Ankara milletvekili seçildi. Milletvekili olduğu yıllarda, bir miting sırasında polisten yediği dayak demokrasinin bir ayıbı olarak tarihe geçti.

Sami Ovaloğlu. 12 Mart döneminde örgütiçi infazda katledilen Adil Ovaloğlu'nun kardeşi. ADMMO (Yükseliş) öğrencisiydi. 1976 yılında okuluna giderken faşistler tarafından öldürüldü.

Sanat Emeği. Aylık düşün ve sanat dergisi. Mart 1978'de ilk sayısı yayınlandı. Sahibi Barış Pirhasan, sorumlu yönetmeni Turgay Fişekçi'ydi. Dergide sosyalist gerçekçi anlayışa sahip şair ve yazarların eserlerine yer veriliyordu. A. Kadir, Ataol Behramoğlu, Abdülkadir Bulut, Orhan Taylan, Sennur Sezer, Can Yücel, Ozan Telli gibi imzalar dikkat çekiyordu.

Sandık cinayeti. Bkz. Adil Ovaloğlu.

Sandık kaçırma. 1960'ların ikinci yarısında öğrenci dernekleri seçimlerinde sosyalistler ve sosyal demokratlar kıran kırana yarışıyorlardı. Öğrenci derneklerinde sosyalist öğrencilerin belirgin bir ağırlığı bulunuyordu. ODTÜ Öğrenci Derneği seçimlerini sosyal demokratlar kazanınca, Deniz Gezmiş ve bir grup arkadaşı oy sandıklarını kaçırmışlar ve kendilerine direnmeye çalışan sosyal demokrat öğrencileri dövmüşlerdi. Sandık kaçırma ve dayak basına yansımış ve sol cenahta tartışılmaya başlamıştı. Bu tartışmaların birisinde, ilerde THKP-C'nin kurucuları arasında yer alacak olan Münir Ramazan Aktolga *"Sosyal demokratlar küçük burjuvalardır. Küçük burjuvalar şiddete tapar. Onları döve döve adam edeceğiz"* şekilde konuşmuştu. Bu sözlerin sahibi daha sonra Dev-Genç, THKP-C davalarından yargılanmış, Mahir Çayan'la çelişkiye düşüp grup dışına itilmişti. Aktolga sol tarihe 12 Mart öncesi eylemleriyle geçecekti ama tarihteki yerini daha çok zamanın başbakanı Süleyman Demirel'i Türkiye'nin en büyük yurtseveri ilan etmesiyle alacaktı.

Sandıksal demokrasi. Bu tanımı ilk olarak Mahir Çayan mı kullandı bilinmiyor ama sol literatüre onunla girdi. Mahir Çayan Türkiye'deki demokrasiyi "Sandıksal demokrasi" şeklinde tanımlıyordu. Yani halkın seçimden seçime oy kullandığı, onun dışında yönetenlerin istedikleri gibi yönettikleri, oy verme dışında herhangi bir demokratik işleyişin olmadığı bir "demokrasi"ydi bu.

Sapma. Sol düşünceden, Marksizmden burjuva düşünce sisteminin ve burjuva kültürü-

nün etkisi altında kalarak uzak bir noktaya düşmek. Tamamen kopuş değil; bir savrulma, geçici uzaklaşma durumu. Göreceli bir kavram. Türkiye solunun hemen her kesimi bir diğerini "sapma"yla suçluyordu. Başlıca "sapma" çeşitleri arasında oportünizm, revizyonizm, dogmatizm sayılabilir. "Sapma"yla ilgili Lenin'in şu sözleri her tartışmada dile getiriliyordu. *"Sapmalarla birleşmek doğru değildir. Böyle bir yolla işçi sınıfı hareketinin devrimci birliği değil, burjuva bir işçi hareketi birliği sağlanabilir ki, böyle bir birlik devrimden ve emekçi halktan başka herşeye hizmet eder. İşçi hareketi eğer burjuva hareketi olarak kalmak istemiyorsa, burjuvazinin etkilerinden kendisini kurtarmalıdır."*

Sarı Mustafa. Asıl adı Mustafa Börklüce'ydi. 1896 Osmaneli doğumlu. TKP'nin kuruluşunda yer aldı. TKP Merkez Komite üyeliğine seçildi. TKP'nin en tanınmış militanlarındandı. 1946'da kurulan TSP'nin Merkez Komite üyeliğini yaptı. 1960'da hayata veda etti.

Sarı sendika. Sarı aslında güzel bir renktir. Ama solcuların dilindeki sarı pek çok kötülüğü çağrıştırır. En ünlü sarı, "sendikanın sarısıdır." Devlet desteğiyle kurulan, işçi sınıfının hak ve çıkarlarını savunur gibi görünüp savunmayan, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde işçileri satan, mafya ilişkileriyle yönetim kurullarının belirlendiği sendikalar sarı sendika kapsamına girmektedir. Solculara göre, Türkiye'nin değişmez sarı sendikası Türk-İş'tir. Kimilerine göre DİSK de KESK de sarı sendikadır. O halde tek bir sarı sendikadan söz etmek zordur. Sarının tonlarını devreye sokmak tarihsel bir zorunluluktur. Bu noktada sendikaları şöyle sınıflandırmak mümkündür: Sarı sendika, sapsarı sendika, uçuksarı sendika, limon sarısı sendika, saman sarısı sendika..

Sarp Kuray. 1968 kuşağının tanınmış isimlerinden. Deniz Kuvvetleri'nde teğmen. Ordu içindeki ilerici subayları örgütleyenlerden. Denizci teğmen olarak "Mustafa Kemal'in harbiyelileri" başlıklı bildiriyi yazıp soruşturmaya uğrayanlardan. Devrimci gençliğin anti emperyalist gösterilerine ordu içinden verilen desteğin simgelerinden. "Radikal" harekete umut bağlayanlardan. Radikal harekete ihanet ettiği gerekçesiyle general Atıf Erçıkan'ın evini bombalayanlardan. 12 Mart darbesiyle birlikte büyük bir hayal kırıklığı yaşayanlardan. 12 Mart'ta açılan Deniz Subayları davasının sanıklarından. Müebbet hapis cezasına çarptırılıp, daha sonra salıverilenlerden. 1970-80 arasında Hikmet Kıvılcımlı geleneğinden gelen Partizan Yol örgütünün liderlerinden. 1980'den sonra yurtdışına çıktı. Türkiye'ye döner dönmez Türk İnvest gibi hakkında kara para aklama iddiaları bulunan borsa aracı kurumuna yönetici olması kamuoyunun dikkatlerini çekti.

Satılmış Şahin Dokuyucu. 1940 doğumlu. Devrimci Yol hareketi içinde aktif bir biçimde yer aldı. 1982 yılında gözaltına alındı. Ünlü işkence merkezi DAL'da sorgulandı. 17 Haziran 1982 tarihinde gördüğü işkenceler sonucunda öldürüldü.

SBF-TKP. 1968 kuşağı devrimcilerinin tanınmış simalarından Yusuf Küpeli bir polis takibi sonucunda yakalanmıştı. Polis, Küpeli'nin kaçak yaşadığı dönemlerde kaldığı evleri tespit edip dinlemiş ve Küpeli'nin de içlerinde bulunduğu bir grup öğrenci hakkında savcılık, gizli komünist partisi kurdukları gerekçesiyle dava açmıştı. Gizli TKP teşkil ettikleri gerekçesiyle Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanan öğrenciler arasında Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, Bingöl Erdumlu, Sinan Cemgil, Şirin Cemgil, Mustafa Kemal Çamkıran, Deniz Gezmiş bulunuyordu. Tabii ki ortada savcının iddia ettiği gibi bir gizli örgüt mevcut değildi. Bunu bilen öğrenciler savcının iddiasını alaya alıyor ve kendileri için SBF TKP diyorlardı.

Seçim boykotu. 1970'li yıllarda sol hareketlerin seçimleri boykot çağrısı yapmasına sık rastlanıyordu. Bunların en önemli ve etkilisi, 14 Ekim 1979 Senato Kısmi Yenileme seçimlerinin boykot edilmesiydi. Boykot ağırlıkla Devrimci Yol hareketi tarafından organize edildi. Devrimci Yol etki alanındaki kitlelerin

sandık başına gitmemesi için yoğun çaba gösterdi. Boykot özellikle CHP oylarında kayda değer bir gerilemeye yol açtı. CHP, AP karşısında ağır bir yenilgi aldı. Boykotun amacı, hükümetin halkın çıkarlarına ters düşen politikalarını ve faşist saldırıları protesto etmek olarak belirtildi. Sıkıyönetim altında yapılan bir seçimin aldatmaca olduğu savunuldu. Devrimci Yol dergisi 31. sayısında "Boykot gerçek bir devrimci mücadeledir" başlığıyla boykotla ilgili şunlar yazılıyordu: *"Bugünkü sıkıyönetim baskısı altındaki seçimleri reddederken ve bu yolla bugünkü faşist baskılara karşı halkın direnişini genişletip, güçlendirmeye çalışırken, bunu aynı zamanda seçimler sonrasındaki yoğunlaştırılacak faşist baskılara karşı güçlü bir direniş mücadelesini yürütmenin zorunlu bir önkoşulu, bir ön hazırlığı olarak da kavrıyoruz."*

Seçim sonuçları. 1970'li yılların ikinci yarısında yayınlanan sol dergilerin değişmez bir köşesi "seçim sonuçları"ydı. Kimin hangi dernekte, hangi mahallede güçlü olduğunun haddinden fazla önemsendiği günlerde alınan seçim sonuçları çarşaf çarşaf yayınlanır ve okuyucu bu köşeden ayrı bir haz alırdı. Tabii ki seçimleri kazanmışlarsa... Bu işi en düzenli yapan Devrimci Yol dergisiydi. O yılların en güçlü ve yaygın hareketi olan, mahalle derneklerinden okul derneklerine kadar pek çok örgütlülükte çoğunlukta olan Devrimci Yolcular için seçim sonuçlarının ayrı bir önemi vardı. Sürekli kazanan onlardı ve bu sonuçları yurdun en ücra köşesindeki taraftarları bilmek durumundaydı. Devrimci Yol'un 1 Mayıs 1978 tarihli 17. sayısında yayınlanan seçim sonuçları: *"Ankara Eczacılık (Devrimci Gençlik: 107, PİM: 77); Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu (Devrimci Gençlik: 122, KSD, İGD, SGB, Şivancılar seçimlere katılmadılar ve derneği tanımayacaklarını açıkladılar. Bu grupların toplamı 34'tür.); A.Ü. Fen Fakültesi (Devrimci Gençlik: 134, KSD: 33, Halkın Kurtuluşu-Gücü-Yolu: 22, İGD: 9); Yükseliş (Devrimci Gençlik: 340, Halkın Kurtuluşu: 106, KSD: 80, CHP: 30); ODTÜ Mühendislik (Devrimci Gençlik: 120, KSD: 55, HK Hizip: 18). ODTÜ-ÖTK (Devrimci Gençlik: 3000, HK: 300, KSD: 120)*

Sedat Caner. 63823 No'lu 1. Şube'de görevli polis memuru. Görev yaptığı dönem boyunca özellikle de 12 Eylül'den sonra solculara yaptığı işkenceleri basına anlattı. Türkiye'nin ilk itirafçı polisi olarak tarihe geçti. 2 Şubat 1986 tarihli Nokta dergisinde itirafları yayınlandı. İtiraflarında 200 kişiye bizzat işkence yaptığını söyledi.

Sedat Göçmen. Devrimci Yol davasından yargılandı. Devrimci Yol'un Karadeniz sorumlusuydu. Hareketin Karadeniz'de oldukça güçlü ve yaygın bir hale gelmesinde payı büyüktü. Siyasi hayatına ÖDP'de devam ediyor.

Sefa Kaçmaz. 1955 Adana doğumlu. İTÜ Elektrik Mühendisliği öğrencisi. İTÜ-DER'in kuruluş çalışmalarında etkin bir rol oynadı. 1974'te TKP/ML'ye katıldı. 1977'de arkadaşı Orhan Bakır'ın hastaneden kaçırılmasıyla ilgili olarak gözaltına alındı. Kısa bir süre sonra İstanbul Toptaşı Cezaevinden kaçtı. 1978'de yapılan TKP/ML 1. Konferansı'nda Genel Sekreterliğe getirildi. 1982 yılında yurtdışına çıktı. Örgüt içinde çıkan tartışmalar nedeniyle bir grup arkadaşıyla TKP/ML'den ayrıldı ve Mücadele Bayrağı isimli bir çevre oluşturdu.

Sekizlikler. Bkz. Militan Gençlik.

Selam. Devrimcilerin birbirleriyle selamlaşırken kullandıkları ve nükteli bir biçimde söylenen söz.

Serdar Soyergin. 1958 doğumlu. 26 Ekim 1980 tarihinde Adana Kapalı Cezaevinde idam edildi. 14 Eylül 1980 tarihinde iki sol

Serdar Soyergin

grup arasındaki çatışmada bir kişiyi öldürdüğü iddiasıyla tutuklandı. Anadolu Ajansı, aynı gün geçtiği haberde yetkililerin ağzından şu sözleri aktardı: "Sanıklar hakkında suçüstü hükümlerine göre en kısa sürede işlem yapılarak hak ettikleri ceza hemen infaz edilecektir." Askeri savcılık, Serdar Soyergin'in THKP-C/HDÖ örgütü üyesi olduğu, taammüden adam öldürdüğü iddiasıyla Adana Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesinde dava açtı. Davanın ilk ve son duruşması 19 Eylül 1980 tarihinde yapıldı. Tek oturumda idama karar verildi. Karar Adana Cezaevinde infaz edildi. Mahkemelerce verilen ölüm cezasının yerine getirilmesi için 1961 Anayasası uyarınca Meclis'in kanun çıkarması gerekiyordu. Meclis'in tüm hak ve yetkilerini elinde toplayan MGK'de "ölüm oylaması" yapıldı. 24 Ekim 1980'de oybirliği ile infaz kararı alındı.

Ser verip sır vermemek. İbrahim Kaypakkaya'nın 12 Mart işkencehanelerinde öldürülmesinden sonra, işkencede direnme anlamında kullanıldı. İbrahim Kaypakkaya "ser verip sır vermeyen bir yiğit"ti.

Server Tanilli. 7 Nisan 1978 günü bir faşist saldırı sonucunda ağır yaralandı. Göğsünden aldığı yara felç olmasına yol açtı. Tedavi için yurtdışına çıktı. 1999'da, yaklaşık yirmi sene sonra geçici bir süre için Türkiye'ye geri döndü. *Uygarlık Tarihi, Devlet ve Demokrasi, Yüzyılların Gerçeği ve Mirası* gibi eserleri bulunuyor. Vurulmasından sonra Can Yücel onun için bir şiir yazdı:

Kulağım sende Server
Nasıl beklediysem doğacak
çocuğumun haykırışını
senin sağlık haberini de
öyle bekliyorum.
Sanki bir tel gerilmiş aramıza
bir saz
En püften bir işaret kırpar
kırpmaz
Ötmeye başlıyor nabzımın
kızıl serçesi
şakaklarımda

Geçerken gördüm demin
Küçüksu'yun oradan
Mezarlığın yamacında
bir erguvan açmış
Senin resmin tıpkı
çıktı ya gazetelerde
Ak sedyenin içinden
koşturuyorsun baharı
kana kana kanayarak
ölüme karşı

Bu toprak var ya
can verdiğin senin
Bu toprağa düşman baltalarla
budanarak
Üstüne yığıldığın toprak
var ya hani
O toprak işte seni ayağa
kaldıracak
Onun için sıkı dur, kardeşim,
sık dişini
Ve ateşten ölüp ölüp dirilen
semendercesine
1 Mayıs'ta Taksim'e
yetişmeye bak
Taksim'de birleşmeyle
birleşmeye
Bekliyoruz ha,
gecikme yok.

Ses. Aylık sanat ve düşün dergisi. İlk sayısı Haziran 1939'da yayınlanmaya başladı. Yazıişleri müdürü Yusuf Ahıskalı'ydı. Dergi ismi, *sanat*, *edebiyat* ve *sosyoloji* sözcüklerinin başharflerinin biraraya getirilmesiyle ortaya çıktı. 10. sayıdan sonra İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. İki yıl sonra, 1948'de 11. sayıyla yeniden yayın hayatına başladı ama devamı gelmedi. 1951'de yeniden yayınlanmaya başladığında TSP'ye yakın bir yayın çizgisine oturdu. Aynı yıl Zihni Anadol'un bir şiiri nedeniyle yazıişleri müdürü ve şair kovuşturmaya uğradı. Yazarları arasında Halikarnas

Balıkçısı, Abidin Dino, Bedri Rahmi, Hasan İzzettin Dinamo, A. Kadir gibi isimler bulunuyordu.

Sevgi Soysal

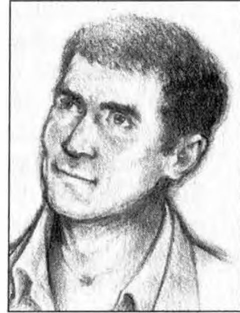
Sevgi Soysal. 1936 İstanbul doğumlu. Öykü ve roman yazarı. DTCF Klasik Filoloji Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli dergilerde öykü ve yazıları yayınlandı. Yazılarında genellikle Sevgi Sabuncu ismini kullandı. Mümtaz Soysal'la evlendi. 12 Mart'ta bir süre Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşunda tutuklu kaldı. 26 Kasım 1976'da yakalandığı amansız hastalık nedeniyle hayata veda etti. *Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Yürümek, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, Şafak, Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu, Bakmak, Hoşgeldin Ölüm* eserleri arasında sayılabilir.

Sevim Belli (Tarı). 1925 İstanbul doğumlu. 1943'te İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girdi. Sosyalist düşüncelerle tanışması bu yıllarda oldu. 1946'da kurulan İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. 1947'de TKP'ye katıldı. Eğitimi için Fransa'ya gitti. TKP tarafından İleri Jön Türkler örgütünde çalışmak üzere görevlendirildi. 1951'de 3. Dünya Barış ve Gençlik Festivali'ne TKP delegesi olarak katıldı. Aynı yıl Türkiye'ye döndü. TKP tarafından görevli olarak yurtdışına gönderildi. Yurtdışına çıkarken tutuklandı. 1957'de tahliye edildi. 1958'de Mihri Belli'yle evlendi. Bir süre yurtdışında doktor olarak çalıştı. Türk Solu ve ASD'de yazı yazdı. ASD etrafındaki faaliyetlerinden ötürü gizli örgüt suçlamasıyla yargılandı ve sekiz yıl hapse mahkum oldu. 1974'te ilan edilen afla salıverildi. 1975'te kurulan TEP içinde yer aldı. 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. Bir süre sonra ülkeye geri döndü. "Boşuna mı Çiğnedik" isimli bir anı kitabı bulunuyor.

Sevim Belli

Seyhan Erdoğdu. 1947 Tokat-Erbaa doğumlu. ODTÜ öğrencisi olduğu yıllarda sol düşüncelerle tanıştı. FKF içinde yer aldı. ODTÜ Ekonomi bölümünde asistan olarak çalıştı. Aydınlık dergisinin yazı kurulunda bulundu. FKF'nin 9-10 Ekim 1969 tarihinde toplanan tartışmalı kurultayında yatıştırıcı ve birleştirici bir rol oynadı. 12 Mart'ta açılan Dev-Genç davasında yargılandı. Bir dönem Türk-İş'te uzman olarak görev yaptı. Halen SBF'de öğretim görevlisi olarak çalışıyor.

Seyit Konuk. TKEP üyesi olduğu gerekçesiyle TCK'nın 146/1 Maddesi uyarınca İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi tarafından 7 Mayıs 1981 tarihinde verilen idam cezası 22 Eylül 1981'de Askeri Yargıtay Üçüncü Dairesi tarafından onaylandı. 4 Mart 1982 tarihinde Danışma Meclisi'nde ölüm cezalarının yerine getirilmesine ilişkin kanun hiç tartışılmaksızın kabul edildi. Hüküm, 1982'nin 13 Mart gecesi Buca Cezaevinde saat 01.25 ile 03.05 arasında infaz edildi. 2 Şubat 1958 Tokat Günevi Köyü doğumlu. Babası Ali Rıza, annesi Pembe'ydi. İlk gençlik yıllarında devrimci mücadeleye katıldı. Tariş üzüm işletmelerinde işçi olarak çalıştı. Sendikal mücadelede ön saflarda yer aldı. Tariş direnişinin örgütleyicilerinden ve öncülerindendi.

Seyit Konuk

Sıkıyönetim sökmedi, cunta da sökmeyecek. 12 Eylül askeri darbesinden sonra bir süre kullanılan slogan. 1978 yılında faşistler tarafından gerçekleştirilen Kahramanmaraş katliamı sonrasında 13 ilde ilan edilen ve giderek yaygınlaştırılan sıkıyönetim uygulamasına karşı direnen ve bunda da başarılı olan sol örgüt ve hareketler, sıkıyönetime

karşı gösterdikleri direnişi 12 Eylül'e karşı da gösterebileceklerini ileri sürdüler; bu iddialarını afişlere, duvarlara yansıttılar. Sıkıyönetim gerçekten "sökmemişti" ama cunta kısa bir süre içinde bütün sol örgütleri dağıtarak, "söktüğünü" gösterdi.

Sınıfın partisi. Bkz. Proletarya partisi.

Sıtkı Coşkun. 1948 Elazığ doğumlu. Gençlik yıllarında sol düşüncelerle tanıştı. 1965-70 yılları arasında FKF-TİP içinde sürdürdüğü mücadelesini TKP içine taşıdı. TKP Merkez Komite üyeliğine getirildi. 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıktı. Burada siyasi faaliyetine devam etti. TKP-TİP birleşmesinden sonra TBKP Merkez Komite üyeliğine seçildi. 1990'da TBKP'nin yasala çıkmasıyla Türkiye'ye döndü. SBP'nin kurucusu oldu. SBP Genel Başkan Yardımcılığı yaptı. BSA ve BSP süreçlerinin içinde yer aldı. ÖDP'ye katıldı ve PM üyeliğine seçildi. 1998 yılında hayata veda etti.

Sırrı Öztürk. 60'lı yılların işçi önderlerinden. 15-16 Haziran işçi eylemlerinin örgütleyicilerinden. TİP içinde çalıştı. TİP'in 1969 yılında toplanan 4. Kongresi'nde muhaliflerle birlikte davrandı. Kongreye alternatif olarak Ankara Hanif sinemasında toplanan Proleter Devrimci Kurultayı'nda başkan seçildi. Kocaeli ve çevresinde işçi örgütlenmesinde aktif rol oynadı. KDİKB'nin kurucuları arasında yer aldı. THKP-C'nin kuruluşunda bulundu. THKP-C Geçici Genel Komitesi'nde yer aldı. 12 Mart'ta açılan KDİKB davasından yargılandı. Bir süre tutuklu kaldı. Sorun yayınlarını yönetiyor. Kitapları arasında *Partileşme Sorunu, İşçi Sınıfı, Sendikalar v 15-16 Haziran, 12 Mart 1971'den Portreler I, II, III* sayılabilir.

Sırrı Öztürk faşizmi. Olay Maltepe Askeri Cezaevinde geçiyor. Sırrı Öztürk A koğuşunun temsilcisidir. Mahir Çayan uzun süren hücre hapsinden sonra dava arkadaşlarının bulunduğu A koğuşuna verilir. Bitkin ve zayıftır. İyi beslenmesi ve toparlanması gerekmektedir. Bunun için arkadaşları tarafından özel bir beslenmeye alınır. Hergün yarı pişmiş bir dalak yiyecektir. Mahir Çayan bu özel muameleden rahatsızdır. "Kimsenin yiyemediği bir şeyi ben nasıl yerim" demektedir. Mahir Çayan'ı ikna etmek Ulaş Bardakçı'ya düşer. Ulaş Bardakçı, Mahir Çayan'a espriyle karışık şunları söyler: *"Bu koğuşta sana dalağı çiğ çiğ yedirdiğimiz için bunu problem yapacak kimse bulunmuyor. Arkadaş, yiyecek ve kendine geleceksin. A koğuşu işçi sınıfının koğuşudur. Korkma, sana laf edenin alnını karışlarız. Öyle kolay mı zannediyorsun? Ayrıca burada Sırrı Öztürk faşizmi hakimdir."*

Sibel Erkan. Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir'in İstanbul Maltepe Küçükbağ Sokak'ta polislerle çatışarak sığındıkları evde yaşayan 14 yaşındaki kız çocuğu. Mahir ve Hüseyin polislerle çatışarak apartmanın üçüncü katındaki Erkan ailesinin dairesine girdiler. Ailenin kızı Sibel Erkan'ı rehin aldılar. 51 saat süren beklemeden sonra keskin nişancıların ateşi sonucunda Hüseyin öldü; Mahir Çayan yaralı yakalandı. Yoğun ateş sırasında mutfağa sığınan Sibel Erkan olaydan yara almadan kurtuldu. Evden çıkışında Sibel Erkan, Mahir ve Hüseyin'in kendisine iyi davrandığını söyledi.

Silahlı Direniş Birlikleri (SDB). Devrimci Yol tarafından oluşturulan silahlı halk milisleri. Bu milisler Direniş Komiteleri bünyesinde bulunuyordu. Mahallelerde faşist saldırılara karşı savunma organizasyonu yapan Silahlı Direniş Birlikleri, üst birlik olan DSB'lere kadro yetiştirmekle de sorumluydu.

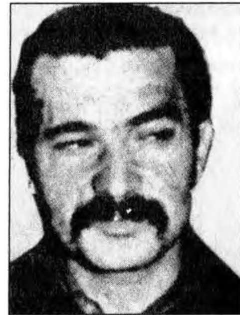
Silahlı Halk Birlikleri (SHB). TKP/B tarafından organizasyonu yapılan, silahlı mücadeleyi temel alan örgütlenme. SHB, 11 Kasım 1988 tarihinde toplanan TKP/B 2. Kongresi'nde alınan bir karar uyarınca kuruldu. Kuruluş amacı yalnızca silahlı eylem yapmak olarak belirlenmedi. Devrimci mücadelenin "şiddet" alanındaki görevlerini yerine getirmek kuruluş nedeni sayıldı. SHB'nin pratiği eylem hazırlığının ötesine geçemedi. Bu zaman içinde SHB militanları Mustafa Keskin, Suna Çelik, Tuğhan Buldu, Alper Ersoy ve Gülay Arıcı güvenlik güç-

leri tarafından öldürüldü. SHB, TKP/B'nin TDP'ye dönüşmesiyle, varlık nedeninin siyasal anlamda ortadan kalktığını ileri sürerek kendisini fesh etti.

Silahlı propaganda. İlk akla gelen tanımı, propagandanın silahlı eylem zemininde sürdürülmesi. Ama tezin sahibi Mahir Çayan'a göre durum biraz farklı. *"Silahlı propaganda, askeri değil politik mücadeledir. Ferdi değil, kitlevi mücadele biçimidir. (...) kesin olarak terörizm değildir. Bireysel terörizmden amaç ve biçim olarak farklıdır. Silahlı propaganda, belirli bir devrimci stratejiden hareketle, emekçi kitlelere elle tutulur, gözle görülür maddi ve somut eylemlerden hareketle, soyuta gider. Silahlı propaganda, halkın düzene karşı olan memnuniyetsizliğini ajite eder, onları emperyalist beyin yıkamanın giderek etkisinden kurtarır. Önce kitleleri sarsar, giderek de bilinçlendirir. Merkezi otoritenin görüldüğü gibi güçlü olmadığını, onun kuvvetinin herşeyden önce yaygara, gözdağına ve demogojiye dayandığını gösterir."*

Sinan Cemgil

Sinan Cemgil. 15 Kasım 1944 İstanbul doğumlu. Öğretmen bir ailenin çocuğuydu. ODTÜ'de mimarlık öğrenimi gördü. 12 Mart öncesi gençlik hareketinin tanınmış isimlerindendi. THKO'nun kurucuları arasında yer aldı. Üniversiteye adım attığında sol düşüncelerle tanıştı. ODTÜ FKF'nin kuruluşunda bulundu ve bir süre başkanlığını yaptı. TİP üyesi oldu. Okuldaki boykotları örgütledi. ABD Büyükelçisi Kommer'in arabasının yakılması eylemine katıldı. Öğrenci eylemlerinden uzak kaldığı günlerde THKO'nun alt yapısını oluşturmaya çalıştı. TH-KO'nun hemen hemen bütün eylemlerine bizzat katıldı ve örgütleyicisi oldu. 12 Mart'tan sonra Ankara'yı terk etti. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yakalanmasından sonra bir grup arkadaşıyla Nurhak dağlarına çıktı. Burada kır gerillası faaliyetini başlattı. Malatya İnekli Köyü muhtarının ihbarı üzerine içinde bulunduğu grup kuşatıldı. 31 Mayıs 1971'de Alpaslan Özüdoğru ve Kadir Manga'yla birlikte Nurhak dağlarında öldürüldü.

Sinan Kazım Özüdoğru

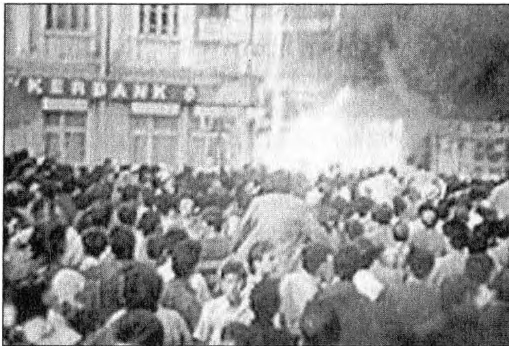
Sinan Kazım Özüdoğru. 1949 Şarkışla doğumlu. Sosyal Hizmetler Akademisi öğrencisi. 68 kuşağı gençliğinin tanınmış ve sevilen simalarından. Dev-Genç'in son kurultayında Genel Sekreterliğe seçildi. Gençlik içindeki tartışmalarda Mahir Çayan'ın görüşlerinden yana tavır aldı. THKP-C'nin kuruluşuna katkı sağladı; önemli militanları arasında yer aldı. Partisinin aldığı karar uyarınca bir grup arkadaşıyla Karadeniz kırsal alanına geçti. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de öldürüldü.

Sinan Kukul. 1956 Trabzon doğumlu. İTÜ öğrencisiydi. Öğrencilik yıllarında sol düşüncelerle tanıştı. Gençliğin anti faşist mücadelesinde aktif bir biçimde yer aldı. Bir süre İstanbul Dev-Genç Genel Sekreterliği görevini sürdürdü. Devrimci Sol'un oluşmasında önemli görevler üstlendi. 12 Eylül'den sonra Devrimci Sol Merkez Komite üyeliğine getirildi. Kısa bir süre sonra yakalandı. 1990 yılında cezaevinden firar etti. Merkez Komite üyeliğine yeniden getirildi. 17 Nisan 1992'de kaldığı evde polisle girdiği çatışmada öldürüldü.

Sivas katliamı. 1993'ün 2 Temmuz günü Sivas'ta gerici-faşist kırması gruplar tarafından gerçekleştirilen katliam. Sivas'ta düzenlenen Pir Sultan Abdal şenliklerine katılmak için Sivas'ta bulunan aydınlar, yazarlar, sanatçılar, çizerler, halk oyunları ekiplerine dahil gençler gerici-faşist kırması grupların saldırısına uğradı. Şenlik öncesi dağıtılan bildirilerle gerginlik yaratan ve Sivaslıları provokatif bir zemine çeken saldırganlar, Aziz Nesin'in kente gelişini bahane sayıp saldırıya giriştiler. Saldırı sonucunda Madımak

oteline sığınanlar tarihte ender görülen bir katliamın kurbanı oldular. Pir Sultan şenlikleri için kente gelen 33 insan Madımak otelinin ateşe verilmesiyle hayatını kaybetti. Kimileri yanarak öldü; kimileri dumandan boğuldu. Aziz Nesin şans eseri ölümden döndü. Sivas Madımak oteli Behçet Aysan, Asaf Koçak, Asım Bezirci, Erdal Ayrancı, Uğur Kaynar, Muhlis Akarsu, Asuman Sivri, Huriye Özkan, Mehmet Atay, Yeşim Özkan, Sait Metin, Hasret Gültekin, Handan Metin, Yasemin Sivri, Nurcan Şahin, Metin Altıok, Nesimi Çimen, Karina Guanna, Edibe Ağbaba Sulari, Gülsün Karababa, Serkan Doğan, Ahmet Özyurt, Özlem Şahin, Muhibe Akarsu, Serpil Canik, Muammer Çiçek, Sehergül Ateş, Murat Gündüz, Gülender Akça, İnci Türk, Belkız Çakır, Menekşe Kaya ve Koray Kaya'ya mezar oldu.

Sivas olayları. Alevi-Sünni kışkırtıcılığı temelinde 1978'in Eylül ayında yaşanan olaylar. Olaylar sırasında Alevilere ve solculara ait işyerleri, evler tahrip edildi, yağmalandı; saldırılar sonucunda pek çok ilerici insan da yaralandı. Sivas olayları birdenbire başlamadı. Ramazan ayı boyunca faşistler, Alevilere ve solculara karşı kışkırtıcı bildiriler dağıttılar. Alevilerin ayaklanacağı, camilere saldıracağı yalanını yaydılar. Sivas'a çevre il ve ilçelerden güç yığdılar. Kent içinde toplu halde gezerek gövde gösterisi yaptılar. Nihayet 3 Eylül günü katliam girişimine başladılar. Şehirde dolaştırdıkları megafonlu arabalardan Alevi ayaklanmasının başladığını, camilerin bombalandığını duyurdular. Faşistlerin cihat çağrısına uyanlar, önceden tespit edilen ev ve işyerlerine karşı saldırıya geçtiler. Alevilerin yoğun olarak oturduğu Alibaba Mahallesi uzun namlulu silahlarla tarandı. Yüceyurt, Çavuşbaşı gibi mahalleler de aynı saldırıya maruz kaldı. Faşistler kalabalık gruplar halinde mahallelere saldırdılar. Halkın direnişiyle karşılaşan faşistler katliam girişiminde başarısız olunca, kent merkezine yöneldiler. Alevilere ve CHP'lilere ait işyerlerini tahrip ettiler. Ülkü Ocakları'na haraç vermeyen AP ve MSP'li işyerleri de aynı akibete uğradı. Günlerce süren saldırılar sonucunda Sivas tam bir savaş alanına döndü. Güvenlik güçleri, bu tür olaylarda her zaman olduğu etkisiz ve izleyiciydi.

Gericiler Madımak otelini ateşe veriyor

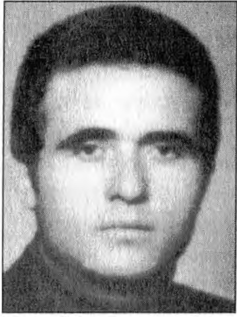
Seyficiler. THKP-C sanıklarından Seyfi Alkan'ın görüşlerini savunanlara verilen isim. THKP-C davasının asker kökenli sanıklarından olan Seyfi Alkan 1974 affıyla salıverilince kendi çevresinde bir örgütlenme faaliyeti başlattı. Ağırlıkla Eskişehir ve civarında bir grup taraftar edindi. Örgütün etki alanı Eskişehir dışına hiç taşmadı.

Siyaset. Grup, parti, fraksiyon, klik, sol hareket anlamında. Cümle içinde kullanılmasına "hangi siyasettensin?" örnek olarak gösterilebilir.

Siyasi yoğunluk. Siyasal konularda yoğunlaşmak, derinliğine bilgi sahibi olmak anlamında kullanılıyor.

Sol içi çatışma. Aslında bu sözlüğe girmeyi hak etmiyor. Ama bir gerçeklik. 'Keşke hiç yaşanmasaydı' dedirtiyor. Hoşgörüsüzlükten, otoriter eğilimlerden kaynaklanıyor. Uluslararası arenada, SSCB ile Çin arasındaki kutuplaşma Türkiye'ye "sosyal faşist", "Maocu bozkurt" gerginliği ile yansıdı. Bu gerginlik onlarca solcu insanın hayatına mal oldu. TKP (İGD), Halkın Kurtuluşu, TİKP-Aydınlık çevresi bu çatışmanın baş aktörleriydi. Aynı siyasal gelenekten gelen ve aralarında ciddi farklılıklar olmayan Devrimci Yol ve Kurtuluş hareketleri arasında dönem dönem yaşanan ölümlü çatışmalar, sol tarihte kara bir leke olarak yerini aldı. Bu sözcükte ifade edilenler, bu noktada kesilmeyi ve mühim dersler çıkarılmayı bekliyor.

Sol Kemalizm. Kemalizmin soldan yorumlanması ya da Kemalizmden etkilenen sol anlamında kullanılıyor. Ayrıntılı bilgi için bakınız Sağ Kemalizm-Sol Kemalizm.

Soner İlhan

Soner İlhan. 1956 Çanakkale Gelibolu doğumlu. Lise yıllarında devrimci fikirlerle tanıştı. Yüksek öğrenimini Ankara Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nda sürdürdü. Erkek Teknik, çatışmaların yoğun bir şekilde yaşandığı bir okuldu. Bu dönemde bir kaç kez tutuklandı. Öğrenci derneği başkanlığı yaptı. Öğrenci gençliğin mücadelesi içinde sivrildi, önder bir konum edindi. Dev-Genç içinde yer aldı. Devrimci Yol içinde önemli görevler üstlendi. Ankara doğu bölgesinin sorumluluğuna getirildi. Hareketi tarafından bir süre sonra Adana'ya gönderildi. 12 Eylül'le birlikte bir grup arkadaşıyla Adana kırsal alanına çekildi. 19 Mart 1981'de İskenderun Değirmendere'de askerlerle girdiği çatışmada öldürüldü.

Son sözler. Devrimcilerin yargılandıkları davalarda ya da darağaçlarında söyledikleri son sözlerin anlamı ve etkisi büyüktür. Şair Adnan Yücel'in dizesindeki gibi "Son sözü hep direnenler söyler"i doğrulayan sözlerdir. Dinleyenin yüreğinin derinliklerine işleyen, tüyleri diken diken eden bir etkileyiciliğe sahiptirler. Yargılanan değil yargılayan; ölmek üzere olan değil, hayata tutunan insanların dudaklarından dökülürler. Dramatik yönü, "tarihin şaşmaz yargısına" havale edilmesidir. Bir taraftan paylaşım ve umut vardır; bir taraftan uzun yıllar cezaevinde kalacak ve az sonra ölecek olmanın yalnızlığı ve burukluğu. Sonraki kuşaklar alması gerekeni alırlar ama aslında bir duygu karmaşasıdır son sözler. Meydan okumayla korku arasına sıkışmış bir andır; her yönüyle insana aittir. Devrimci Yol davasında idamla yargılanan sanıklardan Nasuh Mitap kişisel savunmasının son sözlerinde sunları söylemiştir: *"Bütün bu gerçeklerden ve gözlerimizin önünde yaşananlardan sonra vereceğiniz kararla 12 Eylül rejiminin haksız ve çirkin şiddetine hukuku ve yargıyı da ortak edip etmeyeceğiniz anlaşılacaktır. Bu herşeyden önce sizin kendi vicdanınızı ilgilendirecektir tabii. (...) Ama tarihin ve halkların da vicdanı vardır. Sizler de vereceğiniz kararla tarihin ve halkımızın vicdanında yargılanacaksınız. İnanıyorum ki, tarih ve halkımız, 12 Eylül şiddetine araç edilmiş 12 Eylül adaletini kesinlikle reddedecek; mahkum edecektir. Ben devrimciyim. 12 Eylül şiddeti, yaşadığım onca eziyet ve işkenceler düşünce ve inançlarımı yok edememiştir. Ülkeme ve yoksul halkıma beslediğim güzel duyguları içimden söküp alamamıştır. Gönlüm hala iyiye, güzele, insanlığa, özgürlüğe, barışa, eşitliğe, kardeşliğe, sosyalizme; ülkemin bağımsız, özgür ve aydınlık geleceğine olan inançla doludur."*

Son tahlilde. Devrimcilerin kendi aralarında yaptıkları tartışmalarda ya da dergi yazılarında sık kullandıkları konu bağlama sözü. Derinliğine aktarılan ve gelişim süreçleri hakkında bilgi verilen konuya konulan son nokta anlamında.

Sorgu. İşkence anlamında.

Sosyal Demokrat Fırkası (SDF). 23 Aralık 1918'de kuruldu. Kurucuları arasında Doktor Hasan Bey, Kazım Bey, Lebip Bey, Osman Nuri Bey, Yorgi Zaferaki, Cemil Arif, Seyit Ali Efendi gibi isimler bulunuyordu. Sovyet devriminin etkisiyle kurulan parti, Enternasyonal'le yakın ilişki kurdu ve bu ilişkinin iteklemesiyle bir süre Anadolu'da etkili oldu. Düzenli bir yayın organı olmayan, yeterince örgütlenemeyen, ancak kongre niteliğinde iki konferans toplayan partinin etkisi uluslararası ilişkilerden geliyordu. SDF 1919 seçimlerindeki başarısızlığı nedeniyle, sessiz sedasız siyaset sahnesinden çekildi.

Sosyal emperyalizm. Sovyetler Birliği'nin emperyalist olduğunu belirtmek için kullanıldı. İlk olarak ÇKP tarafından yapılan bu tespit, kısa sürede Türkiye'de de yankısını buldu. ÇKP ve AEP yanlısı bir çok sol parti ve örgüt SSCB'yi emperyalist ilan etti

ve Amerikan emperyalizmi kadar tehlikeli saydı. Sosyal emperyalizm tartışmaları, Türk solu için bir ayraçtı. Sol içinde pek çok ayrışmanın temeli bu tartışmayla atıldı.

Sosyal faşist. SSCB'nin ve SBKP'nin tezlerini savunanlara, ÇKP yanlısı gruplar tarafından verilen isim.

Sosyalist. Sosyalizm tartışmalarının yapıldığı dergi. Hikmet Kıvılcımlı tarafından çıkartıldı. İlk sayısı Ocak 1967'de yayınlandı. Yedi sayı sonra kapandı. 1970 yılında tekrar yayına başladı ve 24 sayı yayınlandı.

Sosyalist Birlik. 12 Eylül'den sonra ilk kurulan sosyalist parti olan SP'de başgösteren ayrılık, yeni bir derginin yayın hayatına başlaması ve yeni bir sol çevrenin doğmasına yol açtı. İlk olarak SP içinde kendisini ifade etmeye çalışan çevre, parti içi demokrasi konusunda Doğu Perinçek ve parti merkezini eleştiriyordu. SB çevresi, Sovyetler Birliği için yapılan sosyal emperyalist tespitini reddediyor; Stalinizmden köklü bir kopuşun yaşanması gerektiğini ileri sürüyordu. Derginin ve bu fikri kümelenmenin ömrü uzun olmadı. SP içinden uzaklaştırılan isimler arasında Halil Berktay, Gün Zileli, Oral Çalışlar, İlkay Demir, Oktay Kutlu, Necmi Demir, Kamil Arslantürkoğlu, Yavuz Alagon, Atilla Aytemur bulunuyordu.

Sosyalist devrim (SD). 1960'lı yılların en önemli tartışma konularından birisi. Sol için bir ayrım noktası. Bu yıllarda TİP sosyalist devrim anlayışını savunmaya başladığı için Türkiye'de uzun yıllar boyunca SD ile TİP neredeyse bir ve aynı şeyler olarak değerlendirildi. TİP tarafından sosyalist devrim kavramının ilk kez telaffuz edilmeye başladığı tarih 1965'tir. TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın bu yıllarda parti içinde özel bir ağırlığı söz konusuydu. Aybar çizgi olarak başlangıçtan itibaren Leninist anlayışla arasına mesafe koymaya çalıştığı düşünülecek olursa, TİP aracılığıyla solun gündemine giren SD tartışmasının da Lenin tarafından formüle edilen demokratik devrim ve sosyalist devrim anlayışıyla pek fazla bir ilgisi bulunmadığı da görülebilir. SD anlayışı daha çok, o tarihlerde TİP'in yükselişinden de etkilenen CHP'yle ayrım noktalarını öne çıkarmak ihtiyacından kaynaklanıyordu. CHP ortanın soluydu, TİP ise sosyalizm peşindeydi. Nitekim, SD'yi savunan TİP'in en fazla oyu köylülerden alması ve köylüler içinde örgütlenmeye işçilerden daha fazla önem vermesi de bu durumun bir başka somut göstergesiydi. Aslında TİP'te tıpkı MDD'ciler gibi ülkenin henüz sosyalizme geçmeye hazır olmadığını düşünüyor, bu hazırlığın gerçekleştirilmesi için planlamaya dayalı, ulusalcı ve demokratik bir aşamanın yaşanması gerektiğini savunuyordu. Fark şuradaydı ki; MDD'ciler bunu bir ilerici ordu darbesi aracılığıyla, TİP ise parlamenter yoldan iktidara gelerek gerçekleştirmek istiyordu. Bu nedenle de darbeci eğilimleri kendisi açısından bir tehlike olarak görüyordu. TİP içinde daha Marksizan bir devrim anlayışının ortaya çıkması için 1968 yılını beklemek gerekiyordu. TİP'in oy oranının düşmesi, köylülerden beklenen desteğin elde edilememesi, DİSK'in ortaya çıkıp güçlenmeye başlaması, işçi sınıfı merkezli bir sosyalist devrim anlayışının TİP içinde şekillenip kuvvet bulması açısından da koşulları olgunlaştırdı. TİP içinde, Aren-Boran çizgisinin temsil ettiği Emek grubu yönetime geldi, ardından Aybar'cı ve MDD'ci kanat partiden tasfiye edildi. Bu tarihten itibaren daha homojen ve daha belirgin bir SD anlayışı TİP'e hakim oldu. TİP, 1978 yılına kadar bu çizgisini sürdürdü. Fakat bu tarihten sonra TKP'ye yakınlaşarak ulusal demokratik cephe anlayışının etki alanına girmeye başladı. Bu nedenle aynı tarihte Yalçın Küçük, Metin Çulhaoğlu'nun da aralarında bulunduğu bir grup, TİP'in SD anlayışından uzaklaştığını ileri sürerek Sosyalist İktidar dergisi etrafında bir araya geldiler. Bu çevre, 1980'li yıllarda ortaya çıkan Toplumsal Kurtuluş ve Sosyalist İktidar Partisi gibi oluşumların da kaynağı oldu. 1980'li yıllar, aynı zamanda TİP geleneği dışından gelen bazı grupların da SD anlayışını savunmaya başladığı tarih oldu. Kızıl Bayrak, Kaldıraç, Devrim gibi kimi dergi çevreleri, SD anlayışını 'devrimci bir içerikle' savunmaya başladılar.

Sosyalist Devrim Partisi (SDP). TİP eski Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, Cenan Bıçakçı, Uğur Cankoçak, Kemal Nebioğlu ve arkadaşları tarafından 30 Mayıs 1975 tarihinde kurulan Sosyalist Parti daha sonra ismini değiştirerek SDP oldu. Özellikle parti içi bürokratik eğilimlere karşı mücadele eden ve kendi iç işleyişini bu noktadaki yanlışlıklardan arındıran SDP, sosyalizmin önündeki en büyük tehlikenin bürokratizm olduğunu savunuyordu. SDP tüzüğünde yer alan, bir kişinin iki kez üst üste aynı göreve getirilemeyeceği, maddesiyle bürokratik eğilimler engellenmeye çalışıldı. 12 Eylül'le birlikte kapatılan parti, daha sonra açıldı ve 1995 yılında kendisini fesh ederek GBK sürecine katıldı.

Sosyalist Gençlik Birlği (SGB). TSİP'li gençler tarafından 1976'da kurulan dernek. SGB komsomol tipi bir örgütlenme olarak kuruldu. SGB Genel Başkanı Ökkeş Ünlübayır'dı. Yönetim Kurulu üyeleri arasında Mete Alpser, Hacı Mehmet Yalçın, Ekrem Çakıroğlu gibi isimler bulunuyordu. Yaygın bir örgütlenme ağına sahipti. 45 ilde şubesi vardı. TSİP içinde 1977 yılında başlayan tartışmalar sonucunda ortaya çıkan ayrışmada SGB'li gençler TKP/R (TKP/B) yanında yer aldılar. Dernek Genç Sosyalist isimli bir dergi çıkartıyordu. Dernek ve yayın organı 12 Eylül'le birlikte kapandı.

Sosyalist Gençler Birliği (SGB). 1977 yılının sonlarına doğru bir grup genç tarafından kuruldu. Genel Başkanlığı'na Yaşar Yiğit getirildi. Dernek, Gençlik Dünyası isimli bir dergi çıkartıyordu.

Sosyalist Gençlik Örgütü (SGÖ). Ekim 1969'da yapılan FKF Genel Kurulu'nda tasfiye edilen TİP yanlısı gençlerin kurduğu dernek. SGÖ, FKF'nin devamı olduğunu iddia ediyordu. Genel Başkanlığı'nı Nihat Akseymen'in sürdürdüğü dernek fazla bir varlık gösteremedi.

Sosyalist karıncalar. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğrenci Derneği seçimlerinde devrimci öğrencilerin seçimlerdeki listelerinin ismi. Son derece çekişmeli geçen seçimlerde, devrimcilerin karşısına, kendilerine ortanın sağı ve ortanın solu diyen öğrencilerin ortak liste çıkarttı. Seçimlerde sosyalist karıncalar 334 oy aldı, ortanın sağı ve solu ittifakı ise 211 oyda kaldı. Sonuçta, Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu şu isimlerden oluştu: Toygun Eraslan, Haluk Coşkunkan, Sıtkı Coşkun, Reşat Özsoğuk.

Sosyalist Kültür Derneği (SKD). 1962 yılında kuruldu. Kurucuları arasında Yön dergisi yazarları ve bir grup sol/sosyalist aydın bulunuyordu. Türkiye'ye özgü bir sosyalizmi araştırmak ve incelemek amacıyla kurulduğu açıklandı. Dernek Başkanı Osman Nuri Torun, Genel Sekreteri Necat Erder'di. Yönetim Kurulu üyeleri arasında Cahit Tanyol, Cemal Reşit Eyüpoğlu, Atilla Karaosmanoğlu ve Adnan Başer Kafaoğlu gibi isimler bulunuyordu. Derneğin tüzüğünde kuruluş amacı şöyle açıklanıyordu: *"Her türlü sömürücülüğü ortadan kaldıracak olan gerçek bir demokrasi düzeninin kurulması için gerekli koşulları bilim ışığı altında incelemek ve bunların yayılmasına çalışmak.."*

Sosyalist Parti (SP). Doğu Perinçek ve arkadaşları tarafından 1 Şubat 1988 tarihinde kuruldu. 12 Eylül'den sonra kurulan ilk sosyalist parti olarak tarihe geçti. Doğu Perinçek'in yasaklı olması nedeniyle SP Genel Başkanlığı'nı bir süre Ferit İlsever sürdürdü. Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldıktan sonra adı İP olarak değiştirilip yeniden örgütlendi ve Genel Başkanlığa Doğu Perinçek getirildi.

Sosyalist Türkiye Partisi (STP). TİP eski yöneticilerinden Metin Çulhaoğlu ve arkadaşları tarafından 13 Eylül 1993 tarihinde kurulan parti. Parti, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılınca adını SİP olarak değiştirdi. Metin Çulhaoğlu, iç tartışmalardan ötürü kurucusu olduğu partiden ayrılıp önce BSP, sonra da ÖDP içinde politik yaşamını sürdürmeye devam etti.

Sosyalizmin Alfabesi. Solculuğa yeni başlayan gençlere okuması için önerilen ilk

kitap. Leo Huberman'ın kitabı herkesin anlayacağı bir dille kaleme alınan ve sosyalizmi genel hatlarıyla açıklayan bir içeriğe sahipti.

Sosyalizm mühim mesele. Eski sayılabilecek bir sosyalizm tanımı. 1919 seçimlerine giren SDF Başkanı ve milletvekili adayı Hasan Rıza'nın bir konuşma sırasında yaptığı sosyalizm tanımını anlayabilene aşk olsun demekten başka bir şey gelmiyor elden: *"En mühim ve herkes için mütalaası elzem bir mesele-i hayatiyettir. Sosyalistlerin esbab-ı sermaye ile işçi ve amele sınıfları aralarında adilane tadilat ve ıslahat icra ederek mağduriyet-i mevcudelerine bir kanun-u adalet dairesinde nizamlar ve icraat-ı adilane ile ihkak-ı hukuklarına vasıta olmaları insaniyet icabatındadır. Bundan da amele için devr-i hürriyet ve saadet südur edecektir."*

Soyut. Sosyalist kültür dergisi. İlk sayısı Nisan 1965'te yayınlandı. Sahibi Halil İbrahim Bahar'dı. Sunuş yazısında "Evrimci, devrimci genç kuşağın dergisi olmak" amacıyla yayın hayatına başlandığına vurgu yapılıyordu. Dergide Halil İbrahim Bahar, Hasan Hüseyin, Asım Bezirci, Ali Yüce, Sait Maden, Melih Cevdet Anday gibi imzalar dikkat çekiyordu. 107 sayı yayınlanan dergi, Eylül 1977'de kapandı.

Sömürge tipi faşizm. Dimitrov'da ipuçlarına rastlanan, Mahir Çayan'ın tezleri arasında yer alan, özellikle 1970'li yıllarda Devrimci Yol hareketi tarafından geliştirilen faşizm tahlili. Bu tahlil Türkiye gibi geri kalmış ülkeler için yapılıyordu. Bizim gibi ülkelerde faşizm, emperyalizme bağımlılığın bir sonucu olarak gündeme getiriliyordu. Klasik olarak tanımlanan ve İtalya, Almanya gibi ülkelerde görülen faşizmlerden farklılıklar arz ediyordu. En çarpıcı farklılık faşizmin ülkeye egemen olmasında ortaya çıkıyordu. Almanya ve İtalya'da faşizm, aşağıdan yukarıya, yani ciddi bir kitle desteğini arkasına alarak devletin ele geçirilmesiyle uygulanıyordu. Geri kalmış ülkelerde ise, emperyalizme bağımlı yerli işbirlikçilerin devlet eliyle yukarıdan aşağıya uygulaması söz konusuydu. İşbirlikçiler devleti yukardan aşağıya faşistleştiriyor ve halka karşı faşizan yöntemler uyguluyordu. Sömürge tipi faşizm tespitinde, emperyalizm içsel bir olgu olarak değerlendiriliyor burjuva demokratik devrimin tamamlanmamış olması nedeniyle, burjuva demokrat haklardan söz edilemiyordu. Bu nedenle burjuvazinin emekçilere verebilecek en küçük bir tavizi bile yoktu. Bu noktayı sabitlemek için burjuvazi devlet aygıtlarını kullanarak yukarıdan aşağıya faşizm uyguluyordu. Yani faşizm, emperyalizmin bir ihracı olarak, devletin kendisini faşistleştirmesiyle ortaya çıkıyordu. Duruma, döneme ya da burjuvazinin ihtiyacına göre faşizm bazen açık bazen de gizli bir halde sürdürülüyordu. Açık ya da gizli bizim gibi ülkelerde sürekli bir faşizm vardı. Ancak, sürekli bir açık faşizmden söz etmek mümkün değildi. Hakim sınıflar kendilerini, düzenlerinin devamı için halkı faşizan yöntemlerle baskı altında tutmaya zorunlu hissediyorlardı. Sömürge tipi demokrasi diyebileceğimiz, yani çarpık, ne idüğü bilinmeyen bir uygulamayla faşizmin insanları rahatsız eden yüzü gizlenmeye çalışılıyor, demokrasicilik oyunu ustaca sahneleniyor, meclis, partiler, dernekler ve benzeri kurumlar sanki "varmış" gibi gösteriliyordu. Hakim sınıflar sorunların çözümü noktasında bu tiyatro oyunundan sonuç alamazlarsa, kendi elleriyle meydana getirdikleri kurumları lağvediyor ve açık uygulamaya geçiyordu. Açık uygulamaya sık başvuruluyordu. Açık faşizmin, gizli faşizmden en dikkat çekici farkı, baskı ve terör için yasal dayanak arama zahmetine katlanılmamasıydı. Mahir Çayan, bu tespiti Toplu Yazılar isimli kitabında şöyle özetliyordu: *"Oligarşik yönetim rahatlıkla işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerinin olmadığı tam bir dikta yöntemiyle ülkeyi yönetebilmektedir. Buna sömürge tipi faşizm de diyebiliriz. Bu yönetim, ya klasik burjuva demokrasisi ile uzaktan yakından ilgisi olmayan 'temsili demokrasi' ile icra edilir ya da sandıksal demokrasiye itibar edilmeden açıkça icra edilir."* Türk solu içerisinde yapılan farklı faşizm tahlilleri, faşizme karşı mücadele konusunda da farklılıklara yol açmış, sürekli faşizm tespitine katılmayan, faşizmin devlet eliyle yukarıdan aşağıya örgütlendirildiği görüşü-

ne karşı çıkan kimi çevreler, faşizme karşı mücadeleyi 'tırmanan faşizmin' tırmanışının durdurulması şeklinde algılamış ve ona göre siyasal bir duruşu tercih etmişlerdir. Bu anlayış kendisini en çok TKP'lilerin "Faşizme geçit yok" sloganında göstermiştir.

Sömürgenin sömürgesi. Bkz. Portekiz örneği.

Söz. 15 günlük düşün, sanat ve eleştiri dergisi. İlk sayısı 1946 yılının başlarında yayınlandı. Derginin sahibi Asaf Ertekin, yazıişleri müdürü Yaşar Çöl'dü. Dergide Zeki Baştımar, Behice Boran, Adnan Cemgil, Cahit Külebi, Enver Gökçe'nin yazı ve şiirleri dikkat çekiyordu. Dergide edebiyat tartışmalarının dışında demokrasi sorunları, çok partili rejime geçiş gibi konular tartışılıyordu. Dergi 1946 yılında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı.

Sübjektif-objektif koşullar. Mahir Çayan tarafından sık kullanılan kavramlar. Devrimin olabilmesi için aranan şartlardan. Objektif koşullar ülke genelini ifade ediyor. Ülkenin ekonomik ve siyasal olarak kriz halinde olması devrim için uygun şartların bulunduğu sonucuna ulaştırıyor. Subjektif şartlar ise devrimcilerin durumuna işaret ediyor. Devrimci hareketin objektif şartları değerlendirebilecek, devrimci atılımı gerçekleştirebilecek durumda olup olmadığıyla ilgili.

Susma sustukça sıra sana gelecek. Özellikle 1990'ların başında faili meçhullerin artmasıyla gündeme gelen bir slogan. Slogan zaman içerisinde işten atılmalardan gecekondu yıkımına kadar her olayda mağdurlar tarafından destek sağlamak ve başkalarını uyarmak amacıyla kullanıldı.

Suyun kaynama noktası. Evrim-devrim tartışmalarıyla ilgili verilen örnek. 1970'li yıllarda solun tartışma başlıklarından birisi de evrim-devrim tartışmasıydı. Bu tartışmayı özellikle Devrimci Yol ve Kurtuluş hareketleri sürdürüyordu. Evrimci sürecin yaşanması (yaşandığını) gerektiğini ileri sürenler, suyun yüz derecede kaynamasını devrim durumuna benzetiyorlar ama o ana kadar ısıtılması gerçekliği üzerinde duruyorlardı. Bu, uzun bir evrim ve kısa bir devrim sürecine tekabül ediyordu.

Süleyman Cihan. 1947 Tunceli Ovacık doğumlu. Lise yıllarında TKP/ML ile ilişkiye geçti. 1974 yılında İstanbul Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği'nin kuruluş çalışmalarına katıldı. TKP/ML 1. Konferansı'nda Siyasi Büro üyeliği ve Örgütlenme Sekreterliği'ne getirildi. TİKKO örgütlenmesinde görev aldı. TİKKO'nun kırsal alan çalışmasının temellerini attı. TKP/ML 2. Konferansı'nda ise Merkez Komite üyeliği ve Genel Sekreterliğe getirildi. 28 Temmuz 1981'de gözaltına alındı. İşkence sonucunda öldürüldü.

Süleyman Yeter. DİSK Limter-İş Sendikası Eğitim uzmanı. İstanbul'da gözaltına alındı. Gözaltında tutulduğu Terörle Mücadele Şubesi'nde 7 Mart 1999 tarihinde işkence ile öldürüldü. Süleyman Yeter'e işkence yaptığı tespit edilen polislerle ilgili dava açıldı, haklarında tutuklama kararı verildi. Ancak polisler bulunamadı.

Sürgün. Bakınız Emniyet-i Umumiye Gözetimi.

Sütkostik. Afiş asmak için kullanılan yapışkan. Afiş asmanın önemli işler arasında sayıldığı 1970'li yıllarda solcuların olmazsa olmaz saydığı bir malzeme. Sütkostiğe eli değmeyen, giysilerini bulaştırmayan gerçek bir pratik yapıyor sayılmazdı.

Ş

Şaban İba. 1948 Kayseri Develi doğumlu. 68 kuşağından. 12 Mart'ta Dev-Genç davasından yargılandı. 1970'li yıllarda yayın hayatına başlayan Kurtuluş dergisinin kurucularından ve Kurtuluş hareketinin önder kadrolarından. Kod ismi Zapata. 1985'te Kurtuluş hareketine yönelik operasyonlar sırasında yakalandı. Merkez Komite üyesi olduğu iddiasıyla yargılandı. Beş sene cezaevinde kaldı. ÖDP'ye katıldı ama daha sonra bu partiden ayrıldı.

Şaban Ormanlar. 1927'de Yugoslavya'da doğdu. 1938'de Türkiye'ye geldi. Mimarlık eğitimi gördü. İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği'nde çalıştı. Dernek faaliyetleri nedeniyle tutuklandı. TKP'ye katıldı. TKP davasından yargılandı ve iki yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1970-75 yıllarında Mimarlar Odası Başkanlığı yaptı. 1975'te TEP kurucuları arasında yer aldı. Partinin Genel Sekreteri oldu. TEP davası nedeniyle DGM'de yargılandı. Davası beraatle sonuçlandı. 15 Temmuz 2007'de öldü.

Şaban Yıldız. 1919 Yunanistan doğumlu. 1924 yılında ailesiyle Türkiye'ye yerleşti. Askerlikten sonra dokumacı olarak çalışmaya başladı. Sendikal mücadele içinde sivrildi. Türk-İş ve DİSK'in kuruluşunda önemli katkılar sağladı. Türk İş'in ilk Genel Sekreteri oldu. 1961'de TİP'in kurucuları arasında yer aldı. Bir süre partinin Genel Sekreterliği görevini sürdürdü. 1969'da TİP Genel Başkanı oldu. 1 Kasım 1970'e kadar bu görevinde kaldı. SBP'nin kurucuları arasında bulundu. 1999 yılında hayata veda etti.

Şafak. TİİKP'liler tarafından 12 Mart'ın baskıcı koşullarında illegal olarak yayınlanan dergi. Şafak, TİİKP sanıklarının yargılandığı davaya da ismini verdi.

Şahin Aydın. Yıldız Mühendislik Fakültesi öğrencisi. İYÖKD Yönetim Kurulu üyesi. 12 Mart sonrası başlayan öğrenci olayları sırasında faşistler tarafından öldürülen ilk öğrenci. 15 Aralık 1974 günü İstanbul Beşiktaş'ta otobüs beklerken faşistlerin bıçaklı saldırısı sonucunda öldürüldü.

Şair Mahir Çayan. Mahir Çayan şiir gibi yaşadı. Şiir tadında öldü. Şiirleri vardı; onları askeri cezaevinin tek kişilik hücresinde yazdı.

1

Taş duvar, demir karyola
Ve yerde sayısız izmaritler
Helanın pis kokusu, rutubetli,
Sıkıntılı, nikotinli
İnsanı serseme çeviren
Kurşun gibi ağır hava
Duvarlar sanki soğuk dalgaları
İmal ediyor
İstediğiniz kadar
Üzerinize kalın şeyler giyinin
Oligarşinin hücresinde
Soğuğu yenmek imkansız
Ranzanın karşısında
Kafesli demir kapı,
Arkasında Mehmet
Görevi dakikası dakikasına
Beni denetlemek
Mehmedim utanıyor, kahroluyor
'Askerlik ağam n'aparsın' diyor

Aslında o da tutsak
Ben hücre içinde
O hücre önünde
Günde beş kere büyükbaşlar
Bakar içeriye
Yüzlerinde tecessüs
'Çılgın adam, 3-5 kişi ile koskoca
Karanlıklar imparatorluğuna
Kafa tutan Adalılar
Ama yine de çılgın adamın
Karşısında
Bir eziklik, bir burukluk duyuyorlar
O başka
Gündüz gece diye bir ayrım yoktur
hücrede
Zaman ve mekan özümlenmiştir
artık
Sadece koldaki saattir
Geceyi gündüzü bildiren
Işık yirmidört saat yanar
Bir nefes, bir dumandır
Yoldaşım cigaramı her çekişte
duman olur
Uçar giderim, ta uzaklara
Çoğu kere Ada'ma giderim
Cigaramın dumanı
beni memleketime
Ada'ma götürür
Kahpe İstanbul'un
Kahpe bir bölgesinde
Bir evdeyim
yoldaşlarımla beraber
Bu ev
Yoldaşlık-dostluk-kardaşlık-mertlik
Kazanç
Sevgi evidir
Bu evde, herşey o kadar güzel
Ve o kadar anlamlıdır ki
Ev de değil, Ada Ada
Satılmışlığın, kahpeliğin
Riyakarlığın, adiliğin
Ve her çeşit aşağılık
Ve her çeşit
Yabancılaşmanın karışımı olan
Karanlık Deniz'inin ortasında
Güneşi batmayan bir ada
Ben ne şuralıyım, ne buralı
Adalı'yım, Adalı
Ada'm ormanlıktır
Dostluk, yoldaşlık
Mertlik ormanı
Bütün Ada'mı kaplar
Erdemin güneşi yirmidört saat
Aydınlatır Ada'mı
Biz Ada sakinleri
Bilmeyiz karanlığı
Ben Adalı'yım ey kahpe
hücre Adalı
Doğru ya, sen nereden
Bileceksin Ada'mı
Asırlık, feodal-militarist hücre
Ya sen, öküze benzemek
İçin kasılan, şişen haset
Kurbağa, hilkat garibesi
Bilir misin Ada'mı

Dünya karanlıktır
Güneşi batmayan
Böyle bir Ada
Yeryüzünde yoktur
Değil mi karanlıklar cücesi
Zavallı acuze
Ya sen yarasalar şairi
Pişkin cacomcho
Değil şiirlerde, masallarda
bile böyle bir Ada yoktur
Böyle bir Ada eşyanın
tabiatına aykırıdır
Senin için değil mi karanlıkların
Kapkara şairi
Senin dediğin eşyanın değil
Karanlığın tabiatına aykırıdır
Karanlık cüceleri
Acuzeler, dürzüler
Yarının Türkiye'sinin
Hayvanat bahçesinde
Teşhir edilecekler

Ada'm karanlıktır hain hücre
Elde mitralyözüyle
Sierra Maestro'da, Falcon'da
Vietnam'da, Mozambik'te, Angola'da
Sina çöllerinde
Özgürlüğün türküsünü
söyleyenler
Zulme, kahpeliğe, sömürüye karşı
Dişiyle, tırnağıyla
Üç kıtada karşı koyanlar
Benim evlatlarımdır
Kahpe hücre

Benim Ada'mın ormanlıklarından
Aldıkları fideleri
Birer birer dikiyor
Kahpeler koalisyonunun dünyasına
Kel dünya, Ada'mın
Ağaçlarıyla ayıbını örtüyor
Güzelleşiyor artık
İyi bak bana feodal duvar
İyi tanı beni
Seni yerle bir edecek
Adalılar'ı iyi tanı
Ada'm ve hemşerilerinin çoğu
Ne halde diye dudak bükme
Orospunun dölü utanç duvarı
Evet, Ada'mı karanlığın
Suları bastı
Evet, benim gibi pek çok Adalı
Bu çirkef suların altında
Ama boşuna sevinme
Ada'm batmaz, yok olmaz
Ada'm sadece karanlık denizinde
Yerini değiştirdi
Hepsi o kadar

II
Cigaram elimi yakıyor
Maltepe'de etrafı
karanlık cüceleriyle çevrilmiş
Marş söylüyor iki Adalı
İki Adalı'nın marş
söyleyişinde silahlar susar
Maltepe'nin göbeğini
Derin bir sessizlik kaplar
Dalga dalga yayılır
Adalılar'ın erkek sesi, etrafa
O anda iki Ada'lının
Gözünde herşey silinir
Karanlığın militanları
Küçülür, küçülür
Sanki biraz önce atılanlar
Tomson kurşunları değil
Parmak cücelerin minicik okları
O an ne binlerce
güvenlik kuvveti
Ne polis, ne zırhlı tugay
Ne mitralyöz
Herşey önemsiz
Küçük ve etkisizdir
İki Adalı için
Adalı'ların korosu
Karanlık cücelerinde
Bir panik yaratır
Yüzlerinde ezikliğin, şaşkınlığın
Biraz da utancın izleri okunur
Sanki ilahi bir kuvvet
Onların ellerini
Kollarını bağlamıştır
Ta ki, iki Adalı'nın
Marşı bitine kadar
Adalı'lar sol yumrukları havada
Pencerenin önünde
Boy hedefi oldukları halde
Ateş etmezler
Garip bir andır bu an
Bu an, karanlık cücelerinin
İnsanlığa dönüş anıdır
Cüceler konuşmazlar bile bu an
Büyülenmişlerdir, iki Adalı'nın
Havaya kalkmış sol yumrukları ile
Ve kaybolup gitmişlerdir
İkili koronun nameleri arasında
Koro susar, büyü bozulur
Görevlerini hatırlar cüceler
Eller tetikte, tarrr
Ve Cevahirimi kalbime gömüp
Dönerim hain hücreme

Şarkışla. Allahın "sevdiği kulunu düşürmesin" dileğinde bulunulan Sivas'ın bir ilçesi. Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan 15 Mart 1971 tarihinde Nurhak dağlarında bulunan arkadaşlarının yanına gitmek üzere Ankara'dan bir motosikletle yola çıkarlar. Şarkışla'da tesadüf sonucunda bir bekçi kimlik kontrolü yapmak ister ve çatışma çıkar. Çatışma sonucunda Yusuf Aslan yaralı ele geçirilir. Deniz Gezmiş ise herhangi bir yara almadan yakalanır. Bu olayı anlatan anonim türkü uzun yıllardan bu yana dillerden hiç düşmedi.

Şarkışla'ya düşürmesin oy oy!
Allah sevdiği kulunu
Gemerek'te çevirmişler
Deniz Gezmiş'in yolunu

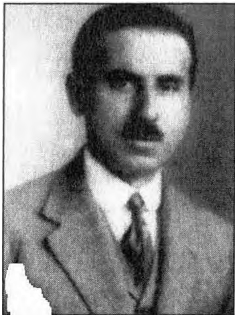
Gece Elmalı'da kalmış oy oy!
Hamamcı Ali'yi sormuş
Uzatmalı itin biri
Yusuf'u gaflette vurmuş

Yaşa Türk ordusu yaşa oy oy!
Dünya şaştı böyle işe
Ordu madalya göndermiş
Yusuf'u vuran çavuşa

Olayıdım olayıdım oy oy!
Okur yazar olayıdım
Deniz mahkemeye düşmüş
Avukatı ben olayıdım

Şavşat katliamı. 23 Temmuz 1979 tarihinde Artvin'in Şavşat ilçesinde mitingten dağılan halkın üzerine güvenlik güçleri tarafından ateş açıldı. Ateş sonucunda beş insan öldü, otuzu yaralandı. Şavşat 70'li yıllarda devrimcilerin güçlü olduğu bir ilçeydi. Katliama, ilçeye bir hafta önce atanan alay komutanının "Şavşat'ı vatan topraklarına katmaya geldim" sözleriyle başlayan gerginlik neden oldu. Şavşat katliamı tüm yurt çapında düzenlenen gösterilerle protesto edildi.

Şebekesi olan herkes okula. 1970'li yılların ikinci yarısında TİKP-Aydınlık görüşlerini savunan DGB'li gençler, okullarda yoğun çatışmaların yaşandığı, tek tek okulların devrimcilerin ya da faşistlerin denetimi altında tutulduğu, diğer grubun okula giremediği günlerde, "Şebekesi olan herkes okullara" çağrısı yaparak kimsenin öğrenim hakkının engellenmeyeceğini savunuyordu. Bu öneri diğer gençlik örgütleri tarafından tepkiyle karşılanıyordu. Gençlik örgütleri, faşistlerin okumak için değil, öldürmek için okullara geldiğini, bu yüzden de okullara girmelerine izin vermeyeceklerini söylüyorlardı. Bu tartışma nedeniyle DGB'lilere ŞOHO'cular deniliyordu.

Şefik Hüsnü

Şefik Hüsnü Deymer. TKP Genel Sekreteri. 1887'de Selanik'te doğdu. Orta öğrenimini M. Garaud Koleji'nde tamamladı. Yüksek öğrenimini Paris'te fen ve tıp okuyarak sürdürdü. Sinir ve ruh hastalıkları uzmanı oldu. Paris'te bulunduğu yıllarda Jön-Türkler'den etkilendi. Türk siyasetçi ve sanatçılarıyla ilişki kurdu, arkadaşlığını geliştirdi. 1912'de Balkan Savaşı'na katıldı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Çanakkale cephesinde askeri doktor olarak görev yaptı. 1919'da İstanbul'da *Kurtuluş* isimli bir dergi çıkardı. TKP'nin 10 Eylül 1920'de Bakü'de toplanan 1. Kongresi'nde Merkez Komite üyeliğine seçildi. Kurtuluş dergisinin kapatılmasından sonra Aydınlık dergisini yayınladı. Bu dergide sosyalizm konusunda yazılar yazdı. Bilimsel sosyalizm ile ilgili tartışmalar sürdürdü. 1923 yılının 1 Mayıs'ında dağıtılan bir bildiri nedeniyle tutuklandı. TKP'nin 2. Kongresi'nde Merkez Komite üyeliğine ve Genel Sekreterliğe seçildi. 1925'ten sonra, Takrir-i Sükun Yasası nedeniyle oluşan baskı ortamı sonucunda yurtdışına çıktı. Ankara İstiklal Mahkemesi tarafından gıyabında 15 yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1927'de gizli yollardan Türkiye'ye girdi. Amacı, Vedat Nedim Tör denetimindeki TKP İcra Komitesi'nin faaliyetlerini kendi denetimi altına almaktı. Vedat Nedim Tör'ün operasyonu hissetmesi ve polise ifade vermesi sonucunda yakalandı. 1929'da tahliye oldu. Avrupa'ya kaçtı. 1928-35 yılları arasında Komüntern'in Yürütme Komitesi üyeliğinde bulundu. 1939'da Türkiye'ye döndü. Askerliğini yaptı. 1946'da TSEKP'i kurdu. Partinin kapatılmasından sonra tutuklandı ve beş yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1950 affıyla hapisten çıktı. 1951'de tekrar tutuklandı. Beş yıl hapse mahkum edildi. Hapisane sonrası sürgüne gönderildiği Manisa'da 1959'da hayatını kaybetti.

Şeh-Der. 1974 yılında Ankara'da kurulan dernek. Taşra illerinden Ankara'ya okumaya gelen öğrencilerin hemşehricilik ve dayanışma duygularıyla kuruldu. Şeh-Der'in ana gövdesini Malatyalılar oluşturuyordu. Dernek çatısı altında kurulan ilişkiler, 70'lerin ikinci yarısında ortaya çıkacak olan gençlik örgütlenmelerinin ilk tohumlarının atılmasını sağladı.

Şemsi Özkan. Yalçın Küçük'e göre "Eylül'ün ilk ve en yüksek itirafçısı."MLSPB'nin önder kadrolarındandı. 18 Mayıs 1981'de yakalandı.

İtirafçı olmaya kendiliğinden karar verdi. İtirafları MLSPB'nin tamamen çökertilmesini sağladı. İtirafçılığı ve itirafçılığın getirilerini 12 Eylülcülerin kafasına sokarak itirafçılık kurumunun yasallaşmasına neden oldu.

Şeyh Bedreddin. "Yarin yanağından gayri herşey ortak" diyen Anadolu devrimci köylü önderi. 1420'de yoldaşları Börklüceli Mustafa ve Torlak Kemal'le birlikte Aydın'da, Karaburun'da, Türk, Rum, Ermeni köylülerin Osmanlı zulmüne karşı ayaklanmasına önderlik etti. Yenildiler. Serez'de idam edildi. Trakya bölgesinde yaşayan Bedreddin müridleri onun ölmeyip göğe yükseldiğine, bir gün geri döneceğine inandılar. Geri dönmedi; ama 1936'da Nazım Hikmet "Şeyh Bedreddin Destanı"nı yazdı. Belki de geri dönmek böyle bir şeydi.

Yağmur çiseliyor
beyaz ve çıplak mürted
ayakların
ıslak ve karanlığın üstünde
koşması gibi

Yağmur çiseliyor
Serez'in esnaf çarşısında
bir bakırcı dükkanının
karşısında
Bedreddinim bir ağaca asılı

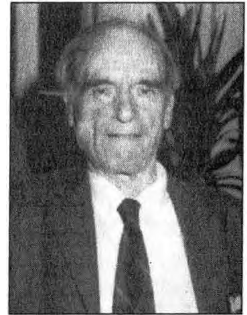
Yağmur çiseliyor
gecenin geç ve yıldızsız
bir saatidir
ve yağmurda ıslanan
yapraksız bir dalda sallanan
şeyhimin çırılçıplak etidir.

Şiran olayları. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e Gümüşhane'nin Şiran ilçesinde yapılan saldırıyla başlayan olaylar. 1977 yılında artan faşist saldırılardan Ecevit'in mitingleri de nasibini aldı. 27 Nisan 1977 tarihinde miting yapmak üzere Şiran'a gelen Ecevit ve beraberindekiler başta MHP'liler olmak üzere gericilerin saldırısına uğradılar. Bir gece önce halkı kışkırtmak için afiş asıp bildiri dağıtan MHP'liler ilçede gerginliği tırmandırdılar. Miting öncesi gösteri yapıp slogan attılar. Miting başladıktan sonra taşkınlıklarına devam ettiler. Güvenlik güçlerinden herhangi bir engel görmeyince mitinge karşı saldırıya geçtiler. Miting alanı tam bir savaş alanı haline geldi. Her taraftan ateş açılıyordu. Ecevit belediye binasına sığınarak canını kurtardı. Olaylar sırasında aralarında CHP Senatörü Niyazi Ünsal'ın da bulunduğu çok sayıda insan yaralandı.

Şişli Meydanında üç kız. Ruhi Su'nun söylediği içli ağıt. Ağıda konu olan üç kız Galatasaray Mühendislik Yüksek Okulu öğrencisiydi. 28 Nisan 1977'de okul çıkışında faşistlerin silahlı saldırısıyla karşı karşıya kaldılar. Çiğdem Yıldır öldü, diğer ikisi yaralandı.

Şişli meydanında üç kız
Biri Çiğdem biri nergiz
Vuruldular güpegündüz
Sorarlar birgün sorarlar
Biter bu dertler acılar
Sararlar birgün sararlar

Şoför İdris. Asıl adı İdris Özbir'dir. 1914'te Balkanlarda doğdu. Çocukluk yıllarında ailesiyle birlikte Türkiye'ye yerleşti. Genç yaşta tütün işçisi olarak çalışmaya başladı. 1929'da TKP'ye üye oldu. Uzun süre işçiler arasında TKP'nin görüşlerini yaydı. İşçi direnişlerini örgütledi. TSEKP'in kurucuları arasında yer aldı. Kocaeli İşçi Sendikaları Birliği'nde yöneticilik yaptı. 1951 TKP tevfikatları sırasında tutuklandı. Beş yıl hapse mahkum oldu. 1990'ların başında kurulan SİP'e girdi. 1996'da yaşama veda etti.

İdris Özbir

Şubat kararları. TİİKP içinde sürdürülen tartışmalarda İbrahim Kaypakkaya ve arkadaşları tarafından kaleme alınan, Doğu Anadolu Bölge Komitesi imzalı kararlar, bu çevrenin Doğu perinçek ve grubundan

tamamen kopması anlamına geliyordu. 1972 yılının 7-8 Şubat günlerinde alınan kararlar aynı zamanda TKP/ML'nin kuruluşunun temelini oluşturacaktı. Şubat kararları özetle şöyleydi: *"Genel olarak dünyada ve özel olarak Türkiye'de objektif şartlar devrime son derece elverişlidir. Bugün kırlık bölgelerde köylü kitlelerinin başına geçip silahlı mücadeleyi örgütlemeyen ve kararlı, tutarlı, azimli bir şekilde yürütmeyen bir komünist hareket, komünist sıfatına layık olamaz. Silahlı mücadele içinde gelişmeyen bir örgütlenme, bugün kof bir örgütlenme olur. Savaşmak, başarısızlığa uğramak, gene savaşmak yeniden başarısızlığa uğramak, zafere ulaşana kadar böyle davranmak, işte halkın mantığı budur. Devrim kitlelerin eseri olacaktır. Şehirlerdeki ileri işçiler ve önder kadrolar (işe yaramayan, mütereddit kendisi öndere muhtaç, ayakbağı olan geri ve tecrübesiz unsurlar değil), bunların büyük çoğunluğu köylük bölgelere, köylülerin silahlı mücadelesini örgütlemeye gönderilmelidir. Bu toplantı özetlediğimiz sağ hatalara, bütün partili yoldaşların ve merkez komitenin dikkatini çeker. DABK'ın altındaki komiteler ve diğer yoldaşlar, faaliyetlerini bu toplantının kararları ışığında gözden geçirmeli, hatalara karşı amansız bir savaş açmalı, onları yenmeli, doğru yolda kararlı, cesur, inatçı ve uygun adımlarla ilerlemelidir. Halkımız bizden bunu bekliyor."*

Şubat 1971 genelgesi. TİİKP Merkez Komitesi tarafından kaleme alınan ve bu çevre açısından bölünmenin başlangıcı sayılan genelge. Mevcut tartışmalar konusunda TİİKP merkezinin görüşlerini özetleyen genelgeye karşı, 11 ilke açıklayan İbrahim Kaypakkaya ve arkadaşları TİİKP'den ayrıldılar. Şubat 1971 genelgesi, kırsal alanda çalışmayı mutlaklaştıran İbrahim Kaypakkaya'nın görüşlerinin mahkum edilmesini, yayın faaliyetinin önemsenmesini öngörüyor, devrimin kırlardan şehirlere doğru gelişeceği ve iktidarın parça parça alınacağı şeklindeki görüşlerin kopyacı bir anlayış olduğunu savunuyordu.

Şükrü Bulut. 12 Mart sonrasında yavaş yavaş şiddetlenmeye başlayan öğrenci olaylarında ölümle sonuçlanan saldırıların başlaması gerginliği arttırıyordu. Şükrü Bulut, 1970'li yılların ikinci yarısında Ankara'da öldürülen ilk devrimci öğrenciydi. 6 Ocak 1976 tarihinde Hacettepe Üniversitesine bağlı yurtları basan faşistler tarafından öldürüldü.

T

Tabutluk. Bir işkence yöntemi. İşkencede kullanılan bir mekan. İnsanın iki büklüm vaziyette bir yerde tutulması. Dar, boğucu, kımıldamanın bile mümkün olmadığı bir yer. Şiirlere konu oldu. İnönü Alpat "Mamak'ın Beyaz Gülü" isimli şiirinde tabutluktan çıkıp gelen bir kızdan söz ediyordu.

O tabuttan çıkıp geldin yanıma
avurtların çökmüştü,
ellerin morarmış
ellerim senin dedin,
yüreğini açtın aşka
sonbahardı,
şehir inceden ürperiyordu.

Tahsin Berkem. Bkz. Mahyacı Tahsin.

Taksim. İstanbul Taksim alanı. Devrimciler için tarihsel ve duygusal önemi olan bir alan. 36 insanın öldüğü 1 Mayıs 1977'den bu yana devrimcilere yasak olan. 1 Mayıs kutlamalarının nerede yapılacağına dair, devrimcilerle devlet arasındaki bir inatlaşmanın adresi. 68 kuşağının anti emperyalist gösterilerine tanıklık yaptı. 1980 sonrası 1 Mayıs'ı kutlamak isteyen göstericilere kendisine ulaşan ara sokaklarda kol kanat gerdi. Mehmet Akif Dalcı'nın ölümünü yaşadı.

Mehmet Akif Dalcı

Talat Turhan. 1924 Elazığ doğumlu. Kuleli Askeri Lisesi'nden mezun oldu. 1944 yılında Kara Harp Okulu'nu bitirdi. 1960 27 Mayıs ihtilalinde önemli görevler üstlendi. Milli Savunma Bakanlığı ve Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü'nde zaman zaman görev aldı. 1963'te Genç Kemalistler Ordusu davasında bir numaralı sanık olarak yargılandı. Davası devam ederken Kurmay Yarbay rütbesindeyken ordudan emekli edildi. Emekli olduktan sonra yazarlığa başladı. 12 Mart'ta Bomba Davasından yargılandı. Davanın düşmesiyle beraat etti. 1972-74 yıllarını Selimiye Askeri Ceza ve Tutukevi'nde geçirdi. Eserlerinde istihbarat örgütlerini ve çalışma tarzlarını, karanlık ilişkileri inceledi. Eserleri arasında *Bomba Davası, Doruk Operasyonu, Kontrgerilla Cumhuriyeti* sayılabilir.

Tan. Zekeriya ve Sabiha Sertel tarafından çıkartılan gazete. Tan gazetesinin ilk sahibi İş Bankası'ydı. Sertel'ler Ahmet Emin Yalman'la birlikte Tan'ı satın aldı. Gazete kısa sürede ülkede muhalefetin sesi, kürsüsü haline geldi. Bu durum CHP hükümetinin dikkatinden kaçmadı. Hükümet tarafından kışkırtılan bir grup gerici aralarında Tan'ın da bulunduğu muhalif gazete ve matbaalara saldırıya geçti. 4 Aralık 1945 tarihinde Tan gazetesi yerle bir edildi. Yazarları arasında Zekeriya Sertel, Sabiha Sertel, Ahmet Emin Yalman, Çetin Altan gibi isimler bulunuyordu.

Taner Akçam. 1953 yılında Ardahan'da doğdu. ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi'ni bitirdi. Öğrencilik yıllarında ODTÜ-DER, ADYÖD gibi derneklerin yönetim kurullarında bulundu. Gençlik mücadelesi içinde aktif bir biçimde yer aldı. 1975 yılında yayı-

na başlayan Devrimci Gençlik dergisinin sorumlu yazıişleri müdürü oldu. Dergide yayınlanan yazılardan dolayı Komünizm ve Kürtçülük propagandası yaptığı için dokuz yıl hapis cezasına çarptırıldı. 12 Mart 1977 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Cezaevinden kaçarak yurtdışına çıktı. Devrimci Yol Merkez Komite üyesi olduğu gerekçesiyle arandı. Devrimci Yol içinde 12 Eylül'den sonra başlayan tartışmalarda, Devrimci Yol'un kendisini ideolojik ve örgütsel açıdan yenilemesi gerektiğini savundu. Almanya'da Hamburg Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nde araştırmacı olarak çalıştı. 1990'lı yılların başında Türkiye'ye geri döndü. Halen Almanya'da yaşıyor. Çeşitli dergi ve gazetelerde makaleleri yayınlanan Akçam'ın *İşkenceyi Durdurun, İnsan Hakları ve Marksizm, Siyasi Kültürümüzde Zulüm ve İşkence, Türk Ulusal Kimliği ve Ermeni Sorunu, İslamda Hoşgörü ve Sınırları ile Türkiye'yi Yeniden Düşünmek* isimli kitapları bulunuyor.

Tarihe geçen buluşma. 1960'lı yıllar Türk solunda ayrılıkların ilk tohumlarının atıldığı bir dönem oldu. TİP içinde başlayan tartışmalar ayrılığın bir yönünü ifade ediyordu. SD-MDD saflaşması TİP'in bölünmesine ve etkisizleşmesine neden oluyordu. Solun çok parçalı bölünmesi ise asıl olarak MDD'yi savunanlar arasında yaşanacaktı. THKP-C ve THKO kökenli onlarca grup 70'li yıllarda sol hareketin ana gövdesini oluşturacaktı. MDD'yi savunanların artık TİP içinde barınamayacaklarının anlaşıldığı 1970 yılında TİP muhalefeti bir anti emperyalist gösteri sonrasında bir araya geliyor ve Mihri Belli önderliğinde yeni bir sol parti kurulmasını tartışıyorlardı. Toplantıya katılanlar arasında Mihri Belli, Deniz Gezmiş, Doğu Perinçek, Mahir Çayan, Cengiz Çandar, Oral Çalışlar, Gülten Çayan, Yusuf Küpeli, Mustafa Kemal Çamkıran, Gün Zileli, Ömer Özturgut, Tarık Almaç, Lütfü Kıyıcı bulunuyordu. Heyet Mihri Belli'yi yeni oluşumun başına geçmesi için ikna etmeye çalışıyor ama başaramıyordu. Mihri Belli'nin çekingen davranışı, toplantının sonuç alınmadan bitirilmesine neden oluyordu. Sonrasında ise 12 Mart askeri darbesi yaşanacak ve yollar bir daha birleşmemek üzere ayrılacaktı. Bu buluşma tarihe geçmeyi hak etti. Çünkü ondan sonra solun hemen her renginin bir araya geldiği başka bir buluşma yaşanmadı.

Tarihe geçen diyalog. Deniz Gezmiş yakalandıktan sonra dönemin İçişleri Bakanı Haldun Menteşoğlu ile aralarında geçen tartışma basın mensuplarının karşısında olmuş, ertesi gün gazete sayfalarında yer almış ve Deniz Gezmiş'in epey bir sükse yapmasını sağlamıştı.

- *Neden yola çıktın bu genç yaşta?*
- *İnandığım dava uğruna mücadele veriyorum. Sizin yüzünüzden mücadele veriyorum.*
- *Nereye gidiyordunuz? (Sivas'ı işaret ederek) Devrim o tarafta mı?*
- *Devrimin o tarafı bu tarafı yoktur, her taraftan gelir.*
- *Parayı ne yaptın?*
- *THKO paranın gereğini yapacaktır.*
- *Halk Kurtuluş Ordusu nedir? Türkiye'de bir tek ordu vardır. O da Cumhuriyet ordusudur.*
- *Hükümetinizin istifasından belli.*
- *(Deniz'i gazetecilere göstererek) İşte bu pejmürde adam, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun kahraman komutanı imiş. İyi bakın. Kılığına, kıyafetine, suratına..*
- *Kahramanım tabii.*
- *Kimin kahraman olduğu belli olmadı mı?*
- *Belli oldu. Kahraman olduğunuz için istifa ettiniz, değil mi? Sizler Demirel'in neferisiniz, ben Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun...*
- *Susturun şu ukalayı. Konuşturmayın. Çok konuşup ukalalık etmesin.*
- *(Polislere dönerek) Bakın görün beni. Daha evvel hiç görmemiş miydiniz? Ben, siz polislerden alacaklıyım, alacaklarım var sizden.*

Tarihin şaşmaz yargısı. Adaletsizlikleri, haksızlıkları giderme işini tarihsel gelişime bırakma. Devrimcilerin her zaman ve her şart altında haklı olduğunun ve herhangi bir zaman aralığında zor durumda kalsalar da, geleceğin, onları haklı çıkaracağına dair bir inancın ifadesi. Özellikle siyasi davaların son sözlerinde bu ifade çok sık kullanıldı. 12

Eylül günlerinde her açıdan mağdur durumda kalan ve sonucu değiştirme gücünden yoksun olan devrimciler, kimin haklı kimin haksız olduğunu geleceğe bu sözlerle havale ederlerdi.

Tarihin tekerleği. Tarihsel gelişimi anlatıyor. Sınıfsal konumlanış itibariyle tarihin tekerleğinin her zaman devrimciler ve işçi sınıfının lehine döneceğini, ezilenleri haklı çıkaracağını ifade ediyor.

Tariş olayları. MC Hükümetinin fabrikaların faşistleştirilmesi çabasının sonucunda, Tariş fabrikaları merkezli ama beraberinde bütün bir İzmir'in gecekondu mahallerine yayılan olaylar. 1980'nin Şubat ayında Tariş'ten bir grup işçi işten çıkartılmak istendi. İşten atılmaya karşı ciddi bir direnişin ortaya konacağının bilinmesine rağmen bu karar alındı. Hükümetin istediği bir provokasyon ortamı hazırlamaktı. Bütün provokasyona dayalı olaylarda olduğu gibi bu sefer de sağ basın işbaşındaydı. Yeni Asır gazetesi polisi, orduyu işçilere karşı kışkırtmaya özel önem veriyordu. Gazete, fabrikaların duvarlarına "Türk askerini arkadan vur, Rus askerine selam dur" şeklinde yazılar yazıldığı, işçilerin silahlandığı yalanlarını uydurdu. Güvenlik güçlerinin Tariş'e bağlı fabrikalara ve işçilerin oturduğu mahallelere saldırısı başladı. Panzerler eşliğindeki polisler fabrikalara ve mahallelere giriyor, arama bahanesiyle her tarafı tarumar ediyordu. Direnmeye çalışan işçilerin üzerlerine ateş açılıyordu. Olaylar İzmir geneline sıçramakta gecikmedi. İşçileri destekleyen öğrenciler okulları işgal ediyor, polisle çatışmaya giriyorlardı. İplik fabrikası başta olmak üzere fabrikalar işgal ediliyordu. Asıl büyük çatışmalar Tariş işçilerinin oturduğu ve devrimcilerin hakim olduğu Gültepe, Altındağ, Çimentepe'de yaşandı. İzmir'i saran olaylar bittiğinde arkada, polis kurşunlarıyla öldürülmüş bir öğrenci, yüzlerce yaralı ve gözaltı kaldı. Olaylar sonrasında MC hükümeti işten attığı işçilerin yerine MHP'li militanları işe aldı. Hükümetin gerçek niyeti olayların sonrasında açığa çıkıyordu.

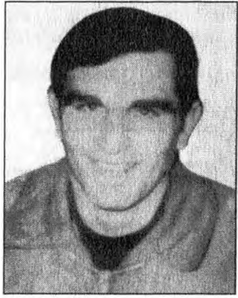
Tarsus katliamı. 23 Nisan 1980 tarihinde Adana Mersin karayolunda 10 yaşındaki bir kız çocuğunun hem de çocuk bayramında trafik kazasında ölmesi nedeniyle, aynı mevkideki kazalarda 24 ölü veren Tarsus halkı yolu trafiğe kapattı. Olay yerine gelen güvenlik kuvvetleri hiç bir uyarıda bulunmadan, başlarındaki subayın verdiği emirle yaylım ateşine başladı. Açılan ateş sonucunda üçü çocuk olmak üzere on kişi öldürüldü.

Tartışma süreci. 1990'ların başında cezaevinden çıkan Devrimci Yol'un önder kadroları sosyalizmin içinde bulunduğu sorunlar, emperyalizm, yeni dünya düzeni, kapitalizm gibi konu başlıklarını içeren bir tartışma süreci başlattılar. Tartışma süreci, katılmak isteyen solcu bireylere açıktı ancak tartışmaya ağırlıkla Devrimci Yolcular katıldı. Devrimci Yol geleneğinden gelen insanların mevcut örgütlülükleri ve geleceğe dönük projelerinin de tartışıldığı süreç sonunda bölünme yaşandı. Devrimci Yolcuların ağırlıklı kısmı yasal bir parti kurulması noktasında hemfikir olarak süreci tamamladı ve Yeniden ve Yeniden Devrim dergilerini çıkarmaya başladı. Bu grup aynı zamanda Geleceği Birlikte Kuralım parti girişimini başlattı. GBK, daha sonra ÖDP'nin ana gövdesini oluşturdu. Yasal parti fikrini onaylamayan grup ise Yön ve Devrim dergilerini çıkartarak siyasal faaliyetlerine devam etti.

Tasfiyeciler. Devrimci Yol'dan 1978 yılında ayrılan ve daha sonra Devrimci Sol adını alan grup, kendilerinin tasfiye edilmek istendiğini ifade ederek, merkezdekilere "Tasfiyeciler" ismini verdi.

Tayfun Mater. 1949 doğumlu. ODTÜ öğrencisi. 12 Mart döneminde Dev-Genç, 12 Eylül'de Devrimci Yol sanığı. Devrimci Yol davasında Devrimci İstihbarat Teşkilatını organize etmekle suçlandı. Devrimci Yol davası savunmasını bastığı için yargılandı. ÖDP içinde siyasi faaliyetini sürdürüyor. ÖDP'de PM ve MYK üyeliği yaptı.

Taylan Özgür. 23 Eylül 1969'da öldürüldü. ODTÜ öğrencisiydi. İÜTB Kongresi'ne

Taylan Özgür

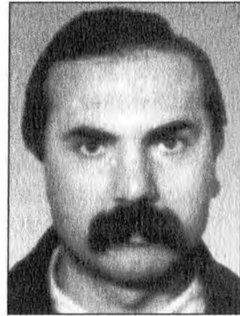
katılmak üzere İstanbul'daydı. Bir polis tarafından Beyazıt Meydanı'nda vurularak öldürüldü. Ölümünden sonra doğan kaç çocuğa ismini verdi, kaç şiire, ağıda yazdırdı ismini kim bilir? "Öldü sinan doğdu Taylan omuzladı silahını."

Tektaş Ağaoğlu. 1968 yılında TİP'e üye olan Tektaş Ağaoğlu, "Politika ve Felsefe" isimli kitabı nedeniyle Yedibuçuk sene hapis yattı. 1974 affıyla serbest kaldı ve TSİP'in kuruluş çalışmalarına katıldı. 12 Eylül askeri yönetimi sırasında yurtdışına çıktı. Burada dokuz yıl kaldı. 1989'da Türkiye'ye dönen Ağaoğlu önce SBP daha sonra BSP içinde yer aldı. ÖDP'ye katıldı ve PM'ye seçildi.

Teoman Öztürk. 4 Nisan 1940 Kars doğumlu. Memur bir ailenin çocuğuydu. Orta ve lise öğrenimine babasının tayinleri ve sürgünleri dolayısıyla farklı farklı yerlerde devam etti. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Öğrencilik yıllarında gençlik mücadelesi içinde yer aldı. Bir süre İstanbul Belediyesi ve İmar İskan Bakanlığı'nda çalıştı. TMMOB'un kapatılması için hazırlanan yasaya karşı organize edilen eylemlerin örgütleyicisi ve aktif katılanı oldu. 1973 tarihinde TMMOB Genel Başkanı seçildi. Başkanlığı 1980 yılına kadar sürdü. Başkanlık yaptığı dönem TMMOB'un en verimli olduğu dönem sayıldı. TMMOB bir yandan mesleki anlamda önemli mesafeler katederken bir yandan da ülke siyasetine ağırlığını koyuyordu. 1 Mayıs kutlamaları, faşist baskı ve katliamları protesto gösterileri, DGM'ye Hayır Kampanyası, Ekonomik ve Demokratik Haklar Miting ve Yürüyüşü, iş bırakma eylemlerinde TMMOB aktif bir biçimde yer aldı. 1980 Mayıs ayında TMMOB'dan ayrılıp DİSK'te çalışmaya başladı. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. DİSK davasından idamla yargılanıp beraat etti. 1994 Temmuz ayında yaşama gözlerini yumdu.

Temel çelişme. 1970'li yıllarda Türkiye solunda SSCB ile ABD çelişmesini temel çelişme olarak algılayanlar olsa da, temel çelişme konusunda dikkat çekici bir ayrım söz konusu değildi. Mahir Çayan, Toplu Yazıları'nda temel çelişme meselesini, ara sıra karıştırılan baş çelişme meselesinden hassas bir noktada ayırıyordu. *"Bir toplumun bünyesi karmaşık çelişmeler bütünüdür. Bu çelişmeler arasında üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki çelişme, nihai tayin edici olan temel çelişmedir. Ama o anda baş çelişme, bu çelişme olmayabilir."*

Temel Coşkun. 1959'da Ordu-Aybastı'da doğdu. Ekonomik nedenlerle liseye kadar okuyabildi. Uzun süre fındık ve çay işçisi olarak çalıştı. 12 Eylül'e kadar Aybastı ve Fatsa'da Devrimci Yol içinde faaliyet yürüttü. 12 Eylül sonrasında bir süre tutuklu kaldı. Cezaevi sonrası İstanbul'a yerleşti. Kocasinan Halkevi'nin kuruluş çalışmalarına katıldı. Devrimci hareketin toparlanma sürecinde aktif roller üstlendi. 8 Şubat 1991'de İstanbul Yeşilköy'de polisle girdiği çatışmada öldürüldü.

Temel Coşkun

Tepecik katliamı. 8 Ağustos 1978 tarihinde Ankara Mamak-Tepecik'e gitmekte olan belediye otobüsü, maskeli üç kişi tarafından tarandı. Saldırıda otobüste bulunanlardan üçü öldü, ikisi ağır, onaltı kişi yaralandı. Saldırıya uğrayanlar Tepecik'in yoksul insanlarıydı. Tepecik semtinde varlık gösteremeyen faşistler, halktan bu yolla intikam alıyorlardı.

Teslim Töre. 1968 Türkiyesi'nin ve devrimci hareketin bir başka yönünü çağrıştırıyor. Adını ilk kez Malatya ve civarındaki köylü direnişlerinde, mitinglerinde duyurdu. Bir köylü önderiydi. THKO kurucuları arasında yer aldı. THKO'nun kır gerillası örgütlenmesinde sorumluluk üstlendi. THKO'lu arka-

daşlarının kırsal alanda gerilla faaliyetine başlaması için uygun ortam sağlamaya çalıştı. Nurhak dağlarında oluşturulan THKO gerillası içinde yer aldı. 12 Mart sonrası, THKO tezleri üzerine başlatılan tartışmalar sonunda ayrı bir grup örgütlenmesine gitti ve THKO Mücadelede Birlik grubunu kurdu. 1970'li yıllarda Emeğin Birliği adını alan ilişkiler TKEP'i doğurdu. 12 Eylül'den sonra tutuklandı, bir süre cezaevinde kaldı. 1990'ların ikinci yarısında tekrar tutuklandı. Halen cezaevinde bulunuyor. Teslim Töre ve çevresi ÖDP'de politik yaşantılarına devam ediyor.

Timur Selçuk. Sol onu 1 Mayıs marşını söylediği zaman tanıdı. Sonra, "Kasa Can Çekişiyor" ve "Bu Düzen Böyle mi Gidecek" parçalarıyla iyice alıştı sesine. Besteci Münir Nurettin Selçuk'un oğlu olduğunu sonradan öğrendi. Öğrendiğinde de Timur Selçuk'un tarzı değişmiş, politik yönü ağır basan müzikten oldukça uzaklaşmıştı.

Tirancılar. Enver Hoca ve AEP görüşlerini savunanlara diğer sol gruplar tarafından verilen isim.

Toparlanma Komitesi. 12 Eylül'den sonra yediği ağır darbelerle merkezi yapısı dağılan kadroları ve taraftarlarının büyük bir kısmı tutuklanan Devrimci Yol hareketini toparlamak ve 12 Eylül'e karşı mücadele etmek amacıyla oluşturulan üst kurulun adı. Dört kişiden oluşan Toparlanma Kurulu'nun iki üyesi Taner Akçam ve Mahmut Memduh Uyan'dan oluşuyordu.

Toplu Dava. 12 Eylül darbesinden sonra, Sıkıyönetim Askeri Mahkemeleri'nce açılan siyasi davalarda onbinlerce insan yargılandı. 12 Eylül yargılamalarının, hiç kuşkusuz, en dikkate değer davalarındandı Devrimci Yol ile ilgili olarak açılan davalar. Türkiye'nin hemen hemen her ilinde ve bir kısım ilçesinde Devrimci Yol davaları açıldı. Özellikle, Karadeniz, Akdeniz, Ege, İç Anadolu ve Marmara'da yoğun yargılanmalar yaşandı. Askeri Mahkemelerce kimi dosyalar birleştirildi. Bu açıdan net bir sayı ortaya çıkarmak zor. Türkiye genelinde kırk civarında Devrimci Yol davasının açıldığı söylenebilir. Bu davalarda onbine yakın insan yargılandı. Yalnızca, Ankara Merkez Devrimci Yol davasının sanık sayısı 1000 civarındaydı. Artvin'de 898 ve Fatsa'da 900'dü sanık sayısı.

Topraksız köylüye toprak. Kim söyledi bilinmiyor ama cezaevinden tünel kazarak kaçan devrimcilerden birisinin söylediği açık. Tünel kazarak cezaevinden kaçan ve daha sonra yakalanan bir tutuklu gazetecilerin "Çıkardığınız toprağı ne yaptınız?" şeklindeki sorusuna, "Topraksız köylüye dağıttık." yanıtını verir.

Troçkist-polis muhalefeti. TKP merkezine karşı muhalefet hareketi örgütleyen Nazım Hikmet ve arkadaşları, parti merkezindekiler tarafından Troçkist-polis muhalefeti diye adlandırılıyorlardı.

Turan Dursun. 1934 Sivas doğumlu. Babası imamdı. Babasından özel din eğitimi aldı. İlkokulu dışarıdan bitirdi. Müftülük sınavını kazanarak Tekirdağ, Sinop, Sivas'ta müftülük yaptı. Zaman içerisinde düşüncelerinde ve inançlarında değişiklikler oldu. 1945 yılında müftülükten ayrıldı. Bir süre TRT'de çalıştı. 2000'e Doğru dergisinde islamiyeti eleştirdi, şeriatçılarla ideolojik mücadele sürdürdü. 1990 yılının 4 Eylül'ünde İstanbul'da İslami Hareket isimli şeriatçı bir örgüt tarafından öldürüldü. Eserleri arasında *Kutsal Kitapların Kaynakları, Din Bu* sayılabilir.

Turan Emeksiz. Malatyalı'ydı. 28 Nisan 1960'da bir öğrenci gösterisi sırasında polisin açtığı ateş sonucunda öldürüldü. Vurulduğu yer İstanbul Beyazıt meydanıydı. Meydan hep Turan Emeksiz'in adıyla anıldı. Sonraki yıllarda Turan Emeksiz'in ölümü anti emperyalist öğrenci hareketinin simgesi haline geldi. Enver Gökçe ardından şiirini yazdı.

Bir yürüyüş eylediler sabahtan
Ilgıt ılgıt kan gidiyor loy loy
Dayan dizlerim dayan
Ağla gözlerim ağla

Namlu puşt olmuş, at ayağı puşt
Yine düşman elindeydi vatan

Bir oğul çıktı Malatya'dan
Anası Yılmaz çağırırdı
Haram süt emmemişti anadan
Ve Beyazıt derler bir büyük alan
Düşman sarmıştı sağı solu
Düşman çok, cephane yoktu
Yetişememişti daha
Cemal Paşa kolu
Amandı el aman

Tank paletleriydi alanda dönen
kusan namlulardı,
kalleş ölümcül

Ve vuran ve kıran ve haykıran
Malatyalı şöyle baktı bir
Ana baba günüydü herhal
Her yönde toz duman

Vay anam vay
Bu belalı başınan
Kime ne diyem
Nerelere gidem
Ya derdime derman
Ya katlime ferman
Başı daralınca Yılmaz'ın
Baktı atacak taşı yoktu
Baktı eli durmuş, ayağı
durmuştu
Vurulmuştu
Çıkardı yüreğini kan içinde
Çarptı kötünün kafasına
Hay bu nasıl devran

28
Nisandı
Yavri
Hey
Ham
meyveyi
Kopardılar
Dalından

Turgay Erbay. 1957 Çankırı doğumlu. ODTÜ Ekonomi Bölümü'nde okudu. ÖTK ve Devrimci Yol içinde aktif bir biçimde yer aldı. 1980'de tutuklandı. Ankara Devrimci Yol davasından yargılanmaya başladı. Bir başka cezasının kesinleşmesi nedeniyle Haymana Cezaevi'ne gönderildi. Hastaneye götürülürken kaçtı. İstanbul'da, 22 Ekim 1982 tarihinde kaldığı ev polisler tarafından kuşatılınca intihar etti.

Tutuklu ve Hükümlü Aileleriyle Dayanışma Derneği (TAYAD). 1986 yılında kurulan dernek. Ağırlıkla Devrimci Sol davasından yargılanan tutukluların yakınları tarafından kuruldu. Sık sık baskılara maruz kaldı. Üyeleri gözaltına alındı. Etkinliklerine izin verilmedi. TAYAD kapatıldıktan sonra tutuklu yakınları Özgür-Der adı altında çalışmalarına devam etti.

Tuzla Katliamı. Kamuoyuna ilk yargısız infaz olarak geçen olay. 7 Ekim 1988 tarihinde bir arabanın içinde seyir halindeyken güvenlik güçlerinin ateş açması sonucunda TKP/ML taraftarı olan İsmail Hakkı Adalı, Reha Şen, Fevzi Yalçın, Kemal Soğukpınar vücutlarına isabet eden yüzlerce mermiyle öldürüldüler. Öldürülenlerin eylem yapmaya gittiklerini söyleyen resmi açıklamaya karşı kamuoyu, olayın tam bir yargısız infaz olduğu noktasında birleşti.

Tüm İktisatçılar Birliği (TİB). 1974 yılında kurulan ve 1980 12 Eylül askeri darbesine kadar ekonomik sorunlar, emperyalizmle ilişkiler, kapitalizm ve sosyalizm üzerine araştırmalar yapan, aynı ismi taşıyan bir aylık bülten çıkartan dernek. TİB'in üretim

süreci, ilişkileri ve sömürüye dair yayınladığı son derece basit bir dille yazılmış ve örnekleme yöntemiyle konuların açıklandığı broşür dizisi, 70'li yılların popüler kitapları arasındaydı. Olaylar işçi Ahmet ya da Ayşe'nin başından geçiyor ve örneğin artı değer kavramı öyküleştirilerek açıklanıyordu. Ama TİB'in sola asıl katkısı, ekonomiye soldan bakışı geliştirmesi, alternatif bir ekonomi için yaptığı çalışmalar oldu.

Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği (Tüm-Der). 20 Ocak 1975 tarihinde kuruldu. 12 Eylül 1980'de kapatıldı. Hakkında açılan davalar beraatle sonuçlandı. Kapatıldığında 300 kadar şubesi ve 100 binden fazla üyesi bulunuyordu. Tüm-Der mesleki ve demokratik bir örgütlenmeydi. Kuruluş sırasında önüne siyasal bir hedef koymamıştı. Memurlar için sendika ve grev hakkı elde edilmesiyle çizilen bir çerçevede faaliyet yürüten ve kitleselleşen dernek, 1970'li yıllarda artan faşist saldırılar karşısında anti faşist mücadele içinde aktif bir biçimde yer aldı.

Tüm Üniversite, Akademi ve Yüksek Okul Asistanları Birliği (TÜMAS). Ocak 1975'te kuruldu. 12 Eylül askeri yönetimince kapatıldı. Yöneticileriyle ilgili açılan davalar beraatle sonuçlandı. Dernek, asistanların sorunlarıyla ilgili önemli kazanımlar elde etti ve kısa zamanda kitleselleşti. Dokuz bin asistan kitlesinden üç bin kadarını bünyesinde topladı. Derneğin üye olmayan asistanlar arasında da önemli bir sempatizan kitlesi bulunuyordu. Alternatif üniversite, asistanların özlük hakları, mesleki ve demokratik haklar çerçevesinde aktif bir mücadele hattı oluşturdu. Dernek üyeleri, 1970'li yıllarda üniversitelere dönük faşist saldırılardan nasibini aldı. Üyeleri öldürüldü, yaralandı.

Tünel. Cezaevinde yatan tutuklular için bir tutku. Bir özgürlük aşkı. Dişle, tırnakla açılan bir özgürlük yolu. Cezaevleri tarihi kadar uzun bir hikaye. Konumuz tünel. Cezaevinden kaçmak için uygun bir noktadan açılan ancak bir insanın sığabileceği kadar delik. Devrimciler cezaevlerinde sürekli tünel kazmakla meşgul oldular. Neredeyse meslek haline getirdiler bu işi. Tünel kazma konusunda uzmanlaşanlar oldu; uslanmaz tünelciler haline geldiler. Sinop kalesinden denize atlayarak kaçan tutukluların türkülerini dinlediler. Atlayacak deniz bulamayınca kaçış geleneğini yerin altından devam ettirdiler. Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ziya Yılmaz, Ömer Ayna ve Ulaş Bardakçı'ya Maltepe Askeri Cezaevinden kaçmaları için 15 metrelik bir tünel yetmişti. Tarih 30 Kasım 1971'di. O tarihten sonra solcular çeşitli metrelerde pek çok tünel kazdılar. Başaramadıkları tünel kazma girişimleri oldu ama başardıklarıyla kamuoyunun ilgisini çektiler. 12 Mart'tan sonra ilk tüneli Devrimci Gençlik dergisinde çıkan yazılardan dolayı cezaevinde bulunan Taner Akçam ve arkadaşları kazdı. Taner Akçam'ın yanında TİKKO'cu Zeki Şerit, Sadi Güven, THKO'lu Rıza Selman, yankesicilikten tutuklu Muzaffer Erbaş, gasp suçlusu Zeki Özer vardı. 13 Mart 1977'de bulundukları Ankara Merkez Kapalı Cezaevi 8. koğuşta kazdıkları tünelle cezaevinin dışına çıktılar. Grup arkalarında, duvara yazdıkları "O duvar/ o duvarınız/ vız gelir bize vız" dizelerini bıraktı. Adana Cezaevindeki tünelli kaçış ise benzerlerine göre son derece kanlı bir öyküydü. 150 metrelik tüneli açma aşamasında İsmail Şahin isimli bir tutuklu elektrik çarpması sonucunda hayatını kaybetti. Mahkumlar tünelden çıktıkları an farkedilince çatışma çıktı. Dört mahkum öldü. 7 Haziran 1980 tarihinde Mustafa Özenç, Adem Kütük, Erdal Aykaç, Mahmut Hızlı firar etmeyi başardı. 12 Eylül'den sonra Erzincan Askeri Cezaevinden kaçan Adnan Keskin, Hüseyin Özpınar, Fehmi Uzal, Selim Ünay, Nejat Övet, Aydın Mandak, Şakir İpek 6 Haziran 1986 tarihinde kazdıkları 85 metrelik tünelle firar geleneğini sürdürdüler. 12 Eylül sonrasının en kitlesel kaçışı ise 25 Mart 1988 tarihinde Metris Cezaevinde yaşandı. TİKKO, Devrimci Yol, TDKP gibi davalardan yargılanan 29 tutuklu kazdıkları tünelle kaçtılar. Taner Akçam ve arkadaşlarının başlattığı geleneği onlar da sürdürdüler. Örgütlerin imzalarının atıldığı bir pankartı tamamen boşalttıkları koğuşlarına astılar.

Pankartta "O duvar/O duvarınız Vız gelir bize vız" yazıyordu. Tünelli firarların en ilginçlerinden birisi de Kırşehir'de yaşandı. Kırşehir Cezaevinde yatan ve daha çok Devrimci Yol tutuklularının kaldığı koğuştan dışarıya doğru 118 metrelik bir tünel kazıldı. 17 Eylül 1988 tarihinde 18 tutuklu firar etti. Firar görüntüleri, kaçanlar yurtdışına çıktıktan sonra basına dağıtıldı. Çünkü tutuklular kaçarken hatıra fotoğrafları çektirmişlerdi. Firar belli bir organizasyon sonucunda gerçekleştirilmişti. Dışarıdaki arkadaşları, cezaevinin karşısında bulunan bir arsayı satın almışlar ve tünel kazma işine öyle başlamışlardı. Firar edenler arasında Erdal Aykaç ve Adem Kütük de bulunuyordu. Bu iki isim, Adana Cezaevinden kanlı kaçışın kahramanlarındandı. İkisi de Adana Devrimci Yol sanıkları arasındaydı. Adana'da kaçmışlar ama yakalanmışlar ve yeniden başarmışlardı. Uslanmaz birer tünelciydi onlar.

Türk Anarşist Cemiyeti. Anadolu topraklarında görülen ilk anarşist örgütlenme. 1900'lü yılların başında faaliyet gösterdi. Avrupa'yı etkisi altın alan anarşist rüzgarların etkisiyle kuruldu ama belirli bir etki yaratamadı. O yıllarda Türk aydınları arasında anarşizme öykünme göze çarpıyordu. Dönem dönem Avrupa ülkelerinde bulunan Yahya Kemal, Tunalı Hilmi, Abdullah Cevdet, Ahmet Rıfkı'nın isimlerini bu öykünme içinde giren aydınlar arasında sayabiliriz.

Türk Barışseverler Cemiyeti. 12 Mayıs 1950'de kurulan dernek. Amacı Türkiye'de ve dünyada kalıcı bir barışı sağlamak için çaba göstermekti. Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesini protesto etti. Kore'ye asker gönderilmesini eleştiren yazılar derneğin yayın organı Barış dergisinde yayınlandı. Bu protesto nedeniyle yöneticileri hakkında dava açıldı. Dava sonucunda yöneticiler 15'er yıl hapse mahkum edildi. Cezalar Yargıtay tarafından bozuldu ve ikinci yargılama sonunda dernek yöneticilerine bir yıl üçer ay hapis cezası verildi. Derneğin kurucuları arasında Behice Boran, Naci Ormanlar, Adnan Cemgil gibi isimler bulunuyordu.

Türk Cumhuriyet Amele ve Çiftçi Partisi. Edirne'de 1930 yılında Mimar Mühendis Kazım Bey tarafından kuruldu. Uzun ömürlü olamadı, etki alanı Edirne ve çevresiyle sınırlı kaldı.

Türk Karl Marks'ı. Bkz. Ali İhsan İloğlu.

Türk Solu. MDD çizgisinin haftalık yayın organı. 16 sayfa ve tabloid boy olarak yayınlanan derginin sahibi Şerif Tekben, yazıişleri müdürü ise Vahap Erdoğdu'ydu. İlk sayısı 17 Kasım 1967'de, son sayısı ise 14 Nisan 197-0'de yayınlandı. Haftanın olaylarını MDD perspektifi içinde sunup yorumlayan Türk Solu'nun başyazılarının büyük çoğunluğunu Mihri Belli yazıyordu. Gündelik mücadelenin tam ortasında yeralan dergi yoğun bir propaganda ve ajitasyon faaliyeti içerisinde bulunuyor ve geniş kitlelere ulaşan etkili bir yayın organı olma özelliği taşıyordu. Neden Çıkıyoruz başlıklı yazıda, *"Türk Solu'nun amacı en geniş solcu çevrelerinin katılabileceği ortak bir çabayla, yurdumuzun sorunlarına bilim ışığında açıklık getirmek toplumumuzu doğru yorumlamak ve doğru devrimci eylem çizgisini saptamak, bunu savunmak olacaktır... Bugünün savaşı, 19 Mayıs 1919'da Atatürk'ün önderliğinde başlayan ulusal şahlanışın, bir gerilim süresinden sonra yeni koşullar içinde sürdürülmesidir. Bugünün savaşı her içtenlikle 'Türküm' diyenin savaşıdır. Biz, bu savaşa katılan her yurtseveri bağrımıza basarız."* şeklinde görüşlere yer veriliyordu.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP). Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne yakınlığı ile bilinen TKP ve TİP'in birleşmesi ile ilgili süreç 1984'ten sonra hızlandı. 7 Ekim 1987'de ortak bir basın toplantısı düzenleyen iki partinin yetkili kurulları birleşme kararı aldıklarını açıkladılar. Bu basın toplantısından iki gün sonra TİP Genel Başkanı Behice Boran öldü. Behice Boran'ın cenazesi ülkeye getirildi ve TBMM'inde bir tören düzenlendi. Bu gelişmeler birlik görüşmeleriyle beraber iki partinin yasala çıkma sürecini hızlandırdı. Behice Boran'ın ölmesinden sonra TİP Genel Başkanı Nihat Sargın ve TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu

ülkeye döndüler. İki liderin ülkeye dönmeleri ve tutuklanmalarından bir yıl sonra TKP ve TİP kendilerini feshederek birleşme kararı aldılar ve kongre topladılar. 4 Haziran 1990 tarihinde TBKP kuruldu. TBKP'nin ilk kongresinde Nihat Sargın Genel Başkanlığa, Haydar Kutlu Genel Sekreterliğe getirildi. Genel Başkan Yardımcılığına Mehmet Karaca, Genel Sekreter yardımcılığına ise Osman Sakalsız seçildi. TBKP Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

Türkiye Devrim Partisi (TDP). 1986 yılında TKP/B'nin kendisini fesh etmesiyle kurulan illegal parti. Parti kendisini demokratik devrim hedefiyle biçimlendirdi.

Türkiye Amele Teali Cemiyeti. 1925 yılında İstanbul'da kuruldu. TKP'nin yan örgütlerinden birisiydi. İstanbul'da pek çok grevi bizzat örgütledi.

Türkiye Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (TDGDF). 12 Mart sonrası özellikle üniversite gençliğinin yükselen mücadelesi merkezi bir örgütlenmeye duyulan ihtiyacı yoğunlaştırdı. Bu çerçevede Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu kuruldu. AYÖD, İYÖD ve EYÖD ilk katılımcıları oluşturdu. Ankara, İstanbul ve Erzurum'daki gençlik TDGDF'nin bünyesinde yer alıyordu. 9 Ağustos 1976 tarihinde kurulan DGDF'nin ilk Genel Başkanı Mehmet Ali Yılmaz, Genel Sekreteri Bülent Uluer ve Saymanı Sedat Kesim'di. Yönetim kurulunda beş AYÖD, beş İYÖD temsilcisi bulunuyordu. DGDF'nin kuruluşuna öncelikle THKP-C'li kadrolar ve bu fikirden etkilenenler önderlik etti. Dev-Genç'te başlayan mücadele pratiği içinden ağırlıkla Devrimci Yol, Kurtuluş, Acil, MLSPB ve Devrimci Sol örgütlerini ortaya çıkardı. İlk kuruluş yıllarında DGDF, diğer gruplardan 12 Mart'ın ve THKP-C'nin tezlerinin değerlendirilişi, faşizme karşı mücadele anlayışı, sosyal emperyalizm tartışmaları noktasında ayrıldı. Bu kalın bir ideolojik hat sayılabilirdi. Bu hattın incelmeye başlaması, ayrıntı sayılabilecek kimi tartışmaların solun gündemine girmesi ayrımların esas nedenini oluşturdu. DGDF, gençliğin anti faşist, anti emperyalist mücadele birliğini oluşturmayı hedefliyordu. Kendisini belli bir siyasi programa sahip herhangi bir örgüt gibi görmediğinin altını çizen, gençliğin ekonomik, demokratik haklar çerçevesinde bir araya getirilmesini asıl amaç olarak ortaya koyan dernek, gençlik içinde en etkili ve en yaygın ilişki ağını ifade ediyordu. Derneğin kuruluşu, dağınık ve örgütsüz olan sol çevreleri bir araya getirmeyi sağladı. Kuruluş günleri, özellikle üniversitelerde faşist saldırıların yoğunlaştığı günlere denk geldi. "Öğrenim özgürlüğü can güvenliği" talebi etrafında gençliği birleştirme ve faşist saldırılara birlikte yanıt verme ekseninde mücadele zemini yaratan dernek, faşist saldırılara maruz kalan okullarda toplu olarak okula gidiş gelişi örgütledi. Okulları faşistlere terk etmeme çağrısı yaptı. Dev-Genç artık sıcak çatışma ortamının içindeydi. Faşist saldırıların okullardan mahallelere, işyerlerine kayması, Dev-Genç'i faşizme karşı ülke çapında bir direnişi örgütleme göreviyle başbaşa bıraktı. Bu aynı zamanda, hareketin, gençliğin sınırlarını aşmasını, ülke sorunlarına daha yakın bir noktada durmasını ve giderek siyasal bir harekete doğru evrilmesini zorunlu hale getirdi. Deyim yerindeyse, işin rengi gitgide değişiyordu. Gençlik hareketinden yola çıkan insanlar, zaman içerisinde, "işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütünü yaratma" işinin sorumluluğu altına giriyorlardı. DGDF, 1980 askeri darbesiyle kapatıldı.

Türkiye Devrimci Kadınlar Birliği (TDKB). 1968 yılında kurulan kadın derneği. TDKB, 1968 yılında başlayan anti emperyalist gösterilerde yer alan bir kadın örgütlenmesiydi.

Türkiye Devrimci Komünist Partisi (TDKP). THKO, HK geleneğinden gelen kadroların 2 Şubat 1980'de kurdukları illegal parti. TDKP ilk kongresini İzmir'de topladı ve TDKP'nin kuruluşu kamuoyuna duyuruldu. Parti kendisini işçi sınıfının partisi olarak görüyor ve işçi sınıfının müfrezesi olarak değerlendiriyordu. THKO geleneğinden gelmesine karşın THKO'yu küçük burjuva bir

hareket olarak değerlendiren ve 1970'li yıllarda Halkın Kurtuluşu dergisi çevresinde daha kitlesel ve ideolojik-politik açıdan daha anlaşılır bir hat izleyen çevre, yeni oluşumun sahip çıktıkları geleneğin, Marksist bir dönüşümü olduğunu ileri sürüyordu. Bu Marksist dönüşüm için start 1975 yılında verildi. 1975-80 arası yıllar TDKP'yi ortaya çıkaran bir mücadele pratiği içinde geçti. HK çevresinde bir araya gelen insanlar bir taraftan anti faşist mücadele içinde aktif bir biçimde yer alıyor diğer taraftan da TDKP inşaa Örgütü adını verdikleri süreci tamamlamaya çalışıyorlardı. TDKP-İÖ'nün kuruluş tarihi 1978'di. Çorum'da toplanan bir konferansta bu karar alındı. TDKP yukardan aşağıya örgütlendi. Partide tam bir hiyerarşi hakim kılındı. Ast üste ve tüm örgüt merkez komiteye bağlıydı. Hücre tipi örgütlenmeyi savunan parti disiplinli ve katı bir tarzı hayata geçirdi. Partiye üye olmak için pratik içinde sınanma, partinin alt örgütlerinde aktif görevler alma ve partinin tüzük ve programına evet deme, yani partinin ideolojik çizgisini kabul etme şartı getirildi. TDKP, Türkiye Genç Komünistler Birliği adı altında bir gençlik örgütlenmesine gitti. Gençlik örgütü ideolojik-politik olarak partiye bağlı ama örgütsel olarak özerkti. TDKP çevresinin işçiler, memurlar, mühendisler, öğretmenler içinde yaygın kitle çalışması vardı. 1975-80 yılları arasında kayda değer bir taraftar kitlesine sahip oldu ve solun önemli hareketlerinden birisi haline geldi. Parti çevresi, 1980 yılına kadar Parti Bayrağı isimli dergiyi çıkarttı. Dergi yasal olarak yayınlanıyor ve aylık periyodda çıkıyordu. TDKP'nin Merkezi yayın organı ise Devrimin Sesi ve Yoldaş isimli dergilerdi. Bu dergiler illegal olarak basılan ve dağıtılan yayın organlarıydı. TDKP'ye göre Türkiye devriminin önündeki hedef Ulusal Demokratik Halk Devrimi'ydi. Proletarya diktatörlüğünün kurulmasını öngören parti uluslararası düzeyde Arnavutluk yanlısı bir çizgi izliyordu. TDKP'nin ayırt edici özelliklerinden birisi de SSCB'yi sosyal emperyalist bir ülke olarak görmesiydi. TDKP kendisini ortodoks Marksist olarak tanımlıyor, Stalin'i savunuyor, ondan sonra işbaşına gelen SSCB liderlerinin hepsini revizyonist olarak değerlendiriyordu. Bugün TDKP, THKO-HK-TDKP geleneğinden gelen insanların çabaları yasal bir partiye evrilmesine karşın "çoğulcu, insancıl, demokratik bir sosyalizm" önerilerini "revizyonist" öneriler olarak kabul ediyor.

Türkiye Devriminin Yolu (TDY). THKO'nun kurucularından ve 6 Mayıs 1972'de idam edilen Hüseyin İnan'ın kaleme aldığı broşür. THKO'nun da teorisyeni sayılan İnan'ın broşürde yazdıkları doğrultusunda ifadesini bulan görüşlerin Halkın Kurtuluşu tarafından eleştirilmesi Türk solunda yeni bir örgütün doğmasına yol açtı. İlk başta İnancılar olarak anılan çevre, 1975 yılından sonra Halkın Kurtuluşu'ndan ayrılıp yeni bir örgütlenmenin içine girdiler. Kendilerine TDY'liler diyen grubun başladığı örgütlenme girişimi bir süre sonra illegal bir yapıya dönüştü ama etki alanları sınırlı oldu.

Türkiye Emekçi Partisi (TEP). Mihri Belli ve arkadaşlarınca 23 Şubat 1975 tarihinde kurulan sosyalist parti. Emekçi isimli bir dergi çıkaran parti solun etkisiz partilerinden birisi olarak kaldı.

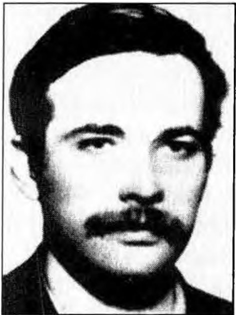
Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası (THİF). 7 Aralık 1920'de kuruldu. Yeşil Ordu'nun sol kanadının organize ettiği ve asıl gücünü Büyük Millet Meclisi'nden alan bir partiydi. Kurucuları arasında Bursa Mebusu Şeyh Servet, Tokat mebusu Nazım, Afyonkarahisar mebusu Mehmet Şevki gibi isimler bulunuyordu. 1921'de kapatıldı. Yöneticileri tutuklandı. Çıkarılan af yasasıyla yöneticilerinin serbest kalmasından sonra yeniden açıldı. İlk etkisini gösteremedi ve 1922 yılında hükümet tarafından kapatıldı.

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO). THKO 4 Mart 1971 tarihinde kamuoyuna

deklare edilen bir bildiriyle kuruldu. THKO, 1960'lı yılların ikinci yarısında başlayan öğrenci eylemlerinde, anti emperyalist direnişlerde, köylülerin toprak mücadelesinde öne çıkan, önderlik eden gençlerin omuzlarında yükseldi. THKO, anti emperyalist bir başkaldırının adıydı. Ama aynı zamanda saflığın, temizliğin, yeniyi istemenin ve bunları yaparken de, çocukluğun, acemiliğin, kendi gücünü abartmanın, devletin gücünü önemsememenin adı. Saflığı belki de daha çok buradan kaynaklanıyordu. THKO'nun ortaya çıkışında 60'lı yılların Türkiye ve dünyasının önemi büyüktü. O yıllar dünyada devrimci dalganın ve ulusal kurtuluş hareketlerinin bütün bir dünya halklarını etkisi altına aldığı yıllardı. Avrupa'da baş gösteren öğrenci eylemleri, Latin Amerika'da efsanevi gerilla lideri Che Guevara ve Filistin mücadelesi Türkiyeli gençleri derinden etkiliyor; emperyalist başkaldırının yaktığı bağımsızlık ateşinin, küçük bir grubun silaha sarılmasıyla bütün bir ülkeyi saracağına inanılıyordu. THKO'yu kuranlar bu ateşi kırsal alanda yakmaya karar vermişlerdi. Öğrenci eylemlerinde yeterince piştiklerini düşünmüşler, Filistin'de askeri eğitimden geçmişler ve gerillayı oluşturmak amacıyla THKO'yu kurmuşlardı. Gençliğin anti emperyalist eylemlerinde sivrilen ve önder pozisyona yükselen gençler, TİP içinde sosyalizmle tanıştılar, FKF Dev-Genç ve DÖB içinde teorik ve pratik açıdan olgunlaştılar, THKO'nun kurulmasıyla pek çok yönden bir yenilenme içine girdiler. Devrimci gençler, MDD tezleri ışığında, Türkiye devriminin ancak kırsal alanda başlatılacak bir gerilla mücadelesi temelinde ve bu mücadelede kır proletaryasının temel alınmasıyla başarılacağına inandılar. Bu noktada onlara ne TİP'in sunduğu çerçeve ne de gençlik mücadelesinin gösterdiği hedef yetti. Onlar THKO aracılığıyla kocaman bir ülkeyi istediler. Çekirdek kadrosunu en fazla 15-20 kişilik bir grubun oluşturduğu bir örgütle bu işi başaracaklarına inandılar. Ülkenin gerçekleri ve süreç içinde yaşananlar aslında, hayalleriyle bu ülkenin gerçeklerinin tam olarak örtüşmediğini ortaya çıkardı. Örtüştüğü kadarıyla kendileri mutlu oldular; birikimlerini, mücadele azimlerini, kararlılıklarını gelecek kuşaklara aktardılar, onların da mutlu olmasını sağladılar. Başaramadılar ama örnek oldular, önder oldular. Başaramadılar; yeni doğan binlerce çocuğa Deniz isminin verilmesi başarı hanesine yazılmazsa eğer. Hata neredeydi; hayallerde mi, yoksa bu ülkede mi? Sosyalizm ve Toplumsal mücadeleler Ansiklopedisi, THKO'yu "Deniz Gezmiş Efsanesinin Gerisindeki Gerçek" olarak tanımlıyor. Gerçekten de, Deniz Gezmiş'in adı THKO'nun her zaman önüne çıktı, onu bir parça örttü, tam olarak anlaşılmasının önüne set çekti. THKO'nun gerçek mimarı, tezlerinin sahibi, örgütleyicisi ODTÜ öğrencisi Hüseyin İnan'dı. THKO'yu kuran kadrolar arasında Hüseyin İnan, Cihan Alptekin, Deniz Gezmiş, Ömer Ayna, Yusuf Aslan, Sinan Cemgil, Teslim Töre, Hacı Tonak, Mustafa Yalçıner, Kadir Manga, Alpaslan Özdoğan, Nahit Tören, Fevzi Bal, Yavuz Yıldırımtürk gibi gençlik ve köylü önderleri bulunuyordu. THKO varlığını sürdürdüğü dönem boyunca ortaya dünyanın ve Türkiye'nin meseleleriyle ilgili teorik bir metin koyamadı. THKO açısından askeri faaliyet ve ordunun eylem içinde partiyi yaratma düşüncesi önem taşıyordu. Tek teorik metinleri, Hüseyin İnan'ın cezaevinde kaleme aldığı "Türkiye Devriminin Yolu" isimli broşürdü. Soygun yaptılar; Ziraat Bankası Emek Şubesi, Gaziosmanpaşa İş Bankası, Unkapanı Ziraat Bankası Şubesini soydular. Adam kaçırdılar; Ankara'daki ABD üssünden önce bir sonra dört Amerikalı askeri, fidye için doktor Rahmi Duman'ın oğlu Hakan Duman'ı. Dağa çıktılar, gerilla oluşturmak istediler, Nurhak'ta, Kızıldere'de öldürüldüler. Ama hiçbir cana kıymadılar. THKO'yu kuran çekirdek kadro arasında yer alan gençlerden Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan idam edilerek, Sinan Cemgil, Kadir Manga, Alpaslan Özdoğan Nurhak dağlarında, Ömer Ayna ve Cihan Alptekin Kızıldere'de öldürüldüler. Diğerleri 12 Mart koşullarına direnemeyip yakalandılar. Çeşitli hapis cezalarına çarptırıldılar. 12 Mart sonrası THKO davası sanıkları bölündüler. THKO kökenli HK/TDKP ve Mücadelede Birlik/TKEP böyle doğdu. Kimi

teorik ve politik konularda anlaşamıyorlardı ama iki grubun da birleştikleri bir nokta vardı: THKO'nun eylem çizgisinin eleştirisi.

Türkiye Halk Kurtuluş Parti-Cephesi (THKP-C). Mahir Çayan önderliğinde kurulan parti. En dikkat çekici yanı, Türkiye devriminin silahlı bir yoldan gerçekleştirileceği görüşünün ilk kez açık ve net bir biçimde teorik alt yapısıyla birlikte ortaya konmasıydı. Bu durum, THKP-C'liler tarafından "kırk yıllık revizyonist tezlerin" yanlışlığının ortaya çıkarılması olarak değerlendirildi. THKP-C'nin önder kadroları FKF ve TİP içinde sürdürülen anti emperyalist mücadele içinden çıktı. THKP-C'nin kurucuları, 1960'ların ikinci yarısından sonra yükselen gençlik eylemliliklerinin tanınmış ve sevilen isimlerindendi. Her biri pratik içinde sınanmış, sosyalizm tartışmalarında ön çıkmış, MDD görüşlerinin sol içinde etkin olmasını sağlamış, bu noktada da rüştünü ispat etmiş kadrolardı. THKP-C'nin kurulmasında Mahir Çayan'ın önemli bir etkisi vardı. Çayan, dönemin gençlik önderlerine pek benzemiyordu. Teorik zeminini oluşturduğu THKP-C'nin her türlü eyleminde bizzat yer alan silahlı bir militanıydı. Bireysel olarak teorik ve pratik önderliği söz konusuydu. THKP-C'nin ortaya çıkışına zemin hazırlayan teorik tartışmalar FKF ve TİP içinde ağırlıkla Mahir Çayan tarafından yürütüldü. Türk Solu ve Aydınlık dergilerinde yapılan MDD tartışmaları ve MDD'yi savunan saflarda MDD'nin ancak silahlı ve savaşçı bir parti tarafından hayata geçirilebileceği görüşü THKP-C'nin teorik zeminini hazırladı. THKP-C'yi oluşturan çekirdek kadro genellikle Ankara kökenliydi. Pek çoğu ODTÜ ve SBF öğrencilerinin yürüttükleri mücadelenin içinde yetişti. Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ertuğrul Kürkçü, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, İrfan Uçar, Hüseyin Cevahir gibi isimler gençlik mücadelesi içinde sivrilen isimlerdi. THKP-C'nin kurucuları arasında yer alan ve gençlik mücadelesi içinden gelmeyen Ziya Yılmaz, Necmettin Giritlioğlu ve Bingöl Erdumlu istisnaydı. THKP-C'nin ana kadrosu üniversiteli gençlerden oluşuyordu. THKP-C için ilk adım 1969 yılının kış aylarında atıldı. Aslında verilen karar THKP-C'nin kurulması değildi. Bir grup üniversite öğrencisinin, TİP ve Dev-Genç'in çerçevesini belirlediği mücadeleyi reddetmeleri ve illegal bir yapının gerekliliğini ortaya koymalarıydı. Bu kaygılarla başlayan arayış ve tartışmalar 1970 yılının sonbahar aylarında THKP-C'nin kurulmasıyla sonuçlandı. Geçici Genel Komite'nin seçilmesi THKP-C'nin kurulmasının ilk resmi adımı sayılabilir. İlk belirlenen komitede Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Bingöl Erdumlu, Münir Ramazan Aktolga, Ertuğrul Kürkçü, Hüseyin Cevahir, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz, Sina Çıladır, Orhan Savaşçı, Sırrı Öztürk yer alıyordu. Bu komite içinden Mahir Çayan, Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga'dan oluşan bir Merkez Komite çıkardı. Bu ilişkiler bir parti formundan oldukça uzaktı. Kurtuluş dergisini çıkartıyorlardı. İlk eylemlerini gerçekleştirdiklerinde halen Kurtuluş grubu olarak tanınıyorlardı. Latin Amerika'daki gerilla savaşlarından etkileniyorlar, halk savaşını savunuyorlar ve bunlara uygun bir parti ilişkisini yaratmaya çalışıyorlardı. Önlerine koydukları ilk hedef şehir gerillasının oluşturulmasıydı. Bu çerçevede şehir eylemlerine başladılar. Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Hüseyin Cevahir, Hüdai Arıkan ve Ziya Yılmaz Ankara Küçükesat Ziraat Bankasını soydular. İkinci eylemleri yine bir soygun oldu. Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz, Kamil Dede, Oktay Etiman İstanbul Selamiçeşme Akbank Şubesinde soygun gerçekleştirdiler. Fidye için adam kaçırma eylemleri yaptılar. THKP-C'nin kuruluşuna bu eylemler sonrasında karar verildi. Mahir Çayan, 1971 yılının Nisan ayında THKP-C'nin kurulması fikrini açtı ve Geçici Genel Komite tarafından onaylandı. Alınan bir diğer karar da, THKP-C'nin kurulduğu ve silahlı mücadeleye başladığı, kamuoyunu sarsan bir eylemden sonra duyurulacaktı. Bu arada, Genel Komite yeniden belirlendi

Mahir Çayan

Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı mahkemede...

ve komite artık THKP-C'nin Genel Komitesi haline getirildi. Partinin tüzüğü ve programı yazıldı. THKP-C'nin ilk Genel Komitesinde Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, Ertuğrul Kürkçü, İrfan Uçar, Hüseyin Cevahir, Sina Çıladır, Bingöl Erdumlu, Orhan Savaşçı yer alıyordu. Alınan karar uyarınca İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom kaçırıldı. Gerçekten de eylem bütün bir Türkiye'yi sarstı. Yoğun operasyonlar ve gözaltılar başladı. Bu eylemi Mahir Çayan, Ziya Yılmaz, Ulaş Bardakçı, Necmi Demir, Oktay Etiman ve Hüseyin Cevahir gerçekleştirdi. Eylemden sonra THKP-C 1 no'lu bildirisini kamuoyuna duyurdu. Bildiride istekler ve eylemin gerekçeleri sıralandı. İstekler yerine getirilmeyince Efraim Elrom öldürüldü. Artık savaş başlamıştı. Ama THKP-C'nin bu savaşı göğüsleyebilecek örgütlü yapısı yoktu. Eylemi gerçekleştiren grup, Oktay Etiman dışında, yakalandı. Bu operasyonlardan diğer THKP-C'li kadrolar da nasibini aldı. Pek çoğu cezaevindeydi. Yedikleri darbe oldukça ağırdı. Bu yenilgi, THKP-C içinde kimi tartışmaların başlamasına yol açtı. Genel komitenin dışardaki üyelerinden Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga THKP-C'nin eylemlerini eleştirmeye başladı. Mahir Çayan ve arkadaşlarının Maltepe Askeri Cezaevinden kaçması, Yusuf Küpeli ve Aktolga'nın örgütten ihraç edilmesi ve ardından kır gerillasını oluşturmak ve Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını engellemek için eylem kararı alınması sonun başlangıcı oldu. Alınan karar uyarınca THKP-C'liler Karadeniz kırsal alanına geçti. Yanlarında cezaevinden birlikte kaçtıkları THKO'lu arkadaşları Ömer Ayna ve Cihan Alptekin de bulunuyordu. Mahir Çayan, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Ömer Ayna, Cihan Alptekin, Sabahattin Kurt, Saffet Alp, Sinan Kazım Özüdoğru, Nihat Yılmaz, Hüdai Arıkan Kızıldere Köyünde 30 Mart 1972'de öldürüldüler. Artık THKP-C ve onun önderliği yoktu. 1970'li yıllarda "Kızıldere son değil, savaş sürüyor" diyen sol gruplar çıksa da, bu, temenninin ötesine geçmedi. THKP-C'nin tekrarı mümkün değildi çünkü. Ortada ciddi bir yenilgi vardı. THKP-C ve Mahir Çayan'ın görüşlerinin değerlendirilmesi Türk solu arasında önemli farklılıkların ve ayrılıkların doğmasına yol açtı. Devrimci Yol, Devrimci Sol, Kurtuluş, Acilciler, MLSPB, Üçüncü Yol, Eylem Birliği gibi pek çok hareket THKP-C kökenli hareketlerdi. Ve bu hareketlerin toplamı Türk solu açısından ciddi bir güçtü. THKP-C'nin öncü savaş, politikleşmiş askeri savaş stratejisi, suni denge, silahlı propaganda, Kemalizm, SSCB, örgüt ve mücadele anlayışı 1970'li yıllara damgasını vuran tartışmalar oldu. THKP-C ve Mahir Çayan'ın tezlerinin bu yoğunlukta tartışılması ve farklı yorumlanarak onlarca ayrı örgütlenmeye yol açması, THKP-C'nin dönemin diğer sol çevrelerden farklılığını gösteriyordu. THKP-C savaş kararı alan ve bunu uygulamaya sokan bir örgüt olmanın ötesinde, fikri açıdan bir düzeyi ve olgunluğu ifade ediyordu.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi Marksist Leninist (THKP-C ML). Bakınız Halkın Yolu

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi Savaşçıları (THKP-C Savaşçıları). THKP-C ve Mahir Çayan'ın görüşlerini savunan küçük bir grup. 70'li yılların sonlarına doğru MLSPB'den ayrılan bir çevre tarafından kuruldu. Küçük ve etkisiz bir örgüt olma durumu değişmedi.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi X (THKP-C X). 12 Mart'tan çıkışta THKP-C'nin ideolojik ve teorik mirasına sahip çıkan ve onu 70'li yıllara taşımak isteyen bir grup üniversite öğrencisinin başlattığı faaliyet, grubun çerçevesinin ve isminin

belli olmaması nedeniyle bir süre THKP-C X olarak anıldı. Bu grup arasında başlayan tartışmalar daha sonra Acil, Eylem Birliği, MLSPB gibi grupları doğurdu.

Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP). Doğu Perinçek ve arkadaşları tarafından 1971'de kuruldu. TİP içindeki tartışmalarda ortak tavır alan ve MDD çizgisini savunan bir grup üniversiteli genç ve üniversite asistanı ayrı bir örgütlenmeye ihtiyaç duyuyordu. Hemen hemen hepsi FKF/DEV-GENÇ içinde yetişmiş, önder konumdaki gençlerdi ve teorik derinlik açısından yetkin bir durumları söz konusuydu. TİİKP'nin kurulmasına ilk karar veren grup arasında Doğu Perinçek, Cüneyt Akalın, Bora Gözen, Hasan Yalçın, Halil Berktay, Gün Zileli, Oral Çalışlar, Ömer Madra, İbrahim Kaypakkaya, Atıl Ant, Ferit İlsever, Nuri Çolakoğlu gibi isimler bulunuyordu. Çevrenin görüşleri İşçi Köylü gazetesi ve Aydınlık dergisinde yayınlanan yazılarla yavaş yavaş şekilleniyordu. TİİKP ismi, İşçi Köylü gazetesinden esinlenerek konuldu. TİİKP'nin kurulma kararı 1969'un Mayıs ayı içerisinde alındı ama illegal bir parti formuna daha sonraki yıllarda ulaşıldı. Grup, silahlı mücadeleyi temel alan bir eğilim gösterse de TİİKP hiç bir zaman silahlı eylemlerde bulunmadı. Bu durum hareket içindeki ciddi bölünmelerinin de nedeni oldu. İlk olarak Garbis Altınoğlu'nun, ikinci olarak da İbrahim Kaypakkaya'nın başını çektiği gruplar hem silahlı mücadele hem de mücadele alanı konusunda fikir ayrılığına düşerek TİİKP'yi terk ettiler. Bu iki ayrılık "Birinci tasfiyeciler" ve "İkinci tasfiyeciler" ismiyle tarihe geçti. TİİKP, 1970'lerin başında uluslararası sosyalist harekette baş gösteren ayrılığın uzlaşmaz bir noktaya taşınmasına paralel olarak saf tuttu. Tuttuğu saf, ÇKP ve Mao'nun görüşlerinin safıydı. Halk savaşını savunan ve devrimin temel gücü olarak köylülüğü gören TİİKP'ye göre, mücadele kırlardan şehirlere doğru gelişecek ve iktidar parça parça alınacaktı. Ama bu teori, TİİKP için kitabi bir savunu olmanın ötesine hiç geçmedi. 12 Mart'tan sonra Doğu Perinçek ve arkadaşlarının Söke'nin kırsal kesiminde yaptıkları çalışmalar hariç. İşçi Köylü ve Proleter Devrimci Aydınlık yayınlarının sahibi olan çevre, 12 Mart koşullarında Şafak isminde illegal bir dergi çıkarttı. 12 Mart döneminde başlatılan operasyonlardan TİİKP çevresi de nasibini aldı. Önder kadroları ve taraftarları yakalandı ve örgüt çökertildi. 12 Mart sonrası sol içinde en hızlı toparlanan çevre Aydınlıkçılar oldu. TİİKP'nin varlığı devam ettirildi. Halkın Sesi isimli dergi çıkartıldı ve TİİKP Birinci Kongresi 9-10 Eylül 1977'de toplandı. Örgütsel devamlılığı yakalamalarına karşın etkili bir güce ve yaygın kitle ilişkisine sahip olamadılar. Kongrede sonra dikkat çeken çizgi, Sovyetler Birliği'ne daha açık ve net bir tavır ve buna paralel olarak diğer sol gruplara karşı tahammülsüzlüktü. Sol içinde şiddetli tartışmalara neden olan, üç dünya teorisi, Sovyetler'in muhtemel bir işgaline karşı öne sürdükleri ittifaklar politikası, 1970'li yıllarda yoğunlaşan çatışmalara yaklaşımlarıyla dikkat çektiler. Diğer sol gruplarla, özellikle de SSCB yanlısı gruplarla başları sürekli "belaya" giren grubun adının karışmadığı sol içi çatışma hemen hemen yok gibiydi. Sol içi çatışmalar ağırlıkla sosyal faşist-Maocu bozkurt gerginliğinden kaynaklanıyordu. En sıkı Maocu grup olarak da Aydınlıkçılar biliniyordu. Bu çatışmalarda biraz da güçsüzlüklerinden kaynaklı mağduriyet halleri müzmindi. Bu dönemde kurdukları TİKP'yle bir yönüyle legal mücadele içine giren çevre, yayın hayatında da Aydınlık'ı günlük gazete haline dönüştürerek, sol içinde güçsüz ama etkili olma özelliklerini korudular.

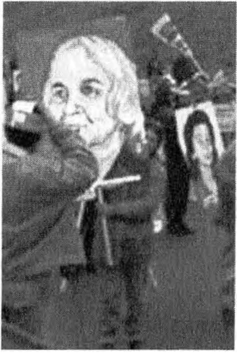
Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TİKB). 1979'da kurulan illegal bir örgüt. TİKB'nin tarihi Dev-Genç içinde küçük bir grupla başlıyor. AEP ve ÇKP'ye yakın görüşler savunan ve Türkiye'deki tartışmalarda MDD saflarında yer alan grup, 12 Mart günlerinde illegal faaliyete geçti. Ünlü Denizli soygununu gerçekleştirdi. 12 Mart operasyonlarından nasibini alan grup dağıldı. 12 Mart sonrasında, Halkın Kurtuluşu grubuyla birleşen çevre, 1977'de üç dünya teorisi, örgüt ve mücadele anlayışı gibi konularda farklı düşünmeye başladığı HK'dan ayrıldı. Bir süre, önderlerinden Aktan İnce'nin adıy-

la anılan grup, 1979'da kendi öz örgütünü kurdu. TİKB'nin kuruluşu böyle özetlenebilir. Kendi ifadeleriyle artık Türkiye solu içerisinde 'küçük ama bolşevik bir müfreze' vardı. TİKB, sol içerisinde AEP görüşlerine bağlılıktan hiç bir zaman ödün vermedi. 70'li yılların sonunda pek çok eyleme imzasını attı. TİKB'nin diğer sol gruplarla karşılaştırıldığında illegaliteye ve örgüt disipline özel önem verdiği görülecektir. 12 Eylül sonrası savaş kararı alan, kadrolarına teslim olmayı ve yurtdışına çıkmayı yasaklayan TİKB, 12 Eylül şartlarında eylemlerini sürdürdü. Merkez komite üyelerinden Osman Yaşar Yoldaşcan 1980 yılında bir çatışmada, İsmail Cüneyt 1983 yılında işkencede, Fatih Öktülmüş 1984 yılında ölüm orucunda yaşamlarını yitirdi. Örgüt üyelerinin en çarpıcı özellikleri işkencedeki direngen tavırları oldu. TİKB *Orak Çekiç* isimli illegal yayın çıkarıyor. Örgüt 1990'lı yılların sonunda yeni bir bölünme yaşadı. TİKB merkezini eski çizgiden sapmak ve sağcılaşmakla suçlayan bir grup, örgütten ayrılarak TİKB/Bolşevik ismiyle yeni bir oluşuma gitti.

Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası (TİÇSF). Şefik Hüsnü önderliğinde 22 Eylül 1919'da kurulan parti. Kurucuları arasında Mehmet Vehbi Sarıdal, Vedat Nedim Tör, Namık İsmail, Ali Nizami, Mustafa Nermi, Nurullah Esat gibi isimler bulunuyordu. Aslında fırkanın ilk adımı Berlin'de bir grup genç tarafından atılıyordu. Berlin'den Anadolu'ya Kurtuluş Savaşının başladığı gün gelen gençler, 1919'un yaz aylarında ilk kuruluş başvurusunu yapıyor ama olumlu bir yanıt alamıyorlardı. İkinci başvurularından sonra partinin kurulduğunu ilan edip çalışmalarını başlatmışlardı. Fırkanın kuruluşu kamuoyuna şöyle duyuruluyordu: *"İlmi sosyalizm esäslarına göre Türkiye İşçi çiftçilerinin siyasi, iktisadi hukuk ve menfaatlerini siyanet ve müdafaa için Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası unvanıyla bir siyasi parti teşkil edilmiştir."* Gençler arasında etkili olan ve Marks'la birlikte Lenin'in görüşlerinin de yakından takip edildiği parti, *Kurtuluş* isimli bir dergi çıkartıyordu. Bir süre sonra partide fikir ayrılıkları baş gösterdi. Anadolu ve İstanbul grubu olarak iki başlı bir hale geldiler. Anadolu grubu, TBMM hükümetini destekliyordu. Aydınlık ve Kurtuluş dergileri bu farklılığı yansıtıyordu. Aydınlıkçılar ayrıca Orak Çekiç isimli bir dergi daha yayınlıyordu. TİÇSF'liler gizli TKP'yle aynı siyasal duruşu benimsedikleri için 1920'li yılların ortalarında başlayan baskı döneminden etkilendiler. Pek çok üyeleri tutuklandı, çeşitli hapis cezalarına çarptırıldı. Fırka kendisini 1924'te feshetti. Aydınlık ve Orak Çekiç dergileri de 1925'te kapatıldı.

Türkiye İşçi Köylü Partisi (TİKP). 12 Mart'ta TİİKP-Şafak davasından yargılanan sanıklar 1974 affıyla salıverildikten sonra, siyasi faaliyete başladılar. Öncelikle bir yayınevi kurup davalarında yaptıkları savunmayı kitaplaştırdılar. 1974 yılında yayınlamaya başladıkları *Aydınlık* dergisinin kapatılması üzerine 1975'te *Halkın Sesi* ismiyle haftalık bir dergi çıkartmaya başladılar. Çevre, ÇKP yanlısı bir politik hat izliyor ve Sovyetler Birliği'ni baş düşman ilan ediyordu. 12 Mart dönemindeki örgütleri maceracı olarak değerlendiren Aydınlıkçılar, 10 Eylül 1977 tarihinde illegal olarak topladıkları TİİKP Kongresi'nden sonra 29 Ocak 1978'de TİKP'yi kurdular. Parti kurucularının tamamına yakını TİİKP sanıklarından oluşuyordu. Doğu Perinçek partinin genel başkanlığına getirildi. Halkın Sesi dergisinin yayınına son verildi ve Aydınlık günlük olarak çıkarılmaya başlandı. O dönemde SSCB'yi "sosyal emperyalist ve en tehlikeli düşman" olarak gören ve buna uygun ittifaklar politikası geliştiren TİKP, sol grupları, "sahte solcu" olarak değerlendiriyor, iç savaşta saf tutan ve anti faşist mücadelede yerini alan sol örgütleri SSCB'nin oyununa gelmekle suçluyordu. Aydınlık gazetesinde yayınlanan "Sahte Sol Dizisi" ise TİKP'lilerin sol gruplar tarafından sol dışı sayılmasına ve sol içi ilişkilerden, derneklerden tecrit edilmesine neden oldu. TİKP 12 Eylül 1980'den hemen sonra kapatıldı. Yöneticileri tutuklandı.

Türkiye İşçi Partisi (TİP). TİP, 13 şubat 1961'de kuruldu. Kurucuları arasında Rıza Kuas, Şaban Yıldız, Kemal Nebioğlu,

İbrahim Güzelce, Kemal Türkler gibi sendikacılar bulunuyordu. TİP'in ilk Genel Başkanı Avni Erakalın'dı. TİP ilk başlarda sosyalist bir parti olmaktan oldukça uzak bir durumdaydı. Sosyalist aydınlara açılma kararı daha sonra verildi ve 9 Şubat 1962 tarihinde Mehmet Ali Aybar Genel Başkanlığa getirildi. TİP 1960'lı yılların ikinci yarısından sonra bütün bir solu ve muhalif kesimleri kucakladı. 1965 seçimlerinde önemli bir başarı elde etti. Yüzde 2.8 oy alarak 15 milletvekilliği kazandı. İşadamı Vehbi Koç yılın önemli olaylarını soran bir gazeteciye, TİP'in Meclise girmesi ve nüfus artışı şeklinde cevap veriyordu. TİP, aydınların, gençlik önderlerinin Türkiye devriminin sorunlarını tartıştıkları bir çatı oldu. Mihri Belli'nin başını çektiği grup Türkiye devriminin milli demokratik devrim; Behice Boran ve Sadun Aren ise sosyalist devrim olduğunu savunuyorlardı. Bu tartışma TİP'i bölünme noktasına kadar getirdi. TİP, 1969 seçimlerinde 2 milletvekili sokabildi TBMM'ye. Mehmet Ali Aybar 1970'te istifa etti. Başkanlığa Behice Boran getirildi. 12 Mart'ta TİP kapatıldı. Yöneticileri yargılanıp mahkum oldu. 1974 affından sonra Behice Boran ve arkadaşları Mayıs 1975'te TİP'i tekrar kurdu. Kurucular arasında Behice Boran, Nihat Sargın, Tarık Ziya Ekinci, Yalçın Cerit, Mehdi Zana, Özcan Kesgeç gibi isimler bulunuyordu. Ama bu ikinci kuruluş döneminde TİP hiçbir varlık gösteremedi. 12 Eylül döneminde TİP tekrar kapatıldı. Yöneticileriyle ilgili dava açıldı. Behice Boran 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıktı. Behice Boran'ın ölümünden sonra partinin başına Nihat Sargın getirildi. TİP, TKP ile birleşerek 1987 yılında TBKP adını aldı. Türkiye sosyalist hareketin tarihinde önemli bir yer tutan ve belli başlı örgütlerin önder kadrolarının okulu olan TİP'le ilgili pek çok şiir yazıldı ama şair Can Yücel'ın "Kayıtlı" şiiri bunlardan en çarpıcı olanıydı.

zikredelim önce halkın adını
çocuğun işçinin hakkını
alsın diye köylü toprağını
işçi partisi'ne yaptırdım kaydımı

Türkiye Komünist Emek Partisi (TKEP). THKO geleneğinden bir hareket. 12 Mart sonrası THKO davası sanıklarından bir grup süreç içerisinde Enver Hoca'cı bir siyasal çizgiyi benimseyerek Halkın Kurtuluşu dergisi etrafında toplanırken, bu yönelimi benimsemeyen bir başka grup ise Emeğin Birliği olarak bilinen çevreyi oluşturdu. Halkın Kurtuluşu çevresi Sovyetler Birliği'ni sosyal emperyalist olarak niteleyip reddederken Emeğin Birliği çevresi bazı eleştirel yaklaşımlarına karşın SSCB'yi sosyalist olarak niteledi ve TİP, TSİP, TKP çevrelerine daha yakın bir siyasal pozisyon aldı. Emeğin Birliği dergisi etrafında bir araya gelen ve liderliğini Teslim Töre'nin yaptığı grup partileşme sürecini tamamlayarak TKEP adını aldı. TKEP 1980 öncesi kayda değer bir destek bulamadı. Ağırlıkla Gaziantep yöresinde etkinliğini hissettirdi. TKEP, 1980 darbesinden sonra bir dağınıklık dönemi yaşadı. 1980'li yılların ikinci yarısından sonra, TKEP davasından yargılananlar bir süre Toplumsal Kurtuluş dergisinde görüşlerini ifade etmeye çalıştıktan sonra bağımsız faaliyetlerini sürdürdüler. Toplumsal Dayanışma ve Emek yayın organlarıydı. 1990'lı yılların başında, 12 Eylül 1980 askeri darbesinden bu yana aranan ve yurtdışında yaşadığı bilinen grubun lideri Teslim Töre de dahil olmak üzere lider kadrosu yakalandı. Bu operasyonu izleyen süreç TKEP için yeni bir yol ayrımının da başlangıcı oldu. TKEP geleneğini sürdüren ana gövde ÖDP'ye katılırken, Teslim Töre ve çevresindekileri sağcılaşmakla suçlayan bir grup ise TKEP/L'yi oluşturdu.

Türkiye Komünist Emek Partisi/ Leninist (TKEP/L). TEKP'yi pasifist ve sağcı bulan bir grubun 1 Eylül 1990'da kurduğu illegal parti. TKEP/L'nin kongre raporlarında, partilerinin "devrimi zafere ulaştırmak için gözüpek askeri saldırıların örgütlenmesi" amacıyla şekillendirildiği belirtiliyor ve bu ihtiyaç TKEP'den kopmanın asıl nedeni

olarak gösteriliyordu. Askeri örgütlenmenin gereklerini yerine getirmek için parti tarafından Leninist Gerilla Birlikleri (LGB) ismiyle bir örgütlenmeye gidildi.

Türkiye Komünist İşçi Hareketi (TKİH). Bkz. Halkın Yolu.

Türkiye Komünist İşçi Partisi (TKİP). 1980 askeri darbe döneminde diğer pek çok sol hareket gibi ağır yaralar alan TDKP çevresinde bir süre sonra yenilginin nedenleri üzerine bir tartışma başladı. Tartışmalar sonucunda 1986 yılında TDKP içerisinde dört ayrı grup oluştu. TDKP merkezi dışında başını Atilla Keskin'in çektiği Sosyalist Birlik grubu; merkez yayın organını oluşturan ve daha sonra TDKİH ismini alan yayın kurulu çevresi ve TDKP/Leninist kanat. TDKP/ Leninist Kanat, TDKP'nin yenilgisini onun geçmiş küçük burjuva toplumsal tabanına ve ideolojisine bağladı. Daha sonra çevre sosyalist devrimi savunmaya başladı. Devrimci Halkın Yolu ve Devrimci Halkın Birliği içerisinden de aynı sonuçlara ulaşan çevrelerle birleşen Leninist kanat Ekim isimli bir yayın organı çıkarmaya başladı ve örgüt bu tarihten sonra dergi ismiyle tanınmaya başladı. İşçi sınıfını temel olarak illegal bir eksende fabrika hücreleri temelinde, sosyalist devrim stratejisi doğrultusunda örgütlemeyi savunan çevre geçmiş sosyalizm deneylerine de eleştirel yaklaşmakta, tek ve geri bir ülkede sosyalizmin kurulamayacağını, bu dönemin kapandığını ve enternasyonalizm temelinde yeni bir dönemin başladığını savunmaktadır. Kendini Troçkist, Stalinist gibi ayrımların dışında ve üstünde gören grup tüm bu şahıslara hem sahip çıkmakta hem de eleştirel yaklaşmaktadır. Grup 1998 yılında partileşerek TKİP adını aldı. Haftalık olarak yayınlanan *Kızıl Bayrak* dergisinin bu çevrenin görüşlerine yakın görüşler savunduğu ileri sürülüyor.

Türkiye Komünist Gençler Birliği. TKP MK üyesi Hasan Ali Ediz'in çabalarıyla 1920 yılında kuruldu. TKP'nin gençlik içindeki faaliyetlerini organize etti.

Türkiye Komünist Partisi (TKP). 10 Eylül 1920'de Bakü'de kuruldu. 1. Kongre 74 delegenin katılımıyla toplandı. Delegelerin 51'i Anadolu'dan gelmişti. İlk Genel Sekreteri Mustafa Suphi'ydi. TKP MK üyeliklerine ise Ethem Nejat, Mehmet Emin, Hilmioğlu Hakkı, Kayserili İsmail Hakkı, Süleyman Nuri, Nazmi getirildiler. Yedek üyeler ise Hüseyin Said, Asım Necati, Selim Mehmetoğlu'ndan oluşturuldu. O yıllarda Anadolu'da Kurtuluş Savaşı devam ediyordu. 1. Kongre'de Genel Sekreterliğe getirilen Mustafa Suphi yaptığı konuşmada Kurtuluş Savaşı'na dikkat çekiyordu; *"Zaman oldu ki, karşımıza çıkan mürteciler, Türkiye'de amele ve rençber sınıfının mevcut olmadığını ve olsa bile hamalların memurlardan iyi yaşadıklarını söylemekten utanmadılar. Son zamanlarda ise bilhassa İstanbul, İzmir, Konya, Erzurum, Ankara, Eskişehir'de meydana gelen işçi ve köylü teşkilatları seslerini yükselterek gösterdiler ki, Türkiye'de işçi köylü namı altında inkılapçı mühim bir sınıf yaşıyor. Ümitvarız ki, İstanbul ve Anadolu amele ve rençberleri, yakında işgalcileri ve zalim bütün kuvvetleri tepeleyerek hayat ve mücadele faaliyetini kendi kollarına almak iktidarını göstereceklerdir. Ve nihayet zaman oldu ki, arkadaşlar, Türkiye'de komünist teşkilatı olmaz dediler. Fakat Türkiye'nin çeşitli şehirlerinden gelen komünist vekiller bunun aksini ispat ettiler. Türkiye'de amele ve rençber komünist teşkilatı giderek güçleniyor. Şimdi Komünist Fırka'nın işgalci kuvvetleri yenmeye azim göstereceğine ve halka rehber olacağına hiç şüphe edilmez."* TKP yöneticileri bu hassasiyet üzerine Kurtuluş Savaşı'na katılmak amacıyla Anadolu'ya geçtiler. Ancak 28-29 Ocak 1921 tarihinde öldürüldüler. Karadeniz'de öldürülen TKP yöneticileri arasında Mustafa Suphi, Ethem Nejat, İsmail Hakkı, Kazım Ali, Şefik Topçu da bulunuyordu. Bu katliamdan sonra TKP, Dr. Şefik Hüsnü'nün denetiminde 1950'lere kadar geldi. 1950 yılına kadar TKP'li kadrolar dönem dönem gözaltına alınıp tutuklandı. 1951 yılında ise ünlü "1951 tevkifatı" gerçekleştirildi. Çok sayıda TKP'li tutuklandı ve 10 yıla varan hapis cezalarına çarptırıldı. Şefik Hüsnü 1956'da öldü. Yakup Demir (Zeki Baştımar) ve bazı TKP kadroları yurtdışına çıktı ve

TKP'yi yurtdışından yönettiler. Yakup Demir, 1958'de Doğu Almanya'dan yayın yapan Bizim Radyo'yu kurdu. Türkiye'ye dönük yayın yapan radyo aracılığıyla haberleşme ve örgütsel ilişki sürdürüldü. O yıllardan 1970'lerin başına kadar ülkede bir etkinliği olmadı. Yakup Demir'in ölümünden sonra TKP Genel Sekreterliğine İsmail Bilen getirildi. Türkiye'ye dönük faaliyetlerine hız ve önem veren TKP'nin gençlik ve sendikalar üzerinde etkisi görüldü. SBKP'nin çizgisine yakın bir politik hat izleyen TKP, 1979 yılında bölündü. Partinin İngiltere kanadı, İşçinin Sesi isimli bir dergi çıkartmaya başladı, ayrı bir örgütlenmeye gitti ve TKP'yi pasiflikle suçladı. 12 Eylül döneminde TKP'nin önemli kadroları tutuklandı. 1983'te TKP Genel Sekreterliğine Haydar Kutlu getirildi. 1985'ten sonra TKP yasallaşma tartışmalarını yaşadı ve TİP'le birleşerek 1988 yılında TBKP adını aldı.

Türkiye Komünist Partisi / Birlik (TKP/B). 1972 yılında Türkiye Komünist Partisi/ Reorganizasyonu (TKP/R) adıyla kuruldu. İllegal partinin TSİP'le içiçe geçmiş bir ilişkisi bulunuyordu. 1978 yılında bu içiçeliğe son verildi. TKP/R, TKP/B adını aldı. TSİP'i legalizmin batağına batmakla, pasifist olmakla suçlayan ve silahlı mücadeleyi savunan çevre, parti ve mücadele anlayışlarının 1960'ların sosyalist mücadelesinden güç aldığını, partilerinin, küçük burjuva etkilerden ve düzenin hegemonyasından köktenci bir kopuşu yaşamayan soldan bir ayrışmayı ifade ettiğini savunuyordu. Partinin başında İbrahim Seven vardı. Partinin çekirdek kadrosu, Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerini savunan bir gelenekten geliyordu. TKP/B 1986'da topladığı 2. Kongresi'nde yeni bir açılıma gitmek, tıkanan sürecin önünü açmak amacıyla kendisini fesh etti ve TDP'ye dönüştü. Partinin 1989 yılında toplanan 3. Kongresi bir bölünmeyle sona erdi. Başını İbrahim Seven'in çektiği bir grup ayrılarak DKP'yi kurdu.

Türkiye Komünist Partisi'nin Sesi. TKP'nin merkezi radyo yayını. Bulgaristan'dan yayın yapıyordu. 1973 yılında faaliyete girdi. Hedef kitlesi TKP taraftarlarıydı. Radyo yayınları vasıtasıyla TKP'lilere direktifler iletiliyordu.

Türkiye Komünist Partisi İngiltere kanadı. Bkz. İşçinin Sesi.

Türkiye Komünist Partisi Marksist-Leninist (TKP/ML). 1972 yılında Aydınlık grubundan ayrılan İbrahim Kaypakkaya ve arkadaşları tarafından kuruldu. Çin devrimi lideri Mao Zedung'un görüşlerini savunan partinin ana hedeflerinden birisi kır gerillasını örgütlemek olarak belirlendi. Çin devriminin gerçekleşme sürecine benzer bir sürecin Türkiye'de de yaşanacağını ileri süren çevre, uzun süreli halk savaşı yoluyla kurtarılmış bölgeler yaratmak ve mevcut iktidarı parça parça almak strateji üzerinde örgütlendi. Bu çerçevede Tunceli kırsal alanıyla sınırlı bir gerilla faaliyeti uzun yıllardan bu yana sürdürülüyor. Tunceli ve civarındaki pek çok eylem bu grup tarafından gerçekleştirilmektedir. Tunceli dışında ciddi bir etkileri bulunmuyor. Türkiye solunun en çok bölünen hareketlerinden birisi olan TKP/ML'den Halkın Birliği, Mücadele Bayrağı, Kurtuluş Yolu, DABK gibi gruplar ayrıldı. Daha sonra DABK'la tekrar birleşme sağlandı. TKP/ML'nin ideolojik kaynakları İbrahim Kaypakkaya tarafından kaleme alınan "Genel Eleştiri", "Kemalizm", "Milli Mesele" isimli yazılardır. TİKKO, TKP/ML'nin askeri kanadı olarak faaliyet yürütüyor.

Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist Geçici Koordinasyon Komitesi. 12 Mart'ın ilk şokunu atlatan İbrahim Kaykapkaya ve arkadaşları tarafından 1973 yılında cezaevinde oluşturulan ve amacı TKP/ML ilişkilerini tekrar toparlamakla sınırlandırılmış komite.

Türkiye Komünist Partisi/ Marksist Leninist Hareketi (TKP/ML Hareketi). TKP/ML TİKKO kökenli bir hareket. 1973 yılında TKP/ML Koordinasyon Komitesi adıyla çalışmalarına başlayan ve İbrahim Kaypakkaya'nın görüşleri doğrultusunda yeniden bir örgütlenme faaliyetine girişen

çevre içinde başlayan tartışma bölünmeyle sonuçlandı. Ayrılan grup *Halkın Birliği* isimli bir dergi yayınladı. Grup, 12 Mart döneminde yapılanları eleştiriyor ve kitlelerden kopuk olmakla suçluyordu. Buradan hareketle kitle çalışmasına ağırlık veren Halkın Birliği üç dünya teorisini savunuyor, baş çelişkiyi, faşizm ve sosyal faşizmle halk arasındaki çelişki olarak değerlendiriyordu. 1977 Haziran ayında Halkın Birliği'nin düzenlediği "İleri Militanlar Toplantısı"ndan parti kurma kararı çıkıyor ve TKP/ML Hareketinin kuruluşu ilan ediliyordu. Çevre, Tunceli, Kahramanmaraş, Malatya gibi kentlerde yaygın ilişkilere sahipti. Hareket içinde yaşanan ayrılık ve dönem dönem kitle tabanlarının Aydınlıkçılara kayması nedeniyle zaten etkisiz olan güçleri bitme noktasına geldi. 12 Eylül günlerinde taraftarlarının ve militanlarının pek çoğu tutuklandı. 1980 sonrası dönemde faaliyetlerini sürdüren grup 1990'lı yılların ortalarında TİKH ve TDKİH ile birleşerek MLKP'yi oluşturdu.

Türkiye Komünist Partisi tevfikatları. TKP'ye dönük ilk ciddi tutuklamalar ve yargılamalar 1927'de yaşandı. TKP'nin iç tartışmaları nedeniyle TKP Genel Sekreteri Vedat Nedim Tör'ün Şefik Hüsnü'yü polise ihbar etmesi sonucunda başlatılan tutuklamalarda 57 TKP'li yargı önüne çıkartıldı. 1930'da ise aralarında Hasan Ali, Emin, Mehmet Ziya, Mehmet Sait'in bulunduğu TKP'liler yargılanıp çeşitli cezalara çarptırıldılar. 1944 yılındaki tutuklamalar Ziya Nur Erün isimli bir TKP'linin yedeksubay okulunda parti bültenini yakalatmasıyla başlatıldı. Operasyonlar merkez komitesine kadar ulaştı. Partinin lideri Reşat Fuat'ın da aralarında bulunduğu üst düzey yöneticiler çeşitli hapis cezalarına çarptırıldılar. Sorgular sırasında Hasan Basri Alp kendisini emniyet binasından atarak intihar etti. En ünlü ve yaygın tutuklamalar ise 1951 yılında gerçekleştirildi. Ağustos 1951'de yurtdışında yapılan Komünist Gençlik Festivali'ne katılan TKP'lilerin Türkiye'ye dönüşünde gözaltına alınmalarıyla 1951 tevfikatı başlatıldı. Ankara, İstanbul, İzmir ağırlıklı sürdürülen operasyonlar sırasında 167 partili gözaltına alındı. Yargılamalar uzun sürdü ve TKP'lilere dört yıl ile on yıl arasında değişen hapis cezası verildi. 51 tevfikatlarından nasibini alan TKP'liler arasında Şefik Hüsnü, Vedat Türkali, Enver Gökçe, Sevim Tarı, Zeki Baştımar gibi isimler bulunuyordu. Zeki Baştımar, poliste verdiği ifade nedeniyle, parti içindeki konumunu kaybetti. TKP tarihi 1900'ün ilk yıllarından başlayarak gözaltılar ve yargılamalarla dolu bir seyir izledi.

Türkiye Marksist Leninist Gençlik Birliği (TMLGB). TKP/ML'nin gençlik teşkilatı. İbrahim Kaypakkaya kurulmasını ısrarla istedi. Çünkü, Kaypakkaya'nın formüle ettiği kızıl siyasi iktidarın olmazsa olmazı olan kızıl ordunun genç ve yetişmiş insanlara ihtiyacı vardı. TMLGB, kızıl ordunun asker ihtiyacını karşılayacak bir tarzda örgütlendi.

Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı (TMGT). 21 Aralık 1951'de İstanbul'da kuruldu. Bakanlar Kurulu'nun 20 Haziran 1953 tarihinde aldığı kararla mili ünvanını kullanmaya hak kazandı. İlk kurucu örgütler arasında Anadolu Oymağı, Türk Kadınlar Birliği, Yeşilay Gençlik Kolu, TMTF ve Milliyetçiler Derneği bulunuyordu. Milliyetçiler Derneği daha sonra yönetim kurulu kararıyla örgütten ihraç edildi. TMGT zemini dönem dönem siyasal çalkantıları, gel-gitleri yaşadı. 68 kuşağının devrimci öğrencileri özellikle de DÖB'lüler TMGT içinde bir süre faaliyet yürüttü. 70'li yıllarda etkisini tamamen yitirdi. TMTG başkanlıklarını Aytekin Ozan, Kemal Okvuran, Metin Kumbasar, Çetin Özek, İsmet Giritli, Erol Ünal, Alp Kuran, Kazım Kolcuoğlu, Bozkurt Nuhoğlu sürdürdü.

Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF). 17 Mayıs 1948'de İstanbul Üniversitesi Talebi Birliği ve İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği tarafından kuruldu. 20 Eylül 1948'de Bakanlar Kurulu kararıyla "Milli" ünvanını kullanmaya hak kazandı. 1951 yılı itibariyle 36 öğrenci örgütü aracılığıyla Federasyona üye öğrenci sayısı 19 bin 267'ydi. 50'li yıllarda irticaya karşı

mücadele etti. Yaygın ve etkin bir gençlik örgütü olduğu için DP hükümeti derneği ele geçirmek için yoğun çaba gösterdi ve bunda başarılı oldu. 27 Mayıs'tan sonra TMTF yeniden CHP yanlısı gençlerin eline geçti. Yıllar itibariyle TMTF'de Can Kıraç, Hüsamettin Can Öztürk, Vahdet Toyan, Yalçın Küçük, Nurettin Sözen, Mehmet Kemal Kumkumoğlu, Ahmet Güryüz Ketenci, Sencer Güneşsoy başkanlık yaptı.

Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (Töb-Der). Türkiye'de öğretmen mücadelesinde önemli bir sacayağı. TÖS'le başlayan ve bugün Eğitim Sen'le biçim değiştiren öğretmen mücadelesinde, bir ara durak. Ara durak olması önemini hiç bir zaman azaltmadı. Aksine TÖS'den Eğitim Sen'e deneyim aktardı. Kurulduğu ve faaliyet gösterdiği zaman dilimi ne TÖS'ün ne de Eğitim Sen'in kurulduğu günlere benziyordu. Bu yönüyle öğretmen mücadelesinde bir zenginliği ifade ediyordu. TÖS'e ve Eğitim Sen'e, öğretmen hareketini yükseklere taşımak, grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı almak, öğretmenlerin mesleki, siyasi ve ekonomik dayanışmalarını gerçekleştirmek, demokrasi mücadelesine katkı sağlamak gibi konularda benziyordu ama ayrıldığı bir tek nokta vardı. Töb-Der'li öğretmenlerin demokrasi mücadelesinde ve sendikal alanda çektiği sıkıntılar, TÖS'lü ve Eğitim Sen'li meslektaşlarına benzemiyordu. 1970'li yıllarda ülkede yaşanan küçük çaplı iç savaş ve sokak sokak, okul okul yaşanan çatışma, toplumun diğer kesimlerini de etkiliyor ama Töb-Der'li öğretmenler kadar değil. Töb-Der, eğitimin öneminin her zaman farkında olan ve bu alanı devrimcilere bırakmak istemeyen faşistlerin boy hedefi haline geliyordu. Üyeleri ve dernek binaları saldırıya uğruyor, yüzlerce öğretmen bu saldırılarda yaşamını yitiriyor, hakkında davalar açılıyor, şubeleri kapatılıyor, yöneticileri tutuklanıyordu. 12 Eylül'den sonra, eğitim emekçilerinin örgütü sistemli bir saldırıya uğradı. Töb-Der yöneticileri tutuklandı ve askeri mahkemelerde yargılandı. Yöneticileri beş ile sekiz yıl arasında değişik hapis cezalarına çarptırıldılar. Töb-Der ilk olarak TÖB adıyla 3 Eylül 1971'de kuruldu. İçişleri Bakanlığı'nın dernek isimlerinde bulunan birlik sözcüğünü yasaklamasından sonra aynı yıl içerisinde Afyon'da yapılan genel kurulda adı değiştirildi. Öğretmen mücadelesinde hafızalarda derin iz bırakan Töb-Der böylelikle kuruldu. Töb-Der, TÖB'ün TÖS'ten devraldığı mallar ve 200 şubeyle birlikte öğretmen mücadelesini örgütledi. Kısa sürede öğretmenlerin merkezi örgütü haline geldi. Yıl dönüp takvimler 1972'yi gösterdiğinde Töb-Der'in şube sayısı 300'e dayanıyordu. TÖB'den sonra Töb-Der ömrü hayatında dört genel kurul yaşadı ve üç genel başkan değiştirdi. İlk dönem Ali Bozkurt, ikinci dönem Cemile Çakır son iki dönem ise Gültekin Gazioğlu genel başkanlık yaptı. Değişik sol düşüncelerin hemen hemen her alanda ayrı örgütlenmelere gittiği 1970'li yıllarda, Töb-Der hem öğretmenleri hem de solu aynı çatı altında toplamayı başarıyordu. Töb-Der genel kurulları sol fikirlerin yarıştığı bazen de sert tartışmaların ve kavgaların çıktığı zeminler oluyordu. Töb-Der içinde Devrimci Yol'cu öğretmenlerin yani "Devrimci Öğretmen" grubuyla, TSİP, TİP, TKP yanlılarının yani "Birlik Dayanışma" grubunun çekişmesi yaşanıyordu. Töb-Der 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle kapatıldığında üye sayısı 200 binleri aşıyordu. Şube sayısı ise ilk yıllarından yaklaşık üç kat daha fazlaydı. Nice baskılara, katliamlara, öldürümlere, yasaklamalara karşın Töb-Der Türkiye'nin ve Ortadoğu'nun en yaygın ve güçlü mesleki örgütüydü.

Türkiye Öğretmenler Birliği (TÖB). Töb-Der'in ilk adı. 3 Eylül 1971'de 50 öğretmen tarafından kuruldu. İlk Genel Başkanı Haydar Orhan'dı. Daha sonra adı Töb-Der olarak değiştirildi.

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu (TÖDMF). 1946 yılında kuruldu. Yerel öğretmen derneklerinin bir üst kuruluşuydu. Öğretmen mücadelesinin örgütlü deneyimi sayılsa da, hükümetlerle her zaman uyum içerisinde çalıştı. 27 Mayıs askeri darbesini izleyen genel kurulunda, ülkede esen rüzgarlardan TÖDMF'da etkilendi ve yönetimine Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenler yerleşti. Bu tarihten sonra başlayan öğretmen mücadelesi TÖS'ü doğurdu. TÖDMF, TÖS'ün kuruluşundan yaklaşık dört yıl sonra kendisini feshetti.

Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS). Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk memur sendikası. TÖS'ün kuruluşunun ilk adımları TÖDMF döneminde atıldı. TÖDMF'ye üye 92 öğretmenin 8 Temmuz 1965 tarihinde yaptıkları başvuru, hem memurlar açısından hem de öğretmen mücadelesinde yeni bir dönemin başlangıcı oldu. TÖS'ün ilk Genel Başkanı Fakir Baykurt'tu. TÖDMF'nin Anadolu'daki şubeleri TÖS şubesine dönüştü. TÖDMF kendisini 12 Temmuz 1969'da feshetti. TÖS bütün ülkeye hızla yayıldı. Öğretmenlerin büyük bir bölümünü aynı çatı altında toplayarak merkezi bir örgütlülük haline geldi. Ancak TÖS'ün önünde ciddi bir handikap bulunuyordu. TÖS, grev ve toplu sözleşme hakkı olmayan bir sendikaydı. Bu durum bir öğretmen derneği gibi algılanmasına yol açtı. TÖS'ün amacı şöyle belirlenmişti: *"1. Eğitim hizmetinde çalışanların, özellikle üyelerin ekonomik, hukuki ve sosyal, kültürel hak ve çıkarlarını korumak ve sağlamak. 2. Eğitim mesleğinin, çağdaş eğitim-öğretim ilkeleri, öğretmenin mesleğe ilişkin hak ve ödevleri, yurt çıkarları, insan hakları ve ilgili Anayasa hükümleri yönünde gelişmesini sağlamak. 3. Eğitim mesleğinin gelişmesine, bu meslekte hizmet görenlerin ekonomik, hukuki ve sosyal, kültürel hak ve çıkarların korunup çoğalmasına ilişkin genel yurt sorunlarının çözümlenmesinde, ilgili demokratik kurumlara yardımcı olmak."* TÖS üyesi öğretmenler mücadele tarihleri boyunca gerici saldırılarla, sürgünlerle, baskılarla karşı karşıya kaldılar. 12 Mart döneminde TÖS üyesi yaklaşık 3600 öğretmen gözaltına alındı, yöneticiler tutuklandı. TÖS üyesi öğretmenler, bir yandan mesleki çalışmalar içerisinde yer alırken diğer yandan da, ülke genelindeki demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinin aktif bir katılanı durumundaydılar. TÖS'ün 1962 yılında düzenlediği alternatif Eğitim Şura'sı, Büyük Eğitim Mitingi ve öğretmen boykotları mesleki ve sendikal yaşamda iz bırakan etkinliklerdi. TÖS, 12 Mart döneminde çıkartılan ve memurların sendika kurma hakkını yasaklayan Anayasa değişikliğiyle 20 Eylül 1971'de kapatıldı.

Türkiye Sorunları Dizisi. Alan Yayıncılık tarafından yayınlanan kitap dizisi. İlk sayısı Haziran 1987'de çıktı. 12 Eylül sonrası yazılı malzeme diye yanıp tutuşan Devrimci Yolcuların imdadına bir hızır gibi yetişti. Örgütsel açıdan herhangi bir kaygı yoktu ve bütün bir solu kucaklayacak bir yayın çizgisi oturtulmaya çalışılıyordu ama Devrimci Yol'cu olarak bilinen kimi insanların imzalarını atarak yazı yazdıkları bu kitap dizisi, 'piyasada' sanki Devrimci Yol'la bir ilişkisi var gibi algılanıyordu. İki sene kadar yayınına devam eden kitap dizisinin sürekli yazarları arasında M. Tanju Akad, Adnan Bostancıoğlu, Ragıp Zaralı, Nadire Mater, Hakkı Zabcı, Cüneyt Akman, Aslan Başer Kafaoğlu, Faruk Pekin gibi isimler bulunuyordu. Ülke sorunları, solun mücadele tarihi, insan hakları tartışmalarına yer veren Türkiye Sorunları Dizisi'nin 1. sayısında yer alan çıkış yazısında şu noktaya vurgu yapılıyordu: *"Bugün de dünya çapında büyük ideallerden sonra, büyük hayal kırıklıklarının yaşandığı bir dönemden geçiyoruz. İnsanlar yalnız idealleri konusunda değil, kimlikleri konusunda bile tereddüte düşebiliyor. Ama 'denizler dalgalanmadan durulmaz.' İnsanlık genel idealleri doğrultusunda, daha üst düzeyde yeni belirlenimlerle yürümeye devam edecektir."*

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi (TSEKP). 19 Haziran 1946'da Doktor

Şefik Hüsnü tarafından kuruldu. Kurucular arasında Fuat Bilge, Stefo Papadopulos, Ragıp Vardar, Habil Amado, Emin Aydınlatan ve Haraç Akman gibi isimler bulunuyordu. 16 Aralık 1946'da ise Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından faaliyetlerine son verildi. Parti tüzüğünde TSEKP'nin amacı *"Memleketin ekonomik, politik ve sosyal hayatının bütün gelişmelerinde, emekçi halkın demokrasi hak ve hürriyetlerinden gerçekten faydalanmasını, Türkiye emekçi ve köylüsünü ve tabi müttefikleri olan sosyal zümreleri ırk, mezhep farkına, deri rengine ve yerli veya yabancı kapitalistlerin istismarlarına, siyasi tahakkümlerine karşı korumak ve irticaya, faşizme karşı sistemli bir mücadele yürütmek; emekçi ve köylü yığınlarının gittikçe daha geniş ölçüde teşkilatlanmalarına ve iktisadi, siyasi hareketlere girişmelerine yardım suretiyle, memlekette sosyalist bir cemiyete geçiş şartlarını olgunlaştırmak"* şeklinde tanımlanıyordu. Ayrıca TSEKP kendisine *"geniş halk yığınlarının gittikçe daha ziyade yoksullaşması sonucunu doğuran işgücünün sömürülmesini ortadan kaldırmak; büyük istihsal vasıtalarını milletin müşterek mülkiyetine geçirmek, bir sosyalist demokrasi içinde, bütün millet fertlerine yüksek bir geçim ve mesud bir hayat sağlamak"* biçiminde uzak bir amaç edinmişti. TSEKP yöneticileri hakkında gizli örgüt kurmak ve komünizm propagandası yapmak suçlarından Sıkıyönetim Komutanlığı Mahkemesinde dava açıldı ve sıkıyönetimin kalkması üzerine davaya İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Yargılamalar sonucunda Şefik Hüsnü ve 42 arkadaşı bir ile dört yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırıldılar. TSEKP kuruluşundan hemen sonra Adana, Ankara, Gaziantep, İzmir ve İzmit'te örgütlendi ve şubeler açtı. Parti yayın organı olarak haftalık *Sendika* ve aylık *Yığın* dergileri çıkartılıyordu. Sıkıyönetim tarafından kapatıldığı sırada ise günlük olarak çıkarılması planlanan Emekçinin Sesi gazetesinin hazırlıkları sürüyordu.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP). 12 Mart sonrası ilk kurulan sosyalist parti. 22 Haziran 1974'te kuruldu. Kurucuları arasında Ahmet Kaçmaz, Veli Gürcan, Oya Baydar, Yalçın Yusufoğlu, Aydoğan Gezer, Ali Kar gibi isimler bulunuyordu. İlk kurulmanın getirdiği avantajla bir süre gençlik içinde etkili olan TSİP'in ideolojik ve teorik zemini, 1970 yılında 4 sayı yayınlanan *Sosyalist Parti İçin Teori ve Pratik Birliği* isimli dergide atıldı. 12 Mart günlerinin ağır baskıcı şartlarını atlatan kurucular TİP'in hatalarına düşmemek ve birleştirici olmak hedefiyle TSİP'i kurdular. Kendilerine en yakın rakip olarak gördükleri ve 12 Mart döneminde kapatılan TİP'le polemiğe girdiler. TSİP yöneticileri, TİP'i solu birleştirememek, toplumsal muhalefetin ihtiyaçlarına yanıt verememek ve pasifist olmakla suçladılar. TSİP, kendisini TİP'in aksine düzeniçi bir parti olarak görmüyor ve mücadele eksenini parlamentarizmle sınırlı saymıyordu. TSİP, Türkiye gibi sık sık darbelerin yaşandığı bir ülkede, darbe şartlarına direnebilecek bir parti olmayı hedefliyordu. Dış politika için "Barış içinde bir arada yaşama" ilkesini benimseyen TSİP, Türkiye'yi emperyalist-kapitalist sistemin bir parçası gibi gören ve bunu değiştirmeyi önüne hedef olarak koyan bir partiydi. TSİP, gelecek vaadini, demokratik halk iktidarının kurulması şeklinde özetliyor, bunu başaracak gücün de başta işçi sınıfı olmak üzere ezilenler olduğunu ileri sürüyordu. Sovyetler Birliği'ne yakın görüşleriyle tanınan TSİP, bu ülkeyi sosyalizmin öncüsü olarak değerlendiriyor ama TKP'yi de Sovyetler Birliği'ni aynen şablon etmekle eleştiriyordu. TSİP'in bundan sonraki tarihi "ayrılmalar" tarihi olarak adlandırılabilir. İlk önce Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerini savunan ve partinin Kıvılcımlı'nın çizgisini terk ettiğini ileri süren Demir Küçükaydın ve arkadaşlarının Vatan Partisi'ne; daha sonra ise Aydın Engin, Oya Baydar ve arkadaşlarının TKP'ye geçmeleri, TSİP'i etkileyen ve güç kaybetmesine yol açan ayrılıklar oldu. Ama asıl sarsıcı ve neredeyse partiyi orta yerinden bölen ayrılık 1978 yılında TKP/B'nin kurulması ile yaşandı. TSİP'i illegal bir kanadın yönetmesini ve partinin aktif bir mücadele vermesi gerektiğini savunan bir grup, TSİP'ten koparak TKP/B'yi kurdu. Parti içinde başgösteren muhalefet hareketi ise etki alanı gittikçe daralan TSİP'i içinden çıkılması zor bir durumla başbaşa bırak-

tı. Partinin yayın organı *Kitle,* muhalefetin eline geçince, merkez bir başka Kitle'yi çıkardı. Aradaki fark dergilerin fiyatlarıydı. TSİP 1980 askeri darbesinden sonra kapatıldı. 1993 yılının Ocak ayında Turgut Koçak'ın genel başkanlığında yeniden açıldı.

Türkiye Sosyalist Fırkası (TSF). Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın devamı olarak 20 Şubat 1919'da kuruldu. Kurucuları arasında Sadrettin Celal, Hüseyin Hilmi Antel, Suphi Nuri İleri, Doktor İhsan Özgen gibi isimler bulunuyordu. Partinin programının başında sosyalizm şu şekilde tanımlanıyordu: *"Sosyalizm adem-i müsavvat ve adaletsizliğe istinad eden cemiyet-i hazıranın teşkilatı esasiyesinde tebdilat ve tağyirat icra ederek o cemiyeti kabil-i tahammül bir hale ifrağ eylemek demektir."* Yani Türkçesi, sosyalizm, mevcut düzeni değiştirerek kabul edilebilir bir yaşam teşkil etmeye çalışan bir rejim demektir. Programda partinin bu uğurda çaba göstermek için kurulduğu belirtiliyordu.

Türkiye Sosyalist Partisi (TSP). Esat Adil'in liderliğinde 14 Mayıs 1946'da İstanbul'da kuruldu. Kurucuları arasında Macid Güçlü, İhvan Kabacıoğlu, Aziz Uçtay gibi isimler bulunuyordu. TSP, parti yayın organı olarak Gerçek adlı bir dergi yayınlıyordu. Parti, kuruluşundan yedi ay sonra Sıkıyönetim Komutanlığı kararı ile 16 Aralık 1946'da kapatıldı. TSP programında ana prensipler şöyle açıklanıyordu: *"Türkiye Cumhuriyeti'ni tam bir halk devleti haline getirmek; Mevcut her türlü iktisadi ve içtimai adaletsizliği ortadan kaldırarak emek ve kabiliyetleri değerlendirmek; Sosyalist, demokrat, beynelminelci ve barışçı; Dinle devlet işlerinin tefriki manasında değil de tabiat üstü bir varlığa inanmak ve inanmamak hususunda fertlerin mutlak vicdan hürriyetine sahip olması anlamında laik."* Esat Adil ve arkadaşları TCK'nın 141 ve 142. maddelerine muhalefet etmekten yargılandılar. 1948'de haklarında beraat kararı verildi. Bu kararın Yargıtay tarafından onanması üzerine partinin aynı program ve tüzükle yeniden faaliyete geçmesi için girişimde bulundular. 20 Temmuz 1950'de parti yeniden açıldı; 1952'de tekrar kapatıldı. 1955'te parti ile ilgili beraat kararı verildi ama yeniden açma girişimde bulunan çıkmadı.

U

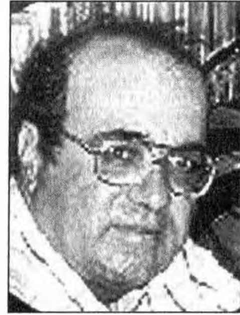
Udcular. UDC çağrısı yapanlara diğer sol kesimler tarafından verilen isim.

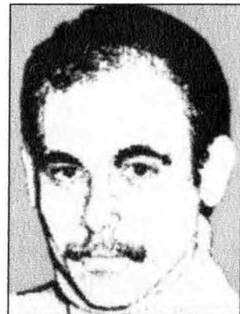
Ufuk Uras

Ufuk Uras. 1959 İstanbul doğumlu. ÖDP Genel Başkanı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim görevlisi. İktisat Fakültesi Mezunları Derneği başkanlığı, Öğretim Elemanları Sendikası Genel Başkanlığı ve İktisat Dergisi genel yayın yönetmenliği yaptı. ÖDP'nin kuruluşuna katkı sağladı. Kuruluş sürecinde ve ilk iki kongrede Genel Başkan seçildi. Türk siyasi yaşamında değişik bir genel başkan tipi çizen ve kendisini genel başkan olarak değil, "genel kolaylaştırıcı" olarak tanımlayan Uras, 2002 seçimlerinde partisi 0.3 oranında bir oy alınca görevinden istifa etti. 11 Şubat 2007 yılında yapılan kongrede yeniden aday oldu ve Genel Başkanlığa seçildi. 2007 22 Temmuz seçimlerinde bağımsız milletvekili olarak Meclis'e girdi. Ufuk Uras'ın *İdeolojilerin Sonu mu?* ve *Kurtuluş Savaşı'nda Sol gibi* kitapları bulunuyor.

Uğur Mumcu. 1942 Kırşehir doğumlu. Gazeteci, yazar. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Fakültesinde asistan olarak çalıştı. Devrim dergisinde çıkan yazılarıyla tanındı. Sol içindeki tartışmalarda Madanoğlu grubuna yakın durdu. 12 Mart döneminde bir süre tutuklu kaldı. Bu dönemini anlattığı kitabı "Sakıncalı Piyade" kamuoyunda oldukça yoğun bir ilgiyle karşılandı. 12 Mart döneminden sonra Cumhuriyet gazetesinde çalıştı. Ölümüne kadar gazetenin başyazılarını kaleme aldı. Atatürkçü kimliği ile dikkatleri çekti. 24 Ocak 1993 tarihinde arabasına konan bir bombayla öldürüldü. Cenazesi, Türkiye tarihinin gelmiş geçmiş en görkemli gösterisine dönüştü. Mumcu'nun öldürülmesi, Muammer Aksoy, Bahriye Üçok gibi Atatürkçü bilim insanlarının ortadan kaldırılmasının yeni bir halkası olarak değerlendirildi. Zamanın Başbakan Yardımcısı ve SHP Genel Başkanı Erdal İnönü katillerinin bulunacağına dair namus sözü verdi. Katilleri bulunamadı. Eserleri arasında *Suçlular ve Güçlüler, Sakıncalı Piyade, Çıkmaz Sokak, Sosyalizm ve Bağımsızlık, Vurulduk Ey Halkım Unutma Bizi* sayılabilir.

Uğur Mumcu

Ulaş Bardakçı. 1947 Hacıbektaş doğumlu. 68 kuşağının önde gelen liderlerinden. ODTÜ öğrencisi. Dev-Genç ve THKP-C militanı. ODTÜ'de ABD Büyükelçisi Kommer'in arabasını yakanlardan. Her türlü anti emperyalist gösterinin içinde yer aldı. ODTÜ-SFK üyesi. FKF içindeki tartışmalardarın aktif katılımcısıydı. FKF ve Dev-Genç içinde sürdürülen

Ulaş Bardakçı

MDD-SD tartışmalarına Mahir Çayan ve Münir Ramazan Aktolga ile birlikte ağırlığını koymasını bildi. Gençlik içinde MDD tezlerinin etkisinin artmasında önemli bir rol oynadı. Devrimin ancak savaşçı bir parti ile mümkün olabileceğini savundu. Mahir Çayan'la yakın bir ilişkisi söz konusuydu. Etkileyici bir kişiliği vardı ve yaşıtlarına göre teorik konulardaki derinliğiyle dikkati çekiyordu. THKP-C'nin kuruluşuna katıldı ve parti tezlerinin ortaya çıkmasında etkili oldu. THKP-C'nin ilk Genel Komitesi'nde yer aldı ve para, malzeme bulma işleriyle ilgili görevlendirildi. THKP-C'nin ilk silahlı eylemi sayılan Küçükesat Ziraat Bankası soygununa katıldı. Partinin aldığı karar uyarınca İstanbul'a yerleşti ve örgütsel faaliyetlerine burada devam etti. İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılışına katıldı. Elrom'un öldürülmesiyle birlikte yoğunlaşan operasyonlar sırasında yakalandı. Kasım 1971'de Mahir Çayan, Ziya Yılmaz, Ömer Ayna, Cihan Alptekin ile birlikte Maltepe Askeri Cezaevinden kaçtı. Grup kaçtıktan sonra THKP-C içinde başlayan tartışmalarda bir taraf Münir Ramazan Aktolga ve Yusuf Küpeli'den oluşurken, diğer tarafta, Mahir Çayan, Ziya Yılmaz ve Ulaş Bardakçı vardı. Bu tartışmalar ve diğer tarafın partiden uzaklaştırılması, çevre içinde konumunun yükselmesine yol açtı. Bu sürecin sonunda yeniden oluşturulan genel komiteye getirildi. Genel komitenin aldığı karar uyarınca bir dizi eylem hazırlığına girişti. Ancak, 18 Şubat 1972'de Arnavutköy'de polisle girdiği çatışmada öldürüldü. O da her devrimci gibi duygularını şiirle ifade etmeye çalışırdı:

Anadolu
Çıplak
Yalınayak
Karnı aç
İstediği
Bir lokma ekmek
Bilmez tatlı yemez
Girer patronun cebine emek
Bir yanda
Kadehler yanyana
Şampanyalar
Patlar
Yalınayak çocuklar
Yok bir lokma ekmek
karnını doyurmak gerek
Suçları fakir olmak
Ağlamak istiyorum
Ağlamak

Ulaş'a ağıt

Hele Ulaş'a ulaşa
Ulaş benzerdi güneşe
Ulaş kardaş can veriyor
Yüreğim düştü ateşe

Ulaş'ın elinde mavzer
Mavzeri türküye benzer
Bizimkiler böyle ölür
Böyle ölür bizimkiler

Tohumlar düştü toprağa
Dokundum yeşil yaprağa
Kurban olam kurban olam
Seni yaratan toprağa

Ulucanlar katliamı. 26 Eylül 1999 tarihinde Ankara Ulucanlar cezaevinde kolluk güçlerinin gerçekleştirdiği katliam. Katliamda on sol siyasi tutuklu yaşamını yitirdi. İsmet Kavaklıoğlu, Ahmet Savran, Aziz Dönmez, Nevzat Çiftçi (Habib Gül), Halil Türker, Mahir Emsalsiz, Ümit Altıntaş, Abuzer Çat, Zafer Kırbıyık ve Önder Gençaslan'ın yapılan otopsilerinden anlaşıldı ki, kurşun ve sert cisimlerle öldürülmüşlerdi. Kamuoyuna solcuların kaldıkları koğuşlardan pek çok ateşli silah çıktığı açıklandı ama ilginçtir hiçbir resmi görevli yaşamını yitirmedi. Ulucanlar katliamı kimi gazetelerde, Leyla Zana'nın "Biz yokuz binbaşım" şeklindeki sözleriyle yer aldı. Bir kaç gün sonra gazetecilere, ateşli silahlarla delik deşik edilmiş koğuşlar gezdirildi; bir tünel gösterildi, kimseler inanmadı. Ancak, televizyon kameralarının objektifine duvardaki bir yazı takıldı: *"Kanla yazılan tarih silinmez."*

Ümit Altıntaş

Ulusal Demokratik Cephe (UDC). TKP'nin 2. MC hükümetine karşı önerdiği cephe. 28 Temmuz 1977'de DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in çağrısını yaptığı UDC, 2. MC'nin bir an önce iktidardan gitmesi için parlamento içindeki ve dışındaki kişi, örgüt ve güçlere sesleniyordu. Ulusal bağımsızlıktan yana, ilerici, demokrat kesimlere özellikle de CHP'ye yapılan çağrı, DİSK içinde TKP'lilerle CHP'lilerin tartışmalarına yol açtı. Bu tartışmalar DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in seçim kaybetmesiyle sonuçlandı.

Uluslararası revizyonist çizgi. Başını SBKP'nin çektiği ideolojik çizgi. Sovyet tezlerine karşı çıkan sol grupların, dünya ölçeğinde, TKP'nin de aralarında bulunduğu SBKP yanlısı komünist partilerce oluşturulan ideolojik duruşa verdikleri isim.

Unutma bizi.

Hain tuzaklarda kan uykularda
Vurulduk ey halkım unutma bizi
İşkenceler için tahta çarmıha
Gerildik ey halkım unutma bizi

Zulüm sığmaz iken köye şehire
Bize mezar oldu kan Kızıldere
Yavuklu yerine çıplak mavzere
Sarıldık ey halkım unutma bizi

Her seher vaktinde tan atışında
Kızıl güller açar dağlar başında
Faşist namluların her kurşununda
Dirildik ey halkım unutma bizi

Usta. Bir seslenme sözü. Bir işin ehli anlamında. Daha çok teorisyenlere, teoriye yeni katkıda bulunanlara verilen bir unvan. Türkiye solu tarafından Marks, Engels, Lenin genel olarak usta kabul ediliyor. Kimi gruplar da Mao ve Stalin'i de usta olarak değerlendiriyor. Ayrıca, THKP-C kökenli gruplar bütün bunlara ek olarak Mahir Çayan'ı da ustalar kategorisine dahil ediyor.

Uşak olayları. 1977'nin 1 Martında, tarihe "Uşak olayları" olarak geçecek olaylar patlak verdi. Olaylar sırasında iki öğrenci öldü, onlarcası yaralandı. Faşistlerin Eğitim Enstitüsü öğrencilerine saldırısıyla başlayan olaylar üç gün sürdü. Faşistlerin Eğitim Enstitüsü'ne saldırmasıyla yaralanan öğrencilerin, Uşak Devlet Hastanesinde çalışan MHP'li doktorlar tarafından tedavilerinin yapılmaması ve bunun sonucunda bir öğrencinin ölmesi Uşak halkını ayaklandırdı. Hastane önünde biriken kalabalık MHP'li doktorların arabalarını tahrip etti. Ölen arkadaşlarının cenazesini alan öğrenciler Yay-Kur binasını işgal etti. Güvenlik güçleri Yay-Kur binasına saldırdı. Otomatik silahlarla içerdekiler tarandı. Uşak Valisinin açıklamasına göre, güvenlik güçleri 2 bin 500 mermi harcamıştı. Bu ateş sırasında kız öğrencilerden birisi göğsünden aldığı kurşun yarasıyla öldü. Çok sayıda öğrenci yaralandı ve gözaltına alındı. Uşak halkının Yay-Kur binasının önünde yoğun bir kalabalık oluşturmasıyla bina çevresindeki kuşatma sona erdirildi. Uşak halkı gözaltına alınan çocuklarını kurtarmak için vilayete yürüdü. Üzerlerine açılan ateşe rağmen halk dağılmadı ve gözaltındakiler serbest bırakıldı. Bu olaylar, Uşak'ın faşistleştirilme çabalarına en iyi yanıt oldu. Halktan tecrit olan faşistler Uşak'ta 1977'den 12 Eylül 1980'e kadar toplam 39 kişiyi öldürdüler.

Utangaç PDA'cılar. Devrimci Yolcular için kullanılan bir ifade. Sol içinde Sovyetler Birliği'ne karşı en uzlaşmaz tutumu Aydınlıkçılar (PDA) sergiliyordu. Devrimci Yol ise bu ülkeyi eleştiriyor hatta Afganistan işgalinden sonra SSCB'yi 'nüfuz alanını genişletmekle' suçluyordu. Diğer sol gruplara göre, nüfuz alanını genişletmek isteyen bir ülke, emperyalist olmaya yakın bir konumdaydı; Devrimci Yol, 'utangaç PDA'cılığı bırakmalı ve açıkça sosyal emperyalizmi savunmalı'ydı.

Uzun yürüyüş. Devrimci Yol taraftarlarınca oluşturulan Ana Gerilla Birliği'nin (AGB) Doğu Karadeniz'den başlayıp Akdeniz'e kadar devam eden yürüyüşünün adı. Belirlenen hattı tamamlamak üç ayı alıyordu. AGB bu hat üzerinde yaklaşık dört yıl boyunca hareket etti.

Ü

Üç alanda mücadele. Proletaryanın burjuvaziyle hangi alanlarda mücadele edeceğini belirtiyor. Proletarya, ideolojik, politik ve ekonomik-demokratik alanda burjuvaziye karşı mücadele ediyor. Bu alan tespiti sol tarafından genel kabul görüyor. Proletarya iktidarı ele geçirmek için sıralanan üç alanda da amansız bir mücadeleye zorunlu kılınıyor. İşçi sınıfı, sosyalistler tarafından oldukça zor üç işle başbaşa bırakılıyor. Proletarya, dünyayı ve hayatı ideoloji denen geniş kapsamlı bir kavram sayesinde tanımaya, yorumlamaya ve değiştirmeye çalışıyor. İdeolojik mücadele politik ve ekonomik-demokratik mücadeleyi kapsıyor. Devrimini yapmamış ülkelerde iktidarı alma mücadelesi politik mücadele olarak görülüyor. Hak arama mücadelesi ekonomik-demokratik mücadele olarak değerlendiriliyor. Diğer iki mücadelenin ideolojik mücadeleyi güçlendirdiği, devamlılığını sağladığı ileri sürülüyor. Politik mücadele, yani iktidarın ele geçirilmesi bizim gibi ülkelerde proletaryanın temel mücadele alanı olarak tespit ediliyor. Bu mücadeleden kopan bir ideolojik ve ekonomik-demokratik mücadele, solcular tarafından sapma olarak değerlendirilip ekonomizm, reformizm gibi kavramlarla eleştiriliyor.

Üç dünya teorisi. Çin lideri Mao'nun şekillendirdiği ve Çin Başbakan Yardımcısı Deng Siao Ping tarafından 10 Nisan 1974'te kamuoyuna bir basın toplantısıyla duyurulan tez. Tez açıklandığı andan itibaren Türkiye solunun tartışma gündeminin baş köşesine oturdu ve yeni bölünme ve birleşmelere neden oldu. Özellikle Mao'nun görüşlerine yakın görüşler savunan ve ÇKP'ye sempatiyle bakan çevrelerde tam bir alt üst oluşa yol açtı. Teori Türkiye'de anlaşılıncaya kadar epey bir kafa karışıklığı yaşandı. Mao'cu dergilerde bir hafta desteklenen teori bir sonraki hafta reddediliyor, teorinin Mao'ya ait olmadığı ileri sürülüyordu. Üç dünya teorisinin Türkiye'deki en kararlı takipçileri Doğu Perinçek ve arkadaşları oldu. Teorinin ortaya atılmasından hemen sonra ileri sürülenlere sarılan bu çevre hiç bir yalpalamaya düşmedi. Aydınlık-TİKP çevresi, Sovyetler Birliği'nin ABD gibi emperyalist bir ülke olduğuna dayanan üç dünya teorisine paralel olarak, biraz da komşuluktan kaynaklı, asıl tehlike olarak gördükleri SSCB'ye karşı Türkiye'de her kesimle ittifakı dile getiriyor, 4. Ordunun SSCB sınırına yığınak yapmasını öneriyordu. Devletlerin yönetim biçimlerini dikkate almayan,, üç dünyacılar, devletlerin daha çok SSCB veya ABD'ye yakınlığı ya da uzaklığı ile ilgileniyorlardı. Üç dünya teorisinin özü Deng'in basın toplantısında şöyle açıklanıyordu: "..*Bugün dünya aslında birbirleriyle hem ilişkili hem de çelişen üç kısım veya üç dünyadan meydana gelmektedir. ABD ve SSCB birinci dünyayı meydana getiriyor. Asya, Afrika, Latin Amerika ve gelişmekte olan ülkeler üçüncü dünyayı meydana getiriyor. Bu iki dünyanın arasında kalan gelişmiş ülkeler ise ikinci dünyayı meydana getiriyor. İki süper devlet, günümüzün en büyük uluslararası sömürücü ve zalimleridir. Her ikisi de diğer ülkelere karşı denetim, yıkıcılık, müdahale ve saldırıya girişiyorlar. İki süper devlet kendi anti tezlerini yaratmış bulunuyorlar. Onlar, küçüğe zorbalık yapan büyük, zayıfa hükmeden güçlü ve yoksulu ezen zengin olarak davrandıkları için üçüncü*

dünyanın ve bütün dünya halklarının şiddetli direnişiyle karşılaşıyorlar."

Üçüncü bunalım dönemi. Emperyalizmin bunalım dönemlerinden sonuncusu. Emperyalizmin halen bu dönemi yaşadığı tahmin ediliyor. Yeni bir bunalım dönemine girdiği henüz rivayet olunmadı. Emperyalizmi bunalım dönemlerine ayıran ve özellikle de üçüncü bunalım dönemi üzerinde duran THKP-C kökenli siyasi hareketler oldu. Çünkü, bunalım dönemiyle ilgili yapılan tespitler hem devrim anlayışını hem de devrime ulaşmada geçerli yol ve yöntemleri etkiliyordu. Emperyalizmin bu dönemdeki durumu yeni sömürgecilik olarak açıklanıyor, gizli işgal esprisi bununla ilintilendiriliyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında başlayan Üçüncü bunalım dönemine has özellikler şöyleydi: Yeni sömürgecilik şekline bürünen emperyalizmle, ulusal kurtuluş savaşları dönemin belirleyici çelişkisidir. Emperyalizm birinci ve ikinci bunalım dönemlerinin aksine, geri bıraktırılmış, yoksul ülkeler üzerindeki tahakkümüne yeni bir biçim vermiş, açık toprak işgalleri yerine ekonomik ve siyasi bağımlılığı güçlendirme yolunu seçmiş, gizli işgale yönelmiştir. Gizli işgalde, emperyalist ülkenin askerlerinin yerini, yukardan aşağıya örgütlendirilen militarist güçler almıştır. Bu nedenle ülke halkının yabancı orduya duyduğu tepki nötralize edilmiştir. Halk üstünde baskı kuran yabancı askerler değil, bizzat kendi askerleridir. Bu durum halkın, "emperyalizmin işgali altındayız", şeklindeki propagandalara kulak tıkamasına yol açmıştır. Emperyalizm adeta içsel bir olgu haline getirilmiştir. Bu, emperyalizmin ekonomik, siyasal ve kültürel hegemonyası ile güçlendirilmiştir. Uluslararası sermaye tarihte görülmedik oranda evrenselleştirilmiş, çok uluslu tekeller dünya üzerinde tam bir egemenlik kurmuşlardır. Yeni sömürgecilik şartlarında THKP-C kökenli hareketler öncü savaş, politikleşmiş askeri savaş stratejisi, suni denge gibi tahlillerini geliştirmişlerdir. Yeni sömürgeciliğe has özelliklerin ülke devrimini nasıl ve ne derecede etkilediği Devrimci Yol Bildirgesi'nde şöyle açıklanıyordu: *"Emperyalizmin III. bunalım döneminde ortaya çıkan değişmeler sonucu olarak ülkemiz devriminin muhtevasında ve yolunda eski sömürge ve yarı sömürge ülkelerden farklılıklar göstereceğine kuşku yoktur. Emperyalizmin gizli işgali altındaki ülkemizde oldukça karmaşık (girift) bir yapıya bürünen sınıflar mücadelesi düz bir hat üzerinde gelişmeyecektir. Çok karmaşık bir muhtevaya bürünen devrim mücadelesinde uygulanacak taktikler ise kimsenin keyfine göre tespit edilemeyecektir."*

Üçüncü Dünya Savaşı. Asıl dayanağını üç dünya teorisinden alan iddia. Aydınlık-TİKP çevresi iki süper devlet olarak tanımladıkları SSCB ile ABD'nin görünen zaman içinde bir üçüncü dünya savaşını başlatacaklarını iddia ediyorlardı. İddiaya göre, savaş başlar başlamaz SSCB, ABD'nin müttefiki olan Türkiye'ye girecek ve yurdumuzu işgal edecekti. Bu tespitle politikalarını belirleyen Aydınlık-TİKP çevresi muhtemel Sovyet işgaline karşı her türden siyasal ve toplumsal kesimle ittifak ve birleşme zemini arayışındaydı. TSK'ya bağlı 4. Ordunun işgale direnmesi için Sovyet sınırına gönderilmesini talep ediyorlardı.

Üçüncü Yol. THKP-C kökenli bir grup. THKP-C kökenli grupları özellikle de Devrimci Yol ve Devrimci Sol'u birleştirmeyi hedef alan, zaman içerisinde, THKP-C'nin yeni bir yorumuna ulaşan çevre, THKP-C Üçüncü Yol adını aldı. Önder kadroları arasında genç teğmenlerin yer alması nedeniyle daha çok ordu içinde taraftar buldu. Şehir gerillası temelinde örgütlenen Üçüncü Yol, İstanbul'da Arjantin Pavyonu olarak bilinen ve uyuşturucu, kadın ticareti yapıldığı varsayılan yere baskın düzenleyerek adını duyurdu. Baskın sırasında bir jandarma eri öldürüldü. Bu olaya kadar ordu içindeki görevlerine devam eden subaylar kaçak durumuna düştü. Akyazı soygunu olarak bilinen soygun sırasında yakalanan Üçüncü Yol hareketinin önder kadrolarından Ömer Yazgan, Erdoğan Yazgan, Mehmet Kambur ve Ramazan Yukarıgöz 1982 yılında idam edildiler. 12 Eylül'den sonra Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde görülen Üçüncü Yol davası sanıklarının yüzde yetmişini subaylar oluşturuyordu.

Ülke. Üç aylık siyasal dergi. İlk sayısı Ekim-Kasım-Aralık 1977'de çıktı. Derginin sahibi Vahap Erdoğdu, yazıişleri müdürü Ali İhsan Torun'du. Dergi kendisine, Türkiye devrimci hareketinin genel ve güncel sorunlarını incelemek, araştırmak ve sorunlara yaklaşımda bir temel oluşturmak amacı edinmişti. Dergi, *"proleter devrimci ideoloji ile günümüzde çeşitli kılıklara bürünmüş bulunan küçük-burjuva ideolojileri ve özellikle küçük-burjuva sosyalizmi arasındaki farkların teoride ve pratikte saptanması."* görevini üstüne alıyordu. Çıkarken yazısında şu ifadelere yer veriliyordu: *"Türkiye devrimci hareketinin bölünmüşlüğünün nedenlerini iki ayrı noktada saptamak mümkündür. Birinci neden, proletaryadan küçük-burjuvazinin bütün kesimlerine kadar emekçi sınıf ve katmanlar arasındaki farklılıkların ve farklılaşmaların yansımasıdır. İkinci neden, soyut teorik plandan Türkiye devrimci hareketinin somut sorunlarının tahlili geçmişte kendini yadsınamaz bir biçimde ortaya koyan ideolojik çalışmadaki eksiklikler ve yetersizliklerdir. Bu nedenlerledir ki, Ülke, küçük-burjuva ideolojiler ile proleter devrimci ideoloji arasındaki çizgiyi titizlikle gözönünde bulundurarak, proleter devrimciler arasındaki bölünmüşlüğün nedeni olan marksist teori ile Türkiye devrimci hareketinin somut sorunlarını tahlil ve oluşturma sürecine katkıda bulunmak amacıyla yayına başlamaktadır.."* Ülke'de Muzaffer Erdost, Vahap Erdoğdu, Seyhan Erdoğdu, Kenan Somer imzaları dikkat çekiyordu. Ülke 12 sayı yayınlandı. 12 Eylül'den sonra kapandı.

Ülkelere değil ilkelere bağlılık. Bağımsız bir siyasal çizgiyi ifade ediyor. Ülke topraklarına has bir sosyalizm arayışının, bir sol anlayışın somutlanması. 1970'li yıllar sol gruplar arasında SBKP, ÇKP ve AEP rüzgarları esiyordu. Pek çok sol grup, bu partilerin ideolojik-politik çizgisine yakın duruyor, ülke sorunlarına has çözüm önerileri peşinde koşmak yerine, gelen direktiflerle politika yapmaya çalışıyordu. Devrimci Sol, Devrimci Yol, Kurtuluş gibi hareketler ise bağımsız bir çizgiye sahipti. Onların 'ilkeleri' vardı.

Ümit Kaftancıoğlu. 1934 Kars doğumlu. Öykücü, yazar. Asıl adı Garip Tatar. Edebiyat öğrenimi gördü. TRT İstanbul Radyosu Kültür Yayınları yapımcılarından. Kaftancıoğlu, 11 Nisan 1980'de İstanbul Mecidiyeköy'deki evinden çıkıp arabasına bineceği sırada faşistlerin silahlı saldırısına uğradı. Kaldırıldığı hastanede can verdi. Öykü ve inceleme dalında 12 eseri bulunan Kaftancıoğlu TRT Büyük Ödülü ve Milliyet Karacan Ödülü kazandı. *Dönemeç, Yelatan, Tek Atlı Tekin Olmaz, Tüfekliler, Çocuk ve Kent* eserleri arasında sayılabilir.

Ümit Yaşar Doğanay. İstanbul Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden. 20 kasım 1979 tarihinde evinden çıkıp makam arabasıyla okuluna giderken, arabanın önünü kesen üç faşistin açtığı ateş sonucu öldürüldü.

Ümraniye (1 Mayıs Mahallesi) olayları. 2 Eylül 1977 tarihinde İstanbul Ümraniye'de çıkan olaylar. İstanbul'un yoksul gecekondu semtlerinden birisi olan Ümraniye'de halk yaptığı gecekonduların yıkımına karşı direniş başlattı. 2 Eylül günü belediyenin yıkım ekipleri yanlarında yüzlerce polis-asker olduğu halde mahalleye saldırıya geçti. Bir süre sonra yıkım ekipleri ortadan kaybolmuştu. Onların yerine otomatik tüfekli polisler vardı. Sokaklara dökülen halkın üzerine güvenlik güçleri ateş açtı. Altı yoksul insan öldü, onlarcası yaralandı. Ölenler arasında Hasan Kızılkaya isimli devrimci de bulunuyordu. Mahalleyi abluka altına alan polis, halkın yaralılarını hastanelere götürmesine bile izin vermedi. Bu katliama karşın güvenlik güçleri mahalleye girmeyi başaramadı.

Üreten Biziz Yöneten de Biz Olacağız. Sosyalizmin bir başka ifadesi. Sosyalist demokrasinin özünü anlatıyor. Üretenlerin yani emekçilerin üretim sürecinden tamamen uzaklaştırıldığı, üretenlerin emeklerinin yok pahasına sürece dahil edildiği kapitalizme alternatif olarak geliştirilen modelin sadeleştirilmiş hali. 1970'li yıllarda Devrimci Yol hareketi tarafından sloganlaştırıldı. Devrimci Yol'a yakınlığı ile bilinen DİSK'e

bağlı Yeraltı Maden İş Sendikası'nın, örgütlü olduğu maden ocaklarında gerçekleştirdiği direnişlerin politik yanı bu anlayışla örüldü. Yeni Çeltek'te uzun süreli greve giden işçiler, grev süresince hem üretmişler hem de ürettikleri kömürü pazarlamışlardı. Bölge halkının yakıt ihtiyacını da ücretsiz olarak ocaktan karşılayan işçiler, üretenlerin yönetebileceğini kanıtlamışlardı. Çalışma ve iş yaşamında ortaya çıkan slogan, daha sonraki yıllarda bütün alanlar için geçerli sayıldı ve bir sosyalist demokrasi anlayışının özlü ifadesi olarak öne sürüldü.

Üst yapının alt yapıyı belirleme meselesi. Ya da tam tersi. Yani alt yapının üst yapıyı belirleme meselesi. 1970'li yıllarda solun en çok tartıştığı konulardan birisi. Özellikle, sosyal emperyalizm tartışmalarıyla ilgili bir konu olan geçiş süreci meselesiyle ilgili tartışıldı. Üst yapının alt yapıyı belirlediği tezine göre, devrimle başlayan süreçte, üst yapının alt yapıya koyduğu ağırlık, üst yapıyı belirleyenlerin niyetini öne çıkarıyor ve alt yapıyı yönlendiriyordu. Somutlarsak, Sovyetler Birliği'nde sosyalist alt yapı henüz tam olarak oturmadığı ortadaydı. Üst yapıda belirleyici bir rol oynayan 'revizyonist klik' ülkede kapitalizmin yeniden inşaası noktasında girişimlerde bulunuyor, bu da geriye dönüş anlamına geliyordu. Geriye dönüş konusunda hemfikir olan anti sovyetik gruplar, geçiş sürecinin tamamlanıp tamamlanmadığı noktasında ayrılıyorlardı. Alt yapının belirleyici olduğunu savunan görüş ise, Sovyetler Birliği'nde -1977 itibariyle- 70 yıllık bir sosyalist alt yapı süreci yaşandığını, alt yapının oturduğunu ve ülkede kapitalizme geri dönüşün mümkün olmadığı şeklindeydi.

V

Vahap Erdoğdu. TİP içinde çalıştı. Parti içindeki tartışmalarda Mihri Belli ile birlikte tavır aldı. 1967'de 13 arkadaşıyla birlikte TİP Disiplin Kurulu'na sevk edildi. Disipline gönderilme gerekçesi, parti içinde gizli faaliyet örgütlemekti. Aydınlık dergisinin yazı kurulunda yer aldı. Yazı kurulu içinde baş gösteren tartışmalarda Mahir Çayan ve Münir Ramazan Aktolga'ya karşı Mihri Belli ve Muzaffer Erdost'la birlikte oldu. 1970'li yıllarda ise Ülke dergisinde yazıişleri müdürü olarak çalıştı ve yazılar yazdı.

Vala Nurettin (Va-nu). 1901 Selanik doğumlu. Babası Selanik valisiydi. Nazım Hikmet'in arkadaşı. Nazım'la birlikte, Kurtuluş Savaşı'na katılmak için Anadolu'ya geçti. Bolu'da bir süre öğretmenlik yaptı. Moskova Doğu Üniversitesi'nde eğitim gördü. Çeşitli dergi ve gazetelerde çalıştı. Mart 1967'de öldü. *Bu Dünyadan Nazım Geçti* isimli bir kitabı bulunuyor.

Vartinik. "Vartinik burası, Mirik mezrası/ Kan içinde yatar Ali Haydar'ım" dizesiyle öğrendi solcular bölgenin ismini. TKP/ML'nin önderlerinden Ali Haydar Yıldız Vartinik Mirik mezrasında güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada öldürülmüştü.

Vatan Partisi. 29 Ekim 1954 yılında kuruldu. Genel Başkanı Doktor Hikmet Kıvılcımlı, Genel Sekreteri Ahmet Cansızoğlu'ydu. Kurucular arasında ağırlıkla işçi önderleri bulunuyordu. Parti amaç olarak demokratik devrim programını içeriyordu. Yaygın bir örgütlenmeye ulaşamadı. Genel merkezin bulunduğu İstanbul dışında İzmir'de örgütlüydü. "Vatandaş" ismiyle bir gazete yayınlayan parti, 1957 yılında kapatıldı ve yöneticileri tutuklandı. İki yıl süren bu yargılama beraatle sonuçlandı.

Vatan Partisi. Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerini savunanlar tarafından 21 Ocak 1975 tarihinde kurulan parti. Kurucular arasında Emine Kıvılcımlı, Arif Şimşek, Ahmet Bavunoğlu, Kasım Sönmez, Ali Tuncalı, Cuma Şaşmaz gibi isimler bulunuyordu. Parti, 1957 yılında Kıvılcımlı tarafından kurulan Vatan Partisi'nin yeniden var edilmesi amacını güdüyordu. Etki alanı sınırlı oldu. Zaman içerisinde parti içinde ayrılıklar başgösterdi. Partinin önde gelen isimlerinden Demir Küçükaydın, faşizme karşı silahlı mücadeleyi savunuyor ve SSCB'yi eleştiriyordu. Bu görüşler parti içinde sıkıntı yarattı ve Mehmet Özler önderliğinde bir grup Vatan Partisi'nden ayrılarak Sosyalist Vatan Partisi'ni kurdu.

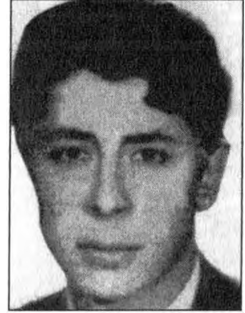
Vatandaş. 1970'li yıllarda Devrimci Yolcuların birbirlerine sesleniş sözü.

Vecihi Timuroğlu. 1927 Erzincan doğumlu. Şair, yazar. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi. Uzun süre edebiyat öğretmenliği ve okul yöneticiliği yaptı. Dergi ve gazetelerde yazı yazdı, şiirlerini yayınladı. İnsan Hakları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. 1999 seçimlerinde ÖDP'den Ankara Etimesgut Belediye Başkan adayı oldu ama kazanamadı. Oğlu Devrimci Yolcu Kürşat Timuroğlu Almanya'da PKK tarafından öldürüldü. Onun anısına "Kardaşım Oğul" isminde bir kitap yayınla-

dı. *Göz Göze Olmak, Bura Yemendir, Tut Beni Sevda Çağırır, Kurtuluş Savaşçısı Atatürk, Bir Sürgünün Ezgileri, Minnacık Kadın* eserleri arasında sayılabilir.

Öğlen güneşi gibi başımın
üstündesin
güzel oğul
Senden sonra ölmek
zor değil öyle
Kızıl kan savaşmışsın
yaşam boyu
Soluyorsa gül bahçeleri
akşamüstleri
Esenlikle gömebilirsin beni
Yeter ki çocuklar olsun
başımda
Kırmızı fistanlı kızlar
Ak giysili oğlanlar
En büyükleri beş yaşında
Güler yüzlü yumrukları sıkılmış
Marks'a gönül vermiş oğul
Hangi saatte ölürsem öleyim
Günün sonunda göm beni
Çocuklar gökyüzüne
gülümsesinler
Gözleri ve yumrukları iri

Vedat Dalokay. Ankara Belediye Başkanı, sosyal demokrat yerel yönetim anlayışının öncüsü. Özellikle, Vedat Dalokay ismi sosyal demokrat yerel yönetim anlayışının simgesi oldu. Hem Ankara'ya bıraktığı kalıcı eserler hem de renkli kişiliği ile yerel yönetimde kendine özgü bir tarz oluşturdu. "06 Ankara" lakabıyla Ankara ile özdeşleşen Vedat Dalokay, Ankara Belediye Başkanlığı yaptığı dönemde sıradışı tavrıyla kamuoyunun dikkatlerini üzerine çeken isim oldu. 1975 yılında Ankara Belediyesi'nde çalışan işçilerin maaşlarını alamadıkları gerekçesiyle başlattıkları direnişine, 'belediyenin mali açıdan sıkıntıya düşmesinin ana sorumlusu MC hükümetidir', diyerek katılan ve bu uygulamayı üç günlük açlık grevi ile protesto eden Dalokay, İspanya'da beş ETA militanının idam edilmesini protesto etmek için İspanya'nın Türkiye Büyükelçiliği'nin suyunu bir hafta süre ile kesip, çöplerini toplamayarak bir belediye başkanının insan haklarına, emeğin yüceliğine ne kadar değer verdiğini gösterdi.

Vedat Demircioğlu

Vedat Demircioğlu. 1943 doğumlu. Amerikan 6. Filosu'nun İstanbul'a gelişini protesto eylemleri sırasında öldürülen üniversite öğrencisi. 6. Filo'yu protesto eylemleri sonrasında polis Gümüşsuyu öğrenci yurdunu bastı. Bu baskın sırasında Hukuk Fakültesi öğrencisi olan Vedat Demircioğlu polis tarafından yurdun 4. katından aşağıya atılarak ağır yaralandı. Hastaneye kaldırılan genç 23 Temmuz 1968 tarihinde komadan çıkamayarak öldü. Anti emperyalist mücadelenin ilk şehitlerinden Vedat Demircioğlu'nun adı bu mücadelede bayraklaştı, mücadelenin simgesi haline geldi.

Vedat Demircioğlu Marşı. Sözleri ve bestesi Ruhi Su'ya ait.

Bir sabah uykusunda
Polisi saldırdılar
Demircioğlu Vedat'ı
Coplarla öldürdüler
Coplarla yumruklarla
Vurdular öldürdüler

Gencecik çocuklardı
Belki siz de gördünüz

Ellerinde pankartlar
Yolda gidiyorlardı
Özgürlük istiyorlar
Özgürlük diyorlardı
Ellerinde pankartlar
Özgürlük diyorlardı

Altıncı Filo derler
Belki siz de gördünüz

Kıbrıs'ta karşımıza
Çıktılar durdurdular

Boğaz'da karşımıza
çıktılar öldürdüler
Boğaz'da karşımıza
çıktılar öldürdüler
Kurtuluş savaşında
Belki siz de gördünüz

Demircioğlu bir değil
Halkımız gibi çoğul
Belki siz de gördünüz
Geliyor çağıl çağıl
Geliyor çağıl çağıl
Geliyor çağıl çağıl

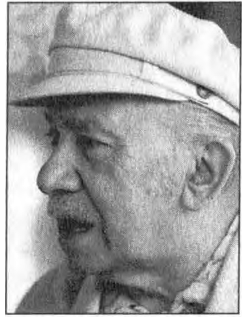
Vedat Nedim Tör. 1897 İstanbul doğumlu. Yüksek öğrenimini Berlin'de tamamladı. İktisat doktorası yaptı. Devlet kademelerinde çeşitli görevler aldı. Türk solunun bilinen ilk itirafçılarından. Kadro dergisinde yazı yazdı. TKP içinde çalıştı. Öğrenci olarak bulunduğu Almanya'da *Kurtuluş* isimli bir dergi çıkarttı. Aynı dergiyi bir süre sonra İstanbul'da yayınlayan grubun içinde yer aldı. TİÇSF kurucuları arasında bulundu. TKP'nin ikinci kongresinde merkez komiteye seçildi. TKP adına yurtdışındaki toplantılara katıldı. TKP tutuklamaları sırasında bir kaç kez gözaltına alındı. Parti içinde yaşanan sorunlardan dolayı Şefik Hüsnü'yü polise ihbar etti ve yakalanmasını sağladı. Bu olay ve poliste verdiği ifadeler nedeniyle 1927 TKP tutuklamalarına yol açtı. Bu tavrı nedeniyle TKP içindeki konumunu kaybetti. 1985 yılında öldü. Böyle rivayet edildi; solun bu ilk itirafçısı için şiir yazmak Nazım'a düştü.

Bu adam sattı arkadaşını
sattı altın bir tepside
arkadaşının
kanlı, kesik başını
Bu adamın ayaklarında
dolaşıyor korku
gölgesi gibi
Karanlık bir su gibi yaşıyor
bu adam
Güneş batınca her akşam
kaldırımlarda karısının
donunu sürüyerek
parmaklarının ucuna basıp
yürüyerek
size doğru yaklaşan odur
Siz tanıyın onu
kalbinin boynunda sallanarak
seslenen
mel'un çıngırağından
ve bilin ki onun
döküyor parça parça
cüzzam illeti
ruhunun etini

Bu adam bugün açtır
Açtır ama
kaybetti bu adamda
kudretli ve büyük açlık bile
kudsiyetini

A dostlar, bu adam
güneş batınca bir akşam
sattı arkadaşını
sattı altın bir tepside
arkadaşının
kanlı, kesik başını

Vedat Türkali (Yüzbaşı Abdülkadir Demirkan/Pirhasan). 1919'da Samsun'da doğdu. 1942'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Maltepe ve Kuleli Askeri Liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1951 TKP tevfikatı sırasında tutuklandı. Dokuz yıl hapis cezasına çarptırıldı. TKP davasının ünlü Yüzbaşısı Abdülkadir Demirkan'dı. Pirhasan soyadını sonradan aldı. 1959'da yayıncılığa başladı. Pek çok senaryo ve tiyatro oyunu yazdı. Daha sonraki yıllarda yayınladığı romanlarıyla Türk edebiyatının değişmez isimleri arasına girdi. *Birgün Tek Başına, Mavi Karanlık, Tek Kişilik Ölüm, Güven, Komünist* gibi romanları bulunuyor. İstanbul isimli şiiri Grup Baran'ın yorumuyla 1990'lı yıllarda ünlendi.

Vedat Türkali

Salkım salkım tan yelleri
estiğinde

mavi patiskaları yırtan
gemilerinle
uzaktan seni düşünürüm
İstanbul
Binbir direkli Haliç'inde akşamlar
adalarında bahar,
Süleymaniye'nde güneş
hey sen ne güzelsin
kavgamızın şehri

Boşuna çekilmedi bunca acılar
büyük ve sakin
Süleymaniye'nle bekle
parklarınla, köprülerinle,
meydanlarınla
bekle bizi İstanbul

Tophane'nin karanlık
sokaklarında
koyun koyuna yatan
çocuklarınla
bekle
bekle zafer şarkılarıyla
geçişimizi

Haramilerin saltanatını
yıkacağız
bekle o günler gelsin İstanbul
Sen bize layıksın,
biz de sana istanbul

Veli Eskili. 1955 doğumlu. 1970'li yıllarda Dev-Genç Merkez Yürütme Kurulu Üyeliği yaptı. Ankara'da yüksek öğrenimini sürdürürken Devrimci Yol hareketi tarafından Adana ve çevresinde görevlendirildi. Tutuklandı. Adana Cezaevinden kaçtıktan sonra 12 Eylül'e karşı başlatılan gerilla mücadelesine katılmak üzere kırsal alana geçti. Ocak 1981 tarihinde Malatya'da güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada öldürüldü.

Veli Yıldırım. Ankara Turizm Ticaret Yüksek Okulu Öğrencisi. 12 Mart sonrası Ankara'da faşistler tarafından öldürülen ilk öğrenci. 20 Ocak 1975 tarihinde, okul kantinini basan faşistler tarafından demir çubuklarla dövülerek öldürüldü.

Venseremos. Şili devrimci halk türküsü.

Yırtıyor fırtına sessizliği
Ufuktan yeni gün doğuyor
Gecekondulardan geliyor halk
Tüm Şili şarkılar söylüyor

Venseremos, Venseremos
Kıralım zincirlerimizi
Venseremos, venseremos
Zulme ve yoksulluğa paydos

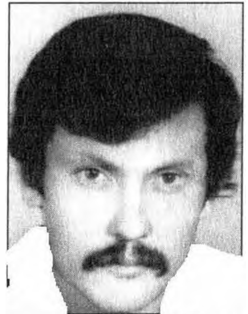
Şili'de halk bugün savaşıyor
Cesaret ve halkın gücüyle
Kahrolsun halkın katili cunta
Yaşasın "Unitad Popular"

Venseremos, Venseremos
Kıralım zincirlerimizi
Venseremos, venseremos
Zulme ve yoksulluğa paydos

Geçmişe ağlamak fayda vermez
Gelecek mutlak sosyalizmin
Yarını bugünden kuracaksın
O senin tarihin olacak

Venseremos, Venseremos
Kıralım zincirlerimizi
Venseremos, venseremos
Zulme ve yoksulluğa paydos

Veysel Güney. 1957 Malatya Hekimhan doğumlu. İskenderun'da Devrimci Yol hareketi içinde yer aldı. 12 Eylül günlerinde Gaziantep'te arkadaşı Ali İhsan Özer'le kaldıkları ev kuşatıldı. Çıkan çatışmada Ali İhsan Özer öldü, Veysel Güney yaralı yakalandı. Dosyası Gaziantep Devrimci Yol davasından ayrılıp hızla yargılandı ve idama mahkum edildi. "Denizler'in yaktığı meşaleyi daha yükseklere çıkartacağım" dedi. 11 Haziran 1981'de idam edildi. Devrimci Yol hareketinden ilk idam edilen isim oldu. Liseyi Malatya'da okudu. 1975'te İsdemir Karabük Montaj Şantiyesinde elektrikçi olarak çalıştı. Bu

Veysel Güney

arada İskenderun Meslek Yüksek Okulu Makine Bölümü'nü bitirdi. 12 Eylül sonrasında Gaziantep'teydi. 28 Aralık 1980 tarihinde bir çatışma sonrasında yaralı olarak yakalandı. Çatışmada bir de üsteğmen hayatını kaybetti. Veysel Güney Adana-Kahramanmaraş-Gaziantep-Adıyaman ve İçel İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 2. No'lu Askeri Mahkemesinde yargılandı. Adam öldürmek (TCK450/9) suçunu işlediği iddiası ile 20.2.1981 tarihinde ölüm cezasına çarptırıldı. Sıkıyönetim Mahkemesinin verdiği cezayı Askeri Yargıtay 4. Dairesi 21.4.1981 tarihinde onaylandı. Milli Güvenlik Konseyi ise 8.6.1981'de ölüm cezasının yerine getirilmesi için 2473 sayılı kanunu çıkardı. Veysel Güney'in cezası 11 Haziran 1981'de Gaziantep Kapalı Cezaevinde infaz edildi. Duruşmanın birinci gününde yargılamayla ilgili konuların tümü halledilmiş, ertesi gün de heyet idam kararını açıklamıştı. Bir arkadaşı anlatıyor: *"Veysel'in kapısı açıldığında onun sesini duyduk. 'Hayrola! Bu ne izzet-i ikram' dedi. Başçavuş da ' Veysel saçların sakalların uzamış, seni traş edeceğiz' diye cevap verdi. Adamın sesi çatallaşmıştı. Sanıyorum o an Veysel durumu sezinledi. Ve o gece idam edileceğini anladı. Konuşmalarının bir kısmını daha duyabildim. Veysel 'hazırlıklar bu akşama mı¿ Salıncak bu akşam mı kurulacak¿'dedi. Başçavuş cevap vermedi. Bir şiir yazmıştı: 'Mezarımı yol üstüne kazsınlar. Üzerine yumruklu yıldız yapsınlar.' Daha birkaç satır olması gerekir, aklımda kalanlar bunlar. Askeri cezaevinden sivil cezaevine geçerken bu kağıdı saklamaları için arkadaşlara vermiştim. Baskınlar sırasında yitip gitmiş. Gece saat onbire kadar sessizlik devam etti. Birden Veysel'n sesini duyduk. 'Arkadaşlar, nedir bu sessizlik¿ Biz her zaman böyle miydik¿ Bizim suskunlaşmamız, moralimizin bozuk olması başkalarını sevindirir. Haydi ortalığı biraz şenlendirelim.' Ölüme türkü söyleyerek de gidilebileceğini, böylesi ölümün güzel olduğunu gösteriyordu adeta. Askerler, subaylar içeri doluştu. Hücrelerimizin mazgal kapaklarını kapattılar. Artık hiçbirşey göremiyorduk. Sadece kulağımıza gelen o karmakarışık sesler vardı. Askerlere emir verildi: 'Mahkumun kapısını aç'. Kapının açıldığını duyduk. Ama içeri giremiyorlardı. Veysel'in gür sesi bir kez daha doldu kulaklarımıza: 'Gelmeyin üzerime, ben nasıl gelmem gerektiğini bilirim.' Niyetlerini anlamıştı. Ağzını kapatmak istiyorlardı. Onları durdurmak için bu şekilde bağırmıştı. Hemen ardından da sanki bir miting alanında onbinlere seslenircesine bizlere ileteceği son sözlerine başladı. 'Dirilip döneceğiz er meydanlarına/ Zaman köhne düzenin cellatlarını affetmeyecek/ Gerek kalmaz savaş ilanlarına/ Erlerimiz fazla laf etmeyecek.' Ardından 'kahrolsun faşizm' diye haykırmak istedi. Ama ağzını kapattılar. Ellerini arkadan bağladılar. Onu alıp E tipi cezaevine götürdüler. Daha sonra bir gardiyan bana o anı şöyle anlattı: 'Veysel infaz bahçesine getirildiğinde başı dimdikti. Üzerinde infaz kıyafeti yoktu. Sivil giysiler vardı. Kendisinden son isteği sorulduğunda 'benim sizlerden bir isteğim olamaz' dedi. Darağacına yürü denmesine fırsat bırakmadan, başını önüne eğmeden, tereddüt göstermeden yürüdü. Sehpaya çıktı. Cellat boynuna ipi geçirmeye hazırlandığında 'sehpaya kimse dokunmasın' dedi. Ardından öyle bir bağırdı ki yer gök inledi. Ne dediğini anlayamadık bile. Slogan bitince cellada 'ipi boynuma geçir' dercesine baktı. Boğazına ilmek geçirildi. Cellat Veysel'in isteğine uyarak sehpadan uzaklaştı. Kanımız donmuş gibi pür dikkat onu izliyorduk. Üzerine bastığı sehpaya ayağıyla vurdu, kendi infazını kendi gerçekleştirdi. Ailesi infazdan sonra cenazeyi almak istiyor, vermiyorlardı. 'Gömülmesine katılalım, mezara konulurken orada olalım' diyor, 'hayır diyorlar, olmaz diyorlar. Ne mezarı gösteriliyor Veyselin, ne de yeri söyleniyor. Bugün bile Veysel'in mezarının yeri, bir mezarının olup olmadığı dahi bilinmiyor."*

Veysi Sarısözen. 1944 Antakya doğumlu. Lise yıllarında devrimci düşüncelerle tanıştı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girdi ama öğrenimini tamamlayamadı. 1963'te TİP'e girdi. TKP görüşlerinden etkilendi. 1970'de bir grup arkadaşıyla Partizan isimli bir dergi çıkarttı. 12 Mart'tan sonra bir süre arandı ve illegal faaliyetini sürdürdü. 1974'te yurtdışına çıktı. TKP Merkez Komite üyeliğine getirildi. Türkiye'ye geri döndü. BSP ve ÖDP'nin kuruluş çalışmaları içinde yer aldı. Haftalık Söz dergisinde genel yayın koordinatörlüğü görevinde bulundu.

Çeşitli dergi ve gazetelerde yazı yazıyor. 2001 yılında bir grup arkadaşıyla ÖDP'den ayrıldı ve SDP'yi kurdu. 2002 seçimlerinde DEHAP milletvekili adayı oldu.

Y

Yakup Demir. Bkz. Zeki Baştımar.

Yalçın Küçük. 1937 doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni 1961 yılında bitirdi. Çeşitli üniversitelerde öğretim görevlisi olarak çalıştı. İngiltere'de doktora yaptı. İkinci TİP'in kurulmasından sonra, partinin çıkardığı Yürüyüş dergisinin başyazarı oldu. 1978'de TİP'ten ve Yürüyüş'ten ihraç edildi. Bir grup arkadaşıyla Sosyalist İktidar dergisini çıkardı. Renkli kişiliği ile her zaman dikkat çekti. 80'li yıllarda Toplumsal Kurtuluş dergisini çıkardı. Bir süre yurt dışında yaşadı. Ülkeye dönüşünde kesinleşmiş bir hapis cezası nedeniyle tutuklanarak cezaevinde kaldı. *Aydın Üzerine Tezler (4 cilt), Türkiye Üzerine Tezler (3 cilt), Bilim ve Edebiyat, Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu, İtirafçıların İtirafları, Küfür Romanları, Estetik Hesaplaşma* kitapları arasında sayılabilir.

Yankee go home. Amerika defol. Türkiye'de ilk kez 27 Ağustos 1964'te yapılan Amerika aleyhtarı gösteride bu slogan kullanıldı. Amerika'nın Kıbrıs politikasına karşı eylem yapan gençler, Kızılay Zafer Meydanında toplanıp Amerika'nın sömürgeci, emperyalist bir devlet olduğunu ifade etti. "Yanke go home" o günden sonra anti-emperyalist mücadelede devrimci gençliğin vazgeçemediği bir slogan oldu.

Yansıma. Aylık kültür ve sanat dergisi. İlk sayısı Ocak 1972'de yayınlandı. Sahibi Tekin Sönmez, yazıişleri müdürleri Şener Yardım ve Ender Kamil Boyacı'ydı. İlk sayısında yer alan sunuş yazısında derginin amacı şöyle açıklanıyordu: "Toplumcu gerçekçi sanat ve edebiyatı yansıtmakla görevliyiz." Eylül 1975 tarihine kadar çıkan dergide yazar ve şairler arasında Hasan Hüseyin, Sait Maden, Arif Damar, Rıfat Ilgaz, Ömer Faruk Toprak, Fakir Baykurt, Şükran Kurdakul gibi isimler yer alıyordu.

Yargıtay Yürüyüşü. 1969'un Mayıs ayında ana gövdesini FKF'nin oluşturduğu yürüyüş. Yargıtay Başkanı İmran Öktem'in 1 Mayıs günü ölmesi ve gericilerin cenazeye "Allahsızın cenazesi kılınamaz" diye saldırmaları yeni bir gerginliğe yol açtı. 7 Mayıs günü hukukçular, cüppelerini giyerek katıldıkları yürüyüşle, cenazeye yapılan saldırı olayını protesto ettiler. Cenazeye saldırı olayı ülkede tam bir aydın infialine neden oldu. Yürüyüşe FKF'nin katılmaması için polis yoğun bir çaba gösterdi, hukukçuların gençleri istemediği şeklinde yalan haberler yayıldı. FKF, irtica ile emperyalizmin ilişkisini gözler önüne seren bir bildiri yayınlayıp kalabalık bir kitleyle yürüyüşe katıldı ve attığı anti-emperyalist sloganlarla yürüyüşün belirleyicisi oldu.

Yargısız infaz. Devletin kolluk güçleri vasıtasıyla bilerek, isteyerek, tasarlayarak bir kişiyi öldürmesi. Türkiye'nin hukuk devleti mi yoksa polis devleti mi olduğu tartışmalarının kritik noktası. 1990'ların başında yaşanan yargısız infazlar bir kez daha Türkiye'nin bir polis devleti olduğunu ortaya çıkardı. Polis, suçlu gördüğü insanları kaldıkları yerde sıkıştırıyor ve öldürüyordu. Polis, insanların kaçmasının mümkün olmadığı şartlarda, sağ yakalamak yerine onla-

Elmas Yalçın

rı öldürmeyi düşündü ve bunu yaptı. Polisin, sanıkları yakalayıp adalete teslim etmek yükümlülüğü varken, öldürme yolunu seçmesi kamuoyunun tepkisini çekti. Her operasyon sonrasında kamuoyuna "teslim ol" çağrılarına ateşle kaşılık verildiği açıklanıyordu. Yani başka bir şanslarının olmadığını söylüyordu polis yetkilileri. Oysa, hukuk devleti olmanın gereği, suçlu olduğu varsayılan insanları sağ sağlim yakalamaktı. Kimi özel tim görevlilerinin yargısız infazlarda bizzat görev aldıkları yıllar sonra Susurluk kazasıyla ortaya çıkan kirli ilişkiler çerçevesinde anlaşılacaktı. Devlet içinde kümelenen çete bir imha ve öç alma aygıtı gibi çalışmıştı. Yargısız infaz tartışmaları, özellikle 1990'ların başında Devrimci Sol'a karşı düzenlenen operasyonlar sırasında Türkiye'nin gündemine girdi. Kamuoyunda tartışmalara yol açan yargısız infazlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: 12 Temmuz 1991'de İstanbul Dikilitaş, Balmumcu, Nişantaşı ve Yeni Levent'te Niyazi Aydın, İbrahim İlçi, İbrahim Erdoğan, Faruk Bayrakçı, Olcay Uzun, Perihan Demirer, Cavit Özkaya, Nazmi Türkcan, Hasan Eliuygun, Bilal Karakaya, Zeynep Eda Berk, Yücel Şimşek, Ömer Coşkunırmak; 14 Temmuz 1991 tarihinde Ankara'da Fintöz Dikme, Buluthan Kangalgil; 16-17 Nisan 1992'de Sabahat Karataş, Sinan Kukul, Ahmet Ercüment Özdemir, Eda Yüksel, Satı Taş, Hüseyin Kılıç, Ayşe Nil Ergen, Taşkın Usta, Arif Öngel, Şadan Öngel, Ayşe Gülen; 30 Nisan 1992 tarihinde Adana'da Sıddık Özçelik, Güven Keskin, Esma Polat; 4 Mayıs 1992 tarihinde Ankara Dikmen'de Halil Ateş, Fikri Keleş, Solmaz Karabulut, Ali yılmaz; 14 Temmuz 1992 tarihinde İstanbul Kasımpaşa'da Nurten Demir, İsmail Akarçeşme; 13 Ağustos 1992'de Ankara Maltepe'de Nurten Acar, Vehbi Melek; aynı gün Ankara Küçükesat'ta Arslan Arı, Nurhayat Beyhan, Eyüphan Polat; 24 Mart 1993'te İstanbul Bahçelievler'de Recai Dinçer, Avni Turan, İbrahim Yalçın Arkan; 1993 Nisan ayı içinde İstanbul'da İbrahim Yalçın, Uğur Yaşar Kılıç, Şengül Yıldıran; 1993 Haziran ayı içinde Ankara Sincan'da Murat Gül; 13 Ağustos 1993 tarihinde İstanbul Okmeydanı Perpa'da Mehmet Salgın, Hakan Kasa, Nebi Akyürek, Selma Çıtlak, Sabri Satılmış; Ekim 1993'te Ankara Balgat'ta Tayyar Turhan Sayar, Yaşar Yılmaz; 26 Kasım 1993 tarihinde İstanbul Hasköy'de Erol Yalçın, Selma Doğan; 28 Eylül 1994 tarihinde İstanbul Beşiktaş Barbaros Bulvarı Arzum Cafe'de Fuat Erdoğan, İsmet Erdoğan, Elmas Yalçın; 12 Nisan 1995 tarihinde Ankara Batıkent'te Mustafa Selçuk, Seyhan Yıldız, Şirin Erol; 5 Ekim 1999'da Adana'da Erdinç Aslan, Murat Bektaş.

Yarın. Aylık sanat, edebiyat dergisi. 1982 yılında yayınlanmaya başladı. Sahibi Sami Alptekin, yazıişleri müdürü Semih Gümüş Acar'dı. İlk sayılarında sanat ve edebiyat konularına ağırlık veren dergi zaman içerisinde gelişen politik konulara ve gençlik mücadelesine sayfalarını açmaya başladı. TKP-TİP taraftarı gençlerin dergisi haline geldi. Üniversiteliler arasında "Yarıncılar" çevresi oluştu. 1980'lerin ikinci yarısından sonra başlayan gençlik mücadelesi içinde kayda değer bir ağırlıkları bulunuyordu.

Yasin Ketenoğlu. 1956 Malatya doğumlu. Hacettepe Üniversitesi öğrencisi olduğu yıllarda gençlik örgütlenmesi içinde yer aldı. AYÖD ve Dev-Genç yöneticiliği yaptı. 12 Eylül'den sonra tutuklandı. Devrimci Yol yöneticisi olduğu iddiasıyla yargılandı. Yedi sene cezaevinde kaldı. Halen yurtdışında yaşıyor.

Yaşar Kemal. 1922'de Osmaniye'nin Gökçeli köyünde doğdu. Romancı, yazar. Öğrenimine ortaokuldan sonra devam etmedi. Çeşitli işlerde çalıştı. Folklor araştırmalarında bulundu. TCK'nın 142. Maddesine muhalefetten dolayı tutuklandı. Bir süre gazetecilik yaptı. Kemal Sadık Göğçeli imzasıyla şiir yazdı. Türk romanında tartışılmaz bir yer edindi. 1990'lı yıllarda insan hak-

ları ve Kürt sorununa gösterdiği yakın ilgi nedeniyle dikkatleri çekti. Hakkında ceza davaları açıldı. *Sarı Sıcak, Teneke, Yanan Ormanlarda Elli Gün, Çukurova Yana Yana, İnce Memed, Orta Direk, Yer Demir Gök Bakır, Üç Anadolu Efsanesi, Ağrı Dağı Efsanesi, Bu Diyar Baştanbaşa, Binboğalar Efsanesi, Çakırcalı Efe, Demirciler Çarşısı Cinayeti, Yusufçuk Yusuf, Yılanı Öldürseler, Al Gözüm Seyrelle Salih, Allahın Askerleri, Deniz Küstü, Ağacın Çürüğü* gibi eserleri bulunuyor.

Yaşathak Aslan. 1955 doğumlu. 1970'li yıllarda anti-faşist mücadele içinde aktif bir biçimde yer aldı. Devrimci Yol dergisinin sahipliğini ve sorumlu yazıişleri müdürlüğünü yaptı. 12 Eylül'den sonraki yılları genellikle yurtdışında geçirdi. 12 Eylül'e karşı oluşturulan Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi'nin kuruluşuna katkı sağladı. Bu çerçevede, kırsal alandaki arkadaşlarıyla görüşmek üzere ülkeye giriş-çıkış yaptı. Devrimci Yol'u yeniden örgütlenme çabaları sırasında yakalandı. Uzun süre cezaevinde kaldıktan sonra sağlık sorunları nedeniyle tahliye edildi. Halen yurtdışında bulunuyor. "Devrimci Yol: Kavgamız Bitmeyen Sevdamız" isimli bir kitabı bulunuyor.

Yavuz Önen. 1938 Midyat doğumlu. TMMOB ve İnsan Hakları Vakfı Genel Başkanlığı yaptı. Mimar. 12 Mart'ta THKP-C davasından yargılandı. İHD'nin kurucuları arasında yer aldı. GBK girişiminin içinde bulundu. ÖDP'nin kuruluşunda çağrıcılar arasındaydı.

Yazıya Çıkmak. Duvarlara yazı yazmak anlamında kullanılıyor.

Yedi TİP'li. 1970'li yılların en vahşi cinayetiyle katledilen devrimci gençler. Ankara Bahçelievler'de, Serdar Alten, Efrahim Ezgin, Latif Can, Hürcan Gürses, Nuri Uzunlar, Faruk Esen ve Salih Gelenci isimli yedi TİP'li genç, 1978'in 8 Ekim gecesi evlerine baskın düzenleyen faşistler tarafından hunharca öldürüldü. Gençleri etkisiz hale getiren faşistler, yedi gençten üçünü kurşuna dizerek, birini havluyla boğarak öldürdüler. Kaçırılan iki genç de Eskişehir yolunda ölü olarak bulundu. Ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılan ve olayın tek görgü tanığı olan Serdar Alten ise olaydan üç gün sonra öldü. Bu katliamla ilgili aranan Abdullah Çatlı Susurluk'taki trafik kazasında öldü ve DYP Genel Başkanı Tansu Çiller tarafından kahraman ilan edildi. Aranan diğer kişi Haluk Kırcı ise 1999 yılında yakalandı.

Yeniden. Aylık politik dergi. İlk sayısı Mayıs 1995 tarihinde çıktı. İlk sayılarda yazıişleri Müdürü Remzi Keskin, daha sonraki sayılarda ise Fahrettin Erdoğan'dı. Toplam 36 sayı yayınlandı. Devrimci Yol kadrolarının 1990'ların başında cezaevinden çıkması bu çevre içinde tartışma sürecinin başlamasına yol açtı. Süreç, kitlesel sol bir parti kurulması fikrinin ağır basmasıyla tamamlandı. Yeniden dergisi bu tartışmaların sürdürülmesinin ve 1990'ların devrimci hareketinin yaratılmasının bir zemini olarak yayın faaliyetine başladı. Kısa sürede solun en çok satan yayın organlarından birisi oldu. Dergi, sayfalarını ilk önce GBK tartışmalarına ayırdı. ÖDP'nin kurulmasıyla birlikte parti içi tartışmalara yer veren dergi çevresi, ÖDP içinde en büyük grup haline geldi. Dergi sayfalarında sosyalizm tartışmalarının yanısıra Kürt sorunu, Kemalizm, şeriat gibi konulara değinen yazılar yer aldı. Dergi Haziran 1998'de "Yola aynı devrimci anlayışla devam edeceğiz." başlığıyla çıkan son sayısıyla yayın hayatına son verdi.

Yeni Aşama. 12 Eylül sonrası çıkan ilk gençlik dergilerinden biri olan Yeni Aşama, şabloncu solculuğun gençlik alanındaki yayınlarına karşı seçenek yaratmak amacıyla bir grup üniversite öğrencisi tarafından çıkartıldı. İlk sayısı Aralık 1986'da yayınlanan derginin çıkış yazısında dünya ve Türkiye tahlilinden sonra, hedef kitlesi olan gençliğe ilişkin şu değerlendirmeyi yaparak, yayın politikasının yönünü belirlemiş oluyordu: *"Uzun yıllar Türkiye gündeminin baş maddesi olan gençlik, bundan sonraki süreçte de, gündemden inmeyeceğe benzer. Kaldı ki bizim gibi geri bıraktırılmış ülkelerde, nüfusun büyük bir kesiminin genç insanlardan oluştuğu ve bunun yanında da, kendi boylarından büyük olmasına rağmen, yapması gerekenler sessiz kaldıkları için, onların adına ağır yükü omuzlama hem de bunu bir kaç kez yapma geleneği yaratan bir gençlik gerçeğine sahibiz. 12 Mart'ın erken doğmuş çocuğundan, 12 Eylül'ün jandarma gençliğinden bugün sorunlarına paralel adımlar atan ve kendi fonksiyonlarını abartmaması gereken bir gençlik çıkmıştır. Geçmiş deneyimlerden dersler çıkararak yasal mücadele platformunu kullanan öğrenci gençlik başta olmak üzere işçi ve köylü gençliğin de sorunları dergimiz sayfalarında yer bulacaktır."* İzlemiş olduğu yayın çizgisine uygun başka bir yayın organı olmaması nedeniyle hem ulusal ölçekte hem de uluslararası çapta yaşanan gelişmelere ilişkin yorum ve değerlendirmelerin yer aldığı dergide, sosyalist sistemdeki gelişmeler, kadın sorunu üzerine ayrıntılı yazılar ve gündemin vazgeçilmez parçası olan cezaevlerindeki gelişmelere de büyük ölçüde yer verildi. Toplam 16 sayı yayınlanan derginin ilk ondört sayısı, ilk yayıncıları tarafından hazırlandı. İlk sayısının Diyarbakır'da rekor denecek sayıda (500 adet) satılmış olması, sol içinde dikkatlerin bu dergiye yönelmesine neden oldu. Çoğunluğu hiçbir gruba mensup olmayan sosyalizan unsurlardan oluşan dergi yazı kurulu, kendilerine yönelen yoğun talepleri değerlendirerek, bir yandan biçimde düzenlemeye giderken, diğer yandan yazı kadrolarını genişletmeye ağırlık verdiler. Birinci yılın sonunda yapılan değerlendirmede, yaklaşık 70 yazar, çizer ve şairin Yeni Aşama'da yer aldığı belirlendi. İlk sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü olan Hızır Yazıcı'ydı. Bir süre sonra bu görevi Nadir Nadi Usta üstlendi. Birinci yılın sonunda yapılan değerlendirmede şöyle deniyordu: *"Talihsizdik, çünkü çok sınırlı olanaklarla yayın yaşamına atılmıştık. Çıkışımızın duyurulmasını bile yapamadık. Şanslıydık, çünkü insanlar iyi ve güzel olanı her yerde arayıp buluyorlardı, bizi de buldular! İlk sayımızın hemen tükenivermesi bizi morallendirdi."* Yeni Aşama, Yeni Çözüm ve Mayıs dergileriyle aynı günlerde yayın hayatına atılmıştı. Hedef kitleleri Türkiye solunun ana akımı denilen kesimdi. Ancak, Yeni Aşama'nın süreç içinde diğerlerinden farklılaştığı görüldü. Üniversitelerde yaşanan hareketliliği gözönüne alarak hem bilim çevreleriyle hem de önceki dönemlerin gençlik örgütlerinin yöneticileriyle yaptığı görüşmeleri ve bu yazıları destekleyen uluslararası gençlik çevrelerinin deneylerini aktaran yazılara yer verildi. Yeni Aşama, Kurtuluş çizgisiyle şekillenmiş gençlerin çıkarttığı bir dergi olmasına karşın, çerçevelerini Kurtuluş'un ötesine taşırmayı hedeflediği için sancılı bir iç süreç yaşadı. Bu nedenle daha ikinci sayısında, *"Türkiye'de çok sayıda dergi çıktığı ve bunların çoğunun da 'baş' olma iddiasında oldukları da, bir başka gerçektir. Böyle bir ortamda çıkan dergimizin 'baş' olma iddiası yoktur. Çünkü biz kendimizi taban olma konusunda bile eksik görüyoruz. Olanaklarımız kısıtlı ama bilimsel araştırmacılığın, ön yargıdan, kaygıdan, korkudan arınmış gücüne güveniyoruz. Bilimsel araştırmacılığın önümüze çıkardığı hiçbir şeyi reddetmeyeceğiz"* deniyordu. Bu satırlar, bir iç tartışmanın dışa yansıması niteliğindeydi. Değişimden yana olanlar ve tutucular arasındaki kavgada eski çizgilerini muhafaza etmek isteyenler galip çıktı. Bunun üzerine Ankaralı yayın kurulu üyeleri gönüllü olarak istifa etti. Yeni yazı kurulu, Ankara, İstanbul, İzmir'den üçer, Bursa'dan iki kişinin katılımıyla oluşturuldu. Yeni yazı kurulunun çoğunluğu da eski yayın çizgisini sürdürmek isteyince, derginin yayını durdurularak yeni bir değerlendirme yapılması istendi. Sonuçta İstanbul dışındaki yazı kurulu üyeleri istifalarını verdi. Dergi, bundan sonra iki sayı çıkabildi. Çıkışından son iki sayısına kadar derginin yayın yönetmenliğini Yüksel Işık yaptı.

Yeni baskı yasalarına hayır. Ecevit hükümetinin, anarşi ve terörü önlemek amacıyla hazırladığı yeni yasalara karşı başlatılan kampanyanın ismi. Bu kampanya çerçevesinde 13 ilde mitingler düzenlendi. Devrimci Yol hareketi tarafından yapılan gösterilerde yeni hazırlanan yasanın yeni baskılara yol açacağı ifade edildi.

Yeni Çeltek. Yeni Çeltek kömür çıkartılan bir bölgenin adıdır. En zor şartlar altında, yerin yedi kat dibinde, ölümüne çalışmanın, diri diri can vermenin adı. Aynı zamanda Türkiye işçi sınıfı mücadele tarihinde bir kilometre taşıdır. Üretenlerin yönetebileceğinin kanıtlandığı bir öğretidir ve sosyalizmin küçük ama anlamlı bir örneğidir. Yeni Çeltek'i Türkiye solu açısından böylesine kayda değer bir noktaya taşıyan adım 1975 yılında işçilerin Maden Federasyonu'ndan ayrılarak Yeraltı Maden-İş'i kurmalarıyla atıldı. Yeraltı Maden-İş, faşist-mafya kırması bir sendika olan Maden Federasyonu'nun tehditlerine, baskılarına, işçileri satın alma girişimlerine, silahlı adamlarını işçilerin üstüne saldırtmalarına rağmen kuruldu. Sendikalarını kuran işçiler için yeni bir dönem başlıyordu. İşçiler yavaş yavaş işyerlerinin sınırlarını aşmaya, başka dünyaların varlığını fark etmeye başladılar. Sendikanın kuruluş günlerinde hem bölge halkıyla hem de bölgede etkili bir güç olan Dev-Genç'lilerle yakın ilişki kurdular. Mücadelelerini ortaklaştırdılar. İşçiler ilk kez 1 Mayıs'ı kutladılar 1976 yılında. 1977 1 Mayıs'ı için yeniden alanlara çıktılar. İşçiler bölgedeki anti-faşist mücadele içinde aktif bir biçimde yer alırken, yeni bir örgütlenme ve mücadele tarzını da hayata geçirmeye başladılar. Konseyler ve komiteler aracılığıyla yürütülüyordu örgütlenmeleri. Bir demokrasi örneğini yaşatıyorlardı. Bu tarz Türkiye'de ilk kez pratiğe geçiyordu. Yeniçeltek'te yaşananlar, işverenleri rahatsız etti. İşletmenin zarar ettiğini söyleyen işveren ocakları kapatma kararı aldı. İşçiler buna karşılık olarak grev ilan ettiler. 1 Haziran 1980'de grev davulları çalmaya başladı ama işverenin ocakların zarar ettiğine dair iddiaları çürütülmeyi bekliyordu. İşçiler, 34 gün süreyle kendileri üretip kendileri yönettiler. Bölgedeki kömür karaborsasını dağıttılar. Ocakların kar yaptığını kanıtladılar. Bölge halkına uygun koşullarda kömür sağladılar. Yeniçeltek işçileri 12 Eylül askeri darbesinden sonra yoğun baskılarla karşılaştılar. Yeraltı Maden-İş kapatıldı. Sendikaya bağlı işçiler gözaltına alınıp ünlü işkence merkezi Et Balık Kurumu'nda günlerce tutuldular. Yeni Çeltek Devrimci Yol davasında 574 işçi sanık olarak yargılanıp çeşitli hapis cezalarına çarptırıldılar.

Yeni Demokrasi. Aylık siyasi dergi. Sahibi Ahmet Kırım, yazıişleri müdürü ise İsmail Yerli'ydi. Dergi, TKP/ML'nin görüşleri doğrultusunda yayın yapıyordu. İlk sayısı Mayıs 1987'de yayınlandı. İlk sayısında 1 Mayıs, gençlik, dünya ve Türkiye'deki gelişmelerle ilgili yazılara yer verildi. Çıkarken yazısında derginin, sanayi dünyası ile büyük fırtınanın merkezi olarak görülen Asya, Afrika ve Latin Amerika ile ilgili haber, yorum ve yazılara yer verileceği belirtiliyordu.

Yeni İnsan. Aylık dergi. Sahibi Celal Sılay'dı. İlhan Selçuk, Demir Özlü, Oktay Rifat, Orhan Kemal, Edip Cansever'in yazı ve şiirleri yayınlandı. 1 Eylül 1971'de kapatıldı.

Yeni Öncü. Mart 1987 tarihinde yayınlanmaya başlayan aylık teorik dergi. Genel olarak sosyalizmin sorunlarının tartışıldığı dergiyi Kurtuluş çevresinden insanlar çıkartıyordu. 27 sayı çıkan dergi 91 yılında yayın hayatına son verdi. Dergi 12 Eylül sonrası dünya ve Türkiye'deki sosyalizmin/sosyalistlerin sorunları, Kurtuluş çevresinin içinde bulunduğu durum, sosyalist demokrasi ve kadın sorunuyla ilgili yazılara ağırlık verdi. Derginin önemli fonksiyonu kadın sorunu ve sosyalist demokrasi tartışmalarını solun gündemine taşıması oldu. Yeni Öncü ilk sayısında işlevini şöyle tanımlıyordu: *"Yeni Öncü için önemli olan salt teorik-politik farklılığını çizmek ve ulusal planda üremiş olan ciddi problemlerini çözebilmenin birçok yönden geçmişin aşılabilmesinden geçtiğini düşünüyoruz. Şu ana kadar yayın hayatına giren dergilerin hemen hemen tamamı bir ortak eğilimi paylaşıyor. Geçmişe ilişkin suskunluk. Sanki*

hiç bir şey olmamış, yaşananlar 'suya yazılmış' gibi algılanıyor. Geçmişi, 'sudaki iz' sananlar yanılacaklar. Ve biz onların yolunun yalnızca pembeye boyanmaya çalışılan bataklık olduğunu biliyoruz, olumluluklar için olumsuzluklara göz kırpmak yanlış olduğu kadar tersi de yanlıştır. Sosyalistler için çalışan yığınların siyaset yapması, yani devlet işlerine müdahale etmesi, toplumun siyasal örgütlenmesinin bu mücadele içinde kendi çıkarları doğrultusunda belirlemeyi başlaması sınıf siyasetinin bir alternatif olarak kendisini dayatması anlamına gelir. Oysa hala sosyalizm sınıf adına sınıf dışında 'üretilmekte' ve tartışılmaktadır."

Yeni Ses. Aylık sanat dergisi. İlk sayısı 1 Kasım 1939'da yayınlandı. Ses dergisinin devamı olarak çıktı. Nazım Hikmet, Nurettin Eşfak takma ismiyle yazı ve öykülerini yayınladı. Bedri Rahmi Eyüboğlu, İlhan Berk, Attila İlhan, Aziz Nesin gibi yazarlara sayfalarını ayırdı. Dergi, dönemin sosyalist partilerine yakın yayın yaptığı için İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. Son sayısı Kasım 1941'de çıktı.

Yeni Ufuklar. Aylık dergi. İlk sahibi ve yazıişleri müdürü Muhtar Enata, sonra Vedat Günyol oldu. Toplam 275 sayı yayınlandı. Ufuklar dergisinin devamı sayıldı. Sayfalarında sanat, edebiyat, toplumbilim üzerine yazılara yer verdi. Fakir Baykurt, Samim Kocagöz, Melih Cevdet, Selim İleri, Demir Özlü, Hilmi Yavuz gibi imzalara sayfalarını ayıran dergi Kasım 1976'da kapatıldı.

Yeraltı Maden-İş. 1975 yılında kuruldu. Genel başkanı Çetin Uygur'du. Hem kurulması hem de DİSK'e katılması çetin mücadeleler sonucunda oldu. Bu özelliği Yeraltı Maden-İş'i DİSK içinde etkili bir noktaya taşıdı. Özellikle Yeniçeltek, Hekimhan ve Aşkale'de gerçekleştirdiği grev ve direnişler işçi sınıfı arasında ve sendikal yaşamda ayrı bir hava esmesini sağladı. Bu iki işyerinde, üretenlerin yönetebileceğinin hayat bulduğu örnekler yaşandı. DİSK merkezine karşı oluşturulan muhalefet hareketinin başını çekerek, geleneksel sendikacılık yapma anlayışının sınırlarını aşan bir pratiği hayata geçirdi. 1979 yılında DİSK tarafından 4 ay süreyle konfederasyon bünyesinden uzaklaştırıldı. İşçilerin yalnızca ekonomik talepler çerçevesinde sınırlandırılan mücadelesini toplumsal ve siyasal alana sıçrattı. 12 Eylül 1980'de kapatıldı. Sendika üyesi İşçilerin pek çoğu Devrimci Yol davalarından yargılandı. Yeraltı Maden İş'in Hekimhan'da gerçekleştirdiği grev şair Veysel Çolak tarafından şiirleştirildi.

Hekimhan Destanı

Deveci ve Karakuz'da demiri
Kuluncak ve Bıcır'da
kromu vardır
İstasyonda kırma-eleme
Ve yükleme tesisi vardır
O'su vardır, bu'su vardır
Yıllarca yıkılmaz
bir yanı vardır

Bilfer maden ocaklarında
çalışan
Köylü işçinin
Yıllardır biriktirdiği
kini vardır
İsyanı vardır bunun
yanında.
Akacak dere yatağı
aramıştır bu isyan
Bu sınıfsal kin yıllarca
Sonunda bilinçle
yoğrulmuştur
Yatağını bulmuştur

Hekimhan madenci köylü işçisi
Kararını vermiştir:
Grev...

Artık bugünden sonra
Hekimhan çarşısı bir düğün yeri
Hekimhan çarşısı grevli çünkü
Hekimhan çarşısı bir yatak
Bir dere yatağı
Grev dere oldu
Düştü yollara aktı nehir oldu...

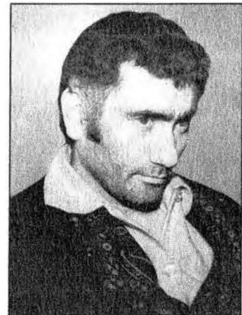
Yerli Malı Haftası. 68 kuşağı devrimcilerinin anti-emperyalist, yurtsever yönlerini ortaya çıkaran bir kampanya. Kampanyanın içeriğinin bugünlerden anlaşılması zor görünüyor. Bağımsızlıkçı ve ulusalcı bir çizgide bulunan 68 kuşağı devrimcilerinin, bugün hiç de ciddiye alınmayan, yalnızca ilkokul düzeyindeki çocuklara bir şeyler ifade eden Yerli Malı Haftası'nı kutladıkları, bu çerçevede, yabancı mallara karşı boykot uyguladıkları, örneğin yabancı meşrubat içmedikleri, bilinmelidir.

Yeşil Ordu. 1920'nin başında Ankara'da kuruldu. Yıl sonunda fesh edildi. Yeşil Ordu bir çeşit islam sosyalizmini savunuyordu. İsmi, Sovyetler'deki Kızıl Ordu'dan esinlenerek konulmuştu. Kurucuları arasında Adnan Adıvar, Nazım Resmor, Hakkı Behiç, Eyüp Sabri, Yunus Nadi gibi isimler bulunuyordu. Yeşil Ordu ve Ankara TKP faaliyeti içiçe yürüyordu. BMM'de güçlü bir grubu olan Halk Zümresi, Yeşil Ordu'nun siyasi kanadını teşkil ediyordu. Yeşil Ordu'nun ana gövdesini Çerkez Ethem'in silahlı grupları oluşturuyordu. Yeşil Ordu Eskişehir'de, Arif Oruç'un denetiminde "Seyyare-i Yeni Dünya" isimli bir dergi çıkartıyordu. Derginin başlığının altında İslam Bolşevik Gazetesi yazılıydı. Yeşil Ordu Ankara ve Eskişehir civarında oldukça güçlenince Mustafa Kemal tarafından fesh edildi.

Yığın. Onbeş günlük düşün ve sanat dergisi. Sahibi ve sorumlu müdürü Adil Yağcı'ydı. İlk sayısı Ekim 1946'da çıktı. Beşinci sayısından sonra İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin görüşleri doğrultusunda yayın yaptı. İlhan Berk, A. Kadir, Orhan Kemal, Cahit Irgat'ın yazı ve şiirleri yer alıyordu. Ayrıca, Nazım Hikmet'in Kurtuluş Savaşı Destanı imzasız yayınlanıyordu.

Yıldızlı Yumruk. Bkz. Yumruklu yıldız.

Yılmaz Güney (Pütün). 1937 Adana doğumlu. Sinema sanatçısı, romancı, senaryo yazarı, sinemanın "çirkin kral"ı. Asıl adı Yılmaz Pütün'dür. 12 Mart günlerinde Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve arkadaşlarına yardım ettiği gerekçesiyle tutuklandı. Üçbuçuk sene cezaevinde kaldı. 1970'li yıllarda Güney isimli siyasi bir dergi çıkarttı. Cezaevinden çıktıktan bir süre sonra Adana'nın Yumurtalık ilçesi'nde, karısı Fatoş Güney'e lafla sataşan bir hakimi öldürdüğü gerekçesiyle tutuklandı. Cezaevinden kaçtı. Avrupa'ya yerleşti. 1984 yılının 9 Eylül'ünde yakalandığı bir hastalıktan kurtulamayarak yaşama veda etti. Romanları arasında *Salpa, Boynu Bükük Öldüler, Sanık, Hücrem,* rol aldığı filmleri arasında ise *Umut, Umutsuzlar, Ağıt, Duvar* (yönetmen olarak) sayılabilir. Yılmaz Güney'in 1972-1973 yıllarında cezaevinde yazdığı bir şiir.

Yılmaz Güney

Halkımızın
yanında mısın
Zalimlere karşı koy
Ölüm bize düğün bayram
Halkımıza selam hey

Sömürünün
farkında mısın
Sömürüye karşı koy
Ölüm bize düğün bayram
Kurtuluşa selam hey

Baskıların altında mısın
Baskılara karşı koy
Ölüm bize düğün bayram
Özgürlüğe selam hey
İşçi-köylü halk iktidarı
Mutlaka kurulacak
Ölüm bize düğün bayram
Devrimlere selam hey

Yirmi Mart protestosu. 16 Mart 1978'de İstanbul Üniversitesi öğrencilerine yönelik bombalı saldırı sonucunda yedi öğrencinin ölümü üzerine DİSK'in aldığı karar uyarınca 20 Mart tarihinde, iki saatlik iş bırakma eylemi gerçekleştirildi. İki saat boyunca tüm yurtta hayat durdu. Elektrikler kesildi, sular akmadı, otobüsler çalışmadı, yollar temizlenmedi. Bir çok esnaf kepenk kapattı. Lise ve üniversite öğrencileri iş bırakma eylemine boykot ve gösterilerle destek verdi. Öğretmenler derslere girmedi. Büyük illerde yapılan mitinglerde polisle çatışma çıktı. Eyleme destek veren memurlar iş bıraktı. 20 Mart tarihinde bütün bir ülke anti-faşist halk direnişine sahne oldu.

Yoldaş. 12 Mart sonrası yayın hayatına başlayan illegal ve aylık yayınlanan teorik dergi. 12 Mart sonrası cezaevinden çıkan THKO sanıkları THKO'yu yeniden diriltme, yeni dönemde yeni bir atılıma girme kararı aldılar. Bu çerçevede THKO Geçici Merkez Komitesi'ni oluşturup Yoldaş isimli bir dergi çıkarttılar. Yoldaş, ilk sayısında 12 Mart'ın silahlı eylemlerini eleştiriyor, bu kapsamda THKO'nun da bir özeleştirisini yapıyordu. Yoldaş'a göre, 12 Mart silahlı eylemleri küçük burjuva ihtilalciliğinden öte bir anlam ifade etmiyordu. İkinci sayısında ise uzun yıllar Türk solunun tartışma gündeminde baş sırayı alan bir konuya değiniliyor ve Sovyetler Birliği için "sosyal emperyalist" tespiti yapılıyordu.

Yollar yürümekle aşınmaz. Deniz Gezmiş ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen "Tam Bağımsız Türkiye İçin Mustafa Kemal Yürüyüşü" üzerine Başbakan Süleyman Demirel tarafından 8 Kasım 1968 tarihinde söylenen söz. Demirel'in bu veciz sözü bir yandan bir hakkın kullanımının olağan olduğuna işaret ederken, asıl anlamını 'bırakın, bunlar bu tür boş işlerle uğraşıp dursunlar, alabilecekleri bir sonuç yoktur' şeklinde kazanmıştır. Demirel, ileriki yıllarda da benzeri "aldırışsızlık" ifade eden sözler üretecektir.

Yön. Dergi. Türkiye'de yayınlanan en uzun ömürlü sol yayın organlarından birisi. 27 Mayıs askeri müdahalesinin ardından, solcu aydınlar arasında başlayan arayış Yön'ün yayın hayatına başlamasıyla sonuçlandı. İlk sayısı 20 Aralık 1961'de çıktı. İlk sayısında imzaya açılan bildiri, Türkiye'nin sorunlarını ve çözüm önerilerini içeriyordu. Yön bildirisi kamuoyunda geniş yankı uyandırdı. Bildiriyi 1042 aydın imzaladı. Derginin ortalama satışı ilk 78 sayıya kadar 30 bin, daha sonraki sayılarda ise 10 bin civarındaydı. Yön, 78 sayının ardından sıkıyönetim tarafından kapatıldı. Tekrar yayına başlamasından kapandığı 30 Haziran 1967'e kadar 222 sayı yayınlandı. Yön'de zamanın aydınları sık sık görüşlerini açıklama şansı buldu. Başyazıları genellikle Doğan Avcıoğlu yazıyordu. Yön sayfalarında Mümtaz Soysal, İlhan Selçuk, Sadun Aren, Şevket Süreyya Aydemir, İlhami Soysal, Cahit Tanyol, İdris Küçükömer, Fethi Naci, Atilla İlhan, Çetin Altan, Muzaffer Erdost, Turan Güneş, Muammer Aksoy, Memet Fuat, Mehmed Kemal gibi imzalar dikkat çekiyordu. Yön bildirisinde, Türk halkının çok çetin iktisadi, siyasi ve sosyal meseleler ortasında, kendisini bütün özlemlerine kavuşturacak bir yön aramakta olduğu, ciddi bir iktisadi ve sosyal buhran yaşandığı, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşılamadığına dikkat çekiliyor ve batılılaşmayı sağlamak, hızlı bir kalkınma için üretim seviyesini yükseltmek, bunu gerçekleştirmek içinse üretimde planlı bir devletçiliğin hayata geçirilmesinin zorunluluğuna vurgu yapılıyordu. Planlı ekonomi ile sosyal adalet sağlanacak, istismar önlenecek, yoksulluğun önüne geçilebilecekti. Bütün bunların olabilmesi için toplumda, aydın, yazar, öğretmen, politikacı, yöneticilerin bir araya gelmesi ve müdahale etmesi öngörülüyordu. Bu bir araya geliş Yön çatısı altında niye olmasındı? Yön bildirisi ve Yön yazarlarının yazdığı yazılar, ortaya koydukları, tartıştıkları fikirler, daha sonra Türkiye solunun gündemini uzun süre meşgul edecek olan Milli Demokratik Devrim tezinin satırbaşlarını ifade ediyordu.

Yukarıdan aşağı-aşağıdan yukarı. Türkiye solunda bir ayrım noktasını çağrıştırıyor.

Örgütlenmede ve siyaset yapış tarzında bir farklılığın adı. Solda genel kabul gören anlayışa göre, devrimci bir örgüt yukardan aşağıya örgütlenmek zorundaydı. Bu, klasik tarzda örgütlenme modelini ifade ediyordu. Özellikle proletarya partisi, amacını gerçekleştirmek istiyorsa, kaçınılmaz olarak yukardan aşağıya örgütlenecekti. Bu tarz örgütlenmenin kaçınılmaz sonucu ise parti şeflerinin, parti bürokrasinin ortaya çıkmasıydı. Alt-üst ayrımını sabitleyen, yöneten-yönetilen olgusunun örgüt içinde yer edinmesine yol açan bir anlayıştı. Önerilen tarzın salt örgüt içi ilişkilerde geçerli olacağını düşünmek konuyu dar açıdan ele almak anlamına gelmektedir. Solcular tarafından bir zorunluluk olarak ileri sürülse de, özgürlüğü yok eden, bireyi devredışı bırakan, otoriter bir ilişkinin doğmasına yol açan bu anlayışın, zorunluluk gibi gerekçelerle sunulması da ikna edici olamıyor. Bu tarz, nasıl bir toplumsal proje öngörüldüğünün de ipuçlarını sunması açısından dikkat edilecek bir önemdedir. Yukardan aşağıya örgütlenen bir partinin devrimi başardığı ülkelerde, devrimin toplumsal bir devrim haline dönüşmesinin mümkün olmadığı kolaylıkla görülebilir. Örgüt içinde yaratılan ast-üst, yöneten-yönetilen ilişkisi giderek toplumsal bir kültür haline gelmektedir. Bunun tersi ise hem örgütün hem de toplumun kendi iç dinamiklerinin gelişmesine uygun olarak aşağıdan yukarıya örgütlenmesidir. Solcu örgütler tarafından aşağıdan yukarıya örgütlenme anlayışı liberalizm olarak değerlendiriliyor ve reddediliyor.

Yumruklu yıldız. Devrimci Yol hareketinin amblemi. Bir yıldızın üzerine oturtul-

muş sıkılı yumruktan oluşuyor. Yumruklu yıldız, sol örgütler, partiler arasında en özgün ve yaratıcı amblem olarak dikkatleri çekti. Amblemi Mimar Yılmaz Aysan çizdi. Yumruklu yıldız, şiirlere, türkülere konu oldu. "Yüreğim, yıldızlaşan yumruğum benim/ Aş oldun kardeş sofralarına/Direnç gülü oldun gökyüzüne." (İnönü Alpat; Yaralı Oğluyum Hayatın.)

Yunan iç savaş marşı. Yunanistan iç savaşında Yunanlı devrimcilerin söylediği marş. Türkiyeli devrimciler tarafından da söylendi. Ege'nin sularındaki ortaklık, ortak özlemlerle bir başka boyutta yaşanıyordu sanki.

Ege denizi kararınca
Dağlar uykuya dalar
Yine siyah ovalarda
İsyan ateşi yanar

Tarlalardan çıkanlarla
Fabrikadan çıkanlar
Yemin ettik biz emekçiler
Sosyalizmi kurmaya

Varlığımız feda olsun
Bu uğurda savaşa
Kazma küreklerimizle
Bu faşizmi yıkmaya
Kızıl yıldız parlayacak
Emekçinin kalbinde
Kazma kürek patlayacak
Faşistlerin beyninde

Yurt ve Dünya. Aylık düşün ve sanat dergisi. Sahibi ve neşriyat müdürü Behice Boran'dı. Bu görevi daha sonra Pertev Boratav üstlendi. Yazıişleri müdürü ise Adnan Cemgil'di. İlk sayısı Ocak 1941'de çıktı. Yayınlandığı dönemde savaş kışkırtıcılığına karşı barışı ve anti militarizmi savunarak anti-faşist güçlerin yayın organı haline geldi. Derginin çıkış yazısında "Dünya ilim ve sanat faaliyetlerinden bizi alakalandıranları, bize fay-

dalı olanları bildireceğiz" vurgusuyla yayın faaliyeti özetleniyordu. Toplumcu gerçekçi bir çizgide yayın yapan ve resmi tarih ve toplumbilim anlayışına karşı mücadele eden dergide Behice Boran, Adnan Cemgil, Pertev Boratav, Niyazi Berkes, Asım Sarp takma isimli Kemal Sülker yazılar yazıyordu.

Yusuf Aslan. ODTÜ öğrencisi. ODTÜ-SFK üyesi. 68 kuşağı gençlik mücadelesinin tanınmış isimlerinden. Kommer'in arabasını yakanlardan. Öğrenci eylemleri nedeniyle okulundan uzaklaştırıldı. Dev-Genç içindeki tartışmalarda Deniz Gezmiş ve grubunun yanında yer aldı. Bu grupla birlikte Filistin'de askeri eğitimden geçti. Filistin dönüşünde yakalanarak gözaltına alındı. Cezaevi sonrası, gençlik mücadelesinden çekildi ve sonradan THKO'nun kurulmasıyla sonuçlanacak tartışmaların içine girdi. THKO'yu kuran çekirdek kadro arasında yer aldı. Bu örgütün şehir gerillası mücadelesinin örgütlenmesinde aktif rol üstlendi. THKO'nun ilk eylemi sayılan Türkiye İş Bankası Emek Şubesi soygununu Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Sinan Cemgil'le birlikte gerçekleştirdi. Dört ABD'li erin kaçırılması eylemine katıldı. Deniz Gezmiş ile birlikte kırsal alana geçmek için Ankara'yı terk etti. Şarkışla'nın Gemerek beldesinde güvenlik güçleriyle girdikleri çatışmada yaralı ele geçirildi. 6 Mayıs 1972 tarihinde Deniz Gezmiş ve Hüseyin İnan'la birlikte Ankara'da idam edildi. Mezarı Ankara Karşıyaka'da bulunuyor.

Yusuf Atasoy. 1959 Ünye doğumlu. Fatsa Devrimci Yol davasının 1 numaralı sanığı. 1985 yılında itirafçı oldu. Kızıldere'de öldürülen Ahmet Atasoy'un amcasının çocuğu. 12 Mart'ta da yargılandı; yataklık suçundan. 12 Eylül'de itirafçı oldu. Atasoy'un itirafçılığı, 12 Eylül itirafçılarına benzemiyordu. Bu durumu Yalçın Küçük tespit etti. "İtirafçıların İtirafları" isimli kitabında Atasoy'a birkaç sayfa ayırdı. *"Tutanakların bir yerinden aktarmaya başlıyorum: 'Türkiye ve Fatsa halkına duyurmak isterim ki dün olduğum gibi bugün de vatan haini değilim. Dün başında bulunduğum örgütün Türkiye'nin 12 Eylül'ün eşiğine gelmesinde sorumluluğu vardır, ancak, ben bunları dün vatan hainliği yapıyorum diye yapmadım, doğru bildiğim için yaptım'. Bu itiraf, diğer tüm itiraflardan ayrılıyor. Tüm itirafçılar devrimci kişiliklerini kusar ve yerine suçlayan bir kimlik koymaya çalışırken, burada, geçmiş kişilik de korunmaya çalışılıyor. Saf olmayan bir geçiş durumunu anlatıyor. 'Devrimci Yol'un yaptığı eylemleri üstlenmeyerek adlarını ilerde açıklayacağım suçsuz insanların ve yakınlarının mağdur olmalarına neden oluyoruz. Kendimi gerek Heyetinize gerekse başkalarına hoş göstermek için, geçmişte biz kullanıldık, vatan hainliği yaptık, diyecek değilim. Ancak bu, geçmişte yaptığım özellikle insanlarda sarılması mümkün olmayan yaralar açan eylemlerden dolayı pişman olmadığım anlamında değildir'. Pişmanlığı var ve artık devrimci yürüyüşten ayrıldığını düşünüyor, söylüyor."*

Yusuf Küpeli. 1944 Balıkesir doğumlu. Kara Harp Okulu'nda öğrenimini sürdürürken ilişiği kesildi. ODTÜ Fizik Bölümü'ne oradan da Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne geçti. 12 Mart öncesinin önde gelen gençlik önderlerinden. FKF Genel Başkanlığı yaptı. THKP-C'nin kurucularından. SBF FKF ve TİP Çankaya İlçe üyesi oldu. Türkiye Maden-İş Sendikası'nda bir süre çalıştı. Ankara'da 6. Filo'yu protesto eylemlerine katıldı. FKF Genel Başkanlığı'na 1969 yılında getirildi. Başkanlık yaptığı dönem FKF'nin gençlik içinde etkisini artırdığı bir dönem oldu. 1969'da Filistin'e geçerek askeri eğitim gördü. Türkiye'ye döndükten sonra bir süre tutuklu kaldı. TİP içinde başlayan SD ve MDD tartışmasında, MDD görüşünü savunan Mahir Çayan ve arkadaşlarının yanında yer aldı. Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü ve Münir Ramazan Aktolga'yla birlikte "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup"u kaleme aldı. Bu TİP'den kopuşunun belgesiydi. Arkadaşlarıyla birlikte THKP-C'yi kurdu. Kurtuluş dergisinin yayın faaliyetinde çalıştı. THKP-C Merkez Yürütme Komitesi'nde görev aldı. Örgütün eylemlerinde ve politik hattının oluşturulmasında önemli bir yeri vardı. Mahir Çayan'ın yakalanmasından sonra ortaya çıkan görüş ayrılıklarında Münir Ramazan Aktolga'yla birlikte tavır aldı. Mahir Çayan ve arkadaşlarının ceza-

evinden kaçmasından sonra örgüt içindeki tartışmalar alevlendi ve THKP-C'den Aktolga ile birlikte ihraç edildi. Mart 1972'de yakalandı. THKP-C Davası'ndan yargılandı. Müebbet hapse mahkum oldu. 1979 yılında tahliye edildi. 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıktı.

Yükseliş katliamları. Yükseliş ismiyle bilinen Ankara Devlet Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi öğrencileri, Ankara'nın hatta Türkiye'nin faşistler tarafından en çok saldırıya uğrayan topluluğuydu. 1970'li yıllarda Yükseliş'te yaşananlar, sıradan bir öğrenci çatışması değil, bir katliam niteliği taşıyordu. Öğrenciler arasında çok az destek bulabilen faşistler, okula toplu halde gidip gelen kalabalığa bombalı saldırılarda bulunuyorlardı. İlk bombalı saldırı öğrencilerin okula gitmek üzere toplandıkları Albayrak kahvehanesinde gerçekleştirildi. 15 Aralık 1977 tarihinde kahvehaneye yerleştirilen saatli bombanın patlaması sonucunda Adnan Şahingöz ve Mustafa Sarı isimli iki öğrenciyle, o sırada tesadüfen kahvehanede bulunan Osman Çayan isimli bir subay yaşamını yitirdi, çok sayıda öğrenci yaralandı. 24 Ocak 1978 tarihinde yine okullarına toplu halde giden devrimciler bombalı ve silahlı saldırıya uğradı. Dokuzu ağır, 26 öğrenci yaralandı. Yaralı öğrencilerden Hayrettin Akpınar daha sonra öldü. Faşistlerin Yükseliş öğrencilerine dönük kitle katliamları devam ediyordu. 12 Nisan 1978 tarihinde, okullarına gitmek üzere Maltepe'de toplanan öğrencilerin içinde bomba patlatıldı. Profesyonel iki faşist katil, çaldıkları arabayı bozulduğu gerekçesiyle öğrencilerin yanına park ederek uzaklaştılar. Arabaya yerleştirdikleri saatli bombanın patlaması sonucunda çok sayıda öğrenci yaralandı. Mucize eseri kimse ölmedi. Bombanın öğrencilerin yoğunlaştığı saatten önce patlaması büyük bir katliamı önlemişti. Toplu katliamlar dışında, Yükseliş öğrencileri tek tek faşist saldırılara da maruz kaldılar. Sami Ovaloğlu, Burhan Barın, Emin Ece, Ozan Dadaloğlu değişik yerlerde uğradıkları saldırılarda yaşamlarını yitirdiler.

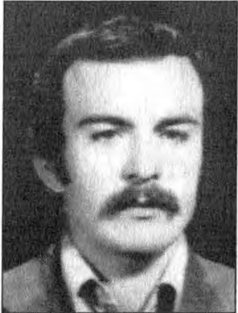
Yürüyüş. 1975 yılında tekrar kurulan ve ikinci TİP olarak bilinen partinin yayın organı. Dergi haftalık olarak yayınlanıyordu. Yürüyüş'ün bir dönem genel yayın yönetmenliğini Yalçın Küçük yürüttü. Küçük'ün TİP'ten tasfiye edilmesinden sonra derginin başına Metin Çulhaoğlu getirildi.

Yüz çiçek açsın bin fikir yayılsın. Çin Halk Cumhuriyeti lideri Mao Zedung'un ünlü sözü. Sosyalist demokrasi ve sosyalist toplum tartışmalarında, sosyalistlerin demokrasi anlayışlarını ifade ediyor. Ancak, Mao Zedung'un bu sözlerini kendilerine rehber edinen 1970'li yılların sosyalist hareketlerinin demokrasi ve hoşgörü açısından, Mao'nun bu sözlerine bağlı kaldığını söylemek zordu. Mao'nun "halk saflarındaki" çelişkileri çözmek için geliştirdiği demokrasi formülü, kendisine, Türkiye topraklarında, herkesin birbirini "halk düşmanı ve "hain olmakla" suçlandığı bir zaman diliminde yer bulamadı.

Z

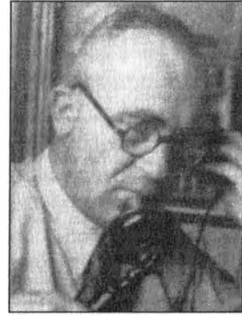
Zafer Müctebaoğlu. 1954 Kastamonu doğumlu. ODTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencisi. ODTÜ-DER ve ÖTK kurucusu. ÖTK Yürütme Kurulu üyesi. 1981 yılında gözaltına alındı. Ağır işkencelerden geçti. Ankara Devrimci Yol davasından yargılanırken 15 Ekim 1982 tarihinde yaşamını yitirdi.

Zapata. Bkz. Şaban İba.

Zekeriya Aydemir

Zekeriya Aydemir. 1954 Denizli doğumlu. Öğrenimini Ankara Devlet Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi'nde sürdürdü. Devrimci Gençlik çalışması içinde önder bir rol üstlendi. Okulunun öğrenci derneğinde yönetim kurulu üyeliği yaptı. Devrimci Yol hareketi içinde yer aldı. Devrimci Savaş Birlikleri'nin Ankara sorumluluğunu üstlendi. 12 Eylül sonrası İstanbul DSB sorumluluğuna getirildi. İstanbul'da 14 Şubat 1981'de güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada öldürüldü.

Zekeriya Sertel. 1890 Makedonya doğumlu. Gazeteci, yazar. İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Öğrenimine Paris'te devam etti. ABD'de gazetecilik eğitimi gördü. Gazeteciliğe Yunus Nadi'nin çıkardığı Rumeli gazetesinde başladı. Yeni Felsefe ve Turan dergilerini yayınladı. Bir süre devlet Sertel'le birlikte Resimli Ay'ı çıkardı. Bu dergideki yazılarından ötürü soruşturmaya uğradı ve tutuklandı. Serbest bırakıldıktan sonra Hayat Ansiklopedisi'nin çıkarılmasına katkı sağladı. Tan ve Görüşler gazetelerini çıkardı. Tek parti döneminde muhalif yayın yaptığı gerekçesiyle baskıya uğradı. Tan gazetesinin gerici bir grubun saldırısına uğraması ve yakılması sonucunda eşiyle birlikte ülkeyi terk etti. 11 Mart 1980'de Paris'te öldü.

Zekeriya Sertel

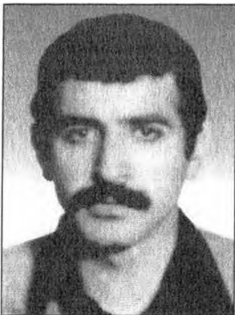
Zeki Baştımar. 1908 yılında Trabzon Sürmene'de doğdu. Trabzon Öğretmen Okulu'nu bitirdi. SSCB'ye gitti. Moskova Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Döndükten sonra TKP'ye üye oldu ve parti içinde Nazım Hikmet'e yakın durdu. Bu yakınlığın sıkıntı yaratması üzerine yeniden TKP merkeziyle ilişkiye girdi. 1932'de yapılan TKP 3. Kongresi'nde Merkez Komite üyeliğine seçildi. Bir dönem memur olarak çalıştı. Yeni Edebiyat, Söz, Adımlar gibi dergilerde yazı yazdı. 1932 ve 1944 yıllarında tutuklandı ama yargılama sonucunda beraat etti. Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi Ankara İl Başkanlığı yaptı. 1946'da TKP İcra Komitesi Sekreterliği'ne getirildi. Bu dönemde gençler arasında çalıştı. 1951'de tutuklandı. 10 yıl hapse mahkum edildi. Poliste verdiği ifadeler nedeniyle partiden

da Doğu Almanya'ya geçti. TKP Merkez Komite üyeliğine getirildi. Türkiye'de yayınlanan Yeni Çağ dergisinde Yakup Demir ismiyle yazı yazdı. Bizim Radyo'da tartışma programlarına katıldı. Kendisini TKP'den uzaklaştıran arkadaşlarıyla polemiğe girdi ve ağır ithamlarda bulundu. 12 Mart'tan sonra yurtdışına kaçan TKP'liler tarafından yoğun biçimde eleştirildi. Partiyle ilişkileri asgari düzeye indirildi. 1973'te öldü.

Zeki Erginbay. Zeki Erginbay'ın ölümü, 1990'lı yıllarda sıkça görülen kaçırılıp işkence edilerek öldürülme olaylarının ilk örneğidir. İTÜ'lü devrimci öğrenci Zeki Erginbay, aynı zamanda Teknik Güç dergisi yazıişleri müdürlüğü görevini sürdürüyordu. Kurtuluş hareketi taraftarıydı. Faşistler tarafından kaçırıldı. Cesedi 12 gün sonra bulundu. İşkence sonucu öldürüldüğü anlaşıldı.

Zeki Şerit. 1968-71 yıllarında öğrenci gençliğin mücadelesi içinde sol düşüncelerle tanıştı. TKP/ML'ye katıldı. Yakalandı ve ömür boyu hapse mahkum edildi. Mart 1977'de cezaevinden kaçtı. 24 Ekim 1977'de İstanbul Altıyol'da kaldığı ev güvenlik güçleri tarafından kuşatıldı. Çıkan çatışmada yaralı olarak ele geçirildi. Yaralı olmasına karşın sorgulamaya alındı. Gördüğü işkenceler sonucunda 24 Kasım 1977'de öldü.

Zeynel Abidin Ceylan. 1958 Tunceli-Hozat doğumlu. Yüksek öğrenimini Ankara'da sürdürdü. Devrimci Yol hareketi içinde bulundu. Özellikle mahalle çalışmalarında sorumluluk aldı. 12 Eylül sonrası bir pankart asılması sırasında yakalandı. 26 Eylül 1980'de DAL'da işkenceyle öldürüldü. Kayıtlara, 12 Eylül'ün ilk işkence kurbanı olarak geçti. Ozan Ali Asker'in kardeşi. Zeynel Abidin Ceylan'a işkence yaptığı için yargılanan Komiser Mustafa Haskırış'a 14 yıl 2 ay hapis cezası verildi.

Zeynel Abidin Ceylan

Zihni Anadol. 1918 Zonguldak doğumlu. Şair, yazar, düşün insanı. Yazı ve şiirleri Yeni Adım, Ses, Yeni Ortam, Yeni Açılım, Görüş, 2000'e Doğru gibi yayın organlarında yayınlandı. Dergilerde yayınlanan ilk yazısı İspanya iç savaşıyla ilgiliydi. 1950'de Ses dergisinde yayınlanan bir şiiri nedeniyle ağır cezada yargılandı. 1944'te TKP operasyonları sırasında tutuklandı ve TCK'nın 141. Maddesine muhalefetten üç yıl hapse mahkum oldu. İnsan Hakları Derneği'nin kuruluşunda bulundu. 11 Mayıs 1999'da hayata veda etti. Eserleri arasında *Ağlama Duvarı, Aydınlığa Omuz Verenler, Truva Atında İlk Akşam* sayılabilir.

Zindanlar boşalsın genel af. 12 Mart'tan çıkışta, demokrasi güçlerinin başlattığı "Genel Af" kampanyasının sloganı. Bu kampanyaya bütün bir toplum sahip çıktı, güçlü bir kamuoyu yaratıldı. 12 Mart günlerinde açılan yarayı iyileştirme, işkencecilerden hesap sorma; 1973 seçimlerinde CHP Genel Başkanı Ecevit'in seçim vaatleri arasında yer aldı. Ecevit hükümeti, 1974 yılında çıkardığı af yasasıyla sözünü kısmen tutmuş oldu.

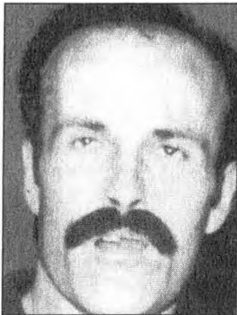
Zindanlar boşalsın tutsaklara özgürlük. "Zindanlar Boşalsın Genel Af" sloganını fazla liberal bulanlar tarafından ortaya atılan bir slogan. Yalnızca sol siyasi tutuklulara af isteyen bir içeriğe sahip.

Zinde güçler. Bu deyim 27 Mayıs 1960 askeri hareketinden sonra dillendirilmeye başlandı. 27 Mayıs'a destek veren çeşitli toplumsal kesimleri ifade etmek için kullanıyordu. Askerleri, gençleri, aydınları işaret eden bir ifade. 27 Mayıs sonrası pek çok gazete yazısına konu oldu. Zinde güçlerin Türkiye Cumhuriyeti'nin temel taşı, Atatürk ilke ve devrimlerinin yılmaz bekçisi ve savunucusu olduğu düşünülüyordu. Dönemin tanınmış solcuları İlhan Selçuk ve Doğan Avcıoğlu'na göre, zinde güçler demokrasinin garantisiydi ve ülkeye has bir sosyalizm peşinde koşuyordu. Zinde güçler son yıllarda yine gündeme geldi. Bu sefer ismi sivil inisiyatifti. 1996 yılında Refah Partisi'nin koalisyon ortağı olarak hükümette yer alması ve ülke gene-

linde yükselen şeriat dalgası, başta MGK olmak üzere devletin karşı ataklarına yol açtı. Hedef belliydi: Şeriatçı tehlikeyi bertaraf etmek. MGK, şeriatçı tehlikeye dikkat çekmek amacıyla sivil toplum kuruluşlarına, meslek odalarına, sendikalara brifingler verdi ve her kesimi irticai faaliyetler konusunda duyarlı olmaya çağırdı. Bu çağrı yankısını buldu. İrticai gelişmenin durdurulması amacıyla başlatılan çaba, bir silahsız darbe olarak algılandı. Halkın RP iktidarına karşı başlattığı muhalefet "zinde güçler" hareketi olarak değerlendirildi.

Ziverbey Köşkü. 12 Mart döneminin ünlü işkence merkezi. 12 Mart askeri yönetimi döneminde Ziverbey Köşkünde çok sayıda aydın, yazar, çizer işkenceden geçirildi. Ziverbey Köşkü, Türkiye'de kontrgerilla tartışmalarının ilk adresi oldu. Özellikle bu köşkte işkenceden geçirilen İlhan Selçuk, Talat Turhan gibi yazarlar köşkü ve kontrgerilla tartışmalarını uzun yıllar sürdürdüler. Yazarların anlatımına göre, köşkte kendilerini 'misafir' edenler köşkün kontrgerillanın merkezi olduğunu ifade ediyorlardı.

Ziya Yılmaz. 1938 Fatsa doğumlu. Yüksek öğrenimini Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde tamamladı. TİP Fatsa İlçe Başkanlığı yaptı. Karadeniz bölgesinde TİP çalışması yürüttü. Fatsa'da Yeşil Fatsa, Kıvılcım gazetelerini çıkardı. 1970 yılında Karadeniz fındık üreticilerinin direnişini örgütledi. THKP-C'nin kurucu kadrosu içinde yer aldı. Genel Komite üyeliğine atandı. Karadeniz sorumluluğuna getirildi. THKP-C'nin ilk eylemi sayılan Küçükesat Ziraat Bankası soygununa katıldı. Partisinin aldığı karar uyarınca İstanbul eylem grubunda yer aldı. İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılma eyleminin içinde bulundu. Bu olay sonrasında yapılan bir operasyonda yakalandı. 1971'de Mahir Çayan ve arkadaşlarıyla Maltepe Askeri Cezaevinden kaçtı. Cezaevi sonrası THKP-C içinde başlayan tartışmalar sonucunda Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga'nın partiden ihraç kararını alan grubun içindeydi. İstanbul'da kaldığı evde polislerle girdiği çatışmada yaralı olarak yakalandı. 12 Mart'ta THKP-C davasından yargılandı. İdama mahkum edildi. 1974 affıyla cezası 30 yıla indirildi. Yaklaşık 16 sene cezaevinde kaldı. 1986'da tahliye oldu. Cezaevinde kaldığı yıllar, ideolojik çizgisinde değişikliğe yol açtı. TKP'ye yakın görüşler savundu. CHP içinde politik yaşantısını devam ettiriyor.

Ziya Yılmaz

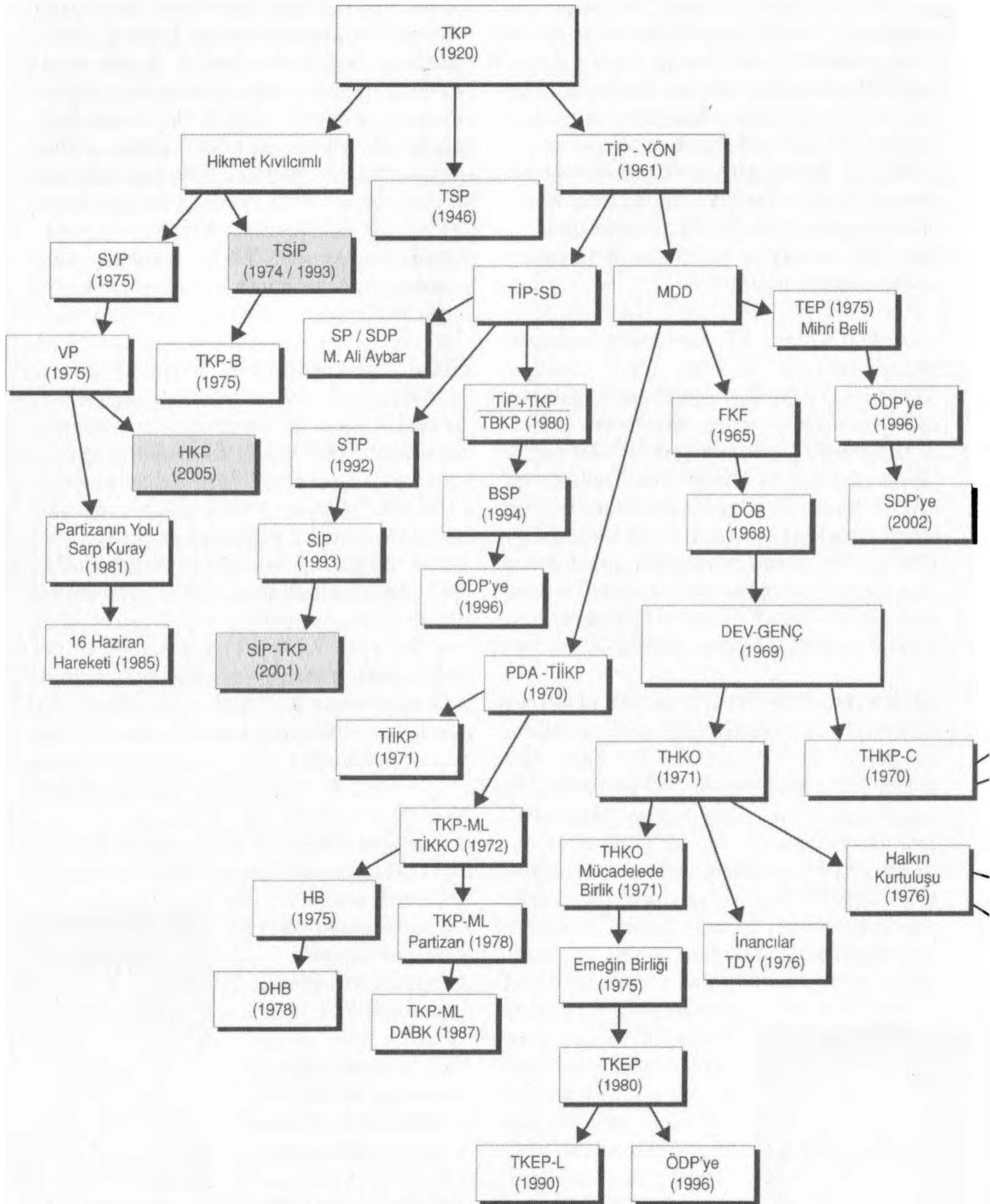
Zülfü Livaneli. 1946 Ilgın doğumlu. Müzisyen, yazar, gazeteci. Eğitimini Avrupa'da yaptı. 12 Mart'ta bir süre cezaevinde kaldı. 1970'li yıllarda söylediği şarkılarla pek çok gencin sol düşüncelere sempati duymasını sağladı. 1980'li yıllarda siyasal tercihlerinde kimi değişiklikler görülse de, müzisyenliği hiç bir zaman tartışılmadı. 2002 genel seçimlerinde CHP'den milletvekili oldu.

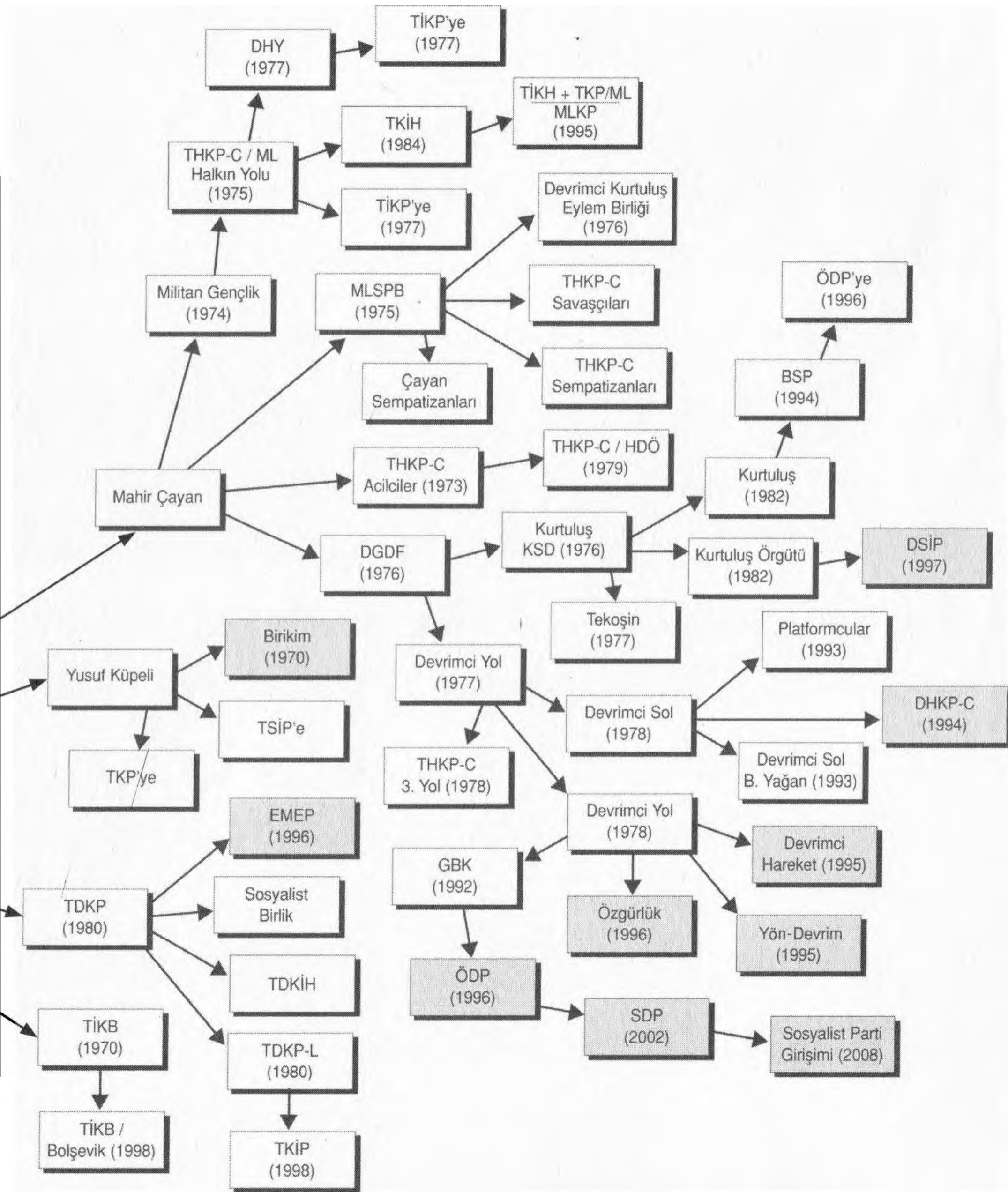
Karlı kayın ormanında
yürüyorum geceleyin
efkarlıyım efkarlıyım
elini ver nerede elin

Memleket mi yıldızlar mı
gençliğim mi daha uzak
kayınların arasında
bir pencere sarı sıcak
Ben ordan geçerken biri
amca dese gir içeri
girip yerden selamlasam
hane içindekileri

Yedi tepeli şehrimde
bıraktım gonca gülümü
ne ölümden korkmak ayıp
ne de düşünmek ölümü.

Solun Soyağacı

DHY (1977)
TİKP'ye (1977)
TİKH + TKP/ML MLKP (1995)
TKİH (1984)
THKP-C / ML Halkın Yolu (1975)
TİKP'ye (1977)
Devrimci Kurtuluş Eylem Birliği (1976)
Militan Gençlik (1974)
MLSPB (1975)
THKP-C Savaşçıları
ÖDP'ye (1996)
Çayan Sempatizanları
THKP-C Sempatizanları
BSP (1994)
THKP-C Acilciler (1973)
THKP-C / HDÖ (1979)
Mahir Çayan
Kurtuluş (1982)
Kurtuluş KSD (1976)
DGDF (1976)
Kurtuluş Örgütü (1982)
DSİP (1997)
Tekoşin (1977)
Birikim (1970)
Yusuf Küpeli
Devrimci Yol (1977)
Platformcular (1993)
TSİP'e
Devrimci Sol (1978)
DHKP-C (1994)
TKP'ye
THKP-C 3. Yol (1978)
Devrimci Sol B. Yağan (1993)
EMEP (1996)
Devrimci Yol (1978)
GBK (1992)
Devrimci Hareket (1995)
Sosyalist Birlik
TDKP (1980)
Özgürlük (1996)
Yön-Devrim (1995)
TDKİH
ÖDP (1996)
SDP (2002)
TİKB (1970)
Sosyalist Parti Girişimi (2008)
TDKP-L (1980)
TİKB / Bolşevik (1998)
TKİP (1998)

Memleket Halleri

T'de TİP'i göreceğiz. TİP'in mecliste 15 milletvekiliyle temsil edildiğini öğreneceğiz. Solcu/sosyalist bir partinin çalışma tarzı, söylemi bizde merak uyandıracak. "Bugün niye olmasın?" sorusunu kendimize soracağız.

D'de Deniz Gezmiş'le karşılaşacağız. Onun hayatını okurken, yeniyi aramanın, içtenliğin, hümanizmin, haksızlığa başkaldırmanın ne demek olduğunu tarihin ayrıntılarından çekip çıkarmaya çalışacağız ve bu özelliklerin günümüze taşınmasının önemi üzerinde duracağız.

M'de Mahir Çayan'ı bulacağız. Yirmibeş yaşında bir delikanlının fikri açıdan nasıl yoğunlaştığını, hangi süreçlerden geçerek solu bir dönem meşgul eden tartışmaların vazgeçilmez ismi olduğunu öğrenmek için başka kaynaklara başvuracağız.

K'de Kızıldere'yi, A'da Altı Mayıs'ı okuyacağız. İnançları uğruna gözünü kırpmadan ölüme giden yirmili yaşlarında onlarca genç bizlere, "uğruna ölünesi bir yaşam" olduğunu bir kez daha gösterecek.

D'de Devrimci Yol çıkacak karşımıza. Türkiye solunun bu en kitlesel ve güçlü sol hareketini bir başka açıdan irdeleyeceğiz. Nasıl bu kadar kitle selleştiğini, siyaseti nasıl yaptığını araştıracağız.

F'de Fatsa'yı bulacağız ama beraberinde yerel demokrasi, yerel yönetim, yerel inisiyatifler konusundaki sosyalist yaklaşımı; Fatsa'yı aşarak, bugün metropol bir ilçede nasıl hayata geçirebileceğimizi tartışacağız.

Y'de Yeraltı Maden-İş'i göreceğiz. Üretenlerin yönetebileceğinin kanıtlandığı; sözün, yetkinin, kararın çalışanların elinde olduğu bir örnekle yüzyüze geleceğiz. Yeraltı Maden-iş'in Yeniçeltek'te başardığını, bugün devasa boy utlara gelmiş ve binlerce işçi çalıştıran işletmelerde nasıl başarabileceğimizi bulup çıkarmaya çalışacağız.

Solcu olmak zor iştir. "Tarihten gelip tarih yazmak" da.

Bu kitabı gerçek sahiplerine adıyorum. Yani bu memlekette bir sol tarih yaratılmasını hayatlarını ortaya koyarak sağlayanlara... Ölenlere ve ömrü hayatları boyunca çile çekenlere... Mustafa Suphilere, Şefik Hüsnülere, Hikmet Kıvılcımlılara, Mehmet Ali Aybarlara, Cenan Bıçakçılara, Mahir Çayanlara, Deniz Gezmişlere, İbrahim Kaypakkayalara, Behice Boranlara, Fikri Sönmezlere, Necdet Adalılara, Erdal Erenlere, Mustafa Özençlere...

Dipnot Yayınları

ISBN: 978-975-9051-67-9
9 789759 051679